Pedrolli

CONCURSUS DEI
PRÆVIUS ET EFFICAX

Neceſſariò cohærens cum libero arbitrio humano à neceſſitate libero, ex Sacra Scriptura, Conciliis, & SS.Patribus depromptus.

VERA ETIAM CHRISTI GRATIA

Illuminans, vocans, & efficaciter adjuvans Infideles, Excœcatos, & Obduratos, juxta mirabilem SS. AUGUSTINI, & THOMÆ doctrinam propriis momentis ſtabilita, atque à Janſenii, & Queſnellii erroribus vindicata.

DISPUTATIONES THEOLOGICÆ

Infallibilem Summi Pontificis in rebus Fidei definiendis auctoritatem; nullitatem appellationis ad futurum Generale Concilium; vera Thomiſtarum principia, germana aliorum Theologorum placita, fideliter, & dilucidè exhibentes.

OLIM

Separatim editæ, & reſpectivè SS.D.N. CLEMENTI XII. feliciter regnanti, ac BENEDICTO XIII. Ord. Præd. ejuſdem Deceſſori dicatæ.

NUNC

In unum opus adunatæ, novo ordine diſpoſitæ, auctæ, perpolitæ: atque à Caducæi Theologici Martini Ortiz S. Theol. Licentiati, aliorumque noviſſimis objectionibus expeditæ.

AVCTORE

R.P. FR. CAJETANO BENITEZ DE LUGO

Provinciæ Hiſpaniæ S. T. M. Rm̃i P. Fr. THOMÆ RIPOLL Ordinis Prædicatorum Generalis Magiſtri Hiſpaniæ Socio, Sacræ Rituum Congregationis Conſultore; Sanctæ Romanæ ſupremæ & univerſalis Inquiſitionis Qualificatore.

TOMVS IV.

ALMA COLLEGE
234.16
LIBRARY
B437
Alma, California

ROMÆ, ex Typographia Rochi Bernabò, MDCCXXXVII.

SVPERIORVM PERMISSV.

26587

Digitized by the Internet Archive
in 2026 with funding from
Graduate Theological Union

https://archive.org/details/concursusdeiprvi04beni

INDEX DISPUTATIONUM, ET DUBIORUM,

Quæ in hoc Quarto Tomo continentur.

DISPUTATIO XI.

De efficacia intrinſeca Gratiæ. Pag. 1

DUBIUM I. *An gratia efficax infallibilis ſit ex vi ſuæ entitatis, vel ex auxilii Divini attemperatione, quæ ſubſit Scientiæ Mediæ?* 5

§. I. *Exponuntur ſententiæ, noſtraque promovetur aſſertio.* ibid.

§. II. *Alterum ex natura efficacis gratiæ expenditur fundamentum.* 9

§. III. *Solvuntur argumenta ab auctoritate petita.* 17

§. IV. *Solvuntur argumenta à ratione.* 32

§. V. *Examinatur quædam* Ortizii *cogitatio, quâ ad concordiam revocare intendit Thomiſtarum, & Jeſuitarum ſententiam.* 52

DUBIUM II. *An repugnet creatura inconvertibilis à Deo?* 60

§. I. *Relatis ſententiis, ſtatuitur concluſio.* ibid.

§. II. *Secunda concluſio. Evidentia illationis à negatione gratiæ ex ſe efficacis, ad creaturam à Deo inconvertibilem oſtenditur.* 77

§. III. *Quædam* Caduciferi *ſolutio expenditur.* 82

§. IV. *Solvuntur argumenta.* 88

DI-

DISPUTATIO XII.

De concurſu Dei ad actum peccati. 94

DUBIUM I. *An Deus concurrat ad formale, & materiale peccati?* 97
§. I. *Vindicantur Thomiſtæ ab erroribus hæreticorum, & mens* Tridentini *exponitur.* ibid.
§. II. *Vindicantur Thomiſtæ ab alia impoſtura facta, & referuntur ſententiæ.* 107
§. III. *Deus nullatenus concurrit ad formale peccati, nec eſt cauſa per accidens malitiæ, & deformitatis.* 112
§. IV. *Prima ratio concluſionis probativa proponitur.* 114
§. V. *Secunda ratio probativa concluſionis proponitur.* 122
§. VI. *Concurſus purè permiſſivus datur in Deo ad formale peccati.* 127
§. VII. *Solvuntur argumenta.* 133
DUBIUM II. *An Deus immediatè concurrat ad actum peccati, & ſuo concurſu verè ſit cauſa illius?* 149
§. I. *Deus immediatè concurrit ad entitatem peccati.* 150
§. II. *Deus ſuo concurſu verè eſt cauſa entitatis peccati.* 153
§. III. *Sanctitas, & puritas concursûs Divini oſtenditur.* 160
§. IV. *Solvuntur argumenta.* 163
DUBIUM III. *An Deus ſic cauſet entitatem peccati, quòd prædeterminet voluntatem ad illam?* 170
§. I. *Affirmativa ſententia defenditur.* ibid.
§. II. *Solvuntur argumenta ab auctoritate.* 177
§. III. *Solvuntur argumenta à ratione.* 183

DISPUTATIO XIII.

De concordia libertatis cum gratia ab intrinſeco efficaci. 201

Difficultas quæſtionis proponitur, & explicatur. ibid.
DUBIUM I. *Quæ, & qualis ſit vera ſensûs compoſiti, & diviſi*

viſi intelligentia? qualiſque ſit poteſtas antecedens, & conſequens liberi arbitrii? 205
§. I. *Rejicitur quorumdam falſa ſensûs compoſiti, & diviſi intelligentia.* ibid.
§. II. *Vera ſensûs compoſiti, & diviſi intelligentia.* 210
§. III. *Quædam* Caducæi *annotatio refellitur.* 221
§. IV. *Qualis ſit poteſtas antecedens, & conſequens liberi arbitrii?* 228
DUBIUM II. *Utrum auxilium ab intrinſeco efficax componatur cum libertate creata?* 239
§. I. *Pars affirmativa probatur ex eo, quòd gratia ab intrinſeco efficax eſt maxima liberi arbitrii perfectio.* ibid.
§. II. *Aliud argumentum, & quidem irrefragabile, petitur ex S.* Auguſtino. 245
§. III. *Aliud efficax ex doctrina D.* Thomæ *depromitur argumentum.* 253
§. IV. *Idipſum probatur ex modo mirabili, quo Deus voluntatem ad actus liberos movet.* 259
ç. V. *Idem aſſertum probatur ex conceptu eſſentiali libertatis creatæ.* 263
DUBIUM III. *Utrum gratia phyſicæ prædeterminationis ſit à noſtra voluntate reſiſtibilis? & reſiſtendi pugnet cum libertate?* 271
§. I. *In quo ſenſu gratia ſe ipsâ efficax propugnatur à Theologis irreſiſtibilis.* ibid.
§. II. *Gratia ab intrinſeco efficax non eſt reſiſtibilis à voluntate creata.* 274
§. III. *Idipſum Theologorum primi nominis auctoritate promovetur.* 284
§. IV. *Vindicatur doctrina Thomiſtarum ab hæreſi ſecundæ* Janſenii *propoſitionis:* Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ numquam reſiſtitur. 292
§. V. *Prædeterminatio ad conſenſum non pugnat cum libertate liberi arbitrii, ex quo irreſiſtibilis ſit.* 303
§. VI. *Solvuntur argumenta.* 309
DUBIUM IV. *An argumenta contra phyſicam prædetermina-*

nationem ſint lumine naturali ſolubilia? 330
§. I. *Utrum à voluntate prædeterminata ad actum excludatur contrariis argumentis poteſtas ad omiſſionem?* 332
§. II. *An prædeterminatio excludenda ſit ex eo, quòd poteſtas ad omiſſionem non ſit poteſtas ad non eſſe prædeterminationis?* 343
§. III. *An removenda ſit præmotio phyſica ex eo, quòd voluntas libera non poſſit impedire complexum ex prædeterminatione, & actu?* 346
§. IV. *Utrum excludatur libertas, aut præmotio, ex eo quòd voluntas non poſſit tollere ſenſum compoſitum prædeterminationis, & actûs?* 354
§. V. *An ad libertatem requiratur, quòd voluntas tollere poſſit dependentiam actus à prædeterminatione?* 360
§. VI. *Utrum libertas creata requirat poteſtatem verificandi, & falſificandi præmiſſas, ex quibus infertur neceſſariò actus, vel omiſſionis exiſtentia?* 364
§. VII. *Reliqua ſolvuntur argumenta.* 383
§. Unicus. *Appendix ad Quæſtionem præcedentem obſervatione digna.* 391

DI-

DISPUTATIO XI.

De efficacia intrinſeca gratiæ.

1 COMMENDABILEM oſtendere volens *Propheta Regius* divinæ gratiæ efficaciam, hanc maximè prædicat Pſal.70. dicente D. *Auguſtino*: *In omnibus Scripturis ſanctis gratia Dei, quæ liberat nos, commendat ſe nobis, ut commendatos habeat nos. Hoc in iſto Pſalmo canitur, de quo cum veſtra charitate loqui ſuſcepimus. Aderit Dominus, ut ſic eam corde concipiam, quomodò dignum eſt: & ſic eam promam, quomodò expedit vobis.* Et infrà. *Quid ergo commendat iſte Pſalmus? Quod ſequitur ibi Apoſtolus: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.* Intueamur ergo Pſalmum iſtum cum *Auguſtino*,& videamus,an ultra gratiam conſtitutivam libertatis, ut voluntas ſalutariter operetur, neceſſaria ſit ulterior efficax gratia? Quod ita certum viſum eſt D. *Auguſtino*, ut dixerit: *Etenim arbitror hunc habere effectum, & hoc omnibus prope ſuis ſyllabis reſonare: id eſt hoc nobis commendare gratiam Dei gratuitam .... ut etiam ſi hoc non dicerem, neque hoc prolocutus eſſem, quilibet mediocris homo attentè audiens verba ejuſdem Pſalmi, ſaperet hoc; & forte ipſis verbis, ſi aliud habebat in corde, mutaretur, & fieret, quod hìc ſonat.*

2. Hanc efficaciam gratiæ omnibus ſuis ſyllabis ſonat. V. 1. auxilium Dei adverſus inimicos ſuos implorat, dicens: *In te Domine ſperavi, non confundar in æternum. Quid eſt hoc?* inquit *Auguſtinus* in fine num.1. *Ut tota ſpes noſtra in Deo ſit, nihilque de nobis tanquam de noſtris viribus præſumamus, ne noſtrum facientes quod ab illo eſt, & quod accepimus, amittamus.* Spes gratiæ Dei eum invictum, immotumque adverſus hoſtium conatus reddit. *Vana quippe ſalus hominis*, ut dicitur Pſal.59. *Nulla ſpes*, teſte *Apoſtolo* ad *Rom.* 5. v.5. *niſi in Domino, ſpes autem non confundit*. Quare iterum exclamat: *Domine non*

confundar in æternum. Hoc idem eſt, judice *Auguſtino*, num.3. ac ſi diceret: *Si in me confundor, in te non confundar in æternum*. Et num.4. *Hæc confeſſio eſt humilitatis. Confitetur, quia jacet tanquam æger medico ſtanti*. At quomodò ita nimis perturbatus, cùm, hâc ſtante ſufficiente gratiâ, in manu ſua ſit, ut non confundatur, ut victor recedat ab *Adam*, & accedat ad *Chriſtum*? Jam fortè gratiæ poſſibilitatis, quâ ſanatus eſt, obliviſcitur? Valebitnè plus tentationis vis, quàm gratia? Utrumque abſit. Cùm ergo auxilium quærit, cur gemit, & de infirmitate conqueritur, cùm mediis auxiliis ſufficientibus perfectam acceperit ſanitatem, & factus jam ſit æqualis tentationi? Ergo clamat, ut Deus in juſtitia ſua liberet, & eripiat eum, ut inclinet aurem ſuam, & ſalvet illum: *In juſtitia tua libera me, & eripe me. Inclina ad me aurem tuam, & ſalva me*; nempe, ut ſalvum illum faciat uberiori, & potentiori gratiâ, quâ ab ægritudine interiore, quâ captivus eſt, & ab illa, quâ pertinet ad primum hominem, liberetur infirmitate.

3. Verſus ſequens perficit, confirmatque ſententiam. *In tua juſtitia libera me. Auguſtinus*; *Non in mea; ſed in tua: ſi enim in mea, ero ex illis, de quibus ille ait ad Rom.* 10. *v*.3. *Ignorantes Dei juſtitiam, & ſuam juſtitiam volentes conſtituere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti. Ergo in tua juſtitia, non in mea*. Et infrà: *Erit ergo, & ſic juſtitia mea; non tanquam propria mea, non tanquam à me ipſo mihi data, ſicut putabant illi, qui per litteram gloriabantur, & gratiam reſpuebant*. Verùm quænam eſt juſtitia illa Dei, quam rogat Propheta, ſi ipſi, in æquilibrio virium poſito, jam omnis Dei juſtitia data eſt? Vel quomodò, ut æger loquitur, *Salva me*, dum nihil eſt, quod amplius à Deo expectet?

4. Rem confirmat verſus 3. *Eſto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum, ut ſalvum me facias, quoniam firmamentum meum; refugium meum es tu. Auguſtinus* ibi; *Non ad me jacula inimici perveniant: ego enim me protegere non poſſum. Et parùm eſt, in protectorem: addidit, & in locum munitum, ut ſalvum facias me. In locum munitum mihi eſto; tu eſto locus munitus meus... Non ero ſalvus niſi in te, niſi tu fueris requies mea, ſanari non poterit ægritudo mea*. Ad quid muniri orat? Aut cur vult ille, quòd Deus ei majorem ſecuritatem præſtet? An non gratiâ illâ eſt ſatis viribus valens, ut adverſarium vincat, ac debellet? Si ergo gratiâ ſufficienti eſt ita potens, ut hoſtem ſuperet; cur timore perculſus, ac ſi eſſet victus, & ſuperatus adverſarios formidat? Cur modò in locum refugii currit, ut ſalvus fiat, & infirmitatem confitens, medicum rogat? Quis inſidians perveniet ad illum? Si vult, evadet iratum; ſi vult, hâc gratiâ æquilibrii protectus, in cunctis tentationibus victor erit: ergo ſi cum illa fugit ad Deum; *Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu*, gratiam aliam requirit, quæ ipſum adhuc infirmatum firmum faciat, & immobilem adverſus omnes tentationes Diaboli reddat.

5. Hanc iterum rogat verſ.4. *Deus meus erue me de manu peccatoris. Auguſtinus* num.6. *Generaliter peccatores, inter quos laborat iſte,* qui

qui de captivitate jam liberandus eſt: iſte qui jam clamat, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, intus eſt hoſtis, lex illa in membris: ſunt & foris hoſtes: quo clamas? Ad illum, cui clamatum eſt, ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſervo tuo. Ergo, ſalvum me fac, cum dicitur; ab ægritudine tuâ dicitur interiore; id eſt, ab iniquitate tua, ab ea, quâ captivus es, ab ea, quâ ad primum hominem pertines, ut inter primos captivos clames. Et parum ante finem. *Sed ego, qui de captivitate volo liberari per gratiam tuam, clamo ad te, libera me de manu peccatoris. Quid eſt, de manu ejus? De poteſtate ejus; ne cum ſævit, adducar ad conſenſionem, ne cum inſidiatur, perſuadeat iniquitatem... Quare ergo dico, libera me de manu legem prætereuntis, & inqui? Quia non eſt in me, ut patiens ſim, ſed in te, qui donas patientiam.* Inutilis ſanè in principiis iſtis eſſet oratio, nec minus falſa *Auguſtini* reſponſio. Inutilis, nam ſi inſidiatur inimicus, ſi ſævit, ut ad conſenſionem inducat, ſi de captivitate vult liberari per gratiam, in manu ejus eſt, ut ſalvus fiat. Falſa ſimiliter reſponſio; cùm in homine ſit, ut patiens ſit, & non ſit Deus, qui patientiam donat, ſed poteſtatem, ut patiens ſit; cùm Deus det ſolùm poſſibilitatem, & voluntas ſibi det actum, non Deus donet actum ſupernaturalem.

6. Rurſus, tanquam extra aleam quaſi periculi poſitus, divinique certus auxilii, exclamat v. 7. *In te cantatio mea ſemper, tanquam prodigium factus ſum multis: & tu adjutor fortis. Auguſtinus; Adeſto Domine Jeſu, qui mihi dicas, noli deficere in via anguſta ego prior tranſii, ego ſum ipſa via, ego duco, in me duco, ad me perduco. Ergo quamvis prodigium factus ſum multis: tamen non timebo. Quia tu adjutor fortis.* At quid in hoc mirum aderat, ſi contrariis credimus? In quo factus fuit ille tanquam prodigium gratiæ multis, dum Deum ſolùm auxiliatorem habuit, mediâ gratiâ omnibus communi, & verſatili ad utrumque libertatis extremum? In quo Deus auxiliator fortis dicitur; dum non prior ad ſe voluntatem deducit, & perducit; ſed ipſa eſt, quæ gratiam efficacem reddit? Ergo prodigium alterius gratiæ viſum eſt, illius nempe, quâ Deus operatur in nobis bonum, quâ operamur, ſed ipſo in nobis operante.

7. Cognoſcens Propheta, ſapientiâ Dei eruditus, infirmitatem naturæ, etiam auxiliis ſufficientibus exornatæ, oppugnantium ſævitiam, diuturnum conflictum, militantibus *Chriſto* aliam neceſſariam eſſe efficacem gratiam docet, orans v. 12. *Deus ne elongeris à me: Deus meus in auxilium meum reſpice.* Et v. 13. *Confundantur, & deficiant detrahentes animæ meæ, ſeu committentes animam meam... Auguſtinus. Quid eſt committentes animam meam? Committentes quaſi in rixam aliquam: Committi enim dicuntur, qui rixari provocantur. Si ego ita eſt, caveamus committentes animam noſtram. Quid eſt committentes animam noſtram? Primò, provocantes nos, ut Deo reſiſtamus.* Hæc *Auguſtinus*. Hebræa vox propriè adverſam in lite partem ſignificat. *Sathanes mei.* At cur Deum ne elongetur, orat, vel quid pati formi-

dat, cùm jam ſpiritualibus ſit dotatus auxiliis? Degeneris animi eſt adjutorem quærere, cùm jam ſufficiens eſt virtus certamini, & dum ſolùm ex nutu pendet victoria: ergo dum Deum rogat, viribus confectus, & confuſus, ne elongetur ab ipſo, aliud requirit auxilium adverſus committentes animam ejus. Ita eſt; ex quo clamat *Auguſtinus*: *Redi ergo, redi prævaricator ad cor, non committatur anima tua. Potentior eſt multùm, cui bellum indixiſti.* At quomodò potentior inimicus? Si potentior, deſtruitur æquilibrium: ſi non potentior, æqualis eſt viribus ſuis voluntas, cui bellum indixit. Cur ergo auxilium quærit? Cur redire tenetur ad confeſſionem infirmitatis ſuæ, & implorare medici manum, ne elongetur ab ipſo? Ergo aliam neceſſariam ad victoriam gratiam agnoſcit *Auguſtinus*, quæ nulli diſplicere poteſt, & ad quam agnoſcendam refragantes ſibi invitabat: *Redi ergo*, inquit, *agnoſe te; Deus eſt qui tibi diſplicet: erubeſce, tu tibi diſplice.*

8. Hæc ſanè eſt ratio, cur v. 16. dicit *Propheta*, *Introibo in potentias Domini: Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius*, ut ſententiam hanc figat in cordibus hominum, nec aliam permittat omninò irrepere ulla ex parte intelligentiam. *Auguſtinus*: *Intrabo in potentiam Domini, non meam, ſed Domini. Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius. O ſolius! Quid addidit, ſolius, rogo vos? Sufficeret, memorabor juſtitiæ tuæ. Solius, inquit, prorſus; ibi meam non cogito. Quid enim habes, quod non accepiſti? Si autem & accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? Juſtitia tua me liberat; mea ſola, non ſunt, niſi peccata. Non glorior ergo de viribus meis: non in littera remaneam: reprobem litteratum, id eſt, homines de littera gloriantes, & de ſuis viribus perversè, tanquàm phreneticos præſumentes: reprobem tales, intrem in potentiam Domini, ut quando infirmus ſum, tunc potens ſim, ut tu in me ſis potens, quoniam memorabor juſtitiæ tuæ ſolius.* En qualitèr Propheta, cùm tentaretur, etſi auxiliis ſufficientibus inſtructus, intrare in potentiam, non ſuam, ſed Dei, rogat. Non propria æſtimatio, ſed diffidentia ſui, *Chriſti* militem commendabilem reddit. Gratiam, quâ Deus ſit potens in ipſo expoſcit, quæ ſalvum ipſum faciat à puſillanimitate ſpiritûs, & tempeſtate. Cum vitiis, & ſpiritualibus nequitiis pavet habere congreſſum. Tantò eſt de victoria ſecurus, quantò & hâc efficaci gratiâ fuerit ipſe protectus; cùm in hoc ſpirituali conflictu nihil de propriis viribus præſumens, totum adſcribat Deo, totum ſe illi committat, memoratur juſtitiæ Dei ſolius, quæ ſola liberat, & victoriam ſubminiſtrat. Quare quicumque aliter ſentiat, aut Deo non ſe ita committat, *Auguſtini* repelletur judicio. De hac ergo intrinſeca efficacia gratiæ ſequentibus Dubiis accuratiùs diſſeremus; qualis nempe illa ſit, quantæque virtutis.

DU-

DUBIUM I.

An gratia efficax Infallibilis ſit ex vi ſuæ entitatis, vel ex auxilii Divini attemperatione, quæ ſubſit Scientiæ Mediæ?

§. I.

Exponuntur ſententiæ, noſtraque promovetur aſſertio.

9 QUÆSTIO iſta attingit graviſſimam illam difficultatem, à quo habeat gratia efficax, quòd ſit potens & efficax? Circa principium ex quo oritur efficacia, Theologi diverſas in partes jam pridem abiere, non levi rationum, ac momentorum, hinc inde pondere fulti. Theologi Societatis ex determinatione liberi arbitrii eſſe ſumendam ejus efficaciam conſtanter propugnant; quia nempe voluntas in tali tempore, & in talibus circumſtantiis ſe determinat ad velle, ſi ei gratia à Deo conferatur. Sic Pater *Suarez* de *grat.* p.2. lib.5.cap.25. ubi inquirit. *Quid addat auxilium efficax auxilio prævenienti ſufficienti, ſeu vocatio efficax, generali, ac ſufficienti vocationi; & an per congruitatem vocationis hoc ſufficienter explicetur?* Cui reſpondet: *Primùm ergo aſſerimus vocationem efficacem non addere ſufficienti novum auxilium præveniens, nec aliquam entitatem, vel proprietatem realem abſolutam, quæ ad conſtituendum auxilium efficax, & diſtinguendum illud à ſufficiente neceſſaria ſit.* Quarè juxta ipſum ibi: *Nullum auxilium excitans de ſe, ex vi ſuæ entitatis eſt efficax ad determinandam voluntatem ad unum, & quocumque auxilio excitante dato, oportebit inquirere per quid fiat efficax*: Ex quibus perſpicuè colligitur, quòd gratia illa non eſt efficax ex ſe, ut infallibiliter voluntatem determinet; idque magis expreſsè pronuntiat ibi, dicens: *Non habent hanc infallibilitatem ex vi ſuæ entitatis, vel alicujus abſolutæ proprietatis ſuæ.* Quod iterum firmat cap.53. dicens: *Oſtenſum eſt, efficacem gratiam prævenientem poſitam eſſe in vocatione congrua; ſed hæc congruitas vocationis non conſtitit in aliqua majori ejus intenſione, vel claritate, aut diſtinctione, aut alia ſimili proprietate abſoluta, nec in carentia alicujus impedimenti; ſed ſolùm in habitudine ad effectum infallibiliter futurum in divina præſcientia, ſi quæ dari poteſt ſine ulla prævia inæqualitate.* Immò, *non ablatis etiam impedimentis*, affirmat, *poſſe conſentire, qui majora habet impedimenta, aut eſt diſpoſitus, & alius non conſentire. Sicuti, & è converſo; licèt quis habeat æqualia poſitivè auxilia cum minoribus impedimentis, poterit minus operari, quia*, ut inquit ille, *per auxilium præveniens non aufertur libertas; & ideò ex hoc capite ſemper poteſt eſſe diverſitas in conſenſu, licèt in prævenienti auxi-*

auxilio ſit æqualitas. En quàm apertè fateatur, congruitatem gratiæ non eſſe ex ipſa gratia. Etenim quôcumque auxiliô datô, quâlibet gratiæ ſupperaditâ intenſione, & entitate, nuſquam ex illa eſt infallibilis determinatio; ex quô integra ſemper manet difficultas; & *oportebit*, ut ait ille, *inquirere*, *per quid ſit efficax?* Notandum *Suarezium* hìc ſubdubitaſſe, an conſenſus poſſet in divina præſcientia (ſcilicet media) infallibiliter prævideri futurus, abſque ulla differentia ex parte entitatis gratiæ ſufficientis & efficacis? Ait enim: *Hæc congruitas .... conſiſtit .... ſolùm in habitudine ad effectum infallibiliter futurum in divina præſcientia*: *ſi quæ dari poteſt* (nota) *ſine ulla prævia inæqualitate*.

10. Pergit ulteriùs præfatus Author Concluſ.2. ad explicandam magis gratiæ efficaciam, quam ſequentibus verbis proponit: *Dico ſecundò*: *Vocatio efficax eſt illa, quæ de facto habitura eſt infallibiliter effectum à vocante intentum*; *& ideò licèt in ſe ſit gratia præveniens à ſolo Deo facta*; *nihilominùs includit habitudinem ad cooperationem futuram liberi arbitrii cum auxilio gratiæ ſimultaneo*; *& conſequenter includit quandam congruitatem reſpectu perſonæ*, *cui datur*, *ut ſit illi ita proportionata*, *& accomodata*, *ſicut oportet*, *ut in tali Perſona*, *in tali tempore*, *& occaſione infallibiliter effectum habeat*, *& per hoc habet illa vocatio*, *quòd congrua*, *& efficax ſit*. Hìc non utcumque gratiam congruam ſubinfert eſſe talem, quia accommodata utcumque ſit voluntati; cùm & gratia ab intrinſeco efficax etiam accommodata ſit diſpoſitioni voluntatis; ſed quia accommodata eſt determinationi, & operationi voluntatis, quæ ſuum habitura eſt infallibiliter effectum; quippè data eſt voluntati, quam ſe ad conſenſum determinaturam agnovit Deus. Hoc apertiùs affirmat concluſ.3. *Dico tertio*: *Infallibilis connexio*, *quæ in vocatione congrua*, *ſeu efficaci cum libero conſenſu invenitur*, *non eſt merè cauſalitatis, ſed præſcientiæ; non per abſolutam ſcientiam*, *ſed per conditionatam*; *quâ Deus de omni voluntate creata, & creabili præſcit*, *quid ſit actura in omni tempore*, *& occaſione*, *ſi hoc*, *vel illo modo excitetur*, *& vocetur*. Unde juxta ipſum, nec gratia, quia gratia; nec gratia, quia congrua, infallibiliter voluntatem decernit, cùm nec infallibilis illa connexio, quæ datur cum conſenſu, ſit cauſalitatis, ſeu ex gratia, ſed præſcientiæ: quia nempe prævidet Deus, voluntatem ſe ipſam ad hanc partem eſſe inclinaturam.

11. Hoc non incidenter, & quaſi aliud agens, ſed datâ operâ, atque ex inſtituto defendit lib.5. citato cap.28. dicens: *Aliud eſt*, *vocationem*, *quæ homini de facto datur*, *eſſe congruam*, *vel incongruam*; *aliud verò eſt*, *quod Deus præcognoſcendo unam vocationem futuram congruam*, *aliam verò non talem futuram*, *elegit unam*, *vel alteram tribuere*. *Nam maniſeſtè conſtat*, *poſſe hoc ſecundum pendere ex ſola voluntate Dei*, *quamvis primum etiam ex voluntate humana pendeat*. Et infrà: *Non obſtante hac dependentia congruitatis, vel incongruitatis vocationis à noſtro libero arbitrio*, *nihilominus manere in æterna Dei providentia*, *& ſola libera electione*, *quod decreverit dare huic homini*

in

in tempore vocationem, quàm prævidit ei futuram congruam, vel etiam non talem futuram.

12. Rurſus, ut rem magis explicet, hoc inter gratiam efficacem, & gratiam congruam diſcrimen conſtituit; quod *illa nullo modo pendet ex libera poteſtate voluntatis; poſterior verò infallibilitas abſolutè pendet ex libero uſu voluntatis, cujus prævifio ſupponitur in mente Dei per ſcientiam conditionatam. Et inde eſt infallibilis connexio talis vocationis cum conſenſu libero voluntatis. Undè ulteriùs in hoc modo efficacitatis vocationis congruæ, non antecedit, vel tempore, vel naturâ determinatio voluntatis humanæ ad unum in actu primo, ſed ſemper intelligitur de ſe indifferens, etiam poſita illa vocatione, ita ut præcisè ſpectando talem vocationem, poſſit voluntas humana pro ſua libertate illam facere non congruam, ſeu reddere inefficacem; atque ita prima determinatio eſt illa, quæ fit in actu ſecundo, concurrente ſimul ipſa libera voluntate.*

13. Tandem hoc diſtinctiùs effert cap. ſeq. 29. ut illius ſequentia verba ſignificant: *In tertio autem ſenſu fatemur, vocationem illam non eſſe per ſe, & ex vi ſuæ entitatis efficacem; quia licèt congruitas illa ad effectum infallibiliter futurum ſit valdè conſentanea naturæ, & inclinationi talis vocationis, pendet nihilominus à futura liberi arbitrii determinatione, tanquàm à termino, quem illa congruitas reſpicit; & ideò vocatio illa non poteſt habere illam congruitatem ex neceſſitate abſoluta, & ſimpliciter. Non poteſt ergo ab intrinſeco, & per ſe illi convenire, niſi ex ſuppoſitione talis termini; & quia ſuppoſitio illa eſt ſimpliciter libera, & contingens; ideo congruitas etiam convenit contingenter illi vocationi ſecùndùm ſe ſpectatæ*: Quod iterum ſcribit cap. 53. ſequentibus verbis: *Dicimus vocationem congruam per ſe ſpectatam, & ſecundùm ſuam abſolutam entitatem, non habere intrinſecè, ac determinatè actualem efficaciam; ſed potius de ſe eſſe indifferentem, ut congrua, vel incongrua ſit; in præſcientia autem eſſe congruam, & efficacem, quia cooperatio liberi arbitrii illi conjungenda ſupponitur.* En hujus Authoris ſententia, ejus propriis verbis expoſita, cui conſentiunt omnes Scholæ Societatis diſcipuli?

14. At Thomiſtæ, qui ſemper laudabili ſtudio, utriuſque Sancti Doctoris *Auguſtini*, & *Thomæ* doctrinam ſervare conati ſunt, & porrò ſervârunt, congruitatem gratiæ ex ipſa gratiæ efficacia ſumendam docent; cùm congruitas vocationis ſit ejus efficacia, quâ verè agitur, & peragitur, ut homo credat in *Chriſtum*. Quæ enim magis congrua, & jucunda gratia, quàm illa, quæ ægrotis morbum ſanat, quæ ſegnes, & pigros excitat, quæ excitatos efficaciter adjuvat ad operandum; prout loquitur S. *Auguſtinus* Epiſt. 186. aliàs 160. num. 12. *Quid enim debet eſſe jucundius, vel infirmis gratiâ, quâ ſanantur; vel pigris gratiâ, quâ excitantur; vel volentibus gratiâ, quâ juvantur?* Id etiam docet Sanctus Doctor Epiſt. modò 217. ad *Vitalem*, dum de vocatione efficaci loquens, veram eſſe Dei gratiam pronuntiat num. 5. his verbis: *Prævenit hominis voluntatem bonam, nec eam cujuſquàm invenit in*

cor-

corde, ſed facit. Si ergo ita præparavit, atque ita operaretur Deus hominis voluntatem, ut tantummodò legem ſuam, atque doctrinam, libero ejus adhiberet arbitrio; nec vocatione illâ altâ, atque ſecretâ ſic ejus ageret ſenſum, ut eidem legi, atque doctrinæ accommodaret aſſenſum, proculdubiò eam legere, vel intelligere legendo, vel etiam exponere, ac prædicare ſufficeret, nec opus eſſet orare, ut Deus ad fidem ſuam infidelium corda converteret, & converſis proficientem perſeverantiam ejuſdem gratiæ ſuæ largitate donaret. Hæc Sanctus Doctor: quibus vocationem Dei congruam prævenire hominis voluntatem per modum cauſæ operantis, affirmat. Ex quo conſequens eſt vocationem congruam includere gratiam ab intrinſeco efficacem. A quo namque oritur, quòd vocatio congrua præveniens bonam voluntatem, hanc operetur? Non à vocatione ſecundùm ſuam eſſentiam; cùm vocatio congrua, prout talis, relinquat voluntatem in actu primo indifferentem ad utrumque libertatis extremum. Non à determinatione ipſa voluntatis; aliàs gratia Dei non eſſet præveniens in eſſe actu operantis bonam voluntatem, ſed ſolùm in eſſe excitantis. Enim verò, cùm determinatio voluntatis ſit indiſtincta ab ipſa bona voluntate, quid aliud eſſet provenire ex tali determinatione vocationem Dei congruam, eſſe prævenientem faciendo bonam voluntatem, niſi dicere: per bonam voluntatem gratiam facere in nobis bonam voluntatem, quod abſurdum eſſe, quis non videat? Ergo congruitas vocationis eſt efficacia gratiæ, quâ verè agitur, & peragitur, ut homo credat in *Chriſtum*.

15. Præclariſſimè rurſus Sanctus Doctor id ipſum ſtatuit de gratia *Chriſti* cap. 13. ubi loquens de vocatione congrua, aſſerit, hominem per gratiam facere, quidquid agendum didicit, his verbis: *Sic enim docet Deus eos, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt, ſimul donans, & quid agant ſcire, & quod ſciunt, agere.* Quod iterum firmat cap. ſeq. explicans modum, quò Deus docet per *Chriſtum*. *At per hoc*, inquit, *quando Deus docet, non per legis litteram, ſed per ſpiritûs gratiam, ita docet, ut quod quiſque didicerit, non tantùm cognoſcendo videat, ſed etiam volendo appetat, agendoque perficiat: & iſtô divinô docendi modo etiam ipſa voluntas, & ipſa operatio, non ſola volendi, & operandi naturalis poſſibilitas adjuvatur. Si enim ſolùm poſſe noſtrum hâc gratiâ juvaretur, ita diceret Dominus: Omnis qui audivit à Patre, & didicit, poteſt venire ad me. Non autem ita dixit: Sed omnis qui audivit*, inquit, *à Patre, & didicit, venit ad me. Venire poſſe in natura ponit Pelagius, vel etiam, ut modò dicere cœpit, in gratia; qualemlibet eam ſentiat, quâ ipſa, ut dicit, poſſibilitas adjuvatur: venire autem jam in voluntate, & opere eſt. Non eſt autem conſequens, ut qui poteſt venire etiam veniat, niſi id voluerit, atque fecerit. Sed omnis, qui didicit à Patre, non ſolùm poteſt venire, ſed venit: ubi jam & poſſibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus eſt.* Sed adjutorium contradiſtinctum à gratia poſſibilitatis eſt gratia efficax donans nobis liberè velle bonum, & illud liberè operari: ergo vocatio illa congrua eſt gratia, quâ homo habet à Deo bonam voluntatem,

& ſimul

& ſimul bonam operationem. Utrumque enim dicit complexum hoc, & gratiam excitantem, quæ ſe tenet ex parte actûs primi, ut poſſimus liberè, & phyſicè operari, & gratiam efficaciter applicantem, quæ facit, ut velimus, & agamus; quod agere, & velle non eſt à gratia excitante ſine gratia efficaciter applicante.

16. Huic S. *Auguſtini* doctrinæ ſubſcribit D. *Thomas* ſuper illud *Apoſtoli* ad *Hebræos* 13. verſ.21. *Deus autem pacis, aptet vos in omni bono; ut faciatis ejus voluntatem, faciens in vobis, quod placeat coram ſe*: quibus verbis docet *Apoſtolus*, Deum nos facere idoneos, aptos, & congruos ad receptionem voluntariam gratiæ, quæ nos prævenit, quæ nos illuminat, quæ efficit, ut bonum operemur per Dominum noſtrum *Jeſum Chriſtum*, omnis boni, omniſque perfecti doni Auctorem, & qui in nobis, & velle, & facere ſecundùm voluntatem ſuam operatur, ut rectè ſuper prædicta verba tradit Sanct. Doctor ibi lect.3. dicens: *Voluntas humana, cùm ſit quædam inclinatio rationis, & principium actuum humanorum, ſicut gravitas eſt principium motuum gravium deorſum: Undè ſe habet ad actus rationis, ſicut inclinatio naturalis ad actus naturales. Res autem naturalis dicitur apta ad id, ad quod habet inclinationem. Sic etiam homo, quando habet voluntatem benè faciendi, dicitur aptus eſſe ad illud. Deus etiam, quando immittit homini bonam voluntatem, aptat eum, id eſt, facit ipſum aptum; & ideò dicit: Aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem, id eſt, faciat vos velle omne bonum &c.* 1. *ad Theſſ. &c. Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra &c. Dupliciter autem aptatur homo ad benè faciendum; uno modo exteriùs operando, & ſic unus homo aptat alium perſuadendo, vel comminando; alio modo aliquid interiùs exhibendo, & ſic ſolus Deus aptat voluntatem, qui ſolus poteſt illam immutare. Proverb.* 21. *Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, inclinabit illud. Undè dicitur, faciens in vobis. Ad Philipp.*2. *Deus eſt, qui operatur in vobis velle, & perficere. Quid autem faciet? Quod placitum eſt coram ſe, id eſt, faciet nos velle, quod placet ei.* Hæc D. *Thomas*: quibus clariſſimè docet, congruitatem, idoneitatem, aptitudinem, ut poſitâ gratiâ infallibiliter ſequatur actus, fieri in nobis à Deo per gratiam, quæ eſt congrua ex ſe, ſecumque realiter defert aptitudinem, & congruitatem, ut exiſtat actus.

§. II.

Alterum ex natura efficacis gratiæ expenditur fundamentum.

17. PRiori *Auguſtini* principio proximum eſt alterum, quô diſertè convincitur, efficaciam gratiæ, ac per conſequens ejus congruitatem, ex ſola vi, & efficacia omnipotentiæ Dei eſſe repetendam. Audiendus S. Doctor in lib. de corrept. & gratia cap. 8. n. 17. *Quando rogavit ergo nè fides ejus deficeret; quid aliud rogavit, niſi ut haberet in fide liberrimam, fortiſſimam, invictiſſimam, perſeverantiſſimam*

voluntatem? Eccè quemadmodum ſecundùm gratiam Dei, non contra eam, libertas defenditur voluntatis. Voluntas quippè humana non libertate conſequitur gratiam, ſed gratiâ potiùs libertatem, & ut perſeveret delectabilem perpetuitatem, & inſuperabilem fortitudinem. Et cap. 12. num. 38. *Subventum eſt igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter, & inſuperabiliter ageretur; & ideò, quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adverſitate aliquâ vinceretur. Ita factum eſt, ut voluntas hominis invalida, & imbecilla in bono adhuc parvo perſeveraret per virtutem Dei: cùm voluntas primi hominis fortis, & ſana in bono ampliore non perſeveraverit, habens virtutem liberi arbitrii; quamvis non de futuro adjutorio Dei, ſine quo non poſſet perſeverare, ſi vellet, non tamen tali, quô in illo Deus operaretur ut vellet. Fortiſſimo quippè dimiſit, atque permiſit facere quod vellet: infirmis ſervavit, ut ipſo donante invictiſſimè quod bonum eſt vellent, & hoc deſerere invictiſſimè nolent.* Et cap. 14. num. 45. *Non eſt itaque dubitandum, voluntati Dei, qui in Cœlo, & in terra omnia quæcumque voluit fecit, & qui etiam illa, quæ futura ſunt fecit, humanas voluntates non poſſe reſiſtere, quo minùs faciat ipſe quod vult: quandoquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus, quod vult, cum vult, facit. Niſi fortè (ut ex multis aliqua commemorem) quando Deus voluit Sauli Regnum dare, ſic erat in poteſtate Iſraëlitarum ſubdere ſe memorato viro, ſive non ſubdere, quod utique in eorum erat poſitum voluntate, ut etiam Deo valerent reſiſtere. Qui tamen hoc non fecit, niſi per ipſorum hominum voluntates, ſine dubio habens humanorum cordium quo placeret inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem; ſic enim ſcriptum eſt* &c.

18. Audiendus rurſum lib. de dono perſeverantiæ cap. 6. num. 11. *Dicat mihi quiſquis audet, utrùm Deus dare non poſſit, quod à ſe poſci imperavit? Hoc certè qui ſapit, non dico deſipit, ſed inſanit. Imperavit autem Deus, ut ei Sancti ejus dicant orantes, Ne inferas nos in tentationem. Quiſquis igitur exauditur hoc poſcens, non infertur in contumaciæ tentationem, quâ poſſit, vel dignus ſit perſeverantiam ſanctitatis amittere.* Et lib. de prædeſtinatione Sanctorum cap. 8. *Multos venire videmus ad Filium, quia multos credere videmus in Chriſtum: ſed ubi, & quomodò à Patre audierint hoc, & didicerint, non videmus. Nimium gratia iſta ſecreta eſt: gratiam verò eſſe quis ambigat? Hæc itaque gratia, quæ occultè humanis cordibus divinâ largitate tribuitur à nullo duro corde reſpuitur. Ideò quippè tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.*

19. Hæc legens quis apertè non videat, quàm magnificè prædicet S. *Auguſtinus* gratiam ex ſe, & non ex circumſtantiis congruam? Annè ut D. *Petro* daret liberrimam, fortiſſimam, invictiſſimam, perſeverantiſſimamque voluntatem, debuit Deus luſtrare priùs, quid voluntas *Petri* poſita in illis circumſtantiis pro innata libertate, & innato jure eligere vellet? Minimè, reſpondet *Auguſtinus*: *Voluntas humana non libertate conſequitur gratiam, ſed gratiâ libertatem.* Annè etiam ut

Deus

Deus infirmis donet, ut ipſi invictiſſimè velint quod bonum eſt, & hoc deſerere invictiſſimè nolint, per gratiam, quæ voluntatem moveat ad agendum, & quæ ſuo nuſquam fruſtretur effectu, dependet à genio, à diſpoſitione temperamenti, ab amicis temporum circumſtantiis? Abſit hoc, cùm genium, & circumſtantiarum diſpoſitio ſecundùm ſe nihil activè influant in opus ſupernaturale, nec ſe habeant ut conditiones, ſine quibus voluntas gratiæ non conſentiret; quin potiùs ſub Dei providentia cadunt etiam bonæ circumſtantiæ; quas Deus facit futuras in decreto præfiniente, quod eſt ratio à priori effectûs futuri: ergo agnoſcenda eſt gratia efficax, quæ ex ſe ſit congrua, & quæ efficaciter moveat hominem conformiter ſuæ naturæ, id eſt, liberè, & faciat omnia ſibi ſervire; ut de ipſis hominum voluntatibus, quod vult, cùm vult, faciat: habens humanorum cordium, quò placeat, inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem, quæ non mutuatur efficaciam à ſcientia, quæ priùs luſtret cauſam creatam, & quid illa, dum adhuc in ſtatu poſſibilitatis eſt, ſub illis circumſtantiis in tempore operatura ſit. Quia, juxta Sanctum Doctorem, gratia hæc occultè humanis cordibus divinâ largitate tribuitur, ut cordis duritia primitùs auferatur: ergo neceſſaria eſt gratia fortior, quæ duritiam cordis emolliat; quæ vincat intempeſtivas circumſtantias, ut gratiæ conſentiat voluntas; quæ ſolvat vinculum impediens hominem ab operibus bonis, ſanet corruptionem, & adjuvet infirmitatem, ut dicit *Propheta Regius* Pſal. 115. *Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo Hoſtiam laudis*. Non ergo efficax eſt à circumſtantiis; nec à conſenſu præviſo; ſi namque conſenſus eſt ipſius gratiæ effectus, cùm ad hoc detur gratia, ut operetur homo, quomodò erit efficax à conſenſu voluntatis? Si liberum arbitrium eſt determinabile à gratia, quomodò gratia erit verſatilis à libero arbitrio?

20. Tandem loco citato ex cap. 14. S. Doctor nobis Deum, gratiæ ſuæ beneficio, humanæ naturæ vitiatæ, & infirmæ reparatorem, & medicum oſtendit; quô nempè voluntas indeclinabiliter, & inſuperabiliter agatur, nè imbecillis deficiat, & adverſitate aliquâ vincatur; tantoque ardore diligat, ut carnis voluptatem contraria concupiſcentem voluptate ſpiritûs vincat. *Adæ* data erat gratia ſufficiens, teſte eodem Sancto Doctore, ibi: *Adamo datum eſt adjutorium perſeverantiæ, non quo fieret ut perſeveraret, ſed ſine quo per liberum arbitrium perſeverare non poſſet: eique fortiſſimo dimiſit, atque permiſit facere quod vellet*, ut iterùm hic repetit. Sed parùm hoc, ut hominem reintegraret poſt caſum: *Majoribus donis*, inquit S. Doctor, *adjuvanda remanſit infirmitas, ut infirmi ipsô donante, invictiſſimè quod bonum eſt vellent, & hoc deſerere invictiſſimè nollent*. Ut quid ita? Omnibus data eſt, juxta Adverſarios, gratia ſufficiens, libero arbitrio ſubdita, & quæ conſenſu voluntatis redditur efficax: cur ergo majoribus donis, potentioreque gratiâ indiget homo infirmus, & quæ, ut infallibiliter velit, majoris ſit efficaciæ? Præſtò eſt ex *Auguſtino* reſponſio cap. 12. antecedenti: *Quia faciliùs homo per gratiæ donum perſeverare poterat in ſtatu innocentiæ, in quo nulla erat rebellio carnis ad ſpiritum, quam*

nunc poſſumus, quando reparatio gratiæ Chriſti, etſi ſit inchoata quantùm ad mentem, nondum eſt conſummata quantùm ad carnem : ergo non ſufficit gratia ex liberi arbitrii aſſenſu pendula, & quæ ex circumſtantiis reddatur efficax ; cùm naturæ languor, infirmitas, virium attenuatio, roboriſque defectus, novis viribus gratiæ curari debeat ; & nec ex circumſtantiis, nec ex attemperatione voluntatis medicam vim habeat, ut voluntas infirma ad bonum opus applicetur, determinetur, ac efficaciter moveatur, in quo conſiſtit perfectiſſima congruitas gratiæ.

21. Secundò, refellitur modus iſte dicendi, argumento ex tot miraculoſis, & extraordinariis converſionibus petito, quæ gratiam miraculoſam exigunt; cujus efficacia non ſit ex congruitate, quæ ſit à genio, aliiſvè circumſtantiis loci, vel temporis, quæ gratiam adjuvent. Quot enim ſunt homines in criminum fæcibus, ſine ſenſu charitatis, & abſque boni operis motu, qui tamen ad aſpectum cœleſtis efficaciæ gratiæ mutantur in melius? An non *Paulus* ille ſæviſſimus Chriſtianæ Religionis perſecutor, & Fidelium rabidus oppreſſor, ubi Divinâ manu fuit tactus, repentè in virum mutatus eſt alterum? dicente *Auguſtino* de Prædeſt. Sanctorum cap. 2. *Averſus quippè à Fide quam vaſtabat, eique vehementer adverſus, repentè eſt ad illam gratiâ potentiori converſus : convertente illo, cui hoc ipſum facturo per Prophetam Pſal.* 84. *verſ.* 7. *dictum eſt*, TU CONVERTENS VIVIFICABIS NOS : *Ut non ſolùm ex nolente fieret volens credere, verùm etiam ex perſecutore, perſecutionem in ejus fidei, quam perſequebatur, defenſione pateretur*. Quænam erat in *Paulo* diſpoſitio, qui averſus à fide mellifluum *Chriſti* nomen audire non poterat? Annè erat congruum tempus, dum ille furens, ligans, trahens, percutiens, pergebat intrepidus, ut vinctos in *Hieruſalem* perduceret, quotquot hujus nominis noſceret inſignitos? *Quid volebat Saulus*, inquit S. *Auguſtinus* lib. 1. ad *Simplic.* quæſt. 2., *niſi ut invaderet, & traheret, vinciret, & necaret Chriſtianos? Quam rabida voluntas? Quam furioſa? Quam cæca? Qui tamen unâ voce deſuper proſtratus, occurrente utique tali viſô, quô mens illa, & voluntas, refractâ ſævitiâ, retorqueretur, & corrigeretur, ad Fidem* ...... Annè ergo prævidit Deus ipſum in his circumſtantiis conſenſurum gratiæ vocanti, cùm audivit vocem de Cœlo tonantem, dicentem ſibi, *Saule, Saule, quid me perſequeris? Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare?* Qua ex congruitate, & conſpiratione circumſtantiarum fieri potuit, Deo interiùs non efficaciter operante, ut idem *Paulus informetur*, ut dicit S. *Auguſtinus* ſerm. 279. *ex perſecutore prædicator, ex lupo ovis, ex hoſte miles* : cùm circumſtantiæ converſioni operandæ eſſent plurimùm adverſæ? Quarè 1. ad *Corinth.* cap. 15. ſe abortivum gratiæ nominat ; quia extra ordinem, extra tempus ad *Apoſtolos* eligendos conſtitutum, extraordinariô modô vocatus, factus eſt Prædicator Evangelii, quod ignorabat, quod perſequebatur. Ergo, ut dicit *Auguſtinus*, potentiore gratiâ in virum mutatus eſt alterum; potentiore quidem; quæ ex ſe efficaciam habeat, & propriâ operetur ener-

energiâ, non quæ potentior reddatur ex circumſtantiis prævifis.

22. Mirabilis etiam fuit converſio *Publicani*. An non ille in Telonio turpis lucri causâ ſedens, ubi vocem Domini audivit dicentem ſibi: *Sequere me*, factus eſt repentè Salvatoris individuus comes, & annuntiator? Flevit amarè *Petrus*, ex quo, tentatus à fœmina, *Chriſtum* negaverat; ſcilicet aſpectu ejus, quem negaverat, repentè compunctus eſt. Uno etiam temporis puncto data fuit *Magdalenæ* à *Chriſto* ea gratiæ abundantia, ut indè illa cœperit, ubi vix alii deſinunt; undè, & primo ſuæ converſionis inſtanti, ad ſummum provecta fuit perfectionis apicem. Quæ ergo in iſtis erat ex parte voluntatis eorum diſpoſitio? Ubi congruum tempus, & propitiæ illæ circumſtantiæ, in quibus prævidit Deus, quòd homines iſti per ſemitas delictorum errantes, gratiâ ſolùm indifferenti, & verſatili adjuti, in ſortem tranſirent Angelorum? Non dubium ſanè, quin prompta fuit omnium eorum voluntas, quòd reſpectu Dei congruum erat tempus illud, propitiæ & circumſtantiæ, in quibus vocati fuerunt: at hæc omnia dona ſunt, & fuerunt Divinæ Miſericordiæ, quæ ineffabili, altâ, & repentinâ mutatione corda hominum convertit, & peccatores, etſi delictorum mole ſepultos, evigilat ad lucem, illos ad ſe trahit, ſtatim, ut lux Divina cœleſtis gratiæ efficacis irradiat, & in eorum corda potens illabitur.

23. Tertiò, ex omnipotenti Dei in cordibus hominum operatione rejicitur, & non parum urgenter, modus iſte dicendi. Converſio peccatoris eſt grande omnipotentiæ Dei miraculum; cujus namque opus eſt illud, niſi *dexteræ excelſi*, ut dicit *Propheta Regius Pſal.* 76.? Sic *Job.* 12. legitur, *Dominus Exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? manus ejus extenta, & quis avertet eam?* Hac manu Deus *immutat cor Principum terræ*. Et *Ezechielis* 36. *Hæc manus operatur in nobis velle, & perficere*: quod, & prædicat *Apoſtolus* ad *Philipp.* 2. *Operatur omnia in omnibus ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ*; ſed ſi gratia dependenter à circumſtantiis loci, temporis, vel etiam genii ſuum ſortitur effectum, quid omnipotenti Dei manui, & efficaci gratiæ tribuendum erit? Primò, non eſſet in manu Dei determinare, quòd hâc gratiâ, & non illâ fiat converſio, cùm ſolùm ſit voluntatis creaturæ à Deo prævifæ, velle conſentire in talibus circumſtantiis iſti, & non alteri etiam æquali. Secundò, Deus abſolutè utens ſuâ omnipotentiâ hominem non converteret, ſed ut ita dicam, artificiosè ſolùm, explorans tempus, & circumſtantias, quibus creatura volet, ut gratiam conferat: quòd non eſt Deum ex nolentibus volentes, ex repugnantibus conſentientes facere, nec averſas, & adverſas hominum ad ſe convertere voluntates. Ergo alia requiritur gratia, quæ ſit operativa converſionis, ut converſio non ſit ſolùm ex præviſione, ſed ex omnipotente voluntate Dei, faciente nos facere in eiſdem circumſtantiis, in quibus per ſcientiam neceſſariam prævidit id nos facturos, præbendo nempè vires efficaciſſimas, prout declarat *Auguſtinus* de gratia, & libero arbitrio cap. 16. Aliàs, in hoc modo dicendi, poſſibilitatem dabit Deus, ut poſſit homo eſſe juſtus, non tamen voluntatem, quâ vult; nec actionem, quâ juſtus

eſt.

eſt. In omnibus quippè præterquàm in præſcientia, par eſt conſentiens diſſentienti: utrique Deus confert auxilium; eadem erga utrumque eſt voluntas collativa auxilii, & inefficax conſenſus; ſi ergo omnia reſpectu utriuſque paria ſunt, & æquè indifferentia ad conſenſum, & diſſenſum, diſcriminantur ſolùm in præſcientia, ſeu ſcientia media conſensûs, quæ nihil ponit in gratia illa: ergo non ad voluntatem, & Dei ordinationem referendus eſt conſenſus ſalutaris, ſed ad Dei præſcientiam, quod penitùs eſt falſum. Explorare in anteceſſum rei eventum opus habet homo, qui nec ſcientiam, nec poteſtatem habet pleniſſimam omnium mediorum. At Deus hôc ipsô, quòd cognoſcit comprehenſivè ſe eſſe omnipotentiſſimum, divinam ſuam voluntatem eſſe ſummè efficacem, ſcit pro omnibus circumſtantiis ſe habere gratiam, quâ efficaciter, & infallibilibiliter, aptè, & congruè movebitur homo ad converſionem, & ſe liberè determinabit ad omne opus bonum, quod ipſe voluerit definire hominem facturum: teſte *Apoſtolo* ad *Rom.* 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, *iis qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti*. Sapientia ejus attingit omnia à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter: ſic mediâ gratiâ, quæ cuncta propellat impedimenta, quæ obduratum convertat cor, & illud virtute ſibi intrinſecâ, quòcumque voluerit, convertendi vim habet, ab occultiſſima, & fortiſſima omnipotenti virtute, cui cuncta ſubduntur in eſſe, & operari; necnon ab efficacia providentiæ Dei, cuncta ſic diſponentis, ut electis omnia cooperentur in bonum.

24. Quartò exploditur modus iſte dicendi. Nam diſtinctè aſſignent nobis hujus ſententiæ patroni, in quo conſiſtat efficacia hujus auxilii, quo voluntatem motam & excitatam, Deus per ſcientiam mediam, novit conſenſuram? An eam habeat à ſcientia media conſensûs? An à circumſtantiis, in quibus prævidet Deus nos eſſe conſenſuros, & gratiæ cooperaturos hanc obtineat? An à concurſu ſimultaneo? An ab iſtâ gratia indifferenti? Non certè ab iſta; quæ in utroque ſupponi poteſt æqualis. Non à concurſu ſimultaneo, quia, ut ſuprà diximus, quid extrinſecum eſt reſpectu agentis, & ſe tenet ex parte effectûs. Non ex circumſtantiis, quæ extrinſecæ quoque ſunt. Non à ſcientiâ mediâ, quæ merè ſpeculativâ eſt: & iſta, in eorum principiis, non eſt in poteſtate Dei: ergo nec in poteſtate Dei eſſet, quòd auxilium ſit efficax.

25. Sed attentiùs circumſtantias inſpiciamus, an ex illis repeti poſſit efficacia gratiæ; quod profectò difficillimum videtur, vel quia in utroque eſſe poſſunt pares, vel quia ſequeretur, quòd ex Deo non eſſet converſio. Primò: Qui conſtituit hominem in circumſtantiis, in quibus prævidetur eſſe conſenſurus, nihil ex eo præcisè amplius facit, quàm efficiunt circumſtantiæ; ſed, ipſis fatentibus, circumſtantiæ non faciunt, ut faciamus: ergo nec Deus id efficeret ex eo, quòd hominem conſtituat in talibus circumſtantiis. Secundò: Conferre auxilium cum hac prævisione conſensûs, in Adverſariorum principiis, non eſt neceſſarium, ut Petrus conſentiat; aliàs Joanni, qui providetur non conſenſurus cum eodem auxilio, deficeret aliquod principium neceſſarium ad conſenſum, nempè

pè prævisio consensûs; & per conſequens inculpabilitèr diſſentiret: ergo non arguitur Petri conſenſum eſſe à Deo, ex quo confertur à Deo auxilium ex directione ſcientiæ mediæ conſensûs. Prætereà: Dare auxilium indifferens in circunſtantiis, in quibus nos conſenſuros prævidit, non eſt operari conſenſum; ſed ſolùm illius operandi occaſiones nobis procurare. Si namque Deus eſſet cauſa converſionis ſola gratiæ indifferentis largitione, in circumſtantiis in quibus voluntas per ſcientiam mediam prævidetur ſuum præbitura conſenſum: ſic & Deus paritèr eſſet cauſa, cur gratiæ vocanti, & excitanti diſſentiret voluntas; quia, & itidem ipſe ſæpè nos conſtituit in iis circumſtantiis, in quibus diſſenſuros prævidit: certè confert, etſi diſſenſuros prævideat.

26. Et tandem: quia totum hoc eſt petitio principii. Rogo enim, quomodò novit Deus, creaturam in his circumſtantiis eſſe conſenſuram? An novit hoc in voluntate creata? Hæc cùm ſit omninò indifferens, antequam agat, nihil in ea videri poteſt, quòd exigat potiùs conſenſum, quàm diſſenſum. An cognoſcit hoc in ipſa determinatione Creaturæ? Minimè; cùm creatura per ſe primò ſe determinet per ſuum actum: ergo requiritur, quòd Deus priùs videat actum Creaturæ futurum, quàm velit ad eum in talibus circumſtantiis concurrere; cùm actus ita pendeat à Deo, ut nec eſſe, nec prævideri poſſit, priùs quàm Deus ad eum concurrat, vel concurrere decreverit. Quid igitur magis repugnans, quàm quòd Deus videat ſe concurſurum, antequam velit concurrere; quòd Deus ſic videat actum pendentem à ſuo determinato concurſu, priuſquàm ipſe talem concurſum præſtiterit? Enimverò Divinus concurſus priùs eſt, quàm actus per eum productus, cùm ſit ejus cauſa; aut certè, ſi actus eſt identificatus cum divino concurſu, impoſſibile eſt, ut videatur actus, & non videat Deus ſe ad eum determinatè concurrere: ergo non videt in ipſa determinatione Creaturæ ipſam eſſe in his circumſtantiis conſenſuram. A quo ergo erit efficax Dei concurſus? Ergo cùm aliunde genium, & natura bonæ indolis vim, & robur præbere non poſſint gratiæ; hoc enim *Semipelagianiſmum* ſapit, dicendum, quòd efficacia intrinſeca gratiæ ex ſupremo dominio Dei deſcendat, potentis, quòcumque voluerit, inclinare hominem: cùm cor hominis ſit in manu ejus, quaſi poſſeſſum, & ſubditum, & non purè præſcitum, ſeu comprehenſum ſcientiâ Dei exploratas habentis circumſtantias, in quibus ſe inclinabit.

27. Totum hoc illuſtrari, & confirmari poteſt duplici celeberrimo S. *Auguſtini* teſtimonio. Primum ſit ex *Homil.* 23. inter quinquaginta, ubi introducit Deum peccatorem converſum ſic alloquentem: *Adulter non fuiſti in illa vita tua præterita, plena ignorantiæ, nondum illuminatus, nondum bonum, malumque diſcernens, nondum credens in eum, qui te neſcientem regebat. Hoc tibi dicit Deus: tunc regebam te mihi, ſervabam te mihi. Ut autem adulterium committeres, ſuaſor defuit, ut ſuaſor deeſſet, ego feci. Adfuit ſuaſor, non defuit locus, non defuit tempus: Ut non conſentires ego feci. Agnoſce ergo gratiam ejus, cui debes, & quod non admiſiſti. Mihi debet iſte quod factum eſt, &* *dimiſ-*

dimiſſum vidiſti: mihi debes, & tu quod non admiſiſti. Nullum eſt enim peccatum, quod fecit homo, quod non poſſet facere alter homo, ſi deſit rector, à quô factus eſt homo. En efficacia gratiæ ex circumſtantiis minimè dependens. Annè ut adulter non eſſet, defuit ſuaſor, defuit locus, defuit tempus? Minimè, inquit S. *Doctor*. Cur ergo obſcæna deſideria, & voluptuoſæ carnis perhorruit incendia; atque mulierum illecebroſa phantaſmata, quæ ex corruptæ ſenſualitatis emergunt petulantia, victor repulit? Agnoſcenda eſt gratia Dei, dicit S. *Doctor*, quæ fecit, ut dum aderat ſuaſor, nec deerat tempus, & locus, homo non conſentiret. Nec enim efficax gratia Dei, tempus, locum, & diſpoſitionem ſubjecti expectat, ut operetur, ut cecinit S. *Proſper* Carmine de Ingratis:

Ipſa ſuum conſummat opus, cui tempus agendi
Semper adeſt, quæ geſta velit. Non moribus illi
Fit mora, nec cauſis anceps ſuſpenditur ullis.

28. Ultimum ſit ex neceſſitate orationis argumentum. Eſt *oratio clariſſima gratiæ teſtificatio*, ut dicit S. *Auguſtinus* Epiſt. 177. num. 4. quæ nos facit quærere ut inveniamus, petere ut accipiamus, pulſare ut aperiatur nobis. At ubi gratia congrua? Ut enim ait *Caducifer* pag. 378. num. 222. gratia congrua non eſt alia diſtincta, quæ ſuperveniat gratiæ indifferenti; ſed eadem omninò entitas, dicens, tam ex ſe, quàm ex circumſtantiis congruentiam ejus cum libero arbitrio, & liberi arbitrii cum ipſa in ordine ad cooperandum. Quid ergo quærit homo, ut inveniat, quid petit, ut accipiat, cur pulſat, ut aperiatur ei? Si in talibus circumſtantiis diſpoſitio, in qua verſatur, attemperata eſt gratiæ; & gratia ex eiſdem circumſtantiis congruentiam dicit cum libero arbitrio; perfunctoria, & non vera eſſet oratio, quâ gratiam congruam peteret; cùm nullus oret, ut habeat quod jam accepit. Quis namque non videat à Domino inaniter peti, & fallaciter orari, cùm orando poſcitur, quod in poteſtate voluntatis eſt conſtitutum? Non inſuper orare poteſt, ut gratia ex non congrua, fiat congrua: talis namque reddi non poteſt, niſi oret, ut tranſvertatur, & varietur periſtaſis illa præſens circumſtantiarum; ſed ut fatetur idem *Caducifer* pag. 382. num. 227. oratio non poſtulat aliam periſtaſim circumſtantiarum, præter eam individuam: ergo nec orat; ut gratia ex non congrua, reddatur congrua. Quod maximè urget, dum homo in ultimo vitæ periodô gravi tentatione vexatur. Tunc enim ei magis neceſſaria eſt oratio, & gratia Dei, quæ eſt inviciſſimum ſcutum, quô repellitur inimicus ſuggerens deſperationem ſalutis, ut dicit S. *Auguſtinus enarrat.* in *Pſal.* 5. num. 17. & quâ ſpiritus Dei adjuvat infirmitatem noſtram. Non utique rogat ille pro nova ſubmiſſione occaſionum, cùm ſe in ultimo vitæ termino conſtitutum agnoſcat: ergo ſolùm orat, ſub quibuslibet circunſtantiis ille ſit, pro conſenſu ſalutari, & ut invictiſſimâ gratiæ efficaciâ perficiatur converſio, & perſeverantia ſecundùm Dei propoſitum.

29. Hoc nos orare docet Eccleſia Dominic. XIII. poſt Pentecoſt.: *Omnipotens ſempiterne Deus da nobis, Fidei, Spei, & Charitatis augmentum; & ut mereamur aſſequi quod promittis, fac nos amare*

quod

quod præcipis: Sed non oramus Deum dare nobis Fidei, Spei, & Charitatis augmentum, mediâ gratiâ, quæ ſolùm ſit efficax ex circumſtantiis, & attemperata voluntati; ſed gratiâ, quæ nos faciat amare quod præcipit: ergo cùm hæc ſit gratia ex ſe efficax, hanc nobis dari expoſcit Eccleſia. Rurſus Dominicâ xv. ſic orat Eccleſia: *Mentes noſtras, & corpora poſſideat, quæſumus Domine, doni cœleſtis operatio: ut non noſter ſenſus in nobis, ſed jugiter ejus præveniat effectus*: ſed doni cœleſtis operatio, quæ mentes noſtras, & corpora poſſideat, eſt gratia efficax, & quæ non eſt efficax à conſenſu Creaturæ; aliàs noſter ſenſus in nobis ejus præveniret effectum, non tamen ejus effectus noſtrum præveniret ſenſum: ergo gratiam orat, quam manus Dei omnipotens imprimit intimis viſceribus Creaturæ, quæ cùm mentes noſtras, & corpora poſſideat, ex ſe, & non à conſenſu Creaturæ redditur efficax. Præterea; Dominicâ infra Octavam Aſcenſionis orat Eccleſia: *Omnipotens ſempiterne Deus, fac nos tibi ſemper & devotam gerere voluntatem, & majeſtati tuæ devoto corde ſervire*; & in Secreta; *Sacrificia nos Domine immaculata purificent, & mentibus noſtris ſupernæ gratiæ dent vigorem*: Rogo modo: ſi Deum oramus, ut faciat nos ſemper ei devotam gerere voluntatem: ergo non gratiâ ſufficiente, quæ ſemper adeſt, adjutus homo, hanc ei devotam Deus dat voluntatem? Si ſupernæ gratiæ vigorem in mentibus noſtris à Deo poſcimus: ergo non gratiæ ſupernæ vigor, ſeu efficacia ex conſenſu voluntatis, & circumſtantiis in nobis eſt. Tandem orat Eccleſia fer. 4. poſt 11. Dominicam Quadrageſimæ ſuper Populum: *Deus innocentiæ reſtitutor, & amator, dirige ad te tuorum corda ſervorum, ut ſpiritus tui fervore concepto, & in Fide inveniantur ſtabiles, & in opere efficaces*: Non hic Deum deprecatur, ut in propitiis circumſtantiis conſtitutus poſſit homo ad Deum cor ſuum dirigere, cùm jam adſit poteſtas; ſed ut ipſe Deus dirigat corda. Efficaciam expoſcit in opere, & ut inveniamur in Fide ſtabiles; at non efficaciam, quæ talis ſit ex circumſtantiis, ſed ſpiritûs Dei fervore concepto: quò nihil efficacius, nihil congruentius, tum diſpoſitioni hominum, tum circumſtantiis extrinſecis, nihilque magis aptum ad pertinaciam hominis domandam, quàm invictiſſimus iſte Dei fervor. Quarè meritò exclamat S. *Auguſtinus*: *Ut quid iſta orando tanto gemitu petimus, ſi volentis hominis, & currentis* (nempe gratiâ ſolùm ſufficienti) *non miſerentis eſt Dei?*

§. III.

Solvuntur Argumenta ab auctoritate petita.

30. OBjiciunt nobis primò patroni ſententiæ oppoſitæ illud *Auguſtini* ex lib. 1. ad *Simplicianum* quæſt. 2. num. 13. *An fortè illi, qui hoc modo vocati non conſentiunt, poſſent, alio modo vocati, accomodare fidei voluntatem, ut & illud verum ſit, multi vocati, pauci electi; ut quamvis multi uno modo vocati ſint; tamen, quia non omnes uno mo-*

do affecti ſunt, illi ſoli ſequantur vocationem, qui ei capiendæ reperiantur idonei; illud non minus verum ſit, igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, qui hoc modo vocavit, quomodo aptum erat eis, qui ſecuti ſunt vocationem? Ex quibus ſequens ab illis elicitur argumentum. Primò: juxta S. *Doctorem*, *quamvis multi uno modo vocati ſint, non tamen omnes uno modo affecti ſunt*; ſed ſi vocatio illa non eſſet indifferens, & dependens in eſſe congruæ à diſpoſitione ſubjecti, non modus vocationis eſſet diverſus, ſed uno, eôdemque modo, efficaci nempè vocatione, vocarentur omnes: ergo vocatio congrua ſolùm eſt talis ex diſpoſitione ſubjecti. Id magis comprobant ſequentia verba: *Illi ſoli vocationem ſequuntur, qui huic capiendæ ſunt idonei*; ſed ſi vocatio congrua eſſet ex ſe ipſa efficax, ſequerentur omnes vocationem illam; cùm in omnibus eſſet infallibiliter connexa cum actu: ergo. Et tandem, quia ſi verba *Auguſtini* rectè perpendantur, idoneitas capiendæ vocationis ſupponitur ex parte voluntatis ad ipſam: quod exprimunt verba iſta, *qui ei capiendæ reperiuntur idonei*; ſed ſi vocatio congrua eſſet ſe ipſâ efficax, idoneitas non ſe teneret ex parte ſubjecti, ſed Deus hanc cauſaret in illo; quia ſic vocat, ut per illam mentem, & voluntatem applicet ad fidem: ergo vocatio congrua dici non poteſt ex ſe ipſa, ſed ex determinatione, & diſpoſitione ſubjecti; ut verum ſit dicere, quòd Deus ita vocat, quomodò eis, vocari aptum eſt, ut ſequantur.

31. Confirmatur primò ex his, quæ S. *Doctor* num. ſequenti 11. ſtatuit. *Cum ergo*, inquit ille, *alius ſic, alius autem ſic moveatur ad fidem, eademque res ſæpè alio modo dicta moveat, alio modo dicta non moveat; quis audeat dicere defuiſſe Deo modum vocandi, quô etiam Eſau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemque conjungeret, in qua Jacob juſtificatus eſt*; ex quibus ſequens elicitur argumentum. Hìc S. *Doctor* non recurrit ad Omnipotentem Dei operationem, quæ in omnibus circumſtantiis operetur in nobis velle; ſed ad Omnipotentiam fœcundam mediorum, quibus bonum ſuaderi poteſt; ſed ſi gratia eſſet ab intrinſeco efficax, inutilis eſſet præparatio illa mediorum, & præſcientia futuri conſensûs ſub illis circumſtantiis: ergo ſolùm eſt efficax ex nutu voluntatis in illis circumſtantiis, quibus ſcit ei congruere, ut vocantem non reſpuat.

32. Confirmatur ſecundò ex eodem S. *Doctore* hìc num.6. dicente: *Unde quod dictum eſt, quia elegit nos Deus ante mundi conſtitutionem, non video quomodò dictum ſit niſi præſcientiâ*: quibus verbis ſatis apertè declarat *Auguſtinus* certitudinem prædeſtinationis, & infallibilem electionis effectum ſolùm cognoſcere Deum in præſcientia: ſed ſi id in præſcientia cognoſcit Deus, infallibilis connexio electionis cum conſenſu, non eſt ex gratia, ſed præſcientia; quâ nempè videt Deus, quòd gratia Dei in tali perſona, in tali tempore, & occaſione infallibiliter habitura eſt effectum, quæ tamen voluntate humanâ in alia non redditur congrua, ſed inefficax; quarè Epiſt. 102. ad *Deo gratias* dicit S. *Doctor*: *Tunc voluiſſe hominibus apparere Chriſtum, quando ſciebat, & ubi ſciebat eſſe, qui in eum fuerant credituri*: ergo gratia eſt efficax, quia

præ-

prævidet Deus voluntatem ſe ipſam in tali tempore, & occaſione eſſe ad hanc partem inclinaturam.

33. Ad primùm, quod elicitur ex lib. 1. ad *Simplic. quæſt.* 2. facilis eſt ſolutio, dicendo, ſtatuiſſe ibi num. 12. S. *Doctorem* vocationem congruam, non ex diſpoſitione liberi arbitrii, ſed effectricem in nobis bonæ voluntatis ex illo *Apoſtoli* ad *Philipp.* 13. *Deus eſt, qui operatur in vobis, & velle, & operari pro bona voluntate: Vbi*, inquit S. *Doctor*, *oſtendit etiam ipſam bonam voluntatem in nobis operante Deo fieri. Nam ſi propterea ſolùm dictum eſt, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei; quia voluntas hominis ſola non ſufficit, ut juſtè, rectèque vivamus, niſi adjuvemur miſericordiâ Dei: poteſt & hoc modo dici, igitur non miſerentis eſt Dei, ſed volentis eſt hominis; quia miſericordia Dei ſola non ſufficit, niſi conſenſus noſtræ voluntatis addatur. At illud manifeſtum eſt, fruſtrà nos velle, niſi Deus miſereatur: illud autem neſcio, quomodo dicatur, fruſtra Deum miſereri, niſi nos velimus. Si enim Deus miſeretur, etiam volumus: ad eamdem quippe miſericordiam pertinet, ut velimus. Deus enim eſt qui operatur in nobis & velle, & operari pro bona voluntate. Nam ſi quæramus, utrum Dei donum ſit voluntas bona, mirum ſi negare quiſquam audeat. At enim quia non præcedit voluntas bona vocationem, ſed vocatio bonam voluntatem, propterea vocanti Deo rectè tribuitur, quòd benè volumus, nobis verò tribui non poteſt, quòd vocamur. Non igitur ideo dictum putandum eſt, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei; quia niſi ejus adjutorio non poſſumus adipiſci quod volumus: ſed ideò potius, quia niſi ejus vocatione non volumus.* Quid clariùs, & expreſſiùs, ut oſtendat bonam voluntatem eſſe in nobis operante Deo; quòd illa voluntas bona vocationem non præcedit, ſed potiùs vocatio bonam voluntatem; nec nobis tribui, quòd congruè vocemur, quod verum eſſet, ſi congruitas vocationis penderet ex diſpoſitione liberi arbitrii.

34. Pergit jam S. *Doctor* num. 13. ad explicandam hanc gratiæ congruitatem, varios vocandi modos agnoſcens; at ibi etiam oſtendit efficaciam, ſeu congruitatem vocationis non eſſe deſumendam ex determinatione, ſeù diſpoſitione liberi arbitrii, dicens: *Sed ſi vocatio iſta eſt effectrix bonæ voluntatis, ut omnis eam vocatus ſequatur, quomodò verum erit; multi vocati, pauci verò electi? Quod ſi verum eſt, & non conſequenter vocationi vocatus obtemperat, atque ut non obtemperet in ejus eſt poſitum voluntate; rectè etiam dici poteſt, igitur, non miſerentis Dei, ſed volentis, atque currentis eſt hominis: quia miſericordia vocantis non ſufficit, niſi vocati obedientia conſequatur.* Hæc S. Doctor. Modos varios, de quibus ſermo erat citato num. 13. proponit S. Doctor num. ſeq. 24. aſſerens, aliquos eſſe purè moventes ex parte objecti, ut exprimunt ſequentia verba: *Videmus enim alios aliter iiſdem rebus demonſtratis, vel ſignificatis ad credendum moveri*: variaque adducit exempla. *Sicut exempli gratia, Simeon in Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum adhuc infantem parvulum credidit Spiritu ei revelante cognoſcens. Nathanael ad unam ſententiam, quam ab illo audivit,*

vit, priuſquam te Philippus vocaret, cùm eſſes ſub arbore fici vidi te; reſpondit, Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Iſrael. Quod tantò poſt quia confeſſus eſt Petrus, meruit audire, quod Beatus ſit, & quod ei darentur claves Regni Cœlorum. Miraculo facto in Cana Galilææ, quod initium ſignorum Jeſu Joannes Evangeliſta commemorat, aquâ in vinum conversâ, crediderunt in eum Diſcipuli ejus. Multos loquendo incitavit ad fidem: multi nec ſuſcitatis mortuis crediderunt, de Cruce, atque morte ejus conterriti etiam Diſcipuli titubarunt? Et tamen Latro tunc credidit, cùm eum non præſtantiorem videret in operibus, ſed conſortio Crucis æqualem. Unus etiam de numero Diſcipulorum poſt ejus Reſurrectionem, non tam viventibus membris, quam recentibus cicatricibus credidit: multi ex eorum numero, à quibus crucifixus eſt, qui videntes eum miracula facientem contempſerant, Diſcipulis etiam eum prædicantibus, & in Nomine ejus talia facientibus crediderunt. Ex quibus omnibus vocandi modis concludit S. Doctor: *Cum ergo alius ſic, alius autem ſic moveatur ad fidem, eademque res ſæpè alio modo dicta moveat, alio modo dicta non moveat, aliumque moveat, alium non moveat, quis audeat dicere defuiſſe Deo modum vocandi, quo etiam Eſau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemque conjungeret. Quis enim dicat modum, quo ei perſuaderetur, ut crederet, etiam omnipotenti defuiſſe?* Quem modum eſſe ex ſe ipſo efficacem, & contra quem obdureſcere nequit mentis averſio, clariſſimis Sacræ Scripturæ teſtimoniis probat num. 15. ibi videndis. Ex quibus omnibus mens *Auguſtini* deſumenda ſcilicèt eſt, congruitatem vocationis non ex diſpoſitione liberi arbitrii, ſed ex efficacia gratiæ eſſe deſumendam.

35. Quibus poſitis, reſpondetur ad primum ſuprà num. 30. nobis objectum, diſt. majorem. Quamvis multi, unô modô vocati ſunt, quantùm ad motiva objectivè allicientia, ſeù moraliter moventia, atque ſufficientem illuminationem internam, ſeù excitationem; non tamen omnes eôdem modô affecti ſunt, concedo majorem. Eôdem modô, quantùm ad efficaciam motionis, quâ vocatio perficitur, nego maj. Et ſub eadem diſtinctione min. neganda eſt conſequentia. Memini jam me aliàs vocationem à motione diſtinxiſſe; quia vocatio præcedit, motio ſequitur. Unde *Auguſtinus* ibi citatus num. 54. ait; quòd voluntas bona non præcedit vocationem, ſed è contrà vocatio ad audientem, ſivè intelligentem refertur; motio ad volentem, & operantem. Quamobrèm Deo vocanti conſenſum, aut diſſenſum apponere poſſumus; operanti autem operationem ſubjicimus. Vocatio ergo eſt quædam Dei motio, ſed quæ effectum, ad quem à Deo ordinatur, non habet; niſi accedente motione efficaci. (Nam & inefficax quædam motio eſt, quæ ad perfectionem vocationis non pertingit.) Sic ergo cum æqualitate vocationis tùm objectivè, tùm etiam ſubjectivè ſufficientis, ſtat diverſitas affectionis, non verò cùm æqualitate motionis vocationem perficientis. S. *Auguſtinus* de vocatione primô modô intellecta loquitur, ut legenti patet; prout ſcilicèt diverſa habetur in hominibus cor-

cordis diſpoſitio, ſub iiſdem motivis objectivis, & iiſdem interioris gratiæ allicientis auxiliis; nempè verbis auditis, miraculis viſis, ſtupendâ mortuorum ſuſcitatione, prædicatione Evangelii, cicatricibus, aliiſque ſignis, & externis credibilitatis motivis; & cùm æquali interna inſpiratione luminis, & amoris, quæ efficax non ſit, ſed purè alliciens.

36. Eadem ſit reſponſio ad 2. diſting. maj. idoneitate habitâ ex efficaci adjutorio Dei concedo maj. idoneitate, quam aliundè habeat ſubjectum, neg. maj. Deus enim per gratiam ſuam cauſat in nobis idoneitatem ad opera ſua; & quod idonei ſint homines, donum Dei eſt; quoniam ille facit dona ſua merita noſtra, non quia non cooperemur, ſed quia dat, ut cooperemur. Hanc ſolutionem continent verba citata S. *Auguſtini* num. 12. Ait enim quia non præcedit voluntas bona vocationem, ſed vocatio bonam voluntatem, propterea vocanti Deo rectè tribuitur, quòd benè volumus, nobis verò tribui non poteſt, quòd vocamur.

37. Et tandem ad tertiam dicimus diſtinguendo majorem. Supponitur idoneitas ex dono Dei per gratiam ſuam conc. ex nobis citrà Dei gratiam, neg. maj. Et ſub eadem minoris diſtinctione negetur conſequentia. Ità ſanè eſt, quod aſſerit S. Doctor, quòd ſoli ſequuntur, ſivè obediunt vocationi, qui ad ejus obedientiam ſunt idonei; at quòd idoneitas, vel aptitudo ad vocationem, ut congruam, recipiendam, non ſit ex efficacia gratiæ, minimè elicitur ex verbis S. Doctoris; quin potiùs oppoſitum tradit S. Doctor lib. de *prædeſt, Sanctor.* cap. 10. aſſerens, ſe aliquandò dixiſſe, ſalutem Religionis digno non defuiſſe .... Quòd *ſi diſcutiatur*, *& quæratur*, *unde quiſque ſit dignus*; *non deſunt*, *qui dicunt voluntate humana*; *nos autem dicimus gratiâ*, *vel prædeſtinatione Divina*. Cui concinit *D. Thomas* 1. 2. q. 114. art. 5., ubi explicans illud *Auguſtini*: *Deus non dat gratiam niſi dignis*, *aſſerit*, *non quia prius digni ſunt*, *ſed quia gratia ſua dignos facit*; ita & nos dicimus, quòd unuſquiſque eſt affectus ad ſequendam vocationem Dei, ut congruam, at idoneitate, & aptitudine, quæ ſit ex ipſa gratiæ efficacia.

38. Ad cujus confirmationem opportunè adducendum eſt hìc illud *Actorum* 17. Ubi legitur, quòd multi audientes *Paulum* prædicantem irridebant, quòd alii crediderunt, alii verò nondùm credentes dixerint, audiemus te de hoc iterum: *Cùm audiſſent autem Reſurrectionem mortuorum*, *quidam quidèm irridebant*, *quidam verò dixerunt*, *audiemus te de hoc iterum*. *Sic Paulus exivit de medio eorum*. *Quidam verò viri adhærentes ei crediderunt*: *in quibus & Dionyſius Areopagita*, *& mulier nomine Damaris*, *& alii cum eis*. An credentium fides à circumſtantiis congruis proceſſit, ita ut propter gratiam congruam adhæſerint *Paulo*? Minimè: nam cùm eadem eſſet, & prædicatio, & locus, & tempus, adeòque opportunitas, & congruitas, de facto credidiſſent omnes: ergo alia potens, efficax, & victrix in cordibus eorum agnoſcenda eſt gratia, quæ dedit unis Spiritum fidei, fecitque eos aptos, & idoneos, ut crederent *Paulo*. Id quod habetur clariſſimè

ex

ex eodem Actorum libro cap. præcedenti ſcilicèt 16. ; ubi *Lucas* cùm retuliſſet *Lydiam* purpurariam *audiviſſe*, àure ſcilicèt cordis, Evangelium, ne quis fortè crederet, hoc factum, quòd illa, quæ dicta erant à *Paulo*, fuiſſent congrua iſti, & non alii, protinus adjecit: *Cujus Dominus aperuit cor, intendere his, quæ à Paulo dicebantur*: quô tenore voluit quoque Evangeliſta intelligi ea, quæ capite ſubſequente refert de quibuſdam Athenienſibus converſis, cæteris in Infidelitate remanentibus.

39. Sed ut promptior ſit ſolutionis datæ intellectus, mens S. Doctoris ex tota textûs, quem tractamus, contextione deſumenda eſt. Tractat *Auguſtinus* in 1. lib. ad *Simplicianum* quæſtiones duas, quas ex Epiſtola ad *Rom.* ſolvendas propoſuit *Simplicianus* Epiſcopus, ut & exordio præfati libri convincitur: *Gratiſſimam planè, atque ſuaviſſimam interrogationum tuarum dignationem mihi, Pater Simpliciane, miſiſti: quibus niſi reſpondere conarer, non ſolùm contumax, verùm etiam ingratus exiſterem. Et illa quidem, quæ de Paulo Apoſtolo diſſolvenda propoſuiſti, jam à nobis erant utcumque diſcuſſa, litteriſque mandata. Sed tamen eadem ipſa verba Apoſtolica, tenoremque ſententiarum, non contentus iuquiſitione, atque explicatione præteritâ, nè quid in ea diligenter præteriſſem cautius adtentiuſque rimatus ſum. Non enim tu ea percontanda cenſeres, ſi eorum intellectus facilis, atque expeditus foret.* Intentionem ergo, & mentem *Apoſtoli* examinat S. Doctor, & ſtatutâ veritate iſtâ, quòd gratia fidei præcedit bona opera; quia conſequenter ſunt bona opera, non quæ gratiam pariant, ſed quæ pariantur à gratia; hinc pergit ad quæſtionem aliam ſolvendam: Quomodò nempè juſta ſit electio *Jacob*, qui nondum natus, nihil boni egerat, & meritò reprobatus *Eſau*, qui nondum etiam natus, nihil mali operatus eſt? Quâ diſcretione, quô æquitatis examine dilectus ille, nullo actionis bonæ merito; odioſus iſte, nullo malæ actionis demerito, nullâque exiſtente differentiâ, quâ eligeretur unus, & reprobaretur alter, ut dicit Apoſtolus? An nempè fuerit electio *Jacob* ex præſcientia bonorum operum, quia nempè fidem futuram præſcius vidit Deus in *Jacob*, quam non vidit in *Eſau*? An quia congruenter vocatus *Jacob* fuit, quomodò ei aptum erat, ut vocationem ſequeretur; non tamen ſic congruenter vocatus fuit *Eſau*, ut vellet obedire? Fuerit nè ex gratia Dei, quòd vocationi vocatus obtemperaret, an potiùs quia ipſe voluit? Quæſtionem hanc difficilem, & admirabilem, & præ omnibus aliis ſtupendam profundiſſimè tractat *Auguſtinus*, utriuſque partis momenta in trutina ponderans, ut his maturè expenſis, liquidiore conſideratione quæſtionem ſolveret. At cùm multum in utramque partem diſputet; opus eſt diligenti attentione, ut objecta à reſponſis diſcerni valeant.

40. Statim à num. 10. partes liberi arbitrii tuetur omnibus illis momentis, quæ objiciuntur nobis; & quæ non decretoriè, ſed per modum dubii, diſcuſſionis, & examinis proponit S. Doctor, ut probat modus iſte loquendi, num. 10. *Benè quidem; ſed cur hæc miſericordia ſubtra-*

cta

ſta eſt ab Eſau, ut non ſic vocaretur, ut & vocato inſpiraretur fides, & credens miſericors fieret, ut benè operaretur? Num. 3. *Sed ſi vocatio iſta eſt effectus bonæ voluntatis, ut omnis eam vocatus ſequatur, quomodo verum erit, multi vocati, pauci verò electi? An fortè illi, qui hoc modo vocati non conſentiunt, poſſent alio modo vocati, accommodare fidei voluntatem?* Num. 4. *Hic dicet aliquis, cur ergo Eſau non ſic eſt vocatus, ut vellet obedire.* Planiſſimum ergo debet eſſe ſi diligenter obſervetur modus iſte loquendi, hæc dixiſſe *Auguſtinum* dubitanter, & ſine ulla affirmatione, per modum diſcuſſionis, & examinis, ut omnibus momentis maturiùs expenſis, faciliùſque intellectis, & quæſtionem exponeret, & judicium inſtitueret. Nihil ergo ſententialiter, & diffinitivè in gratiam liberi arbitrii pronunciavit. Pro iſto laboravit ſolùm, rationes afferens, quibus, ex ejus diſpoſitione, & circumſtantiis, congruitatem gratiæ eſſe ſumendam probaret. At ubi quæſtionem decidit, & ſolvit, victricem de reſiſtentia voluntatis gratiam Dei commendat, momentaque poſita immediatè rejicit dicens: num. 14.; *Sed quid hæc quærimus?* Sit *Auguſtinus* ipſe ſui interpres lib. 2. *Retract.* cap. 1. ſic loquens: *In cujus quæſtionis ſolutione laboratum eſt quidem pro libero arbitrio voluntatis humanæ, ſed vicit Dei gratia, nec niſi ad illud potuit pervenire, ut liquidiſſimâ veritate dixiſſe intelligatur Apoſtolus: Quis enim te diſcernit?* En quomodò laboravit pro libero arbitrio voluntatis humanæ: en & victrix Dei gratia, ſemper enim eò recidit S. Doctor, quòd motio, cujus nomine gratiam operationis intelligit, eſt effectrix bonæ voluntatis; ſic enim loquitur: *Sed ſi vocatio iſta eſt effectrix bonæ voluntatis*: quam in nobis fieri operante Deo probat num. 12. ex illo *Apoſtoli* ad *Rom.* 9. v. 16. *Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei,* dicens: *Ubi ſatis oſtendit etiam ipſam bonam voluntatem in nobis operante Deo fieri. Hoc nempè invicto argumento: Nam ſi propterea ſolum dictum eſt, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei; quia voluntas hominis ſola non ſufficit, ut juſtè rectèque vivamus, niſi adjuvemur miſericordiâ Dei: poteſt, & hôc modô dici: igitur non miſerentis eſt Dei, ſed volentis eſt hominis; quia miſericordia ſola non ſufficit, niſi conſenſus noſtræ voluntatis addatur.* En aptitudo petita ex gratia efficiente bonam voluntatem, quia nuſquam caret ſuo effectu, quia cujus Deus miſeretur, non fruſtra miſeretur, ut firmat S. *Doctor* num. 13. in fine: *Falſum eſt autem ſi quis dicit, igitur non miſerentis Dei, ſed volentis, atque currentis eſt hominis, quia nullius Deus fruſtrà miſeretur, cujus autem miſeretur, ſic eum vocat* (vocatione effectrice) *quomodò ſcit ei congruere, ut vocantem non reſpuat*: nempè diſpenſans gratiam, quæ concupiſcentiam vincat, & ſuo nuſquam careat effectu. Quod & rursùs conſtat ex his, quæ ex eodem num. 13. habet. *En non jam*, inquit, *ſimiliter verum eſt, igitur non miſerentis Dei, ſed volentis, atque currentis eſt hominis: quoniam non poteſt effectus miſericordiæ Dei eſſe in hominis poteſtate, ut fruſtrà ille miſereatur, ſi homo nolit, quia ſi vellet etiam ipſorum miſereri, poſſet ita vocare, quomodò illis aptum eſſet, ut & moveren-*

tur,

tur, *& intelligerent*, *& ſequerentur*. Quibus clariſſimè conſtat S. Doctorem Divinæ gratiæ adſcribere aptitudinem eorum, qui efficaciter vocati ſunt.

41. Id ipſum difertè num. 14. exponit, dicens: *Quòd ſi tanta quoque poteſt eſſe obſtinatio voluntatis*, *ut contra omnes modos vocationis obdureſcat mentis averſio*; *quæritur*, *utrum de Divina pœna ſit ipſa duritia*; *cùm Deus deſerit non ſic vocando*, *quomodò ad fidem moveri poteſt*; *quis enim dicat modum*, *quò ei perſuaderetur*, *ut crederet etiam Omnipotenti deſuiſſe*? Modum quidèm, non indifferentem, & verſatilem, ſed effectricem bonæ voluntatis, ut crederet; quem congruum dicit, quia aptus eſt ex ſe ſuperare humanæ voluntatis reſiſtentiam. Non abſimiliter idem ſignificat num. 21. dicens: *Præcipitur*, *ut credamus*, *ut donò acceptò Spiritus Sancti per dilectionem benè operari poſſimus*: *ſed quis poteſt credere niſi aliquâ vocatione*, *hoc eſt aliquâ rerum teſtificatione tangatur*? *Quis habet in poteſtate tali viſo adtingi mentem ſuam*, *quò ejus voluntas moveatur ad fidem*? *Quis autem animo amplectitur aliquid*, *quod eum non delectat*? *Aut quis habet in poteſtate*, *ut vel occurrat quod eum delectari poſſit*, *vel delectet*, *cùm occurrerit*? *Cum ergo nos ea delectant*, *quibus proficiamus ad Deum*, *inſpiratur hoc*, *& præbetur gratiâ Dei*; *non nutu noſtrò*, *& induſtriâ*, *aut operum meritis comparatur*: *quia ut ſit nutus voluntatis*, *ut ſit induſtria ſtudii*, *ut ſint opera charitate ferventia*, *ille tribuit*, *ille largitur*. En clariſſimè quòd nullus, in quibuſcumque circumſtantiis ſit poſitus, habet in poteſtate *tali viſo adtingi mentem ſuam*, *quò ejus voluntas moveatur ad fidem*; nec quòd *occurrat*, *quòd eum delectari poſſit*, *vel delectet*, *cùm occurrerit*, *ut ſint opera charitate ferventia*: quod non eſſe voluntatis humanæ, nec nutu ſuò, aut induſtriâ comparari poſſe, ſed totum eſſe ex gratia Dei docet *Auguſtinus*, dicens: *Inſpiratur*, *& tribuitur gratia Dei*: hæc namque inſpirat ſuavitatem, & delectationem, quæ concupiſcentiam ſuperat, ac vincit, & per quam reportant omnes glorioſum de tentationibus omnibus triumphum. Eſt namque gratia iſta per ſe bonæ voluntatis operativa, ut hic num. 21. concludit S. *Doctor*, dicens: *Igitur non volentis*, *neque currentis*, *ſed miſerentis eſt Dei*, *quandoquidem*, *nec velle*, *nec currere niſi eò movente*, *atque excitante poterimus*. Quæ cùm ita ſint; itanè æquum, ac prudentem Auguſtinianæ doctrinæ æſtimatorem movere poſſunt ea, quæ in unam partem hìc ſcripſit *Auguſtinus*, ut tanquam ſacram *Auguſtini* deciſionem contra gratiam venditet? Æquanè eſt argumentatio, quæ momentis ſolùm diſputativè propoſitis innititur, relictis illis, quæ ad definiendam quæſtionem tanquàm certa, immò indubitata poſuit *Auguſtinus*, & quæ laudat ipſe S. *Doctor* lib. de *prædeſt* SS. cap. 4., & in lib. de *Dono perſeverantiæ* cap. 21., & quam firmiſſimis argumentis firmat S. *Doctor* in Epiſtolis ad *Sixtum*, *Paulinum*, *Vitalem*: necnon in libris de *Gratia*, *& libero arbitrio de corrept.*, *& grat. de prædeſt. SS.* *& Dono perſeverantiæ*; in quibus omnibus diſſertiſſimè, planiſſimèque cauſam agit gratiæ; ejuſque effectricem operandi modum profundè expli-

pli-

plicat, germanamque ſuam exponit de gratia efficaci ſententiam. Vana prorsùs, & futilis eſt vis argumenti, quod brevi ſolùm textûs obſervatione proſternitur.

42. Ad ſecundam Confirmationem reſponderi poteſt, quòd S. Doctor dicto num. 6. intendebat explanare textum *Apoſtoli* ad *Rom.* 9. v. 11. 12. 13. quarè poſt verba nobis objecta ibidem ait. *Hic autem quod ait, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia major ſerviet minori: non electione meritorum, quæ poſt juſtificationem gratiæ proveniunt, ſed liberalitate donorum Dei vult intelligi, ne quis de operibus extollatur. Gratia enim Dei ſalvi facti ſumus & hoc non ex nobis, ſed Dei donum eſt; non ex operibus, nè fortè quis extollatur.* Undè perſpicuè videtur S. Doctorem duplicem ponere electionem, unam executivam, ſeu per modum coronæ, hoc modo antea explicatam: *Non tamen electio præcedit juſtificationem, ſed electionem juſtificatio; nemo enim eligitur, niſi jam diſtans ab alio, qui rejicitur;* aliam verò intentivam, & purè gratuitam *liberalitate donorum Dei, ne quis de operibus extollatur, conſtitutam*, quæ propriè prædeſtinatio eſt beneficiorum Dei, ac proinde prædeſtinatio gratuita. De hac electione locutus eſt *Auguſtinus* in textu nobis objecto: *Unde quod dictum eſt, quia elegit nos Dei ante mundi conſtitutionem, non video quomodo dictum ſit, niſi præſcientia.* Verùm quâ præſcientiâ? Eritnè ſpeculativa, ſeu exploratrix conſenſûs liberi circumſtantiatè futuri, ex quo infallibilis Dei cognitio exiſtat? Neutiquam. Quia non conſtaret, quod ipſemet eodem loco firmiter aſſerit: *Gratia Dei ſalvi facti ſumus, & hoc non ex nobis, ſed Dei donum eſt: non ex operibus, ne forte quis extollatur.* Loquitur igitur de præſcientiâ Dei practica, ſeu donorum collatrice, ideoque gratuita, quæ certitudinem prædeſtinationis, & infallibilem electionis effectum in Divino decreto, & in gratia ſeipsâ efficaci, non tamen in aſſenſu præviſo, & in operibus agnoſcit: quò circa eam, utpote faventem utique, ac non adverſantem noſtræ doctrinæ, corde, ore, & opere amplectimur, recipimus, & profitemur, ac minimè averſamur.

43. Et præterquamquòd inconcuſſa *Auguſtini* mens præfata in ſolutione ſatis apparet, nihilominùs ſatiùs inſpicitur de correp. & grat. cap. 12. num. 36. de prædeſt. SS. cap. 10. num. 19. & cap. 19. num. 38. de dono perſever. cap. 17. num. 47. & præcipuè de prædeſt. SS. cap. 17. num. 34. ubi S. Doctor ait: *Nam quid eſt, quod ait Apoſtolus; Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem? Quod profectò, ſi popterea dictum eſt, quia præſcivit Deus credituros, non quia facturus fuerat ipſe credentes: contra iſtam præſcientiam loquitur filius, dicens: Non vos me elegiſtis, ſed ego vos elegi: cùm hoc potius præſcierit Deus, quod ipſi eum fuerant electuri, ut ab illo mererentur eligi. Electi ſunt itaque ante mundi conſtitutionem eâ prædeſtinatione, in qua Deus ſua futura facta præſcivit: electi ſunt autem de mundo eâ vocatione, quâ Deus id, quod prædeſtinavit, implevit.* Satis igitur ſuperque conſtat *Auguſtinum* præſcientiam conditionatam, & ſpeculativam explodere, abſolutam verò, & practicam admittere, quin ſuſpicio ulla contrarium ſuadens exiſtat.

44. Hoc confirmatur magis ex Angelico Magiſtro. Nam poſtquam ſibi cap.9. ad *Rom.* lect.2. D. *Thomas* hæc objecerat: *Dicit autem hic quædam Gloſſa quod id, quod ſupra dictum eſt, major ſerviet minori, dictum eſt ſecundum præſcientiam*; & convenientiam, ac differentiam prædeſtinationem inter, & reprobationem mirè explicaverat, ſic reſpondet: *Et ideo præſcientia meritorum non poteſt eſſe aliqua ratio prædeſtinationis, quia merita præſcita cadunt ſub prædeſtinatione: ſed præſcientia peccatorum poteſt eſſe aliqua ratio reprobationis ex parte pœnæ, quæ præparatur reprobatis: in quantum ſcilicet Deus proponit ſe puniturum malos propter peccata, quæ à ſeipſis habent, non à Deo. Juſtos autem proponit ſe præmiaturum propter merita, quæ à ſeipſis non habent Oſeæ 13. Perditio tua ex te Iſrael, tantum in me auxilium tuum.* Ex quibus luce clarius conſtat, Angelicum Magiſtrum, S. *Auguſtini* diſcipulum, præſcientiam ſpeculativam *Mediam*, ſeu meritorum à motivo prædeſtinationis conſtanter arcere, cùm circa futura, ad prædeſtinationis ſpheram ſpectantia, non aliam, niſi practicam, viſionis, & gratuitam admittat.

45. Nec reponas Angelicum Magiſtrum lect.3. ejuſdem capitis aſſerere: *Alio modo poteſt intelligi, ut aliquis dicatur dignus miſericordia; non propter aliqua merita præcedentia gratiam, ſed propter merita ſubſequentia. Puta ut dicamus, quod Deus dat alicui gratiam, & propoſuit eam ab æterno illi ſe daturum, quem præſcivit eâ fore uſurum*: ergo Angelici Magiſtri confeſſione præſcientia ſpeculativa, ſeu prævidio boni uſûs liberi arbitrii, ſecluſis aliis, ratio, & motivum eſt prædeſtinationis, ac proinde in ſuo robore argumentum perſiſtit. Sed reſpondetur Doctorem Angelicum id ex aliorum mente dixiſſe, nam deinde inquit: *Sed videtur, quod nec hoc convenienter dici poſſit. Manifeſtum eſt enim, quod nihil poteſt poni, ut ratio prædeſtinationis, quod eſt prædeſtinationis effectus, etiamſi accipiatur, prout eſt in Dei præſcientia: quiâ ratio prædeſtinationis præintelligitur prædeſtinationi, effectus autem in ipſa includitur. Manifeſtum eſt autem, quòd omne Dei beneficium, quod homini confert ad ſalutem, eſt Divinæ prædeſtinationis effectus. Divinum autem beneficium non ſolùm extendit ſe ad infuſionem gratiæ, quâ homo juſtificatur, ſed etiam ad gratiæ uſum. Sic igitur ipſe uſus gratiæ eſt à Deo.... ſic igitur non poteſt eſſe, quòd merita conſequentia gratiam ſunt ratio miſerendi, aut prædeſtinandi, ſed ſola Dei voluntas, ſecundum quam miſericorditer aliquos liberat.* Quibus penitus excluſa manet præſcientia conditionata, & his ſolis verbis argumentum à primo ad ultimum ſolutum: quæ ſolutio, utpote expeditior, mihi magis placet.

46. Non momenti alicujus, aut majoris roboris eſt tertia Confirmatio. Pro quò ſupponendum, quòd in littera S. *Auguſtini præſcire, & prædeſtinare, ſivè præſcientia, & prædeſtinatio* idem omnino ſignificant, ut conſtat ex lib. *de dono perſeverant.* cap.17. ubi legitur: *Eaque eſſe ab illo præcognita, ac per hoc prædeſtinata*, & infrà: *Dei dona, eaque præcognita, id eſt, ad donandum prædeſtinata*. Et cap.18. *Hæc inquam*

quam Dei dona, ſi nulla eſt prædeſtinatio, quam defendimus, non præſciuntur à Deo; præſciuntur autem: hæc eſt igitur prædeſtinatio, quàm defendimus. Vndè aliquando eadem prædeſtinatio ſignificatur etiam nomine præſcientiæ; ſicut ait *Apoſtolus* ad *Rom.* 11. 2. *Non repulit Deus plebem ſuam, quàm præſcivit. Hìc quod ait præſcivit, non rectè intelligitur niſi prædeſtinavit; quòd circumſtantia ipſius locutionis oſtendit; & poſtquam hoc probavit, ſubdit. Præſcivit enim reliquias, quas ſecundum electionem gratiæ fuerat ipſe facturus: hoc eſt ergo prædeſtinavit, ſine dubio enim præſcivit, ſi prædeſtinavit; ſed prædeſtinaſſe, eſt hoc præſciſſe, quod fuerat ipſe facturus.* Quod iterum repetit cap. 19. aſſerens, eandem eſſe ſententiam SS. *Cypriani*, *Ambroſii*, & *Gregorii Nazianzeni*. Conſtat ergo ex D. *Auguſtino*, præſcientiam, de qua ille, & alii SS. Patres agebant, non eſſe aliam, quàm præſcientiam abſolutam decretô prædeſtinativô innixam, vel potiùs ipſam prædeſtinationem: *Quid nos prohibet*, inquit S. Doctor citat. cap. 19., *quando apud aliquos verbi Dei tractatores legimus præſcientiam Dei, & agitur de vocatione electorum, eandem intelligere prædeſtinationem?* At, licèt omnis prædeſtinatio ſit præſcientia; non tamen omnis præſcientia eſt prædeſtinatio; quia præſcientia ad amplius ſe extendit, nempè ad peccata, ad quæ non ſe extendit prædeſtinatio: Eſt ergo præſcire latius quiddam, & prædeſtinare contractius, ad ſola bona ſe extendens. Rurſus, licèt præſcientia innixa decreto, idem ex parte rei ſignificatæ ſignificet, ac prædeſtinatio; differunt tamen ex parte modi ſignificandi; quia prædeſtinatio explicitè importat efficaciam, quam non importat explicitè præſcientia.

47. Hoc ſuppoſito, dicimus ad argumentum, præſcientiam, de qua S. Doctor, non eſſe conditionatam, ſeu mediam, ſed liberam, & abſolutam, innixam decreto prædeſtinativo, vel fidei, vel hominum, qui erant credituri *Chriſto* apparente; ut præter modò dicta, probat eximiè illud S. Doctoris oraculum *de prædeſt. Sanct.* cap. 9. ubi reſponſionem iſtam expreſsè tradit, dicens: *Perinde quod dixi: Tunc voluiſſe hominibus apparere Chriſtum, & apud eos prædicari doctrinam ſuam, quando ſciebat, & ubi ſciebat eſſe, qui in eum fuerant credituri; poſſet etiam ſic dici: Tunc voluiſſe hominibus apparere Chriſtum, & apud eos prædicari doctrinam ſuam quando ſciebat, & ubi ſciebat eſſe, qui electi fuerant in ipſo ante mundi conſtitutionem.* Hæc S. Doctor, explicans objectum ſibi à Maſſilienſibus teſtimonium, quod, ut proteſtatur ipſe paulò ante verba relata, ſine præjudicio latentis conſilii Dei, aliarumque cauſarum, de præſcientia Dei dicere voluit. Ex quibus apertiſſimè conſtat, præſcientiam, quæ in negotio prædeſtinationis intervenit, eſſe juxta S. Doctorem præſcientiam liberam innixam decreto prædeſtinativo: quod infrà, Deo dante, accuratè expendemus.

48. Secundò oppones S. Doctorem pluribus aliis in locis docentem gratiam eſſe congruam; quia Deus eam in his circumſtantiis concedit, in quibus, habito reſpectu ad præſentem voluntatis affectum, prævidet, quòd voluntas eam acceptura ſit. Audiendus S. Doctor *Epiſt.* 164.,

aliàs 99. cap.6. dicens: *Ubi alii ad ſalutem ſuam crederent, alii ad naturam ſuam non crederent, ipſe utique non in carne, ſed in ſpiritu veniebat. Viſis congruis alloquens quos volebat, ſicut volebat.* In lib.1. de Trinitate cap.2. ſic in eundem ſcopum loquitur. *Miſſa ſunt nobis divinitus viſa congrua peregrinationi noſtræ, quibus admoneremur non hìc eſſe quod quærimus; ſed illùc ad ipſa eſſe redeundum.* Quam congruitatem gratiæ etiam oſtendit S. Doctor lib.2. ad *Simplicianum* quæſt.19. dicens: *Iſta demonſtratio potentiæ Dei, & annuntiatio nominis ejus in univerſa terra prodeſt eis, ut timeant, ut vias ſuas corrigant, quibus vocatio talis congruit.* En quàm aperte ſignificat gratiam eſſe congruam; quia diſpoſitione voluntatis eſt attemperata.

49. At quis non videat, minùs opportuna eſſe hæc S. Doctoris teſtimonia; in quibus omnibus vocationem congruam in viſis, & exterioribus ſignis reponit, quibus Spiritus Sanctus utitur, ut aliquibus Fidei viam aperiat? Etenim divinæ eſt providentiæ, ita cauſas omnes ordinare, & diſponere, ut ad id conferant, quòd ęterno ſuo decreto ſibi Deus ipſe propoſuit. Multi ſunt congruè vocati, & deverſimodè Deus illos excitat; quoſdam metu, nonnullos flagellis, alios viſis miraculis, & exterioribus ſignis, necnon per cœleſtium præmiorum ſapidum guſtum, prout idem Spiritus unicuique cognoverit expedire. Sic congruè vocantur, ut convertantur de malo ad bonum, ut gratiæ interiori conſentiant, & orent, ut cum effectu trahantur. Porrò parum eſt ſic invitari, niſi ulteriùs gratiâ Dei efficaciter adjuventur, atque trahantur. Quot enim ſic excitat Deus, qui minimè tracti fuère? Ergo alia potentior requiritur gratia, quâ veritatis ſuæ lumen ita efficaciter infundit, ut non contradicat vocanti, nec reſiſtat gratiæ; quæ non eſt volentis, neque currentis, ſed ſolùm Dei miſerentis, proùt egregiè eam delineat *Auguſtinus* tract.26. *ſuper Joannem* cap.6. ab illa verba: *Nolite murmurare ad invicem: nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum*, dicens: *Magna gratiæ commendatio. Nemo venit niſi tractus. Quem trahat, & quem non trahat, quare illum trahat, & illum non trahat, noli velle judicare, ſi non vis errare. Semel accipe, & intellige: Nondum traheris? Ora ut traharis.* Meminit ergo S. *Auguſtinus* in adductis teſtimoniis ſignorum externorum, ad quorum conſpectum plures fuerunt invitati, & plures fidem amplexi ſunt. At nullibi gratiam, quâ efficaciter trahitur voluntas, ut veniat, congruam vocavit, vel agnovit dependentem à circumſtantiis; quæ tantò magis congrua eſt, quantò eſt efficacior. Unde falluntur adverſarii, dum S. *Auguſtinum*, ex eo quòd alibi admittat gratias quaſdam exteriores, aut etiam internas, quas Deus aptat pro captu hominum, quos convertere vult, & quibus hi aliquando reſiſtunt, inde inferunt, omnem gratiam *Auguſtino* eſſe talem. Falluntur, inquam, nam S. *Auguſtinus* præter gratiam efficacem effectricem bonę voluntatis, admittit gratias ſufficientes tam intrinſecas, quàm extrinſecas, ſicut & ejus genuini Diſcipuli. Unde ex aſſertione ſufficientium auxiliorum non ſunt removendæ gratiæ efficaces, aut contra; ſed ex utraque gratia unum ſyſtema fabrican-

candum, prout Thomiſtæ poſt SS. *Auguſtinum*, & *Thomam* DD. & PP. Eccleſiæ faciunt. Fallitur quoque *Caducifer*, dum ait collectionem illam operum D. *Auguſtini* de gratia; quam, nullo licèt fundamento nixus, putat factam à Thomiſta, mancam eſſe, & defectuoſam, eoquòd iis non ſint inſerti libri ad *Simplicianum*. Ut enim hìc oſtenſum eſt, in iiſdem ad *Simplicianum* libris conſtanter idem docet S. *Auguſtinus* circa neceſſitatem gratiæ efficacis, quod in aliis operibus docuerat.

50. Objiciunt tertiò D. *Auguſtinum* lib. 12. de Civit. Dei cap. 6. dicentem: *Si enim aliqui duo æqualiter affecti animo, & corpore videant unius corporis pulchritudinem, quâ viſa unus eorum ad illicitè perfruendum moveatur, alter in voluntate pudica ſtabilis perſeveret, quid putamus eſſe cauſæ, ut in illo fiat, in illo non fiat voluntas mala? Quæ illam res fecit, in quo facta eſt? Neque enim pulchritudo illa corporis; nam eam non fecit in ambobus: quandoquidem amborum non diſpariliter occurrit aſpectibus. An caro intuentis in cauſa eſt? Cur non & illius? An verò animus? Cur non utriuſque? Ambos enim & animo, & corpore æqualiter affectos fuiſſe prædiximus. An dicendum eſt, alterum eorum occultâ maligni ſpiritus ſuggeſtione tantum, quaſi non eidem ſuggeſtioni, & qualicumque ſuaſioni propria voluntate conſenſerit? Hanc igitur conſenſionem, hanc malam, quàm malè ſuadenti adhibuit voluntatem, quæ in eo res fecerit, quærimus. Nam ut hoc quoque impedimentum ab iſta quæſtione tollatur, ſi eâdem tentatione ambo tenentur, & unus ei cedat, atque conſentiat, alter idem, qui fuerat perſeveret, quid aliud apparet, niſi unum voluiſſe, alterum noluiſſe à caſtitate deficere? Unde niſi propria voluntate, ubi eadem fuerat in utroque corporis, & animi affectio? Amborum oculis pariter viſa eſt eadem pulchritudo, ambobus pariter inſtitit occulta tentatio: propriam igitur in uno eorum voluntatem malam, quæ res fecerit ſcire volentibus, ſi benè intueantur, nihil occurrit. Si enim dixerimus, quod ipſe eam fecerit, quid erat ipſe ante voluntatem malam, niſi natura bona, cujus auctor Deus, qui eſt immutabile bonum? Qui ergo dicit eum, qui conſentit tentanti, atque ſuadenti, cui non conſenſit alius, ad illicitè utendum pulchro corpore, quod videndum ambobus pariter adfuit, cùm ante illam viſionem ac tentationem ſimiles ambo animo, & corpore fuerint, ipſum ſibi feciſſe voluntatem malam, quia utique bonus ante voluntatem malam fuerit; quærat cur eam fecerit, utrum quia natura eſt, an quia ex nihilo facta eſt.* En qualiter verſat S. Doctor difficultatem illam, cur ex duobus, æqualiter circa pulchritudinem mulieris tentatis, unus tentationi conſentit, alter verò minimè? Non difficultatem ſolvit recurrens ad genium; quia, ut inquit, ſunt æqualiter affecti: non ad loci, temporiſvè circumſtantias; quippe ſimul & eodem tempore tentantur: non ad objectum, ſeu pulchritudinem mulieris; cùm iſta ſub utriuſque aſpectibus cadat; non ad diverſitatem gratiæ, cùm æqualis ſit in illis: non ad congruitatem gratiæ: (ſi namque efficacia repetenda foret à congruitate aliqua, quæſtionem ſolviſſet facilè *Auguſtinus*, allegando congruitatem in uno, quæ defuit alteri:) ſed omnem excludit S. Doctor congrui-

gruitatem; cùm ambos pari tentatione ſtimulatos circa mulierem, pares in aſpectu, & animo, pares in objecto, quod eodem modo afficit utriuſque ſenſus, ſupponat. Nihil aliud ei occurrit, niſi unum noluiſſe cedere tentationi, alterum verò, reſiſtendo gratiæ, voluiſſe obedire; ergo congruitas gratiæ non ex ejuſdem vi, & efficacia, ſed ex voluntate creata eſt.

51. Sed facilis eſt argumenti ſolutio, ſi rectè perpendatur S. Doctorem ſolùm agere de cauſa miſeriæ malorum Angelorum, quam aſſerit eſſe malam voluntatem, cujus radicem non è natura, ſed ex nihilo deducit his verbis: *Et inveniet voluntatem malam non ex eo eſſe incipere, quòd natura eſt, ſed ex eo, quod de nihilo natura facta eſt.* Unde conſectariè propriè ipſorum voluntati, velle, aut nolle tentationi cedere S. Doctor tunc adſcribit. Verùm cap.9. ejuſdem librì idem S. Doctor tractans ex propoſito de cauſa effectrice bonæ voluntatis bonorum Angelorum, poſtquam præmiſerat eam coæternam non eſſe Deo, ſed factam, non utique à ſeipſis, niſi ab illo, *qui eos cum bona voluntate, id eſt, cum amore caſto, quo illi adhærerent, creavit, ſimul in eis & condens naturam, & largiens gratiam*, diſcretionem malorum Angelorum à bonis propriæ voluntati, bonorum tamen à malis gratiæ aſſeveranter attribuit, ita dicens: *Iſti autem, qui cum boni creati eſſent, tamen mali ſunt mala propria voluntate, quam bona natura non fecit, niſi cum à bono ſponte defecit, ut mali cauſa non ſit bonum, ſed defectus à bono, aut minorem acceperunt amoris Divini gratiam, quam illi, qui in eadem perſtiterunt, aut ſi utrique boni æqualiter creati ſunt, iſtis mala voluntate cadentibus illi amplius adjuti, ad eam Beatitudinis plenitudinem, undè ſe numquam caſuros certiſſimi fierent, pervenerunt*: quod ita perſpectum, & patens eſt ad ſolutionem argumenti, ut nihil utique nobis hic adjungere libeat, cùm tam clarè, diſertè, & ſolidè ſe ipſum S. Doctor explicet, ut nihil melius pro gratia ab intrinſeco efficaci, victrice, diſcretiva, & effectiva bonæ, ac perſeverantis voluntatis amplius excogitari poſſit.

52. Quartò objiciunt auctoritatem S. *Joannis Chryſoſtomi*, qui de *Matthæi* vocatione ſermonem habens, ſequentia *Homil.* 31. profert: *Sed cujus rei gratiâ non cum Petro ſimul, ac Joanne, & aliis diſcipulis Matthæum vocavit? Certè quemadmodum tunc ad illos acceſſit, vocavitque, quando obtemperaturos ſciebat, ſic Matthæum quoque nunc vocavit, quando miraculorum fama perdomitum minimè reluctaturum videbat. Quâ de cauſa etiam Paulum poſt Reſurrectionem piſcatus eſt; nam qui corda ſcrutatur, & occulta mentium perſpicit, is etiam quando unuſquiſque ad obedientiam paratus erat, non ignoravit. Propterea non continuò incipiens, quando durior fuit, ſed poſt mille miracula, & inſignem, atque pervulgatam de ſe famam, aptiorem jam ad obtemperandum vocavit.* En Adverſariorum doctrina in tota ſua vi propoſita. En gratia congrua, & ſcientia propitiarum circumſtantiarum exploratrix.

53. Ad hoc argumentum reſpondetur, quòd ſi S. Doctor in loco cita-

citato, & aliis Adverſariorum ſententiæ favere videatur, eò quod pro libero arbitrio adverſus Hæreticos ſoli gratiæ operâ ſalutariâ tribuentes, aliquandò contendebat, ut apparet lib. 1. de compunct. cordis edit. Baſilienſis ann. 1530. pag. 214. *Num poſſumus etiam*, inquit, *ex his Hæreticis occaſionem dare, ſi dicamus, quia Apoſtoli, & omnes Sancti non ex propoſito ſuo, & labore mirabiles facti ſunt, ſed ex Dei gratia ſola*; attamen multis in locis noſtræ ſententiæ adhæret, ſiquidem de conſtantia Martyrum, & aliorum Dei Servorum *Homil.* 75. ex cap. *Joann.* 14. ſermonem inſtituens, ait: *Talis illa gratia, quæ mærorem ſolvit, malas cupiditates conſumit, nec ſinit ampliùs hominem eſſe, quem afflat .... imploremus ergo inſuperabile ſpiritûs auxilium &c.* Et *Homil.* 45. de invidia, & livore: *Maximum namque munimen, & inexpugnabilis murus eſt Divinus favor.* Ac deniquè ſpecificè ad noſtrum propoſitum *Homil.* 12. de muliere Cananæa: *Quid enim eſt aliud telonium, niſi legitima rapacitas, violenta fiducia, juſtitiæ legem habens patrocinante rapina? Latro deprehenſus confunditur, iſte rapiens fiducialiter agit, ſed hic talis, & tantus Publicanus ſubitò Evangeliſta apparuit. Sed forſitan addiſcere cupis quemadmodum, & quâ arte. Tranſiens*, inquit, *Jeſus vidit Matthæum ſedentem in telonio, & dixit ei, Sequere me. O virtus ſermonis! Quaſi quiddam intrò ut hamus, & captivum militem fecit, & ex luto aurum operatus eſt. Venit uncinus, & ſtatim exurgens ſecutus eſt eum. In profundo malignitatis erat, & uſque ad verticem virtutis conſcendit.* En *Matthæi* converſionem, non ex ejus libero aſſenſu explorato, nec ex præſcientia idoneitatis ejus, ſed ex Divina gratia inſuperabiliter operante in ipſo cauſata, quam hami, & uncini metaphorâ, ob ejus efficaciam idem S. Doctor explicat.

54. Audiendus Eminentiſſimus Cardinalis *Toletus*, textum hunc *Chryſoſtomi*, quem ſibi objicit, exponens in ſuis ad Evangelium *Lucæ* Commentariis cap. 5. hiſce eximiis verbis: *Huic doctrinæ adverſari videtur*, inquit ille, *quod ipſemet Paulus de ſua vocatione ad Galat.* 1. *ſcripſit: Cùm autem placuit ei, qui me ſegregavit ab utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam, ut revelaret filium ſuum in me, & evangelizarem illum in gentibus, continuò non acquievi carni, & ſanguini: Non dicit Apoſtolus, quando novit me obediturum, ſed quando illi placuit, qui per gratiam me vocavit. Non expectat Deus ſemper arbitrium noſtrum; quia ſuâ gratiâ ipſum excitat, ipſique dat velle, & perficere, qui etiam rebelles convertit, & compellit voluntates. Tunc ergo vocavit quando illi placuit: & , ſi ante vocaſſet, utique reſpondiſſet, & obtemperaſſet: Non ergo ratio, aut tempus vocationis hujus, & ſimilium referri debet in hominis arbitrium, ſed in Dei beneplacitum, cui ſic viſum eſt, ſicque diſpoſuit. Poteſt autem intelligi Chryſoſtomus ſic; tunc vocaſſe Diſcipulos, quando ſciebat illos obtemperaturos, nimirum per gratiam ſuam. Sciebat enim, quando ipſe operaturus erat in eis, ut obtemperarent vocanti; & tunc vocavit. Niſi ſic intelligas, doctrinam non probo; non ſolùm doctrinæ Chryſoſtomi in hac parte non conſen-*

tio,

tio, ſed contrariam omninò veram exiſtimo; nimirùm tunc vocaſſe Diſcipulos multos, & præſertim Matthæum, quando plus erant impediti, magiſque detinebantur, ut venirent. Sic Petrum, & Andream vocavit, quando retia mittebant in mare; nec expectavit, ut jam eſſent miſſa; nec prævenit antequam mitterentur; ſed dum mittebant: hoc enim majus adferebat impedimentum. Sic Paulum vocavit, quando in via erat, nec prævenit profectionem ejus, priuſquam acciperet litteras à Summo Sacerdote, & vocavit, dum opus fervebat, minùſque ad obſequendum paratus erat. Sic nunc Matthæum vocat, non antequàm ſederet; ſed dum ad ipſum telonium ſedebat, & ipſi operi incumbebat. In hoc enim virtus vocantis magis clareſcit, & magnitudo gratiæ revelatur; minùſque homo de ſua virtute, meritiſve poteſt præſumere. Totus eſt Auguſtinus in hac doctrina, quam in hac parte probo. Sic Emus iſte, & nos cum illo aſſerimus, nec dari gratiam illam congruam, ut ab eis exponitur, nec ſcientiam favorabilium circumſtantiarum exploratricem, ut gratia illa congrua ſit. Quod & repetit in Commentar. ſuper Epiſt. ad *Roman.* cap. 14. annotat. 4. his verbis: *Auguſtinus exiſtimat totum eſſe gratiæ, quâ Deus facit hominem cooperari, & determinat liberum arbitrium hominis, quia dat ut velle poſſit, & facit velle.* Quo vel uno dicto mentem Emi ita in aperto poſitam puto, ut nullâ tergiverſatione valeat obſcurari.

§. IV.

Solvuntur argumenta à ratione.

55. Argues primò: Si ultra gratiam ſufficientem, ut infidelis convertatur ad fidem, requiritur alia, quæ ſit ab intrinſeco efficax infallibiliter connexa cum converſione, injuſtè conquereretur Deus, quòd ille, cui non datum eſt auxilium efficaciter adjuvans, non ſit converſus ad fidem; ut enim æqua, & juſta ſit increpatio, quâ increpatur non credens reſpectivè ad credentem, eadem debet eſſe in omnibus ratio converſionis ad fidem; nè qui increpatur, juſtam habeat non credendi excuſationem: reprehendi namque debet ille, quòd non crediderit, ſicut credidit ille, reſpectu cujus ſit increpatio; hæc enim hunc implicitè involvit diſcurſum: *Si ille converſus eſt ad fidem, cur & tu ad eamdem non es converſus?* Sed ſi Deus dedit uni auxilium efficax connexum cum converſione, quod negavit alteri, non eſſet in omnibus eadem converſionis ratio, juſtaque poſſet adhiberi excuſatio ex carentia auxilii efficacis, quod Deus alteri contulit: ergo ex æquitate reprehenſionis infertur carentia auxilii ab intrinſeco efficacis, & quod ſit tale ex conſenſu liberi arbitrii.

56. Nec quis reponat, auxilium efficax non conſtituere poteſtatem proximam ad converſionem; quarè licèt ſint diſpares in hoc auxilio, ſunt tamen æquales in poteſtate proxima, & obligatione credendi.

Nam

Nam contra eſt primò: Licèt auxilium ab intrinſeco efficax non conſtituat poteſtatem ad converſionem, negari nequit, quòd maximè juvet ad illam: ergo infidelis illô carens, caret aliquô maximè juvante ad converſionem; ſed cum carentia alicujus maximè juvantis ad converſionem, juſta nequit eſſe increpatio comparativa unius reſpectivè ad alterum: ergo juſtè non poteſt Deus conqueri de illo, cui non datum eſt auxilium intrinſecè efficax.

57. Secundò: Si homini expeditè potenti ſe convertere per gratiam, advenit applicatio moralis inconjungibilis moraliter cum non converſione, juſtè increpari nequit, qui non convertitur ex alterius converſione: ergo ſi homini expeditè potenti ſe convertere per gratiam advenit auxilium efficax, vi cujus, qui convertitur, applicatur ad converſionem, applicatione metaphyſicè inconjungibili cum non converſione; quòd convertatur iſte, argumentum non eſt, ut juſtè increpetur, qui non convertitur; cùm in illo ſit poteſtas à Deo applicata applicatione metaphyſicè inconjungibili cum omiſſione converſionis; & iſti deficiat talis applicatio.

58. Tertiò: Increpare nequit Deus juſtè infidelem, quòd non convertatur, dum ab ipſo Deo impeditur hujus converſio; ſed Deus denegans auxilium ab intrinſeco efficax, impedit, quominùs infidelis convertatur; cùm ex Deo ſit auxilii denegatio, quæ eſt inconjungibilis cum converſione: ergo ſicut Deus largiens auxilium efficax eſt cauſa converſionis, ita denegans hoc auxilium, impedit converſionem; non ergo juſta poteſt eſſe increpatio. Vel aliter: Si Deus daret auxilium efficax ad converſionem, converteretur: ergo ideò non convertitur, quia Deus non dat auxilium efficax: ac per conſequens Deus per denegationem auxilii eſt cauſa non converſionis: injuſta ergo eſſet increpatio.

59. Tandem: Si daretur inæqualitas in miraculis, ſi v. g. unus ex illis videret unum, & alter centum, non eſſet juſta increpatio comparativa; nec enim ad increpationem juſtam comparativam ſufficit poſſe ad converſionem; & conſtat ex illo *Chriſti Matth.* 11. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro, & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cinere, & cilicio pœnitentiam egiſſent*. Aliàs ſi nullum vidiſſet miraculum, reprehendi poſſet comparativè ad illum, qui centum miracula vidit, quod eſt apertè falſum; ſed inæqualitas, quæ oritur ex auxilio ab intrinſeco efficaci, eſt major, quàm quæ naſcitur ex miraculis; cùm auxilium moveat, & determinet phyſicè; miracula verò moraliter; fortiorque ſit motio, & determinatio phyſica, quàm moralis: ergo potiori titulô, datâ inæqualitate iſtâ ex parte auxilii efficacis, non ſtat juſta increpatio comparativa.

60. Ad argumentum reſpondetur dicendo primò, quòd nimis probat; probat enim, conſenſum ſalutarem non eſſe donum Dei, ſpecialeque ejus beneficium, quod prædicat Fides. Etiam illud à *Pelagianis* objectum D. *Auguſtino* legimus de correptione, & gratia cap. 3. Arguebant illi, teſte D. *Auguſtino* num. 6. *Quomodò*, inquit, *meô vitiô*

non habetur, quòd non accepi ab illo, à quo niſi detur, non eſt omninò alius, undè tale, ac tantum munus habeatur? Et infrà: *Hoc enim dicunt, qui in ſuis malignis operibus ab hujus gratiæ prædicatoribus corripi nolunt: Præcipe mihi, quid faciam: & ſi fecero, age pro me gratias Deo, qui mihi, ut facerem, dedit: ſi autem non fecero, non ego corripiendus ſum, ſed ille orandus eſt, ut det, quod non dedit, id eſt, ipſam, quâ præcepta ejus fiunt, fidelem Dei, & proximi charitatem. Ora ergo pro me, ut hanc accipiam, & per hanc ex animo cum bona voluntate, quæ præcipit, faciam. Rectè autem corriperer, ſi eam meâ culpâ non haberem, hoc eſt, ſi eam poſſem mihi dare, vel ſumere ipſe, nec facerem; vel ſi, dante illo, ego accipere noluiſſem. Cùm verò & ipſa voluntas à Domino præparetur, cur me corripis, quia vides, me ejus præcepta facere nolle; & non potiùs ipſum rogas, ut in me operetur & velle?*

61. At quid ad hæc *Auguſtinus* acerbis criminationibus illorum incitatus, cùm cerneret, eos ex ejus doctrina perturbandæ Reipublicæ Chriſtianæ cauſam accipere? *Ad hæc reſpondemus*, inquit S. Doctor num. 7. Sed ſiſte Sancte Doctor, lis finita eſt. Fatentur illi, quòd rectè corriperetur quis, ſi gratiam ſuâ culpâ non haberet; ſi donum illud poſſet ſumere, & non faceret; vel ſi, Deo dante, illud non acciperet. Hæc cùm fateantur, ad quid ulterior reſponſio? At non hâc ratione contentus S. *Auguſtinus*, cum illis agere iterùm decrevit, rectè agnoſcens S. Doctor, quem ad ſcopum ſua verterent deſideria; quid his argumentis ambirent; quid intenderent; injuſtèque perturbari, convellique illorum animos. Quarè exclamat S. Doctor: *Patimini me paululum, fratres mei, non adverſus vos, quorum rectum eſt cor cum Deo, ſed adverſus eos, qui terrena ſapiunt, vel adverſus ipſas humanas cogitationes, pro cœleſtis, & divinæ gratiæ veritate certare.* Juſtam increpationem affirmat, licèt correptus careat donô Dei efficaci, animadvertens, velle ipſos quæſtionem hanc ſolvere per velle, & nolle liberi arbitrii. Enimverò dum inquiritur, cur auxilium efficax exiſtit? Omnes Catholici conveniunt, quia Deus vult: in qua reſponſione non ponitur ratio efficaciæ, ſed ratio exiſtendi auxilium, undecumque ſit ejus efficacia; ſolùmque inter eos eſt diverſitas in aſſignanda ratione, cur auxilium efficax ſit. Etiam conveniunt omnes, quòd ſi efficax eſt auxilium, voluntas illô inſtructa conſentiet: at non plenè ex hoc fit interrogationi ſatis; quia licèt verum ſit, & à poſteriori cognoſcatur, quòd gratia eſt efficax, ſi voluntas conſentiet ſub illa; at non per hoc aſſignatur ratio efficaciæ, ſed ſolùm dignoſcitur efficax, quia voluntas conſentit ſub illa: quarè ulterior ratio aſſignanda eſt; nam ſi ejus efficacia dependeret à voluntate creaturæ, atque ex ſua ipſa voluntate non conſentiens careret efficaci; quæſtio iſta ſolveretur per velle, & nolle voluntatis creatæ; cùm tamen reſolvendam eſſe per velle, & nolle voluntatis divinæ cum *Apoſtolo* intendebat *Auguſtinus*.

62. Nam cùm *Apoſtolus* ad *Roman*. 9. dixiſſet: *Cùm enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, ut ſecundùm electionem*

nem propoſitum Dei maneret, non ex operibus (futuris, aut prævifis, ut textum exponit *Auguſtinus* in Enchirid. cap. 98. his verbis: *Quâ in re ſi futura opera vel bona hujus, vel mala illius, quæ Deus utique præſciebat, vellet intelligi, nequaquam diceret, non ex operibus: ſed diceret, ex futuris operibus; eoque modo iſtam ſolveret quæſtionem; immò nullam, quam ſolvi opus eſſet, faceret quæſtionem*) *ſed ex vocante dictum eſt* (nempè ſecundùm electionem Dei) *quia major ſerviet minori, ſicut ſcriptum: Jacob dilexi, Eſau autem odio habui. Sentiens autem*, ait *Auguſtinus* laudato cap. 98., *quemadmodùm poſſet hoc, quod dictum eſt, permovere eos, qui penetrare intelligendo non poſſunt hanc altitudinem gratiæ*, ſtatim opponit ſibi *Apoſtolus*: *Quid ergo dicemus? Numquid iniquitas apud Deum? Abſit: Moyſi enim dicit: Miſerebor cujus miſereor: & miſericordiam præſtabo, cujus miſerebor. Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te virtutem meam, & ut annuntietur nomen meum in univerſa terra. Ergo cujus vult, miſeretur, & quem vult, indurat*: quibus firmat *Apoſtolus*, Deum abſque injuſtitia unum diligere, non ex illius operibus, ut *Jacob*; & non diligere alterum, ut *Eſau*; quia quòd unus habeat gratiam Dei, non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis; qui, cujus vult, miſeretur, & cujus non vult, non miſeretur. Quarè altitudinem hujus myſterii excellentiſſimam agnoſcens, exclamat ad *Rom.* 11. *O altitudo divitiarum ſcientiæ, & ſapientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus?* Ad quid enim ad ſolam Dei voluntatem, ad judiciorum illius profundiſſimum ſecretum, adeòque ad humanæ ſcientiæ caliginem confugeret *Apoſtolus*, ſi ſufficeret conceſſum auxilium libero arbitrio ſubjectum? Undè tanta & tam admirabilis virtus gratiæ, quæ humanâ ratione, & intelligentiâ comprehendi non poteſt, quemadmodùm *Pauli* ſententiâ celebratum eſt? Non arcanorum Dei judiciorum altitudo adhibenda, quâ ſolutione uſus eſt *Apoſtolus*; ſed facilis eſſet illa reſponſio, ac communibus omnium ſenſibus aptior; hominem non ſalvari, quia non vult: cùm ſufficiens ſit ei auxilium, ut velle ex ipſo ſit, Deo ulteriùs non adjuvante. Sed abſit, ut pudeat nos reſpondere, quod reſpondiſſe videmus *Apoſtolum*, qui nec in reſponſione defecit, nec inopiâ reddendæ rationis Contradictoris repreſſit audaciam. *Sed in talibus quæſtionibus ad ſuæ capacitatis conſiderationem revocat hominem*, proſequitur ibi *Auguſtinus*, *verbô quidem brevi, ſe re ipsâ magna eſt redditio rationis. Si enim hæc non capit, quis eſt qui reſpondeat Deo? ſi autem capit, magis non invenit quid reſpondeat.*

63. Non aliam ſolutionem invenit *Apoſtolus*, nec aliam tradit cum illo *Auguſtinus* lib. de correptione, & gratia cap. 8. dicens: *Quantùm itaque nobis judicia ſua manifeſtare dignatur, gratias agamus: quantùm verò abſcondere, non adverſus ejus conſilium murmuremus, ſed hoc quoque nobis ſaluberrimum eſſe credamus. Tu autem quiſquis inimicus ejus gratiæ ſic interrogas, ipſe quid dicis? Benè, quòd te non ne-*

gas eſſe Chriſtianum, & Catholicum jactas. Si ergo confiteris, donum Dei eſſe perſeverare in bono uſque in finem; cur hoc donum ille accipiat, ille non accipiat, puto quòd mecum pariter neſcis; & ambo hìc inſcrutibilia Dei judicia penetrare non poſſumus. Aut ſi ad liberum arbitrium hominis, quod non ſecundùm Dei gratiam, ſed contra eam defendis, pertinere dicis, ut perſeveret in bono quiſque, vel non perſeveret, non Deo donante, ſi perſeveret, ſed humanâ voluntate faciente; quid moliturus es contra verba dicentis Lucæ 22. verſ. 32. Rogavi pro te, Petre, ne deficiat fides tua. An audebis dicere, etiam rogante Chriſto, ne deficeret fides Petri, defecturam fuiſſe, ſi Petrus eam deficere voluiſſet, hoc eſt, ſi eam uſque in finem perſeverare noluiſſet? Quaſi aliud Petrus ullo modo vellet, quàm pro illo Chriſtus rogaſſet, ut vellet. Quid manifeſtiùs, quid liquidiùs? Conſonat ſibi lib. de ſpiritu, & litt. num. 60. *Si ad illam profunditatem ſcrutandam nos coarctet, cur illi ſuadeatur, ut perſuadeatur, illi autem non ita: duo ſola occurrunt, quæ mihi interim reſpondere placeat: O altitudo divitiarum! Numquid iniquitas apud Deum? Cui iſta reſponſio diſplicet, quærat doctiores, ſed caveat ne inveniat præſumptiores.*

64. Hanc gratuitam gratiæ conceſſionem, quâ Deus miſericordiam ſuam oſtendit in eos, quibus eam largitur, & juſtitiam in eos, quibus eam denegat, ſemper inculcat *Auguſtinus* lib. 1. de peccat. merit. cap. 21. *Hæc gratia cur ad illum veniat, ad illum non veniat, occulta eſſe cauſa poteſt, injuſta non poteſt. Numquid enim iniquitas apud Deum? Abſit. Sed priùs Sanctarum Scripturarum auctoritatibus colla ſubdenda ſunt; ut ad intellectum per Fidem quiſque perveniat. Neque enim fruſtrà dictum eſt, Pſal. 35. Judicia tua abyſſus multa. Cujus abyſſi altitudinem veluti expaveſcens, exclamat Apoſtolus, O altitudo divitiarum ſcientiæ, & ſapientiæ Dei.* Et lib. de dono perſever. hanc doctrinam egregiè explicat cap. 8. his verbis: *Recolamus igitur illos operarios in vinea, qui totâ die laboraverunt, & eos, qui horâ unâ: nempè cauſa diverſa eſt impenſi laboris: & tamen idem judicium in redditione mercedis. Numquid & hic audierunt murmurantes à Patrefamilias, niſi hoc volo? Ita quippè ejus erga alios fuit largitas, ut erga alios nulla eſſet iniquitas. Et iſti quidem, utrique in bonis ſunt: verumtamen quantùm ad juſtitiam ſpectat, & gratiam, poteſt & de reo qui liberatur, rectè dici, reo, qui damnatur, tolle quod tuum eſt, & vade: huic autem volo, quod non debetur, donare. An non licet mihi facere quod volo? .... Hic ille ſi dicat, cur non & mihi? Meritò audiet: O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? Quem certè in uno veſtrum benigniſſimum largitorem, in te verò exactorem juſtiſſimum, in nullo tamen cernis injuſtum. Cùm enim juſtus eſſet, etiamſi utrumque puniret, qui liberatur, habet undè gratias agat: qui damnatur, non habet, quod reprehendat.* Et lib. ad *Simplicianum* quæſt. 2. num. 17. *Illud tantummodò inconcuſſa Fide teneatur, quod non ſit iniquitas apud Deum: qui ſive donet, ſive exigat debitum, nec ille à quo exigit, rectè poteſt de iniquitate conqueri, nec ille cui donat, debet de ſuis meritis gloriari. Et ille enim, niſi quod debe-*

tur, non reddit: *& ille non habet, niſi quod accepit*. Et num. 22. nihil veriùs inveniens, his verbis: *Sed excuſabunt ſe*, inquit, *homines, qui nolunt rectè, & fideliter vivere, dicentes*: *Quid nos fecimus qui malè vivimus, quandoquidem gratiam undè benè viveremus, non accepimus*? Rurſus num. ſequenti: *Poſtremò quonam ſe iſti excuſabunt modò? Nempè illo, quem breviter tanquàm ex eorum voce ſibi objecit Apoſtolus, ut dicant, Quid adhuc conqueritur? nam voluntati ejus quis reſiſtit? Hoc eſt enim dicere, Quid de nobis fit querela, quod Deum offendamus malè vivendo, cùm illius voluntati nemo poſſit reſiſtere, qui nos obduravit miſericordiam non præſtando? Si ergo illos non pudet hâc excuſatione, non nobis, ſed Apoſtolo contradicere, cur non pigeat eis, quod dixit Apoſtolus, hoc idem, atque identidem dicere, O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, Quare ſic me feciſti? An non habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa, utique meritò rectèque damnata, facere aliud vas in honorem, indebitum propter miſericordiæ gratiam, aliud in contumeliam debitam propter iræ juſtitiam, & ut nos faciat divitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, ſic oſtendens quid eis largiatur, cùm id ſupplicium recipient vaſa iræ, quod pariter omnibus debebatur. Satis ſit interim Chriſtiano ex fide adhuc viventi, & nondum cernenti, quod perfectum eſt, ſed ex parte ſcienti; noſſe vel credere, quod neminem Deus liberet niſi gratuita miſericordia per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & neminem damnet, niſi æquiſſima veritate per eumdem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Cur autem illum potiùs, quàm illum liberet, aut non liberet, ſcrutetur qui poteſt judiciorum ejus tam magnum profundum, verumtamen caveat præcipitium. Numquid enim eſt iniquitas apud Deum? Abſit. Sed inſcrutabilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus.*

65. In eadem Epiſtola ſimili reſponſione alteri occurrit argumento, ut à Deo removeat vitium acceptionis perſonarum; eò nempè quia penes ipſum eſt æquitatis tam ſecreta ratio: num. 31. dicens: *Verùm iſti, qui perſonarum acceptorem fieri exiſtimant Deum, ſi in una, eademque causa ſuper alios veniat miſericordia ejus, ſuper alios verò maneat ira ejus nempe totas vires argumentationis humanæ in parvulis perdunt.... Quam, quæſo, allaturi ſunt cauſam, quòd alius ſic gubernatur, ut baptizatus hinc exeat, alius infidelium manibus traditus, vel etiam fidelium, priuſquam ab eis baptizandus offeratur, exſpirat? An hoc fato, vel fortunæ daturi ſunt?.... Cur ergo in regnum cœlorum non accepto regenerationis lavacro parvulus nullus intrabit? Numquidnam ipſe ſibi Parentes infideles, vel negligentes, de quibus naſceretur, elegit? Quid dicam de inopinatis, & repentibus innumerabilibus mortibus, quibus ſæpè etiam religioſorum Chriſtianorum præveniuntur, & Baptiſmo præripiuntur infantes: cum è contrario ſacrilegorum, & inimicorum Chriſti aliquô modô in Chriſtianorum manus venientes, ex hac vita non ſine Sacramento regenerationis emigrent? Quid hìc dicturi ſunt, qui, ut gratia dari poſſit, nonnulla præcedere*

merita

merita humana contendunt, ne ſit perſonarum acceptor Deus? Quæ tandem hìc merita præceſſerunt? Si eorumdem cogitaveris parvulorum, nulla ſunt propria, utriuſque eſt illa maſſa communis. Si parentum attenderis, bona ſunt illa; quorum filii repentinis mortibus ſine Chriſti Baptiſmate perierunt: mala verò illa, quorum filii per Chriſtianorum aliquam poteſtatem ad Sacramenta Eccleſiæ pervenerunt. Et cur providentia Dei, quæ nec fato premitur, nec fortuitis caſibus impeditur, nec ulla iniquitate corrumpitur, ut renaſcantur ad hæreditatem cœleſtem, non conſulit omnibus parvulis filiorum ſuorum, & nonnullis etiam conſulit parvulis impiorum? Iſte infans de fidelibus conjugatis ortus, lætitia parentum ſuſceptus, matris, vel nutricis ſomnolentiâ ſuffocatus, fit exſors, & expers fidei ſuorum. Ille infans de ſacrilego ſtupro naſcitur, crudeli timore matris exponitur, alienorum miſericordi pietate tollitur, eorum Chriſtiana ſollicitudine baptizatur, fit æterni conſors, & particeps regni. Iſta cogitent, iſta conſiderent, hìc audeant dicere Deum vel acceptorem in ſua gratia perſonarum, vel remuneratorem præcedentium meritorum.... Nimiæ vanitatis, & cæcitatis ſunt, ſi etiam his conſideratis, nondum dignantur exclamare nobiſcum: O altitudo divitiarum, ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm inſcrutabilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! Sed nec omittendum eſt nobis aliud S. *Doctoris* teſtimonium ex *Serm.* 165. cap. 5. profundum crucis agnoſcens, quòd gratia alii detur, alii non detur: *Quarè ergo illi datum eſt, & illi non eſt datum? Non me piget dicere, hoc eſt profundum crucis. De profundo neſcio quo judiciorum Dei, quæ perſcrutari, contemplarique non poſſumus, procedit omne quod poſſumus. De profunditate, inquam, neſcio qua judiciorum Dei, quæ inſcrutabilia contemplari non poſſumus, perſcrutari non valemus, procedit omne quod poſſumus. Quod poſſum, video: unde poſſim, non video; niſi quia, & hoc hactenus video, quod novi eſſe à Deo. Quarè autem illum, & non illum: multum eſt ad me, abyſſus eſt, profundum crucis eſt, admiratione exclamare poſſum, diſputatione demonſtrare, non poſſum. Quid poſſum exclamare de iſta profunditate Pſal.91.6.? Quàm magnificata ſunt opera tua, Domine! Gentes illuminantur, Judæi excœcantur. Quidam parvuli Sacramento Baptiſmatis abluuntur, quidam verò parvuli in morte primi hominis relinquuntur. Quam magnificata ſunt opera tua, Domine! Nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ. Et ſequitur: Vir imprudens non cognoſcit, & ſtultus non intelligit hæc. Quid non intelligit ſtultus, & imprudens? Quia vel profundum eſt. Nam ſi ſtultus non intelligit, & ſapiens intelligit, non eſt nimis profundum. Sed ſi ſapiens intelligit quia profundum eſt, ſtultus non intelligit quia vel profundum eſt.*

66. Hæc manifeſtiſſimè oſtendunt, D. *Auguſtinum*, cùm quæſtiones iſtæ in medium veniunt, cur alius ſic, alius non ſic adjuvatur à Deo, per velle, & nolle voluntatis divinæ eas dirimere; nec aliam inveniſſe rationem extricandæ hujus difficultatis: quare eamdem rationem tradit lib.2.de *peccat. & remiſſione*, dicens cap.5.n.6. *Cur illum adjuvet, illum non*

non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum; iſtum illo, illum iſto modo, penes ipſum eſt & æquitatis tam ſecreta ratio, & excellentia poteſtatis. Et cap. 18. n. 32. *Quarè autem illos velit convertere, illos pro averſione punire: quamquam & in beneficio tribuendo nemo juſtè reprehendat miſericordem, & in vindicta exercenda, nemo juſtè reprehendat veracem .... Conſilium tamen occultioris juſtitiæ penes ipſum eſt.* Quæ reſponſio, ſi aliis, qui pro creatæ libertatis viribus pugnant, difficillima, & obſcuriſſima videtur, cùm intellectûs noſtri capacitatem excedat; grata debet eſſe nobis, qui adverſus ipſas humanas cogitationes, cum *Auguſtino* poſt *Apoſtolum* pro cœleſtis, & divinæ gratiæ veritate certamus. Enimverò minùs gloriosè ſentire de Deo videntur, qui non ampliora de Deo cogitant, quàm quæ ingenio ſuo poſſunt dimetiri. Quis namque neget, Deum in cordibus noſtris poſſe operari plura, quæ nos mortali judicio aſſequi non valemus? Et licèt modus eadem operandi ignoretur à nobis; poteſtati tamen Dei negare ea non audemus. Hoc namque ſolùm in vita æterna pleniùs cognoſcemus, ut docet *Auguſtinus* in *Enchirid.* cap. 95. *Tunc non latebit, quod nunc latet, cum de duobus parvulis unus eſſet adſumendus per miſericordiam, alius per judicium relinquendus, in quo is qui aſſumeretur, agnoſceret quid ſibi per judicium deberetur, niſi miſericordia ſubveniret; cur ille potius, quàm iſte fuerit aſſumptus, cum cauſa una eſſet ambobus: cur apud quoſdam non factæ ſunt virtutes, quaſi ſi factæ fuiſſent, egiſſent illi homines pœnitentiam, & factæ ſint apud eos qui non fuerant credituri. Apertiſſimè namque Dominus dicit Matthæi* 11. *v.* 21. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida; quia ſi in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent. Nec utique Deus injuſtè noluit ſalvos fieri, cum poſſent ſalvi eſſe, ſi vellet. Tunc in clariſſima ſapientiæ luce videbitur, quod nunc piorum fides habet, antequàm manifeſtâ cognitione videatur, quàm certa, immutabilis, efficaciſſima ſit voluntas Dei; quàm multa poſſit & non velit, nihil autem velit quod non poſſit; quàmque ſit verum, quod in Pſalmo* 113. *canitur: Deus autem in cœlo ſurſum, in cœlo & in terra omnia quæcumque voluit fecit. Quod utique non eſt verum, ſi aliqua voluit, & non fecit, & quod eſt indignius, ideò non fecit, quoniam nè fieret quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impedivit.* Sed quid ultrà hic quærimus? Quid ad hoc reſponderi poteſt, niſi pertinacia pugnantes nervos adverſus conſtantiam perpetuæ veritatis intendat, ut alibi ſcripſit *Auguſtinus*?

67. Eſt etiam ſecundò maximè ad argumenti ſolutionem obſervandum, ſufficere infidelibus gratiam poſſibilitatis, ut eis poſſibilis ſit converſio ad fidem; quin neceſſaria ſit gratia efficax, quâ Deus operetur eam in cordibus eorum. Siquidem gratia, quam poſſibilitatis dicimus, intrinſecam, & veram ſufficientiam poteſtatis conſtituit, ab actus operatione, atque à gratia donationis ejuſdem, diſtinctam. Quod ſatis apertè habetur ex Conſtitutione *Unigenitus*, in qua habemus Deum juſtè, prudenterque, ac non in vanum præcipientem, etiam quando non

dat

dat id, quod præcipit; cùm tamen indubitatum ſit, & quòd impotenti in vanum præciperetur; & quòd habere non poſſumus id, quòd Deus præcipit, niſi ipſe det. Itaque ille, cui Deus dedit, & ille, cui non dedit, rectè ad increpationem comparantur; etſi iſte non faciat, & ille faciat; quia uterque facere poteſt.

68. Ex his ritè intellectis ſolvenda eſt difficultas, cujus totum robur nemo non videt inniti humanæ rationis conceptionibus, quibus plerumque volumus ea, quæ Dei ſunt, & ſupra noſtrum captum ſunt, noſtris ſenſibus accomodare. Cùm tamen Deus ea eſſe quidem revelaverit: quomodò autem, aut cur ita ſint, infinitæ ſuæ ſapientiæ reſervaverit. Pro modulo autem noſtro rèſpondemus ad argumentum, ſcientes, nos non poſſe evacuare myſterium. Negantes ergo maj. ad probat. diſt. maj. Eadem debet eſſe ratio ſpecialis beneficentiæ divinæ, neg. maj. Eadem debet eſſe ratio poteſtatis in creaturis, omittimus maj. (nam & poteſt eſſe diverſa poteſtatis ratio, ſecundùm majus, aut minus dominium per gratiam Dei acquiſitum ſupra vires rebelles naturæ ſenſitivæ) & ſub eadem diſtinct. min. negatur conſequentia. Datur quippe juſta increpatio non credentis, licèt careat auxilio ab intrinſeco efficaci ad credendum; eſt namque in illo independenter à tali auxilio poteſtas, & obligatio benè operandi; cùm carentia auxilii ab intrinſeco efficacis non tollat poteſtatem credendi. Hæc namque poteſtas coexiſtit cum auxilio ſufficienti conſtituente poteſtatem proximam credendi: & cùm hæc auxilia non deficiant infidelibus, quibus prædicatum eſt Evangelium, quamvis careant auxilio ab intrinſeco efficaci dante converſionem; hinc fit, quòd juſtè increpantur, quia qui poteſt, tenetur; & ſi non facit, peccat. Rem explico in negatione D. *Petri*. Poſſibilis utique fuit S. *Petro* victoria tentationis, quam in domo *Caiphæ* ad *Chriſtum* negandum patiebatur; & tamen Deus ad victoriam tentationis obtinendam, non dedit illi gratiam efficacem: ergo ut vitio ei verteretur negatio, ſatis fuit gratia ſufficiens, etſi defuerit illi gratia efficax: aliàs immeritò damnata fuiſſet *Antonii Arnaldi* aſſertio, quòd *Petrus* defectu gratiæ efficacis non potuerit *Chriſtum* confiteri.

69. Ad cætera, quæ in medium afferuntur momenta, dicimus; & quidem ad primum, quòd licèt gratia ab intrinſeco efficax juvet ad poſitionem actûs, non tamen conſtituit poteſtatem ad actum; & non quælibet diſparitas ad actum reddit injuſtam increpationem, ſed debet eſſe diſparitas in principiis, in quibus fundatur obligatio ad benè operandum. Cùm ergo uterque ſi potens ad actum, mediis auxiliis ſufficientibus, in quibus fundatur obligatio benè operandi, quòd detur inæqualitas, ſeu diſparitas in auxilio adjuvante ad actum, non reddit injuſtam increpationem. Unum tamen fatendum ſemper eſt; ſcilicet, quòd licèt ſpeciale beneficium Dei collatum conſentienti, præ non conſentiente, non tollat juſtitiam increpationis; tamen ei, cui ejuſmodi beneficium negat, juſtè negat, & alteri miſericorditer concedit: cauſam autem horum ſolus Deus ſcit; noſtrum autem eſt dicere: *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum*, eò quòd Deus arcanum illud noſtæ cognitioni

ſubdu-

ſubduxerit: quare ſatis nobis ſit judiciorum ipſius altitudinem ſubmiſsè venerari, quæ ita ignota ſunt hominibus, & inſcrutabilia, ut iniqua eſſe non poſſint.

70. Ad ſecundum reſpondetur, conceſ. antec. negando conſeq. Maximum quidem datur diſcrimen inter applicationem phyſicam, & applicationem moralem; nam iſta ſe tenet ex parte actûs primi: quarè ſi in uno poteſtas moraliter eſſet applicata ad benè operandum, ſecus in altero, hæc inæqualitas injuſtam increpationem redderet; cùm inſpirationes ſpectent ad gratiam excitantem actûs primi conſtitutivam. At applicatio phyſica determinat potentiam, quam ſupponit in eſſe potentiæ conſtitutam. Quarè diverſitas applicationis non arguit inæqualem poteſtatem; quæ inæqualitas neceſſaria eſſet, ut injuſta eſſet increpatio; obligatio enim præcepti, & materia reprehenſionis fundatur, non ſupra inæquales determinationes, ſed ſupra æqualem poteſtatem: *Potenti enim facere, & non facienti, peccatum eſt illi*, ut ſuprà diximus. Increpatio namque reſpicit actum primum: & hominis eſt culpa ſi non fiat bonum, quod poteſt facere. Unde S. *Proſper*, ut probet, quòd in die judicii reprobi increpabuntur in comparatione omnium prædeſtinatorum, lib. 3. *de vita contempl.* cap. 12. ait: *An forte aliquos ibi fragilitas corporis excuſabit? Sed excuſationi eorum reclamabunt omnium Sanctorum exempla, qui fragilitatem carnis in carne vincentes, quod fecerunt, utique fieri poſſe docuerunt*. Et ibidem ſubdit: *Quid ergo reſponſuri ſunt, ſi eis Dominus dicat, ſi potuiſtis, quare non reſiſtitis deſideriis peccatorum?*

71. Ad tertium reſpondetur, conceſsâ majori, nego min. Impedimenta enim actum primum ligant, & prohibent, ne exeat in ſecundum. Negatio autem gratiæ efficacis actum primum in ſua actûs primi ratione expeditum ſupponit; nec ullum expeditioni illius impedimentum affert; ſed tantùm importat, non dari à Deo ad actum ſecundum id, quod juſtè non dat; quamvis cur juſtè non det, ignoremus. Injuſta ſanè eſſet correptio, ſi Deus præciperet poſitionem actûs, impediendo poteſtatem ad ſalutem: cùm actus eſſet impoſſibilis. At ex negatione prædeterminationis, non aufert capacitatem obligationis; nam obligatio, ut diximus, ſupra poteſtatem fundatur; ipſaque denegatio auxilii efficacis ſupponitur, dum fit reſpectiva increpatio; ſi namque Deus omnibus daret gratiam efficacem, cùm gratia efficax effectum, ad quem ordinatur à Deo, infallibiliter ſemper obtineat, ab omnibus impleretur præceptum, ac per conſequens non eſſet locus increpationi. Et quidem in omnium Catholicorum ſententia tranſgredienti præceptum deficit gratia ſpecialis, ſine qua nuſquam exiſtit adimpletio. Et tamen juſtè increpatur, quamvis Deus alteri largiatur gratiam ſpecialem, undecumque illa habeat, quòd ſpecialis ſit: ergo quamvis deficiat uni gratia efficax ad converſionem ad Fidem, defectus converſionis erit ipſi imputabilis ad culpam.

72. Nec magis urget, quod ibi ſuperadditur. Inſtatur quippe evidenter in ſententia contrariorum. Si Deus donaret *Petro* decretum ef-

ficax in aliquo inſtanti, *Petrus* in tali inſtanti non peccaret: ergo negatio decreti præviſi efficacis in tali inſtanti, eſt cauſa exiſtentiæ peccati in tali inſtanti: quæ ſanè eſt mala conſequentia. Sicut & apud omnes Theologos iſta: Si Deus voluntati habitu vitioſo corruptæ, & depravatæ infunderet habitum virtutis, illam reddens bonam & perfectam, deficeret habitus vitii: ergo negatio habitûs virtutis eſt cauſa exiſtentiæ, & perſeverantiæ in voluntate habitûs vitioſi. Vitioſa ergo ſimiliter eſt prima conſequentia, quia nempe arguitur a conditionali ad cauſalem. Licèt enim verum ſit dicere: Deus non concurrit prævię ad converſionem: ergo infidelis non convertitur: falſa tamen eſt cauſalis: ideo non convertitur ad Fidem, dum urget præceptum converſionis, quia Deus prævię non concurrit: etenim defectûs gratiæ neceſſariæ ad converſionem prima cauſa eſt ex nobis: quia non ſe ſubtrahit gratia voluntati, ſed voluntas ſubtrahit ſe rectitudini gratiæ. Si illi renitatur, diſſenſus eſt à defectibilitate voluntatis, non à gratia: at ubi illa conſentit, & obtemperat, tum velle, tum ipſe conſenſus gratiæ Dei eſt. Hæc eſt ergo diſciplina Chriſtiana, inquit S. *Auguſtinus Ennarrat. in Pſalmum* 93. *Nemo facit aliquid benè, niſi gratiâ ipſius. Quod facit homo malè, ipſius eſt hominis: quod facit benè, de beneficio Dei facit.*

73. Ad quartum eodem modo dicimus, quòd inæqualitas miraculorum eſſet inæqualitas in poteſtate, immo & in obligatione credendi; quia dum plura, & fortiora ſunt motiva credibilitatis, eſt major obligatio credendi; at inæqualitas in carentia auxilii ab intrinſeco efficacis, non eſt inæqualitas in poteſtate, & obligatione credendi, quæ neceſſaria eſt ad increpationem. Totumque argumentum inſtatur in ſententia contraria. Etenim negari nequit, quòd omninò faciat ad converſionem, quòd Deus conferat auxilium congruum præviſum efficax; cujus denegatio eſt inconjungibilis cum converſione; & tamen in ſententia contraria rectè increpatur malè operans, carens vocatione congruâ, comparativè ad rectè operantem, cui data eſt hæc congrua vocatio: ergo ſtat juſta correptio, licèt correptus, Deo ſic volente, careat gratiâ præviſâ efficaci, neceſſariò conducente ad operandum; nam ſine illa non eſt operatio; & id eſt neceſſarium, aliàs ſcientia non eſſet infallibilis.

74. Nec reponat quis, nullam eſſe hanc inſtantiam in eorum principiis; quia licèt malè operans careat vocatione congruâ, quâ gaudet benè operans, rectè increpatur non converſus de defectu converſionis; cùm ex illo ſit, quòd auxilium non ſit efficax; efficacia namque auxilii extrinſeca eſt, & à noſtro conſenſu deſumitur. Nam contra eſt; quia ſi omnibus incumbit hâc in parte difficultas, maximè augetur illis reſponſione datâ. Primò, quia quæſtioni, cur unus habet auxilium efficax, & non alter, reſponderetur, ſi vera eſt ſolutio, per velle, & nolle noſtri liberi arbitrii; cùm hic haberet auxilium efficax, quia conſentit, & alter non haberet, quia non conſentit: ſed hoc eſt falſum, & apertè contra *Apoſtolum*, & D. *Auguſtinum*: quinimmo deſtruit ſpecialia beneficia gratiæ Dei, quam docet Fides: ergo unicè eſt ex Deo, quòd unus ha-

habeat auxilium efficax, & non alter; cumqua tamen inæqualitate juſta eſt increpatio.

75. Secundò: quia valdè difficilis videtur ſolutio; illâ namque verificatur, quòd non credens juſtè corripitur, etſi careat auxilio efficaci, quia culpâ ſuâ illud eſt inefficax; in quo ſolutio coincidere videtur cum doctrina ab *Auguſtino* impugnata. Non negabant *Monachi Adrumetini*, quòd juſtè corriperentur, ſi ſuô vitiô non acciperent gratiam ad operandum requiſitam: conſtat ex verbis *Auguſtini* loco citato de *corrept. & grat.* cap. 4. *Rectè corriperer, ſi eam gratiam meâ culpâ non haberem, hoc eſt, ſi eam poſſem mihi dare, vel ſumere ipſe, nec facerem; vel, ſi dante illo, accipere noluiſſem. Cum ergo, & ipſa voluntas à Domino præparetur, cur me corripis, quia vides, me ejus præcepta facere nolle, & non potiùs ipſum rogas, ut in me operetur & velle?* Et cap. ſeq. *Charitatem, inquiunt, non accepimus; quid ita corripimur quaſi nos eam nobis dare poſſimus, & noſtro arbitrio?* At *Auguſtinus*, non ut querelas ex doctrina ſua de vocatione ſecundùm propoſitum ortas è medio tolleret, hanc illorum excuſationem ut juſtam admiſit, quòd vitio ſuo non haberent, quòd auxilium ſit efficax; ſed contra objicientium mentem juſtam propugnat increpationem, licèt quis careat inacquiſibiliter gratiâ ab intrinſeco efficaci dante conſenſum ſalutarem. Nec enim hinc conſequitur Deum in quemquam eſſe injurium, ſed in multos miſericordem. Nemo damnatur niſi ſuâ culpâ; nemo ſervatur niſi Dei beneficio: eo dignatur quos vult, ſed ita, ut ſit de quo gratias agat, miſericorditer attractus; non ſit quòd quæratur ſuæ malitiæ derelictus, & dum peccator ſuâ malitiâ pœnas juſtas luit; juſtus alacriùs gratias agit Deo agnoſcens ex ejus excidio, quantùm debeat Divinæ beneficentiæ.

76. Hoc ſanè probat ſequens diſcurſus. *Auguſtinus* non credentem, quem habere ſupponit donum conſtitutivum libertatis, juſtè corripi affirmat, licèt careat inacquiſibiliter dono Dei; ſed hoc donum, quod non conſentiens nequit acquirere, & exigitur ad conſenſum, quin deſtruat juſtitiam increpationis, non eſt donum extrinſecè efficax, indiſtinctum à ſufficienti: quia ſine ſufficienti non eſt juſta increpatio, & poſitô auxiliô ſufficienti, non conſentiens culpabiliter careret efficaci: ergo eſt aliud Dei auxilium diſtinctum à ſufficiente, nempè auxilium ab intrinſeco efficax; ac per conſequens juſta eſt juxta S. *Auguſtinum* increpatio, licèt careat auxilio Dei, quod acquirere minimè poteſt. Omnium ergo una debet eſſe argumenti ſolutio, nempè quòd modulum noſtrum ſuperat quæſtio iſta, quæ ſolùm confeſſione infirmitatis proprii luminis terminari poteſt, non valentis ſcrutari profunda Dei. Quare non pudeat nos exclamare cum *Apoſtolo* ad *Rom.* 11. *O altitudo ſcientiæ, & ſapientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic?* Quam *Apoſtoli* reſponſionem veriſſimam, & adæquatam credidit D. *Proſper ad object. Vincentian.* reſp. 4. dicens: *Deus receſſurum non deſerit,*

F 2 *an-*

antequam deſerat, & facit plerumque ne deſerat, aut etiam, ſi diſceſſerit, ut redeat. Cur autem illum retineat, illum non retineat, nec poſſibile eſt comprehendere, nec licitum inveſtigare: cum ſcire ſufficiat, ab illo eſſe, quòd ſtatur, & non ab illo eſſe, quòd ruitur. Quid enim arrogantius, quàm hominem, quo nihil eſt abjectius, cum Deo diſceptare, velut ex æquo contendentem? Quis enim ferret, ſi luteum vas cum figulo ſuo expoſtulet, dicatque, cur me feciſti ſic? Quocumque judicio id facit figulus, ſuo jure facit, nec convenit lutum conſilii rationem ab eo exigere. Ergo ſi prodigioſæ eſſet arrogantiæ lutum argutari cum figulo; quanto majoris arrogantiæ eſt, hominem de conſiliis Dei diſceptare? Si deſerit hominem, nulla ei fit injuria; ſi vocat ad juſtitiam, gratuita miſericordia eſt: hoc credamus & citiùs intelligemus.

77. Secundò objicies: Si requiritur gratia ab intrinſeco efficax ad operandum, ſequeretur, quòd imprudenter reprehenderet *Chriſtus* Dominus *Judæos* præ *Tyriis*, illis verbis *Matth.* 11. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida: quia, ſi in Tyro, & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent*: Hoc eſt falſum: ergo & quòd requiratur auxilium efficax. Major probatur: Reprehenſio illa eſt imprudens, quæ eſſet pro non poſitione rei impoſſibilis; ſed ita ſe haberet talis increpatio, ſi requiritur auxilium efficax: ergo. Minor probatur: quia talis increpatio erat, quia *Judæi* non ponebant pœnitentiam; ſed poſitio pœnitentiæ ſine gratia ab intrinſeco efficaci eſt impoſſibilis in noſtra ſententia: ergo reprehenderentur de non poſitione alicujus impoſſibilis.

78. Nec valet dicere, *Chriſtum* Dominum increpaſſe *Judæos*, non quia non ponebant pœnitentiam ſine auxilio; hoc enim eſt impoſſibile, & chimæra; ſed quia, cùm illis datum eſſet poſſe ad pœnitendum, de facto non egerunt pœnitentiam. Sed contrà, quia omne operari ſine gratia efficaci eſt chimæra, & impoſſibile; ſed Judæi increpabantur, eò quòd non ponebant actum pœnitentiæ, non quia habebant poſſe: ergo increparentur de non poſitione impoſſibilis: quare imprudens fuiſſet increpatio, ſi ad ſalutariter operandum requiritur gratia ab intrinſeco efficax.

79. Argumentum hoc difficultatem non auget; ſed eam ſolâ terminorum diverſitate reproducit: eritque etiam, ni fallor, iterum ſolvendum in ſententia contraria. Nam ponere pœnitentiam in iis circumſtantiis, in quibus auxilium non prævidetur congruum, eſt impoſſibile, & chimæra; ſed Judæi increpabantur ex eo, quòd non ponebant pœnitentiam in iis circumſtantiis, in quibus auxilium non prævidebatur congruum: ergo reprehenſio eſſet de non poſitione impoſſibilis, ac per conſequens injuſta, & imprudens. Reproducantur modò, ſi libet, quæ circa retortionem iſtam ſuprà dicta ſunt. Reſpondetur ergo diſtinguendo minorem ultimæ probationis: ſed Deus præcipit poſitionem actûs cum carentia prædeterminationis, nego min. prout eſt dependens à Creatura, concedo min. & neg. conſeq. Objectum quippè illius præcepti non eſt converſio, & pœnitentia ſub conditione, quòd adſit præde-

ter-

terminatio; nam inde ſequeretur, quòd, deficiente iſtâ, ceſſaret pœnitentiæ obligatio: immò nullus daretur caſus, in quo omiſſio pœnitentiæ eſſet imputabilis ad culpam; cùm omiſſio pœnitentiæ ſolùm in re ponibilis ſit cum carentia prædeterminationis. Non enim præcipit Deus, ut cum carentia prædeterminationis agant pœnitentiam; nam cùm hoc ſit impoſſibile, obligarentur ad aliquid impoſſibile. Non etiam præcipit Deus, quòd deficiente prædeterminatione, prædeterminationis carentiam auferat quis; cùm hæc ſolùm auferibilis ſit à Deo per poſitionem prædeterminationis. Non rursùs objectum hujus obligationis eſt pœnitentia ſecundùm ſe, & præciſivè à conjunctione cum prædeterminatione, & ejus carentia; nam præcipitur pœnitentia, ut in re ponibilis eſt, & in re non eſt ponibilis, niſi ſub prædeterminatione, vel ejus carentiâ. Præcipit ergo Deus, ut pœnitentiam quis ponat ſecundùm quòd actus iſte à Creatura eſt ponibilis, ut à cauſa ſecunda Deo ſubordinata; nempè ſecundùm ſua prædicata eſſentialia, & cum eo identificata, & cum omnibus circumſtantiis, quibus eſt practicè poſſibilis. Cùm ergo actus liber debeat non ſolùm à voluntate creata, ſed à Deo procedere mediâ gratiâ efficaci, quâ exercetur Divinum dominium ſubordinans ſibi dominium creatum: quamvis creatura non poſſit ad actum iſtum, prout exiſtentia illius à Deo dependet, eſt tamen abſolutè potens ad actum illum ſecundùm ejus prædicata eſſentialia intrinſeca, nempè prout exiſtentia ejus dependet à Creatura, & ſecundùm modum, quô practicè poſſibilis eſt creaturæ; nempè ſub actione Dei.

80. Hoc quippè habet actus, quando à duplici cauſa eſſentialiter dependet; tunc enim datur prædicatum eſſentiale, ſub quo ab una cauſa dependet, & non ab alia. Quis namque neget, hominem poſſe producere hominem? Et tamen in ejus poteſtate non eſt, quòd Deus animam rationalem creet, cum qua exiſtit homo. Etiam actus noſter, qui formaliter eſt vitalis, petit vitaliter procedere; & tamen Deus eſt potens producere actum vitalem, quin poſſit illum vitaliter producere: quia vitalitas non eſt prædicatum adæquatè intrinſecum, ſed connotativum modi procedendi ex nobis. Sic & in præſenti diſcurrimus, quòd actus liber debet non ſolùm à Creatura, ſed etiam à Deo mediâ prædeterminatione procedere; & licèt non poſſit ad illum, ut prædeterminatum, eſt tamen potens ad illum, ſecundùm ejus prædicata eſſentialia intrinſeca exercitè dependentia à prædeterminatione, ac per conſequens eſt abſolutè potens ad actum illum, ſuper quo fundatur obligatio operandi; & quamvis in re non poſſit exiſtere niſi conjunctus cum prædeterminatione; quia tamen à Creatura ponitur, ut à cauſa ſecunda, non ſpectat ad eam ponere prædeterminationem, per quam Deo ſubordinatur; ſed tantùm ad ipſam pertinet ponere actionem ſubordinatam. Inſtaturque argumentum in ſalute prædeſtinati, qui potens eſt ad ſalutem, etſi in re non ſit, nec eſſe poſſit, ſine prædeſtinatione, quæ non eſt ſub dominio ejus. Similiterque in actu peccati, qui in re non eſt ſine permiſſione Dei, & tamen potens quis eſt ad peccatum, quin ſit potens ad permiſſionem peccati. Quibus animadverſis, reducitur denuo

nuo tota difficultas ad illud inſolubile dubium, ſcilicèt; cur huic det Deus, ut ſubordinatam ponat actionem; illi verò non det? Unica autem, perpetua, & ineluctabilis eſt reſponſio. *Penes ipſum eſt.*

81. Tertiò arguitur. Si gratia ab intrinſeco efficax eſſet de mente Sacræ Scripturæ, Conciliorum, & PP. maximè SS. *Auguſtini*, & *Thomæ*, deberet eſſe de mente eorum cum omnibus prædicatis, quibus conſtituitur à Thomiſtis; atqui non eſt de mente eorum cum omnibus prædicatis, quibus conſtituitur ab ipſis; cùm Thomiſtæ ſint diverſa docentes circa ejus conſtitutionem; aliis aſſerentibus, eſſe reſiſtibilem, impedibilem, & qualitatem; aliis verò id negantibus: ergo ſi apud ipſos non eſt certum conſtitutivum eſſe de mente Sacræ Scripturæ, SS. PP. & *Auguſtini*, & *Thomæ*, nec certum debet eſſe, conſtitutum eſt de mente eorum.

82. Argumentum hoc mirari ſatis non poſſum, ita fuiſſe excogitatum ad oppugnandam Thomiſtici ſensûs veritatem; acſi ſufficiens poſſet eſſe ſophiſticum figmentum, quô nedum arguens ingenii ſui imbecillitatem prodit, ſed & audientes eum ſic arguentem in minoris ſapientiæ ſuſpicionem revocat; dum eorum intelligendi facultatem infra ſuum ſophiſma jacere credit; cùm ſublimiores Theologorum animi, non argutiis, ſed ſolâ argumenti veritate occupentur; firmiſque rationum momentis, vel auctoritatibus per incorrupta ſæcula probatiſſimis. Et quidem ſi iſtâ arguendi vi aliquid confici arbitratur, evocabo & ego eum, ut neget, eſſe de fide Trinitatem perſonarum, dari relationes divinas, dari veram Dei gratiam, & ſexcenta alia, ſuper quorum conſtitutiones non eſt concors Theologorum ſententia, eâdem arguendi formâ: *Myſterium Trinitatis, ſi eſt de fide, debet eſſe cum omnibus prædicatis, quibus conſtitutio Perſonarum ponitur à Doctoribus Catholicis Scholaſticis; atqui non eſt de fide, eſſe Perſonas Divinas conſtitutas prædicatis, quibus à Theologis Catholicis Scholaſticis conſtituuntur; cum ipſi diverſimodè circa conſtitutionem Perſonarum opinentur: ergo myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis non eſt de fide.* Sicut ergo fallaciam argumenti objiciet; quòd nempè arguitur à *confuſa, ad determinatam*, ſicut in conſequentia iſta: *Si oculus requiritur ad videndum, debet eſſe vel dexter, vel ſiniſter, cum tantùm ſint duo oculi, dexter, vel ſiniſter; ſed nec oculus dexter, nec ſiniſter requiritur ad videndum: ergo oculus non requiritur ad videndum*; eôdem & nos vitiô laborare argumentum propoſitum dicimus, gratiamque efficacem eſſe de mente Scripturæ, & SS. PP. licèt variæ ſint circa ejus conſtitutionem Thomiſtarum ſententiæ; cùm diverſitas opinionum non deſtruat intrinſecam efficaciam gratiæ, quam dari omnes unanimi conſenſu fatentur. Solis multi radii ſunt, ſed lumen unum. Arboris rami multi, ſed robur unum tenaci radice fundatum. De fonte uno rivi plurimi defluunt; at numeroſitas eorum non impedit, quòd unitas ſervetur in origine. Sunt duæ tibiæ quaſi diverſa ſonantes, ſed unus Spiritus ambas inflat, ut dixit *Auguſtinus* tract. 9. in Epiſt. 1. *Joannis*, Sic in Schola D. *Thomæ* gratiæ ab intrinſeco efficacis unum lumen eſt, licèt in ea conſtituenda non

ſit

ſit omnium conſenſio, atque amica conſpiratio. Vides, candide Lector, hujus argumentationis fallaciam, & vanam tam impotenter ingeſti argumenti illuſionem; ſed non eſt, quòd in his ſophiſticis argutiis immoremur. Hæc pari facilitate ab aliis rejiciuntur, quàm ab aliis opponuntur.

83. Liceat hìc monere Lectorem, Thomiſtas diverſimodè ſe exprimentes, unum, idemque omnes uno ore dicere, quantùm ad doctrinæ ſubſtantiam; terminiſque tantùm, ac aliquâ accidentali ratione diſcrepare inter ſe. Nam qui præmotionem Dei dicunt reſiſtibilem, actum reſiſtentiæ poſſibilem intelligunt diviſum à præmotione: quorum propterea improprietas loquendi à nobis rejicitur, non doctrinæ veritas. Neque enim putamus reſiſtere præmotioni eum, qui diſſentit diviſivè à præmotione: ac proindè nec propriè dicitur *reſiſtentia in ſenſu diviſo*; benè tamen dicitur, *non conſenſus*, ſeu *diſſenſus* Deo vocanti *in ſenſu diviſo à præmotione*. Itaque idem dicimus, ſed non eôdem modô. Rursùs, qui negant qualitatem intrinſecam in voluntate, & moventem (quam & qualitatem nos dicimus, non proprietate prædicamentali, ſed ſimilitudine, & neceſſitate explicandi Theologicas res per Philoſophicas notiones) illi, inquam, præmotionis rationem ponunt in actione Dei prævia, & actionem creaturæ cauſante. Itaque quantùm ad Theologicum ſenſum idem ac nos docent, & ſolùm differunt à nobis ratione Philoſophicâ, & ad Theologicam doctrinam accidentali, putantes, potentialitatem virtutis operativæ creatæ poſſe reduci ad actum, ſeu compleri per ſolum motum intrinſecè cauſatum ab actione Dei. Hæc in exemplum cæterarum omnium diſcrepantiarum inter noſtros dicta ſint, & liceat nullo metu aſſerere, quod de gravisſima *Subtilis Doctoris* Schola notat *Joann. Bernique* in ſuo Tractat. *de Divina Scientia* edito *Compluti* an. 1705. lib. 3. diſp. 2. q.3. per totam; ſicut enim ille egregiè oſtendit, neminem Scotiſtarum ſcientiam mediam admiſiſſe, nec è germana Scholæ ſuæ mente ullum quoad rerum ſubſtantiam recesſiſſe; ita & nos dicimus, neminem ex Schola Thomiſtica majorum ſuorum deſeruiſſe caſtra, aut contra illos in re ſubſtantiali aliquid docuiſſe: nam licèt in re iſta exponenda per diverſos videantur progredi calles, ad unitatis tamen centrum innixè pervenire omnes alacri animo ſtudent, & ſtuduerunt ſemper, ut dilucidè eximiis, ac præſtantiſſimis teſtimoniis probat Magiſter *Fr. Marcus del Pozo* Ordinis Prædicatorum, vir maximâ eruditione, ac ſapientiâ inſtructus, in ſua Anatome Critico-Chronologica Typis edita *Matriti* anno 1731. & cùm res iſta ita robuſtè, ac validè firmata ſit, non eſt, quòd ulteriùs immoremur.

84. Objicies quartò: Si gratia eſſet ex ſui natura efficax, & non indifferens, non verificarentur verba illa Sap.4. v.11. *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius*. Hìc namque commendat Sapiens miſericordiam Dei, properantis juſtum de medio iniquitatis educere, nè mutetur, & decipiatur, ſi non antè rapiatur inter homines relictus; ſed inutilis, & fruſtranea eſſet hæc bonitatis, & mi-

miſericordiæ Dei providentia, ſi datur gratia ex ſua natura efficax, & non indifferens: ergo. Prob. min. Si gratia eſt ab intrinſeco efficax, non eſt cur juſtis de victoria timeatur. Sit enim vita hæc præſens longè pluribus, quàm de facto eſt, concupiſcentiarum ſpinis obſita: ſit inimicorum circumſepta fallaciis, & deceptionum anfractibus dubia; ſæviat, perſecutiones excitet, & inſidietur Dœmon, in vanum laborabit; hâc quippe efficaci, ex ſui natura, gratiâ conceſsâ, ſervabit illum Deus in Juſtitia, ſecuruſque erit Deus de victoria: Ergo ſi raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus, gratia omnis eſt indifferens, non eſt naturâ ſuâ efficax. Idem confirmat teſtimonium, quod ſuggerit nobis S. *Auguſtinus* lib. de corrept. & grat. cap.7. num.13. dicens: *Nonnulli acceptâ gratiâ in qualibet ætate periculis hujus vitæ mortis celeritate ſubtrahuntur*; quibus verbis firmat S. Doctor, quòd in qualibet ætate, gratia, quæ datur, indifferens eſt; & quòd ſolùm conjunctio gratiæ ſanctificantis cum morte eſt illud magnum perſeverantiæ donum, quo fit, ut eos in fine vitæ perſeverantes in bono Deus inveniat. Quare pergit ibi S. Doctor num.38. *Inter tot, & tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet; quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut ita non vellent infirmitate voluntatis, ut poſſent*. Diceret ſuppliciter, ſi auxilium *quo* eſt ex ſui natura efficax, perſeverabit uſque infinem, licèt tot diverſarum tentationum ſævientium diſcurrant agmina, omneſque conatus ſuos Dæmon exerat.

85. Difficultatem argumenti depellit, verus, & germanus prælaudati ſapientiæ oraculi ſenſus; quô ſapiens celerioris mortis beneficium commendat, ex quo à peccatorum vinculis eripiuntur illi, qui hanc vitam finierunt, in qua peccari poteſt, cùm tot malis repleta ſit, ut comparatione ejus, mors immatura beneficium putetur eſſe, non pœna. Præclara eſt S. *Auguſtini* ſententia lib. de *Prædeſt. Sanct.* cap.14. num.26. in quo probat, non ſolùm non eſſe Fidelibus inutilem mortem, verùm etiam utilem reperiri: *Quis enim*, ait S. Doctor, *audeat negare Chriſtianus, juſtum, ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio futurum? Quilibet hoc dixerit, quis homo ſanæ fidei reſiſtendum putabit? Item ſi dixerit juſtum, ſi à ſua Juſtitia receſſerit, in qua diu vixit, & in ea fuerit impietate defunctus, in qua, non dico unum annum, ſed unum diem vixerit, in pœnas iniquis debitas hinc iturum, nihil ſibi ſua præterita Juſtitia profutura: huic perſpicuæ veritati, quis fidelium contradicat? Porrò ſi quæratur à nobis utrum ſi tunc eſſet mortuus, quando erat juſtus, pœnas eſſet inventurus, an requiem? Numquid requiem reſpondere dubitabimus?* Et num.28. poſt relatas ad hujus veritatis confirmationem varias S. *Cypriani* lib. *de mortalitate* ſententias, rem explicat, dicens: *His atque hujuſmodi Doctor ille Sententiis in Catholicæ fidei luce clariſſima, ſatis apertèque teſtatur, uſque ad hujus corporis depoſitionem, peccandi pericula, tentationeſque metuendas, deinceps nulla talia quemquam paſſurum. Quod etſi non teſtaretur, quando de hac re Chriſtianus qualiſcumque dubitaret? Quomodò igitur lapſo homini, & in eodem lapſu vitam iſtam miſerè finienti, atque in pœnas euntita-*

ti talibus debitas; *quomodo*, *inquam*, *huic non plurimum ſummèque prodeſſet*, *ſi ex hoc tentationum loco*, *priuſquam laberetur*, *morte raperetur?*

86. En magnum immaturæ mortis, Dei beneficium; quoniam, peccandi periculis hominem ſubtrahilt, & in non peccandi ſecuritate conſtituit. En & verus teſtimonii Sapientię ſenſus, quod locutus ſit Sapiens, ſecundùm hujus vitæ tentationes, non tamen ſecundùm infallibilem Dei præſcientiam, & prædeſtinationem, nec ſecundùm efficacem Dei gratiam; quâ voluntas, quamvis infirma, & imbecillis, ſic per ejus virtutem in bono perſeverat, ut non deficiat, nec in ſenſu compoſito illius, adverſitate aliquâ vincatur; cùm Deus præbeat homini liberrimam, fortiſſimam, & invictiſſimam voluntatem.

87. Loquitur ergo Sapiens ſecundùm pericula hujus vitę; quorum cognitionem habet Deus per ſcientiam naturalem comprehendentem tum pericula, & tentationes, tum mutabilitatem liberi arbitrii; ne fortè quis extollatur, ſed inſit omnibus ſaluberrimus timor; ut omnes etiam, qui benè currunt, timeant, dum occultum eſt, qui perveniant, nullique in hoc loco miſeriarum, ubi tentatio eſt vita humana, ſuperbiam poſſit generare ſecuritas. Præſtat ad indubium hujus veritatis argumentum audire S. *Auguſtinum* lib. de *Prædeſt. SS.* cap. 14. *Hæc eſt tota cauſa cur dictum eſt*, *à quocumque ſit dictum*, *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus*. *Dictum eſt enim ſecundùm pericula hujus vitæ*, *non ſecundùm Dei præſcientiam*, *qui hoc præſcivit*, *quod futurum erat*, *non quod futurum non erat*: *ideſt*, *quod ei mortem immaturam fuerat largiturus*, *ut tentationum ſubtraheretur incerto*; *non quod peccaturus eſſet*, *qui manſurus in tentatione non eſſet*. Quis hæc legens mente non comprehendat veriſſimam Sapientis Oraculi intelligentiam? Immaturam mortem ob oculos ponit Sapiens; quia magna eſt hujus vitæ tribulatio, & licèt non neget S. *Doctor* ſecundùm ſcientiam aliquam Sapientem illud dixiſſe, negat tamen ſecundùm Dei præſcientiam, & prædeſtinationem locutum fuiſſe; quos enim ante mundi conſtitutionem elegit Deus, & prædeſtinavit in *Chriſto*, hos & futuros Sanctos præſcivit, & quidem per ipſam electionem gratiæ ſuæ, quâ gratificat nos in dilecto filio ſuo; & quâ poſitâ, neutiquam malitia corrumpet intellectum electorum; ſed ex hac vita perducentur ad illam, ubi ſine fine beatiſſimi ſervabuntur, & in Domino in æternum gloriabuntur. *Quis namque tam impiè deſipiat*, inquit *Auguſtinus in Enchir.* cap. 98., *ut dicat Deum malas hominum voluntates*, *quas voluerit*, *quando voluerit*, *ubi voluerit*, *non poſſe convertere?* *Potens eſt*, inquit idem S. *Doctor* de dono perſev. cap. 6. num. 12., *à malo in bonum flectere voluntates*, *& in lapſum pronàs convertere*, *ac dirigere in ſibi placitum greſſum*. Ex quibus certâ illatione deducitur, atque probatur, non eſſe teſtimonium Sapientiæ intelligendum ſecundùm Dei prædeſtinationem; cùm ſecundùm iſtam, non eſſet metuendum Deo, ne accedente ætate homo ille libero peccaret arbitrio. Quod totum apertè præ ſe ferunt ſequentia *Auguſtini* verba loco citato *Prædeſt. SS.* *Qui vitæ brevitate rapuit ju-*

 ſtum,

ſtum, nè malitia mutaret intellectum ejus; ipſe in quantacumque vitæ longitudine cuſtodit juſtum, ne malitia mutet intellectum ejus. Quòdſi contendant, verba ſapientis dicta eſſe ſecundùm præſcientiam eventûs futuri, caſu quô juvenis ille diutius viveret: Dicimus præſcientiam illam non eſſe mediam, ſed perfectè liberam, & innixam determinationi Divinæ, quâ Deus ſtatuerat juſto illi permittere lapſum, & negare gratiam efficacem, quâ tentationem vinceret, ſi diutiùs illius vita protraheretur.

88. Aberrat inſuper arguens quàm longiſſimè à mente D. *Auguſtini*, dum aſſerit conjunctionem gratiæ ſanctificantis cum morte, eſſe unicum medium, quô Deus poteſt facere, ne malitia corrumpat intellectum hominis; proptereaque priùs rapiatur. Hoc energiæ, & virtuti gratiæ Dei non parvam injuriam facit, quæ diffuſa in cordibus hominum nedùm bonum volentes, ex nolentibus, facit, ut toties clamat *Auguſtinus*: ſed etiam ſtabilire poteſt, licèt exteriùs à ſuaſore, & interiùs à propria concupiſcentia, ſtimulentur ad malum, ne cadant. Quis negare audeat, Deum gratiâ ſuâ poſſe totô vitæ tempore hominem confirmare in bono, ne cadat, pereat, & delitescendo in via deficiat? Quòd gratia Prædeſtinatos, & ſecundùm propoſitum vocatos ad ſummam perfectionem, glorificationemque perducit? Quòd Deus totô vitæ tempore dare nobis poſſit victoriam, quâ peccatum vincitur per Dominum noſtrum *Jeſum Chriſtum*, quæ victoria donum Dei eſt, in iſto hujus vitæ certamine divinitus excitantis, & efficaciter adjuvantis liberum arbitrium: quô conceſsô Dei donô, non inferatur in tentationem? Nemo ſanè Sanctorum eſt, qui non teneat uſque in finem perſeverantiam Sanctitatis, ut docet S. *Auguſtinus de dono perſeverantiæ* cap. 5. num. 9. Sed aliquibus etiam confertur ſtabilitas ſingularis in gratia, ut de ſe ipſo teſtatur *Apoſtolus* ad *Rom.* 8. *Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à Charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Domino noſtro.* Scimus etiam, certiſſimumque debet eſſe omnibus, *Apoſtolos*, qui erant quaſi fundamentum, & baſis totius Eccleſiaſtici ædificii gratiâ Dei fuiſſe in bono confirmatos. Hæc mirabilis perſeverantia non eſt effectus gratiæ ſufficientis in his vel illis circunſtantiis collatæ, ſed altioris Dei gratiæ, quæ ſtabilit voluntatem in bono.

89. Non defuit Sacratiſſimæ Virgini Æternæ Sapientiæ Matri, in qua nihil inquinatum incurrit, ut dicitur Sapientiæ 7. hoc conſummatæ gratiæ Dei donum, ut docet D. *Thomas* q.24. de verit. art.9. Definitum inſuper eſt à *Tridentino* ſeſſ.6. can.23. & ſpeciali privilegio poſſe hominem in tota vita ſua peccata omnia, etiam venialia vitare, & oppoſitum anathema dicit. Quidni ergo & nos hoc efficaciæ privilegium gratiæ Dei adſcribamus; cùm ex modò dictis invictum ad efficaciam gratiæ comprobandam eliciatur argumentum? Perſeverantia quippe incipit à prima gratia, quæ incipit in nobis ſine nobis; continuatur per eamdem

effica-

efficacem gratiam, quæ mortem cum charitate conjungit. Procul ergo ſit, quòd contra Dei gratiam id dixerit Sapiens, ſi quis illud, ſicut oportet, cogitet.

90. Cur autem facit Deus juſtum unum evitare periculum tentationis felici morte, quòd priuſquàm labatur, morte rapiatur, & permittatur alter juſtus tentationibus objici, & labi, in eodemque lapſu vitam iſtam miſerè finire? Hoc ſi à me petas: hìc adoranda ſunt Dei judicia, nè adverſus ejus juſtum, & inſcrutabile conſilium murmuremus: ut ſaluberrimè admonet S. *Auguſtinus* de corrept. & grat. c.8.n.19. His verbis: *Reſpondeant, ſi poſſunt, cur illos Deus, cum fideliter, & pie viverent, non tunc de vitæ hujus periculis rapuit, nè malitia mutaret intellectum eorum, & nè fictio deciperet animas eorum. Utrum hoc in poteſtate non habuit, an eorum mala futura neſcivit? Nempe nihil horum niſi perverſiſſimè, atque inſaniſſimè dicitur. Cur ergo non fecit? Reſpondeant, qui nos irrident, quando in rebus talibus exclamamus, Rom.* 11.33. *Quam inſcrutabilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus.*

91. *Neque enim hoc non donat Deus quibus voluerit; aut verò Scriptura illa mentitur, quæ de morte velut immatura hominis juſti ait, Sapient.* 4.11. *Raptus eſt, nè malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam ejus. Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus, apud quem non eſt iniquitas, nec acceptio perſonarum, & in cujus poteſtate eſt quamdiù quiſque in hac vita maneat, quæ tentatio dicta eſt ſuper terram? Sicut ergo coguntur fateri donum Dei eſſe ut finiat homo vitam iſtam, antequam ex bono mutetur in malum; Cur autem aliis donetur, aliis non donetur, ignorant: ita donum Dei eſſe in bono perſeverantiam ſecundum Scripturas, de quibus teſtimonia multa jam poſui, fateantur nobiſcum, & cur aliis detur, aliis non detur ſine murmure adverſus Deum dignentur ignorare nobiſcum.* Quod & repetit de *Prædeſt.* SS. cap.14. num.26. *Sed quare aliis concedatur, ut ex hujus vitæ periculis, dum juſti ſunt, auferantur; alii verò juſti donec à Juſtitia cadunt in eiſdem periculis vita productiore teneantur; quis cognovit ſenſum Domini? Et tamen hinc intelligi datur, etiam illis juſtis, qui bonos, pioſque mores uſque ad ſenectutis maturitatem, & diem vitæ hujus ultimum ſervant, non in ſuis meritis, ſed in Domino eſſe gloriandum; quoniam qui vitæ brevitate rapuit juſtum, ne malitia mutaret intellectum ejus, ipſe in quantacumque vitæ longitudine cuſtodit juſtum, ne malitia mutet intellectum ejus. Cur autem hic tenuerit caſurum juſtum, quem priuſquàm caderet hinc poſſet auferre? juſtiſſima omnino, ſed inſcrutabilia ſunt judicia ejus.* Hæc S. Doctor, & cum eo nos confiteri tenemur, judicia Dei, quoniam alta, & juſta ſunt, à nobis, nec vituperari poſſe, nec penetrari. *Occultum eſſe voluit*, inquit idem S. *Doctor* de *Prædeſt. SS.* cap.8. num.16. *qui tamen aliquid injuſtum velle non poteſt.*

§. V.

Examinatur quædam Ortizii cogitatio, quâ ad concordiam revocare intendit Thomiſtarum & Jeſuitarum ſententiam.

92 NIHIL magis, inquit ille, ad utilitatem fidelium, & ad Decus utriuſque Scholæ, quàm ſi ambo in ſtatuendis Dogmatibus de gratia convenire poſſent; ſed appenſis in ſtatera aſſertionibus utriuſque Scholæ, quæ de eis colliguntur, in idem quoad rem omnes omninò recidiſſe videntur, & de ſolo nomine contentiones, & jurgia tantùm ſunt relicta: ergo gratiæ congruæ ſyſtemate benè intellecto, nulla jam inter *Thomiſtarum*, & *Jeſuitarum* opiniones diſſenſio, tolliquè debet Scholarum noſtrarum divortium; dum concordi conſilio, conjunctiſque viribus pro eodem in re ſtatuendo dogmate decertant. Ad probationem maj. ſequentia adducit. *Caducifer* iſte ſcriptor pag. 136. num. 310. dicens: *Secundum eſt, quòd cum ex dictis quodlibet ſyſtema Theologicum ſit quædam collectio propoſitionum explicantium de Deo eas veritates, quas ſibi videtur eruere de propoſitionibus revelatis; atque plerumque circa eundem Deum ſimpliciſſimum, & veriſſimum alterum ſyſtema magis inclinet in ſalvandas aliquas veritates; & alterum in alias, quæ omnes in Deo cohærent mirificè, ſed in omnibus propter humanam caliginem necdùm penitùs conciliantur; opportunum eſt, & frugiferum, quando utrumque ſyſtema colliſione ingeniorum, & impetratione lucis de excelsò, jam omnes illas veritates ſub his, vel illis vocibus habet benè cribratas; tunc ambo in unum coire, ut quantùm frugifera fuerint utrarumque partium opera diluceſcat, & Deus ipſe remoto jam certaminis pulvere plus hominibus reveletur. Non ſecùs, ac sì hominum turmæ è regione poſitæ ſuſcipiunt agrum aliquem excolendum, dum jam ſibi propinquant citatius operas jungunt, & omnium manibus ſtatim agro redditur cultura perfecta.* Pari omnimodò conſtantiâ contendit veritatem minoris hiſce verbis pag. 435. num. 308. *Quod ſi uſpiam in Scholis actum eſt; maximè ut reor, in controverſia præſenti, quam plura ſæcula perdomuerunt, illuſtriora Eccleſiæ ingenia dolavére, penè infinita volumina diſcuſſerunt, jugis Palæſtra, diſputatioque lævigavit, atque Eccleſiæ oracula veritatem digito commoſtrarunt: unde effectum eſt, quòd, ſi ea, quæ veluti oppoſita, & inimiciſſima depromuntur; ad fundum ſuorum Authorum hauriri velint; non ægrè admodum noſceretur multa eorum prælia non niſi in quadam tenacitate vocum, & nominum conſoveri, &, vel tenui filò diſrupto; eamdem telam utraſque partes ordiri, vel Dei ope vetuſtæ præocupationis temperatura cadente, velut ruina maceriæ, facilè poſſe fieri utraque unum.*

93. Hoc nedum confirmat, ſed & planè perſuadere nititur præfatus Scriptor, ſuffragium adnectens Patris *Danielis* Theologi graviſſimi S.J. qui

qui in ſuis Epiſtolis ad *Natalem Alexandrum* hæc habet epiſtolâ 5. *Conſtat mutationem iſtam parvi admodum in Theologicis, aut nullius eſſe momenti. In eo conſentiunt hodiè omnes, cognoſci à Deo res tùm futuras, tùm poſſibiles, & earum etiam propoſitionum veritatem, quæ obſtrictæ aliquâ conditione ſunt: Hoc, inquam, inter omnes Theologos convenit. Jam ſive revocetur ſcientia conditionalium ad ſcientiam viſionis, aut intelligentiæ, aut ad utramque: ſive tertium quoddam partitionis membrum dicatur conficere, & propriam, ac peculiarem in Deo ſcientiam diſtinguamus, quæ ſcientia media nominetur; nihil indè in Theologicam rem detrimenti, periculive redundabit. Mera de nomine, vocibuſque eſt quæſtio, quam decidere perfacilè ſit pro varia notione, ac definitione, quam utrimque vocibus quiſque ſubjiciet, ad ipſius dumtaxat quæſtionis, & materiæ intelligentiam; ac pro certo habeo futurum, ut hæc inter te, meque lis, R. Pater, eſſet minimè diuturna. At enim, quia hæc multiplex divinæ ſcientiæ partitio uſui Theologis eſt ad explicandam prædeſtinationem, & concordiam divinorum decretorum, cum humana libertate; alii alio modo iſtam ſcientiæ Dei diviſionem, ejuſmodi rebus explicandis, & conciliandis adhibuerunt: hinc exarsêre animi, & lites momenti majoris exortæ ſunt. Antequàm ulteriùs progrediamur, quædam hic iterum præſtruenda ſunt ad evolvendam rem opportuna, quorum de veritate pariter apud omnes Theologos æquè conſtat. Decretum Dei eſt divinæ voluntatis actus aliquid fieri decernentis. Tale, verbi gratia, decretum eſt, quo prædeſtinatorum ſalutem æternam vult. Quod multiplex in Deo ſtatuatur decretum, id pari explicandum eſt modo, quo multiplex in eodem ſcientia ponitur. Nihil in illo ſimplex non eſt. Uno voluntatis actu vult, ſemperque voluit ea omnia, quæ molietur extra ſe ſe, quàm longa deinceps æternitas duravit: iſque voluntatis actus ab ejus eſſentia ſimpliciſſima nullo pacto diſtinctus eſt. Itaque cùm decreta in Deo multa, itidem, ut ſcientias cogitamus, eam efficit multiplicitatem diverſitas rerum, quas ejuſmodi decreta reſpicient: Eodem actu voluntatis Deus, & mundum condere, & ſervare prædeſtinatos voluit: ſed quia illi duo termini, ſive objecta diverſa ſunt, ac diſſimilia; diſſimile quoque, ac diverſum decretum eſt, quo Deus conditum orbem, illi decreto, quo ſervatos prædeſtinatos, voluit.*

94. *Porrò, quemadmodum ſcientiarum illa, decretorumque multitudo nulla in Deo eſt; ſequitur neque in Deo exiſtere ordinem, ſeriemque poſitam à Theologis inter ſcientias diverſæ ſpeciei, & inter decreta pro terminorum, ſive objectorum varietate diſſimilia, ac diverſa: aut ordinem ab iiſdem aſſignatum inter ſcientias, & decreta inter ſe comparata. Ordo quippè, & ſeries rerum, quæ ordinantur multitudinem innuit; atque adeò, ubi multitudo illa non eſt; tolli quoque ordinem neceſſe eſt. Merum itaque mentis humanæ inventum eſt, non temerè tamen, ac ſine aliqua utilitate excogitatum, & in Scholas inductum. Stet igitur hoc, & maneat, ordinem reverà inter Dei cognitionem, ac decreta nullum eſſe, neque aliud alio re ipsâ priùs exiſtere: Deum ex omni æterni-*

æternitate omnia & cognoviſſe, & decreviſſe: nec ante cognoviſſe, quàm decerneret, aut decreviſſe priùs, quàm cognoſceret. Nihilominus Theologi, quò faciliorem ſternerent viam ad intelligenda quodammodo, & inveſtiganda permulta, quæ difficiles habent explicatus; nec levioris ſunt propter hæreſes indè natas, momenti: ut filo quodam regerentur, dum illos inextricabiles prædeſtinationis, & reprobationis labyrinthos, quantùm fas homini eſt, rimantur; dum conciliare liberum arbitrium ſtudent, cum certa, & immutabili, quæ Deo ineſt, futurorum cognitione, nec non efficacia ipſius decretorum, & immutabilitate. In his, inquam, extricandis, ut minùs laborent Theologi, præſidium ſibi aliquod ab hoc ordine, & ſerie petendum eſſe judicarunt. Ponunt igitur, ac fingunt certam quandam ſcientiam priorem eſſe decretis, ſeu actibus voluntatis divinæ: aliam quandam poſteriorem: Fingunt, inquam, cogitando, & animo deſignant, cùm habeant perſuaſum, ordinem hunc, non in ipſo Deo, ſed in mortali mente tantùm exiſtere, ab ipſa repertum, ut jam dixi, ad enodandam multis in locis veritatem. Ad hunc modum poſito copernici, terram circa ſuum centrum; & circa Solem movere perhibentis ſyſtemate; aut ſyſtemate Tichonis motum Soli circa terram immobilem tribuentis, omnia pariter naturæ phænomena, eclypſes, vices tempeſtatum, explicantur; licèt alterum omninò ſyſtema falſum eſſe neceſſe ſit. Ex his liquet, ſcientiæ mediæ doctrinam, alteramque ipſi oppoſitam, prout illas tum ſcientiarum, tum decretorum complexiones, diſtinctioneſque complectuntur, aliud eſſe nihil poſſe, quàm mera ſyſtemata, quæ fabricantur à Theologis, & ponuntur tanquàm vera, quo lux ad explicandas difficultates graviſſimas afferatur. Hactenus ille. In cujus verbis pereleganter explicatum eſt quidquid pro legitima notione, & æſtimatione ſyſtematum Theologicorum dici poteſt, ac debet. Sed obſerva qualiter ille, in meliorem, ut fucum faceret, apertioremque lucem, ſyſtema de gratia congrua conatus ſit ponere, magnoque verborum apparatu in Cœlum evehere.

95. At profectò jocari nos putat eximius iſte Scriptor, ludit lepidè, ac aſtutè ſatis agit vulpeculæ partes; dum horrendum hoc paradoxum, fictitiamque hanc utriuſque Scholæ in re conjunctionem, à Sapientibus meritò deriſam, & in æternum deridendam jucundis facetiis illis, in quibus longè Thomiſtas excedit, perſuadere Lectori voluit, ut per ludum, & jocum Thomiſtarum ſyſtema de gratia Dei evertat. Sed quis vel in Scholis leviter verſatus, ita hebes eſt, ut ignoret, tantam eſſe inter utramque opinionem diſtantiam, quanta Solem inter & terram? Ubinam obſecro iſta, auxeſi illâ ornata atque amplificata, conſonantia doctrinæ? Ubi illa eadem principiorum, quibus utraque Schola nititur, ita eloquenter exaggerata colligatio, & conſenſio? Tollenda eſt igitur hujus eximii Theologi hallucinatio, luduſque verborum.

96. Verum imò veriſſimum eſt, Deum hanc ſibi vindicare miram, ſingularemque ſuæ eſſentiæ ſimplicitatem, ut nulla ſit in eo realis perfectionum multiplicitas, ſummæ ejus ſimplicitati repugnans; quòd & omnem bonitatis plenitudinem in ſe veluti vaſtiſſimo ſinu congregat; cùm ſit pela-

pelagus eſſendi, omnem omninò perfectionem includens, & implicitè importans. At, cùm adeò abſit à cognitione Dei, prout eſt in ſe, humana mediocritas, ut nec Deum, prout eſt in ſe, ſcire ei datum ſit, nec ſcrutari permiſſum; nihilominùs tamen inquirunt Theologi, quodnam ex tot, & tantis, quæ in Deo cumulatiſſimè ſunt prædicatis, noſtro modo intelligendi diſtinctis, habeat rationem naturæ, & veluti fontis, & radicis omnes alias perfectiones virtualiter profundentis? Prædicata, nempè, quæ verè, & objectivè reperiuntur in Deo, à nobis diſtinguuntur diſtinctione ratiocinatâ, quæ petit, ut ratio ſignificata per nomen verè, & realiter reperiatur in objecto, cui nomen attribuitur: ad differentiam diſtinctionis ratiocinantis, quæ fit abſque ullo in re fundamento. Quod totum expreſsè docet D. *Thomas* in 1. ſent. diſt. 2. quæſt. 1. art. 2. in corpore, & art. 3. etiam diſt. 22. quæſt. 1. art. 3. ad 4. *Dicendum, quòd differunt nomina attributorum ſecundùm rationem, non tamen quæ ſit ſolùm in ratiocinante; ſed quæ ſalvatur in ipſa re ſecundùm veritatem, & proprietatem rei: quod ſic patet; omnia enim hujuſmodi dicuntur de Deo, & Creaturis, non æquivocè, ſed ſecundùm unam rationem analogam. Undè cùm in creaturis ratio ſapientiæ non ſit ratio bonitatis, oportet quod hoc etiam in Deo verùm ſit; ſed tamen in hoc differt, quòd in Deo ſunt idem in re, in creaturis autem differunt re, & non ſolùm ratione.* Sic veriſſimè reperitur in Deo ratio intellectionis, volitionis, bonitatis, ſapientiæ, juſtitiæ, & miſericordiæ; licèt diſtinctio inter ea non reperiatur, ſed fingatur cum fundamento in re. Cùm ergo in Deo verè reperiantur, ratio entis à ſe, ratio ſubſtantiæ immaterialis, intellectio, &c. cùm ſit cumulus omnium perfectionum; quodnam ſit ex illis verum, & formale conſtitutivum, utiliter diſputant Theologi, quin inde aliquod in rem Theologicam detrimenti, periculive redundet; cùm Deum verum agnoſcant, nedum prout in uno ſyſtemate declaratur, ſed prout in omnibus.

97. Veriſſimum inſuper eſt dari in Deo rerum omnium ſcientiam, ut legitur *Eſther* 14. *Deus, qui habes omnium ſcientiam*; tam futurorum, quàm poſſibilium. Cognitio rerum, quæ nullo tempore habitura ſunt eſſe, ſcientia dicitur ſimplicis intelligentiæ. Cognitio futurorum ſcientia viſionis dicitur: quæ diſtinctio non accipitur ex parte Divinæ ſcientiæ, cùm indiviſibilis ſit ejus cognitio; ſed ex parte objectorum, quæ per ipſam cognoſcuntur. Nullum ergo eſt inconveniens, quòd reſpectu diverſorum objectorum diſtincta virtualiter ſit ſcientia. Quòd ſi quis tertiam diſtinctam ſcientiam ſtatuere velit; quæ inutilis ſit ad cognitionem talis objecti, minùs conformis Scripturæ Sacræ, minùſque Deo digna, & è diametro oppoſita SS. *Auguſtino*, & *Thomæ*, nullus inficiari poteſt, quòd in ea rejicienda non erit inanis, & ludrica diſputatio, ſed potiùs ardentiſſimò ſtudiò, ſummâque contentione digniſſima. Cùm ergo Thomiſtæ hanc ſcientiam, quæ dicitur *media*, inutilem in Deo judicent; quæ minimè in Deo requiritur, ut non ſit incertus de futuro eventu, antequàm gratiam de facto conferat; nam eo ipſo, quòd Deus cognoſcit comprehenſivè ſe eſſe omnipotentiſſimum, Divi-

nam

nam ſuam voluntatem eſſe efficaciſſimam, ſeu habere ſummum dominium in quaslibet voluntates creatas, ſe poſſe illas inclinare, ſalvô etiam liberô earum conſenſu, in quamcumque partem voluerit, ſuavitate objecti propoſiti, & gratiâ victrice cujuſcumque objecti impedimenti, inutilis prorſus eſt iſta *ſcientia media*; & maximè dum Deus futura conditionata in ſuo decreto efficaci cognoſcit, ut infrà dicemus. Hæc etiam minùs conformis eis videtur, quæ de voluntate Dei tradit Scriptura: *Deus operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ*, ut dicit *Apoſtolus* ad *Epheſ.* 1. quòd vix intelligi poteſt hâc ſcientiâ poſitâ; cùm ſolùm operaretur ſecundùm conſilium voluntatis humanæ; nihil ſtatuens, niſi priùs nutibus, affectibus, & ejus inclinationibus exploratis, ſtudens, & attendens quid ei placebit in his circumſtantiis; quâ meliori arte eam in aliis flectere poterit, quaſvè circumſtantias expectare deberet, ut eam vinceret. Ex quo, & eam Deo minùs dignam ſibi perſuadent. Non enim decet ſupremum Dei dominium, ejuſque divinam omnipotentiam, explorare per hujuſmodi ſcientiam conſenſum futurum, genium, temperamentum cauſarum liberarum, & ad quid ſe ipſas determinaturæ ſint in talibus circumſtantiis, ut iis prævîſis, ſtatuat collocare hominem in illa circumſtantiarum ſerie, in qua videt eum benè uſurum gratiâ indifferenti oblatâ. Hæc ſanè ſunt maximi, & non levioris momenti, ut ipſe judicat.

98. Veriſſimum eſt inſuper, quod hìc legitur, Decretum prædeſtinativum ex parte Dei ſe tenens unicum, & ſimpliciſſimum eſſe, quô unô, & eôdem actu Deus ſimul ad gloriam, & ad merita quoſdam prædeſtinavit; & quòd licèt ex parte volentis ſit unicus actus; ex parte tamen volitorum unum priùs altero volitum fuit: qui ordo prioris, & poſterioris rerum volitarum in ratione terminandi divinam voluntatem, non eſt, ut inquit ille, *merum mentis humanæ inventum in Scholas introductum*; ſed maximè in Scriptura fundatus. Dicitur enim *Judith*. 9. *Tu, Domine, feciſti priora; & illa poſt illa cogitaſti; & hoc factum eſt, quod ipſe voluiſti?* Et ad *Epheſ.* 1. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem.* Quarè *Apoſtolus* ad *Hebræos* 10. de Prædeſtinatione *Chriſti* exponit illud Pſalmi: *In capite libri ſcriptum eſt de me*: Ergo hic ordo prioris, & poſterioris inter objecta, qui ab omnibus Theologis admittitur, non eſt merum mentis humanæ inventum, quoad munus terminandi voluntatem Divinam. Hoc ergo ſuppoſito ordine prioris, & poſterioris inter objecta, ſyſtema hoc concordiæ quod proponitur à Patre *Daniele* Epiſt. 6. pag. mihi 109. futilitatis, falſitatiſque patentiſſimè plenum eſt. Verba ejus ex idiomate Gallico tranſcribo: *In oppoſitis circa hanc materiam opinionibus ad hoc commune ſyſtema, in quo, datâ operâ, à ſcientia media, & decretis prædeterminantibus abſtraho, ea reduci poſſe credo.*

99. *Suppoſito in Deo decreto creandi certum hominum numerum, eiſque conferendi, quibus ad finem ſuum pertingant media; quorum aliqua, ſive per ſcientiam mediam, ſive ex natura mediorum ipſorum, ſcit futura efficacia, ſi ea det; alia; culpâ eorum, qui eis uti non volent, nonniſi*

nonniſi merè ſufficientia, & abſque efficacia futura: Suppoſitis, inquam, his omnibus, quæ à Jeſuitis, eorumque Adverſariis Catholicis admittuntur, Theologi diſtinguunt ulteriùs tria inſtantia. In primo Deus format decretum dandi aliquibus gratias, quas ſcit efficaces futuras; aliis tales, quas prævidet non futuras; largiendi his ſeriem quamdam gratiarum ita concatenatam, ut terminetur in gratia efficaci finalis perſeverantia; aliis ſeriem gratiarum alio concatenatam modo, in cujus fine, ut ita loquar, gratia illa efficax perſeverantiæ non reperitur.

100. *Poſt primum hoc decretum ſecundum inſtans ſequitur præſcientiæ Dei, ſeu ſcientiæ viſionis, quâ videt effectum decreti formati in favorem ipſorum, quibus efficaces illas gratias conferre ſtatuit; ita ut in ſecundo hoc inſtanti notitiam hanc abſolutam habeat: tales, & tales obedient gratiis meis, ſimul quoque cognoſcit hos, & illos, qui non utentur mediis, quæ conferre illis ſtatuit ad ſe ſalvandum. Tandem inſtanti tertio Deus, conſequenter ad notitiam fidelitatis illius, quàm primi præſtiterunt gratiis ſuis, tertium format decretum dandi eis ſuum paradiſum, qui ſub qualitate mercedis, & coronæ juſtitiæ, ut vocatur à D. Paulo, & laborem, & pugnam ſupponit. Ad hoc ſyſtema omnium Catholicorum ſyſtemata reduci queunt; & Theologi abſque difficultate poſſunt illud admittere, cùm nihil aut Thomiſtarum, aliarumve Scholarum principiis contrarium contineat. Ecce nunc differentiam aliorum ab aliis in puncto prædeſtinationis ad gloriam.*

101. *Qui ſuſtinent prædeſtinationem ad gloriam independentem à meritis abſolutè præviſis, aſſerunt, decretum illud, quó Deus primo inſtanti deſtinat his, & illis gratias efficaces, quæ operabuntur ſalutem, eſſe inſeparabile ab eo, quó ſtatuit illis gloriam conferre; quia inquiunt, impoſſibile eſt dari media efficacia, cognita ut talia, niſi ſimul habeatur intentio dandi finem, ſive effectum quem debent producere: ſed Deus in illo inſtanti primo, vult gratias efficaces dare huic infideli: ergo in eodem inſtanti vult effectum gratiarum ſuarum, qui eſt gloria: ergo in eodem inſtanti eos ad gloriam prædeſtinat: atqui in primo illo inſtanti nondum prævidit merita, v. g. futuram converſionem hujus infidelis, eam non videt niſi inſtanti ſequente; cùm præviſio illa innitatur decreto jamjam facto, de danda eidem gratia efficaci, quâ converti debet: ergo, concludunt, prædeſtinatio ad gloriam præcedit præviſionem abſolutam meritorum, ſive eſt ante præviſa merita. Alii ex oppoſito prætendunt, primum hoc decretum non habens pro termino, & objecto niſi gratias efficaces, appellari non debere decretum prædeſtinationis ad gloriam: quodque decretum aliud, conſequens meritorum præviſionem, ac fidelitatis ejus, cui dabit Deus gratias efficaces, unicè mereatur nomen prædeſtinationis ad gloriam, quia terminus ejus, & effectus eſt gloria.*

102. Quis hæc legat diligenter, & intelligenter, & credat, quòd in hoc ſyſtemate datâ operâ à ſcientia media, & decretis prædeterminantibus abſtrahit Auctor, ut in præcipuo Doctrinæ capite ſtatuendo, Scholæ, quas ſecum invicem pugnare affirmat, viâ iſtâ ſeriò conciliari

 poſſint?

poſſint? Primò totò oſtiò à Thomiſtarum mente, atque ſententia aberrat Auctor iſte; nec enim Thomiſtæ agnoſcunt gratias ejuſdem naturæ, quæ ex aſſenſu, & diſſenſu liberi arbitrii efficaces, vel inefficaces reddantur; cùm ex Deo ſit bonus uſus gratiæ ſufficientis, mediâ gratiâ efficaci, quæ, quibus datur, miſericordiâ Dei gratuitâ datur, ut ſcripſit Sanctus *Auguſtinus* Epiſt. 217. aliàs 107. ad *Vitalem*. Procul inſuper diſcedit ab *Auguſtino*, & *Thoma*, dum ſecundum inſtans ſtatuit præſcientiæ, ſeu ſcientiæ viſionis, quâ Deus abſolutè videt tales, & tales conſenſuros eſſe gratiis ſufficientibus, minimè tamen hos, & illos; ut Deus in tertio inſtanti conſequenter ad notitiam fidelitatis illius, quam primi præſtiterunt gratiis ſuis, tertium formet decretum dandi eis gloriam per modum coronæ, quæ laborem, & pugnam ſupponit: quod quidem decretum conſequens prævilionem meritorum, unicè meretur nomen prædeſtinationis ad gloriam; non tamen primum illud habens pro termino, & objecto gratias efficaces. Quid magis è fronte adverſum doctrinæ Thomiſtarum, qui prædeſtinationem ad gloriam per modum coronæ independentem à meritis, & ex mera Dei liberalitate procedentem auctoritate Sacræ Scripturæ, Traditionis, tot Sanctorum Patrum teſtimoniis, præſertim *Auguſtini*, & *Thomæ*, & tot rationum momentis ſuô locô demonſtrant? Cùm *Apoſtolus* de Prædeſtinatione ſecundùm propoſitum ad *Romanos* cap. 11. dicat: *O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!* Quæ ſanè admiratio, quod abſit, impertinens eſſet, ſi prædeſtinatio ad præviſa hominum merita, & liberam oblatæ gratiæ acceptationem, vel refutationem referenda eſſet, & non gratuitæ liberalitati Dei, *Qui*, ut inquit *Pſalmiſta Regius*, *coronat te in miſericordia, & miſerationibus*.

103. Falsò etiam præſupponit Scriptor iſte, quòd decretum, quô Deus decrevit dare gratias efficaces, non ſit prædeſtinativum; cùm juxta *Apoſtolum* ad *Rom.* cap. 8. gratia efficax, & donum perſeverantiæ non præcedant, ſed ſubſequantur intentionem dandi gloriam, ait enim: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti: nam quos præſcivit, & prædeſtinavit... hos & vocavit, & quos vocavit; hos & juſtificavit, & quos juſtificavit, illos, & glorificavit*: quibus verbis totam prædeſtinationis ſeriem ita ordinat *Apoſtolus*: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*: non quidem omnibus diligentibus, *ſed his, tantùm qui vocati ſunt ſecundùm propoſitum*: hoc eſt, *qui ex vi propoſiti, ſeu decreti Divini eligentis ipſos ad gloriam, ita vocati ſunt*; *nam quos ex vi hujus propoſiti præſcivit*, ſuos videlicet, *hos prædeſtinavit, & quos ſic prædeſtinavit, hos vocavit, & quos ſic item vocavit, illos, & glorificavit.* Ne ergo ad voluntatem noſtram *Apoſtolum* trahamus repugnantem; hic erit decretorum ſtatuendus ordo. Primò, eſt electio ad gloriam, & dilectio, quâ Deus vult prædeſtinatorum ſalutem. Secundò, ex iſta oritur formalis prædeſtinatio, quâ nempè præparantur media, nempè efficacia, quæ per ſe ex vi innata, & prout à Deo deſcendunt infallibiliter

liter voluntatis conſenſum inferunt, & quibus certiſſimè liberantur, quicumque liberantur, ut certò, & infallibiliter eliciant in tempore merita, quibus ad beatitudinem pervenitur. Tertiò, ſequitur juſtificatio, & perſeverantia finalis, virtute ejuſdem decreti, atque energiâ mediorum prævisâ. Et tandem glorificatio: ergo ſolùm contra apertum, quem verba *Apoſtoli* præ ſe ferunt, ſenſum dici poteſt, quòd decretum, quô præparantur beneficia, quibus electi certiſſimè liberantur, & tranſmittuntur in vitam æternam, non ſit prædeſtinativum.

104. Audiendus S. *Auguſtinus* lib. de Prædeſtinatione Sanctorum cap. 10. *Inter gratiam, & prædeſtinationem hoc tantùm intereſt, quòd prædeſtinatio eſt gratiæ præparatio, gratia verò jam ipſa donatio.* Et cap. 18. & 19. ponderans verba illa *Apoſtoli*: *Ut eſſemus ſancti*: ſic dicit: *Intueamur ergo verba Apoſtoli, ſicut elegit nos in ipſo, ut eſſemus ſancti, & immaculati. Non ergo, quia futuri eramus, ſed ut eſſemus. Nempè certum eſt, nempè manifeſtum eſt, ideò quippè tales eramus futuri; quia elegit ipſe prædeſtinans, ut tales per gratiam ejus eſſemus.* En electio influens ſanctitatem, & merita. Audiendus etiam D. *Thomas* 1. part. q. 23. art. 5. *Impoſſibile eſt, quod totus effectus prædeſtinationis in communi habeat aliquam cauſam ex parte noſtræ; quia quidquid eſt in homine, ordinans ipſum in ſalutem, totum comprehenditur ſub effectu prædeſtinationis, etiam ipſa præparatio ad gratiam; neque enim hoc fit niſi per auxilium Divinum, ſecundùm illud Threnorum ultimo: Converte nos Domine, & convertemur.* Et expreſſiſſimè in cap. 9. Epiſt. ad *Rom.* lect. 3. *Manifeſtum eſt, quod omne beneficium, quod homini confert Deus ad ſalutem, eſt Divinæ prædeſtinationis effectus: Divinum autem beneficium non ſolùm ſe extendit ad infuſionem gratiæ, quâ homo juſtificatur, ſed etiam ad gratiæ uſum.* Quid ergo magis apertum, quàm quòd gratia, & donum perſeverantiæ ſubſequuntur electionem, & prædeſtinationem ad gloriam? Qua de re commodior infrà erit differendi occaſio. Cogitet ergo ille novis doctrinæ, & ſapientiæ ſuæ luminibus meliorem viam, quâ in concordiam revocari poſſint omnes utriuſque Scholæ Diſcipuli. Alia efficacitatis gratiæ ponat principia, ut Thomiſtæ eandem cum eis conſecutionem eliciant; quis namque, niſi ignorantiæ caligine obcœcatus, hanc utriuſque Scholæ conjunctionem fictitiam non agnoſcat, & quòd Auctor ſyſtematis de re maximè ſeria nobiſcum jocari voluerit, per ludum, & jocum, Thomiſtarum ſyſtema de gratia, & prædeſtinatione verborum phaleris obnubilans? Nequit ſanè inter utramque Scholam via media fingi. Omninò neceſſe eſt, aut unius eſſe quemquam, aut alterius opinionis. Cogitet ergo, iterum dico, quid melius, ſi poteſt. Replebitur gaudio os noſtrum, & lingua noſtra exultatione, quòd diſcordiæ confuſione remotâ, impleatur, quod dictum eſt: *Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum*: Scientes quantorum bonorum cauſa ſit pax Dei, cuſtodiens corda, & ſenſus Fidelium, ut unum, idemque ſapiant in vera doctrina; quam per omnia, & in omnibus amplecti, ac ſuſcipere velle, profiteor: *Non enim*, ut inquit *Apoſtolus* 2. *Corinth.* 13. v. 8. *poſſumus aliquid adver-*

ſus veritatem, ſed pro veritate. Quarè, ut ſcripſit S. *Auguſtinus* contra *Fauſtum* cap. 29. *Inter nos omnis contentio finiatur. Imò verò maneat nobis adverſus illos potiùs pro veritate certamen, quàm cum illis in falſitate concordia*.

DUBIUM II.

An repugnet creatura inconvertibilis à Deo?

§. I.

Relatis ſententiis, ſtatuitur Concluſio.

1. EX repugnantia creaturæ à Deo inconvertibilis fit novum, & efficaciſſimum argumentum probativum gratiæ ab intrinſeco efficacis, quod, ut auditione accepimus, formavit primus contra poſitiones ſcientiæ mediæ Illuſtriſſimus *Godoy*, dum eſſet Salmantinæ Univerſitatis publicus Profeſſor. Quarè ſicut argumentum hoc non legitur in Mag. *Lemos*, *Alvarez*, & Thomiſtis aliis, qui tempore controverſiarum de auxiliis floruerunt; ita nec poſitio creaturæ inconvertibilis à Deo, eſt à primis ſciêntiæ mediæ temporibus. Hoc ut maximum inconveniens certiſſimè defendunt Thomiſtæ omnes, ſicut & legitimam eſſe illationem ex negatione gratiæ ab intrinſeco efficacis. At non eſt concors Doctorum Scholæ Societatis ſententia. Prima, & communior inter ipſos opinio concedit, legitimam eſſe illationem, ſed negant, eſſe abſurdum dari creaturam, quæ à Deo converti, & immutari minimè poſſit. Ita P. *Suarez* lib. de prædeſt. cap. 7. à num. 15. licèt aliis in locis oppoſitum ſentire videatur. *Albertinus* in 5. princip. Phyloſoph. ſed præcipuè Corollario 3. num. 16. *Herice* 1. par. tract. 3. diſput. 22. à num. 18. *Arriaga* diſput. 35. ſect. 1. num. 4. *Amicus* diſput. 12. de ſcient. num. 221. *Alderete* diſput. 70. de Incarn. ſect. 3. num. 5. *Quiros* 1. part. diſput. 6. de Prædeſtinat. per tot. aſſerens eſſe inter Auctores Societatis communiorem. *Avendaño* diſput. 19. cap. 2. §. 3. num. 7. . *Auguſtinus Herrera* quæſt. 16. ſect. 2. & 3. Hic Auctor præ omnibus placet, nam de ſuis oppoſitam ſententiam defendentibus ingenuè loquens, ſic ait num. 21. *Adverſarii in ſinuoſis infinitis receſſibus latitantes, non tam difficultati ſincerè occurrunt, quàm infinitatis caliginem, ne reperiantur, affectant. Cæterùm eò, vel maximè Adverſariorum ſententia redditur magis ſuſpecta, quia niſi inter infinitudinis obſcuriſſimas umbras nec apparenter quidem defendi valet*. Hæc Pater *Herrera*.

2. Secunda ſententia agnoſcens abſurditatem Creaturæ, quæ à Deo ſit inconvertibilis, negat hoc inconveniens legitimâ conſecutione deduci ex poſitione concursûs indifferentis. Ita *Tannerus*, *Antonius Perez*, Cardinalis *Sforza*, *Eſparza*, *Requeſens*, *Puente*, *Hurtado*, & *Bernal*,

nal, quibus adhærent Sapientes Recentiores citati omnes à *P. Ramirez* de prædeſt. diſp. 4. cap. 3. n. 85. quibus conſentiens *P. Ripalda* tom.2. diſp. 109. ſect.2. n.15. ait: *Hæc ſatis liquidò evincunt, temerè negari, poſſe Deum pro arbitrio, quando, & quomodo voluerit, obtinere noſtræ voluntatis conſenſum.*

3. Tertia ſententia affirmat, nec conſequentiam eſſe legitimam, nec conſequens illatum, etsì legitima eſſet, abſurdum. Quarè judicant, ex indifferentia auxiliorum indifferentium non probari poſſibilitatem Creaturæ omnibus auxiliis reſtituræ, aut conſenſuræ; verùm aliundè non repugnare talem Creaturam; quia præter illationem ex illa doctrina non convincitur repugnans, ut poteſt probari ex ſolutione argumentorum. Sic rem componere quoſdam non ignobiles Recentiores teſtatur P. *Ramirez* de prædeſt. diſp.4. cap.5. n. 85. Et ad hanc tertiam Claſſem reducit ibi cogitationem aliam, quam obitèr propoſuit P. *Quiros* diſp. 11. de prædeſt. ſect. 3. dicens: *Poſſe quidèm Creaturam, metaphyſicè loquendo, præviderì à Deo diſſenſuram omnibus auxiliis; at eo ipſo fieri à Deo improducibilem propter Divinum dominium, cui competit ob ſuam infinitam perfectionem, ne valeat abſque implicatione exiſtere voluntas creata, niſi ſub conditione, quòd prævideatur non reſtitura omnibus auxiliis, quomodo ſummæ veracitati ejuſdem eſt debitum quodvis ipſi improducibile, prout opponitur divinis dictis, & promiſſionibus.*

4. Sed doctrinam iſtam P. *Quiros* ſilentio penitùs prætermittere nec poſſumus, nec debemus. Nihil enim ab auribus, animiſque hominum magis alienum, quàm quòd Creatura etiam pro illo ſtatu, quo nihil eſt, liget manus omnipotentis, ne eam creare poſſit. Abſurdiſſimè dicitur, & inconveniens credidit *Auguſtinus*, quòd Deus ex demeritis conditionatè præviſis moveatur, ne Creaturam ſic malè operantem præviſam creet, ut affirmat lib. 1. de anima, & origin. cap. 12. quod ita abſurdum judicavit, ut nec caderet in mentem illius juvenis, quem in illis libris impugnat, & qui alioquin plura alia paradoxa præter, & contra opinionem omnium aſſeruit. Audiatur S. Doctor: *Apoſtolus quippè apertiſſimè definivit, nondum in carne natos nihil egiſſe boni, ſeu mali, Vndè conſtat, parvulos, ut remiſſione indigeant peccatorum, non niſi originale traxiſſe peccatum. Nec illud quartum, eas animas parvulorum ſine baptiſmate moriturorum, à juſto Deo in carnem peccatricem relegari, atque damnari, quas præſcivit, ſi ad ætatem perveniſſent, in qua libero uterentur arbitrio, malè fuiſſe victuras, Hoc namque nec iſte auſus eſt dicere, in tantis anguſtiis conſtitutus. Imò etiam contra iſtam vanitatem jam ſatis manifeſtè, ac brevitèr eſt locutus, ubi ait, injuſtum Deum fuiſſe futurum, ſi non perfectis propriæ voluntatis operibus, vellet hominem judicare non natum. Hoc enim reſpondit, cùm tractaret quæſtionem adversùs eos, qui dicunt, cur Deus hominem faciebat, quem utpotè præſcius ſciebat futurum non bonum? Non natum enim judicaret, ſi propterea creare noluiſſet, quia non bonum futurum eſſe præſciſſet. Et utique ſicut & huic viſum eſt, de perfectis*

fectis ejus operibus debuiſſet hominem judicare, non de præcognitis, nec fieri aliquando prævisis. Quid ergò diceret S. P. *Auguſtinus*, ſi modò audiret, Deum propterea creare non poſſe hominem, quia non bonum futurum eſſe præſciiſſet? Quod ſanè plurimum abſurditatis accumulat ſuperiori: nam in primo relinquitur integra, & illæſa omnipotentia, & libertas divina: ergo longè abſurdiùs conſtituitur, quòd neceſſitet Deum, ut illam non creet. O nimia opinandi libido! Uſque eò humanas adducis cogitationes, ut poſſibilem creaturam concipiant, quam Deus producere nequeat, quia ejus ſubterfugeret omnipotentiam! Quiſnam iſte erit impotens Deus magis quàm omnipotens: aut quænam iſta potentior creatura, quæ Deo illi metum incuteret? Non ita Deus noſter eſt, in cujus ditione omnia ſunt poſita, nec aliter poſſunt eſſe. Sed hoc omiſſo, quia nobis ſufficit annotaſſe, in quo Auctor iſte tam longè à veritate deflectit, ad id, quod erat inſtitutum, revertamur.

PRIMA CONCLUSIO.

Repugnat, quòd detur Creatura à Deo inconvertibilis.

5. CONcluſionem iſtam defendunt omnes Thomiſtæ. Videatur Sapientiſſimus *Bolivar* Primarius Salmantinus, & ejuſdem celeberrimæ Univerſitatis decus, & gloria diſp. 3. de impoſſibilitat. ſcient. mediæ dub. unic. §. 2. Et tract. 5. de Provid. dub. 3. Et probatur primò ex illo *Matth.* cap. 3. *Dico enim vobis quoniam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.* Quod verſans D. *Thomas*, ſic ait: *Poteſt autem dupliciter intelligi ad litteram. Primò, hoc enim eſt primum fidei fundamentum, credere omnipotentiam Dei. Job. 24. Scio, quia potes, & nulla te latet cogitatio. Vel poſſumus intelligere per lapides, gentiles, qui dicuntur lapides propter duo. Primò quia adorant. Secundò propter duritiem.* Et concludens ſubdit: *Hoc ſignificatur Ezechielis 36. Auferam à vobis cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum, & ſpiritum meum ponam in medio veſtrûm*: quibus verbis conſtat, potentiam Dei eò uſque intendi, ut homines quantumvis protervos poſſit ad pietatem reducere. Probat id ipſum illud *Jeremiæ* cap. 16. *Ecce ſicut lutum in manu figuli, ſic vos domus Iſrael in manu mea.* Quo textu utitur *Apoſtolus* ad *Rom.* 9., ut poteſtatem Dei ad ſalvandum, & reprobandum oſtendat: *Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Quam ſalvandi, & condemnandi poteſtatem ab *Apoſtolo* commendatam ſic declarat D. *Thomas* ibi lect. 4. *Quaſi dicat, hoc eſt, dictum figmentum, id eſt, vas fictile, non poſſit dicere fictori, quid me feciſti ſic, quia figulus liberam poteſtatem habet ex materia luti opus facere quodcumque ſibi placuerit.* En comparationis energia, quòd ſicut lutum non poteſt impedire voluntatem figuli, ut poſſit velle vas honoris,

ris, aut contumeliæ, nec iterùm figuli poteſtatem valet ſuperare, quominùs ipſe de luto ſibi ad nutum ſubjecto, quod voluntas ipſius facere decrevit, faciat; ita nec lutum voluntatis humanæ valet impedire voluntatem Dei, ut non poſſit velle hominem facere vas honoris, aut contumeliæ, nec voluntatis Divinæ valet poteſtatem ſuperare, quominùs decretum ſuum executioni mandet. Nec enim alia requiritur notio in figulo, quàm finis, quem intendit, & ſubjectam habere materiam, ut artificialem formam imprimat luto. Probatur inſuper ex illo Proverb. cap. 21. *Sicut diviſiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini; quocumque voluerit, inclinabit illud.* Quibus verbis clarè nos docet Spiritus Sanctus, eamdem eſſe poteſtatem Dei ad vertendum cor humanum quòcumque ſibi placuerit, ac eſt Dei poteſtas ad dividendas aquas; ſed in Deo eſt poteſtas completa ad dividendas aquas independentèr ab aliqua notitia contingente, & hæc poteſtatis efficacia nullo alio eget ad ſuum complementum, quàm aquarum exiſtentia, ut eſt per ſe manifeſtum: ergo nec efficacia poteſtatis divinæ ad inclinandum corda alio egere poteſt, quàm cordium exiſtentiâ pro nutu ſuo factibili. Hâc enim in re poſitâ, completa eſt divina poteſtas, ſicut aquâ ſuppoſitâ, completa eſt poteſtas, ut à diſtribuente, qûocumque placuerit, pro libito dirigatur.

6. Agnovit etiam M. P. *Auguſtinus* inconveniens, quòd dabilis ſit metaphyſicè caſus, in quo Deus hominem liberum non poſſit convertere. Conſtat ex his, quæ aſſerit in Enchir. cap. 96. *Deus autem noſter in Cœlo omnia quæcumque voluit, fecit: quod utique non eſt verum, ſi aliqua voluit, & non fecit: & quod eſt indignius: ideò non fecit, quoniam ne fieret quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impedivit: hoc niſi credamus, periclitatur noſtræ fidei confeſſionis initium, quâ nos in Deum Patrem Omnipotentem credere confitemur. Neque enim veracitèr ob aliud vocatur Omnipotens, niſi quia quidquid vult, poteſt; nec voluntate cujuſpiam Creaturæ voluntatis omnipotentis impeditur effectus.* Et cap. 97. *Quis tam impiè deſipiat, ut dicat, Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non poſſe convertere? Sed cum facit, per miſericordiam facit; cùm autem non facit, per judicium non facit.* Et quæſt. 2. ad *Simplicianum* circa medium: *Quis dicat defuiſſe Deo modum vocandi, quo etiam Eſau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemque conjungeret, in qua Jacob juſtificatus eſt?* Et lib. de grat. & liber. arbitr. cap. 14. *Rectiſſimè credimus etiam perverſas, & fidei contrarias voluntates omnipotentem Deum poſſe convertere.* Et de corrept. & grat. cap. 14. *Cui volenti ſalvum facere nullum hominis reſiſtit arbitrium. Sic enim velle, ſeu nolle in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, ut divinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem. Etiam de his enim, qui faciunt quæ non vult, facit ipſe quod vult.* Et infrà: *Sine dubio habens humanorum cordium, quo voluerit, inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem.* Quæ ſanè eo recidunt, quod priùs dixerat cap. 2. *Quamvis non negetur Deus poſſe, quem velit, etiam nullo homine corripiente corrigere,*

re, & ad dolorem ſalubrem pœnitentiæ occultiſſimâ, & potentiſſimâ medicinæ ſuæ poteſtate perducere. Et Epiſt. 217. ad *Vitalem* num. 24. *Quomodò Deus expectat voluntates hominum, ut præveniant eum, quibus det gratiam, cùm gratias ei non immeritò agamus de iis, quibus non ei credentibus, & ejus doctrinam voluntate impiâ perſequentibus, miſericordiam prærogavit, eoſque ad ſeipſum omnipotentiſſimâ facilitate convertit, ac volentes ex nolentibus fecit?* Sed maximè notanda ea, quæ ſequuntur, verba: *Ut quid ei indè gratias agimus, ſi hoc ipſe non fecit? Ut quid tantò magis eum magnificamus, quantò magis nolebant credere quos credidiſſe gaudemus, ſi gratiâ divinâ voluntas in melius non mutatur humana? Apoſtolus Paulus, eram,* inquit ad *Galat.* 1.22. *ignotus facie Eccleſiis Judææ, quæ ſunt in Chriſto; tantum autem audiebant; quia qui aliquando nos perſequebatur, nunc evangelizat fidem, quam aliquando vaſtabat; & in me magnificabant Deum. Ut quid magnificabant Deum, ſi non Deus ad ſeipſum cor illius viri ſuæ gratiæ bonitate converterat; quando ut ipſe confitetur, miſericordiam conſecutus eſt, ut fidelis eſſet, eâ fide, quam aliquando vaſtabat? Ipſum etiam Verbum, quod poſuit, quem niſi Deum hoc tam magnum bonum feciſſe declarat? Quid eſt enim, in me magnificabant Deum, niſi in me Deum magnificum prædicabant? Quomodò autem eum magnificum prædicabant, ſi magnum illud factum de Pauli converſione ipſe non fecerat? Et quo pacto ipſe fecerat, ſi volentem credere ex nolente ipſe non fecerat?*

7. Supremum hoc Dei dominium apertiſſimè profitetur *Auguſtinus* lib. Confeſſ. cap. 27. *Serò te amavi, pulchritudo tam antiqua, & tam nova, ſerò te amavi. Et ecce intùs eras, & ego foris, & ibi te quærebam; & in iſta formoſa, quæ feciſti deformis irruebam. Mecum eras, & tecum non eram. Ea me tenebant longè à te, quæ ſi in te non eſſent, non eſſent. Vocaſti, & clamaſti, & rupiſti ſurditatem meam. Corruſcaſti, ſplenduiſti, & fugaſti cæcitatem meam. Fragraſti, & duxi ſpiritum, & anhelo tibi. Guſtavi, & eſurio, & ſitio. Tetigiſti me, & exarſi in pacem tuam.* Similiter lib. 11. de Geneſ. ad litteram; *Sed poſſet voluntatem in bonum convertere; poſſet planè, quoniam Omnipotens eſt. Cur ergo non fecit? Quia noluit.* Et lib. 14. de Trinit. cap. 25. *Quis aut audeat credere, & dicere, ut ne homo caderet, in Dei poteſtate non fuiſſe.* Et cap. 2. de dono perſever. *Dicat mihi quiſquis audit, an Deus dare non poſſit, quod à ſe poſci imperavit? Hoc enim qui ſapit, non ſolùm deſipit, ſed inſanit. Imperavit autem, ut ei Sancti ejus orantes dicant, ne nos inferas in tentationem? quiſquis igitur exauditur, non infertur in contumaciæ tentationem: nam certè Creatura illa non haberet obligationem, nec poteſtatem Deum orandi, nec aliquis pro illa, ut non induceretur in tantæ contumaciæ tentationem; cùm Deus indè illam extrahere non poſſit.* In quibus omnibus M. P. poteſtatem convertendi, & inclinandi hominum voluntates ad omnipotentiam Dei, quæ eſt prædicatum ipſi omninò neceſſarium, reducit; illud ipſum converſionis opus ſic divinæ omnipotentiæ, & voluntati adſcribens, quod & ab omni alia poteſtate prorsùs excludit lib. de prædeſt. Sanctor. ubi abſurdum exiſtimat aſſerere,

rere, *quòd, ut promiſſa Dei compleantur, non in Dei, ſed hominum eſt poteſtate*. Et ſtatim ſubdit: *Credidit Abraham dans gloriam Deo, quoniam quæ promiſit potens eſſet facere; non ait prædicere, non ait præſcire; nam & aliena facta poteſt prædicere, atque præſcire, ſed ait, potens eſt facere; ac per hoc non aliena facta, ſed ſua.*

8. Hæc & alia D. *Auguſtini* teſtimonia, ſi ſincerè legantur, mentem hujus ſanctiſſimi Doctoris pro veritate præſuppoſiti ſtare planè demonſtrant. Dicitur namque in illis, impiâ deſipientiâ negari Deo poteſtatem ad convertendum quodcumque cor hominis, id enim manifeſtis verbis ſignificat textus ex Enchiridio allatus: ergo qui aſſerit, poſſibilem eſſe hominem, cujus Deus voluntatem in bonum convertere non poſſit, impiè deſipit, *Auguſtino* judice, qui Deo ad convertendum cor humanum attribuit omnipotentiſſimam voluntatem. Et ſanè quomodò poteſtas eſt omnipotentiſſima ad convertendum, à qua ſubtrahitur converſio hominis poſſibilis? Habetur ex alio teſtimonio, voluntatem divinam à poteſtate arbitrii non poſſe impediri, quò fiat, ut Deus velle non poſſit id, quod de ſe volibile eſt: ex quo manifeſtè convincitur, ſententiam nobis oppoſitam non tam nobis, quàm *Auguſtino* eſſe contrariam: nam converſio illius hominis protervi, amabilis eſt à Deo, quia poſſibilis eſt, & bona: ſed poteſtas arbitrii reddit illam impoſſibilem Deo: ergo facit, quòd voluntas divina velle non poſſit, quod volibile eſt: ergo & velle ita eſt in volentis hominis poteſtate, ut divinam impediat voluntatem; quæ conſequentia contradictoriè opponitur aſſerto *Auguſtini*. Idem ex alio teſtimonio conficitur argumentum: *Auguſtinus*, ut poteſtatem Dei ad trahendum homines oſtendat, exemplum doctrinæ univerſalis poſuit in *Eſau*, ut frequenter accidit in diſputationibus: undè negans defuiſſe Deo modum, quo Eſau traheret ad fidem, aſſeruit proculdubio, non poſſe deficere Deo modum, quo ita vocet quemlibet hominem, ut mentem illius ad eam fidem applicet, voluntatemque conjungat, in qua *Jacob* juſtificatus eſt.

9. Eumdem ſenſum reddunt omnia alia teſtimonia, quæ ſanè probant, quòd Deus poteſt ſemper converſionem velle, abſque eo quòd præſupponatur ſcientia conditionata de ſalute, vel converſione hominis. Eſſet namque tot ſacrorum teſtimoniorum ridiculus ſenſus. Quo enim jure commendaret *Auguſtinus* Dei omnipotentiam in converſione creaturæ? Vel enim hanc virtutem ipſi tribuit, dum voluntas divina ſupponit voluntatem creatam volentem converti; vel ad ſummam Dei omnipotentiam reducit velle ipſam efficaciter convertere ex ſuppoſitione quòd ipſam in ſtatu conditionato prævideat ſub nullo auxilio convertendam? Si ſecundum, argueretur meritò imprudentiæ Deus, volens fieri id, quod ſciret, non eſſe faciendum. Si primum, abſit à Dei omnipotentia, quòd poteſtas divina ad hominis medio auxilio converſionem, non ſibi, ſed homini tribuenda ſit, in cujus ſolius libertate eſt fruſtrare, vel non fruſtrare auxilium. Ecquid conducere poteſt ad excellentiam divinæ omnipotentiæ id, quo poſito creatura divinam ſuperaret poteſtatem? Eſſet namque à libera determinatione creaturæ dependens,

 ha-

habere Deum, vel non habere poteſtatem; cùm poteſtatem habeat, dum auxilium ad converſionem non fruſtratur, & non fruſtrari quodlibet auxilium à voluntate creaturæ dependeat: immo aliquid ex ſe non repugnans, conſtitueret implicans, & repugnans independentèr a voluntate Dei: nam pro priori ad ſtatum conditionatum erat non repugnans libera converſio illius hominis, & ſuppoſito illo ſtatu redditur repugnans; at ſtatus ille non fit dependenter à voluntate Dei, ſed ex ſolo arbitrio voluntatis creatæ: ergo aliquid ex ſe non repugnans conſtituitur repugnans independenter à voluntate Dei. Si ergo *Auguſtinus* hoc ſupremum Dei dominium explicat ſupra voluntatem creatam, quòd ſubjicitur iſta omnipotentiæ Dei, ut pro ſuo nutu poſſit ipſam inclinare, & movere ad quod voluerit, quando, & quomodo voluerit, quin ipſa poſſit reſiſtere voluntati Dei, non ad ejus converſionem præſupponitur ſcientia conditionata de ſalute, vel converſione ipſius; cùm non minus ſit contra omnipotentiam Dei, voluntatem creatam impedire, quòd voluntas divina velit aliquid abſolutè poſſibile, quàm quòd non aſſequatur poſſibile illud, quod efficaciter vult. Non ergo ad ſui aſſerti rationem reddidit *Auguſtinus*, quòd potuit, quia illam prævidit conſenſuram; quòd ſi opus eſſet potentiâ conditionatâ ultra virtutem omnipotentiæ, debuiſſet dicere, ut rationem redderet adæquatam: quod cùm non dixerit, putavit ſine dubio, poteſtatem ad convertendum corda adæquatè per virtutem omnipotentiæ conſtitui, abſque aliqua notitia à noſtra determinatione pendente.

10. Fulcitur hoc luculentiſſimo D. *Fulgentii* teſtimonio lib. de Incarnat. & grat. cap. 29. ubi poſt alia ad rem noſtram ita habet: *Itane ordo rerum credi, putarive permittatur, ut Deus, qui Creator eſt hominis, valeat hominem facere, non mutare, & qui nullius eget adjutorio, ut hominem faciat, operari tamen quod vult in hominis voluntate non poſſit prius, quàm in homine ipſum repererit? Hanc amentiam, & à fidelibus ſuis arceat, & ab infidelibus auferat Deus.* Quam vocavit *Auguſtinus* impiam deſipientiam, *Fulgentius* amentiam appellat, nempè egere Deum ad immutandum hominem ſcientiâ, quâ in homine velle, quo eſt mutandus, reperiat. Undè contra evidentiſſimè reclamat; & ratio, quâ utitur, ſententiam contrariam falſitatis apertè convincit ſub forma ſequenti. Deus ad creandum nullius eget adjutorio: ergo valet illum immutare ad bonum. Patet conſequentia, ſi ratio *Fulgentii* non contemnitur: nam ex eo præcisè, quòd Deus valet hominem creare, nec ad illum producendum alicujus eget adjutorio, intulit, quòd poteſt illum immutare, utique ad bonum, quia Deus non mutat ad malum. Præterea: *Priuſquam Deus reperiat ipſum velle in homine, poteſt Deus operari in hominis voluntate, quod vult*: ubi manifeſtè docet S. *Doctor*, Deum, ut velit, & poſſit operari in voluntate hominis, non indigere ſcientiâ aliquâ explorante conſenſum voluntatis: quæ planè dicta ſunt contra ſententiam *Fauſti* dicentis: *Niſi præſcientia exploraverit, prædeſtinatio nihil decernit*; quæ & clariſſimè ſententiam contrariam impugnant.

11. Ex

11. Ex his deſumitur & tertium & efficax argumentum ad aſſertionem iſtam egregiè firmandam, quòd præbet D. *Thomas* in 1. diſt. 43. & q. 1. de potent. art. 7. & 3. contra gent. cap. 22. & 45. & in 1. p. q. 25. art. 3. explicans, quomodo divina omnipotentia ſit virtus productiva cujuſcumque poſſibilis: quia nempè *eſſe divinum, ſuper quod ratio divinæ potentiæ fundatur, eſt eſſe infinitum, non limitatum ad aliquod genus entis, ſed præhabens in ſe totius eſſe perfectionem. Undè quidquid poteſt habere rationem entis continetur ſub poſſibilibus abſolutis, reſpectu quorum Deus dicitur omnipotens. Nihil autem opponitur rationi entis, niſi non ens. Hoc igitur repugnat rationi poſſibilis abſoluti, quod ſubditur divinæ omnipotentiæ, quod implicat in ſe eſſe, & non eſſe ſimul. Hoc enim omnipotentiæ non ſubditur, non propter defectum divinæ potentiæ, ſed quia non poteſt habere rationem factibilis, nec poſſibilis. Quæcumque igitur contradictionem non implicant, ſub illis poſſibilibus continentur, reſpectu quorum dicitur Deus omnipotens*. Hæc eſt perfectiſſima notio divinæ omnipotentiæ, quam nobis proponit D. *Thomas*, & ex qua arguitur repugnantia, quòd detur creatura aliqua, quæ, ſervatâ potentiâ peccandi, non ſit à Deo convertibilis. Etenim ſervatâ poteſtate peccandi, poteſt homo ſe liberè ad Deum convertere: quomodo ergo poſſibile hoc creaturæ, quod eſt maxima ipſius perfectio, poſſibile non erit reſpectu Dei? Ulterius: determinatio, quâ omnipotentia divina determinari debet à creatura, cùm ſit unum ex poſſibilibus, debet eſſe ſub dominio, & poteſtate Dei, & præcontineri in virtute illa poſſibilium; cùm eſſe divinum, ſuper quod ratio divinæ potentiæ fundatur, ſit eſſe infinitum, non limitatum ad aliquod genus entis, ſed præhabens in ſe totius eſſe perfectionem, ut dicit D. *Thomas*: ergo vel agnoſci debet omnipotentia virtus incompleta, & inadæquata, creaturæ ſubordinata, & in productione hujus converſionis poſſibilis à creatura dependens; vel dici abſolutè debet, quòd cùm ſit perfectiſſima virtus, & creatura ſub auxilio indifferenti conſtituta pro priori ad auxilii determinationem ſit proximè, & expeditè potens ad ſui converſionem, reddereque efficax illud auxilium indifferens, hæc, quæ creaturæ poſſibilis eſt determinatio, & poſſibilis debet eſſe Deo. Uno, & clariſſimo verbo: Petrus in ſtatu conditionato intelligitur proximè, & expeditè potens ponere ſui converſionem ſub auxilio *A* pro priori ad omnem ſuam determinationem: ſed repugnat, quod Deus non ſit proximè, & expeditè potens ad omne id, ad quòd Petrus conſtitutus ſub tali auxilio eſt proximè, & expeditè potens: nam implicat intelligere converſionem Petri, ſivè abſolutè, ſivè conditionatè ſine influxu immediato Dei, cùm in ſui eſſe, & operari ab illo eſſentialiter dependeat: ergo etiam Deus pro illo ſigno intelligitur proximè, & expeditè potens influere in ejus converſionem: ſed pro illo priori non intelligitur Deus influere in converſionem Petri ex hujus determinatione, cùm illud ſignum ſit præcedens Petri determinationem, ante quod nequit intelligi Petrus determinans Deum ad ſui converſionem: ergo ſi pro illo priori ad ſui converſionem eſt proximè, & expeditè potens ſe convertere, etiam Deus

pro illo priori intelligitur proximè, & expeditè potens influere in ejus converſionem, ipſaque poſſibilis debet eſſe reſpectu Dei.

12. Et ſanè maximè repugnat eſſentiali huic notioni divinæ omnipotentiæ, quòd Deus non ſit proximè potens convertere creaturam, & quòd ad ſui converſionem ab aliquo extrinſeco dependeat, nempè à converſione conditionata creaturæ, quæ non liberè, ſed contingenter Deo convenit. Hinc enim ſequitur primò, quòd virtus illa divina non ſit virtus perfecta, ſed incompleta, creaturæ ſubordinata: ſicut, ut aliqualiter exemplis utamur, quia ignis non habet in ſua poteſtate applicationem ad paſſum, virtus ejus incompleta, & imperfecta dicitur, necnon ſubordinata agenti ipſum ad paſſum applicanti. Ulterius: Deus redderetur abſolutè, & ſimplicitèr potens, vel impotens producere aliquid, quod aliàs abſolutè, & ſimpliciter eſt poſſibile, pro libito, & libertate creaturæ; nam creatura illa, quam Deus ad ſe convertere non poſſet, impediret pro ſuo libito ſcientiam mediam in Deo de ſui converſione conditionata, quâ juxta ipſos Deus redditur proximè, & abſolutè potens illam ad ſe convertere. Similitèr creatura, quam Deus poſſet proximè, & expeditè ad ſe convertere, poneret in Deo ſcientiam mediam de ſui converſione, ratione cujus Deus redderetur proximè, & expeditè potens illam ad ſe convertere. Ad hæc: Non ſolùm eſſet æqualis in Deo, & creatura ad converſionem ſui poteſtas, ſed poteſtas creaturæ, quoad id ipſum, erit ſuperexcedens: primum conſtat, quia ſicut creatura poteſt impediri à Deo, ne convertatur ad ipſum, quatenus Deus poteſt tollere poteſtatem ſe convertendi, vel auferendo, vel non conferendo auxilium, ſic etiam creatura poteſt impedire Deum, ne ipſam ad ſe convertat, auferendo ab illo, vel non ponendo potentiam per ſcientiam mediam conſtitutam: & ſicut, ſemel quòd creatura ſit potens ſe ad Deum convertere, Deus eſt omninò impotens ejus converſionem impedire, ſic etiam, ſemel quòd Deus conſtituatur proximè, & expeditè potens ex vi determinationis conditionatæ creaturæ ad ſui ipſius converſionem, nequit creatura Deum impedire, quin poſſit ipſam ad ſe convertere. Quantùm ergo ad hoc æqualis eſt utriuſque poteſtas. Nec minori efficaciâ deducitur ſecundum, quòd poteſtas creaturæ quoad id ipſum erit ſuperexcedens poteſtatem Dei: tùm, quia, adhuc ſuppoſitô auxiliô prævisô efficaci per ſcientiam mediam, vi cujus Deus redditur proximè, & expeditè potens convertere creaturam, creatura eſt proximè, & expeditè potens non ſe convertere ſub tali auxilio, cum poſſit ſub illo ſui converſionem impedire; qua ratione aſſerunt Auctores oppoſiti, quòd datur locus orationi in creatura, quatenus poteſt petere aliud auxilium fortius, & robuſtius. E converſo autem creatura ſub quovis auxilio præviſo inefficaci, eſt proximè, & expeditè potens ſe convertere, facere Deum acquirere ſcientiam mediam de ipſius converſione, & reddere efficax illud auxilium inefficax: ex quo adderet Deo ſcientiam mediam de efficacia auxilii, ac per conſequens Deum alias proximè impotentem ab æterno illam ad ſe convertere, poteſt in tempore poſt ſui creationem reddere proximè, & expeditè potentem.

Tum,

Tum, quia creatura nedum non exiſtens, nec futura, ſed ſolùm poſſibilis prævidetur potens facere totum id, quòd Deus poteſt facere, immo & impedire virtutem Dei, ejuſque potentiam remotam, ne ſit proximè, & expeditè potens facere id, quod ipſa eſt proximè, & expeditè potens facere; potenſque è contrario reddere Deum proximè, & expeditè potentem ad creaturæ converſionem; quod aliàs nullatenus poſſet Deus facere: ergo poteſtas creaturæ quantùm ad hoc erit ſuperexcedens poteſtatem Dei. Prætermittendum non eſt, quòd cùm apud PP. & Theologos peccatoris converſio ſit ſummi generis miraculum, & apud S. *Thomam* majus creatione, duo nos Adverſariorum ſententia docet; aliud, ejuſmodi miraculum eſſe creaturæ magis, quàm Dei; ſiquidem illud inconvertibilis creatura in ſe operari poterit, Deus verò non poterit: aliud, penes creaturam eſſe coarctare ad certos terminos Dei virtutem, nè operari poſſit id, quod virtutem ejus ſummè commendaret. O verè præpotentem malignæ creaturæ miſeriam, quæ infinitam potentiam finibus contineri ſibi animo fingit! Quis patienter ferat, aut ferre poterit, aliquod ſummum ex creatis bonum à miſerrima omnium viatrice creatura fieri poſſe, à Deo non poſſe, niſi eidem liceat per ipſam miſerrimam creaturam, cujus erit reddere Deum omnipotentem, alioqui non talem; cùm aliquid, quod fieri poteſt, facere non poſſet? Sed & quid, ſi illa opinandi libertas verum affert: Omnes tales ſumus: è peccatis ſurreximus, è quibus nos Deus erigere non poterat; nos poteramus: illique fuit noſtra converſio poſſibilis, quia nos voluimus: undè de magno tanti miraculi honore debitor (horreo dicere) Deus erit; noſtrum enim erat, quòd ille id patrare poſſet, aut non poſſet? Conſentaneanè iſta ſunt doctrinæ Fidei? Magiſterio Eccleſiæ? Patrum loquelæ? Et tamen, ni plurimum fallor, in adverſæ opinionis principiis ſunt neceſſaria, quin opus ſit recurrere ad hypotheſim inconvertibilis creaturæ; nos enim ipſos inconvertibiles facere Deo poſſumus, ſi volumus: æquaque, & unica ratio, quâ Deo ſit, aut non ſit converſio creaturæ poſſibilis, communis & nobis, & creaturæ illi eſt, nempe libertas.

13. Negligendum inſuper non eſt aliud argumentum, quô ulteriùs probatur noſtra concluſio, & quô faciliùs cognoſcitur, & altiùs corde imprimitur veritas concluſionis, quod deſumitur ex ſumma, ac ſuprema Dei libertate in prædeſtinando. Non ſalvatur in Deo ſumma, ſupremaque libertas, ſeù poteſtas ad prædeſtinandum omne id, quod poteſt perfectè prædeſtinari, ſi, ſtante in homine paſſivâ, ac proximâ capacitate ad hoc, quòd perfectè prædeſtinetur, Deo negetur libertas, ac poteſtas ad illum prædeſtinandum: ſed admiſſo, ut poſſibili, homine, quem Deus per media libera non poſſit convertere, admittitur in illo homine capacitas proxima ad hoc, quòd perfectè prædeſtinetur; & negatur Deo libertas, ac poteſtas ad hoc, quòd illum prædeſtinet: ergo admiſsâ creaturâ à Deo inconvertibili, negatur Deo ſumma, ſupremaque poteſtas ad prædeſtinandum. Tota hujus diſcurſûs difficultas ad minorem reducitur, cujus probatio non difficilis eſt. Enimverò capacitas

pro-

proxima, ut creatura illa poſſit perfectè prædeſtinari, unum præciſè requirit, nimirum, quòd homo ille poſſit ad Deum per finalem pœnitentiam converti, quâ conjungatur gratia cum morte: nam qui re ipsâ per finalem pœnitentiam cum morte gratiam conjungit ſanctificantem, de facto eſt prædeſtinatus, quia terminum aſſequitur prædeſtinationis: at negari minimè poteſt, quòd homo ille, non ſolùm metaphyſicè, verùm moraliter, & practicè poteſt converti ad Deum per finalem pœnitentiam, quâ conjungatur gratia cum morte. Conſtat ex doctrina Adverſariorum, nam cum ſolo auxilio ſufficiente, quocumque aliô ſecluſô, eſt proximè potens, & expeditus, ut ſe convertat ad Deum per finalem pœnitentiam, quæ ita per tale auxilium in manu illius conſtituitur ut nullo egeat alio: nam quòd auxilium ſit inefficax, ex ipſo naſcitur unicè, & adæquatè. Si ergo hæc eſt infallibilis conſequentia: dato, quòd aliquod ens non repugnet ex terminis, ſeù quòd ſit ex ſe producibile, non eſſet ſumma, & ſuprema Omnipotentia, quæ illud non poſſet producere, & hoc ideò, quia facere non poſſet aliquid ex terminis factibile: ergo admiſſo, quòd homo ille protervus ſit proximè convertibilis ad Deum per finalem pœnitentiam, ac ſubindè proximè prædeſtinabilis, evidenter ſequitur, non fore in Deo ſummam, & ſupremam poteſtatem, & libertatem prædeſtinandi, quæ illum non poſſet prædeſtinare, nec convertere. Vel aliter, & urgentiùs: Homo ille eſſet proximè convertibilis ad Deum per finalem pœnitentiam, alioquin non peccaret omittendo pœnitentiam finalem: at non eſſèt proximè convertibilis à Deo: ergo à ſe ipſo eſſet proximè convertibilis: ergo major eſt poteſtas hominis, ut ſe convertat, & finaliter pœniteat, quàm Dei, ut hominem illum ad ſe convertat per finalem pœnitentiam. Immò poteſt homo ſe convertere, Deus autem hominem illum non poteſt convertere: quo ergo modo ſalvatur ſumma, ſupremaque Dei poteſtas, & libertas in prædeſtinando?

14. Mirabilis ſanè, & non hìc omittenda inſtantia, quâ nos urget P. *Avendaño* diſp. 19. cap. 2. §. 3. num. 9. quæ ſumitur ex eo, quòd Deus per auxilia eſſentialiter efficacia, & metaphyſicè cum operibus ſalutaribus connexa hominem reprobare non poteſt: ac ſi fortè inconveniens poſſet eſse, quòd Deus ex ſuppoſitione ſuæ liberæ voluntatis ſalvandi hominem, non poſſit eumdem reprobare. Nullum ſanè in hoc eſt inconveniens, ſicut nullum eſt, quòd ego, dum ſedeo, non poſſim ſtare, utrumque conjungendo; ſed collatio auxilii ab intrinſeco cùm pœnitentia finali connexi eſt ipſa voluntas ſalvandi hominem: ergo ex eo, quòd ex ſuppoſitione talis auxilii, & per illud, Deus non poſſit illum reprobare, nullum eſt inconveniens; quin potiùs neceſsaria veritas eſt Divinam virtutem, & immutabilitatem commendans; neque enim poteſt nolle, cùm ſemel efficacaciter benefacere voluerit, neque beneficia efficacis voluntatis in oppoſitum flectere. Prætereà: reprobatio per tale medium ex terminis eſt implicatoria: ſicut in omnium ſententia eſt implicatorius diſſenſus compoſitus cum auxilio efficaci conſensûs: & eâdem ratione implicatoria eſt carentia prædeſtinationis compoſita cum illius

illius auxilii largitione, alioquin voluntas prædeſtinandi, qualis eſt voluntas tale conferens auxilium, componibilis eſſet cum ſui ipſius carentia: at, in oppoſita ſententia, per quodlibet auxilium eſt poſſibilis ſalus æterna; quolibet enim auxilio ſufficienti, ac de ſe indifferenti, omni alio ſublato, poteſt homo converti: ergo inſtantia inaniter dicitur evidens, niſi fortè hæc dicatur bona conſequentia: non eſt inconveniens negare Deo poteſtatem ad rem ex terminis implicantem: ergo nec erit inconveniens negare Deo poteſtatem ad rem ex terminis poſſibilem.

15. Ulteriùs: in oppoſita ſententia ſicut admittitur caſus metaphyſicè poſſibilis, in quo Deus hominem non poſſit per merita prædeſtinare, ita admittitur caſus metaphyſicè poſſibilis, in quo homo propter peccata damnari à Deo non poſſit: nam poteſt, inquiunt, prævideri homo conſenſurus omnibus auxiliis, quæ Deus illi conferre valet, quo in caſu homo ille non poteſt damnari à Deo propter peccata, ut expreſsè affirmat P. *Herrera* de Prædeſt. q.16. ſect.2. num.9. licèt hæc ſententia Romæ malè audiat, nec ulla ratione tolerari poſſe, aut toleratam unquam eſſe, hìc à graviſſimis & fide dignis Theologis acceperim. Nihilominus veniat in exemplum; dato enim caſu, verum eſt, hominem illum poſſe propter peccata damnari, quia poteſt omittere pœnitentiam finalem; Deo autem poteſtas negatur, quâ poſſit illum damnare propter peccata, quia nullum valet illi permittere. Hæc autem quàm longiſſimè à Thomiſtarum ſententia diſtant; in qua, cùm gratia ab intrinſeco efficax Dei ſubjaceat dominio immediato, ſicut eſt proximè potens ad prædeſtinandum hominem per merita tribuendo illi auxilium eſſentialiter efficax, & cùm pœnitentia finali connexum; ita eſt proximè potens ad reprobandum propter impœnitentiam finalem, quia poteſt homini gratiam efficacem negare, ac permittere impœnitentiam finalem. Hæc enim eſt, ut ſuprà ex *Apoſtolo* diximus, poteſtas ſuprema Divini fictoris, ut faciat unum, & idem figmentum, id eſt, unum, & eumdem hominem, vas in honorem, ſi, voluerit, & ſi maluerit, in contumeliam: quod tamen juxta ſententiam oppoſitam facere minimè poſſet, ſicut nec poſſet facere vas contumeliæ eum, quem omnibus prævidiſſet auxiliis conſenſurum.

16. Quartum elicitur argumentum ex variis inconvenientibus, quæ ex oppoſita ſententia ſequuntur, ut videantur anguſtiæ, ad quas omnipotentia Dei reducitur. Sequitur enim primò, creaturam, ſervatâ poteſtate peccandi, potentiorem eſſe ad indurandum cor ſuum, quàm ſit Deus ad illud convertendum; ac per conſequens Deum non habere poteſtatem convertendi ad ſe creaturam, quando, & quomodo voluerit. Non loquor de creatura illa dumtaxat, quam imaginantur inconvertibilem; ſed, quod jam ſuprà inſinuavi, de quacumque alia, etiam modò exiſtente, quæ ſe indurare voluerit. Quælibet enim poterit, juxta adverſariæ opinionis principia, in adeò profundam miſeriam ſe præcipitem dare, ut uſque illuc miſericordia Dei cum effectu pervenire non poſſit. Nam poteſtas, quam creatura haberet, eſſet poteſtas phyſica, & electiva, ejuſque induratione ſuppoſitâ, Deus non haberet in ſua

pote-

poteſtate auxilium, ut poſſet cum potentia ad peccandum conjungere conſenſum. Undè, qui omnipotentiam ſuam Deus parcendo maximè, & miſerando manifeſtat, adeò ab homine iniquo coarctari poterit; ut ita potentis, atque ſummè miſerentis, reſpectu ſui, nomen inane gerat; nec ex terminis erit repugnans, ut omnes creaturæ libertate potientes, impotentem reddant ad hoc ſummum potentiæ exercitium Omnipotentem. Quàm opportunè *Job.* 14. veræ confeſſionis verba omnibus creaturis, quia creaturæ ſunt, obtulit! *Vocabis me*, inquit, *& ego reſpondebo tibi, operi manuum tuarum porriges dexteram*. Igitur creatura, quæ à Deo efficaci voluntate vocari non poſſit, ut vocata reſpondeat, juſtè à ſcientibus Deum, & omnipotentem confitentibus, ut penitus repugnans, rejici debet.

17. Secundò ex his ſequitur, quòd ſemel poſito, quòd ſit poſſibilis caſus, in quo Deus non poſſit ad ſe convertere aliquam voluntatem creatam, ſtare etiam ſine contradictione poterit, Deum nullam poſſe voluntatem convertere, ſivè Angelicam, ſivè humanam. Eadem namque ratio eſt, ut dixi, de una voluntate, ac de omnibus; ſicut eadem eſt de uno auxilio, ac de omnibus. Quod ſanè eſt maximum abſurdum; & ex quo iterum ſequuntur alia nec minus reprobanda: primò, quòd Deus poſſet ſinere Creaturam ſic obdurari, quin eſſet potens illam ab induratione revocare, cùm omnis gratia talis eſſet, quam ille negligere, atque reſpuere poſſet, ſibi derelictus. Et inſuper, quòd nulli creaturæ poſſet unquam aliquid præcipere, quin in ſui præcepto ſe exponeret contemptui creaturæ: quod aſſerere eſſet *impia inſipientia*, ut dixit *Auguſtinus*, *& in quo periclitaretur noſtræ confeſſionis initium*.

18. Sequitur ſecundò, poſſibilem eſſe caſum, in quo nullus hominum, vel Angelorum poſſet Deum prudenter orare pro obſervantia mandatorum, vel pro tentationis victoria; & quòd in eodem caſu non poſſet homo ſperare Theologica ſpe à Deo, ſivè beatitudinem, ſivè merita ad ejus conſecutionem conducentia. Non prudenter Deum orare poſſet pro obſervantia mandatorum, vel pro tentationis victoria; quia tunc in caſu, nec obſervantiam mandatorum, nec victoriam tentationis Deus dare poſſet; quarè ſolùm petere poſſet, quod gratia efficax ſuperaddit ad auxilium ſufficiens; ſed gratia efficax, in hoc modo dicendi, ſupra auxilium ſufficiens nihil addit præter conſenſum, quem eligit, & cui adjungitur è propria determinatione, quin illum poſſit dare Deus: ergo ſolùm peteret conſenſum obtinendum è ſola humana voluntate: quæ ſane eſſet ſtulta, & imprudens oratio. Non ſimiliter in eodem caſu poſſet ſperare Theologica ſpe à Deo, ſivè beatitudinem, ſivè merita ad ejus conſecutionem conducentia. Hæc namque innititur Omnipotentiæ Dei auxilianti, ut docet Divus *Thomas* 2. 2. q. 18. art. 4. ad 2. *Dicendum, quòd ſpes non innititur principaliter gratiæ jam habitæ, ſed Divinæ Omnipotentiæ, & miſericordiæ, per quam etiam qui gratiam non habet, eam conſequi poteſt, ut ſic ad vitam æternam perveniat. De omnipotentia autem Dei, & miſericordia certus eſt quicumque fidem habet.* Hæc D. *Thomas*: quibus manifeſtè oſtendit repugnantiam, quòd ſtante Divi-

Divinâ omnipotentiâ ſit Deo impoſſibile conferre gratiam, illam non habenti, quâ poſſit ipſum ad ſe convertere: cùm ad omnipotentiam Divinam, prout fide Theologica metaphyſicè infallibili creditur, pertineat, quòd poſſit conferre gratiam non habentibus illam. Et ulteriùs, quia ſpem reduceret ultimò, & radicaliter in propriam voluntatem, minimè tamen in Dei bonitatem, cujus proprium eſt, ut ſuprà diximus, miſereri ſemper, & parcere. Conſideraret namque, poſitum eſſe in manu ejus vias ſuas bonas, aut malas facere ab initio uſque ad finem; ab æterno, & in tempore, tàm in ſtatu conditionato, quàm abſoluto, quod, quàm abſurdum ſit, explicat D. *Auguſtinus* de prædeſt. Sanctor. cap. 11. rejiciens hunc ſuperbiſſimum, & infeliciſſimum ſperandi modum, dicens: *Sanè cum Apoſtolus dicat: Ideo ex fide, ut ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio; miror, homines infirmitati ſuæ ſe malle committere, quàm firmitati promiſſionis Dei. Sed incerta eſt mihi, inquis, de me ipſo voluntas Dei. Quid ergo? Tuane tibi voluntas de te ipſo certa eſt, nec timès? Qui videtur ſtare, videat, ne cadat. Cum igitur utraque incerta ſit, cur non homo firmiori, quàm infirmiori fidem ſuam, ſpem, charitatemque committit?* Quibus addit S. Doctor, cap. 12. *An verò timendum eſt, ne tunc de ſe homo deſperet, quando ſpes ejus ponenda demonſtratur in Deo; non autem deſperet, ſi eam in ſe ipſo ſuperbiſſimus, & infeliciſſimus poneret?* Hæc omnia conſequitur graviſſima alia conſideratio; dum hominibus unicum conſolationis præſidium videtur auferri, & quidem quo nullum firmiùs, nullum ſecuriùs. Quod enim majus nobis ſolatium, quàm non poſſe nos cæcitatibus, cæteriſque miſeriis adeò diſcedere à Deo, nec in tantam peccatorum profunditatem poſſe devenire, ut non poſſit miſericordia Dei ad nos deſcendere, & nos revocare? Sanctis, & Deum timentibus hæc veriſſima congruit confeſſio: *In te Domine ſpero; quia certiſſimè ſcio, & ſalutariter credo, nullam miſeriam meam tranſilire poſſe terminos potentis miſericordiæ tuæ.* Hæc confeſſio ſui ſanctitate, & infallibili veritate animos ſecundùm Deum lætificat; tantò magis, quantò veriùs agnoſcunt hujuſmodi ſecuritatem non in ſe ipſis ſe ponere, ſed in ſolo Deo: unde nonniſi miſerrimi, & ſuperbiſſimi crederent, & dicerent: *Hoc mihi ſolatium eſt, nunquam in tantam me poſſe venire miſeriam, ut voluntate mea reduci non poſſim.* Pone ergo homines juxta adverſæ opinionis principia, credentes, ſe ita abduci, & averti à Deo poſſe, ut Deus illos non poſſit revocare: an in ipſis hoc ſummum ſolatium reperiri poteſt? Ipſis deficere argumentum efficaciter probat. Nec contrarios excuſabit dicere, caſum eſſe metaphyſicum, & ſolius non repugnantiæ. Nam hoc eſt, quod argumentum abſurdiſſimum arguit, ſcilicet, vinci aliquandò poſſe miſeriis hominum miſericordiam Dei, taliterque nos poſſe deficere, ut nos non poſſit Deus reparare. Quod ſi minùs durum auctoribus ſuis, neceſſitate propriam opinionem ſubſtinendi videtur, totum meritò improbat, & rejicit verus Thomiſtarum ſenſus.

19. Sed ab omnibus his inconvenientibus ſe expedire putat Pater *Ramirez* diſp. 4. cap. 5. n. 179. dicendo, *illationes iſtas eſſe legitimas, ſi de*

auxiliis plenè indifferentibus loquamur, falſas verò, ſi potentia Dei in omni ſua latitudine attendatur, & prout comprehendit media libera ad bonum determinata: nam ſub his poſſet quamcumqne rebellem ad ſe trahere voluntatem. Quòd autem in illa ſuppoſitione, creaturæ poſſent propter ignorantiam ſuæ proterviæ petere à Deo converſionem, non eſt abſurdum, nec impotentia illa proxima Dei ad annuendum eſt contra Apoſtolum loquentem de facto, & prout modò res contingunt, ſecus in omni ſuppoſitione. Quapropter deductiones iſtæ ex noſtra ſententia diſſonæ non poſſunt eſſe viro Theologo, & qui naturam noſtræ libertatis penetret: quâ ſuppoſitâ, Deum non poſſe facere, quod intendunt, non majorem horrorem poſſunt incutere; quàm quòd Deus ſuppoſitâ eſſentiâ hominis, & equi, non poſſit facere hominem equum. Hæc Doctor iſte.

20. Sed quis crederet, Magiſtrum iſtum illuſtris ingenii, & exquiſitæ mentis minimè vidiſſe bonitatem illationis, & argumenti efficaciam, quæ ita pervia eſt oculis, ut mirum ſit in excuſationis ſpeciem abduci potuiſſe, cùm reſponſione non evacuetur, ſed integra maneat difficultas? Loquimur enim, & argumentum procedit de creatura conſtituta in actu primo per auxilium indifferens, cujus converſio eſt abſolutè, immò, & expeditè poſſibilis, nedum in ſtatu conditionato, ſed etiam in ſtatu abſoluto, etiamſi auxilium prævideatur inefficax, & ut tale conferatur. Poteſt enim ipſum, quantumvis prævifum inefficax in ſtatu abſoluto, reddere efficax; aliàs conſtituta poteſtate per auxilium indifferens, Creatura non poſſet ad gloriam ut coronam, & habendam per actus meritorios liberos. Et ulteriùs omiſſio, inſtante præcepto, non eſſet ipſi imputabilis ad culpam, cùm non eſſet in ejus poteſtate reddere auxilium efficax, ac per conſequens nec præceptum adimplere. Si ergo converſio eſt ipſi ſub tali auxilio abſolutè, & intrinſecè poſſibilis voluntati, quomodò poterit eſſe impoſſibilis talis converſio reſpectu Dei conferentis auxilium indifferens, quantumvis prævifum inefficax? An poſſibilitas, cùm ſit de eſſentia rerum, poteſt aliquâ ratione convenire illis reſpectivè ad cauſas ſecundas, quin etiam & potiſſimè illis conveniat reſpectivè ad cauſam primam, à qua omnis perfectio ab ipſis participabilis oritur? Quòd ſi poſſibile hoc bonum putant cauſæ ſecundæ, & non primæ; nec id abſurdum exiſtimant: quid hoc eſt, niſi aſſerere, creaturam per auxilium indifferens conſtitutam cum libertate, ſivè ab bonum, ſivè ad malum, nullatenus eſſe in poteſtate Dei, nec Deum poſſe illam reducere de malo in bonum, nec permittere, quòd de bono incidat in malum? Hoc ex ſolutione clariſſimè convincitur; nam conſtituta per auxilium indifferens, ita poſſet ipſa indurare cor ſuum, ut Deus nullatenus poſſet illud emollire, & ad ſe convertere: unde & eſſet independens à Deo quoad ſui determinationem, ſivè ad bonum, ſivè ad malum. Ad bonum quidem: nam creaturæ ſic conſtitutæ non eſſet in poteſtate Dei permittere peccatum; cùm quodlibet auxilium quantumvis inefficax poſſet ex propria determinatione reddere efficax: nec etiam quoad malum, cùm non ſit in poteſtate Dei illam ad ſe convertere, & cor ejus emollire: quod ita eſt ponere velle, & nol-

& nolle in poteſtate volentis, & nolentis, ut nedum impediat, verùm etiam ſuperet creatura liberè conſtituta Divinam poteſtatem: ipſamque ſubtrahere, prout ſic conſtitutam à providentia Dei, tàm poſitiva, & approbationis, quàm permiſſiva. Quin etiam, ſuppoſitâ libertate creaturæ, converſio, quæ eſt ipſi poſſibilis, non redditur aliter, juxta ſolutionem, Deo impoſſibilis, quàm ſit illi impoſſibile facere hominem equum, ſuppoſitâ eſſentiâ hominis, & equi, quod eſt abſolutè impoſſibile. In vanum ergo jactat latitudinem omnipotentiæ, quam creatura poteſt reddere impotentiam: & quam, ſi creatura exiſtimet, ſe reparare à miſeria ſemper poſſe, fallitur; & nonniſi per ignorantiam poterit ſui reparationem ab illa petere. Nec ſatis mirari poſſum exemplum ab auctore adductum de homine equo. Bonane illi hæc argumentatio? Scilicet: *Hoc impoſſibile, homo equus, à Deo fieri non poteſt: ergo ſalutaris converſio, quæ à me fieri poteſt, à Deo fieri non poteſt.* Reprehenſibilis eſt Theologo conſequentia iſta, qui naturam libertatis penetrat, non ſecundùm doctrinas hominum, ſed ſecundùm revelationes Dei; quibus conſtat, quòd homo ad Deum in ordine ad poteſtatem prædeſtinandi, & reprobandi, ſe habet, ſicut figmentum ſe habet ad figulum; quòd cor Regis ita eſt in manu Domini, ſicut diviſiones aquarum; quòd Deus magis habet in poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas. Totum componit vir Theologus cum natura libertatis, quæ non ſubterfugit *Auguſtinum*, dum impiam inſipientiam dixit, non poſſe Deum convertere hominem quando, & quomodo voluerit; quod certè pronunciavit S. Doctor, non ex ſuppoſitione, quòd neceſſitet Deus ad non peccandum, ſed etiam relinquendo potentiam ad peccandum, ſalvâque libertate creaturæ, quam penitus deſtruit ſolutio, dum libertatem ſecundam omninò independentem, quoad omne ſui exercitium liberum, à prima conſtituit: cùm de ratione cauſæ ſecundæ ſub omni conceptu, ſub quo talem rationem exprimit, ſit dependere à cauſa prima: ergo dum ſolutio ſub conceptu formali determinationis liberæ hanc dependentiam à prima non agnoſcit, potiùs ponit chimæram, quàm penetrat naturam libertatis.

21. Hoc egregiè explicat D. *Thomas* 3. contra gent. cap. 1. probans, dominium Dei ſupra res à ſe productas perfectum eſſe, quia ad earum productionem non indiget exterioris agentis adminiculo. Et 1. p. q. 23. art. 8. cùm ſic ſibi ſecundum objeciſſet argumentum: *Sicut nihil indiget conſilio, niſi propter defectum cognitionis, ita nihil indiget auxilio, niſi propter defectum virtutis: ſed neutrum horum competit Deo prædeſtinanti. Undè dicitur ad Rom. 11. Quis adjuvit Spiritum Domini, aut quis Conſiliarius ejus fuit? Ergo prædeſtinatio non juvatur precibus Sanctorum:* ſic reſpondet: *Ad ſecundum dicendum, quòd aliquis dicitur adjuvari per alium dupliciter: uno modo in quantùm ab eo accipit virtutem, & ſic adjuvari infirmi eſt, undè Deo non competit, & ſic intelligitur illud, quis adjuvit Spiritum Domini? Alio modo dicitur Deus adjuvari per aliquem, per quem exequitur ſuam operationem, ſicut Dominus per miniſtrum. Et hoc modo Deus adjuvatur per nos, in quan-*

tùm exequimur ſuam ordinationem , *ſecundùm illud* 1. *ad Corint.*3. *Dei enim adjutores ſumus* . *Neque hoc eſt propter defectum Divinæ virtutis* , *ſed quia utitur cauſis mediis* , *ut ordinis pulchritudo ſervetur in rebus* : *& etiam creaturis dignitatem cauſalitatis communicet* . Deus ergo juxta D. *Thomam* creaturis dignitatem cauſalitatis communicat,non ab ipſis accipit virtutem , aut conſtituitur potens effectum producere pro libito , & nutu ipſarum . Defectus virtutis , & inſufficientiæ ad producendum illud , quod ex terminis eſt poſſibile , eſt penitus Deo repugnans : unde & ex hoc ipſo neganda venit Deo neceſſitas ſcientiæ mediæ de converſione conditionata , quæ in ſententia oppoſita ſe habet ex parte actûs primi , & conſtituens Deum proximè , & expeditè potentem creaturam ad ſe convertere ; ne arguatur defectus in Deo ex defectu alicujus, unicè , & pro libito creaturæ exiſtentis . Deus ergo poteſt per ſe ipſum , & per potentiam ſecum omnimodè identificatam, quâ potens eſt ſubjicere ſibi omnia , movere efficaciter voluntatem , & facere , ut ipſa agat , quamvis utatur causâ liberâ ad productionem actûs liberi ; quæ potentia libera, quà formaliter influens in operationem , dependet à Deo . Sicut etiam potentia vitalis requiſita ad productionem actûs vitalis, & exiſtentia actûs meritorii requiſiti ad præmium , pleniſſimè ſunt in manu Dei , quin per iſtorum exiſtentiam conſtituatur aliquâ ratione potens ad productionem actûs vitalis , & ad præmiandum : cum ſupremo , & abſolutiſſimo ſuo dominio ſupra quamlibet creaturam exercere poſſit , etiam remanente libera ad faciendum , quidquid voluerit, quando , & quomodo voluerit .

22. At quia P. *Ramirez* ibi n.109. oppoſitum deducere vult ex illo Eccleſ. cap.15. *Deus ab initio conſtituit hominem* , *& reliquit illum in manu conſilii ſui* ; in quo textu libertas conſtituitur abſque aliqua limitatione dominii electivi , & indifferentiæ ; audiat D. *Thomam* egregiè , & mirificè q.3. de potent. art.7. ad 12. explicantem locum Eccleſiaſtici: *Deus non dicitur hominem dereliquiſſe in manu conſilii ſui*,*quin in voluntate operetur* , *ſed quia voluntati dedit dominium ſui actus* , *ut non eſſet obligata ad alteram partem contradictionis*; *quod quidem dominium naturæ non dedit*,*cum per ſuam formam ſit* (*naturali neceſſitate*) *determinata ad unum* . Et q.5. de verit. art.5. ad 4. *Deus dimiſit hominem in manu conſilii ſui*,*in quantùm conſtituit eum propriorum actuum proviſorem* : *ſed tamen providentia hominis de ſuis actibus non excludit Divinam providentiam de iiſdem* . *Sicut neque virtutes activæ creaturarum excludunt virtutem activam Divinam* . Et 1. p. q.22. art.2. ad 2. *In hoc*, *quod dicitur*,*Deum hominem ſibi reliquiſſe* , *non excluditur homo à Divina providentia* : *ſed oſtenditur* , *quòd non præfigitur ei virtus operativa determinata ad unum* : *ſicut rebus naturalibus*,*quæ aguntur tantùm quaſi ab altero directæ in finem* , *non autem ſe ipſa agunt* , *quaſi ſe dirigentia in finem* , *ut creaturæ rationales per liberum arbitrium* , *quo conſiliantur*,*& eligunt* . Et 3. contra gent cap.90. *Hæc verba ad hoc inducuntur* , *ut homines eſſe liberi arbitrii oſtendantur* , *non ut eorum electiones à Divina Providentia ſubtrahantur* , *quæ proinde*

eas & ordinare, & cauſare poteſt. Reliquit ergo Deus hominem in manu conſilii ſui, id eſt, cum libertate, & dominio ſupra ſuos actus, ut tanquàm Dominus poſſit elicere, vel non elicere hunc, vel alterum, hoc, vel illud eligere; ſed non reliquit eum in manu conſilii ſui, ut ſit primum liberum, & omninò independens, Dei voluntati, providentiæ, & virtuti non ſubjectum; multò minus, ut ita poſſit ſubterfugere Dei potentiam; ut nec ipſum ad ſe reducere poſſit ejus miſericordia. Quæ ſi reducere hominem potenti virtute ab ultima perditione decreverit, non propterea non relinquet illum in manu conſilii ſui, quinimò hoc operabitur, ut conſilium hominis bonum ſit, & volens illud ſequatur. An in manu conſilii ſui non erit, ſi volens ſequatur bonum conſilium? Aut hominis non erit conſilium, & adhæſio eidem, ſi Dei fuerit, & Deus utrumque dederit? Immo omne bonum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum: & noſtrum eſt, quia ab illo habemus, à quo ſolo habere poſſumus, quòd noſtrum ſit: cùm libertate noſtrâ impedire nos minimè poſſimus, ut, quod ſuum eſt, nobis Deus dare non poſſit. Quarè ſalubriùs confitendum eſt, & Dei dona verè omnia bona eſſe, & dante Deo, neminem ejus miſericordiam poſſe fugere, & liberè non fugere; & quod in his captu fuerit difficile, ſub myſterio latere.

§. II.

SECUNDA CONCLUSIO.

Evidentia, illationis à negatione gratiæ ex ſe efficacis, ad Creaturam à Deo inconvertibilem oſtenditur.

23 IN hac quæſtione, & controverſia non defuiſſe plures, qui bonitatem memoratæ illationis negarent, pauló ante retulimus, ſed quàm infirmiter, ſequenti argumento demonſtrari puto. Enimverò juxtà Adverſarios nullum datur Dei auxilium, quod inefficax non ſit; nec ab ipſis aſſignari poteſt principium, ex quo proveniat intrinſeca repugnantia, ut non ſit inefficax. Hæc namque oriri non poteſt ex voluntate creata, adhuc prout libera; quæ ſicut ſingulis auxiliis aſſentire poteſt, etiam poteſt deſſentire, immò neque conſentire, neque diſſentire. Non ſimiliter ex ipſo auxilio ſupernaturali, quod, ne deſtruat libertatem, ſupponitur intrinſecè inefficax. Non ulteriùs ex ſcientia media de efficacia auxilii, cùm hæc ſupponat ſuum objectum, & conſequenter debeat efficaciam auxilii ſupponere: ergo verum eſt de ſingulis dicere, ſicut & de omnibus, quòd ſunt inefficacia, & quòd ſunt ex ſe, & ab intrinſeco indifferentia. Hoc ſanè probat non repugnantiam, metaphyſicè loquendo, creaturæ inconvertibilis à Deo, in quo enim metaphyſicè repugnet, eſſe aliquem hominem in iis ſuppoſitionibus, qui vel omni auxilio conſentiat, vel omni ei diſſentiat, vel qui prævideatur ſic omni conſentire, vel omni diſſentire? Hoc ſanè habet inefficacia auxilii, quòd nuſ-

nuſquam inferat infallibiliter conſenſum voluntatis; cùm reſpectu creaturæ, per auxilium indifferens ſub libertate conſtitutæ, negatio converſionis ſit conjungibilis proximè cum auxilio ad ipſam converſionem: ergo nuſquam ex collectione auxiliorum poteſt reſultare metaphyſica impoſſibilitas reſiſtendi auxiliis inefficacibus;cùm prædicta collectio ſolùm moraliter moveat,quâ ratione ſingula auxilia diviſivè accepta, non inferunt infallibiliter conſenſum: ergo negatâ prædeterminatione, nullum eſt auxilium, cui voluntas non poſſit reſiſtere,reſiſtentiâ propriè, & formaliter tali, & cum quo non valeat conjungere diſſenſum.

24. Explico vim argumenti, & ſuppono, quòd tametſi auxilia Dei ſint infinita, & infinitiès infinita, illa tamen Deus collectivè, aut ſimul voluntati non valet impertiri; alioquin daretur infinitum in actu, quod *Philoſophi* negant poſſibile, & D.*Thomas* 1.p.q.7.art.4. ex quo ſit,quòd ſivè conferat unum, vel plura auxilia, ſemper auxilia in re collata ſunt aliquid determinatum. Loquamur ergo de Petro, quovis,aut quibuſvis auxiliis præmunito. Hic certè manet adhuc indifferens ad conſenſum, & diſſenſum; & ita expeditus ad diſſenſum, ut conſenſus non aliter exiſtat, quàm ſi illi unicum eſſet collatum auxilium de ſe indifferens, & fruſtrabile, alioquin non maneret liber. Jura quippè libertatis, apud ipſos, id expoſcunt; ne ſcilicet voluntas ab alio extra ſe determinetur, ſed ipſi determinatio tanquàm unico determinanti integrè, ac perfectè relinquatur: ſed ſi illi collatum eſſet aliquod auxilium determinatè, ita cum illo conſenſum conjungeret, ut conjunctionem illam, ſeù talis conjunctionis negationem pro ſuo faceret libito, potens antecedenter, & conſequenter illam non facere: ergo Petrus ſub quibuslibet auxiliis à Deo in re collatis, aut poſſibiliter conferendis, ita cum illis conſenſum conjungeret, ut conjunctionem illam pro ſuo faceret libito, potens antecedenter, & conſequenter conjunctionem illam non facere. Porrò ab impoſſibilitate facti ad negationem potentiæ bona eſt conſequentia: undè cùm ipſi reputent impoſſibilem converſionem liberam à Deo cauſatam medio auxilio per ſe, & ab intrinſeco efficaci, negant Deo potentiam ad obtinendam medio tali auxilio converſionem liberam. Atqui repugnat converſio libera in re poſita, quæ contingenter non exiſtat, tùm reſpectu Petri, qui illam nonniſi contingenter, & liberè valet ponere; tùm reſpectu Dei ratione ſcientiæ mediæ, quæ illi nonniſi contingenter adeſt: ergo inconſequenter ad hæc principia,apud ipſos inconcuſſa,aſſeritur in Deo, ut prædicatum neceſſarium, poteſtas ad convertendum Petrum: ac proinde non repugnat metaphyſicè caſus, in quo Petrus non poſſit à Deo converti.

25. Secundò efficaciter demonſtratur bonitas illationis. Si namque repugnat metaphyſicè, non præviderí Petrum conſenſurum alicui ex infinitis auxiliis, quibus eum poteſt Deus prævenire, eſt neceſſarium metaphyſicâ neceſſitate, Petrum alicui auxilio prævideri conſenſurum; æquipollent enim *impoſſibile non*, *&* *neceſſe*: & cùm connexiones metaphyſicè neceſſarias cognoſcat Deus per ſcientiam omninò neceſſariam; & Petrum alicui ex infinitis auxiliis conſenſurum eſſe, per eamdem

dem cognoſcere debet. Poterit ergo Deus independenter à ſcientia media decernere converſionem Petri, ſciens ſe habere medium aliquod efficax, quo poſſit obtinere liberum conſenſum Petri; quod utinam illi concederent: ſed renuent, ne à ſtabilitis ſcientiæ ſuæ mediæ principiis deficiant, ut numero ſequenti apertum & perſpicuum fiet. Sed tamen à duobus eos coarctari neceſſe eſt. Si enim concedant Deo abſolutè media infallibili certitudine inferentia converſionem liberam, omnia ſcientiæ mediæ fundamenta corruent. Si verò ejuſmodi media non admittant, nihil eſt, undè haberi poſſit metaphyſica infallibilitas converſionis Petri; nempè, ut metaphyſicæ veritatis infallibilitate, neceſſarium ſit, Petrum converti. Eſt ergo poſſibile ſub omnibus, & ſingulis Dei auxiliis, ipſum non converti; ſeu quòd Deus illum non poſſit convertere. Ad hæc: Deus non eſt potens convertere creaturam, niſi dominium habeat ſuprà libertatem creaturæ; vera enim potentia non tranſgreditur terminos dominii; & creatura rejicere poterit conatus divinæ virtutis, quoties libertas ejus extra terminos dominii Dei conſtituatur, & abſolutum ſuæ libertatis dominium ſibi habeat: atqui per indifferentia auxilia, & per potentiam illa conferendi, non habet dominium ſuprà libertatem creaturæ; quippè hæc omnia ſunt citra ditionem libertatis, adeò ut libertas jure ſuô utens poſſit illa inutilia reddere: ergo ex auxiliis indifferentibus legitimâ conſequutione deducitur, Deum non eſſe potentem convertere creaturam. Concluſio iſta neceſſaria eſt, ſed duriſſima: quippè, ut ſuprà argumentabamur, non de caſu poſſibili, ſed de omni præſenti caſu erit ſuſtinenda; nam nullus erit caſus, in quo Deus verè potens ſit creaturam ad ſe convertere. Si enim convertatur, non erit operatio potentiæ miſerentis Dei, ſed duntaxat potentis creaturæ, cujus voluntas extra ditionem potentiæ Dei conſtituta, poſſibile Deo faciet, & in re ponet, quod Deo ſecundùm rationem virtutis ſuæ eſt impoſſibile: poteritque cum veritate dicere: *Faciat Deus quoaduſque potuerit, adhuc poſtquam fecerit, meum eſt, converſionem meam conatibus ejus adjungere, aut illos reddere irritos*: quod maximè verum, ſtatuto ſuprà rejecto virium æquilibrio. Velit namque Deus voluntatem de contraria in contrariam affectionem tranſire, & de nolente fieri volentem infuſâ potentiſſimâ gratiâ; æqualem, ne pereat libertas, inveniet concupiſcentiæ vim, ut voluntas gratiæ reluctari poſsit. Vehementiſsimè, ut ita dicam, contendat Deus ulteriùs ipſam mutare, novum adjiciens gratiæ robur; æquè fortis erit voluntas, cùm & æqualis ſemper erit concupiſcentiæ vis; per voluntatem ſtabit, quòd ſit victrix efficaciſsimæ gratiæ Dei, hoc exigente æquilibrio: ergo voluntas erit ſuprema domina, in ipſa erit ſumma converſionis poteſtas. Non ergo Deus potens erit creaturam ullam convertere. Ulteriùs, & aſcendat ratio ad ſcientiæ mediæ originem. Cur volunt Auctores, quibuſcum agimus, excludere poſsibilitatem inconvertibilis creaturæ? Quia, inquiunt, non eſt poſsibile, ut infinitis attentis auxiliis, & caſibus libertatis creaturæ, non ſit aliquis ſub aliquo auxilio caſus converſionis, & ut talis prævideatur. Nuſquàm homo omnes vires ſuas diù ita exere-

re poteſt, ut nulla ex parte ceſſet, aut pigreſcat. Nuſquàm magnis multiſque difficultatibus obniti diutiſsimè valet, ut nec tantillum defatigetur, & exhauſtis viribus à certando ceſſet. Non ergo illi innumerabilium Dei motionum multitudini, quibus laceſſitur, reſiſtere poterit. At quis non videat, reſponſione iſtâ non excludi impoſsibilitatem phyſicam, ſeu metaphyſicam converſionis, ſed tantùm moralem? Rogo, an ille caſus, qui prævideatur converſionis, ſit caſus libertatis? Inficiari non poterunt. Eſt ergo caſus præviſionis contingentis Deo non liberæ, & omninò liberæ ſolùm creaturæ: ergo verè, & phyſicè, ſive metaphyſicè penès creaturam eſt, quòd caſus ille ſit, vel non ſit converſionis, & quòd Deus habeat, vel non ſcientiam de converſione. Ergo poſsibile eſt creaturæ, ut Deus nullam ſcientiam mediam habeat de ejus converſione; quippè de omni caſu imaginabili idem fit argumentum. Ergo ex ſententia de auxiliis indifferentibus, infallibili conſequutione habetur poſsibilitas vera realis, ſeu metaphyſica inconvertibilis à Deo creaturæ. Et quidem donec ſtatuant poſitivam aliquam rationem ejuſmodi poſsibilitatem excludentem (quippè poſsibilitas illa negationis eſt) ſemper contra ipſos urget argumentum, cui difficillimè aptari poteſt ſolutio.

26. Demus tamen illis, non eſſe poſsibile, ut attentâ collectione omnium auxiliorum, non prævideatur ſub aliquo voluntas conſenſura. Eſt ergo hæc propoſitio æternæ veritatis: *Quævis poſſibilis creatura ſub aliquo auxilio conſentiet*, & conſequenter hæc veritas à Deo per ſcientiam neceſſariam cognoſcitur. Pone modò decretum hoc: *Volo Petrum efficaciter vocare per auxilium, quod prævidero per ſcientiam mediam efficax*. Hoc decretum dixi ſub initium numeri præcedentis eſſe neceſſariò admittendum à contrariis, niſi incidere malint in creaturam inconvertibilem; & addidi, eo admiſſo, fundamenta ſcientiæ mediæ corruere, quod nunc oſtendere aggredior. Ex vi hujus decreti jam Deus manet conſequenter neceſsitatus ad concipiendum aliud decretum, quò auxilium conferat præviſum efficax: nam efficax intentio finis neceſsitat ad electionem, & executionem mediorum; & intentio efficax voluntatis immutabilis, qualis eſt voluntas divina, neceſsitat infallibiliter, ut concipiatur ſecundum decretum. Modò ſic: Poſitâ poſsibilitate hominis, quem Deus non poſsit aliquo auxilio convertere, debet admitti, ut poſsibile, aliquod antecedens connexum cum actu, & à voluntate inimpedibile, ac non auferens libertatem: atqui hoc admiſſo ruunt principia ſcientiæ mediæ, & inconſequenter negatur prædeterminatio: ergo vel neganda hæc non eſt, vel admittenda caſus poſsibilitas. Minor, cùm importet firmum inter Adverſarios principium, ex connexione inimpedibili negantes phyſicam prædeterminationem, probatione non indiget. Undè ſolùm firmari debet aſſertio majoris, quæ ſanè veriſsima eſt, juxta dicta; datâ quippè impoſsibilitate ca ûs, poteſt Deus concipere duplex decretum, quorum altero efficaciter decernat converſionem Petri; & altero exequutivè conferre auxilium, quod præviderit efficax; ſi enim Deo deficere nequit auxilium efficax, nec à fortiori

tiori poteſtas proxima ad illud decernendum, maximè dum concipiendo primum decretum, ſe ipſum neceſsitabit ad ſecundum. Hoc ergo ſuppoſito, complexum ex duplici hoc decreto antecedit, & connectitur cum actu, & eſt à voluntate hominis inimpedibile. Antecedit, quia utrumque decretum conceptum eſt pro priori ad exiſtentiam, & prævilionem futuri actûs; primum quidem pro priori ad exiſtentiam, & prævilionem actûs abſolutam, & conditionatam, cùm reguletur per ſcientiam neceſſariam: ſecundum verò antecedit exiſtentiam abſolutam; alioquin actus præcederet decretum collativum auxilii, à quo cauſatur; ac ſubindè prævideretur exiſtere pro priori ad auxilii exiſtentiam; & non regularetur per ſcientiam mediam de ſe compoſſibilem cum carentia talis decreti. Complexum inſuper hoc ita antecedens actum connecteretur cum actu; & ratio eſt, quia nec complexum, nec aliquod ex illis decretis componibile eſt cum carentia actûs. Non primum, nam intentio efficax Dei fruſtrari non poteſt: non ſecundum, quia eſt electio medii efficacis ab effectu inſeparabilis. Et tandem eſſet à voluntate hominis inimpedibile utrumque decretum: quoad primum patet, quia eſſet præconceptum à Deo independenter ab omni exercitio libero voluntatis, tùm abſoluto, tùm conditionato. De ſecundo decreto, quòd vitari non poſſit, facilè oſtenditur: nam etſi Adverſariis demus, poſſe à voluntate vitari, ne hoc, vel illud auxilium, aut infinitorum quodlibet in particulari decernatur, minimè tamen impedire valet humana voluntas, quin aliquod decernatur. Etenim licèt poſſit fruſtrare quodlibet ex infinitis auxiliis in ſingulari ſumptum, potens illud reddere inefficax, ſub quolibet in particulari diſſentiendo; at totam auxiliorum collectionem fruſtrare, & omnia collectivè reddere inefficacia minimè poteſt; cùm ex terminis contradictionem implicet, juxta ipſos, hominem aliquem prævideri diſſenſurum toti auxiliorum collectioni, ac proptereà aliquod auxilium vagè ſumptum efficax debet aſſignari. Secundò: quia cùm voluntas non poſſit impedire primum decretum, nec poteſt impedire ſecundum. Hoc ſanè efficaciſſimè probant argumenta omnia, quibus Adverſarii demonſtrare tentant, nullam relinqui in arbitrio noſtro poteſtatem ad carentiam actûs, poſito decreto phyſicè prædeterminante, quæ certè ad hominem non poſſunt non eſſe efficacia. Conſtat inſuper apud Thomiſtas, qui aſſerunt, non poſſe cum infallibilitate decreti componi carentiam actûs, quia implicat, ſtante efficaciâ, & metaphyſicâ connexione antecedentis cum conſequenti, poni antecedens, & non exiſtere conſequens. En quomodò evidenter, negato illo caſu poſſibili, tenentur ipſi admittere aliquid antecedens connexum cum actu, & à voluntate inimpedibile non deſtruens libertatem: ergo vel non eſt neganda phyſica prædeterminatio, vel, ſi negetur, admittendus eſt caſus, quô Deus non poſsit quando, & quomodò voluerit creaturam convertere, ſeu creatura ab illo inconvertibilis.

§. III.

Quædam Caduciferi *ſolutio expenditur.*

27. HOc loco conſideranda nobis, rejiciendaque eſt quædam *Caducæi* cogitatio. Sed priùs expendamus obiter, & relegamus ea, quæ ipſe ſupponit. Aſſerit ille part. 2. punct. 9. pag. 387. num. 232. *Suppono primum, omnem creaturam rationalem, cui auxilia ſunt conferenda, eſſe finitam & limitatam, proindèque non habere capacitatem in ſe ad ſuſcipienda auxilia, ſive cathegorematicè, ſive ſyncathegorematicè infinita: omnis enim potentia ad infinitum verè tale, nonniſi infinita potentia eſſe poteſt. Undè infertur, quòd, licèt ſententia negans poſſibilitatem creaturæ rebellis in ſenſu compoſito indifferentiæ auxiliorum ad rei veritatem propinquare videatur, tamen exindè forſitan claudicat, & multò ſophiſmatis ſpecimine circumvolvitur; quia diſcurrit non ſolùm per infinita auxilia, ſed per infinitos cumulos auxiliorum; perindè, ac ſi creatura quælibet eorum, etiam ſucceſſivè, recipiendorum eſſet capax: quarè ſub latibulo infinitudinis facilè propugnator elabitur, & veritas nuſquam apprehenditur. Suppono ſecundum, hanc finitudinem, & limitationem, licèt in re ad plurimas libertates, plurimaque auxilia ſe extendat, quæ nobis facilè non poterunt percipi, aut numerari; tamen, cùm propter limitationem ſui certo, & determinato numero conſtent; debebunt, diſputationis cauſa, ad breviorem numerum cingi: non ſecus, ac fieri ſolet in intenſione graduum recenſenda, & uſque ad octo gradus determinanda; licèt innumerabiles illa contineat. Quarè ſupponendum hìc nobis eſt, Petrum v. g. habere dumtaxat in ſua potentia libera octo libertates ad converſionem, & non converſionem, conſenſum, vel diſſenſum, quæ ſint v. g. A. B. C. D. E. F. G. H. Quarum unaquæque, utpotè vera libertas includet duas poteſtates nimirum ponendi conſenſum, ſive converſionem; & ponendi diſſenſum, ſive non converſionem. Quæ quidem indifferentia reſolvenda eſt pro libito voluntatis.*

28. Quis hìc non videat, qualiter principiorum ejus, quam tueri profitetur, Scholæ non ſatis ſe eſſe peritum oſtendit? Rogo enim, ubi ſalvatur illa volentis Dei ad efficiendam converſionem creaturæ omnipotens facultas, quam tot à nobis allata teſtimonia prædicant? An per auxilium determinatum, determinatè ſumptum; aut per numerum illum finitum auxiliorum? Si primum: cùm Deo neceſſariò conveniat ſuprema illa poteſtas convertendi creaturam, hanc prorſus, medio tali auxilio, obtinebit: ergo hoc auxilium neceſſariò erit intrinſecè efficax; quod Auctores Societatis uno ore negant; eſt enim efficacia in eorum principiis extrinſeca auxilio, proveniens à conſenſu creaturæ. Si dicatur ſecundum, converſionem fieri per numerum finitum auxiliorum; cùm creatura poſsit prævideri diſſenſura octo illis libertatibus, hanc

Deus

Deus ſolùm poteſt convertere, mediâ gratiâ intrinſecè efficaci, cujus efficacia ſit independens à conſenſu creaturæ; quam maximè abhorret Schola Societatis. Rurſus, cùm poſsibile ſit, quòd omnes illæ octo libertates prævideantur inefficaces, hâc ſuppoſitâ præviſione inefficaciæ, impotens eſſet Deus convertere creaturam per aliquam ex illis libertatibus; eſſet enim, hâc ſuppoſitâ præviſione diſſenſûs ſub ultima libertate, converſio Deo abſolutè impoſsibilis; poteſtas quippè proxima Dei convertendi creaturam conſtituitur, juxta omnes Auctores Societatis, ut ſuprà diximus, per ſcientiam mediam efficaciæ alicujus ex auxiliis; cùm apud ipſos ſcientia media ſe teneat ex parte actûs primi, conſtituens Deum proximè, & expeditè potentem convertere creaturam; aliàs independenter à tali ſcientia poſſet Deus liberè determinare cujuſvis creaturæ converſionem: ſed dùm datur præviſio diſſensûs, talis ſcientia efficaciæ auxilii deficit: ergo converſio erit abſolutè impoſſibilis: niſi fiat mediô auxiliô, cui voluntas non poſsit reſiſtere; quod, licèt veriſsimum ſit, ab eis negatur. Quarè Auctores hujus Scholæ, negantes poſsibilitatem creaturæ, quam Deus non poſsit convertere, conſtanter affirmant ſalvari dominium Dei ad converſionem creaturæ per ordinem ad omnia auxilia poſsibilia vagè, & indeterminatè; quia nempè dominium Dei metaphyſicè infert, quòd intra collectionem omnium auxiliorum poſsibilium prævideantur infinita efficacia vagè, cum determinatione eſſentiali, ut non deficiat in omnibus aliquod vagè efficax, quod inferat converſionem: quem modum dicendi invictè rejiciunt Thomiſtæ omnes.

29. Ad cujus evidentiam obſervandum maximè, quòd recurſus ille ad ſupremum Dei dominium, ut ex eo inferatur, dari in illis infinitis auxiliis unum vagè, quo Deus creaturam poſsit convertere, eſt mera petitio principii; cùm enim illud auxilium ſit indifferens, cui voluntas creata poſsit reſiſtere, redit inconveniens prætenſum, quòd Deus non eſſet ſupremus Dominus converſionis creaturæ. Si enim voluntas huic poteſt reſiſtere, ecqui fiet, ut non reſiſtat? Quod ut manifeſtiſsimè conſtet, ſit caſus, quòd auxilia, quibus Deus movere poteſt creaturam ad conſenſum, ſint tantùm octo, ut ſupponit *Caducæus*: annè ex ſupremo dominio Dei argui poteſt, quòd unum ex illis auxiliis indifferentibus, relatè ad ſupremum Dei dominium, ſit efficax? Ergo, etſi dentur auxilia indifferentia infinities infinita, non ex ſupremo Dei dominio concludi valet alicujus etiam vagè efficacia, relatè ad Dei dominium; ſed potiùs defectus omnipotentiæ, quâ poſsit rebellem ad ſe convertere voluntatem: & quò magis multiplicentur auxilia, quibus explicatur virtus omnipotentiæ, creſcit abſurdum, quòd Deo, majori conatu, tot infinitis auxiliis procuranti converſionem, creatura poteſt reſiſtere; quòd iſta ſuperat poteſtatem Dei; & quòd à libertate ejus habet Deus, quòd ſit potens, vel impotens convertere creaturam.

30. Proſequitur *Caducæus* ibi num. 233. *Hinc verò jam profundius nobis deſcendendum eſt, & obſervandum, quòd unicuique indifferentiæ libertatis reſolvendæ correſpondet unicum ſolum libitum, ex quo,*

& juxta quod voluntas ſe determinat ad unum extremum ponendum præ alio, quo talis libertas manet exercita, & indifferentia reſoluta. Quia, nimirùm, ſi rogatur voluntas in caſu libertatis A. cur ponis conſenſum? Reſpondebit: Quia cum ſim libera modò, & indifferens ad ponendum conſenſum præ diſſenſu, & è contra; libet mihi eligere conſenſum præ diſſenſu: quarè in ea libertate jam conſtat quomodò in ordine ad operandum detur vera indifferentia compoſita ex duplici poteſtate, & unum tantum libitum in ipſa natura, & potentia libera magis profundum, quod ſit determinativum, ac reſolutivum hujus indifferentiæ, ac libertatis: patet ergo, quòd in hac libertate A. voluntas non habitura eſt libitum diſſentiendi, reſolvendique per diſſenſum ſuam indifferentiam. Ex qua applicatione ſtatim ſequitur; quòd, ut potentia, ſive voluntas Petri dicatur eſſe libera ad converſionem, & non converſionem; requiritur, quòd, licèt voluntas in libertate A. habitura ſit libitum conſentiendi, & reſolvendi per conſenſum veram indifferentiam elicitivam conſenſus, aut diſſenſus; & ſimiliter ſe habeant libertates ſequentes, v.g. B.C.D. nihilominus neceſſe eſt, ut reliquæ, vel ſaltem aliqua ex eis, quæ ſunt E.F.G.H. ſit libertas, in qua tale libitum determinativum, & reſolutivum indifferentiæ ad conſentiendum, & diſſentiendum ſit libitum diſſentiendi, quo diſſenſus reſolvat talem indifferentiam. Ratio eſt clara: quia, niſi hoc ita ſit, potentia libera, nempè voluntas, licèt habeat indifferentiam veram elicitivam ad hanc, vel illam operationem; non habebit veram indifferentiam determinativam, ſeu veram vim ſe determinandi ad utrumlibet, niſi in ea verè detur aliquis caſus libertatis, v. g. ad conſenſum, & diſſenſum, in quo ipſa ſe determinaret ad diſſenſum præ conſenſu; nam ſic daretur in fundo ipſius voluntatis facultas libitiva conſenſus, & facultas libitiva diſſenſus, licèt ſub numero diſtinctis libertatibus, & indifferentiis elicitivis.

31. Rem novam hìc audio. Quis audivit uſquàm, quòd in voluntate verè libera diſtinguitur indifferentia elicitiva à determinativa? Quod ſolùm verificatur in caſu, quòd Deus operaretur ex neceſsitate naturæ, aut quòd deficiente judicio indifferenti Deus neceſſariò moveret creaturam ad operandum; tunc enim virtus elicitiva diſtinguitur à virtute dominativa; non enim manet, ſed è medio tollitur liberum arbitrium. Secundò, quòd exercitium libertatis requiratur, ut potentia ſit libera, ac ſi pro priori ad exercitium libertatis, non ſalvaretur, ac ſubſiſteret ejus conſtitutivum: ergo, ut voluntas, quæ in quatuor primis libertatibus habitura eſt libitum conſentiendi, & reſolvendi per conſenſum ſuam indifferentiam, dicatur verè libera ad converſionem, & non converſionem, non requiritur, quòd aliqua ex ultimis libertatibus ſit libertas, in qua tale libitum reſolutivum indifferentiæ ad conſenſum, & diſſenſum ſit libitum diſſentiendi, quo diſſenſu reſolvat talem indifferentiam. Patet conſequentia; nam, ut ipſe fatetur, libitum diſſentiendi eſt ipſamet determinatio, & reſolutio indifferentiæ per diſſenſum; ſed determinatio, & reſolutio indifferentiæ libertatis per diſſenſum eſt exercitium libertatis: ergo hoc libitum diſſentiendi non requiritur, ut potentia

tentia ſit libera. Vana ergo, & futilis illa eſt excogitata ratio, quam vocat *claram*.

32. Sed accedamus ad rationem probativam ſuæ aſſertionis. Cauſam ſuam aggreditur ſequenti diſcurſu num. 236. *His poſitis aſſertio eſt, quòd, etiam de potentia abſoluta loquendo, creatura illa, quam Deus nullo auxilio ei conferibili poſſet convertere, non poſſet eſſe creatura verè libera: & ſic ex ſuppoſitione creaturæ verè liberæ ad conſenſum, & diſſenſum, converſionem, vel non converſionem per auxilia indifferentia, ad meritum, & demeritum verè infertur, nullam eſſe poſſibilem creaturam ſic liberam, quam Deus non poſſet convertere. Aſſumptum probatur ſic ſub rigoroſa lima Scholaſtica, ut ejus veritas pateſiat. Creatura, quæ prævideretur diſſenſura omnibus auxiliis ipſi poſſibilibus, eo ipſo argueretur carituram eſſe libertate; ergo ex libertate, ex indifferentia auxiliorum ſequitur, Deum poſſe convertere quamlibet creaturam: prob. antecedens: Creatura, quæ præVideretur diſſenſura omnibus auxiliis ſibi poſſibilibus, eſſet creatura, quæ, licèt pro omnibus hypotheſibus ſibi poſſibilibus habitura eſſet veram potentiam aſſentiendi, & diſſentiendi, ſeu veram indifferentiam activam ad conſenſum, & diſſenſum circa idem objectum proſequendum, aut fugiendum: tamen penitùs, & funditùs caritura eſſet vi electiva, libitiva, & reſolutiva conſenſus, præ diſſenſu. Sed facultas ita gaudens indifferentia ad conſenſum, & diſſenſum; ut funditùs, & ab intrinſeco ſui careat vi determinativa ſui ad conſenſum, præ diſſenſu, libera eſſe non poteſt: ergo &c. Minor eſt clara ex doctrinis jam ſuprà conſtabilitis, quia talis facultas diſſentiendi, & conſentiendi, vel determinanda eſſet pro omni hypotheſi poſſibili ad diſſenſum; & tunc eſſet potiùs determinatio potentiæ ad unum, quam libertas, vel futura eſſet indifferentia perpetua, reſolubilis numquam. Majorem probo, illa creatura, ſive facultas rationalis, quæ pro nulla hypotheſi poſſibili juxta naturam ſuam, habitura eſt vim libitivam, ac ſui determinativam conſenſus, præ diſſenſu, eſt creatura, vel facultas rationalis, quæ funditùs, & penitùs, abſque intrinſeco ſui caritura eſt vi libitiva, & reſolutiva indifferentiæ, quam habet ad ponendum conſenſum, vel diſſenſum, libitiva inquam determinatè conſenſus, præ diſſenſu, ſic explicabili: Volo reſolvere hanc meam indifferentiam eliciendo potiùs conſenſum, quam diſſenſum. Sed creatura, quæ præVideretur omnibus auxiliis ſibi poſſibilibus diſſenſura, eſſet creatura, quæ in nulla hypotheſi ſibi poſſibili, (licèt haberet vim operativam agendi conſenſum, vel diſſenſum circa idem objectum) habere poſſet vim determinativam ſui, & electivam conſenſus, præ diſſenſu: ergo &c. Major videtur evidens. Probatur minor: Creatura, quæ præVideretur diſſenſura omnibus auxiliis ſibi poſſibilibus; præVideretur diſſenſura omnibus ſibi poſſibilibus ſub certo, & limitato numero ad octo, v. g. ut ſuppoſuimus, v. g. A. B. C. D. & conſequenter penitùs caritura vi electiva conſenſus, præ diſſenſu ſub tali determinato numero auxiliorum, & hypotheſium. Atqui ſuppoſitâ limitatione creaturæ, nulla alia hypotheſis illi conferibilis eſt, etiam operante Deo de po-*

potentia abſoluta ; ergo pro nulla omninò hypotheſi poſſibili id poſſet habere talis creatura. Major, & minor conſtant ex ſuppoſitionibus præjactis, quæ ſtando ſuis terminis apparent eſſe manifeſtiſſima. Propterea ergo in hac unica ratione, quæ tota, & unica clavis eſt ſupradictæ aſſertionis, non video aliquid eſſe caducum, atque ruinoſum.

33. Lepidum iſtud eſt, acutumque *Caducæi* commentum. Falſum eſt illud, quod ille dictitat, quòd Creatura, quæ prævideretur diſſenſura omnibus auxiliis, libera non eſſet. Ubi ſuſpicio neceſſitatis libero arbitrio inferendæ, ex diſſenſu auxiliis purè indifferentibus, cum utroque extremo libertatis compoſſibilibus; & quæ non infallibiliter determinant voluntatem ad unum; cùm potiùs eorum indifferentia determinetur à voluntate? Secundò, voluntatem creatam velle efficaciter exiſtere ſuum actum liberum, nec eſt implicatorium, nec libertati ejus oppoſitum, cùm voluntas creata ſit ſui actûs domina: ergo illæsâ libertate poteſt liberè velle omnibus auxiliis reſiſtere. Tertiò, Creaturam prævideri conjunctam cum extremo, cum quo expeditè, & liberè conjungi poteſt, nec contradictionem involvit, nec deſtructionem libertatis; ſed creatura eſt expeditè potens ad reſiſtendum auxiliis indifferentibus: ergo prævideri poteſt omnibus diſſenſura. Quartò, libertas voluntatis non explicatur, niſi in actus ſingulos ſejunctim; nec actus eſt ejus ullus, qui reſpondeat collectioni omnium auxiliorum: ergo de medio non tollitur libertas per hoc, quòd prævideatur diſſenſura omnibus auxiliis: libera enim ſemper voluntas eſt, ac diſſensûs dominatrix, nec ulli umquam neceſſitati obnoxia. Et tandem diſſenſus, quô prævideretur creatura diſſenſura omnibus auxiliis, eſſet diſſenſus, quô ita diſſentiret, ut in ſenſu compoſito talis diſſensûs poſſet non diſſentire; cùm diſſentiret, retentâ libertate in actu primo; ſed actus ille perfectiſſimè liber eſt, qui talis eſt, ut in ſenſu compoſito diſſenſus, poteſt creatura non diſſentire: ergo creatura, quæ prævideretur diſſenſura omnibus auxiliis, eſſet perfectiſſimè libera.

34. Verùm, inquit ille, creatura, quæ prævideretur diſſenſura omnibus auxiliis, pro omnibus hypotheſibus ſibi poſſibilibus, licèt haberet veram potentiam, ſivè indifferentiam activam ad conſenſum, & diſſenſum; careret tamen vi libitivâ, & reſolutivâ conſensûs præ diſſenſu. At quis non videat, primò, quòd nullo idoneo veritatis argumento munitus aſſerit Auctor iſte, vim libitivam, & reſolutivam conſensûs præ diſſenſu eſſe diſtinctam à potentia, ſeu indifferentia activa ad conſenſum, vel diſſenſum? Quod eſſe penitùs falſum oſtendimus diſp. 1. dub. 1. §. 2. a num. 38. Secundò, vis libitiva, ſeu reſolutiva conſensûs præ diſſenſu ingreditur, juxta ipſum, in conceptu libertatis, ut concedit num. 239. ergo implicat creaturam habere veram libertatem ad conſenſum, & diſſenſum, deficiente tali vi libitivâ, & reſolutivâ. Sed, juxta ipſum num. 236., creatura, quæ ſic prævideretur diſſenſura omnibus auxiliis, habitura eſſet veram potentiam, & indifferentiam ad conſenſum, & diſſenſum: ergo eſſet perfectiſſimè libera. Quod magis ur-

urget, ſi attentiùs conſideretur, qualitèr ille dicto num.236. explicat vim libitivam; nempè; Volo (& quidèm liberè) reſolvere meam indifferentiam eliciendo potiùs conſenſum, quàm diſſenſum; ſed voluntas carens hoc velle non ideò libertate careret; cùm volitio illa ſupponeret integrè conſtitutam libertatem, quæ ſolùm conſiſtit in virtute determinante exiſtentiam actûs: ergo eſſet perfectiſſimè libera.

35. Pergit ille num. 239. *Nunc verò pro coronide recenſebimus ea, quæ prædictæ aſſertionis fructus eſſe poſſunt, atque illationes, quæ aliqua difficilia non incongruè declarare videantur. Primò. Quomodò verificetur, Deum habere in manu ſua noſtras voluntates, ut quò velit, flectat illas, determinando eas quoad ſpeciem actus ſine læſione libertatis. Nam poſitó caſu, quòd Petrus habiturus ſit ſolùm illas octo libertates ad conſenſum, & diſſenſum, converſionem, & non converſionem, ſcilicet, A. B. C. D. E. F. G. H., & quòd prævideatur conſenſurus in quatuor prioribus, & diſſenſurus in quatuor poſterioribus; poteſt Deus tali ſcientiâ ductus mittere illi congruentiam circumſtantiarum, & auxilii, quæ ſit libertas A. & non H. vel reliquæ poſteriores; & cùm Deus prævideat pro tali libertate libitum Petri futurum eſſe determinatè ad conſenſum præ diſſenſu: pollet Deus hoc altiori, & ſuaviori modo flectendi voluntatem, quò velit, medio exercitio liberrimo ejuſdem voluntatis creatæ.* Sumamus hoc, quod *Caducæus* offert nobis. Si, poſitò caſu, quòd Petrus habiturus ſit ſolùm illas octo libertates ad conſenſum, & diſſenſum, & quòd prævideatur conſenſurus quatuor prioribus, & diſſenſurus quatuor poſterioribus, poteſt Deus, tali ſcientiâ ductus, mittere illi congruentiam circumſtantiarum, & auxiili, quæ ſit libertas A. & non H. vel reliquarum; & quòd prævidendo pro tali libertate libitum Petri futurum eſſe determinatè ad conſenſum præ diſſenſu, pollet Deus hoc altiori, & ſuaviori modô flectendi voluntatem, quò velit, mediô exercitiô liberô ejuſdem voluntatis: ergo licèt poſſibile ſit, quòd Deus, ſuppoſitâ libertate A., ſub qua prævidet Petrum conſenſurum, mentem ejus tanta boni objecti luce, & evidentiâ perfundat; voluntatemque ejus tantâ ſuavitate, & utilitate, honeſtateque ejuſdem boni propoſiti demulceat, ut liberè conſentiat, non tamen ſub libertate H., & aliis poſterioribus libertatibus, ſub quibus prævidet Petrum diſſenſurum. Ubi ergo eſt invictiſſima illa, & indeclinabilis gratiæ Dei efficacia, cui ſubjicitur voluntas; quæ certiſſimè ſuum conſequitur effectum, & quâ Deus prædominatur arbitrio creato, facitque, illud ſe liberè, & infallibiliter flectere, ac ſe determinare in omne opus bonum, quod Deus abſolutâ voluntate voluerit, & prædefinierit ab eo fieri? Conſultiùs ergo foret abſolutè negare ſupremum Dei dominium ad convertendam creaturam, faciendo eam de nolente volentem, quàm ſic vel illis hypotheſibus conſtituere efficaciam illius ſupremæ poteſtatis. Ex quo potiùs riſu excipienda eſt *Caducæi* reſponſio. Quis namque tàm ineptus eſt, qui neget, Deum poſſe convertere creaturam ſub illis quatuor libertatibus, prævìſis efficacibus; aut quòd, earum efficaciâ prævisâ, non poſſit Deus unam ex illis efficacibus præ-

viſis

viſis conferre, quæ ſit infallibiliter connexa cum conſenſu; quamvis creatura poſſit poteſtate antecedenti diſſentiri, & impedire per diſſenſum illam prævisionem conditionatam efficaciæ ſub eis quatuor libertatibus? Non ergo ſub his terminis exagitatur quæſtio; ſed ſolùm, an ſalvetur Dei dominium, potenſque ſit Deus convertere creaturam per aliquod ex infinitis auxiliis indifferentibus? Quarè inane, falſum, deſperatiſſimumque eſt hoc *Caducæi* perfugium. Reliqua omitto, quæ ibi aſſerit, quæ ſunt minutiora, & ab aliis ejuſdem Scholæ, quibus hæc diſplicere debet opinio, ſtudiosè colligenda.

§. IV.

Solvuntur Argumenta.

36. UT reſolutio utriuſque partis illuſtrior appareat, & Scholæ congruentior fiat, argumenta proferenda, & ſolvenda ſunt, quæ afferunt Auctores oppoſiti. Primum eſt contra abſurditatem conſequentis ſub hac forma. Illæsâ omnipotentiâ Dei, ſalvant Thomiſtæ, Deum non poſſe ad bonum convertere Angelum malum; quia nempè ex ſuppoſitione electionis, ſeu volitionis plenè deliberatæ, inflexibilis manet, & immobilitèr adhærens objecto, quod ſemel elegit: ergo illesâ omnipotentiâ divinâ, poterunt ſalvare ſcientiæ mediæ defenſores, Deum non poſſe convertere hominem ex ſuppoſitione, quòd prævideatur omnibus auxiliis diſſenſurus. Secundò: Deum non poſſe obtinere conſenſum ſalutarem per concurſum, quo prædeterminet voluntatem ad materiale peccati, non derogat perfectioni divinæ omnipotentiæ: ergo quòd Deus non poſſit obtinere conſenſum per auxilium, quod prævidit fruſtrandum, non derogat infinitæ Dei poteſtati. Tertiò: non eſt contra omnipotentiam Dei, quòd non poſſit obtinere conſenſum medio auxiliò ſufficienti, efficaci non ſuperadditò: ergo nec quòd illum obtinere non poſſit ſine prævisione conſensûs conditionati futuri. Quartò: Deum indigere potentiâ liberâ ad obtinendum conſenſum liberum non deſtruit libertatem voluntatis, juxta ſententiam Thomiſtarum: ergo Deum egere futuritione conditionatâ ad efficiendum noſtrum conſenſum liberum non minuit libertatem Dei. Quintò: libertas creata non deſtruitur per hoc, quòd egeat determinatione Dei: ergo nec divina libertas deſtruitur per hoc, quòd egeat determinatione liberi arbitrii ad exiſtentiam actûs. Sextò, contra id, quod nos dicebamus de neceſſitate ſubordinationis, & conſtitutionis libertatis creatæ ſub dominio Dei, per hoc, quòd voluntas prævisa conſentire non poſſit acquirere auxilium efficax, quô ſibi miſericorditèr datô, infallibilitèr ponit conſenſum, ſufficientèr ſalvatur ſubordinatio voluntatis ad Deum: ſed juxta principia ſcientiæ mediæ voluntas non poteſt ſibi acquirere auxilium, cui prævisa eſt conſenſura, ſed illi quoties datur, miſericorditèr datur, & illô datô, infallibilitèr conſentit: ergo ſufficientèr voluntatis ſubordinatio ſalvatur.

37. Con-

37. Confirmatur, & urgetur ampliùs: Non eſt Deus minùs potens indurare creaturas, quàm illas ad ſe convertere; ſed Deus de facto eſt impotens indurare humanitatem *Chriſti* Domini: ergo & poſſibilis erit caſus, quo poſſit creaturam non convertere. Prætereà: Nequit eſſe inconveniens, quòd Deus ſit impotens convertere creaturam ex ſuppoſitione ſibi libera; ſed impotentia ad convertendum creaturam conveniret Deo ex ſuppoſitione ſibi libera, cùm eſſet conſequens ſuppoſitionem libertatis illius, & decreti ipſam non impediendi, ſed potiùs relinquendi illam in manu conſilii ſui, quæ hujuſmodi ſuppoſitiones ſunt Deo liberæ: ergo ſuppoſitione ſolùm liberâ non poſſet creaturam convertere.

38. Et tandem efficaciùs; quia auxiliorum indifferentium multitudo ſatis habere poteſt virium, ut voluntatis frangatur contumacia, & ut ex eiſdem evincatur efficacitas gratiæ. Si enim aſſerunt Thomiſtæ dari neceſſitatem vagam moralem ſuccumbendi alicui tentationi, relatè ad cumulum actu finitum tentationum, quamvis inſit moralis poteſtas reſiſtendi cuilibet diviſim ſumptæ: ergo pariter relatè ad cumulum auxiliorum, non finitum, ſed infinitum, componi poteſt neceſſitas metaphyſica vaga conſentiendi alicui eorum, cum poteſtate reſiſtendi cuilibet diviſim ſumpto; poſſunt namque motiones, & pii affectus, ſive conjunctim, ſive ſeparatim tàm vehementes eſſe, ut infallibilitatem afferant conſentiendi: ſicque junctis viribus omnium auxiliorum emerſura eſt gratia victrix, & efficax, cui difficillimè reſiſtere poterit voluntas.

39. Hæc ita ſummatim proponere licuit; quippè omnia facilis ſolutionis ſunt. Primum quidèm evaneſcet, ubi Thomiſtarum ſententia nota fuerit; nemo enim eorum aſſeruit, Deum utendo ſuâ abſolutâ potentiâ non poſſe Angelorum malas voluntates in bonum convertere. Aſſerunt namque Thomiſtæ cum D. *Thoma* 1. p. quæſt. 64. art. 2. Angelos ſuâ naturâ eſſe inflexibiles ab objecto, quod ſemel elegerunt: quocirca, ſi potentia Dei, quam ordinariam dicimus, id eſt rerum ordinem non immutantem, attendatur, converti non poſſunt à Deo, quia hæc naturis rerum attemperat, ac diſpenſat ſuum concurſum. Verùm id à Deo non tollit poteſtatem proximam, & expeditam, ut illorum voluntates in bonum convertat. Undè hoc, ſi propriè loquamur, non eſt, Deum non poſſe, ſed nolle, quod poteſt. Ideòque inflexibilitas Angeli non deducitur à nobis ex Dei impotentia (quod magnum eſſet abſurdum) ſed ex Angeli natura, ſupra quam manet adhuc virtus potentiæ Dei. Auctores verò Societatis defendentes poſſibilitatem creaturæ inconvertibilis loquuntur de potentia Dei abſoluta; ſic enim conſtituunt inconvertibilem ex libero arbitrio creaturam, ut penes Deum non maneat ſuperior virtus, quâ ipſam poſſit ad ſe, illæſâ libertate, convertere. Quarè antecedens, prout ad rem adducitur, omninò eſt falſum. Peccat inſuper argumentum in deductione conſequentiæ; nam dato, quòd Angeli ex ſuppoſitione pravæ electionis ad bonum revocari non poſsint, etiam attentâ Dei potentiâ abſolutâ; impotentia tamen Dei ad

illos convertendos eſſet conſequens divinam libertatem, & non antecedens: at impotentia Dei ad convertendum hominem prævifum omnibus auxiliis diſſenſurum, non eſt conſequens, ſed omninò libertatem divinam antecedens, ut ipſa præ ſe fert Adverſariorum poſitio: ergo conſequentia, quæ innititur hujuſmodi paritati, nulla eſt; cùm paritas ipſa nulla ſit. Nam etiam datâ, quam non concedimus, abſolutâ Angelorum inflexibilitate, Deus tamen potuit Angelis caſum non permittere & gratiæ ſuæ munere illos ſalvare: quod cùm certiſsimum ſit apud omnes Theologos, evidentiſsimum eſt apud Thomiſtas aſſerentes, potuiſſe Deum Angelis lapſis tribuere, quæ non debuit, judicia recta, & illorum voluntates ad bonum efficaciter prædeterminare, quo facto, infallibiliter perſiſterent in amore caſto primi inſtantis, & ſalvarentur: quod tamen non fecit, ſed permiſit lapſum, & amorem pravum plenè deliberatum: ac proindè electio illa, ex qua mansêre obſtinati, fuit ſuppoſitio conſequens libertatem Dei, non quidèm infundentis malitiam, ſed non impertientis gratiam, quam illis minimè impertiri debebat, licèt certiſsimè poſſet.

40. Secundum etiam facillimè refellitur: nam conceſſo antecedenti, negatur conſequentia: cujus ratio in promptu eſt: quia nimirùm prædeterminationem illam conjungi cum conſenſu ſalutari implicat ex terminis, quia infallibilitèr connectitur cum peccato pro materiali, & cum decreto permiſsivo malitiæ, ac proindè eſt repugnantia ex parte facti Deo liberi: auxilium autem, quod prævidetur fruſtrandum, conjungibile eſt cum conſenſu, quæ conjunctio ſubtrahitur à poteſtate Dei ex ſuppoſitione, quam ipſe nec facit, nec facere poteſt. Ex his patet ad tertium; quia non ſuperadditô auxiliô prædeterminante, Deus non dabit conſenſum; non eſt autem contra omnipotentiam, quòd non obtineat à creatura Deus conſenſum, quem ipſe non dat; immò oppoſitum (quod ex contraria ſententia ſtare poteſt) eſſet contra omnipotentiam. Ad quartum ſolutio eſt, Deum non egere potentiâ liberâ ad actum liberum, ut ſuprà explicatum manet: quia nemo dicitur egere eo, quod in poteſtate habet, & Deus habet in poteſtate exiſtentiam potentiæ liberæ, quæ liberè ponit actum, ſi Deus vult actum liberum exiſtere: futuritio verò, ac prævifio conditionata, requiſita apud contrarios, non eſt in poteſtate Dei. Undè quantumvis vellet poni actum liberum, illâ deficiente, nequaquàm id obtinere poſſet a voluntate, quòd cum *Auguſtino* abſurdum diximus. Ad quintum dico, voluntatis creatæ libertatem non deſtrui per hoc, quòd egeat prædeterminatione; Dei tamen deſtruitur libertas, ſi opus habeat libertate humanâ à ſe independente, ut exequatur fines providentiæ ſuæ: illa non deſtruitur, quia creata, & in ſuis actibus, actuumque elicentia petit alteri ſubordinari primò determinanti: hæc verò penitùs corruit, ſi aliquo eget, quod in poteſtate non habet; & hoc ipſo non erit libertas ſuprema, & infinita, ut ex D. *Thoma* oſtendimus. Ad ultimum tandem dicimus, ſalvari voluntatis creatæ ſubordinationem ad Deum in hoc, quod eſt poſſe ponere actum, non tamen in ipſa actûs poſitione, in cujus elicientia

tia potiùs Deum in Adverſariorum principiis ſubordinat ſibi, dum ipſum determinat ad concurrendum: ex quo per legitimam conſequentiam infertur impoſsibilitas talis prævifionis, & repugnantia iſtiuſmodi concursûs. Præterquamquod, ex eo quòd voluntas ponat infallibilitèr actum, datô auxiliô, Deus non aliô modô poteſt dici cauſa conſensûs, quam impropriè, & logicè, non verò cauſa phyſica, id eſt, vera, ut pluries vidimus. Undè neganda eſt major, quam nunquam probabunt Adverſarii. Nec minor verior eſt, quàm major; ſed juxta ſententiam oppoſitam multis obnoxia deprehenditur implicationibus. Nam in primis verisſimum eſt, auxilium, cui voluntas prævideretur conſenſura, non poſſe acquiri à voluntate, neque enim voluntas poteſt ſibi tribuere, quòd vocetur, ut ait *Auguſtinus*: quod tamen ſibi tribuere poſſet, ſi auxilium, quo vocatur, poſſet ſibi acquirere. Deindè: voluntas per nullum actum poteſt acquirere id, quod eſſentialiter præſupponitur ad elicentiam cujuſvis actûs liberi, cùm ſolùm poſſet acquirere exiſtentiam auxilii per aliquem ex ſuis actibus; exiſtentiam autem illius, quod ad omnem actum præſupponitur exiſtens, ex terminis conſtat, per actum acquiri non poſſe. Quomodò ergo auxilium acquirere poſſet, quod eſſentialiter præſupponitur ad elicentiam cujuſvis actûs liberi? Etenim auxilium eſt liberæ poteſtatis conſtitutivum, & conſtitutivum libertatis, ſicut & ipſa potentia libera eſſentialiter præſupponitur ad omnem actum liberum. Ecce quantùm ad hanc partem, verè, abſolutâ quidèm, & generaliſsimâ doctrinâ loquuntur; ſed tamen ſtatim oppoſitum illorum ſententia involvit: nam etsì Deus tribuat auxilium, ut Adverſariis concedimus, non tamen volunt illi, quòd tribuat efficaciam auxilii, quod ſic oſtenditur. Ab eo auxilium habet efficaciam, ſive in actu primo, ſive in actu ſecundo, à quo redditur influens, ſive in actu primo, ſive in actu ſecundo; per hoc enim auxilium efficax diſtinguitur ab inefficaci, quòd illud reverà influet, ſi detur, ac datum influat: ſed unica ratio, quare auxilium influet, ſi detur, & datum influat, eſt libera determinatio voluntatis: ergo voluntas ſibi acquirit efficaciam auxilii, ac ſubindè non debet Deo, quòd operetur, influat, & concurrat auxilium. Vel aliter: Ille reverà acquirit auxilium ad actum requiſitum, qui acquirit auxilium, ut determinatum ad influendum in actum ipſum; hoc enim modo auxilium obtinet propriè rationem auxilii, & gratiæ auxiliantis ad actionem; ſed auxilium ſub hac formalitate ſibi acquirit voluntas; quia formalitas iſta unicè pendet à voluntate: ergo non ex Deo, ſed ex propria determinatione exiſtit efficacia auxilii.

41. Ad confirmationem, & urgentiam palmare eſt reſponſum, Deum non poſſe permittere peccatum humanitati *Chriſti* Domini ex ſuppoſitione unionis hypoſtaticæ: quia ex tali ſuppoſitione omninò Deo libera, tenetur, & obligatur Verbum Divinum regere humanitatem, operaturque ut *quod* omnes operationes ipſius. Quapropter peccatum ex tali ſuppoſitione eſt antecedenter impoſſibile humanitati, & ita impoſſibile, ſicut Verbo Divino: cum quo tamen rectè cohæret, quòd propter ſummum dominium, quod Deus ſupra humanitatem ha-

 bet,

bet, ſicut poteſt illam dimittere, & facere, quòd ſubſiſtat per propriam, & connaturalem ſubſiſtentiam, ſic etiam poteſt ipſi humanitati dimiſſæ permittere peccatum. Ex quo manifeſta eſt diſparitas reſpectu aliarum creaturarum, quas Deus non tenetur regere, & cùm non ſit principium *quod* ſuarum operationum, nullâ ratione poteſt imputari Deo. Nec iſta ergo, nec alia ſuppoſitio Deo libera poteſt contra nos argumentum præbere.

42. Nec minùs futile eſt, quod ſecundo loco dicitur, undè reſpondetur diſtinguendo majorem: ex ſuppoſitione ſibi libera, & cum converſione creaturæ connexa, conc.maj. inconnexa, neg.maj. & diſtincta eodem modo minori, negatur conſequentia. Dum enim ſuppoſitio Deo libera non connectitur neceſſariò cum aliquo extremo, Deus ex vi talis ſuppoſitionis non intelligitur determinatus ad unum potiùs, quàm ad aliud extremum, ſicut nec eſt impoſſibilitatus adhuc conſequenter ad quodlibet contradictionis extremum. Quarè ſicut ſuppoſitio manet indifferens, ſic etiam adhuc ex determinatione talis ſuppoſitionis dominium Dei maneret omninò indifferens ad exiſtentiam, vel non exiſtentiam utriuslibet extremi. Sic dicitur, quòd ex ſuppoſitione libera productionis rerum Deus manet indifferens, & cum formali, & immediato dominio ad conſervandum illas in eſſe, vel non conſervandum. Sed ſuppoſitiones factæ omninò inconnexæ ſunt, tàm cum converſione libera creaturæ, quàm cum ejus carentia; ergo nequit Deus ex vi talium ſuppoſitionum intelligi neceſſitatus ad creaturæ converſionem, vel carentiam converſionis, & minùs determinari poterit ad unum libertatis extremum. Ubi obſerva, quòd ſuppoſitio libertatis creaturæ ad exercitium liberum non eſt libera Deo, ſed neceſſaria; neque enim aliô modô poteſt exiſtere actus liber. Undè ſi ex hac ſuppoſitione non poteſt Deus obtinere actum liberum creaturæ, non oritur impoſſibilitas ex ſuppoſitione Deo libera, ſed ex ſuppoſitione neceſſaria, & ſine qua actum liberum velle non poteſt. Indè ſuppoſitio neceſſaria, ut actum liberum velle poſſit, eſt, juxta contrarios, ſuppoſitio, propter quam eumdem actum obtinere non poſſet, quô quid implicantius?

43. Ad ultimum dicitur, quòd, licèt moralis necesſitas conſentiendi alicui tentationi posſit reſultare ex finito tentationum cumulo, minimè tamen necesſitas metaphyſica conſentiendi alicui auxilio indifferenti oriri poteſt ex infinito auxiliorum cumulo, ſi omnia ſint ejuſdem rationis. Primum verificatur, quia, ut expreſsè docet D. *Thomas* 1. 2. quæſt 109. art. 8., & quæſt. 24. de verit. art. 12., difficultas ſuperandi tentationem oritur ex corruptione inferioris appetitûs, & ſenſualitatis; quia nempè vires ejus non ſunt totaliter ſubjectæ rationi, & ex corruptione imaginationis, quæ contra ordinem rationis variè divagatur, difficillimèque poteſt eſſe in continua vigilia ad omnes motus ſenſualitatis reprimendos. Quid ergo mirum, quòd hominis voluntas, poſtquàm aliquandiù pugnaverit, in diuturniore illa dimicatione flacceſcat, & concidat? At licèt Deus inſpiratione frequentisſimâ cogitationum, & affectuum indeliberatorum Fidei, Spei, Pœnitentiæ, aliiſque objectis

ctis poſsit vim adverſantium habituum atterere, nuſquàm faciet, ut mediis his auxiliis indifferentibus voluntas infallibiliter aſſentiatur; cùm ſemper poſsit voluntas reſiſtere cuilibet auxilio ſeorſim, & diviſivè. Hæc namque poteſtas reſiſtendi auxiliis indifferentibus fundatur in intrinſeca eorum indifferentia, & in libertate voluntatis, ad quam omninò per accidens, & impertinenter ſe habet quælibet multitudo ejuſdem rationis, etſi infinita. Sic in multitudine hominum reperiri nequit unus vagè, qui rationalis non ſit; quia nempè rationalitas pertinet ad ejus conſtitutivum eſſentiale: ergò cùm indifferentia ſit de conceptu eſſentiali auxilii indifferentis, à numero, & multiplicatione præſcindit: ac per conſequens nequit aſsignari auxilium, cui voluntas reſiſtere non poſsit. Poterit ergò Deus infundere cogitationes, & affectus pios complures; at nuſquam erit gratiæ vis illa inexpugnabilis, infallibilis, movens voluntatem ad conſenſum: quod ſicut arduum, & non facile pervium videri poteſt, eò invitat nos ad demirandum ſupremum Dei dominium, cujus ſupremam, invictam, ac indeclinabilem in cordibus hominum poteſtatem apertiſsimè etiam declarat Auctor lib. vocat. gent. cap. 25. his verbis, quibus finem huic Dubio imponimus; *Numquid illa virtus gratiæ, quæ ſibi, quos voluit, ſubdit, convertere eos, qui inconvertibiles permanſêre, non potuit?* En expreſſa liberi arbitrii gratiæ ſubjectio: en & gratia victrix omnipotenter corda hominum ad converſionem flectens.

DISPUTATIO XII.

De concurſu Dei ad actum peccati.

1 DEUM eſſe cauſam, & auctorem peccati dogmatizavit olim primus omnium *Simon Magus*,ut affirmat *Vincentius Lirin*.cap.34. libri contra Hæreticos. Eum ſecuti ſunt *Marcionitæ* apud *Irenæum* lib.4.c.45.& 47. Et *Luciferiani* apud D.*Thomam* 1. contra gent. cap. 96. Ac poſtea *Lutherus*,*Calvinus*,& alii Hæretici aſſerentes, peccata in Deum eſſe referenda,Deum eſſe auctorem peccati, & cauſam, cur homo peccet; ipſum ſicut bona, ita mala operari, libero arbitrio, vel merè paſſivè ſe habente, vel ſaltèm ſpontè ſolùm, & non liberè agente; & conſequenter hominem à Deo neceſſitari ad peccandum. Hoc blaſphemo ore expreſsè pronunciat *Calvinus* lib. 1. Inſtit. cap.18. §. 3. dicens: *Jam ſatis apertè oſtendi, Deum vocari eorum omnium auctorem, quæ iſti Cenſores volunt, otioſo tantùm ejus permiſſu contingere*. In quibus loquitur de peccatis, quæ Catholici docent fieri Deo permittente, ipſe verò Deo volente, & Auctore. Et §. 4. *Homo juſto Dei impulſu agit, quod ſibi non licet*. Et lib.3. cap.23. §.9. *Excuſabiles peccando haberi volunt reprobi, quia evadere nequeunt peccandi neceſſitatem, præſertim cùm ex Dei ordinatione ſibi injiciatur hujuſmodi neceſſitas. Nos verò inde negamus ritè excuſari*. Ubi fatetur, Deum impellere, & neceſſitare reprobos ad peccandum. Sequuntur ipſum non pauci ex ſuis diſcipulis. *Hieronymus Sanchez* lib.6. de natura Dei cap. 2. ubi ſic habet: *Reprobationem conſequitur denegatio gratiæ, hanc peccata, peccata pœnæ peccatorum: ad quæ omnia præordinavit Deus reprobos ab omni æternitate*. Et ibidem: *Fuit hoc primum, quod de reprobis conſtituit Deus ab æterno, nempè quorumdam hominum ad exitium ſempiternum deſtinatio. Ad hoc autem ordinata fuerunt ipſorum peccata*. Et iterum: *Adde, quod tot, & tàm efficacia media ad ſalutem electorum promovendam à Deo*

à Deo in æterna electione deſignata, & præparata ſunt, ut è manu Dei elabi nequeant electi, quin ſerventur. Itidem media ad mortem, nempe impiorum peccata à Deo in illorum intèritum uſque ad finem ordinata ſunt. Fieri igitur nequit, quin tàm reprobatio, quàm electio firma ſit; ita ut nec electi perire, nec reprobi ſervari poſſint. Et tandem *Calvinus* dicto lib. 3. Inſtit. cap. 24. §. 13. ore nefario, & impuro aſſerit, quòd Deus miſerè decipiat reprobos, ac illudat, ſimulando, velle ſe illos juvare, cùm tamen velit illos perdere, ſequentibus verbis: *Ecce vocem ad eos dirigit, ſed ut magis obſurdeſcant; lumen accendit, ſed ut reddantur cœciores; doctrinam profert, ſed qua magis obſtupeſcant; remedium adhibet, ſed ne ſanentur.* Crudelis ſanè, deteſtandaque hominum malitia, quæ non rebus temporalibus ſatis contenta, in ſui perniciem tot malis ſuum voluntatis replens affectum, Dei potentiam, juſtitiam, ſanctitatem, bonitatemque arguit, quòd eos perire deſiderat, dicente Scriptura *Jo.* 3. *Qui facit peccatum, ex Diabolo eſt.* Non igitur Deus auctor mali, ut exclamat *Apoſtolus* ad *Rom.* cap. 9. *Numquid iniquitas apud Deum? Abſit. Ipſe eſt rectus, & juſtus abſque ulla iniquitate.* Quod idem legitur Pſal. 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es.* Et Exod. 23. *Averſor impium.* Et Sap. 14. *Odio ſunt Deo impius, & impietas ejus.* Qui dum malitiam eradicari vult de animis hominum, quomodò iſta intelligi poteſt à Creatore Deo condita, vel quòd ipſe Deus velit eſſe nobis improbitatis cauſa? Deteſtanda iterum dico, & abominanda eſt opinio, quæ Deum peccati credit Auctorem, quam meritò damnat Concilium *Arauſicanum* ſecundum Can. 23. definiens: *Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quòd Deo diſplicet.* Et poſt Can. 25. *Aliquos ad malum Divina poteſtate prædeſtinatos eſſe, non ſolùm non credimus, ſed etiam ſi ſunt, qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione illis anathema dicimus.* Quod etiam damnat *Tridentinum* ſeſs. 6. Can. 6. *Si quis dixerit, non eſſe in poteſtate hominis, vias ſuas malas facere, ſed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permiſſivè ſolùm, ſed etiam propriè, & per ſe, adeò, ut ſit proprium ejus opus non minus proditio Judæ, quàm vocatio Pauli, anathema ſit.*

2. Et ſanè quantùm Deo, & ſanctitati concursûs Divini adverſetur, quis ſufficienter explicare poterit? Qui blaſphemat Deum eſſe peccati auctorem, peſſimus eſt idolatriæ doctor, ut dicit *Auguſt.* ſuper librum Judicum quæſt. 29. *Quiſquis enim talem cogitat Deum, qualis non eſt Deus, alienum utique Deum, & falſum in cogitatione portat.* Sanctitatem concursûs in deliramento phantaſmatis ſolùm adorat. Veram ſanctitatem deſtruit, & falſam fabricat. Peccatum eſt prævaricatio legis Divinæ, & cœleſtium inobedientia præceptorum. Per hoc fit homo alienus à Deo, interemptor ſui, Diaboli ſervus, gratiæ illuſor, gloriæque contemptor. Omne peccatum eſt per receſsum ab ordine, qui eſt in Deum, ſicut in finem: quid ergo magis repugnans, quàm Deus peccatum cauſans, intendens, & approbans receſsum ab ipſo, deſtructionem, & receſsum à perfectionibus ſuis ſapientiæ, & amoris Divini?

cùm

cùm Deus, ut egregiè arguit D. *Thomas* 1. 2. q. 79. art. 1. *Omnia inclinat, & convertit in ſe ipſum, ſicut in ultimum finem*. Secundò: qui effectivè rem producit, neceſse eſt, quòd effectum in ſua virtute contineat, cùm ab iſta effectus productus eſse ſuum trahat, & participet: ergo ſi Deus eſset cauſa peccati, præcontineretur peccatum in ipſo: quarè præcontineretur ab ente non ens, & à ſummo bono malum, quod eſt inſignis chimæra; cùm idem eſset ens, & non ens, malum & bonum. Hujus conſpicuum, & expreſsum teſtimonium nobis præbet S. *Fulgentius* lib. 1. ad *Monimum* cap. 6. *Sicut peccatum in eo non eſt, ita peccatum ex eo non eſt. Quod autem ex eo non eſt, opus ejus itaque non eſt.* Quod & ſequentibus diſertiſſimis verbis expreſſit D. *Laurentius Juſtinianus* in faſciculo amoris cap. 18. expendens illud *Joan.* 15. *Sine me nihil poteſtis facere*: dum dixit: *Rectè ſine verbo fideles facere non poſſunt, niſi nihil, cum ſine ipſo non ſint. Omnia per ipſum facta ſunt; & ſine ipſo factum eſt nihil Joan.* 1. *Peccatum ſine Verbo factum eſt, quoniam nihil eſt.* Et tandem id ipſum efficaciſſimè evincitur. Etenim, cùm Deus ſit primum liberum, de cujus ratione eſt operari propter finem, neutiquam poteſt aliquid ſpecialiter producere præter finis intentionem, & abſque eo quòd ipſum intendat, & velit, ut dicitur *Sap.* 11. *Diligis omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti. Nec enim odiens aliquid conſtituiſti, aut feciſti.* Hoc exigit perfectiſſimus ille modus, quo Deus concurrit: quod enim ſpecialiter cauſat, mediante ſuâ ſcientiâ producit, non quidem ut abſolutè conſideratâ, ſed determinatâ per voluntatem, quæ eſt ſcientia approbationis, ut docet D. *Thomas* 1. p. q. 12. art. 8. Ac proinde ſi ſpeciali influxu concurreret in peccatum, ipſum diligeret, vellet, & approbaret, quod dictu nefandiſſimum eſt. Ex quo comprobat, & mirabiliter arguit D. *Auguſtinus* lib. 1. de Symb. ad Cathec. cap. 1. nullam malam hominis voluntatem ad auctorem Deum eſse referendam, dicens: *Prorſus Omnipotens Pater noſter peccare non poteſt; facit quicquid vult, ipſa eſt Omnipotentia; facit quicquid benè vult; quicquid juſtè vult: quicquid autem malè fit; non vult.* Unde cum eodem M. P. *Auguſtino* lib. 3. de lib. arbitr. cap. 16. exclamare liceat: *Omninò non invenio, nec inveniri poſſe, & prorſus non eſſe confirmo, quomodo tribuantur peccata noſtra Creatori noſtro Deo.*

3. Hoc ut indubitatum, & fide certum præſens Diſputatio ſupponit. Longè major eſt difficultas circa concurſum Dei ad actum peccati, quod tangit maximam illam, & difficilem controverſiam, quæ graviter retroacti temporis Theologorum ingenia torſit, & circa quam multa ſunt à Theologis graviter diſputata, multa commodè dicta, multa ingenioſè, & lucullentèr expoſita: quæ cùm ex ſe ipſa ſit ſatis implexa, multò eſt reddita obſcurior, tùm novis Hæreticorum erroribus, tùm Theologorum diverſis argumentandi modis. At cùm ex illa impugnantes phyſicam prædeterminationem validiſſimum argumentum ſibi arbitrentur deſumere, nos eam ſilentio præterire non poſſumus. Ejus ergo reſolutio ad tria capita reduci poteſt. Primùm, an Deus concurrat ad

for-

formale, & materiale peccati? Secundum, an Deus ſit cauſa materialis? Tertium, an phyſicè voluntatem ad materiale prædeterminet? In quibus elucidandis mihi cordi non eſt futiliſſimas omnes argumentationes diſputationis hujus finibus comprehendere, quæ fundamenta minimè dici poſſunt, ſed mera ingenii commenta; cùm paucis abſoluturus ſim momentis, quæ ad doctrinam præſentis temporis, & veram SS.PP. intelligentiam maximè ſpectare invenientur.

DUBIUM I.

An Deus concurrat ad formale, & materiale peccati?

§. I.

Vindicantur Thomiſtæ ab erroribus Hæreticorum, & mens Tridentini exponitur.

4. QUAM parùm ſolidè, immò quàm ſiniſtrè Sectariorum errorem circa peccati cauſalitatem Thomiſtis imponant Auctores multi Scholæ Societatis, evidentibus argumentis demonſtravit ille erudititiſſimus, ac toto Orbe celeberrimus M. Frater *Joannes Baptiſta Gonet* in Apologia Thomiſtarum poſt tractatum de Scientia media art 7. tom.1. in 1.p. ubi ſatis P. *Franciſcum Annatum* præcipuum in Thomiſtas hujus criminis Auctorem, falſitatis reum convincit. Quocirca in animo erat, rem jam à doctiſſimo, ac diſertiſſimo Viro actam, iterum non agere, eo contentus ſolùm, ut Lectores ad hunc noſtræ veritatis vindicem remitterem. Sed cùm meditarer ita, ipſos ulteriùs procedentes invenio, turpitudinem erroris, & Hæreticorum fraudis cum ſumma temeritate nobis accriminantes. Primus occurrit P. *Ribadeneira* tract. de Prædeſt. diſp. 11. cap.2. num. 16. ſcribens: *At cùm ſuis principiis ſuppoſitis neget verbis* (Calvinus) *Deum eſſe auctorem peccati, reque ipſa ſimili modo videatur, ac PP. Dominicani conſequentiam vitare, non ſatis percipio, juſtè damnari Calvinum Dominicanis impunitis.* En & iterum repentinus occurrit P. *Marin* tract. 11. de peccat. diſp. 5. in princip. qui quemdam *Verdunum* nomine (ſic loquitur ille) dicentem, refert, *Sententiam Thomiſtarum impiam, & blaſphemam.* Quâ cuſpide ſic Thomiſtarum doctrinam tranſfigere conetur, ſatis notum; dum loco citato ſect. 5. num.64. hanc ſententiam ad *Calvinum*, *Bezam*, *Melanctonem*, & alios rejicit, quorum plura coacervat teſtimonia, ut probet ipſos ſolùm docuiſſe, Deum prædeterminare ad materiale, non verò cauſare per ſe formale peccati, ut poſtea inferat, Thomiſtas in proprium, blaſphemum, & perverſum Hæreticorum ſenſum eſſe collapſos, reprobamque ipſorum tueri ſententiam.

5. Quis à Regulari Viro hoc ſpurium ſcomma, putidumque commentum repetitum expectaſſet? Vel quòd ad auctoritatem recurrat eruditi M. Fr. *Blaſii Verdù à Sans* Ordinis Prædicatorum (nec enim alium ſuſpicor ſignificare voluiſſe) qui relectiones duas, alteram contra Scientiam mediam, & alteram pro efficacia divinorum auxiliorum ſcripſit, & qui nuſquam in hac noſtra ſententia varius fuit, & anceps, ut Lectori ipſum accuratè legenti conſtabit? Partes, quas ipſe credidit, hujus Auctoris, cujus nomen, profeſſio, & doctrina ipſum latuit, amplecti maluit, quam tot Societatis clariſſimis luminibus PP. *Valentia*, *Martinon*, & *Becano*, habere fidem, qui ſinceriori calamo ſectariorum errores referunt, ut oſtendit prælaudatus M. *Gonet*, à quibus toto cœlo diſtat Thomiſtarum ſententia. Hoc perſpicuum eſt, & manifeſtum erit, ſi iterum in memoriam revocemus, *Pelagium*, *Lutherum*, *Calvinum*, & *Melanctonem* unâ, eâdemque convictos, & hallucinatos fuiſſe argumentatione, hac nimirum: *Gratia eſt ab intrinſeco efficax: ergo deſtruit libertatem*. Cujus argumenti conſequentia viſa eſt illis infallibilis. Hac de cauſa negavit *Pelagius* neceſſitatem gratiæ per ſe efficacis, quod eſt negare antecedens argumenti, ne teneretur concedere conſequentiam, & deſtructionem libertatis. *Lutherus* verò antecedente conceſſo, & conſequentiâ, dixit liberum arbitrium ad actus bonos ſe habere, ut inanime quoddam. Ita conſtat ex Concilio *Senonenſi*, ubi dicitur: *In errorem Manichæi Lutherus incidit, dum nimis anxiè & ſcrupuloſè devitat Pelagium: metuens namque, liberum arbitrium cùm Pelagio nimis efferre, omne opus bonum, quod eſt in homine, Deo tribuit, & divinæ gratiæ, nihil prorſus libero arbitrio relinquebat.* Hoc agnovit, & fatetur *Lutherus* in lib. de ſerv. arbitr. poſt medium, ubi ſic ait: *Gratia prædicatur: ergò liberum arbitrium tollitur.* Neque *Calvinus* negavit, liberum arbitrium ſe movere, cùm à Deo movetur, ſed aſſeruit, nullam aliam in arbitrio ſervari libertatem præter illam, quam vocant à coactione, ſublatâ tamen omni indifferentiâ, & poteſtate ad oppoſitum: quia nimirum tacta voluntas virtute & impulſu efficaci Dei non cogitur, ut amet objectum, neceſſitatur tamen antecedenter, ita ut nullo modo poſſit illud non amare. Cùmque ex alia parte peccata in hominibus negare non poſſet, ex hoc in nefandum incidit crimen, ut diceret, peccatum non arbitrio humano, ſed Deo illud neceſſitanti eſſe tribuendum. Hoc non noſtro judicio judicandum reliquêre. Id expreſsè affirmat *Philippus Melancton* in Epiſt. ad *Rom.* cap. 9. *Nos docemus*, ait ille, *non ſolùm permittere Deum creaturis ut operentur, ſed ipſum omnia propriè agere. Sicut fatemur, proprium Dei opus fuiſſe Pauli converſionem, ita fatemur Dei propria eſſe, quæ vocantur intermedia, ut comedere, & bibere: & quæ mala, ut Davidis adulterium: conſtat enim, Deum omnia facere, non permiſſivè, ſed potentèr.* Hæc ille. Nec minus clarè errorem ſuum *Calvinus* protulit, ut ſuprà vidimus; nec erubuit lib. 3. Inſtit. cap. 23. num. 3. ſcribere, *Deum eſſe auctorem criminis, ſe centies confiteri.* Plura alia apud M. *Gonet* invenies loco citato n. 114. Ex quibus manifeſtè conſtat, Heterodoxos illos nulla adhi-

adhibita larva, nullove fucato colore, ſponteque ſuâ faſſos, Deum criminis, & peccati eſſe auctorem.

6. Ex errore itaque, quo arbitrii libertatem ſuſtulerunt, in alium præcipitati ſunt, quo Deum criminis, & peccati auctorem conſtituerunt; quod ex Concilio *Tridentino* ſeſs.6. videtur manifeſtè probari, ſi rectè conſiderentur verba Canonis 6., quæ talia ſunt: *Si quis dixerit, non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere, ſed mala opera, ita ut bona Deum operari, non permiſſivè ſolùm, ſed etiam propriè, & per ſe, adeo ut ſit proprium ejus opus, non minus proditio Judæ, quàm vocatio Pauli, anathema ſit.* En patens Hæreticorum error, in eo, quòd dixerint, Deum opera mala non aliter operari, ac bona; & erroris radicem in eo quòd aſſeruerint, non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere. Confer modò Canonem cum dictis *Calvini*, & *Lutheri*, qui arbitrii negaverunt libertatem, & peccata in Deum, ut auctorem, retulerunt. Certè omnia conſonant, damnatque Concilium tùm errorem, tùm originem, & radicem erroris, mirâ ſanè brevitate, ſummâ tamen perſpicuitate; & uno ictu perimit Hæreticos ita argumentantes: *Homo non poteſt vitare opera, quæ facit, ſivè bona, ſivè mala: ergò mala, ut bona, ſunt à Deo.* Utrumque negat Concilium, antecedens ſcilicet, & conſequens; & ut damnaret conſequens, fulmine priùs antecedens percuſſit.

7. Ex quibus duo manifeſtè habentur; & Hæreticos apertè aſſeruiſſe, Deum eſſe auctorem peccati; & originem, putidumque hujus erroris fontem fuiſſe errorem alium, quo dixerunt, Deum ſuâ motione deſtruere libertatem arbitrii. Utrumque negat, damnat, ac reprobat Schola Thomiſtica, propugnans, Prædeterminationem phyſicam non auferre à voluntate proximam, abſolutamque diſſentiendi poteſtatem, quô ſolô funditus evellit poſterioris originem erroris. Deindè negat, Deum eôdem modô operari opera mala, ac bona. Nam ad opera bona ſupernaturalia aſſerit, requiri concurſum Dei ſpecialem: ad opera mala requirit concurſum Dei generalem, nec niſi ad exigentiam voluntatis diſpenſatum. Affirmat præterea, Deum ſuo concurſu utrumque in opere bono producere, nimirum ſubſtantiam actûs, & illius bonitatem; in opere autem malo concurſui divino tribuunt actûs entitatem, malitiam verò non item, ſed voluntati deficienti adſcribunt.

8. Extat aliud, & ſanè magni ponderis, ac momenti diſcrimen inter *Calvini*, & *Thomiſtarum* doctrinam. Nam Thomiſtæ omnes, ut poſtea videbimus, negant concurſum, ac prædeterminationem Dei moralem ad actum pravum; *Calvinus* verò illa aſtruxit; nam lib.1. Inſtit. cap.18. num.5. dixit: *Divinitus efficaciam erroris, & ſeductionis immitti, ut credant mendacio.* Ex quo vel ſolo dogmate infallibiliter infertur, *Calvinum* facere Deum Auctorem peccati. Patebit illatio ex inferiùs dicendis. Ac præſertim ex eo, quod elegantiſſimè declarat Magiſter *Contenſon* lib.8. diſſert.1. cap.2. ſpecul.3. hiſce verbis: *Illud etiam impræſentiarum obſervandum eſt, non eſſe mirum, ſi Calvinus, & hæreticorum hujus temporis omnium anteſignanus Lutherus in aſſertionibus,*

N 2

nibus, *aſſert.* 36. *in tam execrandam blaſphemiam proruperint; eum enim bonorum operum neceſſitatem de medio ſuſtulerint, ſceleribus impunitatem, effuſiſſimaſque habenas permiſerint, non mirandum eſt, ſi Deum criminum Authorem pronuntiárint, qui voluerunt habere excuſationes ad excuſandum in peccatis. Deteſtata eſt olim Eccleſia Simonem Magum, qui jubebat legis minas non pertimeſcere, ut referunt Theodoret. lib.*1. *de hæret. fab. cap.*1. *Et Iræneus lib.*1. *cap.*20. *&* 30. *Deteſtata eſt quoque Aetium Principem Anomæorum, qui Anomæi, quaſi exleges vocati ſunt, quia contendebant, Deum non curare quid quiſque agat, dummodo fidem cuſtodiat, ut refert Epiphanius hæreſi* 76. *& Auguſt. lib. de hæreſi. cap.*54. *Sed veteribus hæreticis impudentiſſimus Lutherus, qui non ſolum præfatam hæreſim ex orco ſuſcitavit, ſed etiam ſcribere non erubuit, non ſolum non abeſſe mala opera, ſed abeſſe etiam bona, ſola ſcelera prodeſſe. Sic ſerm. de piſcatura Petri. Quantò ſceleratior es, inquit, tantò citiùs Deus gratiam infundit; Et ſermone in illud, Sic Deus dilexit mundum: Ego tibi dico, inquit, quia anguſta eſt via, oportet te fieri tenuem, ſi vis per eam tranſire. Verùm quomodo tenuem fieri velit Chriſtus Diſcipulum ſuum, ſic explicat Doctor admodum myſticus, his quæ ſubjungit verbis: Cæterùm, qui operibus onerati ſunt, ſicut conchilibus videmus onuſtos S. Jacobi peregrinos, ii non poterunt penetrare. O ſtuporem non tam hominis, quàm belluæ! Non tam belluæ brutalitatem, quàm dœmonis ex adipe prodeuntem iniquitatem! Sed quis non lugeat tàm infernalem Prophetam tot habere ſectatores, & gregales? Nonnè de illo juſtiùs quàm de Epicuro illud Lactantii lib.*3. *cap.*17. *uſurpare licet: Archipirata quiſquam, vel latronum ductor, ſi ſuos ad graſſandum cohortaretur, quò alio ſermone uti poſſet, quàm ut eadem diceret, quæ dixit Lutherus? Sed mirum id nemini videri debet, ſi vitæ deſertoris, & apoſtatæ adeò nefanda reſpondeat doctrina; nàm juxta proverbium: Habent ſimilem labra lacheram, & dignum eſt patella operculum.* Modò rogo P. *Marin*, in quo Doctrina Thomiſtarum ſententiæ Hæreticorum conſentiat, ut pari ſit exponenda damnationi? An quia *Melancton* in locis communibus dictis à num. 1336. ipſo teſte aſſerit: *Fortiſſimè & tanquam utraque manu tenendam eſſe ſententiam, quæ negat, Deum eſſe ullo modo Auctorem peccati?* An quia *Beza* explicans ſuam, & *Calvini* mentem Aphoriſm. 8. aſſerat, *quòd ex ipſis non ſequitur ulla iſtarum blaſphemiarum, nempe, vel Deum eſſe auctorem peccati, ſive delectari in iniquitate, aut velle iniquitatem, vel Satanam, aut homines male agendo obedire Deo, aut quatenus malè agunt, facere, quod Deus vult.* Et Aphoriſm. 19. *Quidquid agit Deus bonum eſt: cum à ſummo bono nihil poſſit mali proficiſci. Omnia autem efficit, omnia igitur bona ſunt, quatenus à Deo efficiuntur. Et diſcrimen illud boni, & mali in inſtrumentis tandem locum habet.* Et idem Aphoriſm. 21. *Deus per quæcumque agat inſtrumenta, ſemper benè agit?* An quia *Jacobus Laurentius* Calviniſta locis ab ipſo citatis aſſerit, hanc blaſphemiam totidem verbis negare *Calvinum*? Quaſi multum intereſſet Eccleſiæ Dei, Hæreticos iſtos ſibi contraria, ac

pu-

pugnantia contradictoria non poſuiſſe: cùm tamen de hujuſmodi ac ſimilis farinæ hominibus ſcriptum ſit Pſalm.26. *Mentita eſt iniquitas ſibi*; repugnantia nempè loquentes, ut aliquem injuſtis ſuis doctrinis colorem inducere poſſint. Unde dixit *Apoſtolus* 1. ad *Timoth.* cap.1. verſ. 5. *Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. A quibus quidam aberrantes, converſi ſunt in vaniloquium, volentes eſſe Legis Doctores, non intelligentes quæ loquuntur, nec de quibus affirmant*: quam deſcriptionem Hæreticis convenire per omnia non negabit. Aberrantes enim à fide recta deficiunt à charitate, & in vaniloquium converſi, cùm velint alios legem docere; quæ affirmârunt, modò negant, modò affirmant, quod negârunt; ſpirituque ſuo vertiginis acti ultrò, citròque agitantur, prout eos aura vanitatis inflexerit: ut ſcripſit S. *Irenæus* lib.5. cap.10. *Tales ſunt autem omnes Hæretici, & qui plus ſe aliquid præter veritatem invenire putant, ſequentes ea quæ prædicta ſunt, variè, & multi formiter, & imbecille facientes iter, de iiſdem non ſemper eaſdem ſententias habentes, veluti cæci à cæcis circumducuntur, juxtà cadent in ſublatentem ignorantiæ foveam.* Non ergo eſt magnum piaculum, quòd dicam Hæreticos, ab ipſo citatos, contraria docuiſſe. Illi ſemper veritatem mendaciis ſubvertere conantes, quædam rectè ſentiunt, & Patrum traditionibus convenientia dicunt, tanquam ſua propria dogmata aſſerentes, ut aliis in locis amara venenatæ, & viperinæ linguæ dogmata pharmacis lethalibus plena evomant, ut obſervat *Epiphanius* in Concilio *Nycæno* II. Miror ſanè, quòd Doctor iſte partes Hæreticorum æquè tutas, æquè probabiles exhibeat, partes verò Catholicorum immunitas, & indefenſas: quaſi in his infirmiores fuiſſent Theologi Scholæ Thomiſticæ; & quòd non reflecteret ipſe in teſtimonio *Jacobi Laurentii* ab ipſo citati, quantum *conqueritur ille de Jeſuitis, quod impoſuerunt Calvino, Deum eſſe Auctorem peccati*. Hoc verè dixerunt Jeſuitæ: hoc propugnant Thomiſtæ, non tumultuariis, & putridis ipſorum vocibus inſiſtentes, ſed in littera Concilii eorum ſententiam reprobantis. Nam quid eſt aliud, Deum propriè agere adulterium *Davidis* ea proprietate, quâ vocatio *Pauli* eſt opus Dei, niſi Deum adulterii illius Auctorem conſtituere; ſicut nos dicimus vocationis *Pauli* Auctorem eſſe? Undè Concilium *Tridentinum* in Canone citato damnat eum, qui dixerit, proditionem *Judæ* ita eſſe opus Dei proprium, uti vocationem *Pauli*, quia vidit, per hoc Deum Auctorem dici proditionis, ſicuti vocationis *Pauli* ab omnibus dicitur Auctor. Conceſſit ergo, & affirmavit *Melancton* locis citatis Deum eſſe Auctorem peccati, negavit in locis communibus. Quid indè? Niſi fucata contradictio, ut mollioribus verbis ſuum incautis propinaret errorem; quæ ſimulata æquitas duplex eſt ipſorum iniquitas; cùm indè iniquiſſimos ſe homines prodant, ex quo ſe eſſe æquos ſimulant.

9. Eſt ergo primaria intentio Concilii duo fide certa declarare: primum, Deum ſolùm operari permiſſivè mala opera; ſecundum, Deum non ita propriè, & per ſe operari mala opera, ſicut operatur bona. Cui defi-

definitioni conſonat *D. Thomas* in 2. diſt. 37. q. 2. art. 2. ubi ſibi tertiò objiciens: *Quòd ſi Deus eſſet cauſa actionum malarum in quantùm actiones ſunt, eodem modo dicendus eſt Auctor bonorum, ac Auctor malorum*, ſic reſpondet: *Ad tertium dicendum, quòd Deus dicitur cauſa bonarum operationum non ſolùm quantùm ad eſſentiam actûs, ſed etiam quantùm ad perfectionem, ſecundùm quam bonæ dicuntur; utrumque enim agenti inſtuit, & ut agat, & ut benè agat. Sed in malis actionibus, quamvis ſit cauſa earum quantùm ad eſſentiam, non tamen eſt cauſa quantùm ad defectum; & ideo dicendus eſt cauſa bonorum operum, non tamen peccatorum*. Hoc apertè ſignificant verba illa Concilii: *Deum operari permiſſivè ſolùm mala opera, & non propriè, & per ſe*; in quo maximè falluntur Auctores oppoſiti, aſſerentes, per puram permiſſionem non negare Concilium aliquam operationem veram in mala opera. Quod ſanè egregiè falſum eſt: non enim in *Tridentino* impropriè, ſed ex communi modo loquendi SS. PP. deſumi debet ſenſus hujus termini *permittere*, qui excludit omnem veram efficientiam; cùm idem ſit, ac non impedire, ut aliquid fiat. Audiatur *D. Auguſtinus* in Enchir. cap. 101. ubi ſic loquitur: *Propterea namque magna opera Domini, & exquiſita in omnes voluntates ejus, ut miro, & ineffabili modo non fiat præter ejus voluntatem, quia non fieret, ſi non ſineret, nec utique nolens ſinit, ſed volens*. Et cap. 95. *Non fit aliquid, niſi omnipotens velit, ut fiat, vel ſinendo, vel ipſum faciendo*: quibus clariſſimè contraponit ſinere ad facere, & quod contra Dei fit voluntatem, fieri, Deo non faciente, ſed ſinente, & volente permiſſionem. Audiatur *D. Cyprianus* ad *Demetriadem*, *Deus cum ſit Mundi Dominus, & Rector, nec quidquam fieri poſſit, niſi quod aut fecerit, aut fieri ipſe permiſerit*. En iterum ubi permittere fieri eſt non facere. In eodem ſenſu loquutus eſt *Chryſoſtomus* 2. ad *Timoth.* 4. Homil. 8. *Scito, quòd Deus omnia providet, quòd alia quidem operatur, alia verò permittit*. En ubi contraponit permiſſionem operationi, ut, quod permittit, non operetur: ergo Concilium aſtruens, Deum operari ſolùm permiſſivè mala opera, negat, per puram permiſſionem erga ipſa aliquam eſſe Dei operationem. Non enim admittit, quòd Deus pluſquàm permiſſivè influat in ipſa peccata; non, quòd dum permittit peccatum, ſit aliquis effectus omnipotentiæ divinæ erga peccatum; non, quòd detur verus Dei effectus erga efficientiam malitiæ peccati; abſit, quòd à Concilio hoc definiatur. Enim verò intelligi nequit, quòd Deus pluſquam cauſa permiſſiva dicatur cauſa peccati; quin verum abſolutè ſit, quòd Deus ſit vera cauſa peccati: cùm cauſa abſolutè ſumatur pro influxu phyſico, quem verè abſolutè Deus præſtat. Non ſimiliter admitti poteſt verus effectus omnipotentiæ divinæ erga peccatum, quin detur & affectus ex parte voluntatis, qui Deo penitus repugnat, cùm poſitivè odio habeat efficientiam peccati, & adhuc ex determinatione creaturæ, cùm talis efficientia peccati ex determinatione creaturæ, ſit hominem peccare: ergo ſi ex Concilio Deus ſolùm permiſſivè operatur, licèt detur influxus omnipotentiæ divinæ erga permiſſionem peccati, quatenus hæc eſt à Deo, ut efficiente,

te, non tamen in ipſa permiſſione includitur vera operatio erga peccatum formaliter ſumptam, quam concedunt Adverſarii, & inferiùs magis impugnandam reſervo.

10. At ut nulli non conſtantiſſimum videatur, quod ſubdolè Thomiſtis imponunt, & ſupponunt adverſari Concilio, audiantur quæ in hujus argumenti probationem nobis objiciunt. Primò occurrit *P. Ribadeneira* num.16. cujus argumentum, ne quid efficaciæ à nobis omiſſum quæratur, ipſius verbis proponam. *Calvinus, & Sectarii negant, Deum eſſe Auctorem malitiæ formalis, & non ſequitur evidenter ex ipſorum principiis, talem eſſe auctorem, ſi ſemel id non ſequitur ex Dominicanorum principiis: ergo injuſtè damnarentur à Concilio tanquam facientes Deum Auctorem peccati.* Antecedens (quod eſt minor apud illum) *quoad primam partem* ait, *patere ex dictis Hæreticorum; quoad ſecundam ex dictis facilè probari. Nam primò conſidera conſequentiam hanc contra Dominicanos: Deus voluntatem liberam, libertate ad eligendum oppoſita, reddit prædeterminatam ad materiale peccati: ergo etiam ad formale, cum quo inevitabiliter connectitur materiale. Si enim prioris conſequentiæ evidentiam ſufficienter excludunt PP. Dominicani, quatenus ajunt, malitiam eſſe extra ſphæram Dei, ideoque poſito materiali, reſultare malitiam citra divinam prædeterminationem malitiæ ex voluntate creata liberè operante; cur non ſatis poſterioris conſequentiæ evidentiam excludent Calviniſtæ, quatenus dicunt, formalem malitiam eſſe extra ſphæram Dei, ideoque poſito materiali, reſultare citra divinam ipſius malitiæ prædeterminationem ex voluntate creata ſpontè agente? Damnetur ergo Calvinus, quia libertatem evertit, quia ſufficientem peccabilitatem non adſtruit. At cum ſuis principiis ſuppoſitis neget verbis, Deum eſſe Auctorem peccati, reque ipſa ſimilitudo videatur, ac PP. Dominicani, conſequentiam vitare, non ſatis percipio, juſtè damnari Calvinum Dominicanis impunitis.* Hucuſque ille Cenſor egregius.

11. Hi autores aut nunquam legerunt Thomiſtas, & *Calvinum*, aut non intellexerunt. *Calvinus* docet Deum ad flagitia, ad ſcelera homines adigere, impellere, neceſſitare, ſicut ad bonum eos impellit, & neceſſitat juxta eundem *Calvinum*: Thomiſtæ verò fatentur, & docent, præeunte Magiſtro ſuo, Deum quidem ut primam, & univerſaliſſimam cauſam cauſare illud phyſicum, ſivè entitatem illam phyſicam, quæ in actu peccati reperitur; negant tamen conſtantiſſimè, non ſolùm conſequentiam, ſcilicèt, quòd Deo imputetur peccatum; ſed negant ſimplicitèr Deum eſſe Authorem peccati; quia peccatum ſignificat entitatem cum defectu; cujus defectus, quem formale peccati nominant, nullo modo cauſa eſt, nec dici poteſt Deus. Ut clariùs differentia pateat, en verba quædam *Calvini*: *Non ſolo permiſſu, ſed etiam impulſu impii maleficia neceſſariò, & inevitabiliter perpetrant, ſpontaneo quidem, & proindè damnabili motu, ſed ſæpè indeliberato, & à quo nunquam abſtinere valeant. Suæ iræ miniſtros illa* (providentia) *habet Satanam, & impios: & Satanæ quidem dat apertum fallendi mandatum, ut* men-

mendax ſit ex imperio Dei. Flabellum ille iræ ejus eſt, ut corda hominum, quocumque voluerit Deus, impellat, nec tantum animos ad malas cupiditates ſollicitet, ſed efficaciter trahat, quæ erroris efficacia à Deo ipſo manat. Sic v. g. Pectus Pharaonis Deus obfirmandum Satanæ mandavit, ut efficacia erroris penès ipſum ſit, ille miniſterium dumtaxat præbuerit, & Satan inſtrumentum magis Dei in agendo, quàm à ſe ipſo Auctor ſit, ac divinitùs efficacia erroris, & ſeductionis immittatur; Vndè clarè etiam duritiem Pharaonis, Dei opus fuiſſe Moſes affirmat, & Deus negligentes ad ſua juſſa impios Ezechielis verbis caſtigat: Maledictus qui facit opus Dei negligenter. Ex quibus clarè patet, juxta *Calvinum*, eodem modo Deum, ideſt phyſicè & moraliter cauſare opera bona, & mala, id eſt ſcelera, flagitia, quę dicunt non ſolùm entitatem phyſicam, ſed malitiam etiam moralem, ſeu ut loquuntur Theologi, formale peccati. Vis jam ſcire qualitèr Thomiſtæ de hac materia loquantur? Vide hìc §. III. ſequentem; videbis S. *Thomam* cum S. *Auguſtino*, S. *Anſelmo* negantes peccatum eſſe à Deo, quia ſic importat actum phyſicum cum deformitate. Si verò de ſola entitate phyſica ſermo ſit, ſic concedunt SS. PP. Deum cauſare entitatem illam. Vide loco citato. Quòd ſi Thomiſtæ, non obſtante hâc enormi differentiâ, involvendi ſint pœnis *Calvini*, ut putavit P. *Ribadeneira*, quid de illis, qui terminis expreſſis docent Deum eſſe cauſam peccati, non tantùm quoad materiale, ſed etiam formale peccati? Vis ſcire, qui talia docent? P. *Avendanno* diſp. 7. p. 1. §. 19. num. 8. *Concurſus Dei*, inquit, *indifferens tendit non ſolùm in entitatem actûs pravi, ſed etiam in ipſam malitiam . . . quod ſalvatur quin propterea Deus ſit cauſa peccati. P. Herrera* quæſt. 13. de ſcientia Dei ſect. 8. *Deus determinatus à Creatura concurrit phyſicè etiam ad formale peccati.* P. *Peinado* lib. 2. diſp. 5. ſect. 2. à num. 20. ſæpè repetit: *Deus concurrit phyſicè ad malitiam, & non ſolum ad entitatem*: ac ne longior ſim, recurre hìc ad §. III. ſequentem num. 27. Videbis P. *Marin* aſſerentem hanc ſententiam eſſe omnium ferè auctorum Societatis. Undè juxta hos Authores Deus eodem modo concurrit ad actum bonum, ſicut ad actum malum, id eſt, tàm ad materiale, quàm ad formale, licèt negent formale peccati Deo imputari, quod etiam *Calvinus* negavit, ut teſtatur *Ribadeneira* ſuprà adductus: ſed procul iſta à Thomiſtis, quos tamen iſte neſcivit excuſare.

12. Non minora tentat P. *Marin* tract. 11. de peccatis diſp. 5. ſect. 5. num. 66. poſt P. *Ramirez* tract. de Prædeſt. diſp. 6. cap. 3. ſub ſequenti forma, & figura objiciens: Deus abſolutè, & ſinè reſtrictione cauſaret per ſe mala opera, ſi cauſaret per ſe entitatem mali operis; nam à reſtricto ad non reſtrictum valet affirmativè: ergo hæc conſequentia eſt bona: Deus cauſat per ſe malum opus cum hac reſtrictione, ſcilicèt quoad entitatem: ergo abſolutè cauſat per ſe malum opus. Secundò: ut hæc propoſito ſit vera, *malum opus cauſatur per ſe à Deo*, ſufficit, quòd prædicatum *cauſatur* conveniat ſubjecto ſecundùm id, pro quo ſupponit, licèt non ſecundùm id, quod dicit de formali: quâ ratione vera eſt

ra eſt hæc propoſitio: *Corpus album eſt ſubſtantia*; & iſta: *Corpus album eſt dulce*: ergo cùm id, pro quo ſupponit peccatum, ſit entitas, & actio, ut hæc propoſitio ſit vera, ſufficit, quòd Deus cauſet entitatem peccati. Tertiò in hac propoſitione, & in allatis immediatè: *Opus malum eſt vitale*, ſubjectum, *opus malum*, ſupponit pro entitate actûs, non pro malitia: ergo in hac: *Opus malum cauſatur per ſe*, ſubjectum illius ſupponit pro entitate: ergo ſi Deus cauſat entitatem, abſolutè verum erit, quòd malum opus cauſatur à Deo. Quartò: Concilium definiens, mala opera non eſſe à Deo, impropriè loqueretur, ſi per malum opus non intelligeret entitatem, ſed ſolùm malitiam: ſicut impropriè loqueretur qui per album intelligeret ſolùm albedinem, quæ eſt forma albi. Tum, quia malum opus ſecundùm quòd dicit malitiam, non eſt opus, & conſequenter non eſt malum opus, ſed privatio: ſed impropriè loqueretur, qui pro opere ſic prolato intelligeret, quod non eſt opus, ſed privatio: ergo.

13. Mirum ſanè, quòd dum Auctoribus iſtis incumbebat maximè omnes ingenii nervos intendere ad hunc articulum ſolidiſſimè firmandum, ex quo majores Thomiſtarum conqueſtus contra eos exoriri debebant, hoc nobis opponant, quo nihil magis immunitum, nihil infirmius. Et quidem primò quis non mirabitur P. *Ribadeneira* latuiſſe, conſequentias, quas putat ſimiles, ita inter ſe diſtare, quantùm diſtat ſana ſententia ab errore, quantùm diſtat verùm à falſo? Nam profectò ſi prædeterminatio relinquit in homine libertatem ad eligendum oppoſita, homo prædeterminatus ad actum, ſive pro materiali, ſive pro formali, potens eſt reprobare malum, & eligere bonum; ac ſubindè quòd malum eligat, vitio hominis tribuendum eſt: ex quo malitia primæ conſequentiæ apertiſſimè conſtat: nec ad id fugiendum recurrunt Thomiſtæ ad hoc ſolum, quòd malitia actûs ſit extra ſphæram omnipotentiæ, ſed reſpondent: Homo prædeterminatus ad materiale, peccat, quia poteſt, tenetur, & non vitat malum. Sin autem prædeterminatio ſolam relinquit libertatem à coactione, & evertit indifferentiam, ut vult *Calvinus* ad bonum, malitia actûs non homini ad illum neceſſitato, ſed cauſæ prædeterminatione ſuâ neceſſitanti jure meritò eſt adſcribenda, nec eſt apparens ratio, cur illi non tribuatur.

14. Hæc profectò clariora ſunt, quàm ut probari debeant; & ex illis patet, quàm reprehenſibilis fuerit contra Thomiſtas objectio: prima quippè conſequentia perindè ſe habet, ac ſi ad formam ſyllogiſticam hoc modo reduceretur: *Qui poteſt, tenetur, & non vitat malitiam ſui actûs, peccat: ſed homo prædeterminatus ad actionem, cui eſt infallibiliter annexa malitia, poteſt, tenetur, & non vitat malitiam ſui actûs: ergo homo prædeterminatus ad actionem, cui eſt infallibiliter annexa malitia, peccat*. Porrò hic ſyllogiſmus optimus eſt, tum ex forma, tum ex materia: ex forma quidem, quia caret omni defectu; ex materia autem, quia major eſt per ſe nota; minor autem in argumento ſupponitur ab Adverſariis, vel hoſtem fingunt; ſed ille, iſtam ex antecedenti primò conſequentiam inferri, callidè diſſimulavit, & latenter vo-

luit, malitiam ex prædeterminatione deduci eo pacto, quô ex ſecundæ conſequentiæ antecedente contra Calviniſtas infertur; at operam perdidit.

15. Conſequentiam contra *Calvinum* factam optimam eſſe ex dictis fit evidens. Si namque in homine Calviniſticâ prædeterminatione moto ſola manet libertas à coactione, nulla à neceſſitate antecedente; nec actum valet impedire, nec malitiam: quo ergo jure malitia actûs vitio hominis vertetur? Optimè D. *Thomas* argutias, & cavillationes iſtas præveniens in 2. ad *Annibal.* diſt. 37. art. 3. ad 1. ait: *Quòd non eſt in poteſtate navis, vel ejus arbitrio, ut à Gubernatore deſeratur, & ideo ſubmerſio navis tribuitur Gubernatori, ſicut cauſæ: ſed peccator ex proprio arbitrio ſe ſeparat à Deo. Vndè ei imputatur ſuum periculum; nec oportet dicere, quòd Deus ſit cauſa peccati.* Quia nimirum homo prædeterminatus ad materiale peccati poteſtatem habet antecedentem ad vitandum actum, quam non permittit, ſed vult *Calvinus* divinâ motione deſtrui.

16. Quæ objicit P. *Marin*, non minùs vana, & irrita ſunt, ſicut ſolidam, certamque auctoritatem habet oppoſitum in ipſa littera Concilii. Peccat ſanè primùm peccato ratiocinationis vitioſæ, & ineptæ. Locus arguendi à reſtricto ad non reſtrictum affirmativè non valet variatâ appellatione, ut variatur in conſequentia facta; cùm in antecedenti, *Actio in quantùm actio cauſatur per ſe à Deo*, ly *in quantùm* appellet ſuprà *phyſicum actionis*, ſeu entitatem, & in conſequenti *peccatum cauſatur à Deo*, appellet ſuprà *formale peccati*. Ex quo irritum eſt, quod ſecundo loco dicitur, quòd, ut propoſitio ſit vera, ſufficit, quòd prædicatum, *cauſatur*, conveniat ſubjecto ſecundùm id, pro quo ſupponit ſubjectum, *malum opus*. Facit namque tale prædicatum ſenſum appellativum. Sicut in his propoſitionibus: *Deus diligit impium*, *Deus peccatorem amat*, quæ falſiſſimæ ſunt, licèt id, pro quo ſupponunt, terminet amorem, & dilectionem Dei. Et propter hoc nullum eſt argumentum, quod tertio loco proponitur, quia in propoſitione iſta: *Opus malum eſt vitale*, nulla datur appellatio. Ad quartum reſpondetur, propriiſſimum fuiſſe ſenſum, & modum loquendi Concilii negantis, Deum pluſquàm permiſſivè cauſare peccatum, ſignificans per malum opus ipſam malitiam peccati, quæ eſt extra cauſalitatem Dei. Non enim in propoſitionibus facientibus ſenſum appellativum impropriè quis de aliquo concreto loquitur, etiamſi nomine illius intelligatur ſignificatum formale; immò tunc propriiſſima eſt locutio, cùm ſignificatum formale eſt propriiſſima ratio convenientiæ, aut negationis prædicati. Cùm ergo Deum non cauſare peccatum proveniat, non ex entitate phyſica actionis, ſed ex malitia, propriiſſimè loquitur Concilium, nec impropriè accipit malum opus, dum negat ipſum à Deo cauſari: quæ omnia cùm ex dicendis maximè conſtabunt, hic ampliùs diſſerere, nihil eſt aliud, quàm tempus, & operam ludere. Sed ſatis mirari non poſſum Auctorem iſtum, qui tract. 11. de peccatis diſput. 6. num. 40. in ſequentem abiit diſcurſum: *Eſſe cauſam phyſicam per ſe, eſt quod per ve-*

verum, & phyſicum influxum producit effectum; ſed Deus per verum, & phyſicum influxum producit malitiam; quia illam producit per actionem veram, & phyſicam, & verè phyſicè egredientem ab omnipotentia: ergo eſt cauſa per ſe malitiæ. Alia infrà notabimus num. 29. Interim verò diſſimulare non poſſumus, hominem nos cum Hæreticis confundere conantem, ſimulque hæc loquentem; quæ an ita Hæretici loqui auſi fuerint, nec ille conceſſit, ut ſuprà num. 6. vidimus; nec excuſandus, quòd hæc protulerit non reſolutoriè, ſed tanquàm ab alio, cui placeant, defendenda. Quod enim ita propoſuit, abſurdum non putavit; aliàs ſcandalum cæteris pararet, & eſſet offenſioni: quod eſſet injuſtum, & in Doctore Catholico maximè reprehenſibile.

§. II.

Vindicantur Thomiſtæ ab alia impoſtura facta, & referuntur ſententiæ.

17. ERuditiſſimos, ac ſapientiſſimos viros Eminentiſsimum *Cajetanum*, *Nazarium*, Mag. *Albelda*, Mag. *Soto*, & Mag. *Zumel* volunt Moliniſtæ habere ſocios in patrocinium ſententiæ negantis phyſicam Prædeterminationem ad materiale peccati; ſed immeritò talem, ac tantam injuriam Sapientiſſimis Magiſtris irrogant, quod perſpicuum erit, ſi loca, ubi rem ex profeſſo tractant, in medium producamus. Et quidem primò Eminentiſsimo *Cajetano* inter Thomiſtas meritò celeberrimo hæc ſententia tribuitur, cùm tamen difficultatem iſtam nemo declaraverit aptiùs. Audiatur 1.2. quæſt.72. art.1. *Ex hoc autem, quòd de ratione talis actus eſt eſſe ab agente deficiente, ſequitur, quòd pro quanto eſt ab agente, ſit à Deo primo agente: pro quanto à deficiente, non ſit à Deo. Sequitur ſecundò, quòd dicere, deformitatem peccati comitari actum talem abſolutè, & dicere ipſam comitari talem actum, ut eſt ab agente deficiente, idem eſt, quia de ratione talis actus eſt eſſe ab agente deficiente. Sequitur tertiò, quòd non eſt idem concurrere ad talem actum ſecundùm id, quod habet ab agente ut ſic, & ſecundùm id, quod habet ab agente ut deficiente: ſicuti non eſt idem eſſe agens, & eſſe deficiens: neque eſſe ab agente, & eſſe à deficiente.* Hæc profundiſsimus *Cajetanus*, qui & poſt pauca ſubdit: *Diſtinguatur ſic actus moralis malus ſecundùm ſuam ſpeciem dupliciter. Primò abſolutè, ſeu ſimpliciter. Secundò, ſecundùm id, quod habet perfectionis. Et primo modo ſequitur ad eum deformitas, ſecundò non. Primo modo eſt ab agente deficiente: ſecundo ab agente tantùm, ac per hoc à Deo.* Et in art.2. ejuſdem quæſtionis: *Deus eſt cauſa actûs, qui eſt peccatum tàm ſecundum eſſe naturæ, quàm moris, non tamen eſt cauſa peccati, quia non eſt cauſa, quòd actus ſit cum defectu, id eſt, non eſt cauſa concomitantiæ, ſeu conjunctionis defectus cum actu. Conjunctio namque iſta non undecumque provenit, ſed ex deficiente libero arbitrio, nec convenit actui quo-*

modolibet ſumpto, ſed ut à deficiente pendet. Eccè Eminentiſsimus iſte totus eſt in oſtendendo, immunem eſſe concurſum divinum ab attingentia malitiæ: cauſare verò entitatem actûs, quæ eſt materiale actûs. Quo ergo jure illum pro ſe adducant Recentiores, ego non video; ſicut & *Nazarium* 1. part. quæſt. 22. art. 4. pag. 655. ſex concluſionibus mentem ſuam exponentem: quarum prima eſt: *Deus eſt cauſa actûs peccati, etiam ſecundùm ſpeciem naturæ*. Secunda: *Deus non eſt cauſa peccati*. Et in ſexta ſtatuit: *Deum voluntatem determinare ad actum ſecundùm ejus ſpeciem naturalem*. Et Mag. *Albelda* ex profeſſo 1. par. quæſt. 19. art. 8. diſput. 59. pag. 726. verſ. *Quibus ſuppoſitis*, dicentem: *Deus concurrit ad actum peccati, in quantùm eſt ens, non ſolùm concurſu ſimultaneo, verùm etiam concurſu prævio recepto in voluntate*.

18. Mag. *Sotum*, qui *Tridentino* eloquentiæ, ſapientiæ, & eruditionis miraculum fuit, ſententiam ſuam tenere affirmant lib. 1. de natur. & grat. cap. 18. Verùm ex loco iſto, falſitatis convincuntur: ibi enim non longè à fine, ſtatuto concurſu generali prædeterminante voluntatem ad actionem peccati, ut eſt entitas, ſententiam explicat iiſdem exemplis, quibus illam Angelicus Magiſter declarat. Igitur propè finem cap. 18. lib. 1. ſic habet: *Haud equidem diffitentur Theologi, entitatis, (ita vocant) quæ eſt peccatum, Deum eſſe cauſam eo efficientiæ genere, quo cuncta, & animantia, & inanimantia ad ſuas naturales actiones permovet*. Ex quo conſtat, ſenſiſſe hunc Magiſtrum ſapientiſſimum, Deum cauſare entitatem peccati concurſu phyſicè prædeterminante. At ſtatim præveniens impoſturam, à qua ipſum vindicamus modò, explicat, quo pacto ex ſua ſententia minimè ſequatur, Deum aliquatenùs concurrere ad malitiam, ac deformitatem peccati. Undè ſubjunxit: *Nec tamen indè ſtatim conficitur, cauſam eſſe peccati, quâ parte deflectitur à lege, & voluntate Dei*. Et paulò poſt rem ita declarat: *Uti dum claudus ambulat, homo eſt cauſa ambulationis, quòd tamen malè, & incommodè gradiatur in detortam tibiam rejicitur: atque dum optimus ſcribendi Artifex, ſive incommodo calamo, ſive in mala papyro ſcribit, ipſe quidem eſt cauſa Scripturæ, malitia verò characteris refertur vel in calamum, vel in papyrum: ita prorſus dum quis delinquit, Deus quidem cum homine eſt cauſa actionis, quatenùs res quædam eſt, quòd autem à lege declinet, ſoli imputatur libero arbitrio*. Hæc doctiſſimus iſte Thomiſta, quibus manifeſtè Deum vocat cauſam entitatis peccati nullâ adhibitâ reſtrictione; peccati verò aſſerit non eſſe cauſam. Eccè ſententiam iſtam, quæ audacter nimis Calviniſmi notatur, in Concilio ſcriptam, ac publicatam, Patribus Concilii dicatam, ac denique probatam à Legatis Concilii ſpecialiter adverſus *Calvinum* congregati; ergo vel iſtam illis Orthodoxis Patribus apertè inferant, vel a cenſura injurioſa deſiſtant. Hæc pro tanto Magiſtro dicta ſint ſatis.

19. Objiciunt nobis Mag. *Fr. Franciſcum Zumel*, virum illum eruditum, qui omnem ſcientiæ gloriam invaſit, omnem tenuit, & quem tanti fecit *Clemens VIII.* ut ad ejus immortalem gloriam in ſuo Brevi Apo-

Apoſtolico die 10. Martii anni Domini 1603. magnis ipſum celebret præconiis dicens: *Hæc omnia manifeſtiùs agnovimus, & proſpeximus ex hoc tuo commentario, quem ex tuo zelo incenſus, & ejuſdem Nuncii cohortatione permotus nuper ſcripſiſti, ut quorumdam hominum novitates amantium parùm conſideratas (ne quid graviùs dicamus) opiniones confutares, & veritatem in re gravi aſſereres, & roborares.* Aſſerit namque 1. part. quæſt. 22. art. 4. Append. *Quamvis Deus immediatè concurrat ad entitatem, & ſubſtantiam actûs mali, & peccati, & ſit veriſſimum; dicere tamen, eſſe prærequiſitum auxilium efficax Dei prædeterminans, & præmovens efficaciter voluntatem hominis ad actum peccati, & mali moralis, etiam pro materiali, neque eſt verum, neque ſanæ doctrinæ conſonum; immò verò eſt falſum .... hæc aſſertio ſtatuitur peculiariter contra eos Hæreticos, qui ajebant, Deum ab æterno, antequam videret voluntatem hominis determinantem ſe in actum peccati, ita ſtatuiſſe: volo, ut Petrus tali die mentiatur, & tali adulteretur, & quòd ex vi hujus efficacis voluntatis Dei Petrus de facto mentitur, & fornicatur &c. Ita cenſuerunt plures ex Hæreticis Lutheranis. Ita Philippus Melanction ſuper Epiſt. ad Rom. impudenter aſſeverat, Deum eſſe cauſam peccatorum, & quòd non minùs proditio Judæ, quàm converſio Pauli fuerit ex voluntate Dei.* Hucuſque prædictus Auctor. Ex quo ſanè vanum triumphum ſibi quærunt Adverſarii.

20. Poteſt namque in peccato præter formalem deformitatem conſiderari entitas peccati, ſeu actio peccati, & libertas, & omnes aliæ formalitates purè phyſicæ, quæ in peccato ſunt, & vulgò vocantur materiale peccati, ſeu operis mali; & iſtæ poſſunt dupliciter ſumi, vel formaliter prout ordinantur, ſubſunt, & connotant formalem malitiam, non per ſe intentam à creatura, vel purè materialiter, ut entitas, & actio, ſecluſô tali ordine, & connotatione. Ut certiſſimum ſupponunt Thomiſtæ, Deum non poſſe abſolutè determinare materiale peccati in primo ſenſu, ſeu formaliter, ut connotat, & ſubeſt formali malitiæ; quia determinaret malum opus, & peccatum, & ex conſequenti peccaret, & determinaret malitiam: qui enim determinat ſubſtratum alicujus concreti, ut ſubeſt formæ, determinat concretum ex ſubſtrato, & forma; ſed peccatum dicit actionem liberam pro ſubſtrato, & malitiam pro forma: ergo ſi Deus determinaret actionem, ut ſubeſt malitiæ, peccatum determinaret. In hoc ſenſu loquitur prædictus Magiſter hanc aſſertionem ſtatuens peculiariter contra eos Hæreticos, qui ajebant, Deum ab æterno aliquos ad malum prædeſtinaſſe, qui error damnatus fuit in Concilio *Arauſicano II.* Can. 25. ſequentibus verbis: *Aliquos verò ad malum divinâ poteſtate prædeſtinatos eſſe, non ſolùm non credimus, ſed etiam ſi ſunt, qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione in illos anathema dicimus.* Quorum hæreſim renovarunt *Lutherus*, & *Calvinus*. Si ergo non cum illa præciſiva, & metaphyſica terminorum diſtinctione loquitur, contradiſtinguens ipſum materiale materialiter, vel formaliter acceptum, eſt, quia temporibus illis, etſi jam

jam eſſent hujuſcemodi novæ diſputationis inter Catholicos initia, non tamen orta erat contentio, & diſſenſio, occaſionem criminandi arripiens ex confuſa intelligentia hujus termini *materialis*, quem ſemper formaliter accipit Auctor iſte, & ut contradiſtinguitur entitati peccati, quam à Deo eſſe dixerat ibi quæſt. 4. art. 2., *quia nempè actiones peccatorum ſunt entia realia poſitiva à Deo creata: ergo ſunt à Deo tanquam à cauſa efficiente*. Rurſus: *Hujuſmodi entia ſubſtrata ſunt bona: ergo ſunt à Deo.*

21. Verùm non eſt, quòd immoremur, nec ſubtiliora rimari neceſſum eſt, ut à tali ſententia remotiſsimum fuiſſe noverimus. Audiatur 1. 2. quæſt. 79. art. 1. ubi inquirit D. *Thomas*: *Vtrùm Deus ſit cauſa peccati? Pro explicatione hujus difficultatis*, inquit, *primò ſentiendum eſt catholicè, ad omnem entitatem realem peccati, quatenùs actio, & entitas realis eſt, Deum immediatè concurrere tanquam primam cauſam, & per ſe illius entitatis, & operationis. Hæc eſt contra Durandum, & aliqua ex parte contra recentes Theologos, quos taceo.* PP. *Molinam*, & *Suarez* intelligit Auctor, quos nuſquam ex nomine deſignavit, niſi dum expreſsè in quæſtionibus variis ipſorum refellebat opiniones. En ubi apertè aſſerit, Deum immediatè concurrere tanquam primam cauſam, & per ſe illius entitatis, & operationis, quæ nequit eſſe à Deo, ut primo efficiente, quin ſit ab ipſo, ut primo libero; quia ratio primi efficientis convertitur cum ratione primi liberi: ergo eſt à Deo, ut primo determinante, quia de ratione primi liberi eſt eſſe primum determinans, ſicut de ratione liberi eſt determinare, & ſecundi liberi ſecundò determinare: ergo Deus concurrens ad entitatem ipſam determinat. Si ergo negat in prædicto teſtimonio, Deum efficaciter præmovere voluntatem hominis ad actum peccati, etiam pro materiali, non accipit materiale materialiter ſumptum, ſed formaliter: ſicut illud accipit 1. 2. quæſt. 111. art. 3. diſput. 4. vocans materiale peccati *entitatem malam*, dicens: *Implicat prædeterminare entitatem malam, & movere ad illam, quin moveat ad formale peccati*: hinc denuò repetens ſe agere contra *Calvinum*, & *Lutherum*. Et expreſsiùs mentem ſuam aperit, dicens: *Nullus Hæreticorum dixit, Deum concurrere ad formale peccati, ſed tantùm ad materiale, præmovendo, & prædeterminando arbitrium noſtrum*: quæ eadem verba etſi legantur in P. *Marin* dicta ſect. 5. num. 64. non tamen eſt mens, & fides una: nam Doctor iſte ex prædeterminatione ad materiale, materialiter ſumpto, arguere vult, Deum eſſe Auctorem peccati; ille verò contra Hæreticos ex materiali formaliter ſumpto.

22. Aliud ſanè teſtimonium huic noſtro argumento accommodatiſſimum obſervare eſt tom. 1. variarum diſputationum in Append. ad diſp. 5. ſect. 1. pag. 250. edit. Salmanticenſis, juxta Lugdunen. verò tom. 3. pag. 209. §. *Ad confirmationem*: *Nobis certiſſimum eſt, Deum non præmovere ad peccatum, ſicuti alibi fuſiùs oſtendimus* 1. 2. *qu.* 111. *&* 1. *part. quæſt.* 22. *art.* 4. *diſp. unica*: *Non enim militat utrobique par ratio de actibus bonis, & de malis, ſeu peccaminoſis. Primò, quia homo non*

non ſubordinatur Deo, ut peccans eſt, ſicut ſubordinatur Deo, ut eſt benè agens. Rurſus, Deus non eſt cauſa peccati, neque prima, neque ſecunda, neque per ſe, neque per accidens; homo verò eſt verè, & propriè cauſa ſui peccati, & in peccando minimè ſubordinata Deo. Tertiò: Deus neque excitat, neque vocat, aut invitat ad malum actum peccati, ſicut excitat, & vocat ad bonum actum converſionis, & pœnitentiæ. Quartò, quia Deus prohibet peccata, & actiones malas, quæ ſint contra legem, & præcepta ejus, & quidem leges prohibentes peccata, ne fiant ab hominibus, prohibent etiam actiones peccaminoſas, & pravas moraliter. Quintò, quia Deus non eſt cauſa moralis conſilians, neque præcipiens ullo pacto actus pravos, & ſolùm dicitur cauſa naturalis actionum. Sextò, quia Deus eſt prima bonitas per eſſentiam, ac proindè non poteſt illi ſubordinari actio mala ut ſic, neque homo ut pravè, & malè agens. Cùm igitur hæc tam diverſa ſint, & intercedant inter actus bonos, & malos, non oportet conſequenter loqui de actibus malis, & peccaminoſis, ſicuti de actibus bonis, & conſequenter negandum eſt, Deum prædeterminare, & prædefinire odium Dei, aut volitionem jurandi, aut ſimiles actiones malas. Hìc clariſsimè ſententiam ſuam proponit, explicans novâ luce, quod 1. part. quæſt. 22. art. 4. aſſeruit, non dari prædeterminationem ad materiale peccati; quia nempè Deus eſſet cauſa peccati, & quia homo non ſubordinatur Deo, ut peccans eſt, & quia Deus non excitat, neque vocat, aut invitat ad malum actum peccati, cùm non ſit cauſa moralis conſilians, aut præcipiens actus pravos, *ſed ſolùm cauſa naturalis actionum*. Qui textus minimè favet Adverſariis, cùm verbis illis: *Rurſus, Deus non eſt cauſa peccati, neque prima, neque ſecunda, neque per ſe, neque per accidens*, neget omnem cauſalitatem pluſquam permiſsivam, & quòd non eſt cauſa peccati per accidens, ut affirmant ipſi. Viderint ergo, quo fidenti animo ſapientiſsimum iſtum Magiſtrum in oppoſitam Thomiſtarum ſententiam pronunciant. Verùm de his ſatis. Nam his paucis expoſitis, qualis, quantaque ſit citandi incuria, facilè intelligitur.

23. His ergo deſpectis levibus judiciis, duplex in præſenti occurrit ſententia. Prima affirmat, Deum concurrere ad formale peccati; quia tamen non concurrit ex ſua determinatione, ſed ex determinatione creaturæ, & contra ſuam inclinationem, ideò ſolùm permiſsivè, & per accidens eſt cauſa peccati, quam communem Auctorum Societatis aſſerit P. *Marin* loco citato diſp. 6. ſect. 1. num. 5. Et P. *Ramirez* de Prædeſt. diſp.6. cap.4. & 5. Sententia negans, Deum ullo modo concurrere ad malitiam, ſeu deformitatem peccati, eam aliquatenùs producendo, aut attingendo concurſu poſitivo, eſt communis Thomiſtarum, & frequentiſsima apud alios Theologos, inconcuſsaque apud antiquiores, non agnoſcentes in Deo aliam malitiæ cauſalitatem, niſi purè permiſsivam, ſumptâ permiſsione pro voluntaria, ac libera, juſtaque negatione concursûs requiſiti ad vitandum peccatum. His ſuppoſitis, ſit

§. III.

§. III.

Deus nullatenus concurrit ad formale peccati, nec eſt cauſa per accidens malitiæ, & deformitatis.

24. FIrmiſsimum, & irrefragabile hujus veritatis præbet teſtimonium D.*Thomas*, ſupponendo ex Adverſariis, quod videbimus infrà, Deum vel cauſare, vel concurrere ad malitiam peccati eodem in ſenſu, eâdemque proprietate, quâ vel cauſat,vel concurrit ad entitatem illius. Etenim apud D.*Thomam* eſt evidentiſsimum, Deum longè aliter ſe habere in ſuo concurſu ad malitiam, ac in illo ſe habeat ad illius entitatem; quod clarè percipiet, qui vel leviter attenderit ordinem, & altiſſimam methodum, quam obſervat, ubicumque materiam ſubjectam noſtræ diſputationi pertractat: ſemper enim tali procedit articulorum ordine, ut in priori inquirat, *Utrum peccatum ſit à Deo?* In poſteriori verò, *Utrum actus peccati ſit à Deo?* Ita in 2. diſt. 37. quæſt. 79. Ita in diſputatione de Malo quæſt. 3. Ita in prima ſecundæ quæſt. 79. Deindè in his locis ita reſolutionem tradit, ut in 1. artic. aſſerat, *peccatum non eſſe à Deo, & Deum non eſſe cauſam peccati*, in ſecundo verò aſſerit, *à Deo eſſe actum peccati*: immò planè, & evidenter reſolvit in ſecundis articulis illarum quæſtionum, Deum eſſe cauſam, & Auctorem actionis, ut Dubio ſequenti videbimus: ergo mentem D. *Thomæ*, qui ut veri Diſcipuli profitentur ſequi in hac controverſia, debent nobiſcum aſſerere, Deum longè aliter concurrere ad entitatem peccaminoſi actûs, quàm ad malitiam peccati. Si enim concurſus Dei pari modo, eâdemque habitudine ſe haberet ad malitiam, & ad peccati entitatem; eo in ſenſu, in quo entitas peccati dicitur eſſe à Deo, malitia quoque eſſe à Deo deberet dici; nec enim alio modo, vel per aliud medium entitas peccati eſt à Deo, quàm per influxum ſui concurſûs: ſed D. *Thomas* in primis articulis citatis illarum trium quæſtionum abſolutè negat, peccatum eſſe à Deo, & articulis ſecundis conſtantiſſimè affirmat, eſſe à Deo entitatem peccati, cujus entitatis Deum aliquando vocat Auctorem, ſemper verò cauſam; quod & ſæpiùs dixit in 3. lib. contra Gentes: ergo juxta mentem D.*Thomæ* longè aliter ſe habet ad entitatem peccati,ac ad illius malitiam: modoque loquendi aptiſſimo, ac profundiſſimo, ut abſit omnis æquivocatio, ut in actu inveniret defectum, ad defectum principii recurrit, ita quòd utrumque explicet, & naturam principii, cujus vitio defectum vertit actionis; & actum: in eo diſtinguens id, quod in illo entitatis, & perfectionis eſt, ab eo, quod in illo eſt deformitatis, & defectûs: primum tribuit Deo, & voluntati ut efficienti, prout benè Emus *Cajetanus* loco cit. expoſuit; ſecundum verò tribuit voluntati, ut deficienti,minimè concurſui divino,qui defectu aliquo infici non poteſt.

25. Hoc maximam auctoritatem accipit ex illo *Joann.*1. *Et ſine illo factum eſt nihil*: quibus verbis juxta D. *Auguſtinum*, *Origenem*, D. *Thomam*, & alios plures, ut aſſerit ibi D. *Thomas* lect. 2. litt. B. in fine,

fine, *ſignificatur puritas cauſalitatis divinæ, quia ſic eſt cauſa bonorum, quod non eſt cauſa peccati.* Ex quibus fit argumentum. Quod fit Deo poſitivè concurrente, non fit ſine Deo: ſed peccatum per vos fit Deo poſitivè concurrente: ergo peccatum non fit ſine Deo: ſed hæc propoſitio: *Peccatum non fit ſine Deo*, eſt contradictoria illius: *Sine ipſo factum eſt nihil*, juxta intelligentiam Sanctorum Patrum: ergo concurſus poſitivus Dei ad formale peccati defenditur apertè contra Sacram Scripturam, ut intellectam ab *Auguſtino*, *Origene*, D. *Thoma*, & aliis: ſufficit enim, quòd non fiat ſine Deo poſitivè concurrente, ut non dicatur abſolutè fieri ſine Deo, ſicut in loco citato abſolutè dicitur.

26. Hoc ipſum apertiſſimè deducitur ex variis Sanct. Patrum teſtimoniis, in quibus efficientia Dei diverſo modo comparatur ad entitatem peccati, ac ad malitiam. Conſtat ex D. *Auguſtino* lib. 1. de libero arbitrio cap. 2. his verbis: *Credimus autem, ex uno Deo omnia eſſe quæ ſunt, & tamen non eſſe peccatorum Auctorem Deum.* Et lib. 1. retract. cap. 26. aſſerit: *Videndum eſt, ne malè intelligatur, quod dixi, mali Auctor non eſt, quia omnium, quæ ſunt, Auctor eſt; quia in quantùm ſunt, in tantùm bona ſunt.* Ubi poſitivè affirmat, quòd malum, quatenùs eſt bonum, bonitate ſcilicet phyſicâ, ſic habet Deum Auctorem, licèt Deus non ſit Auctor mali. Et lib. quæſtionum 83. quæſt. 21. *Quiſquis omnium, quæ ſunt, Auctor eſt, & ad cujus bonitatem id tantùm pertinet, ut ſit omne quod eſt, non eſſe ad eum pertinere nullò modò poteſt. Omne autem quod deficit, ab eo quod eſt eſſe deficit.... quocircà mali Auctor non eſt, qui omnium quæ ſunt, Auctor eſt; quia in quantùm ſunt, in tantùm bona ſunt.* Sic eruditè dixit D. *Anſelmus* lib. de Caſu Diaboli cap. 20. *Voluntas mala quatenùs voluntas, motus, & actus eſt, eſt ex Deo: quatenùs juſtitia caret, non Dei eſt, ſed volentis.* Et lib. de concordia præſcientiæ, & prædeſtinationis cap. 7. ſententiam iſtam docet, & explicat diſtinctione eâdem, quâ utitur D. *Thomas*: *Omnis qualitas*, inquit, *vel omnis actio, & quidquid aliquam habet eſſentiam à Deo eſt, à quo omnis juſtitia, & nulla injuſtitia. Facit igitur Deus omnia, quæ juſtâ, vel injuſtâ voluntate fiunt, id eſt bona opera, & mala: in bonis quidem facit, & quod ſunt, & quod bona ſunt; in malis verò facit quod ſunt, non quod mala ſunt.* Quo ſanè nihil expreſsiùs deſiderari poteſt, & quod ad evidentiam rem noſtram efficaciſſimè probat. Si enim formale peccati eſſet à Deo in eo ſenſu, & proprietate locutionis, quâ eſt à Deo actio peccati, injuſtitia eſſet à Deo ea in proprietate locutionis, & in eo ſenſu, in quo à Deo eſt juſtitia, quod aſſerere nullus audebit. Id verò ſequi probatur ex verbis *Anſelmi*, dum clariſſimè probat, actionem peccati eſſe à Deo, quia ab illo eſt omnis juſtitia: ergo ſi formale peccati eſt à Deo eo prorſus modo, quo actio peccati, à Deo erit injuſtitia eo prorſus modo, quo à Deo eſt juſtitia. Vel aliter: non eſt à Deo injuſtitia; ſed malitia, & formale peccati eſt ipſa injuſtitia: ergo formale peccati non eſt à Deo eo in ſenſu, & proprietate, quo ab illo eſt materiale, alioquin eſſet à Deo injuſtitia eo in ſenſu, quo ab illo eſt juſtitia.

27. Hæc cùm ita ſint, non poſſunt Adverſarii negare communem Sanctorum, & Theologorum locutionem, quâ abſolutè, & abſque ullo addito reſtringente, aut diminuente, Deum proferunt cauſam actionis, quæ eſt peccatum, & entitatis, quæ peccati malitia inficitur: ſed, ut illi affirmant, evidens eſt, Deum ad formale peccati ita ſuo ſe habere concurſu, eoque in ſenſu, ac locutionis proprietate, quo in ſenſu, & proprietate ſe habet, juxta Sanctos, ac Theologos ad actionem peccati, & entitatem, quæ malitia inficitur, quod ne à nobis ipſis impoſitum dicant, audiant P. *Marin* dicta ſect. 5. num. 39. *Juxta ferè omnes noſtros Auctores modernos Deus eodem modo eſt cauſa malitiæ, ac entitatis, & actûs peccati (& exiſtimant hi Auctores hanc eſſe mentem D. Thomæ) ſed juxta D. Thomam, Deus eſt cauſa per ſe purè phyſica entitatis, & actûs peccati: ergo Deus eſt cauſa per ſe purè phyſica malitiæ*. Et num. 40. *Deo tribuendus eſt ille influxus, qui magis conformis eſt SS. PP. & D. Thomæ. Sed SS. PP. & D. Thomæ magis conformis eſt influxus cauſæ phyſicæ per ſe; quia abſolutè, & ſine reſtrictione dicunt, Deum cauſare quidquid phyſicum eſt in peccato, quæ verba juxta nos ſignificant modum cauſandi: ergo ſine reſtrictione influit phyſicè in peccatum, & eſt cauſa phyſica peccati: & conſequenter eſt cauſa purè phyſica per ſe: quæ alienatio ſemper addenda ad vitandum malum ſonum*, quod & repetit n. 42. *Ac verò Deus verè phyſicè influit, & per verum, & phyſicum influxum influit in peccatum, & prævidet futurum peccatum, & à Patribus dicitur cauſare quidquid poſitivum eſt in peccato, & hoc extendit ejus dominium: cur ergo non erit cauſa phyſica peccati? Non moralis, quia plus requiritur, ut aliquid ſit cauſa moralis, quàm phyſica, & ideò forſan ars non dicitur cauſa moralis mali artefacti*. Si ergo minorem iſtam volunt eſſe evidentem, vel ſaltem eſſe probabilem: ergo ſaltem probabiles erunt hæ propoſitiones abſolutè prolatæ: *Deus eſt cauſa malitiæ; Deus eſt cauſa peccati*.

§. IV.

Prima ratio Concluſionis probativa proponitur.

28. Nunc rationibus diſſerendum eſt. Et prima deſumitur ex dictis; nam concurſus ille eodem modo denominat Deum concurrentem ad formale, quo illum denominat concurrentem ad entitatem, ſeu ad materiale peccati juxta Adverſarios; ſed abſolutè denominat Deum concurrentem ad entitatem, ſeu materiale peccati: ergo abſolutè denominat Deum concurrentem ad formale peccati: ſed concurſus turpis, & inhoneſtus, qualis eſt concurſus ad formale peccati, qui eſt ipſum peccati formale, non poteſt non tribuere denominationem turpiter, & inhoneſtè concurrentis: ergo concurſus ad formale peccati Deum denominat inhoneſtè concurrentem, quod pugnat cum ſumma, & infinita Dei ſanctitate, Deumque talem conſtituit, qualem nec Pagani agnoſcere vellent.

29. Re-

29. Reſpondebis primò ex Patre *Herrera* de Prædeſtin. quæſt. 8. num. 39. diſtinguendo majorem ſub his terminis: *Deus nihil poteſt agere per ſe ex propria determinatione, niſi honeſtè, & laudabiliter, concedo: per accidens, & ex aliena determinatione nego antecedens. In his enim operationibus Deus non eſt neceſſariò laudabilis.* Nec ab ipſo diſſentit P. *Ramirez* de Prædeſtinat. diſp. 6. cap. 4. num. 110. *Nec quia actio creaturæ indiviſibiliter ſit actio potentiæ, quâ ut cauſa univerſalis, & prima concurrit ad peccatum, Deus dici poteſt cooperator ad malum: quia ad cooperationem ultra concurſum effectivum, requiritur concurrere ad effectum, vel ex propria determinatione, vel propria inclinatione.* Ulteriùs progreditur P. *Marin* ſect. 3. num. 30. ubi aſſerit: *Deum nihil odiſſe eorum, quæ facit ex propria determinatione, & hoc ſignificat illud verbum: quod Deus fecit, Deus operatus eſt, ſumptum ſine reſtrictione, aut ſine termino, ratione cujus cognoſcatur alius ſenſus, ut diximus diſputatione de materiali ſect. 6. quod eſt propriè facere: ſecus quæ facit ex determinatione creaturæ: & ſimiliter omnia, quæ facit ex propria determinatione, facit propter finem; non verò, quæ facit ex aliena determinatione, quia eſt cauſa per accidens illorum: poſtquam verò facta ſunt, ea ordinat ad finem. Item illa actio eſt tendentia Omnipotentiæ agentis, & tendit in finem determinatum à creatura, ſed ex aliena determinatione creaturæ.* Et ibi: *Item determinatur Omnipotentia ad peccatum, quaſi violenter, & quaſi invita, ut ſupra diximus ex SS. PP. Itaque in illo caſu agit phyſicè Omnipotentia propter bonum commutabile ex determinatione creaturæ. Quod idem eſt, ac creaturam agere propter bonum commutabile, & Deum permiſiſſe determinari à creatura. Hæc miratur Palancus; ſed ſunt prima principia noſtræ Scholæ.* Et ſimiliter: *Omnipotentia reſpicit in actu ſecundo tale bonum tanquam finem ultimum ex determinatione creaturæ; & eodem modo tendit in finem inhoneſtum: & quodammodo eâdem ratione reſpicit finem commutabilem, non tanquam Deum Omnipotentiæ, ſed tanquam Deum creaturæ, juxta illud: Quorum Deus venter eſt. Hæc abſurdiſſima vocat Palancus num. 94. ſed noſtra Schola judicat vera.* Et num. 32. *Quod actio peccati eſt connaturalis Omnipotentiæ, prout opponitur violento ſimpliciter tali: non tamen eſt connaturalis Omnipotentiæ, quatenùs Omnipotentia habeat inclinationem in illam: quia eſt ſecundùm quid violentia Omnipotentiæ, ut conſtat ex SS. PP. & noſtris rationibus.* Et iterùm ibi: *At verò intendimus, poſſe aliquid egredi ab aliqua potentia contra inclinationem potentiæ: ut dum arripitur manus filii ad percutiendum Patrem, percuſſio habet eſſe per egreſſionem à filio, ſed contra inclinationem filii: ſimiliter Omnipotentia concurrit quaſi violenta.* Et num. 33. *Ideò eſſe cauſam per accidens, quia concurrit quaſi violenter: quia hoc ipſo concurrit contra propriam inclinatioaem, & unicè ex aliena determinatione.* Hæc Auctor iſte.

30. At nuſquàm ſanè crederem, ullum vel modicè doctum, vel in doctrina SS. PP. aliqualiter verſatum, hoc aſſerere poſſe; quantò magis eſſe principia Scholæ Jeſuiticæ, quam pietas magna, ſapientia inſignis,

& Sacrarum Litterarum peritia commendat. Quis enim, iterum dico, quis judicet, eſſe principia hujus Scholæ, quòd Deus aut non odio habeat peccatum, quia illud facit ex determinatione creaturæ; aut quòd ex ejus determinatione faciat, quòd odio habet? An nempè credibile eſt, vel quis ſibi cogitatione fingere poteſt, quòd actio Omnipotentiæ tendat in finem peccati, & phyſicè agat propter bonum commutabile ex determinatione creaturæ? Quòd reſpiciat Omnipotentia in actu ſecundo tale bonum tanquam finem ultimum ex determinatione creaturæ, & tendat in finem inhoneſtum ex ejuſdem determinatione? Quòd actio, quâ Deus cauſat actionem, & malitiam peccati ſit violenta Omnipotentiæ, & quòd Omnipotentia concurrat quaſi violenta, quaſi Deus violenter, & non liberè operari poſſet ex determinatione creaturæ? Quòd Deus reſpiciat finem commutabilem, etſi non tanquam Deum Omnipotentiæ, benè tamen tanquam Deum creaturæ? Quis non hoc abſurdum putet? Aut quomodò extra cenſuræ aleam in tuto poſita hujuſmodi aſſertio? Undè contra illam ſic argumentor. Primò: etiamſi concurſus ille exiſtat ex determinatione voluntatis creatæ, tamen in quantùm inhoneſtus, & turpis, eſt concurſus Dei: non enim inter concurſum illum, prout à Deo, & prout à voluntate, eſt aliqua in eorum principiis formalis, aut virtualis diſtinctio, alioquin de illa minima entitate à parte rei contraria, aut contradictoria prædicata verificarentur: quòd nempè concurſus ille, prout à Deo, non eſſet turpis, nec eſſet inhoneſtus, immò eſſet bonus, & honeſtus; & prout à voluntate eſſet turpis, & inhoneſtus; cùm tamen honeſtas petatur non ex principio effectivo, ſed ex objecto, & circumſtantiis; ſive quod ad propoſitum eſt idem, ex conformitate ad regulas: ſed concurſus turpis, & inhoneſtus, ut inhoneſtus, & turpis non poteſt non tribuere denominationem turpiter, & inhoneſtè concurrentis: ergo ſi concurſus ille prout à Deo turpis eſt, & inhoneſtus, Deum nominat inhoneſtè, & pravè concurrentem. Cur enim à concurſu in actum bonum denominatur concurrens ſanctus, & laudabilis, & à concurſu turpi non denominabitur concurrens turpis, & inhoneſtus? Uterque actus exiſtit in eorum principiis ex determinatione voluntatis creatæ, & nullo modo ex determinatione Dei: nec minùs eſt præter voluntatem Dei exiſtentia actûs boni, & concursûs ad illum requiſiti, quàm concurſus, & exiſtentia actûs mali. Tria aſſignant ipſi ad exiſtentiam actûs boni, nimirùm ſcientiam eventûs, collationem auxilii indifferentis, ac voluntatem inefficacem actûs boni; cùm verò concurſus eſt ad actum pravum, aſſignant ſcientiam eventûs, collationem auxilii, & nolitionem inefficacem actûs pravi. Undè diſpoſitio Dei, ut concurrat ad actum bonum, tantùm differt à diſpoſitione ejuſdem, ut concurrat ad actum pravum, quia ad illum præſupponitur voluntas inefficax actûs, & concursûs; ad iſtum verò nolitio etiam inefficax actûs mali, & concursûs: quod ſanè non ſufficit, ut exiſtentia actûs boni non ſit præter voluntatem Dei; cùm actus bonus non poſſit dici exiſtere ex vi illius intentionis, & voluntatis, quæ ipſius non eſt cauſa, & quæ eſt conjungibilis cum ejus carentia.

Sicut

Sicut & nolitio inefficax exiſtentiæ peccati per accidens ſe habet ad exiſtentiam peccati, quia nolitio illa, quantùm eſt ex ſe, conjungibilis eſt cum exiſtentia, & carentia peccati: ergo ſi primo illo concurſu, etſi non exiſtente ex determinatione Dei, Deus denominatur laudabiliter concurrens, & concurſu illo turpi denominabitur inhoneſtè concurrens, quod ex ipſiſmet terminis horridùm ſonat. Enimverò, ſicut eſt ſancta voluntas Dei, ita eſt ſancta ejus Omnipotentia: ſed quia eſt ſancta voluntas, nequit affectivè attingere inhoneſtum, & turpe: ergo quia eſt ſancta ejus Omnipotentia, nequit eſſe cauſa turpis, & inhoneſti. Æquè enim chimæricum eſt, Omnipotentiam Dei concurrere concurſu turpi, & non amato à Deo, ac ponere voluntatem Divinam tendentem in objectum turpe, & inhoneſtum; ſicuti & intellectum divinum intelligentem intellectione turpi, & non amata à Deo. Ergo ſi Omnipotentia eſt formaliter ſancta, implicat concurrere concurſu turpi: quomodò enim ipſa erit formaliter ſancta, dum aliquod ſui exercitium eſt formaliter turpe?

31. Secundò, quia falſum eſt, quòd, ut aliquid ſit cauſa ſimpliciter, & per ſe, requiratur, quòd præſtet ſuum concurſum juxta inclinationem naturalem, vel elicitam; cùm poſsit eſſe cauſa ſimpliciter, & per ſe, etiamſi contra utramque inclinationem concurſum præſtet, dummodo producat operationem, quam in virtute activè continet. Undè licèt projiciens lapidem ſurſùm ſit cauſa ſimpliciter, & per ſe talis motûs, non verò ſit cauſa hujuſmodi ipſe lapis; tamen hoc eſt, quia lapis nullum præſtat concurſum, ſed ſe habet merè paſsivè. At è contra Deus in effectibus miraculoſis plerumque operatur contra inclinationem naturalem rerum, & tamen cauſæ ſecundæ, quibus utitur, multotiès ſunt cauſæ effectûs miraculoſi. Nec ſimiliter requiritur, quòd ſit juxta inclinationem cauſæ; aſſenſus enim erroneus elicitus ab intellectu verè eſt opus intellectûs, & tamen non eſt juxta ejus inclinationem, ſed contra illam, quia intellectus naturaliter inclinatur in aſſenſum verum. Hoc in ſuis principiis tenentur Adverſarii confiteri. Deus offerens voluntati concurſum indifferentem ad actum honeſtum, & ad actum turpem, non præſtat concurſum juxta inclinationem naturalem, aut elicitam voluntatis: ergo ſicut determinatus à noſtra voluntate ad actum turpem non eſt cauſa ſimpliciter, & per ſe illius; neque etiam determinatus ad actum honeſtum erit cauſa ſimpliciter, & per ſe illius. Vel urgentiùs: Concurſus ille indifferens, quantùm eſt ex ſe, in ipſorum principiis, æqualiter præſtatur voluntati à Deo ad actum turpem, & ad actum honeſtum: ergo vel prout determinatus à voluntate ad actum turpem efficitur juxta inclinationem elicitam voluntatis, & ſic jam erit cauſa peccati ſimpliciter, & per ſe: vel prout determinatus à voluntate ad actum honeſtum non efficitur juxta inclinationem elicitam voluntatis, & ſic non erit cauſa ſimpliciter, & per ſe talis actûs.

32. Tertiò, quia ſi nos falſi ſumus in doctrina iſta, & in eadem falſos fuiſſe *Auguſtinum*, & *Thomam* confiteri tenentur. Nihil enim certius in doctrina utriuſque S. Doctoris, quàm Deum non operari niſi me-

medio imperio ſuæ voluntatis, & juxta illius inclinationem. Conſtat ex D. *Auguſtino* lib.83. qq. q. 32. dicente: *Illo Auctore dicitur, quod illo volente dicitur*, & in Enchir. cap.100. *Deus ergo omnipotens; ſivè per miſericordiam cujus vult miſereatur, ſivè quem velit obduret, neque iniquè quicquam facit, nec quicquam facit niſi volens*: ergo ſi poſitivè influit ratione ſuæ omnipotentiæ in actionem peccati, volens & juxta propriam inclinationem illam facit. Cujus ratio evidentiſsima aſſignatur à D. *Thoma* 1. p. q. 25. art. 5. ad 1. dicente: *In nobis, in quibus eſt aliud potentia, & eſſentia à voluntate, & intellectu; & iterum intellectus aliud à ſapientia, & voluntas aliud à juſtitia, poteſt eſſe aliquid in potentia, quod non poteſt eſſe in voluntate juſta, vel in intellectu ſapiente. Sed in Deo eſt idem potentia, voluntas, & eſſentia, & intellectus, & ſapientia, & juſtitia. Vndè nihil poteſt eſſe in potentia divina, quod non poſſit eſſe in voluntate juſta ipſius, & in intellectu ſapientiæ ejus. Tum, quia voluntas non determinatur ex neceſſitate ad hæc, vel illa, niſi fortè ex ſuppoſitione.... Quod autem attribuitur potentiæ divinæ ſecundùm quòd exequitur imperium voluntatis juſtæ, hoc dicitur Deum poſſe facere de potentia ordinata. Secundùm hoc ergo dicendum eſt, quòd Deus poteſt alia facere de potentia abſoluta, quàm quæ præſcivit, & præordinavit, ſe facturum, non tamen poteſt eſſe, quòd aliqua faciat, quæ non præſciverit, & præordinaverit, ſe facturum, quia ipſum facere ſubjacet præſcientiæ, & præordinationi, non autem ipſum poſſe, quod eſt naturale. Ideò enim Deus aliquid facit, quia vult.* Si ergo juxta Angelicum Præceptorem Deus ideo aliquid facit, quia vult; ſi ipſum facere ſubjacet præſcientiæ, & præordinationi, quia divina potentia æqualis eſt ſuæ ſapientiæ, & potentia ſe extendit ad omne illud, in quo poteſt ſalvari ratio entis: ergo ſi actio peccati eſt verum ens præcontentum in omnipotentia, ſi præcontinetur in ipſa voluntate; & ſapientia Dei ipſam formaliter ordinante, & volente, & præcontineri debet intra inclinationem innatam Dei, cùm hæc inclinatio non diſtinguatur ab eſſentia, & virtute activa Dei. Quomodò ergo effectus iſte non erit ex propria intentione, & determinatione Dei? Maximè dum ſcientia, quâ Deus eſt cauſa rerum, ſit ſolùm ſcientia approbationis, quæ non ſe extendit ad ea, quæ Deus cognoſcit per ſcientiam reprobationis, juxta eumdem S. Doctorem 1. p. quæſt.13. art.16. *Scientia, quâ Deus cognoſcit peccata, non eſt practica ex parte rei operabilis, ſed tantùm ſecundùm quid, in quantùm illa permittit, vel impedit*. Quæ permiſsio, licèt ſit volita à Deo, non tamen peccatum permiſſum. Secundò: ideò probat D. *Thomas*, quòd nihil poteſt eſſe in potentia divina, quod non ſit in voluntate juſta ipſius, & in intellectu ſapiente ejus, quia voluntas non determinatur ex neceſsitate ad hæc, vel illa: ergo Deus applicat ſuam omnipotentiam, ut hìc, & nunc efficiat actionem peccati per aliquid divinum liberum, nempè per actum voluntatis divinæ: ergò prius eſt, Deum velle hìc, & nunc, omnipotentiam efficere, quàm quòd omnipotentia efficiat: non ergò omnipotentia Dei malitiam efficiet, ſi Deus priùs non vult malitiam efficere.

Ter-

Tertiò, malitia, & formale peccati, licèt ex determinatione creaturæ exiſtens, nequit eſſe rectè ordinata, vel ad finem bonum ordinari: ergo nec ex determinatione ejuſdem poteſt ab omnipotentia Dei effici: qui enim rectè illam ex determinatione aliena efficeret, ex eadem determinatione illam rectè ordinaret. Vel aliter: Deus efficiens formale peccati ex determinatione creaturæ, vel operatur propter finem, vel non? Secundum eſt expreſsè contra D. *Thomam*, cùm ipſum facere Dei ſubjaceat præordinationi divinæ. Si primum: vel operatur propter finem honeſtum, vel propter malum finem? Si hoc ſecundo modo, peccat, & malè agit; niſi fortè credatur, poſſe aliquem benè agere operando propter malum finem. Si propter finem honeſtum: ergo peccatum non efficitur: non enim peccatum eſt, quod propter bonum finem operatur. Ergo vel dicendum eſt, Deum minimè peccatum efficere; vel quòd in influxu poſitivo, & executivo peccati ſapienter, & juſtè operans, propter malum finem operatur, vel quòd ipſam averſionem, & deordinationem à Deo, ut proprium effectum, ordinat ad bonum finem, quæ omnia chimærica, & impoſsibilia ſunt.

33. Tandem id maximè evincitur ex inconvenientibus, quæ ex hujuſmodi poſitione ſequuntur. Primum ſit: quia ſi Deus propriè, phyſicè, & immediatè influit in malitiam peccati contra propriam inclinationem ex determinatione creaturæ: ergo & eodem jure poteſt dici, quòd ex vi ejuſdem determinationis Deus adjuvat ad peccandum: quid enim aliud eſt adjuvare ad opus, niſi cum alio phyſicè influere in opus? Quod eſt expreſsè contra D. *Auguſtinum* lib. 2. de peccator. meritis cap. 5. dicentem: *Ad peccandum namque non adjuvamur à Deo*. Et cap. 19. *Extolli quidem in ſuperbiam propriæ voluntatis eſt hominum, non operis Dei: nec enim ad hoc eos compellit, aut adjuvat eos*. Quod iterum firmat Enarrat. in Pſalm. 25. dicens: *Audire vocem laudis, eſt intelligere intus, quia quidquid in te mali eſt de peccatis, tuum eſt; quidquid boni in juſtificationibus, Dei eſt*. Et in Pſalm. 100. *Non debemus ſuperbire: totum bonum quod habemus, ab Artifice noſtro habemus: quod in nobis nos fecimus, inde damnamur; quod in nobis ille fecit, indè coronamur*. Et *tract. de Cantico novo* cap. 8. ait: *Quid valeat liberum arbitrium non adjutum, in ipſo Adam demonſtratum eſt: ad malum ſufficit ſibi, ad bonum non, niſi adjuvetur à Deo*. Serm. 156. cap. 11. n. 12. *Nam ad malè agendum habet ſine adjutorio Dei liberam voluntatem*. Serm. 20. n. 1. *Ad peccandum anima ſibi ſufficit*. Quod & ſequentibus verbis expreſsit S. *Proſper* ad *object. calumniant. Gallorum*: *In bonis voluntas eſt intelligenda de gratia; in malis autem voluntas intelligenda ſine gratia*. Et ſent. 14. *Ad peccandum homo abundat propriâ facultate: ad agendum autem bonum non ſibi ſufficit, niſi ab illo juſtificetur; qui juſtus ſolus eſt*. Si ergo negatur ab *Auguſtino*, & SS. PP. adjutorium non ſolùm moraliter, ſed etiam phyſicè, ex conſequenti negari debet efficentia tam phyſica, quàm moralis; cùm nec adjutorium, nec efficentia ex determinatione creaturæ reddatur Deo decens, & honeſta. Falſiſsimum quippè eſſe nemo quidèm non mentis inops denegabit,

bit, quòd in linea phyſica effectiva æquè ſit opus Dei proditio *Judæ*, ac converſio *Pauli*, quidquid ſit de linea affectiva: diverſitas enim in effectu ex Dei conſilio, & præcepto ad lineam affectivam, & moralem ſpectat, non ad lineam effectivam phyſicam: hæc enim ſolùm attendit phyſicum influxum in hac linea; ſed in omnes formalitates proditionis *Judę* influeret phyſicè Deus ex determinatione creaturę, ſicut influit phyſicè in omnes formalitates converſionis *Pauli*, etiam ex determinatione creaturæ: ergo in linea phyſica, & effectiva æquè opus eſt Dei proditio *Judæ*, ac *Pauli* converſio; æquè Deus phyſicè adjuvat ad malitiam illius proditionis, ac adjuvat ad hujus ineffabilis converſionis bonitatem: quod an verum ſit, videant, & judicent eruditi.

34. Sequitur ſecundò, quòd cùm ſolutio affirmet, creaturam eſſe cauſam per ſe actionis peccati, Deum verò cauſam purè per accidens, jam aliquis effectus verè idæatus à Deo, & à creaturis ſimul productus, eſſet effectus per ſe voluntatis creatæ, & per accidens reſpectu Dei. Negari enim nequit in ſententia D. *Thomæ*, quòd entitatis peccati detur vera idæa, ut expreſsè docet in 1. diſt. 36. quæſt 2. art. 3. ad 1. his verbis: *Malum in quantùm malum eſt nihil, cum ſit privatio quædam, & ideò rei malæ in Deo quidèm idæa eſt, non inquantùm mala eſt, ſed inquantùm res eſt.* Et in 2. diſt. 37. quæſt. 1. art. 2. ad 4. *In actu peccati dari aliquam ſimilitudinem cum eſſe Dei, & aliquam bonitatem exemplatam à ſummo bono, quamvis non ſit ibi ſimilitudo ſummi boni, quæ eſt per gratiam.* Cùm ergo idæa ſit ſimilitudo, vel ratio rei in Deo exiſtens, ſecundùm quòd eſt productiva ipſius rei, negari non poteſt dari in Deo idæam actionis peccati, in quantùm entitas eſt. Dabitur ergo aliquid verè idæatum à Deo, reſpectu cujus ſit cauſa purè per accidens, & quod ſit effectus per ſe creaturæ: quod eſſe inconveniens maximum, & impoſſibile docet D. *Thomas* quæſt. 3. de potent. art. 2. *Inconveniens eſt autem dicere, quòd aliquid ſit per accidens per comparationem ad cauſam primam, & ſit per ſe per comparationem ad cauſas ſecundas; quia quod eſt per ſe, eſt prius eo, quod eſt per accidens: prius autem eſt comparatio alicujus ad cauſam primam, quàm ad cauſas ſecundas, ut patet in lib. de cauſis. Undè impoſſibile eſt, quòd ſit per accidens reſpectu cauſæ primæ, & per ſe reſpectu cauſæ ſecundæ. Poteſt autem accidere è converſo. Undè neceſſe eſt dicere, quòd tota rerum diſtinctio ſit prædefinita à Deo, & ponere in eo ſingulorum proprias rationes, & idæas.* Quibus clariſſimè docet, quàm impoſſibile ſit, & repugnet Dignitati, & Excellentiæ cauſæ primæ, quòd actio peccati ſecundùm id, quod dicit entitatis, & actualitatis, ſit per ſe reſpectu creaturæ, & per accidens reſpectu Dei.

35. Tandem, & quod intolerabilius eſt, ſequitur, quòd in Deo ſeparabilis ſit ratio primi principii à ratione ultimi finis; ratio ſummæ actualitatis à bonitate; ſicut & à ratione primi principii, & ultimi finis ſanctitas; cùm concedat ſolutio, omnipotentiam phyſicè agere propter bonum commutabile. Quid enim hoc aliud eſt, quàm inordinatè agere? Et quòd à Deo ſit inordinata creaturæ dilectio? Dum per *Apoſtolum*

im-

imperat, *ut omnia honeſtè, & ſecundùm ordinem fiant*. Quæ enim major impoſſibilitas, quàm quòd Deus, qui omnia fecit in ſapientia, & omnia propter ſe ipſum operatur, actionem peccati phyſicè agat, reſpiciens in actu ſecundo tanquam finem ultimum, & Deum creaturæ commutabile bonum? Quòd in ſuo concurſu ſuam non exerceat libertatem, ſed violenter, coactè, & contrà propriam inclinationem, entitatem agat, quæ conformis eſt ipſius voluntati, ſicut & quòd phyſicè malitiam agat, quæ nec præcontinetur in ejus omnipotentia, nec eſt ordinabilis ad ipſum tanquam ad ultimum finem? Quarè hoc concedere eſt Deum in operando negare ſe ipſum, ut teſtatur D. *Thomas* q. 3. de potent. art. 5. ad 12. dicens: *Quòd ſi Deus aliquid faceret contra ſuam bonitatem, aut aliquid, in quo ſua bonitas non exprimeretur, ſequeretur, quod negaret ſe ipſum*.

36. Secundò: actus peccati ſecundùm illud, quod dicit entitatis, & actualitatis, ſic à Deo fit, quòd mediâ tendentiâ affectivâ in bonum, voluntas convertitur in Deum, tanquam in ultimum finem. Ita D. *Thomas* quæſt. 16. de Dæmonibus art. 3. ad 1. dicens: *Sicut & quilibet peccator quantùm ad hoc, quod appetit aliquod commutabile bonum, convertitur in Deum, cujus participatione omnia ſunt bona; in quantùm verò inordinatè appetit illud, avertitur à Deo, id eſt ab ordine juſtitiæ illius*. Hic enim actus, quà formaliter eſt tendentia vitalis affectiva in bonum, tendit ad Deum, ut finem ultimum illius, etſi non expreſsè, ſaltem virtualiter, & implicitè, ut iterum docet D. *Thomas* quæſt. 22. de verit. art. 2. dicens: *Sicut Deus propter hoc, quòd eſt primum efficiens, agit in omni agente; ita propter hoc, quod eſt ultimus finis, appetitur in omni fine*: eſt enim omnis bonitas phyſica extra Deum quædam ſimilitudo, & participatio divinæ bonitatis ex ſe ordinata ad ipſam tanquam ad ultimum finem, à quo accipit vim movendi voluntatem, cùm ſecundum appetibile non moveat, niſi in vi primi appetibilis: ſi ergo actio creaturæ, quà formaliter eſt entitas, & bonitas phyſica, tendit in Deum, tanquam finem ultimum, quomodò eamdem phyſicè agere poteſt omnipotentia, etsì ex determinatione creaturæ, violenter, & coactè propter bonum commutabile, tanquam propter ultimum finem, & Deum creaturæ? Nihil certius, quàm quòd ordo finium eſt, ſecundùm ordinem agentium: ergo ſi ſumma Dei bonitas, juxta D. *Thomam*, eſt ultimus finis per ſe ſimpliciter talis reſpectu talis actionis, quà formaliter eſt tendentia vitalis; & omnipotentia debet neceſſariò eſſe cauſa per ſe, & ſimpliciter talis; niſi velint, quòd in Deo non connectatur eſſentialiter ratio primi principii, & ratio ultimi finis; quòd magis ſe extendat cauſa finalis in Deo, quàm ejus omnipotentia; quòd id, quod à creatura rationali ordinatur ad Deum tanquam ad ultimum finem, ab ipſo Deo ordinetur ad bonum commutabile tanquam ad ultimum finem: quod totum abſurdum, & ineptum credimus, ut perniciofum dogma.

§. V.

Secunda ratio probativa Concluſionis proponitur.

37. AD ſecundam rationem gradum facimus, quæ deſumitur ex ſanctitate cauſalitatis Divinæ. Etenim communi Philoſophorum, & Theologorum conſenſu firmatur, quòd à Deo nequit effici, niſi quod præcontinetur in eo, modô illô, quô effectus continetur in ſua cauſa efficiente. Ex quo evidens argumentum fit, quòd formalis malitia peccati non eſt à Deo, ut efficiente, ſivè ex propria, ſivè ex aliena determinatione. Quis enim aſſerere audeat, quòd in ipſa juſtitia per eſſentiam præcontineatur injuſtitia, & quòd à ſanctitate ipſa egrediatur phyſicè iniquitas? *Numquid iniquitas apud Deum? Abſit*, inquit *Apoſtolus* ad *Rom.* 9. cùm ſanctitas, & juſtitia per eſſentiam excludant injuſtitiam, & peccati iniquitatem. Si enim, ut ait *Avicenna* à Philoſophis laudatus, *equinitas tantùm eſt equinitas*, ideſt equinitas non admittit extranea, aut contraria, ſed purè explicat, & continet conſtitutiva, & propria, quantò magis juſtitia, & ſanctitas explicabunt repugnantiam injuſtitiæ, & iniquitatis?

38. Hoc luculentiſſimâ ratione confirmat D. *Thomas* locô citatô ex 1. par. quæſt. 25. art. 5. ad 1. explicans, quòd Sapientia Divina eſt juſtitia, miſericordia, potentia, voluntas, intellectus, &c. Quod & docuit eàdem 1. par. quæſt. 13. ferè in omnibus articulis, & præſertim 3. & 5. Ex qua doctrina inferunt Theologi 1. par. quæſt. 27. art. 4. in omni opere Dei miſceri, ac ſimul concurrere juſtitiam, miſerirordiam, ſapientiam, & reliqua attributa: quia nimirùm omnia illa attributa ſunt unum per eſſentiam; quamobrem unum exire nequit in ſuam operationem, quin reliqua ſibi cooperentur. Cùm enim Deus non poſſit non operari propter ſemetipſum quidquid operatur, non poteſt in aliquo opere præſcindere à fine alicujus virtutis in ipſo repertæ, quin ad illum ſuam ordinet operationem: ergo nec ex parte ſubjecti. De *Chriſto* enim communiter aſſerunt Theologi in quolibet opere omnes ſuas exercuiſſe virtutes: nam etſi opus illud ad aliquam præcisè compararetur, ut ad principium elicitivum; omnes tamen aliæ concurrebant, aut imperativè, aut regulativè, ne perfectio aliqua poſſibilis operi deficeret; quantò magis Deo erit hæc attribuenda perfectio?

39. Verùm, ut hæc omnia magis in conſiderationem veniant, audiendus D. *Thomas* in 2. ad *Annibal.* diſt. 3. art. 3. explicans, quomodò poteſt in actu voluntatis creatæ eſſe defectus, quin defectus ille attribuatur, vel ſit à Deo, quod ſequentibus verbis declarat: *Omnia quæ ſunt à Deo cauſata procedunt ab eo, ſicut ab artifice artificiata. Undè in Pſalm.* 103. *dicitur: Omnia in ſapientia feciſti. Defectus autem, qui eſt in artificiato contra artem, non poteſt eſſe ab arte, ſed incidit ex defectu inſtrumenti, vel materiæ. Peccatum autem, in quantùm hujuſmodi, Divinæ arti contrariatur, eo quòd eſt averſio à bono incommutabili,*

bili, quod eſt omnium artificiatorum à Deo finis, & per conſequens principium illius primæ artis. Nam principia artificiatorum ſunt finis, ut patet in 2. Phyſicor. Relinquitur ergo, quòd peccatum non poſſit eſſe à Deo, ſed ex defectu alicujus creaturæ, per quam Deus operatur, ſicut per inſtrumentum. Hæc ibi; quod evidentius eſt, quàm quidquid ad elucidationem textûs afferri poteſt. Conſtat enim primò ſoliditas præcedentis diſcursûs. Si enim malitia peccati eſt formaliter injuſtitia, & à Deo formalis averſio, quomodò poteſt præcontineri in Omnipotentia Dei, dum in ejus voluntate, juſtitia, & ſanctitate non præcontinetur? Quod continetur in Deo eſt ipſe Deus, juxta illud *Auguſtini: Creatura in Deo eſt ipſa creatrix eſſentia*: ſed chimæra eſt, quòd id, quod in aliquo ſtatu ipſe eſt Deus, in alio ſtatu poſitum ſit ipſa averſio formalis à Deo: ergo & impoſſibile erit in Deo contineri, ut in principio effectivo, id, quod ex ſe eſt receſſus à Deo. Ulterius: quod continetur in Deo, ut in principio effectivo, ſi extra Deum ponatur, eſt participatio Dei: ſed eſt inintelligibile, hominem averti à Deo per id ipſum, quod à Deo participat, & eſt Dei participatio; & quod in ſui conceptu eſt naturalis tendentia ad Deum, ut in finem, ex quo participatur: ergo & inintelligibile eſt, malitiam peccati præcontineri in Deo.

40. Urgentiùs ex ultimo teſtimonio arguitur. Nam etſi Artifex creatus deficere poſſit à conſecutione finis ſui artificiati, Deus tamen ab eo obtinendo deficere nequit. Ille enim non eſt ſua ars, ſed talis eſt ex accidenti, nec eſt ipſa benè operandi regula; unde poteſt præter, & contra artem, & regulam operari; ipſa tamen operandi ars & regula, à regula deficere non poteſt, nec ab arte, aliàs deficeret à ſe ipſa; ſed actio Dei, ſi ad formale peccati terminaretur, à conſecutione finis deficeret: ergo actio Dei ad formale peccati non terminatur. Præthereà: Artifex, qui omnia, & ſemper operatur juxta artem, & regulam, non poteſt ſuorum artefactorum finem non aſſequi: ſed Deus omnia operatur, & ſemper juxta artem, & regulam: ergo infallibiliter aſſequitur ſuorum finem artefactorum: ſed peccatum pro formali finem Dei non aſſequitur, quia eſt averſio ab illo: ergo Deus non operatur peccatum pro formali. Tandem, ut plura alia omittam; etſi contingat, potentiam executivam, quæ non eſt ipſa benè operandi regula in fine operationis aſſequendo deficere, vel ex propria, vel ex alterius determinatione, implicat tamen, deficere ex propria, aut ex aliena determinatione potentiam executivam, quæ per eſſentiam eſt ipſa benè operandi regula: ſed potentia executiva Dei eſt per eſſentiam ipſa benè operandi regula: ergo deficere non poteſt, quominùs recta ſit ejus operatio. Ex quibus fit evidens, quòd cùm formale peccati ſit receſſus ab actualitate, & perfectione infinita Dei, nequit oriri, & præcontineri in Omnipotentia, quæ eſt puriſſima actualitas, bonitas, perfectio, ſapientia, & ſanctitas Dei: vel aſſignent nobis modum, quò formaliter, aut eminenter præcontineatur? Cùm ſit penitus repugnans talis præcontinentia, quæ potiùs eſſet depreſſio, & defectus Omnipotentiæ,

 quàm

quàm perfectio: nequit enim non eſſe defectivum principium illud, cui correſpondet malum, quod eſt privatio univerſalis boni.

41. Dices, quòd licèt formale peccati non præcontineatur formaliter, vel eminenter, præcontinetur tamen virtualiter in ejus ſumma, & perfectiſſima actualitate: veriſſimum namque eſt dicere: *Deum eſſe virtualiter phyſicè peccatum; eſſe etiam virtualiter æquivalenter peccatum, quoad aliqua munera: continere activè permiſſivè peccatum, quia illud cauſat: & quoad aliqua æquivalere bonitati peccati; ſcilicet quoad munus entis, & exiſtentis: ſicut eſt virtualiter claudicatio, finitas, error quoad aliqua munera.* Sic P. *Marin* tract. 11. de peccatis diſp.4. ſect.5. num. 83. loquens de formali peccati malitia, non de naturali entitate actionis. Propter quod ſanè ſtatuerat n.72. ejuſdem ſectionis, *malitiam formalem peccati, ipſum odium Dei eſſe moraliter tranſcendentaliter bonum, quia habet ſuam eſſentiam completam, & integram cum omnibus proprietatibus.*

42. Miror ſanè doctrinam iſtam, quam ſolùm pro ſuo arbitratu excogitavit Auctor iſte, cujus nec in Scriptura, nec in Patribus, nec in vera Philoſophia fundamentum invenio. Quomodò enim verificari poteſt, quòd Deus ſit virtualiter effectivè peccatum; quòd ſit æquivalenter ipſum, cùm nomen, quod deformitatem ſimul cum actu ſignificat, non poſſit dici, quòd ſit ſimpliciter à Deo? Participatio virtualis ſolùm datur, quando in uno reperitur virtus alterius; ita lignum calidum participat virtualiter ignem, quia calor eſt virtus ignis, & ſemen eſt virtualiter animal: vel quando id, quod in altero eſt ſolùm virtualiter, convenit alteri etiam formaliter, quomodo ſublunaria participant calorem à Sole, & omnis effectus ſuam cauſam, quia in ipſa virtualiter præcontinetur: ſed malum ſub ea ratione, quâ malum eſt, nec eſt virtus Omnipotentiæ, nec convenit ipſi, cùm formaliter acceptum dicat carentiam omnis bonitatis, & perfectionis ſecundùm id, quod explicat; ergo Deus nequit eſſe phyſicè peccatum, nec virtualiter æquivalenter, cùm ſit verus, & proprius receſſus à Deo, qui averſivè inſpectus eſt veluti regula, ſi vel ſic dici poteſt, omnis malitiæ. Id oſtenditur argumento deſumpto ex D. *Thoma* 1. p. q. 75. art. 5. ad 1. dicente ex D. *Dionyſio*, quòd *Deus eſt infinitus virtualiter in ſe omnia præhabens, unde participatur à rebus, non ſicut pars, ſed ſecundùm diffuſionem proceſſionis*; ſed implicat contradictionem, actualitatem intrinſecam alicujus virtutis explicari, diffundi, & communicari per id, quod eſt ei oppoſitum: ergo cùm Deo opponatur peccatum formaliter ſumptum, nequit virtualiter præcontineri in ipſa Dei Omnipotentia modo illo, quo verificari poſſit, eſſe æquivalenter, aut virtualiter peccatum. Quis enim aſserat, Solem eſse cauſam tenebrarum? Quod ſit virtualiter, aut æquivalenter privatio lucis? Vel quòd vita ſit cauſa mortis, aut virtualiter, vel æquivalenter ipſa mors, non ſolùm quoad omnia munera, ſed quoad aliquod proprium ipſius formaliter acceptum? Non ergo Deus poteſt dici eſſe virtualiter peccatum, aut quòd peccatum virtualiter præcontineatur in ipſo; cùm continentia virtualis fundetur in ejus actualitate, quæ actualitas,

litas, & perfectio Omnipotentiæ diffundi nequit in eo, quod per prius in actualitate ſumma Divinæ eſſentiæ non præcontinetur.

43. Nec obſtat in excuſationem dicere, quòd Deus ſolùm quoad aliquod munus æquivalet bonitati peccati, ſcilicet quoad *munus entis*, *& exiſtentis*, non tamen quoad formale malitiæ: nam contra eſt primò, quia ex ſolutione infertur, Deum ſolùm poſitivè cauſare entitatem phyſicam peccati, prout entitas eſt, non tamen malitiam, quæ eſt ipſa Thomiſtarum ſententia. Secundò, quia ſi in potentia Dei, quæ per eſſentiam eſt ipſa voluntas juſta, contineri poteſt entitas, quin malitia in voluntate, & juſtitia præcontineatur, quidni poterit procedere, aut cauſari à Deo entitas peccati, ut entitas eſt, quin cauſetur malitia, non obſtante utriuſque identitate? Tertiò, quia falſa erit hæc propoſitio, quam propugnat Auctor iſte tract. 11. diſp.7. num.39. *Deus eodem modo eſt cauſa malitiæ, ac entitatis, & actûs peccati*, ſicut & iſta, *Deus eſt cauſa per ſe purè phyſica malitiæ*: nequit enim Deus eodem modo eſſe cauſa malitiæ, ac entitatis, quin eodem modo præcontineatur in actualitate Omnipotentiæ malitia, ac præcontinetur entitas; ſed malitia juxta ſolutionem non præcontinetur in ipſa adhuc virtualiter, ne Deus ſit virtualiter peccatum, quoad tale munus: ergo nequit eodem modo cauſari à Deo: ergo falſum eſt, Deum eſſe cauſam per ſe malitiæ: & quamvis ſuperaddat, id intelligendum *phyſicè*, hoc nihil aliud eſt, quàm dicere, Deum non peccare, nec moralem malitiam ei imputari, quod *Calvinus*, cæterique Hæretici fatentur, ut Auctor benè noverat dictâ diſp.5. num.64. & 65. citans *Calvinum* dicentem: *Deum mali auctorem non debere appellari*. In quo notam, & reprehenſionem non effugit Auctor iſte, eamdem incurrens cenſuram, quam parùm ſincerè ibi Thomiſtis imponit.

44. Fallitur & in alio, ni fallor ego, dum aſſerit, odium Dei habere integritatem in linea odii Dei, ideoque eſſe moraliter tranſcendentaliter bonum, quia habet ſuam eſſentiam completam, & integram cum omnibus ſuis proprietatibus. Falſiſſimum enim eſt dicere, odium Dei habere aliquam eſſentiam, formaliter conſideratum, cùm privatio, ut talis, careat omni actualitate, & eſſentiâ, ſitque defectus totaliter conſiſtens in non eſſe, ut docet D. *Thomas* in 2. diſt.30. q.1. art.2. Unde nec habet conſtitutivum propriè tale, ſicuti nec eſſentiam, aut aliquam quidditatem, ut reſolvit S. *Doctor* 3. contra *Gent.* cap.7. probans, nullam dari eſſentiam, ſive naturam malam; contra quam aſſertionem hoc ſibi objicit argumentum: *Si malum eſt genus, & differentia in moralibus; cum eſſentia nihil aliud ſit, quàm compoſitum ex genere, & differentia, dabitur eſſentia mali*. Cui argumento reſpondet, hoc minimè ſequi: *Quia malum in moralibus, ſub ratione, ſub qua conſtituit eſſentiam, non eſt malum, ſed bonum; ſub ratione autem, ſub qua eſt malum, non eſt eſſentia, ſed privatio eſſentiæ, & ſpeciei*. Et in 2. diſt.37. q.1. art.1. *Nomine ſubſtantiæ poteſt intelligi, vel primum prædicamentum, in quo ſenſu certum eſt, peccatum ſubſtantiam non eſſe: vel poteſt intelligi nomine ſubſtantiæ quidquid dicitur poſitivè in quocumque ge-*

ne-

nere, & cujus eſſentia explicari poteſt. Et immediatè ſubdit: *In actu peccati eſt duo conſiderare, ſcilicet actum, qui eſſentia quædam eſt, & ſic eſt ſubſtantia: vel ipſam privationem ordinis, per quam malus eſt; & quia privationes eſſentiam non habent, ex iſta parte peccatum ſubſtantia non eſt.* Et 2.2. q.10.art.5. ad 1. *Formalis ratio alicujus peccati poteſt accipi dupliciter: uno modo ſecundùm intentionem peccantis, & ſecundùm hoc id, ad quod convertitur peccans, eſt formaliter objectum peccati, & ex hoc diverſificatur ejus ſpecies. Alio modo ſecundùm rationem mali, & ſic illud bonum, à quo receditur, eſt formale objectum peccati. Sed ex hac parte non habet ſpeciem.* Non ergo eſt vera ſpecies intra genus moris, nec ſpectat ad conſtitutionem odii Dei, ſive in eſſe naturæ, ſive in eſſe moris: non in eſſe phyſico, cùm ſecundùm ſuum eſſe eſſentiale, & poſitivum dicat bonitatem, & perfectionem de genere phyſico, proindèque à Deo cauſabilem: non in eſſe moris, cùm ſpecies eſſentialis actûs deſumatur penès attingentiam ejus, quod primariò, & directè attingitur ab illo, non autem ſecundùm id, quod eſt per accidens, uti ſe habet malitia peccati juxta D. *Thomam* 1.2.q.72.art.1. *Inordinatio actûs per accidens ſe habet ad intentionem peccantis; nullus enim intendens in malum operatur.... Manifeſtum eſt autem quod unumquodque conſequitur ſpeciem, ſecundum illud quod eſt per ſe, non autem ſecundum id quod eſt per accidens.* Quod & repetit 1.p.q.48. art.1. ad 2. *Sic igitur malum, quod eſt differentia conſtitutiva in moralibus eſt quoddam bonum adjunctum privationi alterius boni, ſicut finis intemperantiæ eſt, non quidem carere bono rationis, ſed delectari abſque ordine rationis, unde malum in quantùm malum non eſt differentia conſtitutiva, ſed ratione boni adjuncti.* Et in 2. Sententiar. diſt. 34.q.1. art.2. ad 3. *Dicendum, quòd malum per ſe, vel abſtractè ſumptum, non eſt differentia ſpecifica, ſed malum per accidens, vel concretè acceptum; omnia enim moralia ex fine ſpeciem conſequuntur*: quibus certò elucеſcit, quòd malum abſtractivè ſumptum eſſentiam non habet in genere moris, nec ipſam eſſe integram, & completam, ac proindè nec moraliter traſcendentaliter eſſe bonam. Non ſecus, ac ſi quis diceret, eſſentiam, ac proprietates habere tenebras. Nam in utriſque eſſentiæ, & proprietates logicè dicuntur; phyſicæ non ſunt: & bonum moraliter ſolùm dicitur, quod regulis morum correſpondet, cùm conſiſtat in tendentia ad objectum, ut ſtat ſub regulis morum: & quod ita non eſt, neque eſſentiam, neque proprietates boni moraliter habet. Non abs re hìc aſſuetur, quod ſcripſit doctiſſimus *Petavius* tom.1. Theolog. Dogm. lib.10. cap.19. *Nam & Hæretici iſti omnes, cùm in eadem libera hominis actione, quod res eſt, & poſitiva, ut vocant, ac realis cauſæ, tam primariæ, quàm ſecundariæ agentis affectio, ab eo non diſcernant, quod privativum eſt, & vitioſum, hoc eſt ab regula deficiens & diſtortum: utriuſque propriè, ac directè auctorem faciunt Deum. At Catholici ex adverſo in peccato diſtinguunt duo; alterum quod eſt res, & ens, aut natura: alterum, quod non eſt res, nec natura, ſed contra naturam, ut ait Auguſtinus lib. contra Epiſt. fund. cap. 33., ac nihil, meraque privatio. Sic enim Patres ad*

unum

unum omnes, Græci, Latinique, nullo prorſus excepto, peccatum per ſe, &, ut loqui amant, formaliter, non niſi defectum à bonitate, vel privationem boni, ac nihil eſſe ſentiunt; ut diſerte inter alios ſcribit Auguſtinus lib. 1. *cont. Jul. cap.* 8. *Et ideo, ut eleganter Honorius Auguſtodunenſis ait lib. de Præd. tom.* 9. *Bibl. PP. col.* 1147. *Malum, vel peccatum nihil eſt per ſubſtantiam: ſicut injuſtitia. Injuſtitia autem nihil eſt aliud, quàm ubi non eſt juſtitia. Sicut ſilentium, ubi non eſt vox: ſicut tenebræ, ubi non eſt lux. Ita peccatum ex ſe, & ut peccatum eſt, nec à Deo, nec ab ulla efficiente alia cauſa propriè, & directè putant effici, quia nullus peccatum, id eſt malum, per ſe volens, & in hoc intentus agit. Nemo ergo quærat, inquit Auguſtinus lib.* 12. *de Civit. cap.* 7., *efficientem cauſam malæ voluntatis. Non enim eſt efficiens, ſed deficiens, quia nec illa effectio eſt, ſed defectio &c. Cauſas porrò defectionum illarum, cùm efficientes non ſint, ſed deficientes, velle invenire, tale eſt ac ſi quiſquam velit videre tenebras, vel audire ſilentium. Quarè à Deo nec eſſe peccatum, ſive actionem illam quà mala eſt, & vitioſa; nec effici, ſed præſciri tantùm, ac permitti uno ore Catholici omnes aſſerunt, ac longè abſunt ab eo, ut opera Dei diſtinguenda putent in duas contrarias ſpecies, quarum altera res ſit, & bona: altera deficiens, & mala.* Hæc ille: quibus clariſſimè contradiſtinguit entitatem, quæ eſt in peccato, à formali malitia; Deumque auctorem & effectorem entitatis ſtatuit, non tamen concurrere ad formale peccati. Difficillimam eſſe ſententiam de concurſu Dei ad entitatem peccati, non inficior; at ſi eò, quô à nobis propugnatur, ſenſu difficilis eſt; ad hanc concurſum ad formale peccati addere, nedùm plus difficultatis habet, ſed puritati divini concursûs omninò contrarium aſſerere non timemus.

§. VI.

Concurſus purè permiſſivus datur in Deo ad formale peccati.

45. Concurſus cauſæ liberæ ſuperioris cum cauſa libera inferiori duplex eſt, alius permiſſivus, alius poſitivus. Tunc cauſa libera ſuperior permiſſivè dicebatur concurrere, ut erat univerſalis Theologorum opinio, cùm ſuum concurſum ad bonum negabat inferiori, malum verò non impediebat, ut faceret; qui permiſſivus concurſus dupliciter ad cauſam ſuperiorem comparari poteſt: aut enim cauſa ſuperior talis eſt, cui ex munere, & propriâ obligatione incumbat malum vitare cauſæ inferioris: aut talis eſt, quæ tali lege non obligetur? Quas inter cauſas ea eſt tritiſſima apud omnes differentia, quòd peccatum inferioris non tribuitur ſuperiori, ſi illud ab inferiori excludere non tenetur: cùm verò malum arcere tenetur, ſuperiori adſcribitur, quæ poteſt, tenetur, & non vitat. Cùm ergo Deus Optimus Maximus nullâ lege, aut obligatione teneatur ex munere cauſæ primæ ad vitandum malum crea-

creaturæ rationalis; quinimò juſtè, & ſapienter permittit, ne plurima deficiant bona, quæ Deus pro ſua libertate, & potentia malorum occaſione producit, permiſſivè concurrens ad mala, nec cauſa, nec Auctor dicitur malorum. A temporibus ſcientiæ mediæ alius modus concurrendi permiſſivè aſſignatur ab Auctoribus ſuis, ſibi perſuadentibus, Deum ita nobis applicare ſuam omnipotentiam ad concurrendum nobiſcum, ut quamvis ipſe nolit actum pravum exiſtere, ſed maximè velit actûs moraliter boni exiſtentiam; illâ tamen ſuæ potentiæ factâ applicatione, contra propriam voluntatem ad malum, ut phyſicè, realiter, & poſitivè influat, à voluntate creata determinatur: ac ſi ipſa determinatio ad bonum, poſſet determinari ad malum, & inclinatio eſſentialis in unum extremum poſſet declinari ſeu determinari ipſamet in contrarium, vel poſſet lumen in caliginem & tenebras converti.

46. Concurſus etiam poſitivus, quantùm arbitror, à Theologis antiquis dicebatur ille, quo Deus ex propria, efficacique determinatione omnipotentiam ſuam, ut concurrat ad hunc actum pro ſuo dominio, & libertate applicat. Rurſus concurſus iſte poſitivus duplex eſt, alter ſpecialis, alter generalis: ille eſt, quem Deus tribuit ad primum actum, & hic terminari non poteſt ad entitatem peccati, eò quòd nulla indiſpoſitio ſupponitur in agente creato, nec ex parte voluntatis, quæ tunc primò exit in actum, nec ex parte intellectûs, qui nonniſi ex defectu voluntatis poteſt in practicis deficere. Alius eſt generalis, ille nimirum, qui tribuitur agenti plenè conſtituto in actu, homini ſcilicet, poſtquam jam ad primum actum liberum eſt reductus. Qui etiam dupliciter contingere poteſt, vel enim ſupponit aliquam ex parte intellectûs inconſiderationem, quæ pro aliquo priori non intelligitur peccaminoſa, vel nullam ſupponit? Si illam non ſupponit, concurſus ille erit ad actum bonum: ſin autem, concurſus erit ad actum peccati, ut docent Thomiſtæ 1. p. q.63. art.5.

47. Hoc genere poſitivi concursûs Recentiores ſcientiæ mediæ Sectatores non contenti, alium nobis aſſignant, quo Deus ad actus concurrit liberos voluntatis creatæ, non quidem determinando concurſum, aut actum, ſed ex determinatione voluntatis creatæ, quod concurſus genus poſitivum dicunt, quia licèt non exiſtat ex determinatione Dei, tamen non extrahitur ab omnipotentia. In præſenti non inquirimus qualitatem hujus concursûs, quem ſatis explicatum, & impugnatum relinquimus; ſed an talis concurſus, quà formaliter permiſſivus eſt, cauſet phyſicè, & realiter operetur entitatem, & malitiam peccati, vel an ſolùm conſiſtat in denegatione gratiæ? In hoc enim ſæpiſſimè Auctores contrarios legenti graviſſimæ deceptionis occaſio eſſe poteſt, dum aſſerunt, Deum eſſe cauſam permiſſivam peccati: cujus ſignificationem attendere, & expendere congruum duximus, ut tollatur omnis confuſio, & utriuſque Scholæ maximum diſcrimen eluceſcat. Thomiſtæ nomine permiſſionis peccati paſſivè ſumptæ nihil aliud intelligunt, quàm denegationem gratiæ efficacis ad actum adimpletivum, conferente Deo titulo Auctoris naturæ phyſicam prædeterminationem ad actum peccati, ut

ut entitas eſt. At difficillimè ab Adverſariis explicatur, in quo conſiſtat hæc permiſſio peccati paſſivè ſumpta.

48. Pro cujus intelligentia maximè notandum, quòd paſſiva permiſſio eſt effectus Dei negativus, eo ſenſu quo negationes logicâ denominatione vocantur effectus. Nam carentia gratiæ efficacis eſt à voluntate divina volente non conferre gratiam efficacem, cùm poſſit; eſt etiam effectus Dei, in quantùm importat aliquid poſitivum; nam prædeterminatiò phyſica ad entitatem peccati eſt executio omnipotentiæ ex imperio voluntatis divinæ. Non enim peccatum exiſteret, niſi Deus illud permitteret eſſe; nec permittit, niſi volendo: ut teſtatur *Auguſtinus* in Enchir. cap.101. dicens: *Propterea namque magna opera Domini, & exquiſita in omnes voluntates ejus, ut miro, & ineffabili modo non fiat præter ejus voluntatem, quod etiam contra ejus fit voluntatem, quod non fieret, ſi non ſineret: nec utique nolens ſinit, ſed volens*; cui conſonat D. *Thomas* in 1. diſt. 47. art. 4. *Undè dicitur, quòd Deus non vult mala fieri; ſed vult permittere, mala fieri*. Aliud namque eſt permiſſio peccati, ac peccatum permiſſum. Illa activè ſumpta eſt exercitium proprium voluntatis divinæ potentis pro ſuo dominio velle conferre gratiam, & velle eam non conferre. Undè juxta D. *Thomam* ibi permiſſio peccati correſpondet voluntati conſequenti Dei; licèt peccatum permiſſum ad nullam voluntatem pertineat. Si ergo volendo Deus permittit, à fortiori non influet in entitatem peccati, niſi volendo: & ideò *Auguſtinus* lib.83. qq. q.23. aſſerit: *Hoc eſt aliquid fieri Deo agente, atque Deo volente*.

49. Quò præſuppoſitô, difficillimè explicatur ab ipſis permiſſio paſſiva peccati, quæ ex voluntate Dei ſit, & ex qua infallibiliter inferatur logicè peccatum. Inutilis eſt primò recurſus ad inefficaciam auxilii, cùm non ſit inefficax ex ſe, & ut deſcendit à Deo, ſed quatenus voluntas creata non eſt adimpletura præceptum, quod verum eſt ſine interventu voluntatis divinæ in eorum principiis: non enim aliter explicari poteſt talis auxilii inefficacia. Si enim inefficax aſſeritur, quia Deus inefficaciam prævidit per ſcientiam mediam? Primò: hæc independenter à voluntate divina, juxta ipſos, exiſtit in Deo. Secundò: ſcientia media non poteſt ingredi formalem conſtitutionem permiſſionis, maximè dum ipſa conſequitur ad peccatum de facto exiſtens, utpotè acquiſita per ipſum à voluntate creata: ergo ſupponit permiſſionem peccati adæquatè conſtitutam. Si autem auxilium dicas inefficax, quia voluntas creata deficiendo reddit illud inefficax; hoc ex Deo non eſt, ſed à voluntate creata. Uno verbo: inefficacia auxilii ab illo ponitur, in cujus eſt poteſtate; ſed ſolùm juxta ipſos eſt in poteſtate creaturæ, quòd ſit, vel non ſit inefficax: ergo inefficacia à creatura debet eſse. Quomodo ergo permiſſio peccati, quæ à Deo volita eſt, & ex ejus deſcendit voluntate, poterit conſiſtere in carentia efficaciæ, aut in efficacia auxilii?

50. Ejuſdem inefficaciæ erit aſſerere, ad permiſſionem peccati ultra auxilium ſufficiens requiri carentiam aliorum auxiliorum efficacium, quæ à Deo eſt: nam negatio aliorum auxiliorum, etiam efficacium, non

infert infallibiliter peccatum, etiam conjuncta cum auxilio ſufficienti, niſi ratione inefficaciæ auxilii, quæ à Deo non eſt, nec ex ejus deſcendit voluntate: immò nec ipſa negatio auxiliorum efficacium, ut efficacium. Nam ſicut ab illo eſt negatio auxilii quoad entitatem, à quo eſt tale auxilium quoad ſubſtantiam, ita ab illo eſt negatio auxiliorum, ut efficacium, à quo poteſt efficacia auxilii præſtari: ſed hæc efficacia auxiliorum non poteſt à Deo deſcendere; cùm antecedenter ad voluntatem divinam, ſeù præciſivè ab illa ſint efficacia in ſtatu, quem vocant conditionatum, & in ſtatu abſoluto reddantur efficacia à voluntate creata: ergo ab illa, & non à voluntate divina eſset negatio auxiliorum, ut efficacium. Non enim ad divinam providentiam ſpectat, quòd ſit, vel non ſit inefficax, cùm non magis ſe extendat, quàm divina Omnipotentia, ſub qua licèt præcontineatur entitas auxilii, non tamen efficacia: cùm ex vi comprehenſionis ſuæ omnipotentiæ non cognoſcat efficaciam auxilii, cognoſcendo ex vi illius quidquid in ipſa præcontinetur. Debet ergo aſseri, efficaciam ex alterius diſpoſitione convenire, in cujus poteſtate ſit, quòd auxilium ſit, & denominetur efficax, vel inefficax: quo ſtante permiſſio peccati ex Deo non erit.

51. Si tandem dicant, quòd decretum collativum auxilii ſufficientis ſupponens ſcientiam mediam peccati connectitur cum peccato, eò quòd connectitur cum ſcientia media, quam ſupponit, & infert infallibiliter auxilium, atque adeò connectitur cum exiſtentia utriuſque, & conſequenter cum peccato, quòd infallibiliter infertur ex coexiſtentia auxilii, & ſcientiæ mediæ; contra eſt: nam decretum hoc non poteſt conſtituere permiſſionem paſſivam peccati, cùm non ſit effectus Dei: ergo nec ſalvatur permiſſio peccati connexa infallibiliter cum peccato. Deindè: hoc decretum collativum auxilii ſufficientis connexum cum peccato non poteſt ab ipſis concedi requiſitum ad exiſtentiam peccati, cùm ſit in eorum principiis repugnans: ergo ex connexione hujus decreti cum peccato non deducitur permiſſio requiſita ad exiſtentiam peccati cum ipſo connexa. Nec coexiſtentia auxilii cum ſcientia media peccati infert infallibiliter peccatum eâ ratione, quâ eſt effectus Dei; nam hæc coexiſtentia nihil aliud eſt, quàm exiſtentia utriuſque: ſolùm autem exiſtentia auxilii eſt effectus Dei, quod auxilium conjungibile eſt cum carentia peccati; non tamen eſt effectus Dei exiſtentia ſcientiæ mediæ. Ita ſæpè laudatus Sapientiſſimus ille Primarius Salmantinus M. *Bolivar* tract. 6. de Prædeſt. dub. 3. §. 1.

52. Verùm quoniam omnes modos dicendi perſequi non eſt operis inſtituti, & quia nullus eſt, in quo non major adhuc probabilitas deſideretur, & quia longum eſſet, & ad controverſiam, quam inſtituimus, minimè neceſſarium; id, quod noſtris temporibus communiori Theologorum hujus Scholæ conſentione probatur, eſt, malitiam peccati eſſe à Deo, ut influente poſitivè, & cauſante illam ratione ſuæ omnipotentiæ, etsì non operetur ex propria determinatione, & cum inclinatione ad peccatum. Sed hunc modum dicendi apertè rejicit *D. Auguſtinus*, non minus impoſſibile judicans peccati pro formali efficientem cauſam

quæ-

quærere, quàm velle tenebras videre, & ſilentium audire. Sic cap.7. lib.12. de Civit. Dei luculenter dixit: *Nemo ergo quærat efficientem cauſam malæ voluntatis, non enim eſt efficiens, ſed deficiens, quia nec effectio eſt, ſed defectio. Deficere namque ab eo, quòd ſummè eſt ad id, quod minus eſt, hoc eſt incipere habere voluntatem malam. Cauſas porrò defectionum iſtarum, cum efficientes non ſint, ut dixi, ſed deficientes, velle invenire, tale eſt ac ſi quiſquam velit videre tenebras, vel audire ſilentium, quod tamen utrumque nobis notum eſt; neque illud niſi per oculos: neque hoc niſi per aures; non ſanè in ſpecie, ſed in ſpeciei privatione.* Et cap. præcedenti: *Malæ voluntatis cauſa efficiens ſi quæratur nihil invenitur.*

53. Confirmat hoc, vel maximè teſtimonium *D. Thomæ* q.1. de malo art.3. ad 14. ubi docet: *Quòd voluntas, quæ eſt quoddam bonum, dicitur cauſa mali per accidens præcisè, quia malitia privativa conjungitur bonitati actus peccaminoſi, non quia ejus cauſalitas tranſeat ad malitiam privativam.* Et ponit exemplum: *Sicut operatio ædificantis non pertingit ad hoc, quod habitanti in domo benè, vel malè accidat.* Quod & repetit q.3. de potentia art.6. ad 6. Hujus rei vel indè abundè magnum argumentum eſt ratio, quam aſſignat 1. p. q.49. art.2. *Malum, quod eſt in defectu actionis, ſemper cauſatur ex defectu agentis.* Quod luculenter explicat 1. 2. q.75. in corp. & ad 3. dicendo: *Quia voluntas ſine directione regulæ operatur, quia movetur ab aliquo fine, vel motivo, cui adjungitur negatio finis debiti, ideo defectus, vel privativa malitia in peccato dicitur provenire ex negatione finis debiti, quæ eſt conjuncta bono apparenti, vel moventi voluntatem ad peccandum.* Et tandem in 2. diſt.44. q.1. art.1. *Undè cum potentia voluntatis humanæ ſit per ſe ordinata ad bonum, defectus à bono in actu ejus oportet, quòd cauſetur ex aliquo defectu in ipſa*: quibus ſatis oſtenditur mens Angelici Præceptoris, quòd cauſalitas Dei non tranſit ad malitiam privativam, quia ſemper cauſatur ex defectu agentis. Sed licèt in omnipotentiam Dei reducatur actualitas, & perfectio creaturæ, nequit reduci concurſus ſecundùm id, quod dicit imperfectionis, & defectûs: ergo falſum eſt, peccatum non exiſtere niſi Deo efficiente ſecundùm id, quod dicit defectûs, & privationis finis debiti, vel ut loquitur *D. Thomas*, quòd cauſalitas Dei tranſeat ad malitiam privativam.

54. Videant ergò Auctores oppoſiti ex his, quæ §. antecedenti fuſiori calamo ſcripſimus, quàm parùm concordent hæc duo, quòd Deus permiſſivè concurrat, & quòd omnipotentia influat in malitiam peccati. Permittere ex terminis ſolùm dicitur quod malum eſt, quod diſplicet: quarè Theologi antiqui permiſſionem, quam agnoſcebant reſpectu malitiæ, negant actui ſecundùm quòd entitas eſt; & operationem, quam agnoſcunt in ordine ad actum, negant reſpectu malitiæ. Ita *Doctor ſubtilis* lib.1. ſententiar. diſt.41. & 47. dicens: *Ita Deus ſcit, hunc peccaturum, non ſolùm quòd ſcit ſe permiſſurum, ſed etiam quia ſcit, ſe cooperaturum huic ad ſubſtantiam actus non circumſtantionatè, & per conſequens iſte committet: vel non cooperaturum ei ad actum neceſſarium,*

rium, & per conſequens iſte omittet. Et *Joannes de Baſſolis* in 2. diſt. 37. *Dico*, inquit, *quod poſitivum ipſum ſubſtractum non permittit, ſcilicet Deus, immò operatur, & adimplet, ſed malum ipſum, ut ſic, permittit.* Quomodò ergo dici poteſt permiſſio reſpectu actualitatis, & perfectionis convenientis actui peccati ſecundùm quòd entitas eſt, quæ amorem Dei efficacem terminat, & quæ eſt, ut dicimus, effectus voluntatis conſequentis? An forſan permiſſivè ſe habet Deus reſpectu illius influxûs, qui ſi deficeret, deficeret perfectio, & activitas omnipotentiæ? Numquid potentia, & quælibet virtus permiſſivè ſe habet ad terminum præcontentum ſub ratione formali ſpecificativa ipſius? Intellectus nè ad hoc verum in particulari, potentia viſiva ad talem colorem? Ergò nec omnipotentia permiſſivè ſe habet ad id, quod eſt verum ens reale præcontentum ſub ratione formali ipſius. Hujus permiſſivi concursûs verum, realem, & phyſicum influxum dicentis, textum vel unum ex Sacris Litteris, PP. & Conciliis non aſſignabunt; cùm contra tot ſint SS. PP. teſtimonia omnem concurſum poſitivum excludentia erga malitiam peccati. Sic *S. Baſilius* in Homil. cujus titulus eſt: *Quòd Deus Auctor malorum non eſt: Extinguit ergo Deus malum, non eſt ex Deo malum, quoniam & Medicus morbum tollit, non morbum corpori infligit.* Et iterum: *Non enim turpe ab honeſto, neque vitium à virtute: quamobrem ſanè apparet, Deum mortem nequaquam feciſſe.* Et *D. Gregorius Niſſenus* Orat. 3. *Deus nullo modo mali cauſa eſt; quippe natura hujus, vitium ejus eſt, qui eligit.* Et *D. Proſper* ad Gall. cap. 1. *Deum omninò non eſſe cauſam cujuſcumque peccati.* Et cap. 15. *Infidelitas non eſt, niſi ex ſola hominis voluntate.* Quæ univerſalis negativa locutio omnem poſitivum influxum removet. Sed hoc tam in SS. PP. quàm in Theologis tàm tritum eſt, & in medio poſitum, ut tempus ulterius non eſſe nobis in his conterendum, arbitrer.

55. At Thomiſtæ nomine permiſſionis peccati non intelligunt aliquod ens à Deo productum in homine, nec præcisè permiſſio dicit non impedire, ſed eſt formaliter idem quòd providendo, ac volendo permiſſionem peccati non impedire peccatum denegando gratiam efficacem. Sic expreſsè *D. Thomas* cap. 9. ad *Rom.* lect. 4. *Actus, quem Deus exercet erga reprobos, non eſt, quòd diſponat eos ad malum, ſed hoc ſolùm Deus circa eos agit, quòd eos permittit agere, quæ concupiſcunt.* Ubi apertè dicit, Deum agere hoc ipſo quòd permittit, quia permiſſio divinam includit voluntatem, quâ Deus vult poſitivè permittere peccatum, ut expreſsè affirmat *D. Thomas* 1. p. q. 19. art. 9. ad 3. *Deus vult permittere mala fieri*; cujus rationem aſſignat q. 22. art. 2. dicens: *Cum igitur Deus ſit univerſalis Proviſor totius entis, ad ipſius providentiam pertinet, ut permittat quoſdam defectus eſſe in aliquibus particularibus rebus, ne impediatur bonum univerſi perfectum.* Et q. 23. art. 3. *Ad providentiam pertinet permittere aliquem defectum in rebus, quæ providentiæ ſubduntur, ut ſupra dictum eſt. Undè cum per divinam providentiam homines in vitam æternam ordinentur, pertinet etiam ad divinam providentiam, ut permittat, aliquos ab iſto fine deficere.* Quem permit-

mittendi modum conſiſtere in pura negatione gratiæ teſtatur 1. 2. q. 79. art. 3. *Cauſa ſubtractionis gratiæ non ſolùm eſt ille, qui ponit obſtaculum gratiæ; ſed etiam Deus, qui ſuo judicio gratiam non apponit.* Quod magis explicuit art. 1. in corp. probans, Deum non eſſe cauſam nec indirectè peccati: *Contingit enim*, inquit, *quòd Deus aliquibus non præbeat auxilium ad evitandum peccatum, quod ſi præberet, non peccarent: ſed hoc totum facit ſecundùm ordinem ſuæ ſapientiæ, & juſtitiæ, cum ipſe ſit ſapientia, & juſtitia. Undè non imputatur ei, quòd alius peccet, ſicut cauſæ peccati: ſicut Gubernator non dicitur cauſa ſubmerſionis Navis ex hoc, quòd non gubernat Navem, niſi quando ſubtrahit gubernationem, potens, & debens gubernare.* Et q. 3. de malo art. 1. ad 1. *Deus tantùm dicitur operari malum, aut inclinare hominum voluntates in malum, quatenus non prohibet, aut impedit homines peccare.* Et 3. contra gent. cap. ultimo: *Illos, quibus ab æterno diſpoſuit ſe gratiam non daturum, dicitur reprobaſſe.* Quæ omnia clariſſimè confirmant, quòd permiſſio peccati activè ſumpta, eſt voluntas Dei non conferendi gratiam ad vitationem peccati, & paſſivè ſumpta ipſa denegatio gratiæ, quin Deus poſitivè influat medio vero, & reali concurſu in malitiam peccati. Hoc enim eſt conſequens, ut quibus Pœnitentiam non dederit, reſipiſcentiam abſtulerit; & quos non levârit, alliſerit: cùm aliud ſit inſontem in crimen egiſſe, quod alienum eſt à Deo; aliud criminoſo vitam non dediſſe, quod de peccatoris eſt merito.

§. VII.

Solvuntur argumenta.

56 OBJICIES primò: Quidquid ſit de modo operandi permiſſivè per concurſum poſitivum, eſt ſufficiens fundamentum in Littera Concilii *Tridentini*, ut concurſus permiſſivus verè ſit, & dicatur operativus: ibi enim ſeſs. 6. Can. 4. damnatur *qui dixerit, mala opera, ut bona, Deum operari non permiſſivè ſolùm, ſed etiam propriè, & per ſe*: ergo loquendo de malis operibus, Deum non poſſumus alio modo dicere cauſam permiſſivam, niſi concurſus permiſſivus ſit verè operativus. Sed facilis eſt ſolutio, diſtinguendo conſequens, loquendo de operibus malis, ut mala ſunt, nego: ut opera ſunt, conc. Aliud eſt loqui de opere malo, aliud de opere ut ſic, licèt in re malum ſit. Opus malum Deus non cauſat, alias cauſaret malitiam: opus verò, quod malum eſt, Deus cauſat, ut opus, non ut malum. Quarè ſubſiſtit optimè diſcrimen ſtatutum: utrumque enim opus Deus cauſat, ſed non æqualiter; in opere enim bono operatur opus, & bonitatem; in malo cauſat opus, ſed non malitiam. Docet Spiritus Sanctus, non eodem modo operari Deum opera noſtra mala, ac opera noſtra bona, ſed illa ſolùm permiſſivè, iſta propriè, & per ſe: idem & nos aſſerimus accipientes verba *Concilii* in proprio ſenſu. Ibi enim, ut ſuprà diximus, agit contra

Hæ-

Hæreticos aſſerentes, non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere, & ſupponentes id, quod negare non poterant, vias ſcilicet aliquorum hominum malas eſſe: ex quo inferebant, Deum æqualiter operari opera bona, & mala, & utraque eſſe eodem modo propria Dei. Hunc errorem *Concilium* proſcribit: at prius radicem evellit tum Can.4. definiens hominis libertatem, quia poteſt deſſentire, ſi velit; tùm Can.6. ſtatuens, eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere: ac ſubindè mala opera non ita Deo tribuenda eſſe, ac bona: illa quippè, id eſt mala, Deo tribuuntur quoad entitatem; quoad malitiam non item: iſta verò, id eſt bona, quoad entitatem, & bonitatem. Enimverò juxta conſuetum loquendi modum qui dicit: Petrus non facit parietem nigrum, non negat, Petrum facere parietem, ſed quòd illi negredinem ſuperponat. Ita *Concilium* minimè negat, Deum utraque opera operari, ſed affirmat; negat tamen, parem eſſe modum utraque operandi. Eſt namque valdè notandum,quòd cùm Deus operetur per intellectum, & voluntatem, verbum *operor* dictum de Deo appellat conceptum formalem, quia ſignificat actum animæ interiorem, ut dicitur in Summulis cap. de Appellat. undè iſta eſt mala conſequentia: *Deus non operatur opera noſtra mala*: *ergò non operatur opera noſtra*: alioquin falsò dixiſſet *Propheta*: *Domine*, *omnia opera noſtra operatus es nobis*: non ergo ly *opus noſtrum* aliquid importat contrarium cauſalitati divinæ, ſicut *opus noſtrum malum* malitiam importat: ex quo patet, quòd conſiderando *omnia opera noſtra*, prout his vocibus ſignificantur, non prout iſtis *opera noſtra mala*, operatio divina ſimplicitèr, & abſque ulla reſtrictione ſuper illa omnia fertur, & reſtrictio ſolùm eſt adhibenda, cùm dicitur, opera noſtra mala operari, ne Deus putetur ad malitiam poſitivè concurrere; ſicut ex *D. Anſelmo* lib. de concord. præſcientiæ, & prædeſtinationis cap.7. diximus:*Facit igitur Deus omnia,quæ juſta,vel injuſta voluntate fiunt,id eſt bona opera,& mala*: *in bonis quidem facit, quod ſunt,& quod bona ſunt,in malis verò facit,quod ſunt,ſed non quod mala ſunt*, & præmiſerat, *quòd omnis actio eſt à Deo*. Hic nulla adjecta particula reſtrictiva aſſerit, quòd Deus facit in bonis operibus, & quòd ſunt, & quòd bona ſunt, id eſt, facit bona opera, & pro materiali, & pro formali: in malis verò facit abſolutè quòd ſunt, ſed non quòd mala ſunt, id eſt, facit opus malum pro materiali,non pro formali: ergo benè loquimur, dum cum *Anſelmo* loquimur. Immo & cum Scriptura, quæ aliquando ait Deum facere, quod ſimpliciter permittit, vel non facit. *Geneſ.* 24. 27. *Exod.* 1. 18. *Deut.* 20. 16. *Job.* 2. 3. *&* 9. 25. *Primo Reg.* 27. 11.

57. Secundò principalitèr pro eadem parte argumentatur. Non ſtat, entitatem peccati eſſe, & produci à Deo, & quòd malitia non ſit, & non producatur à Deo. Hoc ſibi Adverſarii demonſtrare videntur ſic arguentes: primò, non ſtat unam, & eamdem rem eſſe, & non eſſe à Deo, produci, & non produci à Deo: hæc enim contradictoria ſunt, quæ ſimul vera eſſe non poſſunt; ſed entitas, & malitia peccati ſunt una, & eadem res: ergò non ſtat, entitatem peccati eſſe, & produci à Deo,

& non

& non eſſe, & non produci à Deo malitiam. Confirmatur hoc vel maximè. Primò, quia Petreitas, & humanitas Petri ſunt idem, non ſtat, humanitatem Petri eſſe & produci à Deo, & quòd Petreitas non ſit, & non producatur à Deo: ergo. Confirmatur ſecundò: Non ſtat, entitatem peccati cauſari à creatura, quin cauſetur malitia, propter utriuſque identitatem: ergo propter eandem rationem non poterit produci entitas à Deo, quin malitia à Deo producatur: neque enim minus inter ſe opponuntur produci, & non produci, quàm produci à Deo, & non produci ab ipſo; ſed identitas realis entitatis peccati cum malitia, pugnat cum eo, quòd entitas producatur non productâ malitiâ, & aliàs ex realiter identificatis poſſet unum non exiſtere: ergo pariter repugnabit, entitatem eſſe productam à Deo, & non malitiam. Quid enim producitur à Deo, niſi quod eſt res producta? Sed entitas peccati eſt res producta, & malitia peccati eſt entitas peccati: ergo malitia peccati producitur à Deo.

58. Si dicas, ad vitandam contradictionem ſufficere, quòd entitas virtualiter diſtinguatur à malitia, nam id ſufficit in divinis, ut producatur filiatio, quin producatur eſſentia cum illa formaliter identificata; contra inſurgunt primò, quia talis diſtinctio inter entitatem, & malitiam conficta eſt, & ſolùm ſe tenet ex parte intellectûs, in objecto autem non invenitur. Secundò: quidquid ſit de præciſione facta per intellectum, concurſus phyſicus, & realis non eſt præciſivus. Tertiò, diſplicet exemplum magis ac ipſa ſolutio; nàm Myſterium Trinitatis fide credimus divina, & id ita eſſe in Deo ratione non comprehendimus; ut quid ergo abjectiſſimam, viliſſimamque omnium entitatem illi comparabimus?

59. Hoc argumentum procedit ſivè peccatum conſiſtat in privativo, ſivè in poſitivo. Si enim primum aſſeritur, urget nos argumenti difficultas eodem modo reſpectu fundamenti, quod poſitivum debet eſſe; cùm privatio, & negatio fundari nequeant in aliquo privativo, ne una privatio ſit alterius fundamentum: nam fundamentum malitiæ à Deo non cauſatur, cùm tamen cauſetur entitas realiter identificata cum ipſo. Admiſſo ergo, quòd malitia conſiſtat in poſitivo, pro ſolutione Sophiſmatis poſiti; nam reverà nobis, non tam argumentum, quàm ſophiſma eſt, quod miris verbis exaggerant Adverſarii; illud ſuppono ex Logica Collegii S. *Thomæ* Complutenſis q.3. de univerſal. art.4. quòd cum extrema ratione diſtinguuntur, ex his, quæ pertinent ad rationem, in qua diſtinguuntur, quod prædicatur de uno, poteſt negari de altero. Undè tunc de extremis ſolâ ratione diſtinctis verificari poſſunt prædicata contradictoria, quando alterum ex illis prędicatis convenit uni extremo ſecundùm illam rationem, in qua diſtinguitur ab alio. Sic de eſſentia, & Paternitate, quæ in divinis ſolâ ratione diſtinguuntur, verificatur diſtingui, & non diſtingui à filiatione, quia diſtingui à filiatione convenit Paternitati ſub conceptu relationis, per quem ratione diſtinguitur ab eſſentia. Sed ne videamur exemplum omninò ab incomprehenſibili Myſterio petere, ſimile nobis præbet anima rationalis, cujus intellectiva ratio à ſenſitiva ita diſtinguitur, ut utraque eadem entitas

titas ſit; & tamen diſcurſus producitur ab illa ut intellectiva, non ut ſenſitiva. Hancque doctrinam, quæ à laudatis Complutenſibus optimè traditur, omnium Thomiſtarum eſſe, quamquam aliqui vocibus differant, nemo neſcit. Hoc ergo ſuppoſito, ſicut &, quòd produci, & cauſari à Deo convenit entitati ſecundùm illam rationem, quâ diſtinguitur à malitia; convenit namque entitati ſecundùm quòd ſpectat ad genus phyſicum, quâ ratione præcontinetur in omnipotentia, & eſt ens participatum, & ad Deum ordinabile, ut ad finem; quòd minimè convenit malitiæ; cùm cauſabilis non ſit, quia formaliter ut talis nec in Deo continetur, nec à Deo participatur, nec eſt in Deum ordinabilis, ut ad finem. Undè ipſa ſpectat ad genus moris, licèt entitas, cum qua realiter identificatur, ſpectet ad genus phyſicum. Cùm ergo ex his, quæ ad diverſa genera pertinent, licèt aliàs ſint realiter identificata, poſſit unum cauſari ab uno principio, & non aliud, indè fit, quòd entitas cauſatur, & producitur à Deo, non tamen malitia.

60. Quo ſuppoſito, facilis eſt argumenti ſolutio. Ad primum reſpondetur diſtinguendo majorem: ſecundùm unam, & eamdem rationem, concedo maj. ſecundùm diverſas rationes, ſub quibus ſpectant ad diverſa genera, nego maj. & diſt. min. eſt una, & eadem res formaliter, & ad idem genus ſpectans, nego min. formaliter diverſa, & ad diverſa genera ſpectans, concedo min. & neg. conſequentiam. Licèt enim in genere phyſico omnia à Deo efficiantur, cauſeturque entitas peccati, non ex hoc deducitur, malitiam ſpectantem ad genus moris à Deo effici. Poteſt enim aliquid eſſe cauſatum à Deo in genere phyſico, quin ſit ab ipſo cauſatum in genere moris. Et quæ in hoc ab Adverſariis proponitur difficultas, ipſos æqualiter urget; cùm argumentum in eorum principiis manifeſtè inſtetur. Primò: quia entitas peccati continetur in Deo, ut in principio effectivo, malitia verò, ut in principio defectivo in Deo non continetur, nè contineatur iniquitas in ſanctitate per eſſentiam; cùm tamen ſit una realis entitas. Secundò in ipſa voluntate creata, quæ non obſtante identitate entitatis cum malitia, intendit directè entitatem, & non intendit directè malitiam; quia nemo intendens malum, operatur; & non minus opponuntur directè intendere, & directè non intendere, quàm cauſare, & non cauſare. Tertiò in eadem voluntate, quæ realiter identificatur cum potentia peccandi, ſeù cum defectibilitate radicali, & tamen Deus eſt cauſa voluntatis, quin ſit cauſa potentiæ peccandi, ſeù defectibilitatis radicalis, quæ non convenit voluntati ex Deo, ſed quia ex nihilo facta eſt. Vel quartò in ipſa entitate peccati, quæ eſt à voluntate, ut efficiente, cùm malitia ſit ab illa, ut defectibili, licèt entitas realiter identificetur cum malitia. Quintò in habitu vitioſo in poſitivo conſiſtente, cujus licèt entitas poſitiva identificetur cum habituali malitia, Deus cauſat entitatem poſitivam, quin cauſet habitualem malitiam. Et tandem in actu offenſivo Dei, & in actibus meritoriis *Chriſti* Domini, qui juxta omnes ſunt in genere phyſico finiti, & in genere moris infiniti, vel ſuperioris ordinis, reſpectu quorum fit idem argumentum: Non minùs opponuntur finitum, & infinitum, quàm

quàm cauſatum, & non cauſatum: ergo poteſt aliquid eſſe cauſatum à Deo in genere phyſico, quin ſit cauſatum ab illo in genere moris.

61. Videant ergo Adverſarii, quòd præſens difficultas non eſt privativè doctrinæ Thomiſtarum: ipſos urget, immò, & quemlibet Catholicum, aſſerente Scripturâ Sacrâ, *Omnia per ipſum facta ſunt*; & alibi: *Nihil odiſti eorum, quæ feciſti*; &, *Deus odio habet iniquitatem*. Si enim omnia per Verbum facta ſunt, & malitia aliquid eſt, ſequitur, malitiam à Deo eſſe factam; atque odio habere, & non habere aliquid, quod fecit: quæ Sacri Eloquii contradictio ſolvi nequit, niſi dicatur, in genere phyſico omnia à Deo effici, & à Deo amari; iniquitatem verò, quæ ad genus moris ſpectat, à Deo non cauſari; nec amari, ſed odio haberi.

62. Ad id, quo primò confirmatur argumentum, nego cauſalem, ut inſufficientem: non enim ſola identitas eſt ratio, quarè humanitas Petri non poſſit à Deo produci, quin ab ipſo producatur Petreitas, ſed quia produci à Deo non convenit humanitati per id, quo diſtinguitur à Petreitate, ſed potiùs per id, quo à Petreitate, non diſtinguitur. Utrique enim æqualiter, & per idem convenit ratio producibilis à Deo, quia nimirùm ratio entis participabilis, & ordinabilis in Deum utrique æqualiter, & per idem convenit. Et ex hoc rurſus ad ſecundum conceſſo antecedenti, negatur conſequentia: nam quæ ſunt idem, ſeparari non poſſunt, nec unum poteſt exiſtere ſine alio: exiſtentia namque entitati non convenit ſecundùm illam rationem, quâ diſtinguitur à malitia, ſed per illam, quâ cum malitia convenit: quocircà in exiſtendo non poſſunt ſeparari. At terminare cauſalitatem divinam convenit entitati per id, quo diſtinguitur à malitia: quarè licèt entitas, & malitia non opponantur in ordine ad produci, opponuntur tamen in ordine ad produci à Deo, ceu à principio verè efficiente. Et ratio fundamentalis eſt, quia influxus creatus, non ſolùm eſt utriuſque generis phyſici, & moralis; ſed etiam moralis efficienter, & deficienter. Undè cùm deordinatus eſt, non ſolùm attingit entitatem, quæ ſpectat ad genus phyſicum, ſed etiam malitiam, quæ ſpectat ad genus moris: cauſalitas verò divina in hujuſmodi purè ſpectat ad genus phyſicum, cùm de genere moris nihil ibi, niſi deficienter ſit: undè non attingit malitiam.

63. Non majoris difficultatis eſt, quod contra reſponſionem factam primo loco dicitur; quia illa diſtinctio non ſe tenet præciſè ex parte intellectûs, ſed in objecto ipſo fundatur, importaturque ſignatè in iſtis vocibus, *entitas peccati*, *malitia peccati*: non quia voces ſignificent diſtinctionem, ſed quia hæc conſequitur, & exercetur in objectis, ex eo quòd una ſignat unum, & non aliud: primum enim complexum ſignatè dicit aliquid à Deo participatum, & ex ſe ordinabile in ipſum: ſecundùm verò importat ſignatè aliquid, & imparticipabile, & inordinabile. Undè abſolutè, & ſine reſtrictione dicimus: *Entitas peccati eſt à Deo, malitia non eſt à Deo*. Ad ſecundum reſpondetur, quòd virtus productiva ex eo, quòd attingat unum, & non aliud, dum ſpectant ad di-

diverſa genera, nequit præciſiva vocari; ſicut voluntas præciſiva non eſt, licèt attingat bonum, & non verum; nec intellectus ideò præciſivus dicitur, quia attingit verum, & non bonum, licèt verum ſit realiter bonum, cùm verum, & bonum ad diverſum genus pertineant. Virtus ergo illa præciſiva erit, quæ inter prædicata realiter identificata ejuſdem generis attingit unum, non attacto altero: ſicut intellectus in illis, quæ ſunt de genere objecti, aut veri.

64. Ad tertium dicitur, quòd exemplum maximè eſt ad rem: nos enim evidentem rationem aſſignamus, ut de re identicè una poſſint verificari prædicata contradictoria. Quòd ſi eadem ratio militat in divinis, non mirùm ſi exemplum ex divinis petamus, per quod Sacroſanctæ Trinitatis myſterium non dejicitur, ſed redditur intelligibilius, quando ex iis, quæ ratio naturalis dictat, aſſurgimus ad illam eminentiam noſtro imperfecto modo concipiendam. Aptum ergo eſt illud exemplum, ſi, ut à Thomiſtis adducitur, à Contrariis intelligatur. Pro quo adverte, in myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis duo præcipuè inveniri. Primum eſt, quòd eſſentia Filii producti ita ſit à ſe, ut nec à Patre, nec ab alio producatur. Undè Pater divinus Filium ita producit, ut non producat eſſentiam. Secundum eſt, quòd eſſentia Patris, & Filii ſit omninò eadem abſque virtuali diſtinctione; ex quo ſequitur, quòd natura, & eſſentia non multiplicentur realiter, etſi ſuppoſita realiter multiplicentur. Porrò in hoc ſecundo myſterium illud ita eſt ſingulare, & ſuprà naturæ captum elevatum, ut vix leve inveniatur veſtigium illius, de quo 1. part. quæſt. 93. per totam. In primo autem myſterium illud non ita ſingulare eſt. Immò etiam in creatis generationibus Pater filium producit, ſed non filii naturam; hæc enim non eſt producibilis, niſi ab agente univerſali, & cujus actionis terminus à *quo* eſt non natura, quod agens non poteſt eſſe ejuſdem naturæ individuum ſub illa conſtitutum, ut eſt quilibet Pater. Undè, ut ſatisfaciamus argumento, quòd fit ex illo principio naturali, *Quæ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe*; illud principium explicamus de iis, quæ re, & ratione ſunt eadem uni tertio, ut didicimus ex Divo *Thoma* 1. part. quæſt. 28. art. 3. ad 1. ubi & apponitur exemplum in actione, & paſſione, quæ ſunt idem motui, non tamen inter ſe, & alia ab aliis afferuntur exempla; quæ ſanè ſi ad rem non ſunt, nec illi myſterio ſimilia, vanè à Theologis, Theologorumque Principe ad ſolutionem argumenti inducuntur. Aptum ergo, & propriiſſimum eſt illud exemplum, quia ratio illius, ut adducitur à Thomiſtis æqualiter militat in noſtro caſu, quoniam nimirùm produci à Deo convenit entitati actûs pravi ratione illius, quo virtualiter differt à malitia; ſicut produci convenit filiationi per id, quo virtualiter ab eſſentia differt. Ex quo fit, quòd Deus cauſat entitatem ſecundùm id, quo à malitia differt: reſtat tamen diſparitas in eo, quòd nec à Patre, nec ab alio eſſentia divina producitur; malitia verò peccati cauſatur à voluntate; per quod infinitè differt productio peccati à productione Filii; nam de Filio verificatur, quòd eſt res producta, & improducta, de peccato minimè.

65. At

65. At quia hoc argumentum primo loco obvium faciunt Adverſarii, quo veluti Achille Duce moventur, ut ſolutio perſpicuè, diligenter, atque enodatè explicata maneat, operæ pretium eſt audire D.*Thomam* ſibi illud proponentem in 2. diſt. 37. quæſt. 2. art. 2. *Rei non aſſignatur cauſa efficiens, ſecundùm quòd eſt in intellectu, ſed ſecundùm quòd eſt in re: ſed quidam actus ſunt, in quibus non poteſt ſeparari illud, quod eſt de natura actûs, à deformitate, niſi ſecundùm intellectum, quia benè fieri non poſſunt: ergo non cauſatur, niſi ſecundùm quòd ſtant ſub illa deformitate: ſed ut ſunt ſub deformitate non ſunt à Deo: ergo nullo modo à Deo ſunt.* Ad quod argumentum reſpondet: *Sicut actio, quæ peccati deformitatem habet, dicitur bona in quantùm eſt actio, bonitate naturæ, non propter hoc, quòd aliquando inveniatur ſeparata à deformitate, ſed quia bonitas illa naturæ deformitati ſubſtat: ita etiam Deus dicitur eſſe cauſa illius actionis, in quantùm eſt actio, & non in quantùm eſt deformis: hoc modo, quòd actionem non faciat à deformitate ſeparatam, ſed quia in actione deformitati conjuncta, hoc quod eſt actionis facit, & quod deformitatis non facit. Etſi enim in aliquo effectu plura inſeparabiliter conjuncta ſunt, non oportet, ut quidquid eſt cauſa ejus quantùm ad unum, ſit cauſa ejus quantùm ad alterum.* Hæc D.*Thomas.* At pro clariori intelligentia illius cauſalis, *Actio, quæ peccati deformitatem habet, dicitur bona, quia bonitas illa naturæ deformitati ſubſtat,* advertendum, quòd veriſſimum eſt; ſed reddit cauſam materialem, non formalem; nec enim ratio formalis, quarè actio illa ſit bona bonitate naturæ, eſt malitia, cui ſubſtat, ſed quia ſubjectum malitiæ debet eſſe bonum; malum enim non ſubjectatur in malo, ſed in bono, ut docet S. *Thomas* 1. part. quæſt. 48. art. 3. Et quæſt. 49. art. 3. in princip. corp. dicens: *Oſtenſum eſt enim, quòd omne ens, in quantùm eſt ens, bonum eſt, & quòd malum non eſt, niſi in bono, ut in ſubjecto.*

66. Diſcimus ex hoc diſcurſu, quòd licèt entitas peccati non cauſetur, ut præcisè apparet in conceptu præſcindente; quia cauſa illius adæquata illam ponit in re, & cum malitia: ratio tamen *quæ*, & *ſub qua* à Deo cauſatur, eſt illa, quæ præcisè apparet in conceptu præſcindente entitatem à malitia. Dum ergo aſſerit, Deum cauſare ſub ratione entis quidquid eſt in actione peccaminoſa, ly *ſub ratione entis* denotat modum ſe tenentem ex parte Dei, qui eſt puriſſimum ens, ac proindè nonniſi ſub ratione entis poteſt agere. Denotat etiam rationem, ſub qua terminus ſubjicitur cauſalitati divinæ; nam terminus *quo* ſimilis eſſe debet principio *quo* agendi: ultimò denotat rationem, quæ terminat cauſalitatem divinam, & quæ per illam producitur. Ex quo ſequitur, eſſe extra ſphæram ſuæ cauſalitatis malitiam peccati.

67. Concedimus ergo, quòd entitas, & malitia peccati in re, phyſicè, & ſubjectivè unum ſunt, terminativè autem, & comparativè ad cauſalitatem divinam duo ſunt, & tantùm diſtincta, quantùm requiritur, ut terminet entitas Dei cauſalitatem, malitia verò non item. Non diſtinctionem iſtam fingimus, ſed illam à Divo *Thoma* accipimus 1. 2. quæſt. 72. art. 1. in corpore: *Sicut dictum eſt, ad rationem peccati duo*

concurrunt, ſcilicet actus voluntarius, & inordinatio ejus, quæ eſt per receſſum à lege Dei. Horum autem duorum unum per ſe comparatur ad peccantem, qui intendit talem actum exercere in tali materia: illud autem, ſcilicet inordinatio actûs, per accidens ſe habet ad intentionem peccantis. Et dictâ diſtinct. 37. quæſt. unic. art. 2. in corpore, ſic dicit: *In peccato eſt etiam duo conſiderare, ſcilicet ipſam actionem, & deformitatem: ipſa igitur peccati actio eſt natura aliqua; ſicut & alia accidentia naturæ quædam ſunt ...... Secundo verò modo naturæ non ſunt.*

68. Non deſunt plura exempla, quibus res ſufficienter declarari poteſt. Primum ſit in concurſu Dei, qui juxta Adverſarios identificatur cum actu, & malitia actûs: immò reliqui Theologi adſtruentes, concurſum prævium diſtingui ab actu ſive bono, ſive malo, frequentiùs aſſerunt, concurſum ſimultaneum non diſtingui ab ipſo. Et tamen nullus eſt auſus dicere, concurſum Dei honeſtum non eſſe, ac laudabilem. Vel aliter, & urgentiùs: Deus odio habet voluntatis creatæ influxum in malitiam;ſed influxus voluntatis creatæ in malitiam eſt idem realiter, juxta Adverſarios, cum influxu omnipotentiæ Dei in malitiam, quem Deus nequit odio habere: ergo rectè componitur, quòd odium Dei terminetur ad unam formalitatem influxûs in malitiam, quin terminetur ad entitatem talis influxûs. Habemus etiam in myſterio Incarnationis exemplum. Primò: Deus per actionem phyſicam univit humanitatem perſonæ Verbi, non naturæ; unio enim facta eſt in perſona, non in natura: & tamen perſona, & natura ſunt unum tantâ, ac majori identitate, quàm entitas, & malitia. Similiter relatio ſub conceptu *in*, ſeu formæ hypoſtaticæ terminavit humanitatem, non ſub conceptu *ad*, ſeu relationis: & tamen conceptus iſti non realiter, immò nec virtualiter adæquatè diſtinguuntur. Ulteriùs in actu libero Dei, cujus terminatio, ſecundùm expreſſum terminationis, defectibilis eſt, quin ſit defectibilis entitas terminationis: ergo non dicunt Thomiſtæ aliquid novum, cùm dicunt, cauſalitatem divinam terminari ad entitatem peccati cum præciſione à malitia.

69. Sed his tamen objicitur: Primò, quia nec divinus intellectus, nec humanus poteſt entitatem præſcindere à malitia: ergo cùm cauſalitas divina non ſit magis præciſiva, multò minùs poterit talem facere præciſionem. Secundò, entitas illa actûs non producitur eô modô, quô apparet in conceptu, ſed ut eſt in re: ſed in re eſt ipſa malitia: ergo producitur malitia. Tertiò: quia vel ratio *ſub qua* divinæ omnipotentiæ eſt univerſaliſſima ratio entis poſitivi, vel non; ſed alia inferior? Si hoc ſecundum: ergo quòd volitio prava ſit ens poſitivum, non infert omnipotentiam debere in eam influere. Si primum, ergo debet influere in ipſam moralitatem malitiæ. Conſequentia eſt clara: nam quòd univerſalis ratio entis ſit ratio *ſub qua* ad concurſum omnipotentiæ nihil eſt aliud, quàm quòd quidquid participaverit rationem entis poſitivi, debeat terminare ipſius influxum: ſed moralitas ipſa malitiæ, ut ſupponit argumentum, in poſitivo conſiſtit: ergo debebit terminare, *ut quod*, influxum omnipotentiæ.

70. Sed

70. Sed hæc argumenta captioſa ſunt, & vana, atque facillimè retorquentur, aſſumptis pro medio exemplis, quæ pro nobis attulimus. Ad primum reſpondetur conceſſo antecedenti, negando conſequentiam. Quòd enim intellectus divinus, aut creatus non poſſit cognoſcere entitatem peccati, quin ſimul cognoſcat malitiam, indè provenit, quòd intellectus infinitus, ac infinitè rerum comprehenſivus, non poteſt non cognoſcere ſimul objecta, quæ ſub eadem cognoſcibilitate proponuntur. Poteſt tamen decernere concurſum ad entitatem, quæ eſt ipſius participatio, quin illum decernat ad malitiam, quam Deus in ſe non continet. Hujus rationem aſſignavit D. *Thomas* 1. part. quæſt. 25. art. 5. ad 1. per hæc verba: *Ipſum facere ſubjacet præſcientiæ, & præordinationi, non tamen ipſum poſſe, quod eſt naturale*, & conſequenter nec ipſum noſſe. Deus ergo comprehendens peccatum, videt id, quod habet entitatis, & actionis; videt etiam quod habet deformitatis, & malitiæ: illud agnoſcit ſuum, quia primo ab ente eſt participandum: undè illius exiſtentiam ponendam per ſuum concurſum decernit; malitiam autem eſſe contra ſe ipſum noſcit, & illius exiſtentiam pro ſuo judicio permittit. Intellectus etiam creatus plura non poteſt præſcindere, quæ diſtinguuntur, quantùm ad actiones, ut patet in omnibus terminis realibus connexionum.

71. Ad ſecundum conſtat defectus Syllogiſmi, quia fit tranſitus de genere in genus, & inſtatur multipliciter in voluntate, & intellectu. Verum eſt bonum; ſed verum ſpecificat intellectum: ergo bonum. Vel aliter: Terminatio actûs liberi Dei eſt defectibilis, ſed terminatio eſt entitas: ergo defectibilis eſt entitas. Quarè reſpondetur, quòd entitas peccati non ponitur in re, ut apparet in conceptu, quia prout in conceptu eſt præciſa à malitia, ſaltèm quoad explicitum, in re verò talis præciſio non datur, ſed conſequitur modum intelligendi; at nihilominus cauſalitas divina ad id præcisè terminatur, quod apparet in objecto ſub illa præciſione; malitiam autem producit voluntas creata, quæ deficienter cooperatur concurſui, & cauſalitati divinæ. Hoc patet in exemplis poſitis, ſicut in unione humanitatis ad perſonam, & in claudicatione.

72. Ad tertium conſtat ex ſuperiùs dictis, quòd ſubjacet cauſalitati divinæ univerſaliſſima ratio entis poſitivi: cæterùm ſubjacet ſub explicito conceptu entis, quia ſub illo eſt bonum in Deo contentum, à Deo participabile, & in ipſum ordinabile, ut in finem, non verò ſub alia formalitate, & expreſſione, quia ſub illa non eſt bonum, non eſt in Deo contentum, non eſt à Deo participabile, & eſt ipſa deordinatio à Deo. Unde moralitas illa poſitiva, ut ens, cauſalitati divinæ ſubjacet, non ut deformitas: ſicut filiatio, & non natura eſt terminus unionis, & productionis, quamvis filiatio, & natura ſit una, & eadem formalitas. Plura alia poſſèmus in exemplum adducere; ſed ſatis ſit inquirere ab Adverſariis, quô jure ſcientia noſtra, exempli gratiâ, ſub ratione talis, ſit participatio ſcientiæ Dei, & non ſub ratione qualitatis?

73. Objicies tertiò. Etſi Deus poſitivè concurrat ad malitiam peccati,

cati, non ſequitur eſſe cauſam peccati: non enim influxus eſt ex determinatione Dei, ſed purè ex determinatione creaturæ concurſum determinantis contra inclinationem elicitam, & innatam divinæ omnipotentiæ: quod aptiſſimè deducitur ex illo *Iſaiæ* 43. *Servire me feciſti in peccatis tuis*. Et apertè confirmat D. *Anſelmus* de Caſu Diaboli cap. 28. loquens de voluntate prava Angeli: *Non ſolùm*, inquit, *habet aliquis à Deo, quod Deus ſpontè dat, ſed etiam quod ſpontè rapit ipſe, Deo permittente: & ſicut dicitur Deus facere, quod permittit fieri, ita dicitur dare, quod permittit rapi. Quoniam igitur permittente Deo, Angelus malè uſus eſt poteſtate à Deo ſibi datâ, à Deo habuit* (*per rapinam utique*) *quod eſt ipſum velle*. En concurſus poſitivus, quo Deus malam voluntatem Angeli produxit: & quæ tantùm permiſſivè fuit à Deo, eò quòd ipſo invito, & coacto per rapinam illam habuit. Hoc ipſum affirmat *Tertullianus* in Exhortatione ad Caſtitatem, dicens: *Quòd à Deo permitti dicitur, quaſi de invita venit voluntate*. Et Divus *Bernardus* ſerm. 5. in Natali Domini: *Nam quòd judicat, & condemnat nos, eum quodammodo cogimus*. Ex quibus deducitur, Deum quaſi invitum, & coactum concurrere permiſſivè ad peccatum. Non enim eſt aliqua repugnantia, quòd poſitivè influat contra propriam inclinationem; ac ſi quis arriperet manum filii ad percutiendum Patrem, talis percuſſio verè poſitivè egrederetur à filio, & tamen eſſe contra inclinationem ipſius: quo ſimili rem illuſtrat P. *Marin* loco cit. Eamdem doctrinam expreſsè docent P. *Avendaño* diſput. 7. cap. 1. §. 19. num. 5. Et P. *Herrera* de ſcientia Dei q. 13. ſect. 8. num. 123.

74. Secundò: quia licèt Deus concurrat immediatè ad actum peccati phyſicè ſumptum concurſu ſufficienti, & quoad entitatem tali; non tamen concurſu efficaci, & quoad denominationem tali in illis circumſtantiis, in quibus actus peccati non poteſt fieri, niſi cum malitia morali; ergo licèt phyſicè concurrat, non tamen eſt cauſa peccati. Antecedens eſt P. *Rivadeneyra* de Predeſtin. diſput. 11. cap. 5. num. 60., qui doctrinam explicat num. ſequenti exemplo omnipotentiæ. *Sicut enim*, inquit, *in ſententia conſtituente divinam omnipotentiam penitùs abſolutam à poſſibilitate creaturarum, denominatur Deus potens, quatenùs eſt ex ſe, producere creaturas, quæ repugnant, denominandus potens abſolutè, ſi daretur non repugnantia ex parte ipſarum: ſic Deus ad entitatem phyſicam actûs, qui pravè exercetur, denominatur concurrens immediatè, quatenus eſt ex ſe, denominandus ſimpliciter, & ſine aliquo diminuente concurrens, ſi tali actui deficeret, ut poteſt, ratio peccati*. Juxta quam doctrinam concurſus divinus voluntati oblatus, quantùm eſt ex ſe, ſufficiens eſt, & ad actum honeſtum, & ad turpem; influeretque Deus phyſicè in entitatem phyſicam actûs turpis, ſi à noſtra voluntate ſine turpitudine exerceretur; quando autem in his circumſtantiis cum turpitudine, & malitia morali exercetur, Deus non influit actu phyſicè in illum, etiam quantùm ad entitatem phyſicam, nec eſt actualis cauſa illius, niſi tantùm permiſſiva.

75. Tertiò, quia Deus offerens voluntati concurſum indifferentem, non

non concurrit ad actum pravum abſolutè, ſed ſolùm ſub conditione, quòd talis concurſus à noſtra voluntate determinetur. Ita P. *Avendaño* diſp. 6. cap. 1. §. 7. num. 3. Sed dum hoc modo concurrit, non poteſt dici cauſa malitiæ, cùm abſolutè Deus non concurrat; nec affectivè, cùm potiùs concurſum offerat voluntati deſiderans, ipſam elicere actum honeſtum, potiùs quàm turpem, & ad illum vehementer impellens, ſive ab hoc magnoperè avertens, ut volunt alii apud P. *Rivadeneyra* de Prædeſt. diſp. 9. n.23. Ergo quamvis Deus phyſicè concurrat ad entitatem, & malitiam actûs pravi, nequit dici cauſa malitiæ, ſed ſolùm cauſa permiſſiva.

76. Reſpondendo ad argumentum, ſanè rogare vellem Theologiam iſtam recentem, ut ſileat circa modum, quô ponit in Deo concurſum ſubjectum, & ſubordinatum determinationi creaturæ, & quòd verè poſitivè influat contra propriam inclinationem, docente Scripturâ *Machab.* 4. cap.9. *Juſtum eſt, ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire*. Et *Pſal.* 36. *Subditus eſto Domino, & ora eum*. Et *Threnor.* 3. *Quis eſt iſte, qui dixit, ut fieret Domino non jubente?* Ergo ſolùm chimæricè intelligibilis erit verus poſitivus concurſus Dei, quô contra propriam voluntatem, materialiter, per accidens, ac præter intentionem, invitus, & quaſi coactus concurrat. Quid magis Deo indecorum, ac indignum, quàm ſe in eo conſtituere ſtatu, quô creatura poſſit omnipotentiâ uti contra ſuam propriam voluntatem? Sanè meritiſſimo jure irrideretur is, qui in eo ſtatu ſe propriâ libertate privatum vellet conſtitutum; quantò magis eſt Deo repugnans concurſus non ſubjacens divinæ præordinationi, ſed creatæ determinationi? Cùm providentia, teſte D. *Thoma* 1. part. quæſt. 22. art. 1. *Sit ipſa ſumma ratio in ſupremo omnium Principe conſtituta*. Poteritnè Deus concurrere ad actum peccati, ut inanime quoddam, & eo prorſus modo, quo *Lutherus* ajebat, nos concurrere ad noſtros actus? Nam rogo, concurrere, ut inanime quoddam, ut de noſtro arbitrio aſſerebat *Lutherus*, quid eſt aliud, quàm concurrere materialiter, per accidens, ac præter intentionem, ex dominio alterius, ac nullo modo ſe movendo, & determinando? Sed Deus, etſi cauſa libera ſit, ac poſſit ſe agere, & ſe movere, dominium ſuum in concurrendo ad actum peccati exercere non poteſt, hoc fatentibus Adverſariis, dum aſſerunt, quòd redderetur Deus Auctor peccati, ſi ad illius entitatem ex proprio dominio concurreret: ergo concurrit ſolùm, ut inanime quoddam.

77. Confirmatur hoc. Ut principium penitùs inconcuſſum ſibi perſuadent Adverſarii, taliter eſſe Deo ſubjectam voluntatem creatam, ſi illam per decretum efficax, & phyſicam prædeterminationem movet ad operandum, ut ab ea auferat omninò dominium actûs, & arbitrium reddat omninò ſervum, non deliberans, quod eſt in errorem declinare *Lutheri*, qui ita ſubjectum Deô putavit arbitrium, ut nullam in eo relinqueret poteſtatem ad oppoſitum, Dei motione ſemel impreſsâ voluntati; & per hoc vocabat ſervum arbitrium: at Adverſarii ita conſtituunt libertatem divinam in ordine ad entitatem actûs mali, ut illâ ſtante, nulla

nulla ſit in Deo poteſtas impediendi actum malum ; immò , quod mirabilius eſt , ſemel collatâ poteſtate ad actum pravum, nec proprium concurſum valet ſuſpendere, aut impedire : quin voluntas humana omnipotentiam determinet contrà voluntatem divinam ; atque ideò conſequenter aſſerunt, in Deo nullam manere poteſtatem ad impediendum ſuum concurſum : ergo eamdem admittunt in Deo ſubjectionem ad arbitrium creatum , quam *Lutherus* poſuit ad Deum in arbitrio creato . Hanc tantam , & talem poſuit *Lutherus* ad Deum in arbitrio creato ſubjectionem, quia credidit, arbitrium creatum non ſe determinare , ſed purè determinari, cum quo nullam ad oppoſitum poteſtatem componit : hoc idem admittunt ipſi in Deo ſemel collatâ nobis poteſtate ad actum malum : ergo in vi ejuſdem conſequentiæ idem in Deo tenentur aſſerere .

78. Erit ergo inter utramque ſubjectionem ea dumtaxat diſſerentia, quòd ſubjectio requiſita , ut decernat , & prædeterminet , conditio erit naturalis in voluntate creata ; in Deo verò erit voluntaria , ſcilicet ex donatione , vel dignatione . Immò ſequitur , quòd natura ipſa creaturæ rationalis petat , Deum ſibi eſſe ſubjectum , quô quid indignius poterit excogitari ? Ipſa namque ex ſuis eſſentialibus prædicatis petit , ſibi dari intellectum , quô diſcernat bonum a malo , & voluntatem, quâ ſibi convenientia proſequatur , & nociva fugiat ; undè ſuaptè natura exigit dari arbitrium , quod non eſt aliud , quàm facultas voluntatis , & rationis , quâ poſſit pro libito honeſtum , & inhoneſtum , ſeu delectabile bonum amplecti , ut ſignificavit Eccleſiaſt. cap. 15. *Deus ab initio conſtituit hominem , & reliquit illum in manu conſilii ſui* : Sed poteſtas ad peccandum ſupponit neceſſariò , juxta Adverſarios , Deum creaturæ eſſe ſubjectum : ergo ex ſola conditione , naturaque ipſa rationalis creaturæ , Deus illi debet eſſe ſubjectus .

79. Non ſic Deum quaſi invitum , & coactum , & quaſi ſervum concurrere docet textus *Iſaiæ* , ut credidit P. *Marin* locò citatò diſp. 6. ſect. 1. n. 6. Verior , & præclarior eſt SS. PP. & Interpretum interpretatio , videnda apud *Cornelium Iſaiæ* cap. 43. *Non ego te mihi in victimis ſervire feci : ſed tu me tibi ſervire feciſti ; hoc eſt , peccatis tuis tu me gravaſti , moleſtiâ affeciſti , & quaſi ſervus tuus eſſem , aut mancipium , oneraſti* . Et catecheſi 70. vertunt , *In peccatis tuis ante me ſtetiſti (ſic enim legit editio Romana , Trinæus , & Procopius , licèt alii dicunt aliter , ut mox dicam) tanquam effrons , & impudens , non tàm victimas , quàm peccata oculis meis ingerens , oſtentans , & quaſi offerens ; ideoque irritans , & quaſi irridens , immò pugnans contra me* . Hic ſenſus eſt genuinus . Et in ſenſu morali ex *Lactantio* lib. 4. cap. 16. *Leocaſtrius* . *Tuis peccatis ſervire , id eſt ſervi carnem induere , ſervi pœnas , ſcilicet crucem , ſuſcipere me Chriſtum feciſti* . D. *Hieronymus* . *Quaſi* , ait , *labor ſit Dei , & laſſitudo defendere peccatores . Perindè ac ſi Deus clemens , & parcens pugnet contrà ſe , ſuamque juſtitiam , flagitantem , ut juſta vindicta peccata , & peccatores plectat* . Videant ergo illi , quantùm proprio Spiritui fidentes , indiſcuſsâque SS. PP. auctoritate

tate decipiuntur, dum inferunt, Deum quaſi invitum, & coactum concurrere ad entitatem peccati.

80. Nec favet *Anſelmus*, cujus ſententiæ, vel indè magnum argumentum eſt, quod ſuprà ex S. Doctore diximus, ſi verba textûs citati fideliter referantur. Sic enim habet: *Quoniam igitur, permittente Deo, Angelus malus per rapinam uſus eſt poteſtate à Deo ſpontè datâ; à Deo habuit uti, quòd non eſt aliud, quàm ipſum velle*: quibus certiſſimè contraponit, quod fecit Angelus malus utens per rapinam, poteſtate ſibi à Deo ſpontè datâ ad ipſum *uti*, quod habuit à Deo, & quod non eſt aliud, quàm ipſum velle. Per rapinam ergo, vel aliis terminis, injuſtè uſa eſt voluntas poteſtate ſibi traditâ ad benè volendum. Cujus nomine neceſſariò intelligitur non omnipotentia Dei, ſed propria Angeli voluntas; vel potentia illa, cujus exercitium eſt ipſum velle, & ſolùm eſt velle voluntatis, ſicut intelligere intellectûs. Non ergo eſt omnipotentia Dei, quâ malè uſus fuit, ſivè quâ per rapinam uſus eſt injuſtè Angelus, ut intendit argumentum: de qua nec minimum verbum legitur in D. *Anſelmo*, qui expreſsè cap.18. ad interrogationem Diſcipuli; *Si poteſtas ipſa volendi, & ipſum velle fuit aliquod bonum, fuit à Deo?* Reſpondet: *Utrumque fuit aliquid; & poteſtas quidèm nonniſi bonum aliquod, & ſpontaneum donum Dei: velle autem ſecundùm eſſentiam bonum*: quibus ſolùm loquitur de voluntate, non de omnipotentia. Quarè ſenſus prædicti teſtimonii talis eſt, quòd, Deo permittente, Angelus injuſtè uſus fuit poteſtate à Deo ſibi datâ, quæ poteſtas à Deo eſt poſitivè influente, malus uſus ab ipſo permittente.

81. Non magis ſuffragatur *Tertullianus*, qui verbis citatis ſolùm intendit, peccatum à Deo permiſſum; quod exprimunt prima verba, quòd à Deo permitti dicitur, eſt contra Dei voluntatem, ut ſuperiùs explicatum manet: quarè dicit *quaſi de invita venit voluntate*, non quòd Deus quaſi invitus, & coactus poſitivè influat, ſed ut exprimat, qualiter diſpliceat Deo malitia peccati; quaſi diceret intelligentiæ noſtræ causâ: ſimili modô, ac apud homines ſe habet, quòd de invita provenit voluntate. Deindè ut oſtendat humanô more, quô amore Deus homines proſequatur, ut qui mala, quæ ſuper nos ipſi ducimus, nolit; ſicut & invitus dicitur in teſtimoniis citatis *Bernardi*, & *Chryſoſtomi*, quæ ſolùm benignitatem, & miſericordiam Dei exprimunt, quâ neminem perire vult; ipſiuſque clementiam, quâ pronior eſt ad ignoſcendum, quàm ad puniendum, dicente Propheta: *Quoniam ira in indignatione ejus, & vita in voluntate ejus*. Et per *Ezech.* 18. *Numquid voluntatis meæ eſt mors impii, & non magis, ut convertatur, & vivat?* Quærit enim peccatores propter ipſos, ſuâ illum promovente bonitate. Quæ quantùm in ipſa eſt, ut dixi, *vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Non ergo illam ſubjectionem creaturæ docet *Tertullianus*. Nec Deum operari poſitivè contra propriam inclinationem, probat exemplum arripientis manum filii ad percutiendum Patrem. Quis non credat, quòd ſicut membra exteriora filii illum percuſſionis motum patiuntur, ita ſimiliter Deus, renuente propriâ

voluntate, cogi poſſit ad concurrendum, & quòd ſit in Deo major inclinatio ad obediendum creaturæ, quàm ad propriam perfectionem? Hicque novum argumentum inſurgit; Deus eſt cauſa motûs, quo quis gladiò aliquem transfigit, quin dicatur eſſe cauſa homicidii; & tamen concurſus ille connectitur eſſentialiter cum homicidio: ergo poteſt à Deo cauſari unum connexum cum alio, quin & iſtud cauſetur.

82. Ad ſecundum reſpondetur negando antecedens, ſicut & hujus probationem; non enim ſuſtineri poteſt doctrina argumenti in principiis à Theologis communiter receptis. Omnes enim diſtinguunt inter actum malum, quia prohibitum, & inter actum prohibitum, quia malum. De iſto ad differentiam illius, aſſerunt eſſe intrinſecè, & eſſentialiter malum; ideoque prohiberi per legem, quidquid ſit, an malitia conveniat ipſi per contrarietatem ad legem æternam, aut per diſſonantiam ad naturam rationalem? Cùm ſupponant omnes, ex ſuis intrinſecis eſſe diſſonum, & legi æternæ, & naturæ rationali: undè juxta principia communia, ita impoſſibile eſt, actum prohibitum, quia malum, abſque malitia exerceri, ſicut eſt impoſſibile, deficere legem æternam, & naturam rationalem, quibus talis actus ex ſuis intrinſecis adverſatur. Si ergo odium Dei v. g. liberè exerceri nequit abſque malitia morali, à qua nec per ignorantiam invincibilem; nec per excuſabilem inadvertentiam depurari poteſt; cùm neutra locum habeat in tali actu: quomodò poterit Deus concurrere, influereque phyſicè in entitatem phyſicam actûs turpis ſub illa conditione, nempè ſi à noſtra voluntate ſine turpitudine exerceretur?

83. Secundò retorquetur contra arguentem ipſum argumentum. Concurſus divinus juxta doctrinam objectionis, licèt non influat actu, & quoad efficaciam in actum turpem, quando cùm malitia exercetur, influit tamen quoad ſufficientiam: ergo quantùm eſt ex parte concursûs divini, datur virtus ſufficiens ad influendum in talem actum, quamvis actù non influat, nec ut turpiter exercitus ſit à Deo; ſed ſi Deus, quantùm eſt ex ſe, eſt potens quoad ſufficientiam in actum turpem cum turpitudine exercitum, quoad ſufficientiam eſt potens peccare: ergo verum abſolutè erit dicere, quòd Deus eſt potens peccare. Diſcurſus irreprehenſibilis eſt; necnon certiſſima minor: ſi enim Deus influeret phyſicè quoad efficaciam in talem actum cum deformitate à noſtra voluntate exercitum, Deus de facto peccaret; ergo ſi, quantùm eſt ex ſe, eſt potens influere in actum turpem cum malitia exercitum, Deus, quantùm eſt ex ſe, erit potens peccare quoad ſufficientiam, quod nullus Theologorum dixit, nec dicere audebit. Vel aliter: Hoc ipſo, quòd concurſus Dei, quantùm eſt ex ſe, ſit potens quoad ſufficientiam influere in actum turpem turpiter exercitum, talis actus ſic exercitus eſſet phyſicè cauſabilis à Deo: implicat enim contradictionem, quòd cauſa, quantùm eſt ex ſe, habeat virtutem ſufficientem ad cauſandum aliquid, quin & illud ſit paſſivè cauſabile per talem cauſam: ſicut enim denominatio cauſati paſſivè ſumitur ab actione cauſante actù; ita paſſiva denominatio cauſabilis ſumitur à cauſa potente cauſare: undè ſicut repugnat,

dari

dari actionem actù cauſantem aliquid, quin illud ſit paſſivè cauſatum: ita repugnat, dari cauſam potentem cauſare, quin illud ſit paſſivè cauſabile á tali cauſa: ergo vel Deus mediô illô concurſu influit phyſicè, quoad efficaciam in actum pravum pravè exercitum, vel nec etiam influit in illum quoad ſufficientiam. Undè ad exemplum ex divina omnipotentia deſumptum, quô fulcitur argumentum, ſatis impugnatur à noſtris ſententia illa; & tàm veracitèr, quàm communiter dicitur, quòd omnipotentia eſſentialiter connectitur cum creaturis poſſibilibus, & quòd non reſpicit poſſibile ſub conditione poſſibilitatis, ſed dumtaxat poſſibile abſolutè. Videantur Auctores ibi. Quòd ſi velit P. *Rivadeneyra* dicere, quòd quando actus malitiâ formali ſordet, non præcontinetur in Deo, ſed præcontineretur, ſi exerceretur ſine libertate, & malitia formali: ſicut modò non datur in Deo præcontinentia Hircocervi, ſed daretur, ſi non eſſet impoſſibilis; contrà ſtat, quòd modus iſte dicendi duplicem ſententiam valdè difficilem amplectitur: alteram, quòd omnipotentia non connectitur cum poſſibilibus, ad hunc ſenſum, quòd illinc oriatur poſſibilitas: alteram, quòd non eſt neceſſarius concurſus Dei ſimultaneus ad omnia, quæ ponuntur in rebus. Et ita ejus ſententiam intelligit Magiſter *Aliaga* tom. 2. agens de cauſa peccati. Ex quo rejicienda venit prædicta aſſertio. Rursùs notandum, quòd ſententia iſta unum falſiſſimum ſupponit, quòd detur poſſibile conditionatum. Nam poſſibile conditionatum eſſet illud, cujus conditio eſſet ipſa poſſibilitas, v.g. chimæra ex ſuppoſitione quòd eſſet poſſibilis: chimæra autem ſub conditione quòd eſſet poſſibilis, non eſſet poſſibilis conditionatè, ſed abſolutè; cùm ipſa poſſibilitas poneretur pro conditione. Undè poſſibile conditionatum, ſub conditione; nempè quòd eſſet poſſibilis chimæra; eſſet quidèm poſſibilis abſolutè, cùm ſupponatur eſſe poſſibilem; & eſſet abſolutè impoſſibilis, cùm ſupponatur eſſe chimæram: ſicut homo ſub conditione quòd eſſet equus, eſſet quidèm equus abſolutè, quia ſupponitur quòd ſit equus; & non eſſet equus abſolutè, cùm abſolutè eſſet homo. Sic & chimæra ſub conditione poſſibilitatis, & gauderet poſſibilitate; cùm ſupponatur eſſe poſſibilem, & nou gauderet illâ; cùm adhuc ſub tali conditione poſſibilitatis, eſſet chimæra.

84. Non feliciùs dicitur tertium: ex quo novum contra ipſos inſurgit argumentum. Etenim ſi Deus medio concurſu indifferenti ſolùm concurrit ad actum pravum ſub conditione, quòd determinetur per noſtram voluntatem, hoc ſanè non tollit, quominùs ſit vera cauſa phyſica actûs pravi, quantùm ad entitatem, nec minuit connexionem, vel identitatem repertam inter malitiam, & entitatem actûs: ſed adæquata ratio, ut attribuatur malitia Deo concurrenti prædeterminando voluntatem, eſt, quia eſſet cauſa actûs pravi, quoad entitatem, quæ, cum malitia connectitur, vel identificatur: ergo poterit Deus prædeterminare entitatem peccati, quin ſit cauſa malitiæ. Secundò: nam purificatâ conditione determinationis concurſûs divini per noſtram voluntatem, jam Deus concurrit phyſicè ad actum pravum: veritas enim conditionalis, purificatâ conditione, tranſit in abſolutam: ergo ſi Deo prædeterminanti

nanti attribuitur malitia, quia concurrit abſolutè, etiam eadem de cauſa debet illi tribui concurrenti concurſu indifferenti. Tertiò: velle aliquid conditionatè eſt velle illud abſolutè, purificatâ conditione; ſed Deus, purificatâ quâcumque conditione, non poteſt abſolutè velle malitiam; quia hæc ſub omni conditione non eſt honeſtè amabilis: ergò nec poteſt applicari omnipotentia, ut voluntas creata cum ipſa efficiat malitiam, ſi hæc applicatio exigit volitionem conditionatam malitiæ. Quartò: velle malitiam conditionatè, ſub conditione determinationis voluntatis creatæ ad operandum, eſt velle, vel ponere in Deo volitionem liberam objecti ex terminis neceſſarii; quòd enim malitia exiſtat, ſi exiſtit determinatio voluntatis creatæ ad malitiam, quæ realiter eſt ipſa malitia, eſt ex terminis neceſſarium: ergò fatua eſſet hujuſmodi volitio, & talis, qualis eſſet illa, quâ quis vellet, exiſtere hominem, ſi exiſteret. Quintò: Deus vult conditionatè ſuum concurſum, & non vult conditionatè noſtram determinationem; & tamen determinatio noſtra eſt realiter Dei concurſus: ergò ſtat, ex duobus realiter identificatis Deum velle unum, modò quô non vult alterum: cur ergò non poterit determinare, & efficere entitatem, quin efficiat, aut determinet malitiam?

85. Verùm falſum eſſe conſtat ex ſuperiùs dictis, quod aſſeritur in argumento, ſcilicèt; Deum non concurrere affectivè ad illum actum, ſecundùm illam rationem, ſecundùm quam terminat cauſalitatem divinam; ac ſi Deus id efficere nollet, vel poſſet aliquid extra ſe neceſſariò, & non liberè efficere. Nec minùs inintelligibile eſt, quòd ſic concurrat ad peccatum offerendo voluntati concurſum, deſiderans elicientiam actûs honeſti: nam hoc deſiderium, ut voluntas noſtra eliciat actum honeſtum, vel eſt actus diſtinctus à decreto præparativo concursûs indifferentis, vel eſt omninò idem cum illo? Si primum: ergo merè per accidens ſe habet in ordine ad divinum concurſum in noſtros actus liberos; cùm ex actibus voluntatis divinæ ſolùm conducat formaliter, & per ſe decretum præparativum concursûs divini: ergo quòd Deus habeat illud deſiderium parùm refert, ut Deo attribuatur, vel non attribuatur malitia actûs pravi, ſi ſemel iſte phyſicè cauſetur à Deo. Si dicatur ſecundum: deſiderium eſt omninò indiſtinctum à decreto præparativo concursûs indifferentis: ergò cùm decretum præparativum concursûs indifferentis omninò æqualiter reſpiciat utrumque actum, ſicut ipſe concurſus præparatus, juxta oppoſitam ſententiam, qui nequit non eſſe conformis decreto præparativo ipſius, æqualiter deſiderium reſpicit actum honeſtum, ac turpem, nec magis impellit ad illum, quàm ad iſtum: quarè ex hoc Deus non excuſaretur à culpa. Demus enim, quòd mulier ſollicitata à viro, totô animô reluctetur, eumque lacrymis, verbis, & precibus vehementer ad caſtitatem impellat, ut ipſum à peccato dimoveat; nihilominùs, etsì reluctans, gemens, & plorans, ſi ſollicitationi ſuccumbat, an excuſabitur à peccato? Num propterea dici poteſt, ſolùm effectivè, & non affectivè concurrere ad actum turpem? Ergo non excuſabitur ipſe Deus offerens voluntati concurſum indifferen-

rentem, quamvis actum honeſtum deſideret, ſi tandem voluntati determinanti ſuccumbat, & cum illa ad actum turpem concurrat. Ex quibus conſtat argumenti ſolutio. Hactenùs, quantùm fieri potuit, à nobis ea dicta ſunt, quæ Lectori ſatis erunt, ut intelligat repugnantiam concurſûs Dei ad formale peccati. Nam ſi quæ eorum majori vi, & argumentis indigent, Dubiis ſequentibus confirmabuntur.

DUBIUM II.

An Deus immediatè concurrat ad actum peccati, & ſuo concurſu verè ſit cauſa illius?

1. QUONIAM primam hujus diſputationis partem, hoc eſt, Deum minimè ad formale peccati phyſicè, & poſitivè concurrere, oſtendimus; jam ad partem Diſputationis ſecundam pergimus, in qua illud quærebatur, an cauſalitas Dei ita immediatè concurrat ad entitatem peccati, ut ſit vera illius cauſa? ut viſis circa cauſalitatem entitatis peccati Angelicis D. *Thomæ* principiis, ad Dubii principalis deciſionem mens inſtructa faciliùs, & ſubtiliùs proſequatur. Ne verò quempiam fallat hujus termini *concurſus immediatus* ſignificatio, accuratè obſervandum, non meliùs concurſum Dei immediatum in actum liberum voluntatis creatæ dignoſci, quàm ex oppoſitione ad mediatum; quò nempè Deus non immediatè per ſuam actionem actum voluntatis attingit. Hìc ut certum debet ſupponi, Deum ſaltem mediatè ad entitatem peccati concurrere. Quis enim vel Catholicus, vel rationis compos, ſi Manichæos excipias, neget, aut in dubium vertat, quòd facultas, aut potentia ponendi actum peccati, nempè voluntas, à Deo ſit? Quis, & quòd voluntate immediatè operante Deus mediatè non operetur? Hoc omnibus certum, & perſuaſum eſſe debet. Non ergo de concurſu mediato, ſed de immediato Dei concurſu nobis eſt inſtituenda diſputatio, quem neceſſarium prædicat Scriptura *Iſaiæ* cap. 26. *Omnia enim opera noſtra operatus es in nobis*. Et *Joann.* 15. *Sine me nihil poteſtis facere.* Et ad *Philipp.* cap. 2. *Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere*. Et 2. ad *Corinth.* 3. ubi, cùm loqueretur *Apoſtolus* de concurſu noſtro ad opera ſalutaria, aſſerit, nos eſſe cooperatores Dei. Et 1. ad *Corinth.* 13. *Plus omnibus laboravi, non ego, ſed gratia Dei mecum*. Et tandem ex actibus Apoſtolorum cap. 13. *In ipſo vivimus, & movemur, & ſumus*; quibus verbis eamdem nos habere à Deo dependentiam agnoſcit *Apoſtolus* in hoc, quòd eſt moveri, atque in hoc, quòd eſt eſſe, & vivere: ſed in hoc immediatè pendemus à Deo; alioquin non poſſet nos annihilare immediatè: ergò & in hoc, quòd eſt moveri actibus noſtris immediatè pendemus à Deo.

2. At cùm concurſus phyſicus immediatus alius ſit prævius, alius comitans, & ſimultaneus, hinc magna in aſtruendo modum, quò Deus immediatè concurrit, oritur controverſia; an nempè cauſas ſecundas phy-

phyſicè applicet, & ad operandum præmoveat, vel, an ſolùm cum illis concurrat ad earum operationes ipſis creaturis primò determinantibus? Thomiſtæ propugnant, dari prævium illum phyſicum concurſum ex dominio naturali, ſeù jure primæ cauſæ, ac indè ex determinatione divina. Auctores verò contrarii, etſi id fateantur de concurſu neceſſario requiſito, ut cauſæ neceſſariæ operentur, negant in cauſis liberis; nam ex earum determinatione dicunt exiſtere illum concurſum. Nos tamen in præſenti Dubio ſolùm inquirimus hujus concurſûs immediati exiſtentiam, & neceſſitatem: poſtea gradatim de cæteris, quæ ad integram rei diſcuſſionem facient, diſputaturi. Circa propoſitam ergo difficultatem D. *Thomas* in 2. diſt. 37. quæſt. 2. art. 2. duas refert antiquorum ſententias: alteram aſſerentium, omnes actus, in quantùm actus ſunt, eſſe à Deo, minimè tamen, in quantùm deformitatem habent; alteram aliorum aſſerentium, actum peccati nullô modô, nec etiam in quantùm actus eſt, à Deo eſſe. De hac ſecunda opinione ſtatim ſubdit D. *Thomas*: *quam ad præſens nulli, vel pauci tenent; quia propinquiſſima eſt errori duplici*. Sed licèt auctoritas D. *Thomæ* tantum habeat ad faciendam fidem virium, nihilominùs poſt hanc D. *Thomæ* cenſuram, non deſuêre, qui in hac quæſtione, & controverſia partem iſtam amplecterentur. Ita *Ludovicus Dola* ex Ordine Capuccinorum, qui in opuſculo *Diſputatio quadripartita* contendit, concurſum cauſæ primæ cum ſecunda ſolùm eſſe mediatum, & remotum; in quo ſequitur *Durandum* in 2. diſt. 37. quæſt. 1. Eamdem ſententiam, dictam Angelici Præceptoris erroris notam nihil facientes, non deſtitutam auctoritate P. *Vaſquez* judicat; & abſolutè probabilem cenſent PP. *Hurtado*, *Quiros*, *Puente*: quibus ſatis favet P. *Rivadeneyra* diſp. 11. de Prædeſt. cap. 5. omnes videndi apud P. *Marin* tract. 11. diſp. 6. ſect. 1. num. 2. At Thomiſtæ, quibus plus eſt unus D. *Thomas*, quàm omnes præcitati ſimul Auctores, quod ab Angelico Magiſtro acceperunt, id ipſum, eo duce, & quô Magiſtro jurè ac verè gloriantur, retinent, & propugnant; quòd ſedulâ, diligentique inveſtigatione breviter exponam, quantùm videlicèt ſatis erit, ut argumento huic reſpondeatur.

§. I.

Deus immediatè concurrit ad entitatem peccati.

3. UT certum debet ſupponi id, quod attentiùs in hoc loco advertendum eſt, quòd omne ens, in quantum eſt, à Deo eſt. Hoc probat apertè D. *Anſelmus* dicens: *Audacia enim eſt dicere, aliquod eſſe ens, quod non ſit ab ente primo*. Id ipſum clariſſimè explicat D. *Thomas* 1. 2. q. 18. art. 1. *Dicendum, quòd de bono, & malo in actionibus oportet loqui ſicut de bono & malo in rebus, eò quòd unaquæque res talem actionem producit qualis eſt ipſa. In rebus autem unumquodque tantum habet de bono, quantum habet de eſſe; bonum enim & ens convertuntur ...... Quantum igitur habet de eſſe, tantum habet de bonitate:*

in

in quantum verò aliquid ei deficit de plenitudine eſſendi, in tantum deficit à bonitate & dicitur malum. Sicut homo cæcus habet de bonitate quòd vivit, & malum eſt ei quòd caret viſu. Si verò nihil haberet de entitate, neque bonum, neque malum dici poſſet. Sed quia de ratione boni eſt ipſa plenitudo eſſendi, ſiquidem aliquid alicui defuerit de debita eſſendi plenitudine; non dicetur ſimpliciter bonum, ſed ſecundùm quid, in quantum eſt ens. Poterit tamen dici ſimpliciter ens, & ſecundùm quid non ens, ut in primo dictum eſt. Sic igitur dicendum eſt, quòd omnis actio, in quantum habet de eſſe, in tantum habet de bonitate: in quantum verò deficit ei aliquid de plenitudine eſſendi, quæ debetur actioni humanæ, in tantum deficit à bonitate, & dicitur mala. Hæc S. *Doctor*, quibus nedùm eximiam de eo ſententiam ſuam exprimit, verùm & oppoſitam incunctanter hæreticam pronunciat in 2. ad *Annibald.* diſt. 38. q. unica art. 2. dicens: *Hæreticum eſt dicere, aliquod ens, in quantùm ens, non eſſe à Deo; nec ſolùm fidei contrarium eſt, ſed etiam rationi. Omne enim, quod eſt, aut eſt neceſſarium, aut poſſibile. Quod autem eſt neceſſarium, aut eſt per ſe neceſſarium, aut eſt aliundè neceſſarium. Quidquid autem eſt neceſſarium aliundè, conſtat, quòd cauſam ſui eſſe habet ab eo, à quo ejus neceſſitas pendet. Quod autem eſt poſſibile, neceſſe eſt, ut cauſam habeat, quia quantùm eſt in ſe poteſt eſſe, aut non eſſe. Undè ſi eſſe ei applicetur, hoc eſt per aliquam cauſam extrinſecam: & ſic relinquitur, quòd omne ens oportet reduci, ſicut in cauſam, in id, quod per ſe neceſſe eſt eſſe, quod eſt ſolus Deus, qui eſt ſuum eſſe. Undè relinquitur, quòd omne ens ſit à Deo.* Ex hoc certiſſimo fidei principio ſequens demonſtrativus formatur diſcurſus: omne ens, in quantùm ens, eſt à Deo: ſed actus peccati, in quantùm eſt actus, eſt ens: ergo actus peccati, ut actus, eſt à Deo: ſed non ex eo præcisè, quòd principia contulerit agendi: ergo ex immediato concurſu. Minorem ſubſumptam probat D. *Thomas* in 2. diſt. 37. q. 2. art. 2. ubi poſtquàm aſſeruit, opinionem negativam eſſe duplici errori propinquiſſimam, ut id oſtenderet, ſubjecit ſtatim: *Primò, quia ex ea videtur ſequi, quòd ſint plura prima principia. Hoc enim eſt de ratione primi principii; ut agere poſſit ſine auxilio prioris agentis, & influentia ejus. Undè ſi voluntas humana actionem aliquam poſſet producere, cujus Auctor Deus non eſſet, voluntas humana rationem primi principii haberet.* Et ut ſolutionem hujus argumenti tunc temporis frequentem impugnaret, eam retulit, & ſequentibus confutavit verbis: *Quamvis ſolvere hoc nitantur dicentes, quòd voluntas, etſi per ſe poſſit actionem producere ſine influentia prioris agentis; non tamen habet à ſe eſſe, ſed ab alio, quod etiam exigeretur ad rationem primi principii. Sed hoc videtur inconveniens; ut quod à ſe eſſe non habet, à ſe agere poſſit; cùm etiam per ſe durare non poſſit, quod à ſe non eſt. Omnis etiam virtus ab eſſentia procedit, & operatio à virtute. Undè cujus eſſentia ab alio eſt, oportet, quòd virtus, & operatio ab alio ſit. Et præterea, quamvis per hanc reſponſionem vitaretur, quòd non eſſet primum ſimpliciter, non tamen poſſet vitari, quin eſſet primum agens, ſi ejus actio in aliquid prius agens*

non

non reduceretur, *ſicut in cauſam*. Quibus D.*Thomas* minorem probat, & ſolutionem, quæ unica eſt in hac cauſa, demonſtrativè rejicit.

4. Tota ergo difficultas ad primam minorem facti diſcursûs reducitur, an actus peccati, in quantùm eſt actus, ſit ens? Nihil expreſſius in D. *Thoma* dicta diſt. 37. q. 2. art. 2. in corpore: *Actus*, *in quantùm actus*, *à Deo eſt*, *& ut ſic non habet aliquid*, *quod deformitatem habeat.* Ibid.: *Quantùm ad ſubſtantiam actûs manet aliquis ordo in peccato ad agentem*, *& ad finem*: *ſed quantùm ad deformitatem ſic eſt ibi inordinatio ſola*, *& hoc modo non eſt natura aliqua*. Ubi ſine dubio loquitur de ordine intrinſeco, & per ſe; nam deformitas etiam ordinatur à Deo extrinſecè, & per accidens. Et ad quintum: *Actio, quæ peccati deformitatem habet*, *dicitur bona*, *in quantùm eſt actio*, *bonitate naturæ*, *non propter hoc*, *quòd aliquando inveniatur ſeparata à deformitate*, *ſed quia bonitas illa naturæ deformitati ſubſtat*. Et 1. 2. q. 79. art. 2. *Dicendum*, *quòd actus peccati*, *& eſt actus*, *& eſt ens*, *& ex utroque habet*, *quòd ſit à Deo*. Cujus ratio eſt manifeſta, nam id, quô redditur homo phyſicè volens, quô tranſit de potentia phyſica in actum phyſicum, ac tandem id, quô phyſicè operans conſtituitur, & quô potentias executivas exteriores applicat ad ſuas operationes, verè eſt ens, eo modo loquendo de ente, quô entia dicuntur ea, quæ ponuntur in prædicamento qualitatis, vel actionis: ſed per volitionem peccaminoſam, ſeù per actum peccati redditur homo phyſicè volens, de potentia phyſica transfertur ad actum phyſicum, ac tandem conſtituitur phyſicè operans, & potentias executivas, ſeù membra exteriora ad ſuas applicat operationes: ergo volitio peccaminoſa, ſeù actus peccati verè, ac propriè eſt ens, eo modo loquendo de ente, quô dicuntur entia ea, quæ ponuntur in prædicamento qualitatis, vel actionis; aut ſicut dicuntur entia reliqui actus intellectûs, & voluntatis, quibus homo bona appetit, & ſuas potentias applicat ad operationes. Viderint ergo eruditi Theologi, quo jure, aut quo rationum pondere affirmari poſſit, oppoſitam ſententiam non eſſe deſtitutam auctoritate, & quòd abſolutè probabilis ſit? Judicante D. *Thoma* maximo veritatis vindice, propinquiſſimam eſſe duplici errori; cui & conſonat B. *Albertus Magnus* in 2. diſt. 37. his verbis: *Hæc opinio*, *quæ obtinuerat plures antiquorum*, *ferè ceſſit ab aula*, *& à multis modernorum reputatur hæretica*. Videant & quantùm diſtet à mente D. *Thomæ* P. *Marin* loco citato num. 3. qui deſperatæ modernorum cauſæ volens ſe exhibere Patronum, aſſerit: *Non fundatur neceſſitas hujus immediati concursûs in eo*, *quòd Scriptura*, *& Patres dicant*, *Deum eſſe Auctorem*, *& cauſam rerum omnium*: *quia hæc ratio ſolùm probat*, *concurſum reſpectu rei bonæ*; cùm tamen ex ipſa ratione entis inferat D. *Thomas*, Deum eſſe cauſam actûs pravi, in quantùm eſt ens; & 1. p. q. 5. art. 3. ex ratione entis inferat bonitatem, dicens: *Omne ens*, *in quantùm ens*, *eſt bonum*: ergo in ipſa ratione entis fundatur concursûs neceſſitas. Cujus entis naturam, de qua diſſeritur, ſi attentè perpendiſſet, ſanè intellexiſſet, rationem iſtam non ſuadere, ſed vincere; ſi non protervum, & repugnantem, ſaltem docilem, qui ſapere ad ſobrietatem vellet.

5. Ha-

5. Habetur etiam manifeſtè hujus aſſertionis ſecunda probatio ex D. *Thoma* 1. 2. q.79. art.2. dicente: *Omnis actio cauſatur ab aliquo exiſtente in actu; quia nihil agit, niſi ſecundùm quòd eſt actu; omne autem ens actu reducitur in primum actum, ſcilicet Deum, ſicut in cauſam, qui eſt per ſuam eſſentiam actus. Unde relinquitur, quòd Deus ſit cauſa omnis actionis, inquantùm eſt actio. Sed peccatum* (addit D. *Thomas*) *nominat ens, & actionem cum quodam defectu. Defectus autem ille eſt ex cauſa creata, ſcilicet ex libero arbitrio, in quantùm deficit ab Ordine primi agentis, ſcilicet Dei. Unde defectus iſte non reducitur in Deum, ſicut in cauſam, ſed in liberum arbitrium: ſicut defectus claudicationis reducitur in tibiam curvam, ſicut in cauſam, non autem in virtutem motivam, à qua tamen cauſatur quidquid eſt motionis in claudicatione: Et ſecundùm hoc Deus eſt cauſa actûs peccati, non eſt tamen cauſa peccati, quia non eſt cauſa hujus, quòd actus ſit cum defectu.* Ita D. *Thomas* expreſsè Deum nominans, & probans eſſe cauſam actûs peccati. At cùm hoc ſit principalis controverſia, diligentiùs nobis, & illuſtrandum, & exponendum ſecundâ concluſione.

§. II.

Deus ſuo concurſu verè eſt cauſa entitatis peccati.

6. Concurſus Dei ad materiale peccati pluribus è Sacra Pagina teſtimoniis valet oſtendi, quorum aliqua Dubio ſequenti num. 4. interprete D. *Auguſtino* dabimus. Modò verò, quia fœcunda res eſt, unum, vel alterum dumtaxat tradere ſatis ſit; nam conſideranti Sacras Scripturas ſimilia paſſim occurrunt. Igitur *Job* 1. 21. legitur: *Dominus dedit, Dominus abſtulit*, cùm tamen ablatio fuerit peccatum Dæmonis, Sabæorum, & Chaldæorum, ut ibidem habetur. Agnoſcenda ergo ibi eſt Creaturarum malitia, ſed ſimul actio Dei ſanctè cauſantis. Unde cap. 2. v. 3. legitur, Dominum ita Dæmonem corripuiſſe: *Tu autem commoviſti me adverſus eum, ut affligerem eum fruſtra*. Ipſe ergo Dominus afflixit, quia fecit; Satan autem peccavit, quia malè fecit. Similiter 2. *Reg.* 16. legimus: *Dominus enim præcepit, ei* (Semei) *ut malediceret David*. Ubi *præcepit* propriè, & activè accipi notavit *Cornelius* ibi: Ut enim optimè exponit S. *Bernardus* ſerm.34. *Sæviebat lingua maledica, & ille* (David) *intendebat, quid in occulto ageret Deus*. Peccavit ergo *Semei*, quem & pœnas luere *David* præcepit 3. *Reg.*2.8. Egit ergo Deus optimâ ordinatione id ipſum, quod *Semei* deordinatione peſſimâ. Quia verò SS. PP. Scripturæ interpretes optimi ſunt, intentum probemus ex ipſis. Et primò ex D. *Anſelmo* lib. de concord. præſcientiæ, & prædeſtinationis cap.7. aſſerente: *Facit igitur Deus omnia, quæ juſta, vel injuſta voluntate fiunt, id eſt, bona opera, & mala: in bonis quidem facit, quod ſunt, & quod bona ſunt; in malis verò facit, quod ſunt, non quod mala ſunt.* Et præmiſerat, *quòd omnis actio eſt à Deo*: id eſt, facit opus bonum tàm pro materiali, quàm pro for-

mali, in malis autem operibus ſolùm materiale, non formale cauſat. Conſonat Magnus Parens *Auguſtinus* lib. 5. contra *Julianum* cap. 3. verſans S. *Doctor* illud ad *Rom.* cap. 1. *Tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant, quæ non conveniunt. Tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam &c.* Quæ verba intelligenda eſſe aſſerebat *Julianus* de concurſu permiſſivo peccati pro materiali. Quarè inſurgit contra ipſum: *Quid eſt autem, quod dicis, cum deſideriis ſuis tradi dicuntur, relicti per divinam patientiam intelligendi ſunt, non per potentiam in peccata compulſi; quaſi non ſimul poſuerit hæc duo idem Apoſtolus, & potentiam, & patientiam, ubi ait: Sic autem volens Deus oſtendere iram, & demonſtrare potentiam ſuam, attulit in multa patientia vaſa iræ, quæ perfecta ſunt in perditionem.* Quæ verba Magni *Auguſtini* clariſſimè præ ſe ferunt veram Dei cauſalitatem in entitatem peccati, non in malitiam, ad quam ſolùm permiſſivè ſe habet. At de teſtimonio iſto iterum Dubio ſequenti redibit ſermo.

7. Hoc conſtantiſſimè defendit B. *Albertus Magnus* loco citato art. 7. dicens: *Cum actus malus ſit ſimpliciter actus egrediens à potentia perfecta ſecundùm naturam, non egreditur ab ea, niſi ſecundùm, quòd movetur à cauſa prima, alioquin ſequeretur, eſſe duo prima principia*: ſed juxta omnes, etiam Adverſarios, cauſa movens principium ad agendum eſt directè cauſa actûs: ergo juxta B. *Albertum* Deus directè eſt cauſa actûs mali quoad entitatem: debet enim verbum *movetur* accipi pro motione phyſica, non morali, quæ hic locum non habet. Hoc apertiſſimè oſtendit D. *Thomas* tùm locis ſuperiùs citatis, tùm 1. par. q. 99. art. 2. ad 2. *Quidquid eſt entitatis, & actionis in actione mala reducitur in Deum, ſicut in cauſam: Sed quod eſt ibi defectûs non cauſatur à Deo, ſed ex cauſa ſecunda deficiente*: ad eumdemque modum loquitur 1. 2. q. 79. art. 2. Ubi expreſsè quærit: *Utrum actus peccati ſit à Deo?* In argumento *ſed contra* concludit: *Ergo voluntas Dei eſt cauſa actûs peccati.* Et in corp. art. id ipſum repetit, ac docet, necnon & in ſolutione ad ſecundum. Item q. 3. de malo art. 2. plena ſunt omnia hujus Sancti *Doctoris* clariſſimis teſtimoniis. Sed ne ultrà quàm neceſſarium eſt, teſtimonia referam, ſiſtam in celebri ipſius loco, qui habetur in 2. diſt. 37. q. 2. art. 2. in corpore, ubi conſimili voce loquitur, vocans Deum auctorem entitatis, & actionis, quæ eſt peccatum, ne admittantur duo prima principia, ſi actus peccati non ſit à Deo, ſequentibus verbis: *Si voluntas humana actionem aliquam poſſet producere; cujus auctor Deus non eſſet, voluntas humana rationem primi principii haberet*: ergo actionis, quæ mala eſt, Deus eſt auctor juxta D. *Thomam*; quod ſanè nullâ reſponſione eludi poteſt; cùm nulli ampliùs exceptioni relinquatur locus.

8. *At cum nulli dubium ſit*, ut dixit S. *Auguſtinus* lib. 3. contra Academicos, *gemino pondere nos impelli ad diſcendum, auctoritatis, atque rationis*; nec major auctoritas, nec efficacior ratio haberi poteſt, ut huic adhæreamus ſententiæ, à qua nulla argumenta me movere poſſunt, ut diſcedam, quam video placuiſſe S. *Doctori*; qui pro re conſtan-

ſtanti, & perſpicua habet, Deum eſſe cauſam entitatis peccati, non tamen malitiæ. Quis ergo erit ita arrogans, ut ſe doctiorem, aut in vitando periculo inordinatæ locutionis cautiorem credat? Non Theologis licet, ſine gravi cauſa, nova placita cudere. In rebus ita obſcuris ratione Patrum contenti eſſe debemus, nec meliores requirere. Opinio propria, etsì falſa, videri poteſt intellectus; at concors SS. PP. intellectus, opinio rejicienda videri minimè poteſt. *Tria ſunt*, inquit *Auguſtinus* lib. *de utilitate credendi* cap. 11. *velut finitima ſibimet in animis hominum, diſtinctione digniſſima: intelligere, credere, opinari. Quæ ſi per ſe ipſa conſiderentur, primum ſemper ſine vitio eſt, ſecundùm aliquando cum vitio, tertium nunquam ſine vitio . . . quod intelligimus, debemus rationi; quod credimus, auctoritati; quod opinamur, errori*. Ergo quod credimus auctoritati SS. PP. nunquam cum vitio. His amplius ne requiramus. *His fruimini, his circundamini, ut his freti, circundati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum jacula perſiſtere valeatis*, ut dixit *Julius* I. Epiſt. 1. ad Orientales. Nihilominùs ne validis rationibus apud nos deſtituta ſententia iſta à quopiam credatur, ad rationum pondera animum convertamus ex eorumdem PP. dictis.

9. Nulla validior, aut efficacior ratio aſſignari poteſt, quàm quæ proponitur à *D. Thoma* loco citato ex ſenten. diſt, 37. art. 2. quæ ſic formari poteſt. Illius entitatis, & actionis aſſignari debet aliqua prima cauſa, ad quam ſiſtat reſolutio, & à qua primò incipiat motus, ſeu cauſalitas productiva illius; ſed hoc ipſo quòd Deus non ſit cauſa entitatis, & actionis, ſed ſola voluntas, negatur, Deum eſſe hanc primam cauſam, & adſtruitur voluntas, ut cauſa, à qua primò incipit motus, ſeu cauſalitas productiva illius: ergo aliud diſtinctum à Deo, agnoſci debet primum principium talis actionis: ſed hoc conſequens eſt error in fide, quâ confitemur unum verum omnium viſibilium, & inviſibilium principium: ergo Deus eſt cauſa entitatis, & actionis, in qua eſt malitia peccati. Patet min. primi diſcursûs; nam qui negat, Deum eſſe cauſam illius entitatis, & actionis, à fortiori negat, Deum eſſe primam cauſam, quia particula *prima* addita ad ly *cauſa* non eſt conditio diminuens, ſed cauſam elevans ad ſupremum ſignificatum. Unde ſicut optimè valet; *Non eſt ens: ergo non eſt primum*, ita eàdem infallibili conſequutione deducitur; *Deus non eſt cauſa entitatis peccati: Ergo non eſt illius prima cauſa*. Hoc ſanè argumentum certum, & clariſſimum eſt; idoneum ex ſe, ut certitudinem, atque evidentiam pariat: *Deus non eſt cauſa entitatis peccati: Ergo non eſt illius prima cauſa*.

10. Sed res iſta, quæ manifeſto nobis argumento demonſtrata eſt, à pluribus refellitur. Huic argumento reſpondendum putavit *P. Marin* tract. 11. de peccatis diſp. 6. ſect. 2. num. 15. *Imprimis, ſequela abſurda, ſi ex aliquibus principiis cum aliqua apparentia intelligi poteſt, eſt ex principiis Thomiſtarum; quia ipſi concedunt, Deum eſſe primam cauſam efficientem, quia eſt principium omnis boni; & Creaturam eſſe primam cauſam deficientem, quia eſt cauſa per ſe mali ut mali, & malum ut malum non eſt à Deo. Si ergo hæc differunt à Manichæis, quid mirum,*

 quòd

quòd differant, quæ nos dicimus, nimirum, Deum eſſe cauſam primam entitatis peccati, quia Deus cauſat Creaturam, & libertatem, & influit in peccatum? Ad probationem diſtinguo maj. Deus non eſt author entitatis peccati, ſtrictè ſumpti, & ſine reſtrictione authoris Conc. maj. cum reſtrictione, & in ſenſu intento à D. Thoma nego maj. & nego min. Itaque D. Thomas intendit, Deum eſſe authorem omnis actionis, authore ſumpto pro primo influente, & pro illo principio, à quo reliquà principia accipiunt virtutem, & quo reliqua principia indigent, ut patet ex ejus ratione; Et in hoc ſenſu Deus eſt author; quia Creatura indiget Deo, ab eo accipiens exiſtentiam, auxilia, & libertatem. Non tamen eſt author ſine reſtrictione, quia juxta Auguſtinum lib. 83. *qq. q.* 3. *Illo authore cum dicimus, illo volente dicimus.* Et *D. Thomas* in 2. diſt. 37. q. 2. art. 1. ubi dicit, *hæreticum eſſe dicere, omne ens in quantùm ens non eſſe ex Deo, & Deum non eſſe primam cauſam omnis entis. At Deus quamvis phyſicè influat in omne ens, & fortè ſit cauſa purè phyſica per ſe omnis entis, non eſt ſtrictè author, quia actus peccati non fit Deo volente, ſumptâ volitione aliter quàm pro permiſſione.*

11. Sic ad verbum reſpondet priùs *P. Ramirez* de Prædeſt. Diſp. 6. cap. 5. num. 169. factâ namque eâdem inſtantiâ contra Thomiſtas reſpondet *diſtinguendo maj. Si voluntas humana actionem aliquam producere poſſet, cujus Deus author non eſſet, ſumpto authore in ſenſu D. Thomæ, voluntas humana rationem primi principii haberet, Conc. maj. ſumpto authore in ſenſu arguentis, nego maj. Et deindè min. Ad cujus implicitam probationem diſtinguo propoſitionem. Id, quod eſt per ſe, prius eſt, quàm id, quod eſt per accidens in ratione attributionis effectûs concedo: in ratione principii, nego.* Quod explicat numero ſequenti: *Itaque intentum D. Thomæ eſt, quòd ſi voluntas humana actionem aliquam producere poſſet, cujus Deus author non eſſet, id eſt ſine indigentia influxûs immediati Dei, ut primi agentis, voluntas humana rationem primi principii haberet, quia non dependeret immediatè in operando: Unde inferretur, neque in eſſendo dependere, quod eſt formaliſſimè habere rationem primi principii independentis, & incidere in errorem Manichæorum concedentium duo prima principia æque æterna, & independentia in eſſendo, & in operando; quorum unum eſſet bonorum, alterum malorum; & illud ſubſtantia per ſe bona; hoc verò ſubſtantia per ſe mala. At minimè venit in mentem D. Thomæ, prout judico, quòd ſi voluntas humana actionem aliquam producere poſſet, cujus Deus author non eſſet, id eſt, quæ Deo, ut cauſæ per ſe volenti, & determinanti non tribueretur, voluntas humana rationem primi principii haberet, quod clarè colligitur ex explicatione, quam tradit, primi principii, dicendo; hoc eſt de ratione primi principii, ut agere poſſit ſine auxilio, & influentia prioris agentis: Ubi non meminit cauſalitatis per ſe; ſed tantùm influentiæ ab altero primo agente independentis; ergo quia non judicavit, eſſe de ratione primi principii cauſalitatem per ſe in omne, quod producitur, ſed tantùm influentiam independentem ab altero, quod comparetur, ut primum agens.* Et num. 171.: *Quòd quando D. Thomas protulit,*

quòd

quòd ſi voluntas humana actionem aliquam produceret, cujus Deus author non eſſet, voluntas humana rationem primi principii haberet: terminum author uſurpavit impropriè, & latè, prout contraponitur non influenti, aut influenti cum dependentia ab altero priori agente; non verò propriè, & ſtrictè prout contraponitur non cauſanti per ſe, aut non operanti cum inclinatione ad effectum: quo etiam ſenſu accepit alium terminum, ſine auxilio, confundendo auxilium cum influentia neceſſaria, quamvis permiſſiva, quæ impropria acceptio eſt vocis auxilium, per quam ſignificatur coadjuvatio, & cooperatio ad effectum alterius cauſæ, quæ cum inſtuxu merè permiſſivo in vigore ſermonis non conveniunt. Quod magis explicat num. ſeq. 172. *Quòd ſicut Deus, ut permittens malitiam ſe habet, tanquam cauſa prima comparativè ad ſecundam, quæ malitiam per ſe cauſat, & cui malitia tribuitur; ſic Deus influens permiſſivè, & per accidens in entitatem actus, ſe habet, ut primum principium comparativè ad voluntatem, cui entitas actus per ſe tribuitur. Et ratio eſt, quia conceptus primi principii non ſtat efficaciori influxu reſpectu cujuſvis effectus, ſed in eo, quòd influat per virtutem ab alio non acceptam; quæque ex ſe poſſit reduci ad actum ſine dependentia ab alio, à quo poſſit impediri, & quòd nil ſit, quod ejus influxum immediatum non exigat, taliter, ut ipſo nolente concurrere, omnis actio cujuſvis alterius agentis impediatur: Cumque ſive Deus concurrat permiſſivè, ſive per ſe, ipſi non deficiant hæc prædicata, ſemper per conſequens concurrit, ut primum principium, & Creatura, in qua ſunt prædicata oppoſita, ut ſecundum, quamvis prioritatem aliam habeat quoad efficacitatem influxus, & attributionem effectus, quæ cum conceptu ſecundi agentis non opponitur.* Ulteriùs num. 173. *Voluntas non poteſt concurrere, ut prima cauſa per ſe, ubi non eſt ſecunda: concurrit igitur, ut unica cauſa per ſe.* Quod iterum inferiùs repetit, dicens. *Reſpondeo: Voluntatem concurrere ut unicum authorem actionis pravæ, ſumpto authore pro cauſa per ſe, ſecus ſumpto authore pro non indigente influxu alterius ad operandum, per cujus ſubtractionem poſſit impediri ab operando, ſub qua diſtinctione eſt, aut non eſt unicus author pravæ actionis. Nec quamvis in acceptione dicta ſit unicus author, inferre licet, eſſe authorem independentem: quia ad id erat neceſſarium, quòd in eſſe, & in operari alterius voluntati non eſſet ſubjecta; pro cujus præparationis modo duntaxat poteſt operari: quod contingit in voluntate creata, etsì ſit unica cauſa per ſe illius.* Hæc ille.

12. Sed pace illorum dixerim, aut diſſimulant, aut mentem *D. Thomæ*, & noſtram, quam impugnare ſatagunt ſententiam, non percipiunt. Dabo iterum verba *D. Thomæ*, quorum ſolâ lectione conficta reſponſio apertè confutatur. Dicit enim: *Sed hoc videtur inconveniens, ut quod à ſe eſſe non habet, à ſe agere poſſit, cum etiam per ſe durare non poſſit, quod à ſe non eſt. Omnis etiam virtus ab eſſentia procedit, & operatio à virtute. Unde cujus eſſentia ab alio eſt, oportet, quòd virtus, & operatio ſit ab alio. Et præterea, quamvis per hanc reſponſionem evitaretur, quòd non eſſet primum ſimpliciter, non tamen poſſet evitari,*

ri, *quin eſſet primum agens*, *ſi ejus actio in aliquid prius agens non reduceretur*, *ſicut iu cauſam*. Pro quo ſuppono, Manichæos tanquam primarium ipſorum dogma duo ſtatuiſſe principia, quæ & principio carerent, & nunquam deſinerent, invicemque contraria forent, quorum unum lucem, ac bonum appellabant; alterum tenebras, ac malum, ut idem ſint, ac Deus, & Diabolus, quos quidem ambos Deos nonnunquam nominarunt, Deum bonum, ac Deum malum. Ab his duobus principiis ſtatuebant, exorta eſſe omnia, ab altero bona, ab altero mala; ab uno animam, ab alio corpus. In quem prolapſi ſunt errorem; cùm non poſſent imaginari, Deum bonum authorem eſſe malorum, quæ ſunt in Mundo, accuſabantque Chriſtianos, quòd non adhiberent fidem *Jeſu Chriſto* dicenti *Matthæi* 7. *Non poteſt arbor bona malos fructus facere*, *neque arbor mala bonos fructus facere*. Sic *Epiphanius* hæreſ. 61. Hoc perverſum, & ridiculum Manichæorum dogma legitimâ inferri conſecutione, ſi Deus non eſt author, & cauſa entitatis peccati, probat *D. Thomas* efficaciſſimè concludens; *voluntatem humanam eſſe primum principium talis actionis*; quod evidenter apparet reſtringendo terminos ad lineam agendi. Illud agens eſt primum ſimpliciter, à quo primò incipit motus cauſalitatis, & in quo ita ſiſtit reſolutio, ut ad nullum aliud reducatur; ſed talis adſtruitur voluntas reſpectu illius entitatis, ac propriæ actionis: ergo quidquid ſit in linea entis, erit ſimpliciter prima in linea agentis, & cauſæ. Ex quo rurſus per conſequentiam mediatam infertur, fore voluntatem in omni linea cauſam primam: tum, quia communiter dicunt Philoſophi, operari ſequitur ad eſſe, & commenſuratur cum illo; quia unumquodque operatur in quantùm eſt in actu: tum, quia id, quod primum eſt, & independens in linea perfectionis ſimpliciter ſimplicis, in nulla linea poteſt eſſe ſecundum, & dependens; ſed linea operandi, linea eſt perfectionis ſimpliciter ſimplicis; cùm ſit melior ipſa, quàm non ipſa in quolibet: Ergo quod eſt in hac linea primum, & independens, in nulla eſt dependens, & ſecundum.

13. Quâ, obſecro, ratione, quâ veritate aſſeritur, nomen cauſæ, & authoris non accipi à *D. Thoma* propriè pro cauſa per ſe, ex propria electione, intentione, & propoſito operante? Quis credat, *D. Thomam* aſſerere, primam cauſam non eſſe cauſam per ſe in linea operandi dicente perfectionem ſimpliciter ſimplicem? Cui perſuadebunt, quòd Creatura eſt unica cauſa per ſe actionis, ſecundùm quòd iſta actualitatem, & perfectionem phyſicam dicit? Quòd voluntas concurrit ut unicus author actionis pravæ, ſumpto authore pro cauſa per ſe, quæ videtur ipſa Manichæorum ex *Epiphanio* hæreſis? Quòd ſit in rerum natura aliqua perfectio non reducibilis in Deum tanquam in cauſam per ſe talem? Ad quid ergo, vero, perſpicuo, uſitatoque tam à Philoſophis, quàm à Theologis ſenſu relicto, ad novas interpretationes ire, quæ contradictionem includunt, & tot inconvenientibus viam parant? Quid enim magis prodigioſum, aut quid fabulis magis ſimile, quàm imaginari primam cauſam cauſantem, & non cauſalitate propria, & per ſe tali? Quòd illa infinita Dei, & actualiſſima virtus, à qua omnis cauſa in ſua effi-

efficacia dependet, careat modo illo perfectiſſimo cauſalitatis propriæ, & per ſe talis? Ecquis non videt, interpretatione eâ vigente, eodem jure poſſe concludi, non eſſe indubitatæ veritatis illud *Joann.* 1. *Omnia per ipſum facta ſunt*; quod dixit *Auguſtinus* lib. de Trinit. cap. 9. *Voluntas Dei eſt prima, & ſumma cauſa omnium corporalium ſpecierum*; Et lib. 1. de liber. arbitr. cap. 2. *Credimus autem, ex uno Deo omnia eſſe, quæ ſunt, & tamen non eſſe peccatorum authorem Deum.* Falſus *Divus Thomas* loco citato ad *Annib.* doctrinam illam rejiciens ut hæreticam, his verbis: *Reſpondeo dicendum, quòd hæreticum eſt dicere, aliquod ens, in quantùm ens, non eſſe à Deo, nec ſolùm fidei contrarium eſt, ſed etiam rationi.* Hæreſim dixit, actionem peccati, quæ verum ens eſt, non eſſe à Deo; fortè quia opponitur noſtræ confeſſionis Symbolo, quò credimus Deum Omnipotentem factorem viſibilium, & inviſibilium. Non ergò ex his teſtimoniis deduci poſſet cauſalitas propriè talis, quia ſolùm exprimunt cauſalitatem, & nullus meminit cauſalitatis per ſe. Hoc ſanè maximè veritati contrarium; hoc ridiculum, licèt ex ſolutione *P. Marin* legitimè illatum, cùm ea ratio, quæ exceptionem hanc in citato *D. Thomæ* teſtimonio ſuadet, alias admittendas perſuadeat.

14. Secundò id ipſum efficaciſſimè corroborari poteſt. Primò: Si voluntas humana, ut fatetur, actionem aliquam producere poſſet, cujus Deus author non eſſe, id eſt ſine indigentia influxûs immediati Dei, ut primi agentis, voluntas humana rationem primi principii haberet: ergo ideò non habet rationem primi principii, quia Deus immediatè influit: Sed Deus, juxta ipſos, eodem modo concurrit ad entitatem, ac ad malitiam: ergo ſi ex modo concurrendi dicitur Deus à SS. PP., & à *D. Thoma* abſolutè cauſa actûs peccati, & poterit abſolutè dici Deus author, & cauſa malitiæ peccati. Cur enim negaretur unum Deo, dum attribuitur aliud, dum ſe habet æquo modo Deus reſpectu utriuſque? Cur ergo aſſerit *S. Auguſt.*, eſſe peccati ex Deo eſſe, ut authore, licèt peccatum non ſit ex Deo? Secundò: Neceſſitas concurſus unicè determinabilis à voluntate creata, & exiſtentis unicè pro illius placito, non removet à voluntate rationem primi principii: nullus quippè dixit, per hoc, quòd actus peccati à Deo poni non poſſit in re ſine concurſu noſtræ voluntatis, amoveri à Deo rationem primi principii, ſi exiſtentia noſtri concurſûs ita conſtituatur in manu Dei, qualiter à Thomiſtis media prædeterminatione conſtituitur; ſed eodem prorſus modo exiſtentiam concurſûs divini conſtituunt Adverſarii in manu noſtræ voluntatis: ergo. Tertiò: Doncurſus, per quem voluntas non ſubjicitur Deo in exercitio operandi, non aufert à voluntate rationem primi principii: ſed talis eſt concurſus permiſſivus, ut ponitur ab ipſis: non enim voluntas ſubjicitur Deo per concurſum, in quem ipſa ſola exercet dominium, & qui contra Dei inclinationem, & voluntatem exiſtit: ergo taliter effectus ille exiſtit à voluntate, quòd reſpectu ipſius verè habet rationem primi principii. Si ergo hanc rationem primi principii removet *D. Thomas* à voluntate, quam de fide ponit in Deo reſpectu entitatis peccati, & agnoſci hæc entitas debet effectus per ſe talis reſpe-

ſpectu divinæ cauſalitatis: maximè cùm hæc ſola ſimpliciſſima textûs *D. Thomæ* expreſſio longè optima ſit; & interpoſitâ illâ explicatione, tàm Phyloſophis, quàm Theologis oratio omninò incongrua evadat, ſenſûs expers, & ipſius Angelicæ detrahens doctrinæ. Nec diſſimulare debemus ineptiſſimum illum conatum rejiciendi ſenſum *S. Thomæ*, & noſtrum ad Manichæos; quòd dicamus, primam in deficiendo cauſam noſtram eſſe voluntatem. An putant illi deficere importare aliquam naturam? Scio, *P. Marin* eſſentiam in malitia inveniſſe ut ſuprà num. 43. vidimus; ſed quid nobis cum cogitatis ejus? At quidem ille malitiæ eſſentiam in Deo finxit, ut ab illo procederet vel invito, durâ neceſſitate conſtrictus fugiendi Manichæiſmum, quòd niſi à Deo cauſabilem malitiam poneret, non videtur fugere poſſe. At *D. Thomam*, & *S. Auguſtinum* ſequendo, Scyllam, & Charybdim vitari animadvertet. Legat *Auguſtinum* de Civit. Dei à cap. 6., & videbit, cauſam mali nullam eſſe: unde nec à Deo cauſabilis malitia eſt, neque nos ſumus cauſæ; logicè tamen cauſa mali dicimur, quia in bono deficimus à fine boni. De hoc adhuc ſtatim.

§. III.

Sanctitas, & puritas concurſûs divini oſtenditur.

15 QUoniam potiſſima, & unica totius controverſiæ difficultas in eo conſiſtit, ut puritas, & ſanctitas divini concurſûs oſtendatur, idcircò viſum eſt, hanc attentè explicare, ut Adverſariorum argumentatio invalida, & inanis cognoſcatur. Nimis indoctus eſt, qui defectum actionis non diſcernit ab ipſa actione; ſicut & nimis impium dixit *Auguſtinus* illum, qui defectum naturæ, non diſcernit ab Authore naturæ. Actio habet veram rationem entis, & à Deo producitur per verum & realem influxum: defectus actionis eſt merum nihilum & privatio rectitudinis, ad quam nullus requiritur concurſus Dei. Audiendus *Auguſtinus* Op. imperf. lib. 4. n. 125. *Videndum eſt etiam, quomodo dictum ſit, Diligis omnia quæ ſunt: quoniam ſunt etiam iniqui; & alibi ſcriptum eſt, odiſti omnes qui operantur iniquitatem. Diligit ergo & ipſos, inquantum homines ſunt; & damnat eos, quia iniqui ſunt, & facit eſſe quia homines ſunt: quia nihil, inquit, odiſti eorum quæ feciſti. Amat ergo Deus homines uſque adeo, ut etiam, cum iniqui ſunt, amet ut homines ſunt, quamvis oderit, quod iniqui ſint. Ac per hoc iniqui quos Deus odit, & ſunt homines, quoniam Deus ſuum amat opificium; & miſeri ſunt, quia Deus amat ſuum judicium.* Hæc *Auguſtinus*... *D. Thomas*, ut rem ita difficilem declararet, ſic q. 3. de malo art. 2. in corp. profundiſſimè diſcurrit. *Sed tamen attendendum eſt*, ait S. Doctor, *quòd motus primi moventis non recipitur uniformiter in omnibus mobilibus, ſed in unoquoque ſecundùm proprium modum. Alio enim modo cauſatur à motu Cœli motus corporum inanimatorum,*

torum, quæ non movent ſe ipſa: & alio motus animalium, quæ movent ſe ipſa. Rurſumque alio modo conſequitur ex motu Cœli pullulatio plantæ, cujus virtus generativa eſt debilis, & producit germen inutile: alio modo pullulatio plantæ, in qua virtus generativa non deficit, ſed perfectum germen producit: cum enim aliquid eſt in debita diſpoſitione ad recipiendum motionem primi moventis, conſequitur actio perfecta, ſecundùm intentionem primi moventis; ſed ſi non ſit in debita diſpoſitione, & aptitudine ad recipiendum motionem primi moventis, ſequitur actio imperfecta. Et tunc id, quod eſt ibi actionis, reducitur in primum movens, ſicut in cauſam: quod autem eſt ibi de defectu, non reducitur in primum movens, ſicut in cauſam, quia talis defectus conſequitur in actione ex hoc, quòd agens deficit ab ordine primi moventis, ut dictum eſt. Sicut quidquid eſt de motu in claudicatione, eſt ex virtute motiva animalis; ſed quidquid ibi eſt de defectu, non eſt à virtute motiva, ſed à tibia. Sic dicendum, quòd cum Deus ſit primum principium motionis omnium, quædam ſic moventur ab ipſo, quòd etiam ipſa ſe ipſa movent; ſicut quæ habent liberum arbitrium, quæ ſi fuerint in debita diſpoſitione, & ordine debito ad recipiendum motionem, qua moventur à Deo, ſequuntur bonæ actiones, quæ totaliter reducuntur in Deum, ſicut in cauſam. Si autem deficiant à debito ordine, ſequitur actio inordinata, quæ eſt actio peccati. Et ſic id, quod eſt ibi de actione reducitur in Deum, ſicut in cauſam, quod autem eſt ibi de inordinatione, vel deformitate, non habet Deum cauſam, ſed ſolùm liberum arbitrium. Et propter hoc dicitur, quòd actio peccati eſt à Deo, ſed peccatum non eſt à Deo. Hucuſque *D. Thomas*, qui clariſſimè rationem evidentem aſſignat; cur actio peccati, quà actio eſt, à Deo ſit, licèt, ut defectus & deordinatio, à Deo non ſit. Quemadmodùm nemo imputat fabro homicidium, gladio ab ipſo bonâ intentione facto, perpetratum; neque Angelo motori orbium cœleſtium mala, quæ per eorum influxum oriuntur; neque vitium malę ambulationis claudi in animam moventem rejicimus; neque vitium Scripturę malè exaratæ ab optimo ſcriba in ipſum, ſed papyrum malam, aut in calamum malè temperatum; ita prorſus neque peccata noſtra Deo imputari debent, ſed nobis, qui ab ipſius lege deflectimus, & claudicamus.

16. Ex eodem *D. Thomæ* teſtimonio colliguntur & plurima maximè notanda pro concurſu Dei ad materiale peccati. Infertur primò, primum actum, quem voluntas creata elicit, ſive ſit primus abſolutè, & ſimpliciter, ſive primus in aliquo negotio, nempè, quotieſcumque novam ſeriem operationis ingreditur, & incipit aliquam operationem novam diverſam ab ea, per quam ſe priùs exercebat: quæque nullum vitium deordinatæ à ſe prius voluntatis ſequatur, non poſſe eſſe malitiâ infectum. Ratio eſt: quia nulla ſupponitur in voluntate indiſpoſitio, propter quam exigat concurſum ad materiale peccati. Nec enim poteſt eſſe defectus ex parte apprehenſionis, quæ cùm ſit prima vel abſolutè, vel circa objectum talis negotii, debet à Deo immitti: nec etiam eſt indiſpoſitio ex parte voluntatis, quæ tunc, nullo pravo illius objecti amore ſupponitur inquinata. Et ex alia parte primaria illius inclina-

tio eſt ab bonum honeſtum, quia conforme naturæ rationali, non ad malum, quod eſt contrarium naturæ, nec ad bonum purè phyſicum, ſeù delectabile. Undè ſi voluntatem in illo ſtatu exiſtentem Deus moveret ad materiale peccati, Deus eſſet cauſa peccati, quia illam moveret contra propriam inclinationem. De quo 1.p. q.63. art. 4. & 1. 2. q.9. & q.10.

17. Colligitur ſecundò, & maximè ad rem noſtram, Deum non movere voluntatem ad materiale peccati, niſi in ea invenerit aliquam diſpoſitionem, ratione cujus petat concurſum ad materiale peccati, quæ diſpoſitio vel ſe tenet ex parte judicii proponentis convenientiam phyſicam objecti, quâ voluntatem attrahit, vel ex aliqua prava affectione præcedente, & inclinante in illam convenientiam, vel ex parte appetitûs ſenſitivi nullâ reſiſtentiâ inſultantis contra rationem. Si tamen aliqua ex his diſpoſitionibus in arbitrio ſit, ut cauſæ primæ adimpleat munus, ſanctiſſimè, & juſtiſſimè concurſum præbet ad materiale peccati: cujus aptiſſimum habemus exemplum in humanis. Sacerdos publicè miniſtrans Sacroſanctam Euchariſtiam, juſtè, & ſanctè illam dat peccatori occulto; quem ille ſcit, & cenſet indignum; nec ob id illius Sacrilegæ Communionis, cui cooperatur phyſicè, ullatenùs eſt cauſa, ſed permiſſor. Etenim licèt actio illa recipientis ſeparari non poſſit à malitia, Sacerdos tamen phyſicè cooperans ſumptioni, peccato minimè cooperatur, munus adimplens ſuum. Ita ſimiliter Deus gerens munus cauſæ primæ, cui ex officio incumbit concurrere juxta diſpoſitionem, & exigentiam voluntatis, etſi concurrat ad materiale, concurſus à malitia immunis evadit. Sapientiâ namque ſuâ directus decrevit, defectibilibus providere juxta propriam ipſorum naturam, quæ petit aliquando deficere in propriis operationibus, nec poſſunt ſemper benè, & uniformiter abſque defectu operari, quòd eſt certiſſimum.

18. Inferes tertiò, concurſum divinum præcisè reſpicere, ut terminum à ſe cauſandum, entitatem materialem peccati, quæ bona eſt, & à malitiâ omninò præſcindit. Deus enim ſolùm concurrit cum voluntate ad id, in quod ipſa inclinat, non ad id, quod ex conſequenti, & præter intentionem admittit: cujus ratio eſt, quia Deus ſolùm concurrit ad id, in cujus efficientia voluntas creata ſubordinatur Deo, non ad id, quod efficit Deo non ſubordinata; deficit enim, quia finem extra Deum conſtituit, quò divinæ actionis ſanctitas abduci non poteſt. Undè ſolùm inclinat ad tendentias procedentes ab inclinationibus, quas cauſis indidit ſecundis: & tendentia in id, ad quod voluntas per ſe non inclinat, & quod per ſe non amat, non procedit ab inclinatione, quam Deus dat voluntati, immò potiùs eſt illi contraria. Secundò, quia concurſus purè effectivus, & nullo modo defectivus, qualis eſt divinus, non eſt ad id, in quo voluntas ſe habet defectivè: nam ut ait S. *Auguſtinus* lib. 83. quæſtionum: *Deo Auctore non fit homo deterior*: ſed tendens voluntas ad id, quod per ſe non amat, & in quod per ſe non inclinat, defectivè ſe habet: ergo. Tertiò, quia concurſus Dei tantùm eſt ad id, quod cadit ſub ſphæra voluntatis, & activitatis divinæ, & non ad id,

quod

quod eſt extra utriuſque potentiæ ambitum; ſed bonum intra ambitum utriuſque potentiæ continetur, minimè tamen malitia: ergo hanc non reſpicit concurſus divinus, ut terminum à ſe cauſandum. Conſtat ergo, Deum liberè, & honeſtè concurrere cum voluntate creata. Verùm pro ſanctitate divini concursûs cauſam dicat *Auguſtinus* lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 21. *His, & aliis teſtimoniis divinorum eloquiorum, quæ omnia commemorare nimis longum eſt, ſatis, quantùm exiſtimo, manifeſtatur, operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas* (quâ diverſitate, norunt hi, qui *Auguſtini* doctrinam ſæpiùs aliàs traditam norunt) *eorum voluntates, ſive ad bona pro ſua miſericordia, ſive ad mala pro meritis eorum, judicio utique ſuo, aliquando aperto, aliquando occulto, ſemper autem juſto.* Ex quibus innoteſcit nobis, quòd Deus laudabilis eſt in iis, quæ ſuo juſto operatur judicio, ſicut laudabilis eſt homo in iis, quæ & juſto operatur judicio; ſed cùm Deus operatur in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates ad mala (utique permittens malitiam) juſto operatur judicio: ergo in iis etiam, quæ Deus operatur permiſſivè eſt laudabilis. Vel aliter: Qui operatur regulatus juſto judicio, honeſtè, & laudabiliter operatur; ſed Deus permiſſivè operans, operatur regulatus juſto judicio, teſte D. *Auguſtino*: ergo honeſtè, & laudabiliter operatur, cùm operatur permiſſivè, eoque in ſenſu permiſſionis, quem intendunt Adverſarii. Præterea: Deus operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ, ut *Apoſtolus* prædicat: ergo in omnibus operatur laudabiliter. Cur enim à diſtributione illa excipiemus ea, quæ operatur permiſſivè? Hæc ſatis, quæ, etſi omnibus manifeſta, nos inferiùs luculentiori calamo expendemus.

§. IV.

Solvuntur Argumenta.

19. QUàm grandis conſolatio opinioni Thomiſtarum, nullis ſe argumentis pulſari, quibus non fuerit impetita D. *Thomæ* ſententia! Quàm deploranda, & parùm grata eorum ſors, qui non alia in hanc ſententiam tela vibrant, quàm quæ in ſe ipſum objicit D. *Thomas*! Ita ſanè eſt; nihil in medium afferunt Adverſarii, contra quod priùs non ſcripſerit D. *Thomas*. Nihil dicunt, quod ab ipſo ſibimet non fuerit objectum. Conſtabit hoc legentibus argumenta, quæ ſibi objicit in 2. diſt. 37. quæſt. 2. art. 2. Contra ſe ita primum objicit: *Omne quod eſt à Deo, bonum eſt, & omne bonum alicui bonum eſt: quædam autem peccata ſunt, quorum actus nulli boni ſunt, quia facienti nocent, & ei, in quem fiunt: ergo tales actus nullo modo à Deo ſunt.* Hoc eſt primum argumentum, & intimè tangens difficultatem; ac ſi argumentaretur ità: Deus non poteſt eſſe cauſa actûs intrinſecè mali, qui nullo modo poteſt eſſe bonus: ſed plures actus peccatorum ita ſunt intrinſecè mali, ut nullo modo poſſint eſſe boni: ergo illorum Deus cauſa non eſt. Probat minorem:

norem: Actus, qui aliquo modo poſſunt eſſe boni, debent non nocere agenti, vel aliis non officere: ſed plures ſunt actus peccatorum, qui agenti, & aliis, in quos fiunt, non poſſunt non nocere; ut patet in fornicatione, quæ nocet agenti, & proli: ergo.

20. Huic argumento ita occurrit D. *Thomas*: *Ad primum ergo dicendum, quòd cùm dicitur actus peccati nulli bonus eſſe, hoc convenit ſibi, ſecundùm quòd ſub deformitate conſideratur; & hoc modo non reducitur in Deum, ſicut in cauſam. Nullus tamen actus eſt, qui ſecundùm ſe conſideratus, ſecundùm hoc, quòd bonus eſt, alicui etiam bonus non ſit, ſicut actus fornicationis, in quantùm eſt delectabilis, eſt bonum concupiſcibile.* Quæ ſolutio ad formam redacta, conceſsâ majori, negat min. ad probationem diſt. maj. ſecundùm illam rationem, quâ deformitatem important, neg.maj. quâ boni ſunt, conc.maj. & diſt.min. eodem modo, neg. conſequentiam. Ad probationem minoris dicitur, fornicationem adæquatè ſumptam, prout includit deformitatem, ſeu malitiam utrique nocere, agenti ſcilicet, ac proli; nocet agenti, quia operatur contra debitum illius actûs; nocet quoque proli, quæ non educabitur debitè: at ſi conſideretur, ut actus phyſicus, & præciſivè à lege prohibente, utrique prodeſt: agenti, quia ut ſic eſt bonum quoddam delectabile: prodeſt quoque fœtui, qui ex illo actu conſequitur eſſe, quod proli bonum eſt. Immò D.*Thomas* in eodem articulo, argumento ſecundo, *Sed contra*, ex eo quòd Deus actum iſtum cauſat quoad ſubſtantiam, probat, omnis actûs mali Deum cauſare entitatem. Sic enim arguit S. Doctor: *Quidquid non eſt cauſa operationis, per quam aliqua ſubſtantia in eſſe producitur, non eſt cauſa illius ſubſtantiæ; ſed per aliquam actionem peccati ſubſtantiæ quædam in eſſe producuntur, ſicut per adulteria, & fornicationes homines generantur: ſi ergo harum actionum Deus cauſa non eſt, in quantùm actiones ſunt, tunc nec hominum, qui per has actiones generantur, eſt cauſa, quod eſt abſurdum.*

21. Secundum argumentum tale eſt: *Quidquid eſt cauſa actionis, in qua deformitas fundatur, ſecundùm quam actio mala dicitur, eſt movens, & cooperans ad malum: nihil enim operatur ad malum, niſi ſecundùm quòd talem actionem producit: ſed Deus nullo modo ad malum cooperari debet dici: ergo illius actionis, in qua malum conſiſtit inſeparabiliter cauſa dicendus non eſt.* Hoc eſt validiſſimum argumentum, quod objiciunt Adverſarii; tum quia procedit de actibus intrinſecè malis, & qui nunquam poſſunt ab agente libero benè fieri: tùm, quia aſſerunt, nullum alium aptiorem eſſe modum ad cauſandam actûs malitiam, quàm movere voluntatem ad entitatem inſeparabilem à malitia, & illi ad hoc cooperari. Non enim voluntas creata alio modo malitiæ eſt cauſa: ergo ſi hoc modo Deus concurrit, cauſat malitiam.

22. Sed reſpondet D.*Thomas*: *Ad ſecundum dicendum, quòd illud dicitur ad malum cooperari, quod inclinat ad actionem, ſecundùm quòd actio deformitati ſubſtat, undè mala eſt. Hoc autem Deo non convenit: & ideò non oportet, ut ad malum cooperari dicatur, quamvis actionis illius cauſa ſit, in qua malum conſiſtit, ſecundùm quod influit agenti*

eſſe,

eſſe, poſſe, & agere, & quidquid perfectionis in agente eſt. En quomodò concurſus, & divina cauſalitas puriſſimè attingit entitatem actûs, intactâ malitiâ, quia ſcilicet Deus movet voluntatem ad actum, ut bonum, non ut ſubſtat deformitati, non ut contrarium legi. Sicut motus manûs reducitur in Deum, tanquam in cauſam efficientem, & ut primum motorem. Tamen uſus illius motûs, ut quòd cadat talis motus in non debitam materiam, ſed ſuper interfectionem innocentis, hoc non habet cauſam efficientem, ſed deficientem. Quod percipies haud difficiliter, ſi dicta §. antecedenti iterùm diligenter obſerves.

23. Tertiò arguit D. *Thomas*: *Bonarum actionum Deus non eſt Auctor, niſi ſecundùm quòd Deus potentiæ agendi efficaciam confert, quia determinatio operis ex libero arbitrio eſt, ut ſuprà habitum eſt. Si igitur Deus ipſarum actionum malarum, in quantùm actiones ſunt à potentia egredientes, cauſa eſt, eodem modo dicendus eſt Auctor malarum actionum, ſicut eſt Auctor bonarum.* Cui argumento facilè occurrit D. *Thomas*, quamvis ab Adverſariis maximè obſervanda ſit ejus ſolutio.

24. *Ad tertium dicendum, quòd Deus dicitur cauſa bonarum operationum, non ſolùm quantùm ad eſſentiam actûs, ſed etiam quantùm ad perfectionem, ſecundùm quam bonæ dicuntur; utrumque enim agenti influit, & ut agat, & ut benè agat: ſed in malis actionibus, quamvis ſit cauſa earum quantùm ad eſſentiam, non tamen eſt cauſa quantùm ad defectum, & ideò abſolutè dicendus eſt cauſa bonorum operum, non autem peccatorum.* Hic primò notandum venit, quòd in utroque actu, bono ſcilicet, & malo diſtinguit S. *Thomas* ſubſtantiam actûs à bonitate, & malitia: deindè, quòd actus bonus terminat cauſalitatem divinam, quoad utrumque; malus verò quoad unum, nempè quoad ſubſtantiam, non quoad malitiam. Tertiò, quòd Deus dicitur abſolutè cauſa actionis pravæ, ut actio, ita ut dictio diminuens non cadat ſuprà ly *cauſa*, ſed ſuprà formalitates termini cauſati. Et quartò habetur explicatio Canonis *Tridentini* definientis, Deum non eſſe eodem modo cauſam operis boni, ac mali.

25. Quartum argumentum ita procedit. *Quod convenit alicui ſecundùm genus, & differentiam ſuam conſtitutivam, convenit ſibi per ſuam eſſentiam, quia eſſentia rei his ſignificatur: ſed quidam actus ſunt, qui ex genere ſuo mali ſunt, ut ſuprà habitum eſt, & quidam, qui ex differentia, per quam in ſpeciem contrahuntur: ergo per eſſentiam ſuam mali ſunt, & ita, nec in quantùm ſunt, à Deo ſunt.* Argumentum hoc inter difficillima, quæ Thomiſtis objiciuntur, computari debet, quod ſub aliis terminis ad formam reduci poteſt. Nequit Deus eſſe cauſa actûs eſſentialiter mali, quin ſit cauſa malitiæ: ſed quidam actus ſunt eſſentialiter mali: ergo illorum Deus cauſa eſſe non poteſt, quin ſit cauſa malitiæ: ſed malitiæ Deus non eſt cauſa: ergo nec illorum actuum. Conſequentia prima conſtat ex forma. Min. certiſſima eſt, quia actus ex proprio genere, & ex propria differentia mali, ſunt eſſentialiter mali; eſſentia enim rei non diſtinguitur à genere, & differentia,

ex

ex quibus conſtat quidditativa definitio: & plures actus mali ſunt ex genere, & differentia propria, ut conſtat in odio Dei. Maj. verò facili negotio oſtenditur; nam eſſentia actûs eſſentialiter mali eſt ipſa malitia: ergo perindè eſt cauſare actum eſſentialiter malum, ac cauſare malitiam: ergo nequit Deus eſſe cauſa actûs eſſentialiter mali, quin ſit cauſa malitiæ.

26. At reſpondet D. *Thomas*: *Ipſa privatio, quâ aliquid malum dicitur, non poteſt eſſe differentia, neque genus, ſed unuſquiſque actus ſpecificatur, & in genere ponitur per aliquid poſitivè dictum; ſed poſitionem utramque, per quam ſcilicet ponitur actus in genere, vel in ſpecie, poteſt conſequi privatio aliqua: & ideò quidam actus dicuntur mali ex genere, vel ex eo, quod in ſpeciem trahit*. Profundiſſima eſt S. Doctoris ſolutio, ad quam ſemper recurrit, idem ſibi proponens argumentum, ut ſalvet, actum non conſtitui per privationem, in qua conſiſtit malitia: ut videre eſt in 2. ad *Annib.* diſt. 37. qu. 1. art. 2. ad 2. & qu. 3. de malo art. 2. ad 2. & 1. 2. quæſt. 79. art. 2. ad 3. ubi ſic dicit: *Actus, & habitus non recipiunt ſpeciem ex ipſa privatione, in qua conſiſtit ratio mali, ſed ex aliquo objecto, cui conjungitur talis privatio: & ſic ipſe defectus, qui dicitur non eſſe à Deo, pertinet ad ſpeciem actûs conſequenter, & non quaſi differentia ſpecifica*. Omiſsâ pro nunc controverſiâ de conſtitutivo peccati, pro intelligentia ſolutionis S. Doctoris notandum maximè, actum eſſentialiter malum, v. g. *Volo peccare, volo vindictam*, dupliciter conſiderari ab Angelo Præceptore: primò, ut eſt tendentia phyſica ad peccatum, vel homicidium, quô adimplendus eſt appetitus vindictæ: ſecundò, ut talis tendentia hic & nunc importat averſionem à lege Dei: primo modo, etſi attingentia ſit objecti prohibiti, non conſideratur, ut tangens, & violans prohibitionem, ſed occiſionem hominis ſecundùm ſe, in quo nondum concipitur moralis malitia objectiva, quæ prohibitionis violationem non antevertit, ſed tendentia iraſcibili conſona in vindictam impellenti. Secundo verò modo, ſi conſideretur actus, jam malitiâ intelligitur infectus. Sub prima conſideratione actus inadæquatè bonus eſt, bonitate delectabili in genere phyſico. Sub ſecunda malus eſt, quia contrarius legi, & rationi, & ut ſic privationem importat fundamentaliter, vel juxta aliam ſententiam defectum poſitivum conſequentem ſpeciem phyſicam, conſtitutam per tendentiam priori modo conſideratam. Quam doctrinam accipe à D. *Thoma* in 2. ad *Annib.* diſt. 37. quæſt. unica art. 2. ad 2. his verbis: *Duplex eſt bonitas, ſcilicet bonitas naturæ, & bonitas moris. Primâ bonitate, natura omnis bona eſt ſecundùm genus naturæ ſuæ. Actus autem peccati dicitur eſſe malus ex genere, malitiâ moris; & ſecundùm hoc determinatur ad genus moris; quod quidem accipitur ſecundùm ordinem actûs ad indebitam materiam; ſicut malum ex genere dicitur lædere innocentem*. Quod ipſum docet quæſt. 3. de malo art. 2. *Ad ſecundum dicendum, quòd deformitas peccati non conſequitur ſpeciem actûs, ſecundùm quod eſt in genere naturæ, ſic autem à Deo cauſatur; ſed conſequitur ſpeciem actûs, ſecundùm quòd eſt moralis, prout cauſatur ex libero arbitrio*.

Eccè

Eccè phyſicè, & metaphyſicè bonum illummet actum, qui dicitur eſſentialiter malus; quia nimirùm, ut ſuprà diximus ex D. *Thoma*, nullus eſt actus ita malus moraliter, qui bonus non ſit in alia conſideratione, & ſub iſta cauſatur à Deo, cujus concurſui purè concomitanter aſſociatur malitia ex diverſo principio.

27. Quibus firmatur, & mihi ineluctabiliter, argumenti ſolutio, diſtinguendo maj. Si actus etiam phyſicè ſumptus ſit malus eſſentialiter, conc. maj. Si tantùm ſumptus moraliter ſit malus, neg. maj. & diſt. min. Quidam actus ſunt eſſentialiter mali in genere moris, conc. min. In genere phyſico, neg. min. Quia actus illi quantumvis mali moraliter, phyſicè boni ſunt, & alicui inclinationi convenientes: concurſus igitur divinus, & puriſſima Dei cauſalitas in actu, qui vocatur eſſentialiter malus, invenit ſuum terminum, ſcilicet entitatem actûs à malitia omninò præſcindentem: nam etſi in re entitas illa ſit inſeparabilis à malitia, alia tamen eſt ratio malitiæ, alia ratio entitatis. Hic plura poſſent adduci; ſed quia Dubio ſequenti habent ſedem propriam, ibi ea tractabimus, cùm nobis in præſenti ſufficiat oſtendiſſe, quid docuerit D. *Thomas*, & in quo uno ore, unoque animi conſenſu conſpirant Thomiſtæ omnes.

28. His omnibus, & duo alia argumenta, quæ *Pelagiani*, & *Semipelagiani* contra doctrinam Sancti Doctoris *Auguſtini* objiciebant, ſubjicere hìc mihi viſum. Primum ſit ex lib. 3. contra *Julianum* cap. 9. Objiciebant illi, quòd ſi Pueri peccato originali infecti naſcerentur, Deus eſſet Auctor peccati: *Deus namque bonus*, ajebant illi, *per quem facta ſunt omnia, ipſe corporis hujus membra formavit; qui autem corpora fecerat, diviſit, & ſexum; diviſit in ſpecie, quod in operatione conjungeret: fecitque cauſam conjunctionum, diſſimilitudo membrorum.* Ergo vel tot rerum bonarum corporum, ſexuum, conjunctionum mali fructus eſſe non poſſunt; vel ſunt quædam mala, quorum Auctor eſt; nempè peccati cum generatione neceſſariò connexi. En primum, & *Pelagianorum* argumentum; ad quod reſpondet *Auguſtinus*; quòd in puero nato conſideranda ſunt, & natura, & peccatum: *Quod ille, in quantùm homo eſt, bonus eſt; quòd autem in illo malum eſt, à quo ſanandus eſt per Salvatorem, & liberandus per Redemptorem, & abluendus per lavacrum, & eruendus per exorciſmum, & abſolvendus per ſanguinem, qui in remiſſionem fuſus eſt peccatorum; non eſt fructus corporum, ſexuum, conjunctionum, ſed originalis, veteriſque peccati. Sicut enim de prole adulterorum, ſi ego dicerem, tot malorum, id eſt, laſciviæ, turpitudinis, criminis bonus fructus eſſe non potuit. Rectè mihi reſponderes, hominem qui de Adulteris natus eſt, non eſſe fructum laſciviæ, turpitudinis, criminis, quorum malorum auctor eſt Diabolus; ſed corporum, ſexuum, conjunctionum, quorum bonorum auctor eſt Deus. Sic ego tibi rectiſſimè dico, malum cum quo naſcitur homo, non eſſe fructum corporum, ſexuum, conjunctionum, quorum bonorum auctor eſt Deus; ſed primæ prævaricationis, cujus auctor eſt Diabolus*. Proſequitur num. ſeq. S. Doctor: *Abſit autem, ut quemadmodùm calumniaris, dica-*

dicamus homines ad hoc à Deo fieri, ut à Diabolo legitimo jure teneantur. Quamvis enim, & hoc divinæ ſit magis, quàm diabolicæ poteſtatis, ut immundo Principi generatio immunda ſubdatur, niſi regeneratione mundetur: tamen non ad hoc Deus facit homines, ut familiam quodam modo Diabolus habeat; ſed eâ bonitate, quâ naturis omnibus præſtat, ut ſint, quâ etiam ipſum facit ſubſiſtere Diabolum. Quam bonitatem ſi rebus ſubtraheret, continuò nihil eſſent. Sicut non ideò creat pecora in armentis, & gregibus impiorum, ut Dæmonibus immolentur, quamvis hoc eos noverit eſſe facturos. Sic etiam ibi generationem peccato cernit obnoxiam; ſecundùm pulcherrimum quem diſpoſuit ordinem ſæculorum, ſuam non abſtinet ab ejus conditione bonitatem. En quàm apertiſſimè confitetur, & libentiſſimè aſſerit S. Doctor, quòd quamvis ex æterna ſcientia præcognitum habeat Deus peccaturum hominem; hoc minimè impedit, ſecundùm pulcherrimum quem diſpoſuit ordinem ſæculorum, ut ſuum tribuat concurſum; quia ſicut eſt Auctor hominis, & generationis, quin ſit Auctor originalis peccati: ita eſt cauſa in quolibet peccato, quidquid entitatis, motûs, & bonitatis eſt in illo, quin ſit Auctor peccati.

29. Secundum argumentum, quod *Semipelagianorum* eſt, legitur in objectionibus Vincentianis 10. 11. & 12. *Sequi ex prædeſtinatione ad materiale peccati; quòd adulteria, & corruptelæ virginum ſacrarum ideò contingunt, quia illas Deus ad hoc prædeſtinavit ut caderent.* Rurſus, *Quòd quando inceſtant Patres filias, & Matres filios, vel quando Servi Dominos occidunt, ideò fiat, quia Deus ita prædeſtinavit, ut fieret.* Præterea; *Quòd quando omnes illi fideles, & ſancti, qui ad æternam mortem prædeſtinati ſunt, quando ad vomitum ſuum relabuntur, vitiô quidem ſuô hoc facere videntur; ſed ipſius vitii cauſa eſt divina prædeſtinatio, quæ illis latenter ſubtrahit bonas voluntates.* Hæc illi, ut probent quantùm Fidelibus diſplicere debet prædeterminatio ad materiale peccati.

30. At præſtò eſt D. *Proſper* de integro objectioni pro *Auguſtino* ſatisfaciens. Sic ille reſponſ. 10. *Deteſtanda, & abominanda opinio, quæ Deum cujuſquam malæ voluntatis, aut malæ actionis credit Auctorem: cujus prædeſtinatio numquam extra bonitatem, numquam extra juſtitiam eſt: Univerſæ enim viæ Domini miſericordia, & veritas. Adulteria igitur maritatarum, & corruptelas virginum non inſtituere novit ſancta divinitas, ſed damnare, non inſtituere, ſed punire. Quæ mala homines cùm admittunt, ſuis concupiſcentiis, & cupiditatibus ſerviunt, quas ab illa prima voluntariæ prævaricationis labe traxerunt: cùm autem declinant à malo, & faciunt bonum, à Domino greſſus hominis diriguntur, & viam ejus volet ..... Non ergo caſus ruentium, nec malignitatem iniquorum, neque cupiditates peccantium prædeſtinatio Dei aut excitavit, aut ſuaſit, aut impulit: ſed planè prædeſtinavit judicium ſuum, quô unicuique retributurus eſt prout geſſit, ſive bonum, ſive malum. Quod judicium futurum omninò non eſſet, ſi homines Dei voluntate peccarent.*

31. Fir-

31. Firmat id ipſum reſponſ. 11. his verbis: *Si Diabolo objiceretur, quod talium facinorum ipſe Auctor, ipſe eſſet incentor; puto, quòd aliquâ ratione exonerare ſe hâc poſſet invidiâ, & talium ſcelerum patratores de ipſorum voluntate convinceret; quia etſi delectatus eſt furore peccantûm, probaret tamen ſe non intuliſſe vim criminum. Quâ ergo inſipientiâ, quâve dementiâ diffinitur, ad Dei referendum eſſe conſilium, quod nec Diabolo in totum adſcribi poteſt, qui in peccantûm ſtagitiis illecebrarum adjutor, non voluntatum credendus eſt eſſe generator? Nihil ergo talium negotiorum Deus prædeſtinavit, ut fieret: nec illam animam nequiter, turpiterque victuram, ad hoc ut taliter viveret, præparavit; ſed talem futuram non ignoravit, & de tali juſtè ſe judicaturum eſſe præſcivit.*

32. Idem conſequenter ſtatuit reſponſ. 13. *Nefas eſt Deo adſcribere cauſas talium ruinarum; qui etſi ex æterna ſcientia præcognitum habet, quid uniuſcujuſque meritis retributurus ſit; nemini tamen per hoc quod falli non poteſt, aut neceſſitatem, aut voluntatem intulit delinquendi. Si ergo à juſtitia, & pietate quis deficit, ſuo in præceps fertur arbitrio, ſuâ concupiſcentiâ trahitur, ſuâ perſuaſione decipitur. Nihil ibi Pater, nihil Filius, nihil agit Spiritus Sanctus: nec tali negotio quidquam divinæ voluntatis intervenit; cujus opere multos ſcimus, nè laberentur, retentos; nullos autem, ut laberentur, impulſos.* Diſertè hoc idem exequitur reſponſ. 14. *Si ergo in ſanctitate vivitur, ſi in virtute proficitur, ſi in bonis ſtudiis permanetur; manifeſtum munus Dei eſt, ſine quo nullius boni operis fructus adquiritur: ſi autem ab iis receditur, & ad vitia, ad peccata tranſitur; nihil ibi Deus malæ tentationis immittit, & receſſurum non deſerit antequàm deſerat; & facit plerumque, ne deſerat, aut etiam, ſi diſceſſerit, ut redeat.* En germana, expeditaque argumenti ſolutio tradita ab *Auguſtino*, & *Proſpero*: quam ſi uti germanam acceperint Adverſarii; miram cum doctrina, in toto hoc Dubio tradita, conſonantiam experientur; conſtantemque, ac nunquam ſibi diſſimilem Doctrinæ Auguſtinianæ faciem comprobabunt. Quarè de ſecundo hujus diſputationis argumento ſatis: qui enim hoc non videt, mentem avertit, nè verum omnibus patens intueatur.

DUBIUM III.

An Deus ſic cauſet entitatem peccati, quòd prædeterminet voluntatem ad illam?

§. I.

Affirmativa ſententia defenditur.

1. QUAMVIS hæc potiſſima difficultas abundè probata ſupponi deberet, ſtatutâ cauſalitate Dei erga actum peccati: quia tamen P. *Ramirez*, minùs æquo ſenſum quæſtionis prævertens, ex cauſalitate non deduci prædeterminationem ad entitatem affirmat, ideò rem hanc examinandam ſuſcipimus. Et licèt nolim longum habere diſcurſum, nihilominùs de argumento iſto quædam dicam, maximè ut argumenta præcipua, penitùs perpendantur. Aſſerit ergo P.*Ramirez* de Prædeſt. diſp.6. cap. 5. num. 163. *Sit ita pro nunc, & accipiantur adducta verba, ut ſonant; quid inde pro prædeterminatione materialis peccati, quæ ut conſona Patribus ſuaderi intenditur? Ubi nec leve ſignum voluntatis antecedentis, quâ Deus determinet quidquid entis, & poſitivi in peccato eſt: quarè licèt cogerer vi illorum ad fatendum, Deum eſſe cauſam per ſe actûs peccati, ut actus eſt; negarem prædeterminationem, & dicerem, Deum ſe habere circa materiale peccati, ſicuti in mea ſententia ſe habet quoad opus honeſtum, quod cauſat per ſe, non interveniente ullâ prædeterminatione quoad materiale, & formale illius, præcisè quia concurrit præparando omnipotentiam ex ſeria intentione boni operis; quo redderetur inutilis labor Adverſariorum in coacervandis auctoritatibus.* Hæc Auctor iſte: conſentiens ſanè P. *Herrera*, loco citato num. 101. aſſerenti: *Mirùm eſt, quàm ſæpè hanc æquivocationem patiuntur Adverſarii. Reſpondeo ergo, Deum immediatè producere omnem actualitatem, & omnem gradum quemlibet exiſtentiæ; ad hocque non requiri, Deum illum prædeterminare, ſed ſufficere concurrere determinatum à creatura*: quibus verbis eumdem dicendi modum ſubjicit, & approbat.

2. At oppoſitum, quod contra Auctores iſtos pro virili propugnamus, ſanè liquidum eſt, ex tot præjactis fundamentis, quæ etſi ſuperiùs ſint dicta, tanquam in auxilium oportet hìc adducere, quod ſolidè, & expeditè conficit Magiſter *Contenſon* lib. 8. diſſert. 1. cap. 2. ſpec. 3. dicens: *Supponendum eſt ſecundò, rationes omnes, quibus probari ſolet, Deum cum omnibus cauſis ad agendum concurrere, vel etiam ea ad agendum prædeterminare, ſi quid probent, concludere etiam, Deum totam actûs peccati, quâ ens, & actus eſt, entitatem efficere. Rationes enim generales divini concursûs petuntur ex ſubordinatione cauſæ ſe-*

cundæ

cundæ à prima; ex dependentia entis per participationem ab ente per eſſentiam, quæ æquè, ut patet, militant pro entitate actûs peccati. Rationes autem prædeterminationis in ſumma ſunt hæ. Tum etiam, quia illam exigit ratio primæ cauſæ, quæ eſt in Deo; ſi autem concurſus divinus determinetur à cauſa ſecunda, Deus non erit prima cauſa illius determinationis actualis, nec proindè omnis entis. Tum, quia ſine præmotione non poteſt tolli intrinſeca cauſæ ſecundæ indifferentia, ſaltem quoad individuum, niſi enim aliquid intrinſecum determinans ad actionem adveniat, cauſa ſemper in indifferentia permanebit. Tum, quia inintelligibilis omninò eſt duarum cauſarum, duorumque concurſuum indifferentium conjunctio, ſine aliquo prævio recepto in cauſa ſecunda; nam conjunctio ad agendum præcedit natura actionem, cum cauſæ conjungantur ut agant: Ergo per aliquid reale conjunguntur, quod ſit priùs natura actione; & hoc nomine præmotionis intelligimus. Quæ omnia, aliaque eam admittendam eſſe convincunt, niſi pediſſequam naturæ; non dominam motionem Dei confingamus, aſſeramuſque ſervire creaturæ Creatorem, Deum homini. Patet autem, has rationes per æquè de materiali peccati convincere; cum reſpectu illius Deus ſit prima cauſa, reſpectu illius cauſa ſecunda ſit indifferens, ſaltem quoad individuum; & denique ad illud efficiendum debeant Deus, voluntaſque humana conjungi.

3. Quibus jure meritò ſuppoſitis, attentum hìc Lectorem volo, ut quàm procul ab *Auguſtino*, quàm procul à D. *Thoma*, abeant Auctores iſti, deprehendatur. Et quidem primum ſit teſtimonium D. *Auguſtini* lib. 5. contra *Julianum* cap. 3. quod fuſiùs in præſenti demonſtrandum promiſimus Dub. 2. §. 2. num. 8. Hic verſans *Auguſtinus* illud *Apoſtoli* ad *Rom*. 1. *Tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant, quæ non conveniunt: tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam: tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ*; intendit demonſtrare contra *Julianum* Pelagianum ex verbis *Pauli*, Deum determinare homines ad actus peccatorum. Cùmque *Julianus* reſponderet in prædictis verbis tantùm contineri permiſſionem divinam, ita ut τy *tradidit* eſſet idem, ac *permiſit*, & ſenſus fieret, *permiſit Deus illos cadere in reprobum ſenſum*, quæ *Apoſtoli* intelligentia congruebat maximè *Juliano*, qui efficacem Dei motionem ad actum peccati negabat, confirmabatque ex verbis aliis *Pauli*: *Suſtinuit in multa patientia vaſa iræ*; hanc reprobans *Auguſtinus* explicationem, ſic contra *Julianum* argumentatur. *Quid autem eſt, quod dicis, cum deſideriis ſuis tradi dicuntur? Relicti per divinam patientiam intelligendi ſunt, non per potentiam in peccata compulſi: Quaſi non ſimul poſuerit hæc duo idem Apoſtolus, & patientiam, & potentiam, ubi ait: Si autem volens Deus oſtendere iram, & demonſtrare potentiam ſuam, adtulit in multa patientia vaſa iræ, quæ perfecta ſunt in perditionem.* Ex quibus argumentum conficitur. Deus non ſolùm ſe habet permiſſivè, cùm nos peccata committimus, ſed motivè, & impulſivè: (ſecundùm exigentiam cauſæ ſecundæ, prout decet naturaliter primam cauſam; quo ſenſu ſem-

per & *Auguſtinus*, & nos cum illo loquimur, qui reprehendens explicationem *Juliani* de traditione purè permiſſiva, & non de determinatione, ſumpta pro motione efficaci impellente ad actum peccati, utrumque vult accipi ex verbis *Pauli*, ſcilicet, & permiſſionem, ſeu derelictionem, & poſitivam traditionem :) ſed hæc motio, & impulſio non eſt moralis, nec ad malitiam : ergo eſt phyſica, & efficax ad entitatem: verbum enim *compello*, quo ſe explicat *Auguſtinus*, efficacem motionem importat ad aliquid repertum in peccato, demonſtrantem Dei potentiam, ad quam refert *Auguſtinus* concursûs efficaciam: & hoc non eſt malitia, quia ut ait ipſe S. Doctor ſuprà relatus: *Deo auctore nemo ſit deterior*: ergo ad entitatem peccati. Videantur, quæ dicta ſunt Diſp. 7. Dub. 1. §. 3. ex D. *Auguſtino* de grat. & lib. arbitrio cap. 20. & 21. quibus præſtantiſſimè tradit, qualiter operatur Deus in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates, quòcumque voluerit, ſive ad bona pro ſua miſericordia, ſive ad mala pro meritis eorum, judiciô utique ſuô, aliquando apertô, aliquando occultô, ſemper tamen juſtô.

4. Auctoritas iſta, quæ in principiis Thomiſtarum planum, & facilem habet intellectum, minimè placet Adverſariis, ut à nobis intelligitur: quarè ut aliorum ſolutiones omittam, reſpondet P. *Herrera* de Prædeſt. quæſt. 7. ſect. 6. à num. 95. *Julianum ſub nomine patientiæ deſerentis, & relinquentis non intelligere diminutionem Gratiæ. Etenim negabat Julianus, neceſſariam eſſe Gratiam ad evitanda peccata: Ergo per diminutionem Gratiæ induratos non tradidit homines deſideriis ſuis. Intellexit ergo Julianus ſub nomine deſertionis tolerantiam divinam non adhibentem remedium exterius ſeverioris alicujus pœnæ, quo peccatores vel reſipiſcerent, vel à gravioribus peccatis frænarentur, vel morte præoccuparentur, ne ſcelera cumularent. At verò Auguſtinus licèt hanc deſertionem concederet, contendebat tamen, ultra hanc deſertionem purè tolerantem in excœcatione, & obduratione peccatorum conjungi cum illa plurimos, atque mirabiles effectus divinæ Omnipotentiæ. Juxta hanc intelligentiam dicendum eſt, Auguſtinum negare illam propoſitionem Juliani; cum deſideriis ſuis traditi dicuntur, relicti per divinam patientiam intelligendi ſunt, non per potentiam; non quia affirmat, ullum hominem per potentiam divinam in peccata compelli, ſed quia negat, peccatores ſolùm obdurari, quatenùs impuniti relinquuntur: cùm alii etiam effectûs divinæ Omnipotentiæ interveniant, videlicet ſubtractio gratiæ efficacis, cum præviſione ejus inefficaciæ.* Sic ille. Quam ut fundet explicationem, ſubjungit. *Nec poterat Auguſtinus, quin ſibi contradiceret, aſſerere, Deum ad peccata compellere, cùm id ipſum aliis in locis apertè neget, præſertim cùm ex profeſſo diſputat de Judæorum excœcatione, & obduratione tract. 53. in Joan. colum. 3. ubi hæc habet: Fecerunt peccatum Judæi, quod eos non compellit facere, cui peccatum non placet.* Prætereà S. *Proſper* ad capita *Gallorum* ſic reſpondet ſent. 11. *Qui dicit, quòd per potentiam Deus homines ad peccata compellit, meritò reprehenditur. Neque enim Deus, qui juſtitiæ, & bonitatis auctor eſt, quemquam ad peccatum cogere, & ab inno-*

innocentia in facinora præcipitare credendus eſt. Non ergo Auguſtinus ex eo negat illam Juliani propoſitionem, quòd cenſeat, Deum ad peccatum compellere, ſed quia ſentit, aliter derelinqui peccatorem, quàm per puram tolerantiam, aut peccatorum non punitionem. Deindè invehitur contra M. *Gonet*, dicens: *Ex quo inferes, Gonetum ſatis callidè, & parùm fideliter hanc propoſitionem Auguſtino adſcribere loquendo de excœcatis, & obduratis: non ſolùm relicti per divinam patientiam intelligendi ſunt, ſed etiam per peccata compulſi. Hanc propoſitionem Auguſtinus non docuit, ſed tantùm negavit propoſitionem Juliani aſſerentis, ſolùm obdurari peccatores, quia per patientiam relinquuntur, non quia per potentiam compellantur. Ex eo autem, quòd hæc ſit falſa, non eſt verum, quòd non ſolùm per patientiam relinquuntur, ſed per potentiam compelluntur; ſed ſolùm infertur, veram eſſe hanc propoſitionem, non ſolùm obdurantur peccatores, quia per patientiam relinquuntur, non quia per potentiam compelluntur; ſicuti ex eo, quòd falſa ſit hæc propoſitio, ſolus Judas peccavit, non autem Chriſtus, malè infertur hæc, non ſolùm Judas peccavit, ſed etiam Chriſtus: ſolùm enim infertur propoſitio negans totam aliam propoſitionem indiviſibiliter ſumptam, non ſolùm Judas peccavit, non autem Chriſtus. Hæc dixerim,* ait ille, *pro detegenda calliditate Goneti.*

5. Verùm quid, aut cur P. *Herrera*, minùs intra religioſæ moderationis terminos ſe continens, M. *Gonet* improbrat? Hanc D. *Auguſtini* locutionem, quæ ſuis principiis minùs conformis eſt, tanquam ex Magiſtro *Gonet* prolatam invidioſè indicat; cùm tamen *Auguſtinus* utramque propoſitionem protulerit, ſententiam *Juliani* reprehendens. Aſſerebat quippe *Julianus*, verba *Apoſtoli* ſic eſſe intelligenda, ut redderent hunc ſenſum: *Relicti ſunt per divinam patientiam, ſed non ſunt per potentiam in peccata compulſi.* Utrumque *Auguſtinus* verum eſſe probat ex eo, quòd *Apoſtolus* non ſolùm poſuit patientiam, quâ ſignificatur derelictio, ſivè permiſſio, ſed poſuit etiam potentiam, quâ compulſio ſignificatur. Quod ut conſtet evidentius, verba ſubjicio, quæ *Auguſtinus* immediatè profert, ut monſtret falſitatem illius negativæ, *Non ſunt per potentiam compulſi*, ſic enim *Auguſtinus* proſequitur. *Quid horum tamen dicis eſſe, quod ſcriptum eſt: Et Propheta ſi erraverit, & locutus fuerit, ego Dominus ſeduxi Prophetam illum, & extendam manum meam ſuper eum, & exterminabo eum de medio Populi mei Iſrael, patientia eſt, an potentia?* Et duabus lineis interjectis: *An & hìc dicturus eſt, quod ait: Ego Dominus ſeduxi Prophetam illum intelligendum eſſe, deſerui, ut pro ejus meritis ſeductus erraret?* Et columna ſequenti circa finem ait: *Quis verò ita deſipiat, ut cum audierit quod in Pſalmo canitur, ne tradas me Domine à deſiderio meo peccatori, hoc dicat, oraſſe hominem, ne Deus ſit patiens erga ipſum, ſi Deus non tradit, ut mala fiant, niſi patientem bonitatem præbendo, cum fiunt?* Et poſtquam explicuerat, eodem in ſenſu intelligendum eſſe illud Orationis Dominicæ: *Et ne nos inferas in tentationem*, quaſi ex firmiſſimis principiis intentum concludens, ait: *Tradit ergo Deus in paſſiones ignominiæ, ut fiant,*

fiant, quæ non conveniunt, ſed ipſe convenienter tradit. Eſt namque totus in præſenti capite, ut probet, Deum non ſe habere permiſſivè ſolùm erga peccata, ſed eſſe aliquid in peccato, quod ipſe efficit, nempe phyſicum ejus eſſe. Unde in verbo *tradit* poſitivum, & cauſativum, non purè permiſſivum influxum importari contendit.

6. Hæc à nobis dicta ſunt, ut conſtet, M. *Gonet* non fraudulenter, minùſque fideliter adduxiſſe *Auguſtinum*, & ut magis conſtet eſſe expreſſam D. *Auguſtini* ſententiam. Nam S. *Doctor* id contendit demonſtrare contra *Julianum*, quod ipſe *Julianus* negabat; non id, in quo ab *Auguſtino Julianus* non diſſentiebat. Fatebatur *Julianus*, in verbis *Pauli* contineri permiſſionem Dei erga peccata; quod verum eſſe *Auguſtinus* minimè negat. At contendebat *Julianus*, nullum in verbis *Apoſtoli* ſignificari poſitivum influxum, & de hoc *Auguſtinus* reprehendit *Julianum*, oppoſitum probans tot Sacræ Paginæ teſtimoniis, quibus utitur ad confirmationem doctrinæ.

7. Nec obſtat auctoritas inducta à P. *Herrera* ex tract. 53. in *Joann.* Utrumque enim verum eſt, & *Auguſtinus* minimè ſibi contradicit; nam cùm ait, *Deum non compellere homines ad peccata*, loquitur de peccatis pro formali, ad quæ Deus voluntatem hominis minimè compellit. Cùm verò aſſerit, *Deum per potentiam compellere homines ad peccata*, de peccatis pro materiali ſermonem facit. Conſtat autem, has non eſſe contradictorias: *Deus compellit homines ad peccata pro materiali: Deus non compellit homines ad peccata pro formali*; Nec enim ſunt ejuſdem de eodem ſecundùm idem. Quo etiam in ſenſu locutus eſt S. *Proſper Auguſtini* diſcipulus. Videtur tamen mihi D. *Proſper* vitare rigoroſam ſignificationem illius verbi *compello*, quæ vim quamdam importare videtur inimicam libertati, quamquàm & Eccleſia non adeo rigidè verbum illud quandoque accipiat, ut ejuſmodi vim libertati inimicam ſignificare velit; orat enim Deum, ut noſtras etiam rebelles compellat ad ſe voluntates. Sed, fateor, dum in malum refertur, magis curandum eſt, ut vigor ſignificationis verbi illius removeatur, quam certè *Auguſtinus* nunquam vult. Unde lib. de gratia, & lib. arbit. cap. 20. loquens de *Semei* maledicente *Davidi*, ait: *Deus voluntatem Semei vitio malam in hoc peccatum maledicendi Davidi inclinavit*; quaſi diceret: quod erat actus, à determinatione Dei erat; quod autem vitii, à mala *Semei* voluntate. Nec D. *Auguſtinus* alia de cauſa illo compellendi utitur verbo, niſi quia *Julianus* illud uſurpavit. Noſtra autem explicatio traditur à fideliſſimo *Auguſtini* interprete D. *Thoma* 1. 2. q. 79. art. 1. ad 1. Ubi ſimilia *Auguſtini* exponens verba, dicit: *Quod autem Auguſtinus dicit in lib. de Grat., & liber. arbit. cap. 21. Inde ſumpta eſt Gloſſa, quòd Deus inclinat voluntates hominum in bonum, & malum, ſic intelligendum eſt, quòd in bonum quidem directè inclinat voluntatem, in malum autem, in quantùm non prohibet.* Cùm ergo in actum peccati bona ſit entitas, ad illam directè inclinat, non ad deformitatem, quam permittit. Hoc totum videre eſt in prælaudato capite, & ex quibus inferet quilibet, quàm injuſta, ne plus dicam, ſit hæc M. *Gonet* facta accuſatio.

8. Si

8. Si ab *Auguſtino* exordium ſumpſimus, ad D. *Thomam* accedimus, ut iſto etiam præſidio ſententia oppoſita ſpoliata maneat. Audiendus eſt in 1. diſt.36. q. 2. art.3. *Similitudo, vel ratio rei in Deo exiſtens ſecundùm quòd eſt productiva ipſius rei, eſt prædeterminativa.* Et q. 3. de verit. art.2. *Hanc rationem ponendi idæas innuit Dionyſius in 5. cap. de divinis nominib. dicens: Exemplaria dicimus in Deo exiſtentium rationes ſubſtantificas, quas Theologia prædefinitiones vocat, & divinas, & bonas voluntates exiſtentium prædeterminativas, & effectivas;* ſed ex his, quæ jam obſervata volui dub.1. §.4. num.32. in Deo datur idæa entitatis, & actualitatis peccati, cujus eſt cauſa: ergo ſic ipſam cauſat quòd voluntatem prædeterminet ad actualitatem peccati.

9. Secundò habet ille modus dicendi adverſum D. *Thomam* negantem, quòd actio peccati ſit à Deo, quatenùs præcisè confert virtutem ſufficientem, & penitus indifferentem, ac unicè à voluntate determinabilem, quem expreſsè rejicit tertio contra *Gent.* cap.71. Ubi apertè docet, omne agens producere actionem ſuam virtute divina, id eſt virtute Dei moventis potentiam ad agendum, ut explicuerat S. *Doctor* cap. antecedenti immediato num. 3. dicens: *Operari virtute divina eſt operari virtute motionis divinæ, ſicut Artifex applicat inſtrumentum ad proprium effectum.* Ubi clarè docet, voluntatem noſtram ad operandum eo modo applicari à Deo, quo inſtrumentum ab Artifice, qui certè illud applicat, phyſicè prædeterminando. Unde ſicut contingit ſæpiùs, quòd Artifex rectè, ac ſecundùm artem ſuam inſtrumentum prædeterminando movet, & tamen operatio propter defectum inſtrumenti eſt defectuoſa, ita ſtat, cum rectitudine præmotionis divinæ, operationes noſtras eſſe defectuoſas propter noſtrarum voluntatum pravam diſpoſitionem. Quod eleganter explicuit D.*Thomas* dicto cap.70. ſequentibus verbis: *Nam cum oſtenſum ſit, omne agens actionem ſuam producere, inquantùm agit virtute divina, & ex hoc Deum eſſe omnium, & effectuum, & etiam actionum cauſam, itemque oſtenſum ſit, quòd malum, & defectus in his, quæ providentia divina reguntur, accidat ex conditione ſecundarum cauſarum, in quibus poteſt eſſe defectus, manifeſtum eſt, quòd actiones malæ, ſecundùm quòd deficientes, non ſunt à Deo, ſed à cauſis proximis deficientibus: quantùm autem ad id, quod de actione, & de entitate habent, oportet, quòd ſint à Deo: ſicut claudicatio eſt à virtute motiva, quantùm ad id, quod habet de motu, quantùm verò ad id, quod habet de defectu, eſt à curvitate cruris.* Hæc Divus *Thomas*, quibus nihil aptius ad rem præſentem.

10. Evincit hoc magis cauſalitatis divinæ conditio: cùm ratio primi principii in Deo coincidat cum ratione primi determinantis; non enim Deus aliquid ad extra neceſſariò operatur, ſed liberè juxta placitum divinæ voluntatis: ergo inintelligibile eſt, quòd aliquis effectus ſit à Deo tanquàm à cauſa, & quòd non ſit ab ipſo ut prædeterminante; aliàs ad actus noſtros concurreret, voluntate noſtrâ dominium ſuper Deum exercente, & voluntas divina vellet omnipotentiam ſuam determinari à Creatura ad malum formalitèr tale; necnon exiſteret in rerum natura vera,

vera, ac phyſica entitas, ipſo non volente, ut totâ iſtâ diſputatione probatum relinquimus. Sed ſatis hoc de medio iſto concurrendi, cùm ſuperiùs de impoſſibilitate hujuſmodi ſubordinationis Dei ad nos, multa diſputaverim. Quid plura? Id, quod ex ſupradictis omnibus patet, & æquè promptum debet eſſe omnibus, hìc diligentiùs obſervare juvat, cum Magiſtro *Contenſon*, minimè credendum eſſe difficultatem iſtam eſſe Thomiſtis ſingularem, cùm communis ſit aſſertoribus ſcientiæ mediæ nodus iſte, quod ſequentibus demonſtrat: *Tum quia per concurſum ſimultaneum quidquid in ſcelere entitatis eſt, efficit Deus. Tum quia Deus prudens, & volens concurſum ſuum præbet, unde non poteſt dici ad peccata invitus trahi. Tum quia non minùs divinam bonitatem dedecere videtur, cùm cernit cauſam ſecundam in malum tendere, lapſum ejus ſequi, & veluti in ſocietatem coire flagitii. Tum quia Deus per ſcientiam mediam videt infinitas poſſibiles circumſtantias, in quibus peccator benè operaturus eſſet, ſi in eis poſitus fuiſſet, & hoc non obſtante in illis collocavit eum Deus, temporis, loci, perſonarumque conditionibus, in quibus eum certiſſimè lapſurum præſcivit: Nonne igitur Deus cenſebitur cauſa peccati, quod utique poterat impedire? Quâ ſpecie veritatis dicent adverſarii Deum præter intentionem ad peccatum concurrere, qui advertenter in illis poſuit peccatorem circumſtantiis in quibus futurum lapſum prævidit; in illis non poſuit, in quibus cum omni ſanctimonia vixiſſet? Certè Judex, qui puellam duceret in lupanar, in quo eam à lenonibus conſtuprandam ſciret, eamque deinde capite plecteret, vix apud cordatos præter intentionem egiſſe crederetur; nec qui aliquem in turrem dirigeret, inde præcipitem agendum ſciret, vel in ſylvam manuduceret, in qua ſpoliandum, jugulandumque prænoſceret, non ſolum permiſſiva, ſed etiam tam triſtium eventuum poſitiva cauſa jure, meritoque haberetur. Ergo velint nolint, ad inſcrutabilia Dei judicia confugiant aſſertores ſcientiæ mediæ neceſſum eſt. Tum demum, quia in eorum ſententia, non ſolum Deus erit cauſa phyſica actus peccati, ſed etiam cauſa moralis ejuſdem: ſicut enim circumſtantiæ moraliter ad peccatum movent, ita qui ſciens, & prudens aliquem in illo circumſtantiarum ordine ponit, in quo prævidet ſequutura peccata, profectò peccatorum cauſa cenſetur, utpote qui petram ſcandali apponit, & offenſionis. Nec dicere valent, ita ſe gerere Deum ut jura libertatis integra ſervet: nam cum Deus in alia circumſtantiarum ſerie peccatorem collocare potuiſſet, ubi piè, & juſtèque vixiſſet, non minus Deus jura libertatis ſervaſſet ſi eum inibi conſtituiſſet.* Sed his omiſſis, ad argumenta gradum faciamus.

§. II. *Sol-*

§. II.

Solvuntur argumenta ab auctoritate.

11. OBjicies primò ex P. *Marin* de peccat. diſp. 5. ſect.5. n.71. poſt P. *Ramirez* de prædeſt. diſp. 6. cap. 3. num. 71. illud *Joann.* cap. 2. *Concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ non ex Patre, ſed ex mundo eſt*: at ſuperbia vitæ, concupiſcentia carnis, & oculorum non ſolùm ſunt formale, ſed materiale actionis pravæ: ergo ſi abſolutè, & ſine reſtrictione ex mundo ſunt, & non ex Patre, Deus nec ſecundùm formale, nec ſecundùm materiale eas actiones prædefinit, & per ſe cauſat. Ad hæc: Dicitur *Jacobi* cap.1. *Deus neminem tentat*: Et cap.3. *Non eſt iſta ſapientia deſurſum deſcendens*. Abſolutè non tentare alium eſt ad nihil mali inducere alterum; ſed materiale mali eſt aliquid mali, quod ex materiali, & formali reſultat: ergo Deum eſſe malorum intentatorem, ut inquit idem *Apoſtolus*, abſolutè, & ſine diſtinctione proferens: *Deus enim intentator* (id eſt non tentator) *malorum eſt*, non permittit per ſuam præviam determinationem inducere ad materiale peccati. Ultimò: quomodò non erit deſurſum ſapientia illa, quæ verè ſtultitia eſt, ſi totum eſſe phyſicum ipſius deſurſum eſt? Ergo ex Scriptura videtur conſtare, non minùs opponi divinæ perfectioni cauſalitas per ſe materialis, quod eſt in actione prava, quàm formalis malitiæ ipſius.

12. Secundò ex Patribus: D. *Auguſtinus* lib. de Spirit. & litter. cap. 31. inquit: *Nuſquam legimus in Scripturis: non eſt voluntas niſi à Deo, & rectè non ſcriptum eſt; quia verum non eſt; alioquin peccatorum etiam (quod abſit) author eſt Deus; ſi non eſt voluntas niſi ab illo.* Idem de articulis ſibi falsò impoſitis art.10. *Abominanda opinio eſt, quæ Deum cujuſque malæ voluntatis, aut actionis malæ credit Authorem: adulteria enim Matronarum, & corruptelas Virginum non inſtruere novit Sancta divinitas, ſed damnare; nec diſponere, ſed punire.* Et poſt pauca: *Non ergo caſus ruentium, nec malignitatem iniquorum, nec cupiditates peccantium prædeſtinatio Dei, aut excitavit, aut ſuaſit.* Hìc non omittendum, quod ſubſumit P. *Herrera* locò citatò num.20. *At, ut rectè notat Alderete explicans hunc locum, cupiditates illæ, adulteria, Virginum corruptelæ, malæ voluntates, & malæ actiones ſunt materiale peccati, neque aliter materiale peccati explicatur: Ergo juxta Auguſtinum abominanda eſt opinio, quæ credit Deum authorem materialis peccati*: Ita Doctor iſte, quò nihil potuit excogitare ſubtilius, aut pro ſuo inferre modeſtius ingenio.

13. Inſuper probat ex lib. 5. de Civit. Dei cap. 5. *Sicut omnium Creaturarum author eſt Deus, ita omnium poteſtatum dator, non voluntatum; malæ quippe voluntates ab illo non ſunt, quoniam contra naturam ſunt, quæ ab illo eſt.* Et ex lib.2. de liber. arbitr. cap. ultimo; *Ad Deum non pertinere motum illum averſionis, quem fatemur eſſe*

peccatum. Sic etiam ex ſequenti lib.3. cap.1. *Quid opus eſt quærere, undè iſte motus exiſtat, quò voluntas avertitur ab incommutabili bono ad commutabile bonum; cum eum nonniſi animi, & voluntarium, & ob hoc culpabilem eſſe fateamur*. Tandem ex lib.de peccator. merit. & remiſs. cap.18. *Nefas eſſe concedere, Deum eſſe authorem voluntatis malæ*: & infrà: *Malam voluntatem non habemus ex Deo*.

14. Tertiò ex D. *Chryſoſtomo* 2. ad *Timoth*.4. Homil.8. *Scito, quòd Deus omnia providet, quòd alia quidèm operatur, alia verò permittit, quòd nihil mali vult fieri, quòd non ex ſola ipſius voluntate fiunt omnia; ſed ex noſtra quoque: mala omnia ex noſtra tantummodò fiunt, bona omnia ex voluntate noſtra, & ipſius adjutorio*. Ex D. *Proſpero* ad 13. object. Vincentianam de hominum caſu: *In tali negotio neque quidquam divinæ voluntatis intervenit, cujus opere ſcimus, multos, ne laberentur, detentos, nullos autem, ut laberentur, impulſos*. Ex D. *Fulgentio* lib.1. ad *Monimum* cap.19. *Mala voluntas non pertinet ad Creatorem*; & rationem præbet: quia *malam voluntatem non dat homini Deus*. Et ex D. *Thoma* 1.2. quæſt. 79. art.3. *Ubi inquirens, an Deus ſit cauſa excæcationis, & indurationis?* Reſpondet: *Dicendum, quòd excæcatio, & induratio duo important, quorum unum eſt motus animi humani inhærentis malo, & averſi à divino lumine, & quantùm ad hoc Deus non eſt cauſa excæcationis, & obdurationis, ſicuti non eſt cauſa peccati. Quibus attentè recognitis*, ait P. *Ramirez* n.88. *has omnes propoſitiones ex Patrum mente in unum collige: malam voluntatem non eſſe à Deo, ne à Deo ſit malitia, ita ut cauſare malam voluntatem, ſit antecedens legitimum inferendi cauſalitatem per ſe malitiæ. Abominandam eſſe opinionem, quæ Deum cujuſque malæ voluntatis, aut pravæ actionis credit Authorem. Deum non inſtruere adulteria, nec reliquas pravas actiones. Malas voluntates non eſſe à Deo, quoniam contra naturam ſunt. Motum averſionis ad Deum non pertinere. Nefas eſſe concedere Deum Authorem malæ voluntatis. Mala omnia ex noſtra tantummodò voluntate fieri. In hominis lapſu neque quidquam divinæ voluntatis intervenire, quò ad lapſum impellatur. Malam voluntatem non pertinere ad Creatorem, quia eam non dat homini Deus. Deum non cauſare actum malum ſecundùm ſe, ſed purè non impedire. Compara deindè*, proſequitur, *cum propoſitionibus, quæ ex prædeterminatione ad materiale actionis legitimè inferuntur, id eſt: Malam voluntatem eſſe à Deo, quamvis à Deo non ſit malitia. Neque ex cauſalitate per ſe actionis malæ valere conſequentiam ad cauſalitatem per ſe malitiæ. Non eſſe abominandam opinionem, quæ Deum cujuſque malæ voluntatis, aut pravæ actionis credit Authorem; quin potiùs maximè conſulere divino dominio ita credere, dum reduplicatio actionis, ut malæ, vitetur. Deum conſtruere, determinare, & liberè ponere adulteria, perjuria, &c. quoad omne phyſicum illorum, ſecundùm quod bona ſunt. Malas voluntates eſſe à Deo, quamvis ſint contra naturam, quia non ſunt ab ipſo, ut contra naturam. Motum averſionis eſſe à Deo, ſecundùm totam entitatem motus averſivi. Fas eſſe, & Catholicum ſatis, concedere*

dere Deum Authorem malæ voluntatis ſpecificativè. Mala omnia non fieri ex noſtra ſolùm voluntate; ſed dumtaxat formale malorum, ſeù malitiam, à qua tanquam à forma mala ſunt. In omni lapſu aliquid divinæ voluntatis intervenire, quá ad lapſum phyſicè, & materialiter ſumptum impellitur, impulſu quidèm praviæ determinationis, & connexionis, quamvis non ſuaſivo, aut præceptivo. Malam voluntatem pertinere ad Creatorem, ſecundùm phyſicum illius, quá ratione ab illo homini datur: cauſareque Deum actum, & motum animi inhærentis malo, ſecundùm ſe, & prout non reduplicat, aut ſundat malitiam, quam purè non impedit; actum, & motum verò animi malo inhærentis, non tantùm non impedire; ſed prædeterminare. Concludit præfatus Author, & poſt comparationem ingenuè factam. *Vide, an poſſit eſſe una mens prædeterminantium, & Patrum, quando per oppoſitas propoſitiones ſe explicant, taliter, ut Patres negent, prædeterminantes affirment: Patres ſpecificativum renuant, ſicut & reduplicativum; prædeterminantes reduplicationem fugiant, ſpecificativum amplectantur: Patres dicant conſequentiam eſſe bonam, prædeterminantes malam: Patres loquantur abſolutè, prædeterminantes reſtrictè: quæ cum mentis, & judicii conſenſu quis componet? Gonet quidem, qui pro ſolita ingenii ſui facilitate vias aliis inacceſſas, inoffenſo greſſu percurrit, dicens, Patres eſſe intelligendos de cauſalitate divina in actus pravos reduplicativè ut tales; vel de Deo, ut Proviſore particulari, non de Deo, ut cauſa prima. Verùm pro eo referendo tantùm opus eſt, ut dixit Pater Herrera, recurſu ad teſtimonia Patrum, quæ admittere non poſſunt iſtud effugium tàm difficile, quàm componere inter ſe amicabili ſocietate propoſitiones contrarias, aut contradictorias, cum non levi detrimento auctoritatis, cujus pondus per ſimiles interpretationes, aut parum, aut nihil ſemper urgeret.*

15. Neſcio ſanè, an hoc elucubratum argumentum, vel copioſiſſimam orationem invidioſiùs potiùs, quàm veriùs, objiciendam putaverit, ut verum teſtimoniorum SS. PP., ac Thomiſticæ doctrinæ ſenſum ſolitis technis implicaret; ac ſi verbis, & non veritate doctrinæ integritas comprobari poſſit. Sic dum paci attentiores crebriùs eos patimur, eò liberiùs in nos inſurgunt. Sed abſit, ut in arguentium veſtigia, ad non laudabilem arrogantiam declinantium, ipſis obſiſtentes abeamus. Sola teſtimoniorum obſervatio Sapientibus demonſtrabit, contrarium adeò eſſe verum, ut quodnam ſit inter veritatem, & falſitatem diſcrimen, facilè ipſis appareat. Sufficiet & omnibus ad cognoſcendum, Thomiſtas ultra modum ab ipſis vexari, nè & doctrinâ, & validiſſimis argumentis, quibus maximè urgentur, penitus opprimantur. Paucis ergo reſpondebo, nè prolixum ſermonem tantæ prolixitati reddamus.

16. Ad primum ex Epiſt. *Joan.* reſpondetur, quòd cùm hanc nobis auctoritatem objiciunt, convincuntur manifeſtè, non vidiſſe D. *Thomam* 1.2. quæſt. 77. art. 5. ubi inquirit: *Vtrum convenienter ponantur cauſæ peccatorum concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ?* Nam profectò non hoc nobis objicerent: ibi enim S. *Thomas*

dicit in corp. art. *Concupiſcentia carnis eſt inordinatus appetitus eorum, quibus natura ſuſtentatur, vel conſervatur in ſpecie, quod pertinet ad venerea*: & in eodem ſenſu explicat cum S. *Auguſtino* concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ; ſed appetitus inordinatus non ſignificat tantùm materiale peccati, ſed etiam formale, ſivè materiale, ut ſtat ſub formali: ergo cùm *Joannes* negat, illa eſſe ex Patre, negat peccata eſſe ex Patre, non entitates peccatorum. Et cautè hìc adverſario noſtro erat loquendum, nè intelligatur damnare actum concupiſcentiæ, in quo ſolùm eſt damnabilis deordinatio. Ipſe enim actus carnalis appetitus in generationem bonus eſt, & hac ratione à Deo naturæ Authore eſt. Undè damnatur eorum hæreſis, qui apud S. *Hieronymum* dicebant, *quoniam Diabolus fecit nuptias*. Eſt ergo ille motus idem à Deo Authore, & à concupiſcentia carnis: ab illo habet, quòd ſit; ad hac, quòd inordinatus ſit: illud materiale, hoc peccati formale eſt. Eodem defectu laborat argumentum, quod fit ex cap. 3. *Jacobi*: nam ut docet S. *Thomas* 2.2. quæſt. 38. art. 1. in corp. Zelus, & contentio, quæ reprehendit *Apoſtolus*, ſumuntur pro impugnatione veritatis, quæ eſt peccatum mortale, vel pro impugnatione falſitatis cum modo indebito, quæ aliquando eſt peccatum mortale, ſi in modo ſit nimiùs exceſſus, frequenter verò eſt peccatum veniale; & hæc non eſſe ex Deo, certiſſimum eſt. Quarè D. *Thomas* in eadem 2.2. quæſt. 45. art. 1. in fine cap. explicans, quarè ſapientia illa talibus inſigniatur nominibus, ita dicit: *Quicumque enim avertitur a fine debito, neceſſe eſt, quòd aliquem finem indebitum ſibi præſtituat, quia omne agens agit propter finem. Undè ſi præſtituat ſibi finem in bonis exterioribus terrenis, vocatur ſapientia terrena: ſi autem in bonis corporalibus vocatur ſapientia animalis. Si autem in aliqua excellentia, vocatur ſapientia Diabolica propter imitationem ſuperbiæ Diaboli.*

17. Ad teſtimonia SS. PP. reſpondetur, quòd ſi textus *Auguſtini* de Spirit. & litter. cap. 31. legatur integer, nulla eſt dubitandi ratio contra Thomiſtas; nam *Auguſtinus* deſignans, quam voluntatem à cauſalitate ſubtraheret divina, immediatè ſubdit: *Quoniam mala voluntas jam ſola peccatum eſt*: docet ergo, malam voluntatem non eſſe à Deo, quod ſanè veriſſimum eſt, & omninò conforme doctrinæ ejus, & noſtræ, quam ex lib. de Civit. Dei à cap. 6. non ſemel retulimus, de origine malæ voluntatis. Ad id, quod dicitur ex art. 10. dicimus, quòd eſt futile argumentum, quod patebit manifeſtè, ſi textum *Auguſtini* adducamus integrum. Et quidem articulus *Auguſtino* impoſitus, ipsò referente, his clauditur verbis: *Adulteria, & corruptelæ Virginum Sacrarum ideò contingunt, quia illas Deus ad hoc prædeſtinavit, ut caderent.* Hìc maximè notandum primò, quòd adulteria, & corruptelæ Virginum Sacrarum, non materiale ſine deformitate, ſed deformitatem ipſam formaliter, & directè ſignificant, ut nemo poterit inficiari; ac proindè cùm verbum *prædeſtino*, propterea quòd ſignificat actum animæ interiorem, appellet conceptum formalem; talis erat impoſtura, ac ſi *Auguſtinus* doceret, Deum ad hoc Matronas, & Virgines Sacras

præ-

prædeſtinaſſe, ut illæ committerent peccata. Secundò, eamdem habuiſſe ex articulo iſto occaſionem *Auguſtini* æmulos, ut talem ipſi imponerent errorem, quem modò imponunt Thomiſtis, nempè Deum eſſe Authorem peccati; cùm enim, ut ſuprà vidimus, doceat, nos Deum ad materiale peccati movere; inde illi, ſicut iſti, putârunt inferri, Deum juxta doctrinam *Auguſtini* eſſe Authorem peccati. At reſpondet *Auguſtinus*, & nos cum ipſo dicimus. *Deteſtanda, & abominanda opinio eſt, quæ Deum cujuſque malæ voluntatis, aut malæ actionis credit Authorem, cujus prædeſtinatio nunquam extra bonitatem, nunquam extra juſtitiam eſt. Univerſæ enim viæ Domini miſericordia, & veritas. Adulteria enim Matronarum, & corruptelas Virginum non inſtruere novit Sancta Divinitas, ſed damnare: nec diſponere, ſed punire. Quæ mala homines cùm admittunt, ſuis concupiſcentiis, & cupiditatibus ſerviunt, quas ab illa prima voluntariæ prævaricationis labe traxerunt. Cùm autem declinant à malo, & faciunt bonum, à Domino greſſus hominis diriguntur, ut vias ejus velit. Propter quod dicit Apoſtolus, oramus autem ad Dominum, ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, ſed ut vos, quod bonum eſt, faciatis. Non ergo caſus ruentium, nec malignitatem iniquorum, neque cupiditates peccantium prædeſtinatio Dei, aut excitavit, aut ſuaſit, aut impulit; ſed planè prædeſtinavit judicium ſuum, quod unicuique retributurus eſt, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum, quod judicium futurum non eſſet, ſi homines Dei voluntate peccarent. Erit autem judicium manifeſtiſſimè: & omnis homo, quem diſcretio divinæ ſententiæ in ſiniſtra conſtituit parte, damnabitur, quòd non Dei, ſed ſuam exequutus eſt voluntatem.* Hæc, & nihil ampliùs ad hunc articulum *Auguſtinus*: & hæc ad verbum reſpondent Thomiſtæ. Sed quid mirum? Si una eſt omnium ſententia, & eadem debet eſſe reſponſio.

18. In aliis S. *Auguſtini* teſtimoniis ſuperflua quæri video; ſed ad ipſa ſuperflua non denego reſponſionem: omnia enim ipsô modô loquendi SS. PP. perfectiſſimè evacuantur. Fatentur namque Thomiſtæ, malas voluntates à Deo non eſſe; ad Deum non pertinere motum illum averſionis, qui peccatum eſt, & quò voluntas avertitur ab incommutabili bono ad commutabile bonum. Affirmant, nefas eſſe concedere, Deum eſſe Authorem voluntatis malæ, malamque voluntatem nos habere ex Deo. Hoc ſine dubio docent, & totis viribus cum ſuo Angelico Magiſtro defendunt. Nam licèt peccatum, mala voluntas, & motus averſivus ſupponant pro entitate, & actione peccati, ſignificant tamen de formali ejus malitiam; & cùm verba *facio*, *cauſo*, *produco*, *operor* faciant ſenſum appellativum, abſolutè verum eſt dicere, Deum nec operari, nec producere, nec cauſare peccatum, malam voluntatem, aut motum averſivum; cùm nomen ſignificans actum cum deformitate non poſſit de Deo affirmari, ut expreſsè docet D. *Thomas* in 2. diſt. 37. quæſt. 2. art. 2. *Nomen ſignificans actum cum deformitate, ſivè in generali, ſivè in ſpeciali, non poteſt dici, quòd à Deo ſit ſimpliciter. Undè non poteſt dici, quòd peccatum ſit à Deo, aut homicidium, & aliquid hujuſ-*

juſmodi, niſi cum hac additione, in quantùm eſt actus, in quantùm eſt ens. Ex quibus reſponſum manet ad teſtimonia *Chryſoſtomi*, S. *Proſperi*, D. *Fulgentii*. Nam, cùm concretum ſupponat pro actu, qui ſubſtat deformitati, & deformitas actum afficiens ſe habeat, ut ſignificatum formale, nequit verbum appellans ſupra ſignificatum formale termini, in quem fertur, abſolutè dici de Deo, ſed cum aliqua reduplicatione. His, quæ tam perſpicua, atque manifeſta ſunt, docetur expreſſa Thomiſticæ doctrinæ innocentia, & Adverſariorum calumnioſa criminatio. Rogo enim, in quo Patrum, & Thomiſtarum non eſt una mens? Quænam eſt conſequentia illa, quam Patres bonam dicunt, & quam irreprehenſibilem non credunt Thomiſtæ? Ubi eſt ſenſus ſpecificativus, ſicut & reduplicativus, quem Patres renuunt? Quam reduplicationem fugiunt Thomiſtæ, ſenſum amplectentes ſpecificativum, quem SS. PP. renuunt? Quis apud Philoſophos, & Theologos ſenſum hunc reduplicativum inficiatus eſt unquam? Falſum eſt dicere, *Deus diligit impium*, *diligit peccatorem*, *diligit Dæmonem* in ſenſu abſoluto; at in ſenſu reduplicativo quis unquam negavit, Deum diligere impium, peccatorem, Dæmonem, in quantùm ſunt entia? Quid tandem in tot citatis SS. PP. teſtimoniis vident Auctores iſti, niſi ſenſum reduplicativum? Aut quid aliud efficitur, quàm reduplicatio, dum dicit D. *Thomas* citatô teſtimonio, *Non poteſt dici, quòd peccatum ſit à Deo, aut homicidium, & aliquid hujuſmodi, niſi cum hac additione, in quantùm eſt actus, in quantùm eſt ens*? Hìcque ſilentio præterire minimè poſſum, id, quod tanquàm res facti proponit P. *Ramires*, aſſerere Thomiſtas, Deum cauſare actiones malas *ſpecificativè*. Hoc ab illorum intelligentia longè disjunctum eſt; nam ut benè notat noſtrum Collegium Complutenſe Dialect. lib. 2. cap. 20. num. 102. circa modos, quibus poteſt ſumi *in quantùm*, *prout*, *ſpecificativè*, vel *reduplicativè*; quando ſumitur *ſpecificativè*, licèt non denotet convenientiam prædicati ad ſubjectum, denotat tamen, quòd ſit ratio, vel conditio, ut conveniat; quod eſt falſum de malitia in ordine ad terminandam cauſalitatem Dei. Quare appellatio importata in ly *cauſa*, efficit, quòd idem ſit dicere, *Cauſat actiones malas ſpecificativè*, ac ſi diceretur, *ut malas ſpecificativè*. In rigore ergo hanc negant Thomiſtæ, & tantùm concedunt malas *materialiter*, & pro ſubſtrato. Iiſdem veſtigiis inſiſtens quidam Societatis Profeſſor die 20. Januarii anni 1735. Salmanticæ nomine ſui Regii Collegii ſequentem propugnavit aſſertionem: *Talem prædeterminationem phyſicam, juxta D. Thomam, eſſe contrariam libertati: & quâ parte actiones pravas ſpectat, eſſe etiam contra ejuſdem Angelici Doctoris mentem*. Non eſt, quòd immoremur circa primam aſſertionis partem, quâ apertiſſimè contrariatur Litteris Apoſtolicis, & Summorum Pontificum Decretis. Caſtiganda venit ſecunda, quâ ſatis oſtendit ignorare eum, quid, de quo loquatur, & in quo poſita ſit vis quæſtionis. Tam falſum eſt, D. *Thomæ* Scholam id ſentire, quàm verum eſt, *Calvinum* id docuiſſe: quod damnat *Tridentinum* ſeſſ. 6. can. 6. Aliud quippè eſt Deum cauſare actionem, quæ eſt in peccato, quatenùs actio eſt; aliud cauſare actionem

nem pravam. Primùm docent Thomiſtæ cum D. *Thoma*; cùm veriſſimè ſit Deus cauſa illius exercitii, ad quod phyſicè prædeterminat, ut eſt actio, quatenus ens eſt, quæ eſt in peccato. At ſecundum eſt Calviniani dogmatis veriſſima expreſſio, quô Deum conſtituit Auctorem peccati. Quid namque eſt peccatum, niſi actio prava, ſeù, quod idem eſt, actus humanus malus? Ut peccati definitionem, tradens docet D. *Thomas* 1.2. quæſt.71. art.6., ubi per ly *actus malus* exprimitur ſubtractum, quod inficitur malitiâ, quæ ſignificatur per ly *malus*: idemque accidit in complexo poſito in aſſertione, *actiones pravas*. Nimis ergo abſonum, quinimò directè pugnat cum doctrina Thomiſtarum hoc aſſertum: quo *Calvini* blaſphemiam cum Scholæ Thomiſticæ dogmate, ſub eo verborum fuco, & ſpecie, involvere, ac confundere conatus eſt. Pellatur ergo, dejiciatur, ſtirpituſque abrogetur hujuſmodi Thomiſtis facta calumnia, ſicut & quod hìc imprudenter, & falsò contra M. *Gonet* dicitur, *quòd pro ſolita ingenii ſui facilitate vias aliis inacceſſas inoffenſo greſſu percurrit*: etenim cùm nihil ex his, quæ nobis opponunt, verum eſſe ab ipſis demonſtrari poſſit, ipſi potiùs attentiſſimè videant, ne viam SS. PP. inacceſſam celeriter contentionis animoſitate percurrant. Nos autem ejus ſententiæ ſumus. Abſit enim, ut rectâ ſemitâ relictâ, aliam, quam à recto veritatis ſcopo abducentem judicamus, viam ingrediamur.

§. III.

Solvuntur Argumenta a ratione.

19. SEd jam ad lectiſſima Adverſariorum argumenta pro poſſeſſione virium noſtrarum ſolvenda properemus. Objiciunt primò: Si Deus voluntatem creatam ad entitatem materialem peccati efficaciter prædeterminaret, vitari non poſſet, quin Deus eſſet cauſa peccati. Hoc probant primò, quia homini non aliâ ratione attribuitur, ut cauſæ, malitia peccati, niſi quia ſuo concurſu attingit materiale peccati: & ex oppoſito voluntas creata reddita impeccabilis, v. g. ex vi viſionis beatæ, non valet attingere malitiam, quia nec entitatem materialem peccati attingere poteſt: ergo Deus erit cauſa peccati, ſi ad illam efficaciter prædeterminat.

20. Secundò: Deus nequit præcipere materiale peccati, quin præcipiat malitiam: ergo nec poteſt prædeterminare ad materiale peccati, quin ſuâ prædeterminatione malitiam cauſet. Patet conſequentia: nam ideò antecedens eſt verum, quia materiale peccati, & illius malitia ſunt connexa: ergo & propter eamdem rationem conſequens debet eſſe verum.

21. Tertiò: Determinare principium ad aliquod extremum, eſt illud conſtituere in ſtatu determinationis ad ipſum, extrahendo principium ab ſtatu indifferentiæ ad tale extremum, & ad oppoſitum; ſed noſtra

ſtra voluntas ex ſuppoſitione materialis, vel entitatis peccati, non eſt indifferens, ſed determinata ad malitiam, cùm jam ſit inconjungibilis cum carentia malitiæ: ergo Deus conſtituens voluntatem in hac ſuppoſitione, nempè ſub materiali, entitateque peccati, determinat ad formale: ergo non ſolùm permittit illud, ſed cauſat. Quod confirmari poteſt: Neceſſitas ad actum, qui non poteſt fieri ſine modo, eſt neceſſitas ad talem modum: undè neceſſitas claudi ad ambulandum eſt neceſſitas ad claudicandum; & nequit contineri intra ſphæram omnipotentiæ hoc, quod eſt, hominem claudum ambulare, quin contineatur ipſum claudicare: ergo neceſſitas ad actum, qui non poteſt fieri ſine malitia, eſt neceſſitas, vel determinatio ad malitiam.

22. Reſpondetur ad primum diſt. antec. Ideo attribuitur homini malitia peccati, quia ſuo concurſu attingit materiale peccati, ut fundat peccati malitiam, conc. antec. quia abſolutè illud attingit, neg. antecęd. & conſequentiam: quia Deus non prædeterminat ad materiale peccati, ut fundat malitiam, ſed quà formaliter eſt ens. Cujus ratio eſt, quia creatura ponit actum, cùm tamen ratione legis teneatur ab actione illa abſtinere. Pro cujus intelligentia obſerva maximè, quòd dupliciter voluntas in operando poteſt deficere: ex defectu ſcilicet actualis ſubjectionis ad regulam rationis præcedente pro ſigno priori ad peccatum; & ex conſequenti defectu rectitudinis debitæ actui formaliter; & cùm defectus iſte ſit ipſa malitia, iſtô conſtituitur formaliter actus moraliter pravus. Prior autem ille defectus eſt inclinatio cauſæ ſecundæ deordinatæ à debito fine: ideòque cauſa prima, quæ hoc titulô ſecundis debet præbere concurſum, juxta exigentias ipſarum, illum præbet ſummâ ſanctitate, & naturali ordinis rerum neceſſitate: adeò ut nonniſi operando miraculosè, & contrà rerum exigentias, poſſit negare concurſum actioni prævium. Undè malitia eſt ſolius creaturæ; bonitas autem phyſici actûs principaliter eſt Dei. Hæc doctrina eſt D. *Thomæ* 1. par. quæſt. 49. art. 1. ad 3. *Undè nunquam ſequitur malum in effectu, niſi præexiſtat aliquod aliud malum in agente, vel materia, ſicut dictum eſt: ſed in rebus voluntariis defectus actionis à voluntate actu deficiente procedit, in quantùm non ſubjicit ſe actu ſuæ regulæ. Qui tamen defectus non eſt culpa, ſed eum ſequitur culpa ex hoc, quòd cum tali defectu operatur.* Et 1. 2. quæſt. 75. art. 1. *Voluntas carens directione regulæ rationis, & legis divinæ cauſat inordinationem actûs; provenit enim defectus ordinis in actu ex defectu directionis in voluntate*: quod & repetit ibi ad 3. & art. 2. & quæſt. 1. de malo art. 3. in corp. Sic ergo primus ille defectus actualis ſubjectionis eſt cauſa, & radix, ut ſe habeat deficienter, & ſit cauſa malitiæ. Cum ergo Deo repugnet defectus actualis ſubjectionis ad regulam rationis, quippè ipſe idem prima regula eſt, hinc fit, quòd volens entitatem peccati, non vult malitiam, nec quòd creatura modô defectivô operetur. Hæc eſt ſolutio D. *Thomæ* 1. 2. quæſt. 79. art. 1. ubi cùm ſibi idem propoſuiſſet argumentum: *Homo non dicitur eſſe cauſa peccati, niſi quia eſt cauſa actûs peccati; nullus enim intendens in malum operatur: ſed Deus non eſt cauſa peccati:*

ergo

ergo non eſt cauſa actûs peccati; ad id reſpondet, *Dicendum quòd in hominem, ſicut in cauſam, reducitur non ſolùm actus, ſed etiam ipſe defectus, quia ſcilicèt non ſubditur ei, cui debet ſubdi, & ideò eſt cauſa peccati. Sed Deus ſic eſt cauſa actûs, quòd nullô modô eſt cauſa defectûs comitantis actum, & ideò non eſt cauſa peccati.* En formaliſſima ratio, quarè voluntas cauſans actum, cauſet & deformitatem, quia nempè cauſat illum cum defectu actualis ſubjectionis ad regulam rationis, qui defectus formalem malitiam præcedit.

23. Ex quibus conſtat ſolutio ad id, quod ibi dicitur de Beatis, vel negando cauſalem; vel illâ admiſsâ negando conſequentiam. Cauſalis non eſt vera abſolutè loquendo; ſed ideo voluntas impeccabilis non poteſt attingere entitatem peccati, quia illam deordinare non poteſt à fine, cui adhæret immobiliter, cùm ad iſtum non ordinetur bonitas purè phyſica, ſed ſolùm honeſta, cùm finis honeſtiſſimus ſit. Undè etiam Deus, qui ſolus poteſt poſitivè ordinare in finem entitatem peccati, non ordinat illam, ut purè phyſicam, ſed ut honeſtam, aliter in finem honeſtum non ordinaret. Eſt autem honeſta Deo propter fines Providentiæ, quos ſolus poteſt intendere univerſalis Proviſor. Quarè dum manet adhæſio ad finem illum deordinatæ inclinationis humanæ, entitas illa non eſt amabilis. Quòd ſi impeccabilitas non oriatur ex viſione, ſed præcisè ex unione hypoſtatica, ſecluſis donis accidentalibus, eidem fini adhæret immobiliter negativè, ſtante cognitione finis, ac legis; nec poteſt averti etiam per actum phyſicum materialiter contrarium, quia indecens eſſet, Deum hominem ferri ad purè ſenſibilia, niſi homo ille fatuus eſſet, vel omni uſu rationis privatus. Cujus ratio eſt, quia reſpectu voluntatis creatæ, nec eſt titulus, quo purgetur ejus concurſus ab attingentia malitiæ, nec ponit talem entitatem, niſi cum defectu illo præcedente ſubjectionis ad regulam rationis; qui defectus, ut diximus, Deo repugnat, ſicut & titulo cauſæ primæ tenetur ad exigentias cauſarum attendere, ut illas ſuo concurſu præmoveat.

24. Ad ſecundam probationem conceſſo antecedent. negatur conſequentia propter maximum diſcrimen inter concurſum purè phyſicum, & moralem, ſive ſit præceptum, vel conſilium, vel ſuaſio, quæ in ſuo influxu à malitia præſcindere non valent. Hæc enim tria reſpiciunt actum, ut hìc, & nunc à voluntate ponendum in his circumſtantiis; nam præceptum ſic tendit, ſicut & ſuaſio, *pone modò actum*; conſilium ait, *bonum eſt actum modò ponere hic, & nunc*: quarè non reſpiciunt actum quoad entitatem purè phyſicam, ſed practicè, & ut voluntate exercitè ponendum; ridiculus enim eſſet conſilians, qui diceret: pone actum furti quoad entitatem præciſam ab omni circumſtantia, & à nocumento proximi. Conſilium ergo, ſivè præceptum entitatis peccati cauſabit illam, prout ſpectat ad genus moris; nequit enim cauſare quod ſpectat ad genus phyſicum, quin cauſet quod pertinet ad genus moris. At prædeterminatio influit in actum, ut ſpectat ad genus phyſicum; quarè poteſt attingere entitatem, quin cauſet ipſam malitiam; cùm ſolùm attingat ter-

minum inclinationis, & objectum per ſe amabile à voluntate, quod ſaltem bonum phyſicum eſſe debet.

25. Vel aliter reſponderi poteſt, quòd ſi Deus præciperet entitatem peccati, præciperet etiam malitiam, eſſetque cauſa per ſe illius. Immò, ut amplius dicamus, non præciperet malitiam, ſed præcepto tolleret: ſicut præcipiendo *Abrahæ* mortem filii, ſubſtulit malitiam Parricidii; ut dixit *Auguſt.* Epiſt. 80. aliàs 65. *Neque enim malum fuit Abrahæ nutrire & educare filium, quoad poſſet, quantum in ipſo eſſet, uſque ad finem vitæ ſuæ: ſed repente juſſus occidere, mutavit utique non prius malam ſententiam, ſed quæ mala eſſet, ſi poſt juſſum mutata non eſſet*: quòd non eſt hujus loci diſputare. Aliqua namque ſunt ita intrinſecam malitiam habentia, ut non poſſint ſub diſpenſatione Dei cadere, nec ab illis malitia tolli; etſi fingeretur, quòd Deus ea præciperet, eſſent, & non eſſent mala. Etenim cùm præceptum ſit prima regula moralitatis, ejuſque finis intrinſecus, & proprius ſit reddere homines virtuoſos, ipſoſque ad Beatitudinem perducere, entitas illa, phyſicè bona, ſemel præcepta, non eſſet moraliter mala, ſed potiùs honeſtate morali gauderet. Quarè tunc caſus deficeret formale malitiæ ad defectum materialis ab ipſa denominabilis; cùm hæc entitas, hoc ipſo, quòd Dei præceptum terminaret, redderetur moraliter honeſta; non quia hæc moralis honeſtas conveniret ipſi ſecundùm id, quòd habet in genere phyſico, ſed eſſet moraliter honeſta honeſtate abſolutâ, efficiente prædictam entitatem: & cùm malitia, & bonitas ſint differentiæ formaliter oppoſitæ actûs quâ formaliter ab honeſtate morali denominabilis, non eſt denominabilis à malitia peccati. Uno verbo, præceptum aufert ab actu, quòd ſit materiale peccati. At velle Dei, cùm terminetur ad omne bonum, quod ſit tale, tàm in genere phyſico, quàm in genere moris, indifferenter ad utrumque ſe habet, ſolùmque ex parte termini debet correſpondere bonitas; non quæ præcisè ſit moraliter talis, ſed ſufficit, quòd ſit bonitas phyſica, quæ ab actu non tollit, quòd ſit ſubſtratum malitiæ: quarè bene valet: *Hic actus eſt à Deo præceptus: ergo non eſt ſubſtratum formaliter tale malitiæ*; non tamen è contra: *Hic actus cauſatur phyſicè à Deo: ergo non eſt ſubſtratum malitiæ.* Inſtaturque efficaciter argumentum: Si Deus præciperet, aut indifferenter conſiliaret malum, & bonum, malitia, aut nulla eſſet, ut ſolutio noſtra probat, aut ſi ſtemus contrariorum argumento, tribuetur Deo; & tamen juxta Adverſarios, Deo danti, & offerenti voluntati concurſum indifferentem ad bonum, & malum, ipſumque poſitivè volenti, non tribuitur malitia peccati: ergo diverſimodè diſcurri debet de præcepto, ac deconcurſu Dei.

26. Sed contra inſtabis. Primò, quia ille, qui efficaciter decernit exiſtentiam alicujus objecti, debet attendere, an malitia inevitabiliter ſequatur ex illo objecto prædefinito, nè turpitèr prædefiniat. Secundò: Deus præcipere poteſt, ut Creatura faciat, quòd ipſe voluntate efficaci vult fieri; ſed hac voluntate vult fieri materiale peccati: ergo & poterit præcipere materiale peccati.

27. Ad primum reſpondetur, diſt. maj. Si ſit particularis proviſor, conc.

conc. maj. ſi generalis proviſor, ſubdiſtinguo: Si malitia ſe habeat de formali ad prædefiniendum, conc. maj. Si tantùm concomitantèr, aut logicè connexivè ad cauſalitatem materialis, prout â cauſa defectiva, nego maj. Hæc enim eſt differentia, quòd vel ille, qui efficaciter decernit tale objectum, eſt particularis proviſor, vel eſt proviſor generalis, ac totius naturæ defectibilis. Si eſt proviſor particularis, malitiam objecti prædefiniti vitare tenetur, nec eſt ratio aliqua ipſius decretum à malitia excuſans. Si verò ſit generalis proviſor, ad hoc minimè tenetur, cùm malitia non de formali ſe habeat ad prædefiniendum; cùm ſolùm oriatur ex defectu Creaturæ. Cujus ratio eſt, quia illa obligatio abſtinendi à materiali entitate peccati, per accidens, & purè concomitanter ſe habet reſpectu Dei, qui, ut munus exequatur cauſæ primæ, & proviſoris univerſalis cum inclinatione tunc prædominante, debet concurrere, & ob ſuavitatem, quâ bono providet univerſali, permittere debet, quòd Creatura ex ſe defectibilis aliquando deficiat. Creaturæ quidem, cui providere incumbit de bono proprio, cura debet eſſe, ne cadat; authori verò generali, cui totius Univerſi incumbit providentia, obligatio illa non adeſt. Immò hinc agnoſcimus magnam Dei miſericordiam, qui ab inclinationibus noſtris, juxta quas ut prima cauſa deberet præconcurrere, ſpecialiſſimo ſuæ gratiæ beneficio, ac magno potentiæ ſuæ miraculo nos multoties revocat. Lex ergo, quâ tenetur Creatura vitare malitiam, Creatorem non ligat, ſed purè concomitanter ad illum comparatur. Sicut lex, quæ peccatorem occultum arcet à petenda, & accipienda Euchariſtia, purè materialiter ſe habet ad Sacerdotem publicè miniſtrantem. Deus itaque ex munere proviſoris generalis providet bono communi principaliùs, quàm bono alicujus particulari; expedit autem bono communi, ut defectibilia aliquando deficiant, quandoque quidem non ſolvendo actum debitum, quandoque verò per actum contrarium. Undè & ad Deum pertinet, ut concurrat ad entitates defectuoſas, entitates cauſando, & defectus permittendo,

28. Ad ſecundum reſpondetur negando maj. nam poteſt quis licitè, prudentèr, & honeſtè efficere, quod nec honeſtè, nec prudentèr, & licitè conſiliare poteſt. Quod conſiliatur, neceſsè eſt, ut licitè executioni mandari poſſit; & rectè componitur, quòd licitè non poſſit exequi, quod alius efficaciter velle poteſt. Sacerdos licitè poteſt Miſſam celebrare, non tamen hoc laico conſiliare poteſt, quia ipſi maximum peccatum eſſet. Ita in caſu præſenti, Deus poteſt efficaciter velle, exiſtere entitatem peccati, quia eſt prima cauſa totius bonitatis phyſicæ; at hanc præcipere nequit Creaturæ, quia cùm ſit ſimul efficiens, & deficiens, ſimul cauſaret malitiam. Ergo indecens eſſet Deo præcipere alteri, quòd ille licitè cauſare nequit.

29. Ad tertiam majoris probationem dicimus, quòd ſicut indifferentia potentiæ ad ſua extrema, ſeu exercitia duobus contingere modis poteſt, & totidem contingit determinatio ad unum exercitium, ſeu extremum: indifferentia quippè alia eſt ſuſpenſionis, & potentialitatis, alia verò poteſtatis, & dominii, quæ rurſus ſubdividitur, ut toties diximus,

in indifferentiam poteſtatis ſupremæ, ac ſupremi dominii, ac indifferentiam poteſtatis ſecundæ, & ſubordinatæ, ſeu dominii ſecundi, & ſubordinati. Determinatio quoque alia eſt, quæ tollit ſuſpenſionem, ac potentialitatem,& hæc non minuit, immò perficit libertatem. Undè Deus eſt maximè liber, quia omni caret potentialitate, quæ debeat removeri, ut agat: alia verò determinatio deſtruit poteſtatem,& dominium actûs, qualis eſt determinatio bruti ad agendum, & qualis eſt illa *Calvini* prædeterminatio. Cùm ergo ſupponi debeat in præſenti, per phyſicam prædeterminationem non deſtrui libertatem (nam & frequenter Jeſuitæ aſſerunt, quòd hoc ſuppoſito adhuc per prædeterminationem ad materiale peccati Deus diceretur author peccati; ut ſic punctum hujus difficultatis ſtrictioribus terminis diſcutiant) facilis eſt ſolutio: nam determinatio illa, ad quam infallibiliter, & quaſi activè ſequitur malitia actûs, nimirùm ipſa entitas, prout à voluntate hominis, liberè eſt poſita à voluntate ipſius in occaſione, in qua propter inſtantiam præcepti à tali actûs entitate abſtinere deberet, & Deum orare, à qua tamen obligatione abſtinendi ab hujuſmodi actu Deus eſt liber; immò debet concurſum diſpenſare juxta exigentiam voluntatis ſecundò liberæ, jure cauſæ primæ: & non tenetur ex promiſſione illum negare, ut Auctor gratiæ; quia ſolùm promiſit petentibus: *Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis,& fiet vobis. Marc.* 11. 24. Quarè diſt. maj. Eſt illud conſtituere in ſtatu determinationis oppoſitæ dominio, & poteſtati ſuper utrumque extremum, neg. maj. in ſtatu determinationis oppoſitæ ſuſpenſioni, & potentialitati,ſubdiſtinguo: juxta exigentiam rei determinandæ, conc. contra,aut præter exigentiam (in caſu de quo agimus) neg. maj. & diſt. min. ex ſuppoſitione entitatis ſibi libera, & juxta ejuſdem exigentiam eſt determinata ad malitiam, conc. ex ſuppoſitione ſibi non libera, nec exacta, neg. & diſt. conſequens: ſi conſtitueret præter,aut contra inclinationem,ſeu exigentiam createæ voluntatis,concedo: conſtituens verò juxta liberam ejus eſſe exigentiam,nego. Quin potiùs, ut dictum eſt, Deus ex ſuppoſitione conceſſæ indifferentiæ ab bonum, & non bonum, malum, & non malum, debet juxta liberam exigentiam Creaturarum operari, & eum concurſum præbere, qui cauſæ primæ eſt; niſi aut exoratus illum neget, ut auctor gratiæ, aut non exoratus ex ſuperexcedente miſericordia. Et miror, hoc argumento uſos eos,qui producentem formale peccati ſine injuria Deum imaginantur; quia, ajunt, determinatur à Creatura. Quantò minus, quantòque decentius eſt, Deum operari materiale ſine formali juxta exigentiam Creaturæ,quàm operari etiam formale determinatum ab illa?

30. Sed objicies:Ut determinatio ad malitiam orta ex entitate actûs ortum haberet unicè à voluntate, & non à prædeterminatione, deberet entitas actûs poni liberè à voluntate; ſed à voluntate prædeterminata non poteſt liberè poni entitas actûs: ergo determinatio ad malitiam orta ex entitate actus non à voluntate unicè, ſed à prædeterminatione ortum habet. Prob. min. Ut determinatio illa liberè poneretur à voluntate prædeterminata,deberet in voluntate ſupponi poteſtas ad extremum con-

contrarium: hæc non datur in voluntate prædeterminata, quod probo: quia, ut ſit in voluntate poteſtas ad aliud extremum, requiritur, quòd Deus ſit paratus ad concurrendum cum voluntate ad illud, vel ſaltèm, quòd non ſit determinatus,ut concurrat ad unum determinatè; ſed hæc præparatio Dei repugnat, cùm voluntas eſt prædeterminata; nàm per decretum, quo prædeterminationem contulit, ſe determinavit, ut concurreret ad hoc extremum præ aliis: ergo.

31. Confirmatur primò: Ut tranſgreſſio legis ſit à voluntate,& non à Deo, requiritur, quòd Deus non præſupponatur determinatus ad actum, qui eſt inevitabiliter legis tranſgreſſio: alioquin non eſſet paratus, ut concurret cum voluntate ad impletionem legis, & conſequentèr voluntas, quæ ſine concurſu Dei nihil poteſt facere, libera non eſſet ad impletionem legis: hæc autem præparatio Dei non ſtat, cùm voluntas eſt prædeterminata ad entitatem peccati: ergo.

32. Præterea: Ut determinatio ad malitiam non ſit à Deo ex ſuppoſitione illius entitatis, requiritur, quòd illa entitas prout à Deo, ſit conjungibilis cum carentia malitiæ; ſed illa entitas prout à Deo non eſt conjungibilis cum carentia malitiæ: ergo.

33. Sed facilis eſt omnium ſolutio: ad primum nego utriuſque Syllogiſmi minorem, & ad probationem diſt. maj. præparatione antecedenti, conc. conſequenti,nego. Unde patet ad reliqua; quia Deus antecedenter, ut cauſa prima, paratus eſt ad concurrendum juxta exigentias ſecundarum. Unde ſi creata voluntas, aut non inclinet in actum malum, aut etſi inclinet, oret, ut *Paulus*: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus*? Deus ad actum peccati non prædeterminabit, aut quia à cauſa ſecunda non exigitur concurſus; aut quia juvare contra inordinatas inclinationes, cùm oraverimus, promiſit. Ex ſuppoſitione autem exiſtentis præmotionis, tollitur conſequenter indifferentia præparationis Divinæ, quæ antecedenter manet eadem ſemper. Sed quis ſomniavit, lædi libertatem ex conſequentibus ſuppoſitionibus? Ex quibus manifeſta eſt primæ confirmationis ſolutio. Ad ſecundam neg. maj. Sed ſufficit, quòd prout à Deo non ſit inconjungibilis cum malitiæ carentia, eſtò non ſit cum illa poſitivè conjungibilis. Nam ex Deo non habet poſitivam inconjungibilitatem cum malitiæ carentia; ſed nec conjungibilitatem poſitivam cum illa: permittit enim, prout à Deo, cum malitia conjungi; cæterùm ex alio capite, ſcilicet, prout à voluntate, petit cum malitia conjungi.

34. Ad illud, quod in confirmationem tertiæ probationis principalis argumenti ſupra num.21. adducebatur, id ipſum quod hucuſque repoſuimus, denuò dicimus. Omiſſo enim antecedenti, & conſequenti, quid contra nos, ſi doctrinæ datæ ratio habeatur, non invenio. Ubinam enim illa neceſſitas ad actum, qui non poteſt fieri ſine malitia? Non in Deo; quia neceſſitatem non impoſuit, qui juxta Creaturæ exigentiam, jure primæ cauſæ illam præmovit. Non in Creatura, quia liberè hæc ſe inclinando in malum, & non orando ad bonum, exegit concurſum. Manet ergo neceſſitas ex ſuppoſitione:quia nempè ſuppoſito,quòd Deus

juxta

juxta exigentiam Creaturæ illam determinavit, nequit ſimul, vel in ſenſu compoſito non determinare. Hocnè eſt contra libertatem? Immò ejuſmodi ſunt apud omnes omnia libertatis exercitia. Exemplum claudicantis nihil juvat contrarios, quin potiùs nocet: quia ſicùt defectus claudicantis omnem neceſſitatem importat, non ex cauſa prima, ſed ex vitio ſecundæ, ita defectus in actionibus liberis. Claudicantis verò defectus neceſſitatem importat aliundè, & non ex concurſu, ſcilicèt, quia irrectitudo tibiæ non provenit à libertate creata, ſicut irrectitudo exigentiæ in actum malum; ſed à neceſſario principio. Dicere, quòd defectus tibiæ cadit poſitivè (ut innuitur) intra Sphæram Omnipotentiæ, error phyloſophicus eſt. Nàm irrectitudo non pertinet ad eſſe, ſed ad non eſſe. Idem dicimus de defectu morali. Antecedens omiſimus; quia confundit neceſſitates Logicam, & Metaphyſicam; quarum hæc ad cauſarum ordinem, illa ad illationem pertinet, ex qua ad Metaphyſicam neceſſitatem non eſt conſequentia: alioquin intentio Prædeſtinationis *Chriſti* Redemptoris, & intentio pœnitentiæ noſtræ eſſent cauſæ peccatorum.

35. Secundò objicies, quòd Deus prædeterminans ad entitatem peccati, non vult, hanc exiſtere ſine malitia: tùm, quia non determinat, ipſam exiſtere modo chimærico, & impoſſibili: tùm, quia modus poſſibilis efficiendi actum peccati eſt efficere deficiendo; cùm efficere peccatum non deficiendo, chimæra ſit: tùm, quia determinat entitatem in circumſtantiis, in quibus ſcit, non poſſe à malitia ſeparari; ſed entitatem exiſtere cum malitia eſt entitatem exiſtere, & exiſtere malitiam, quia unum exiſtere cum alio eſt unum exiſtere, & aliud: ergo Deus prædeterminans ad entitatem peccati, prædeterminat ad malitiam.

36. Ad quod reſpondetur, quòd licèt Deus prædeterminans ad entitatem peccati, determinet, entitatem exiſtere cum malitia permiſſa, cùm oppoſitum ſit chimæra, ut rectè dicitur in argumento; at non determinat, entitatem exiſtere cum malitia determinata ab ipſo, ſed permiſſa ab ipſo, & determinata à Creatura: at determinare unum exiſtere cum alio permiſſo, non eſt determinare unum, & aliud, ſed determinare unum, & permittere aliud. Inſtantia eſt in concurſu Dei: dum Deus determinat conferre auxilium prævisum inefficax, non determinat tale auxilium exiſtere ſine peccato, ſed exiſtere cum peccato, non determinato, ſed permiſſo à Deo. Et ſimiliter, dum determinat voluntatem, ut efficiat entitatem, solùm determinat ipſam, ut illam efficiat modo poſſibili effectivo, non defectivo. Et dum determinat *Chriſtum* Redemptorem, vel pœnitentiam, non determinat, ſed permittit peccatum eſſentialitèr requiſitum: ſicut & voluntas creata, quæ intendit directè, exiſtere actum peccati, non intendit directè, exiſtere malitiam eſſentialitèr requiſitam, ut exiſtat actus; alia enim inter requiſita ad exiſtentiam actûs ut determinata requiruntur, alia ut solùm à determinante permiſſa: quarè cùm malitia ſit purè permiſſa, Deus determinans entitatem, non determinat, ſed purè malitiam permittit.

37. Tertiò objicies ex P. *Marin* diſp. 5. ſect. 3. num. 55. Non poteſt Deus

Deus efficaciter velle, quod prohibet, cùm objectum prohibitum non poſſit licitè poni; ſed Deus prohibet materiale peccati, quod licitè non poteſt poni à Creatura ſub conditione prohibitionis; cùm ſit inſeparabile à malitia, & periculum vehemens, quod nequit à malitia dividi: ergo nec entitas peccati eſt amabilis à Deo, nec prædeterminabilis, & conſequentèr ſicut rectæ rationi diſſonat hic actus: *Volo malitiam*, ita nec eſt intra ſphæram objecti amabilis periculum, & diſſonat rationi rectæ hic actus: *Volo periculum inſeparabile à malitia*.

38. Hoc majorem vim accipit ex eo quòd Deus nequit prædeterminare faciendum, quod factum punit. Unde S. *Fulgentius* lib. 1. ad *Monimum* relatus à D. *Thoma* q. 3. de malo art. 1. ait: *Deus non eſt ultor illius, cujus eſt auctor*, & quia aliàs puniret adimpletionem voluntatis ſuæ: ſed punit actionem phyſicam odii Dei liberè poſitam à voluntate; cùm prohibeat actionem illam phyſicam ſic exiſtentem, præcipiens homini, ne ponat actionem phyſicam odii Dei contaminatam malitiâ formali: ſed hominem illam, ut ſic, non ponere, vel eſt, eam non ponere in circumſtantiis libertatis, vel tam in iis circumſtantiis ponere ſeparatam à malitia, quod implicat: ergo Deus prohibet actionem phyſicam odii Dei liberè exercitam à voluntate.

39. Prætereà: Deus vult hanc veritatem, *Si homo elicit odium, ponet cum malitia formali*: quia vult, quòd homo ſit plenè liber ad odium, & illius carentiam, & ſimul, quòd habeat notitiam repræſentantem malitiam odii, quæ ſunt fundamenta hujus veritatis, *Si homo elicit odium, ponet odium cum malitia*: ſed Deus prædeterminans ad actum, vult hanc veritatem, quòd extet odium: ergo & vult quòd malitia ponatur à voluntate. Patet conſequentia, quia qui vult veritatem præmiſſarum, ex quibus evidentèr infertur aliqua concluſio, vult veritatem concluſionis illatæ; ſed ex his duabus præmiſſis: *Si voluntas ponit odium, ponit malitiam; ſed voluntas ponit odium*, evidenter infertur hæc concluſio: *Voluntas ponit malitiam*: quia arguitur à veritate conditionalis, & poſitione conditionis ad poſitionem conditionatæ: ergo ſi Deus poſitivè amat veritatem præmiſſarum, & debet amor terminari ad malitiam peccati.

40. Hoc argumentum, ubi dictorum à nobis ratio habeatur, difficultate caret. Obſervandum eſt, quòd ſi Deus prædefineret actum peccati, citra omnem creatæ voluntatis exigentiam, amaret peccati malitiam, & eſſet ſpecialis auctor ejus; ſicut de primis actionibus dixi. Cùm verò prædefinitio actûs ſupponat, ut materiale, deordinatam inclinationem voluntatis exigentis hunc concurſum, nullâ ratione fieri poteſt, ut malitiam amet; licèt neceſſarium ſit, ut amet concurſum; alitèr ſe primam omnium entium cauſam non amaret. Deinde obſervandum, quòd perperam ab arguente appellatur *periculum* actus phyſicus peccati, periculum enim præcedit actum, non ſolam malitiam. Quarè abigenda eſt hæc denominatio, nè omnia confundamus. Ad argumentum ergo reſpondeo, Deum quidem velle non poſſe efficaciter, & abſolutè quod prohibet; quod eſſet velle, ut ſpecialis Auctor: poſſe tamen velle

ex

ex ſuppoſitione exigentiæ creatæ, quod eſt velle generaliter, & ut Auctor eſt naturæ; quo jure fieri non prohibet. Prohibitio, legislatoris eſt; prædefinitio abſoluta, benefactoris: prædefinitio tandèm ex ſuppoſitione exigentiæ, primæ cauſæ eſt. Deus, quia infinitus, hæc omnia ſimul munera obit, cujus eſt, & cauſare, & providere, & privilegiis donare. Creaturæ autem eſt vitare id, quod ex ſuppoſitione proprii vitii poteſt Deus velle. Neque hoc eſt caput difficile; cùm gubernator Reipublicæ nequeat velle hominis mortem abſolutè; quam ex ſuppoſitione delicti velle tenetur. Deo igitur neceſſarius eſt, attento cauſarum ordine, iſte actus: *Volo actum inſeparabilem à malitia Creaturæ*; ſicut Gubernatori iſte: *Volo capitis damnationem conſequentem culpam*.

41. Ad ſecundum reſpondetur, Deum non punire actionem phyſicam odii eà ratione, quâ prædeterminata eſt, ſed eâ ratione, quâ ponitur à Creatura, quæ non ponit illam, ut eſt præcisè bona phyſicè, ſub qua ratione prædeterminatur à Deo, ſed ponit liberè illam actionem phyſicam contra legem prohibentem, ut modò diximus de fundamento malitiæ. Non ergo Deus prohibet, nec punit, quod determinat. Nam in eo, quod determinat, id amat, quod jure cauſæ primæ efficere ſolus debet, & poteſt; in eo verò, quod punit, id odio habet, quod vitio ſuo Creatura deordinatè exegit, & prout exegit, fecit: ſicut in phyſicis, Deus non amat claudicationem, ſed greſſum claudi: unde ſi claudicatio eſſet de genere moris, eſſet in claudi greſſu, quod Deus amaret, & quod odio haberet, & puniret. Sic bonitas phyſica determinatur, ſed non prohibetur à Deo: aliàs omnes actus phyſicè boni prohiberentur à Deo. Malitia ergo moralis eſt, quæ formalitèr prohibetur; cùm præceptum prohibens actum, non tollat bonitatem phyſicam actûs, nec ipſum extrahat à determinatione phyſica Dei: undè ſolùm bonitati phyſicæ adjungitur malitia moralis: quarè voluntatem non adimplere præceptum, dicit efficere, & deficere: efficere ex Deo, deficere ex ſe ipſa: & Deus non prohibet, nec punit, quòd efficiat, ſed quòd efficiat deficiendo. Hoc eſt, quod punit, & prohibet, at non quod determinat. Et mirum ſanè, D. *Thomam* loco citato, & in ſententiariis diſt. 37. adduxiſſe auctoritatem S. *Fulgentii*, ut probaret, Deum non eſſe cauſam peccati, & illam penitùs omiſiſſe in ſequentibus articulis, ubi expreſsè docet, & probat, Deum eſſe cauſam entitatis peccati; hac ſanè ratione, quia credidit, ſophyſma fore argumentum ex illa formatum.

42. Ad tertium, quod ſophyſma, & non argumentum eſt (committitur enim fallacia accidentis) concedenda eſt major; omnem enim veritatem diligit Deus. Sed quis adeò cœcus eſt, ut non videat; aliud eſſe, Deum velle veritatem propoſitionis, & aliud velle exiſtere enuntiata per veram propoſitionem? Diſtinguenda inſuper eſt minor: Vult, quòd exiſtat odium abſolutè à ſe prædeterminatum, nego: prædeterminatum ex ſuppoſitione humanæ exigentiæ, conc. min., & neg. conſequentiam. Quæ ut eſſet recta, debebat poni odium ex abſoluta prædeterminatione Dei. Conſidera hunc ſyllogiſmum, & omnis abibit æquivocatio. *Si voluntas ſecundùm ejus exigentiam à me præmota ponat*

nat odium, ponet cum malitia formali, ſibi, & non mihi imputabili; ſed ſecundùm ejus exigentiam à me præmota, ponit odium: ergo illud ponit cum malitia formali ſibi, & non mihi imputabili. Qui ſyllogiſmus rectè concludit: non autem ille argumenti, in quo accipitur ſubjectum deformitatis pro deformitate aliunde proveniente.

43. Sed inſtabis primò: Actiones prohibitæ, quia malæ, quale eſt odium Dei, malæ ſunt independentèr ab omni lege prohibente; quarè malæ eſſent, etſi prohibitæ non eſſent: ergo Deus illas prædeterminare nequit. Patet conſequentia; nam ideo Deum præmovere diximus, quia Deus ex nulla lege tenetur abſtinere à prædeterminatione talis entitatis, & actionis: undè entitas illa eſt purè effectus reſpectu Dei, & nullo modo defectus: ergo ſi independentèr à lege actio illa eſt mala, & defectuoſa, etiamſi nulla ſit lex reſpectu Dei, Deus illam non poterit prædeterminare. Secundò: Nequit eſſe aliquid in aliquo objecto à Deo prædeterminabile, quod non ſit amabile ab ipſo: ſed cùm objectum eſt prohibitum, quia moraliter malum, nihil eſt in ipſo, quod ſit amabile à Deo; cùm nihil ſit, quod non ſit à Deo prohibitum: tendit enim prohibitio non ſolùm ad malitiam, ſed ad ipſum actum: eſſet enim ridicula hujuſmodi tendentia; *Non ſit ablatio rei alienæ ſine malitia*: ſicut inutile eſſet præceptum, quo præciperetur elicientia actûs ſupernaturalis intrinſecè boni ſub conditione poſitionis rectitudinis. Sicut ergo hoc præceptum teudit ad bonitatem actus, & ad entitatem inſeparabilem ab ipſa; ita & præceptum prohibens actum intrinſecè malum primariò, & directè tendit ad entitatem, & malitiam talis actus: ergo ſi entitas talis actûs eſt prohibita, nec eſt amabilis, nec à Deo prædeterminabilis.

44. Ad primum conſtat ſolutio ex dictis; illudque ſolùm ex ſuperioribus eſt repetendum, quod ex D. *Thoma* diximus, quòd in actione intrinſecè mala, datur entitas intrinſecè bona bonitate phyſicâ, quæ ſufficit, ut terminet cauſalitatem divinam. Hoc enim habent actiones prohibitæ, quia malæ, quòd etſi malæ ſint independentèr à lege actuali, at non ſunt malæ formalitèr, ſed fundamentaliter; non ſunt malæ formalitèr, quia ubi non eſt lex, nec prævaricatio, teſte *Apoſtolo*, quod de malitia, & prævaricatione formali ad minus debet intelligi. Sunt tamen fundamentaliter malæ, quia ex intrinſecis prædicatis exigunt prohiberi, ac proinde radicalem, ſeù fundamentalem malitiam non habent ſecluſo omni reſpectu, ſaltem fundamentali, ad legem. Quapropter comparativè ad voluntatem creatam non poſſunt malitiam ex omni capite exuere, ſaltèm fundamentalem, ſeù illam, quam radicalem appellamus, quia à voluntate creata abſque omni reſpectu ad legem elici non poſſunt, ac proindè nec taliter quòd penitus cenſeantur excluſæ à linea moris, reguliſque moralitatis. Voluntas autem divina eſt ab omni lege poſitiva libera; immo ipſi repugnat talis lex; eſt enim lex ipſa: & cùm ex alia parte actiones illæ bonæ ſint bonitate phyſicâ, & naturali, ſunt conformes Divinæ naturali legi, & reſpectu Dei ſe habent, ut purè effectus, & nullo modo ut defectus; quare determinari poſſunt.

45. In ſecundi ſolutione animadvertendum diſcrimen, quod reperi-

tur in præceptis particularibus negativis prohibentibus actum, & in præceptis negativis univerſalibus peccatum prohibentibus: quòd in præceptis particularibus negativis prohibentibus actum, vel qui ſit de ſe, & ab intrinſeco indifferens, vel qui ſit intrinſecè malus, malitia non eſt primariò, & directè prohibita: nam objectum primariò, & directè prohibitum debet præſupponi ad ipſam prohibitionem, & malitia non præſupponitur ad legem prohibentem, ſed conſequitur; licèt ex malitia conſecuta reddantur actus objectivè mali moraliter. Quod cùm certiſſimum ſit in rebus malis, quia prohibitis, etiam currit in rebus prohibitis quia malis, teſte D. *Thoma* 1.2. q.71. art.6. ad 4. dicente: *Ad quartum dicendum, quòd cum dicitur, quòd non omne peccatum ideo eſt malum, quia eſt prohibitum, intelligitur de prohibitione facta per jus poſitivum. Si autem referatur ad jus naturale, quod continetur primò quidem in lege æterna, ſecundariò verò in naturali judicatorio rationis humanæ, tunc omne peccatum eſt malum, quia prohibitum: ex hoc enim ipſo, quòd eſt inordinatum, juri naturali repugnat.* Quibus docet, quòd cùm omnis actus ſit malus moraliter, malitiâ actu tali, quia prohibetur à lege æterna, ut participata à nobis medio dictamine rationis naturalis, talis malitia proindè ſe habet pro poſteriori ad prohibitionem Legis æternæ; & cùm ſit poſterior ad prohibitionem, nequit proponi, ut afficiens actus pro priori ad illam. At loquendo de præceptis negativis univerſaliſſimis, quibus prohibetur homini, injuſtè, & pravè operari, objectum primariò, & directè prohibitum eſt peccatum, ut hoc nomine ſignificatur: nam licèt malitia ſit terminus formalis *quo* prohibitionis, terminus tamen *qui* completus, & per ſe inſpectus eſt totum concretum conſtans ex entitate, & malitia, quo nobis expreſsè, & ſignatè intimatur non peccare, malum eſſe fugiendum. Ex quibus reſpondetur ad argumentum, diſting. min. Nequit eſſe aliquid amabile, quod eſt prohibitum, eâ ratione quâ eſt prohibitum per legem univerſalem, conc. min. per legem particularem, ſubdiſtinguo: ſecundùm id, quod prohibetur per illam tàm ſignatè, quàm exercitè, conc. min. ſignatè præcisè, neg. min. & conſequent. Sicut enim in peccato adunantur illa duo, bonitas phyſica, & malitia moralis, ita & in Deo amor, & odium, cauſalitas per ſe, & permiſſio; efficientia, & prohibitio per ordinem ad diverſa in peccato reperta.

46. Dices: Voluntati creatæ quod prohibetur directè, eſt actio, & non ut fundans malitiam: nam quòd fundet ſequitur ex eo, quòd ſit prohibita, & prohibetur id, quod præexiſtit prohibitioni: ergo prohibetur actio phyſicè ſumpta. Prætereà: Ad minus negari non poteſt, poſſe actionem phyſicè ſumptam prohiberi: ergo ſaltem tunc nequit Deus ad illam prædeterminare. Reſpondetur, quòd licèt non prohibeatur actio, ut fundat malitiam, tamen ex eo ipſo, quòd prohibetur, eſt actio, quatenùs fundat: quia id prohibetur, quod debet non fieri; quod autem debet non fieri, eſt actio ab agente, qui tenetur illam omittere, & hæc eſt actio, ut fundat malitiam. Ad id, quod ſuperadditur, conceditur antecedens; ſed quia prohibetur, inficitur malitiâ in exercitio actus phyſi-

cus. Et inſtatur argumentum in principiis Adverſariorum, in quibus concurſus Dei eſt actio ipſa peccati, quæ exiſtit, non ex determinatione Dei, ſed ex determinatione creaturæ; & Deus prohibens actionem, prohibet etiam exiſtentiam ſui concursûs, atque concurſum ſuum identificatum cum malitia: vel ergo Deus prohibens ſuum concurſum, prohibet aliquid bonum, vel aliquid malum? Si hoc ſecundum; concurſus Dei erit malus, & inhoneſtus etiam pro priori ad prohibitionem, cùm tamen ante, & poſt prohibitionem bonus ſit: ſi primum; redit contra ipſos argumentum, & quod ipſi dixerint, nobis ſufficit.

47. Objicies quartò: Si Deus prædeterminaret materiale peccati, non intenderet ſeriò obſervantiam ſuorum præceptorum, quam ſeriò præcipit; ſed hoc eſt apertè falſum: ergo & quòd prædeterminet ad materiale peccati. Probatur maj. Qui liberè ponit impedimentum infallibiliter excludens conſecutionem finis, non ſeriò illum intendit. Sic non intenderet ſeriò vitam æternam, qui poneret impedimentum infallibiliter excludens ipſam; aut ſi quis diceret, volo peccare, etiamſi ſciam, vitam æternam per peccatum impediri: ſed prædeterminatio ad materiale peccati eſt impedimentum infallibiliter excludens obſervantiam, cùm actus amoris ſit incompoſſibilis cum prædeterminatione ad actum odii Dei: ergo non intenderet Deus ſeriò obſervantiam præceptorum prædeterminans ad materiale peccati. Quod rurſus explicatur: De ratione procurandi ſeriò conſecutionem finis eſt, ut penſatis omnibus, promoveatur finis conſecutio; ſed inſpectis omnibus, quæ Deus liberè præſtat, nempè conferre homini libertatem ad ponendum, & non ponendum actum, prohibere poſitionem odii, & prædeterminare ad materiale odii, longè ſunt efficaciora, quæ removent amorem, quàm quæ illum promovent: ergo Deus prædeterminans ad materiale peccati, non intendit ſeriò poſitionem amoris.

48. Reſpondetur diſtinguendo min. ſi ſit cauſa particularis, conc. min. ſi ſit cauſa univerſalis, neg. min. quia ad proviſorem univerſalem pertinet, quòd aliqua non aſſequantur finem, ad quem illa ſincerè, ac ſeriò ordinavit, ne ſequantur majora inconvenientia, & ut ea, quæ à fine poſſunt juxta ſuam naturam deficere, aliquando deficiant. Undè etſi omnes ordinaverit Deus ad benè operandum, ut tamen ſplendeat pulchritudo ſcientiæ, & ſuavitas divinæ Providentiæ circa naturam ex ſe defectibilem, oportuit velle permiſſionem malorum, ut aliquà non attingerent finem rectæ operationis. Et claritatis gratiâ primi Syllogiſmi diſtinguatur major. Non intenderet ſeriò, ideſt efficaciter obſervantiam ſuorum præceptorum, conc. maj. non intenderet ſeriò voluntate antecedenti, & inefficaci, neg. maj. & conceſſa min. juxta diſtinctionem, negatur conſequentia; nam illa voluntas antecedens, & inefficax ſeria eſt.

49. Et argumentum multipliciter inſtatur. Primò: quia Deus volens, & eligens circumſtantias, in quibus homo peccabit, illum, juxta Adverſarios, moraliter determinat ad peccatum, cum quo non ſtat procuratio ſeria evitationis peccati. Et ſi dicas: Deus ponit illas circumſtantias, non obligatus ad non ponendum illas, etſi videat, futurum

eſſe peccatum; undè permiſſivè ſe habet ad illud, & ſeriò procurat evitationem peccati; contra: ergo Deus ponens, ſine obligatione non ponendi, entitatem, quæ impedit obſervationem præcepti (non prout eſt à Deo, ſed quatenùs eſt à creatura) ſeriò intendit obſervationem præcepti, & vitationem peccati. Probo conſequentiam: Nam Deus ponens hominem, ſine obligatione non ponendi, in circumſtantiis, in quibus homo peccabit, ideò non determinat ad peccatum, & ſeriò procurat vitationem peccati, quia ponit ſine obligatione non ponendi circumſtantias, & inſuper quia ex circumſtantiis non ſequitur per ſe peccatum, ſed ex malitia voluntatis: ſed Deus non eſt obligatus ad non ponendum entitatem peccati; immò, ut naturalis Auctor debet prædeterminationem non negare: & ex illa, prout à Deo, non ſequitur per ſe peccatum: ergo non determinat ad peccatum, & procurat ſeriò vitationem peccati.

50. Inſtatur ſecundò in ſententia Adverſariorum: Qui ſuppoſitâ unâ parte complexi, illi conjungit alteram ejuſdem complexi partem, cenſetur apud Contrarios ponere totum complexum: ſed Deus ſuppoſitâ præſcientiâ de peccato futuro ſub aliqua conditione, ponit talem conditionem: ergo cenſetur ponere complexum ex præſcientia, & ex illa. At complexum hoc malitiam infert infallibiliter: ergo Deus determinat ad malitiam peccati; & tamen ſeriò intendit illam vitare: ergo ex eo, quòd Deus determinet ad entitatem peccati, ex qua determinatione per accidens ſequitur peccatum, non ſequitur, quòd non intendat ſeriò vitationem peccati. Si dicas: Qui ſuppoſitâ unâ parte complexi, ponit aliam phyſicè, vel moraliter, cenſetur ponere complexum: Deus autem nec phyſicè, nec moraliter ponit alteram partem complexi: non phyſicè, quia non ponit illam per actionem, quæ de ſe eſt determinatio, ut totum complexum exiſtat collectivè: non etiam moraliter, quia non tenetur Deus ſe avertere per præſcientiam illius veritatis à poſitione illius conditionis, ac proindè in ordine ad imputationem peccati non ſe gerit, ac ſi poſitivè determinaret ad malitiam ponendo phyſicè illud complexum. Contra tamen obſtat: Illud complexum eo modo, quo exiſtit hic & nunc, infert infallibiliter peccatum: ſed ſuppoſitâ præſcientiâ, illud complexum exiſtit ſive phyſicè, ſive moraliter ex vi poſitionis conditionis: ergo Deus illam conditionem ponens determinat ad peccatum. Contra ſecundò: Quidquid ſit de poſitione complexi, tamen negari non poteſt, quòd, qui, poſitâ unâ parte complexi inauferibili, ponit aliam, facit, juxta Contrariorum principia, quòd exiſtat complexum: ergo Deus ponens conditionem, ſuppoſitâ præſcientiâ, facit, quòd exiſtat complexum: at illud determinat ad peccatum: ergo. Contra tertiò: nam ſaltem facit conjunctionem unius partis cum alia; ſed hæc conjunctio infert peccatum: ergo. Quartò: Poſitis duabus partibus complexi, datur in re determinatio abſoluta ad peccatum, quia datur aliquid inconjungibile cum carentia peccati; & hoc ex ſola voluntate Dei: ergo poteſt eſſe à Deo determinatio, ex qua inferatur infallibiliter malitia peccati. Quintò: Ideò Deus faciens aliquid, ex quo ſequitur infallibiliter peccatum, non determinat moraliter ad illud, quia non tenetur

vitare

vitare illud: ergo Deus ponens entitatem, ex qua infallibiliter ſequitur malitia, non determinabit ad peccatum, nec ei malitia imputabitur, quia non tenetur vitare malitiam peccati.

51. Dices tamen: Deus in noſtra ſententia decernit entitatem peccati non præſcindens, ſed ſciens, quòd determinatio infert malitiam odii, ſive odium: ſed in ſententia contraria pro ſigno, quô Deus decernit auxilium ſufficiens ex intentione vitationis odii, præſcindit à ſcientia de odio ſub eo auxilio, ſi detur: undè in hac ſententia poteſt Deus feriò intendere vitationem odii, non verò in noſtra.

52. Contra tamen primò: nam qui poteſt ſcire, & explorare, utrùm auxilium conjungendum ſit cum odio, & non explorat, perindè ſe habet ad imputabilitatem, ac ſi exploraſſet: ſed pro ſigno, in quo Deus decernit auxilium ſufficiens, explorare potuit, utrum auxilium conjungendum eſſet cum odio: ergo perindè ſe habet ad imputabilitatem, ac ſi exploraſſet. Patet min. quia Deus, cui nota erat auxilii natura, ſciebat pro ſigno decreti, auxilium fore conjungendum cum odio, aut cum odii carentia, & quòd determinatio ad alteram partem ipſi occultari non poterat, ſi expectaret voluntatis determinationem: ergo potuit ſuſpendere decretum uſque ad ſignum ſequens, in quo eventum agnoſceret, ac ſubindè explorare potuit, utrum auxilium conjungendum eſſet cum odio. Contra ſecundò: Non ſolùm eſt contra feriam intentionem vitandi peccatum, diſponere res, ut peccatum non vitetur, ſed etiam non diſponere res, ut vitetur, cùm poſſit ſic illas diſponere, ut vitetur: ſed decretum dandi auxilium ex intentione vitandi peccatum ante præſcientiam de eo, quòd auxilium ſit conjungendum cum odio, ſi detur, infert, Deum non diſponere, cùm poſſit, res ita, ut vitetur; ſicut decretum dandi auxilium ex prædicta intentione poſt ſcientiam de conjunctione auxilii cum odio infert, Deum diſponere res ita, ut non vitetur: ergo ſicut hoc non obeſt feriæ intentioni vitandi peccatum, ita nec illud debet obſtare.

53. Ad confirmationem, ſeu explicationem argumenti diſting. maj. de ratione procurandi feriò finem reſpectu agentis particularis, conc. maj. reſpectu agentis univerſalis, neg. maj. Et inſtatur in reprobis, quibus Deus feriò vult gloriam; & tamen, conſideratis omnibus, media, quæ illam removent, ſunt efficaciora mediis, quæ illam promovent: nam illam promovent auxilia ſufficientia; illam verò removet decretum negandi ſtatum, vel circumſtantias, in quibus auxilia hæc præſciuntur conjungenda cum ſalutari conſenſu excludente peccatum.

54. Objicies quintò ex P. *Marin* loco citato n. 5. Malitia formalis, ſi in privativo conſiſtit, conſiſtit in eo, quòd actus non contrahatur per differentiam amoris; ſed ſi Deus prædeterminaret ad materiale odii, Deo tribueretur, quòd actus non contraheretur per differentiam amoris: ergo Deo tribueretur malitia. Prob. min. Cui tribuitur, quòd actus contrahatur per differentiam eſſentialiter incomponibilem cum differentia amoris, tribuitur, quòd actus non contrahatur per differentiam amoris: ſed ſi Deus prædeterminaret ad materiale odii, Deo tribueretur,

tur,

tur, quòd actus contraheretur per differentiam incomponibilem eſſentialiter cum differentia amoris: ergo. Min. videtur vera, quia Deo tribuitur, quòd actus contrahatur per differentiam odii ſecundùm poſitivum, quod dicit hæc differentia; ſed differentia odii ſecundùm poſitivum, quod dicit, eſt eſſentialiter componibilis cum differentia amoris: quia amor, & odium ejuſdem objecti, non ſolùm moraliter, ſed etiam phyſicè opponuntur; & præcipuè opponuntur, quia nempè nequit idem actus, adhuc phyſicus, eſſe amor, & odium ejuſdem objecti; ergo.

55. Reſpondetur diſtinguendo maj. Cui tribuitur, quòd actus contrahatur per differentiam eſſentialiter incomponibilem cum differentia amoris, eâ ratione, quâ talis differentia pugnat eſſentialiter, & eſt impedimentum amoris, conc. maj. quâ non eſt incomponibilis cum differentia amoris, neg.maj. & diſtinctâ eodem modo min. nego conſequentiam. Verum quippè eſt, quòd in omnibus eſſentialiter oppoſitis, cui debetur, quòd actus contrahatur per differentiam, quâ formaliter eſt incomponibilis cum alia, tribuitur, quòd actus non contrahatur per iſtam: ſic videre eſt in animali, quod cùm contrahatur per rationale, tribuitur ei, quòd non contrahatur per irrationale: & cui debetur, quòd actus ſit formaliter diſſenſus, tribuitur, quòd non contrahatur per differentiam aſſensûs. At Deus prædeterminans ad materiale peccati cauſat talem differentiam, quatenùs entitas, & actualitas eſt; quâ ratione non eſt proximè, & immediatè incomponibilis cum differentia amoris; hæc enim entitas, prout à Deo, nec habet, quòd conjungatur cum malitia, nec habet, quòd conjungatur cum carentia malitiæ: non cum malitia, quia hæc provenit à deordinata voluntate; non cum carentia malitiæ, propter connexionem logicam inter illum conceptum entitatis, & malitiæ; quia nimirùm entitas illa non componitur cum entitate neceſſària ad carentiam malitiæ. Solùm ergo differentia illa ſpecifica odii eſt proximè incomponibilis cum rectitudine charitatis, quà deformitatem dicit, vel dum intelligitur eſſe defectivè à voluntate, quia efficitur cum defectu attentionis, & ſubjectionis ad regulam rationis, & legis divinæ. Quòd ergo Deus ſit cauſa hujus, quod eſt rationem communem actûs humani contrahi per differentiam ſpecificam odii, quatenùs entitas, & actualitas eſt, non eſt cauſa differentiæ odii eâ ratione, quâ eſt incomponibilis cum differentia amoris. Sed ut hujus ſatis involutæ ſolutionis notitia aperiatur, illud imprimis ad ejus explanationem accipe; quòd differentia ſpecifica odii Dei dupliciter conſiderari poteſt; vel prout egreditur à voluntate, ut potentia activa præcisè; vel prout eſt ab ipſa, ut phyſicè activa, & ſimul moraliter defectiva, ſeu ut operante ſine attentione, & ſubjectione ad regulam rationis, & legis divinæ, ſub qua ſolùm conſideratione, ad differentiam ſpecificam odii Dei, conſequitur privativa malitia in odio Dei; & cujus Deus non eſt cauſa, etſi ſit cauſa hujus, quod eſt rationem communem actûs humani contrahi per differentiam ſpecificam odii, quatenùs entitas, & actualitas eſt. Rem luculenter explicat, & probat eruditiſſimus Mag. P. *Joannes de Alia-*

Aliaga Primarius Univerſitatis Salmanticenſis publicus Theologiæ Profeſſor tract. de cauſa peccati dub.3. §.16. dicens: *Nam in ſententia Thomiſtarum, quam arguens ſupponit, ut veram, ſi non adeſt lex præcipiens apponere rectitudinem charitatis, quoties homo ſe exerceret in tali materia, non daretur in odio malitia aliqua moralis; cùm in tali ſententia, privatio rectitudinis conſtitutiva peccati, ſit privatio moralis ortum ducens ex lege: & tamen in dicta hypotheſi adhuc rectè poſſet concipi contractio actûs humani in materia charitatis, nec per differentiam ſpecificam dilectionis, nec odii; quin ad hujuſmodi contractionem conſequeretur in odio aliqua malitia moralis. Igitur differentia ſpecifica odii admittit duplicem conſiderationem ſuprà relatam, & dependet à voluntate, & quatenùs agens phyſicum eſt, & quatenùs agens defectivum morale eſt; ſub qua conſideratione producit materiale odii, & contrahit per illum rationem communem actûs in materia charitatis, ponitque ex conſequenti privationem rectitudinis.* Quibus acceptis, facilè intelligitur ſolutionis doctrina; nam ut laudatus Magiſter notat ſuprà, malitia privativa odii non conſiſtit in eo, quòd ratio generica actûs humani reperta in odio Dei non contrahatur per differentiam ſpecificam actûs charitatis, ſed in eo, quòd deficiat ei rectitudo charitatis, quâ contrahatur per differentiam ſpecificam odii. Nam etſi differentia ſpecifica actûs charitatis includit rectitudinem ipſius, ſuperaddit tamen aliquid conſtitutivè de genere phyſico; cùm actus charitatis ſecundùm ſuum eſſe differentiale dicat perfectionem, & actualitatem ad genus phyſicum directè, & primario ſpectantem.

56. Sextò arguitur ex P. *Vincentio Ramirez*: Repugnat Deum velle, & prædeterminare materiale peccati, quin velit malum moraliter, & inſeparabiliter tale; ſed repugnat Deum velle malum moraliter inſeparabiliter tale: ergo & quòd velit, & prædeterminet materiale peccati. Probatur min. Velle malum moraliter inſeparabiliter tale, eſt velle malè moraliter; ſed Deus prædeterminans ad materiale peccati, nequit velle malè moraliter: ergo ipſi repugnat velle malum moraliter inſeparabiliter tale. Probatur maj. Velle malè moraliter, eſt velle id, quod cognoſcitur non poſſe exiſtere, quin diſſonet rationi: ſed velle malum moraliter inſeparabiliter tale, eſt velle, quod non poteſt exiſtere, quin diſſonet, & repugnet rationi, & legi: ergo. Secundò: Deum velle materiale peccati, eſt velle illud, prout poſſibile, & prout excludens ſuum contradictorium: ſed Deum velle materiale peccati, eſt velle materiale peccati, prout connexum cum malitia morali: ergo Deus in tali caſu prædeterminationis ad materiale peccati, vellet illud, prout connexum cum malitia; ſed prout connexum cum malitia eſt impotens metaphyſicè non conjungi cum malitia morali: ergo Deus illud vellet, prout impotens non conjungi cum malitia morali: ſed impotentia ad non conjunctionem cum malitia morali, eſt neceſſitas, & determinatio ad conjunctionem cum illa: ergo Deus non prædeterminaret ad materiale peccati ſpecificativè, ſed quà reduplicativè eſt connexum cum malitia morali.

57. Ad

57. Ad primum reſpondetur, diſting. maj. Velle malè moraliter, eſt velle id, quod cognoſcitur, non poſſe exiſtere abſque diſſonantia ad legem, & rationem, ponendum ab ipſo volente, conc. maj, ponendum ab alio, ſubdiſt. ponendum ab alio ex abſoluta determinatione ſic volentis, conc. ex ſuppoſitione, nego maj. & diſtinctâ eodem modo min. negatur conſequentia. Ut enim toties diximus hìc diſtingui debet, quod eſt à voluntate tanquàm à deficiente. Materiale, quod cognoſcitur, non poſſe exiſtere abſque diſſonantia ad legem, & rationem, ponendum à voluntate, involvit defectum voluntatis, quem Deus non vult, & ad quem non prædeterminat, ſed ſolùm ad actionem peccati, ſecundùm id, quod dicit actualitatis, & non defectûs, & imperfectionis. Hinc fit, quòd cùm entitas phyſica peccati non connectatur inſeparabiliter cum malitia, niſi quatenùs egreditur à voluntate cum defectu ſubjectionis ad regulam rationis, cùm ſub iſto conceptu non terminet cauſalitatem Dei, Deus volens actionem, quæ connectitur cum malitia, non vult malè moraliter; cùm volens entitatem, defectum non velit, nec ſit cauſa ipſius. Eſſet quidem cauſa, ſi primò, & abſolutè, ſeu nullâ exigente naturâ, ita vellet actum à creatura poni; cùm verò ponit juxta creaturæ exigentiam id, quod ab illa ſine diſſonantia poni non poteſt, non vult malè moraliter, ſed vult ſanctiſſimè cauſæ primæ munus explere. Ad ſecundum reſpondetur, diſtinguendo maj. Deus volens materiale peccati vult illud, prout ponibile à voluntate creata, quatenùs potentia activa eſt, conced. maj. quatenùs potentia peccans, & deficiens, neg. maj. Et ſimiliter ad aliam probationem, quòd Deus vult entitatem, prout excludentem ſuum contradictorium, diſtingui debet: eſt contradictorium entitatis, quæ formaliter eſt à Deo volita, & contradictorium malitiæ moralis, negatur: & illi eſt contradictorium diſtinctum à contradictorio malitiæ, conceditur. Entitas, quà formaliter volita à Deo, reſpicit pro contradictorio carentiam actualitatis, & perfectionis repertæ in actu peccaminoſo. Contradictorium malitiæ eſt ipſa carentia malitiæ, vel rectitudo, quæ excluditur ex vi conceptûs expliciti deformitatis, qui non componitur cum ſui ipſius carentia. Quarè Deus volens exiſtentiam entitatis, vult ipſam, prout excludentem ſuum contradictorium; at non conjunctionem cum malitia morali; nec ex vi talis volitionis datur in Deo neceſſitas, & determinatio ad conjunctionem entitatis cum malitia. Debet enim maximè diſtingui id, quod dicit in recto connexio, ab eo, quod dicit de connotato: quoad rectum ſolùm dicit actualitatem, & entitatem phyſicam actionis, quoad obliquum includit malitiam. Et Deus rectè poteſt velle, quod importatur in recto, quin velit, quod importatur in obliquo. Et hæc de præſenti diſputatione, in cujus graviſſima explicanda difficultate ſi plus juſto immorati ſumus, levioris culpæ exiſtimavimus, tàm multa fusè dixiſſe, quàm ipſam inexplicatam relinquere.

DISPUTATIO XIII.

De Concordia libertatis cum gratia ab intrinſeco efficaci.

Difficultas quæſtionis proponitur, & explicatur.

1. PERDUXIT nos ordo doctrinæ ad maximam illam difficultatem veneratione digniſſimam, quam non ſolùm maximam, ſed inſuperabilem pronunciavit *Auguſtinus* lib. 1. de gratia *Chriſti* cap. 47. dicens: *Iſta quæſtio, ubi de arbitrii libertate, & Dei gratia diſputatur, ita eſt ad diſcernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando aſſeritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.* Quæ quidem verba, cùm in ſenſu aſſertivo malitioſè intelligeret *Julianus* Hæreticus, ſic Sanctus Doctor eum alloquitur lib. 4. contra *Julianum* cap. 8. *Aſſeris, me dixiſſe, negari liberum arbitrium, ſi gratia commendetur, & iterùm negari gratiam, ſi liberum commendetur arbitrium. Calumniaris. Non hoc à me dictum eſt; ſed propter ipſius quæſtionis difficultatem, videri hoc poteſt dictum eſſe, & putari.* En ergo ardua, & difficillima quæſtio, quæ perturbavit ſemper, & perturbare poteſt non intelligentes gratiæ vim, & efficaciam. Inſuperabilem illam ſæpiùs dixit *Auguſtinus*, maximè Epiſt. 214. Fr. *Valentino*. *Melius autem facitis (quod multùm rogo) ſi ipſum, à quo dicunt, ſe fuiſſe turbatos, ad me mittere non gravemini. Aut enim non intelligit librum meum, aut fortè ipſe non intelligitur, quando difficillimam quæſtionem, & paucis intelligibilem, ſolvere, atque enodare conatur. Ipſa enim eſt quæſtio de gratia Dei, quæ fecit, ut homines non intelligentes, putarent Apoſtolum Paulum dicere: Faciamus mala, ut veniant bona. Undè Apoſtolus Petrus in ſecunda Epiſtola ſua: Quapropter, inquit, cariſſimi hæc expectantes ſa-*

tagite inviolati, & immaculati apud eum reperiri in pace, & Domini noſtri patientiam ſalutem exiſtimate. Sicut & dilectiſſimus frater noſter Paulus ſecundùm eam, quæ data eſt ei ſapientiam, ſcripſit vobis, ut & in omnibus Epiſtolis, loquens in eis, in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & inſtabiles homines pervertunt; ſicut & cæteras Scripturas ad proprium ſuum interitum. Cavete ergo, quod tantus Apoſtolus tam terribiliter dicit, & ubi ſentitis vos non intelligere, interim credite divinis eloquiis; quia & liberum eſt hominis arbitrium, & gratia Dei, ſine cujus adjutorio liberum arbitrium, nec converti poteſt ad Deum, nec proficere in Deo.

2. Rurſus illam eſſe ad expediendum difficilem ſcribit *Epiſt.* 215. eidem *Valentino*: *De qua difficillima quæſtione, hoc eſt de voluntate, & gratia non opus habui in hac Epiſtola diutiùs diſputare: quoniam & aliam jam eis dederam, tanquam citiùs rediturus, & ſcripſi ad vos etiam librum, quem, ſi adjuvante Domino, diligenter legeritis, & vivaciter intellexeritis, nullas exiſtimo inter vos de hac re diſſenſiones ulteriùs jam futuras.* Et eidem *Valentino* dirigens librum de gratia, & lib. arbitrio cap. 1. *Quidquid eſt autem, quò pervenire nondum poteſt veſtræ mentis intentio: pacem inter vos, & charitatem ſervantes, à Domino, ut intelligatis, orate: & donec vos ipſe perducat ad ea, quæ nondum intelligitis, ibi ambulate, quo pervenire potuiſtis.*

3. Hoc ſanè arduum, & non facilè pervium. Quarè S.P. *Auguſtinus* ad ineundam gratiæ, & libertatis concordiam, duplicem errorem refellit, & eorum, qui, ut ipſe loquitur de gratia, & libero arbitrio, *Hominis liberum arbitrium ſic prædicant, & defendunt, ut Dei gratiam negare audeant, & conentur auferre*; & illorum, qui, teſte eodem Sancto Doctore lib. 2. de peccat. merit. & remiſs. cap. 18. n. 28. *Sic gratiam Dei defendunt, ut negent hominis liberum arbitrium, aut quando gratia defenditur, negari exiſtimant liberum arbitrium.* Neque ergo neganda eſt gratia, neque liberum arbitrium ſic defendendum, ut à gratia ſeparetur, tanquam ſine illa, vel cogitare aliquid, vel agere, ſecundùm Deum, ullâ ratione poſſimus, quod omninò non poſſumus, ut ſcripſit S. Doctor epiſt. 114. & 216. & 217. aliàs 107. Ita obſcura ſemper viſa eſt præſens Diſputatio.

4. At ſi temporibus illis difficillima, ac paucis intelligibilis viſa eſt quæſtio iſta; & adhuc in noſtris hoc ſublime myſterium ita à mortalium cogitationibus eſt elevatum, ut quò humana mens aliquid curioſiùs inveſtigare nititur, eò tantæ ipſius majeſtatis deterrita magnitudine turpiùs hallucinetur. Sit namque in animo hujus concordiæ quælibet hucuſque excogitata opinio: ſemper iiſdem tenebris hæc quæſtio involuta manet. Si Thomiſtarum partes ſuſcipias, voluntatem liberè velle, & Deum efficaciter voluntatem determinare, ut liberè velit, hoc rationi humanæ penitùs obtruſum, & occultum eſt: ex duobus piis, cur huic donetur perſeverantia uſque in finem, illi non donetur, inſcrutabilia ſunt judicia Dei, quæ nulla hominum ſolertia, nulla vis ingenii, nulla mentis acies conſequi poteſt; utrumque tamen Fides componit, licèt

ra-

rationi humanæ incredibilis, & admirabilis ſit iſta communio, inexplicabilis utriuſque conjunctio.

5. Si ad Jeſuitarum ſententiam accedas, vel propugnes æquilibrium virium, vel potentiæ, ſive gratiam *congruam* in his circumſtantiis, & non in aliis, quò magis mentis aciem intendis, eò minùs ferre poteris hujus ſyſtematis doctrinam. Quid namque difficilius, quàm quòd è duobus æquè vocatis, unus veniat, non item alter; immò & ille nonnunquàm audaciùs reluctetur, qui uberiori gratiâ donatur, niſi voluntatis arbitrium ſequatur gratia? An iterùm poſſibile eſt rationi humanæ comprehendere, quomodò Deus, cujus ineffabilis miſericordia ſemper ad oſtium pulſat, ut ſuarum peccatorem participem faciat deliciarum, qui ipſum fugientem, & prævaricantem videt, eumque patienter expectat, ut pœnitentiam agat; in quo judicium ſuperexaltat, atque excedit miſericordia, & ejus ita proprium eſt miſereri ſemper, & parcere, ut non ſit voluntatis ejus mors impii, ſed ut magis convertatur, & vivat; Annè, inquam, credibile eſt, quòd uni largiatur gratiam proportionatam, & *congruam* his circumſtantiis, quâ infallibiliter ſalvabitur, & alteram minùs congruam largiatur aliis, quâ, etſi propriæ voluntatis defectu, infallibiliter damnabuntur, potens dare gratiam aliam, quâ infallibiliter in illis circumſtantiis eſſent ſalvandi? Hæc tamen, quæ rationi humanæ videtur crudelis, & duriſſima gratiæ *congruæ* denegatio, ſociabilis ab ipſis propugnatur cum illa Dei miſericordia. Quarè in omnibus his agnoſcendum eſt Dei judicium occultiſſimum quidem, ſed ſine ulla dubitatione juſtiſſimum, ut ſapientiſſimè dixit *Auguſtinus* Oper. imperf. contra *Julianum* lib. 1. cap. 48. *Quaſi non de illo graviùs conquerantur ſtulti, & indocti ſimiles tui, qui dicunt, ut quid creat, quos impios, & damnandos eſſe præſcivit? Ut quid eos poſtremò, donec ad impietatem damnabilem perveniant, facit vivere, quos antequam tales fierent, ex hac vita poſſet auferre; ſi animas amat, ſi commendat charitatem ſuam in nobis, ſi filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eum? Quibus ſi dicatur, O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? Inſcrutabilia ſunt judicia ejus: iraſcuntur potiùs, quàm miteſcunt...... In eis ergo, quos liberat, amplectamur miſericordiam: in eis autem, quos non liberat, agnoſcamus judicium, occultiſſimum quidem, ſed ſine ulla dubitatione juſtiſſimum.*

6. Par, una, & eadem eſt difficultas in aliorum doctrina. In omni modo loquendi, ſemper abditus eſt, atque occultus, & ex omni parte denſâ caligine circumſeptus, atque in obſcuro deliteſcens modus ille, quô Deus operatur in nobis. Quis enim in hac mortalitate noſtra, infirmitateque naturæ aſſequi poterit, Deum producere creaturas certò, & infallibiliter prævidens abuſuras omnibus gratiis, ex quo æternâ cruciabuntur pœnâ ſenſûs, & ipſis interminabilis erit divinæ viſionis carentia, quæ dolores ſupereminet univerſos? Hoc ſanè non percipit humana ratio, quomodò Deus hunc producat, certò, & infallibiliter prævidens illius plangendam conditionem, deteſtandam cœcitatem, infelicitatem fugiendam. Tamen res ita eſt; nec in omni quidem æternitate pro dignitate poterit explicari.

 7. Cau-

7. Cautè ergo, & elimatè, quantum poſſumus, loquendum. Dicam, non de meo quidquam, nec à me, cùm non ſit meæ tenuitatis, & imbecillitatis, debitum de re tanta interponere judicium. Non tantum ipſe mihi ſumo, atque arrogo, ut tam gravem controverſiam eſſe credam diſceptationis, & cognitionis meæ; nam ut obſervat *Auguſtinus* Epiſt. 155. aliàs 52. *Quædam acutiſſima, & excellentiſſima ingenia tantò in majores errores ierunt, quantò præſidentiùs, tanquàm ſuis viribus cucurrerunt*. Sed quod nobis Deus clarâ, & jucundiſſimâ *Auguſtini*, & *Thomæ* luce, de hoc indeficientiſſimo ſapientiæ, & poteſtatis ſuæ theſauro patefecit, proferemus. In hoc ſcientiæ ſpeculo contemplari viſum eſt, pro præſentis Diſputationis reſolutione, quidquid ad gratiæ Dei reflectitur Sacramentum, ut hujus concordiæ exiſtentia majori quâ licet auctoritate ſtatuatur, Sanctorum Doctorum *Auguſtini*, & *Thomæ* ſequendo veſtigia.

8. At licèt faveant *Auguſtinus*, & *Thomas*, nec ipſis adjuvantibus, & opitulantibus, omnes quæſtionis hujus latebroſiſſimos ſinus perſcrutari, & diſcutere, ut dignum eſt, quiſquam poterit. Audiamus iterùm S. *Auguſtinum* tract. 53. in *Joann.* cap. 19. num. 7. loquentem: *Non ergo me, fratres, ad hanc penetrandam altitudinem, ad hanc abyſſum diſcutiendam, ad inſcrutabilia perſcrutanda, expectatio veſtræ charitatis impingat. Agnoſco modulum meum, ſentire mihi videor, etiam modulum veſtrum. Altiùs eſt hoc incrementis meis, & fortiùs viribus meis; puto, quia & veſtris. Simul ergo audiamus admonentem Scripturam, atque dicentem Eccl.* 3. 22. *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris. Non quia iſta negata ſunt nobis, cùm Deus magiſter dicat Matth.* 10. 26. *Nihil eſt occultum, quod non revelabitur. Sed ſi in quod pervenimus, in eo ambulemus, ſicut dicit Apoſtolus Philipp.* 3. 15. *&* 16. *non ſolùm, quod neſcimus, & ſcire debemus, ſed etiam ſi quid aliter ſapimus, id quoque nobis Deus revelabit. Pervenimus autem in viam fidei, hanc perſeverantiſſimè teneamus. Ipſa perducet ad cubiculum Regis, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi. Coloſſ.* cap. 2. verſ. 3. *Non enim ipſe Dominus Jeſus Chriſtus ſuis illis magnis, & præcipuè electis Diſcipulis invidebat, quando dicebat Joann.* 16. *verſ.* 12. *Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis illa portare modò. Ambulandum eſt, proficiendum eſt, creſcendum eſt, ut ſint corda noſtra capacia earum rerum, quas capere modò non poſſumus. Quòd ſi nos ultimus dies proficientes invenerit, ibi diſcemus, quod hic non potuimus.* Hæc *Auguſtinus*, & nos cum illo dicimus: Myſteria hæc ſpiritualia ſunt, cœleſtia ſunt, & divina. Accipite quod poſſumus, & ubi veſtræ expectationi non ſuffecerimus, ab illo intelligentiam poſcite, qui venit, ut lux, ut doceret hominem; vel ſperate in patria inſtructi per Verbum hæc cœleſtia cogitare, ut perſcrutari valeatis, quæ hìc non poſſumus. Interim Diſputationem iſtam aggredior, tum rationes conducentes ad hanc veritatem adducendo, tum argumenta, ſeu fuerint ſophiſmata, Adverſariorum ſolvendo; ut, hujus concordiæ exiſtentia, majori, quâ licet, auctoritate ſtatuatur, & ne infirmis ſint argu-

argumenta oppoſita occaſio ſcandali, aut receſsûs à doctrina illa mirabili; cujus lumine mens erudita, difficilia penetrat, obſcura pervadit, ardua tranſcendit, & intricata clariſſimè evolvit.

DUBIUM I.

Quæ & qualis ſit vera ſensûs compoſiti, & diviſi intelligentia? qualiſque ſit poteſtas antecedens, & conſequens liberi arbitrii?

§. I.

Rejicitur quorumdam falſa ſensûs compoſiti, & diviſi intelligentia.

9. HIc primò examinandum duximus, in quo conſiſtat, percelebris illa diſtinctio ſensûs compoſiti, & diviſi; cùm voluntatis libertas agnoſci minimè poſſit, ignoto dominio actûs. Tractat ita perlucidè diſtinctionem iſtam Mag. *Lemos* tom. 1. tract. 4. ut nihil novi poſteris reliquerit dicendum. Hujus diſtinctionis probat neceſſitatem ex Sacra Scriptura, Conciliis, & Patribus, quæ ſine hac diſtinctione congruam nequeunt habere intelligentiam. Nam *Geneſ.* 24. *Laban*, & *Bathuel* dicunt: *A Domino egreſſus eſt ſermo, non poſſumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum*. Et lib. Numer. cap. 22. ait *Balaam*: *Numquid loqui potero aliud, niſi quod Deus poſuerit in ore meo?* Cùm autem omnes iſti liberè loquerentur, ut conſtat, poteſtas, quam ſibi negant ad loquendum, eſt poteſtas conſequens; ſive in ſenſu compoſito. Rurſus *Joann.* 12. de *Judæis* dicitur: *Non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias: excœcavit oculos eorum*, quo in loco non negatur Judæis poteſtas antecedens, ſeu in ſenſu diviſo ad credendum, alioquin peccatum non commiſiſſent infidelitatis, quod eſt falſum; ſed negatur poteſtas conſequens, ſive in ſenſu compoſito: quia videlicet poteſtatem non habebant Judæi ad conjungendam fidem cum excœcatione, quam de illis *Iſaias* pronunciaverat. Simile eſt illud: *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte*. Et iterùm: *Si non poteſt calix iſte tranſire, niſi bibam illum, fiat voluntas tua*; ubi verbum *poteſt* accipitur in ſenſu compoſito; nec enim Pater decernens paſſionem *Chriſti*, à ſe poteſtatem abjecit abſolutam illam amovendi à *Chriſto*, ſed tamen poteſtate illâ retentâ, erat amotio impoſſibilis in ſenſu compoſito decreti. Idem ſenſus compoſitus colligitur ex illo Pſal. 75. *Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi?* Et ex illo *Iſaiæ* 47. *Non reſiſtet mihi homo*. Et ex illo *Rom.* 9. *Voluntati ejus quis reſiſtit?* Et ex illo *Iſaiæ* 46. *Conſilium meum ſtabit, & voluntas mea fiet*. Et ex illo *Iſaiæ* 13. *Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare?* Quæ omnes locutiones ſenſum

ſum compoſitum videntur apertiſſimè denotare, quia videlicet non ſtant, nec ſtare poſſunt iſta duo, quòd Deus abſolutâ ſuâ voluntate velit aliquid fieri, & quod illud non fiat.

10. Ex Sacro Concilio *Tridentino* eâdem conſtat claritate iſtius diſtinctionis neceſſitas. Nam Seſs. 6. de juſtificat. Can. 22. ita definit: *Si quis dixerit, juſtificatum, vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta juſtitia perſeverare poſſe, vel cum eo non poſſe; anathema ſit.* Non eſt dubium, quòd verbum *poſſe* accipiatur in ſenſu compoſito; nam certè loquendo de poteſtate in ſenſu diviſo, perſeverare poteſt juſtificatus, cui tale deficit auxilium. Nam juſtus, qui non perſeverat, liberè omittit perſeverantiam, nec enim peccaret non perſeverando, ſi liberè perſeverantiam non omitteret: & tamen illud ſpeciale auxilium, cujus Canon meminit, non habuit; quia cum illo ſpeciali auxilio, in quo conſiſtit munus perſeverantiæ, perſeverantiæ carentiam conjungere non valeret: quippe qui illud habet, ut docet S. *Auguſtinus*, infallibiliter perſeverat: ergo in ſenſu compoſito carentiæ illius auxilii ſpecialis, habuit per gratiam, quâ juſtus erat, & per auxilia communia poteſtatem antecedentem ad perſeverandum, ſive in ſenſu diviſo, non conſequentem, ſive in ſenſu compoſito, quia ſcilicet perſeverantia cum illius auxilii carentia compoſſibilis non eſt.

11. Conſtat tertiò neceſſitas hujus diſtinctionis ex Sanctis Patribus. Nam D. *Auguſtinus* in *Joann.* tract. 26. explicans illa verba *Chriſti*: *Erunt omnes docibiles Dei*; ait: *Quarè hoc dixit, o Judæi? Pater vos non docuit, quomodò me poteſtis agnoſcere?* Et ſerm. 17. de Nativ. dicit de *Iſaac*: *Apprehendi meruit, vinciri meruit; non tamen aliquid Mundo contuliſſet, ſi potuiſſet occidi*: ac tandem lib. 3. contra *Creſconium Grammaticum* ait cap. 33. *In his Cypriani verbis non intelligimus lucem non capere diviſionem, niſi Sanctis in Regno Dei prædeſtinatis, qui dividi ab Eccleſia nullo modo poſſunt*: quibus in locis non negatur poteſtas antecedens, ſive in ſenſu diviſo: ſic enim poterant Judæi *Chriſtum* agnoſcere, *Iſaac* occidi, Prædeſtinati damnari: ſed negatur poteſtas conſequens, ſive in ſenſu compoſito. Hæc neceſſitas communi aliorum Sanctorum Patrum conſenſu firmatur, *Athanaſii*, *Hieronymi*, *Chryſoſtomi*, *Gregorii*, *Proſperi*, *Fulgentii*, *Bernardi*, *Anſelmi*, *Leonis I.*, & *Cœleſtini I.* quorum verba non adducimus, quia minimè neceſſaria.

12. Conſtat ultimò ex D. *Thoma* Opuſc. 39. cap. 5. ubi explicans, quomodò fallaciæ compoſitionis, & diviſionis cavendæ ſint, ita dicit: *Formatur ſic paralogiſmus: Quemcumque poſſibile eſt eſſe album, poſſibile eſt, quòd ipſe ſit albus: ſed nigrum poſſibile eſt eſſe album: ergo poſſibile eſt, quòd niger ſit albus. Non valet, quia illud dictum, nigrum eſſe album, poteſt ſupponere ei, quod dicitur poſſibile, vel ratione ſubjecti, & tunc poſſibilitas attribuitur ſubjecto dicti, & eſt modalis de re, & tunc eſt diviſa, & vera. Eſt enim ſenſus, quòd ille, qui eſt niger, potentiam habet, quòd ſit albus. Vel poteſt idem ſupponere in ratione totius dicti, & ſic eſt modalis de dicto, & eſt compoſita, & falſa, & eſt*

ſenſus,

ſenſus, quòd hoc dictum, album eſſe nigrum, eſt poſſibile. Undè eſt fallacia compoſitionis. Et poteſt etiam formari ſic paralogiſmus: Quodcumque eſſe nigrum eſt impoſſibile, ipſum non poteſt eſſe nigrum: ſed album eſſe nigrum, eſt impoſſibile: igitur album non poteſt eſſe nigrum. Non valet, quia minor eſt duplex, ſicut ſuprà dictum eſt; & in ſenſu compoſito eſt vera, & in diviſo eſt falſa. Undè eſt fallacia diviſionis. Hæc tanta D. *Thomæ* diligentia in detegendis his fallaciis ſatis oſtendit, quàm neceſſaria ſit illius diſtinctionis cognitio, quæ cùm reverà perfectam totius diſputationis intelligentiam comprehendat, duplici concluſione ipſam explanare conabor.

13. Recipiunt omnes Scholaſtici, etiam Jeſuitæ, diſtinctionem iſtam, ſed non omnibus communis eſt intelligentia. Tria ſibi Doctores Societatis, ut certiſſima ſtatuunt fundamenta, quæ refert, & impugnat loco citato piiſſimus, & ſapientiſſimus Mag. *Lemos*. Senſus compoſitus, ajunt, importat compoſitionem alicujus actûs, vel alicujus formæ cum ſubjecto; ita ſanè, ut quoties ex parte ſubjecti ponitur vel forma, vel actus in propoſitione, fit ſenſus compoſitus. Undè aliqui aſſerunt, hanc eſſe compoſitam: *Homo albus poteſt eſſe niger*, quia ex parte ſubjecti ponitur albedo, quam ſignificat vox *albus*: & ſimiliter iſta eſt compoſita apud ipſos: *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum poteſt diſſentire*; undè aſſerunt, per illam importari compoſſibilitatem diſſenſûs cum motione, & excitatione arbitrii à Deo facta. Illam verò appellant diviſam, in qua ex parte ſubjecti non importatur forma aliqua, ſed remotio illius. Undè illa propoſitio: *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum poteſt diſſentire*, ut ſit diviſa, ita debet accipi: *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum, ablatâ ab ipſo motione, & excitatione Dei, poteſt diſſentire, non tamen illâ retentâ*. Et ita exiſtimabant olim, à noſtris ſenſum compoſitum, & diviſum intelligi, & acceptari.

14. Ut ergo Recentiores hâc utantur diſtinctione, aſſerunt, illam habere locum in propoſitionibus, quæ ex parte ſubjecti important aliquid conſequens exercitium aliquod noſtræ libertatis: v. g. iſta eſt vera in ſenſu diviſo, *Petrus amans poteſt odiſſe*; eſt tamen falſa in ſenſu compoſito; in ſenſu diviſo eſt vera, quia denotatur in illa, quòd Petrus, dum eſt ſub exercitio libero amandi, retinet potentiam ad odium ponendum, ſed amore abjecto, quem voluntas pro libito abjicere poteſt; eſt tamen falſa in ſenſu compoſito, quia in illa denotatur poteſtas ad conjungendum odium cum amore, quæ poteſtas non datur in arbitrio Petri. Hæc intelligentia vera eſt, quantùm ad id, quod affirmat: ſed nolunt eam extendi ad ſuppoſitionem aliquam connexam, & antecedentem uſum, & exercitium libertatis, ut rectè animadvertit Magiſter *Ledeſma* diſput. unicâ de auxiliis art. 12. *Auctores hi in aliis materiis Theologicis hanc diſtinctionem admittentes, rejiciunt eam in præſenti Diſputatione, quia eorum argumenta, admiſsâ hâc diſtinctione, ut admitti debet, evidenter ſolvuntur à Thomiſtis*. Quapropter ſibi perſuaſerunt, libertatem non deſtrui per neceſſitatem, quæ inducitur ex uſu, & exer-

& exercitio libertatis; deſtrui tamen aſſerunt, ſi neceſſitas orta ſit ex ſuppoſitione antecedenti. Et hoc eſt ſecundum illorum fundamentum.

15. Undè tertiò ſibi perſuadent, idem omninò eſſe, liberum arbitrium poſſe diſſentire, poſitâ motione, & excitatione Divinâ, ac poſſe cum tali motione, & excitatione conjungere diſſenſum. Quocircà indubitanter aſſerunt, quòd omnis ſuppoſitio antecedens uſum libertatis, quæ neceſſariâ illatione conſenſum infert, libertatem adimit. Ex quo rurſus inferunt, infallibilitatem ſcientiæ prævidentis aliquod futurum liberum, efficaciam voluntatis Divinæ, prædeſtinationis, gratiæ, ſive auxilii inferentem conſenſus liberos, eſſe ſuppoſitionem ortam, & conſecutam noſtræ libertatis uſum, & exercitium. Ideò quippè, aſſerunt, *Deus videt, conſenſum eſſe futurum, quia conſenſus futurus eſt*, non tamen è contra. Ac tandem, ideò auxilium hoc conſenſum infert liberum, quia Petrus vult cum illo auxilio conſentire, non quia auxilium determinat Petrum ad conſenſum.

16. At cùm *nulla falſa doctrina*, teſte D. *Auguſtino* lib. 2. quæſtion. Evangel. cap. 4. *ita ſit falſa, ut non aliqua vera intermiſceat*, hoc in relata evenit explicatione. Nam in primis compoſitionem aliquam importari in illis propoſitionibus, *Homo albus poteſt eſſe niger: Liberum arbitrium à Deo motum poteſt diſſentire*, nullus valet negare, nam in prima albedo componitur cum homine, in ſecunda motio cum libero arbitrio. At iſte non eſt ſenſus compoſitus, de quo Dialectici, de quo Philoſophi, & de quo Theologi tractant. Quod patet, tum quia ſenſus compoſitus, & diviſus, de quo prædicti tantâ diligentiâ diſputant, ille eſt, quem reddunt propoſitiones modales, quæque aliquo ex illis quatuor conficiuntur modis, *poſſibile, contingens, impoſſibile, neceſſe*, quibus non enunciatur poſſibilitas, contingentia, impoſſibilitas, aut neceſſitas ſubjecti ad formam, quâ ſignanter ponitur ſubjectum propoſitionis affectum; ſed diſquiritur poſſibilitas, contingentia, impoſſibilitas, aut neceſſitas, quâ ſubjectum tali affectum formâ reſpicit, vel prædicatum propoſitionis, vel actum, quem importat verbum ejuſdem propoſitionis. Undè in illa enunciatione, *Homo albus poteſt eſſe niger*, non enunciatur, ſed ſupponitur habitudo albedinis ad hominem; explicatur verò, & dicitur habitudo hominis albi, quia ſupponitur albus, ad nigredinem, quam ſignificat prædicatum: ſimiliter in illa, *Liberum arbitrium à Deo motum poteſt diſſentire*, ſupponitur ex parte ſubjecti motio divina afficiens liberum arbitrium, & cum illo compoſita; enunciatur verò liberi arbitri moti à Deo habitudo ad diſſenſum, ſignificata per verbum *poteſt*.

17. Rurſus, intelligentia ſenſûs diviſi, quem fingunt, falſiſſima eſt; & magis falſum, quòd eam aliquandò Thomiſtæ docuerint; ſed veriſſimum eſt eo in ſenſu, traditam fuiſſe à *Calvino*, homine nimirùm, non modò hæreticô, ſed & ſcholaſtici acuminis omninò inſciô. Primum conſtat, quia illa propoſitio, *Homo albus poteſt eſſe niger*, quæ ex forma ſua diviſa eſt, juxta regulam Dialecticorum, eò quòd mediat verbum inter ſubjectum, & prædicatum, non facit hunc ſenſum, *Homo ablatâ albedi-*

ne poteſt eſſe niger, ſed iſtum, *Homo*, *dum eſt ſub albedine*, *habet potentiam*, *ut ſit niger*, ubi cum albedine actu habita, componitur potentia hominis ad habendam nigredinem; quæ ab aliquibus dicitur *ſimultas potentiæ*, etſi potentia non ſit in homine ad conjungendam nigredinem cum albedine, quæ in ipſo ſupponitur, & hæc ab iiſdem dicitur *potentia ſimultatis*. Undè illa propoſitio in ſenſu compoſito modali dialectico, philoſophico, & theologico eſt falſa, quia dicit, albedinem poſſe in homine componi cum nigredine pro eodem inſtanti. Vera tamen eſt in ſenſu diviſo, quia affirmat, in homine albo potentiam dari ad nigredinem abſolutè habendam. Quòd *Thomiſtæ* illo in ſenſu diſtinctionem iſtam nunquam explicaverint, videri poteſt eruditiſſimus *Gonet* tom.2. in 1. par. diſp.6. de concord. cum prædeſtinat. art. 4. in quo tamen ſenſu illam propugnant Hæretici aſſerentes, tantùm ſublatâ motione Divinà poſſe arbitrium diſſentire. Sic *Lutherus* lib. de ſervo arbitrio: *Donec durat ſpiritus*, *&* *gratia Dei in homine*: cui accinit *Vincentius Lenis* Epiſt. ad *Petavium* Janſenianæ doctrinæ ſtudio ardens, *excuſsâ prædeterminatione*, *non retentâ*: qui ſenſus, & intelligentia diſtinctionis *Calviniſticæ* etiam eſt, & à *Thomiſtis* ſemper ut hæretica impugnata, & reprobata.

18. Quod verò pro ſecundo ſtatuunt fundamento, diximus eſſe verum, quoad primam partem; nec enim arbitrium ſuam deſtruit poteſtatem ad diſſenſum per hoc, quòd ſe determinet ad conſenſum. Quoad ſecundam verò falſum eſſe, ſtatim patebit ex dicendis contra tertium. Et ratio eſt, quia Deus operans fortiter, & ſuaviter eò modô liberum movet arbitrium, quô ipſum moveri petit: at liberum arbitrium petit ſibi non auferri poteſtatem ad diſſenſum per motionem divinam: ergo motio divina talis eſt, quæ arbitrium determinet ad conſenſum fortiter, illæsâ omni ex parte poteſtate ad diſſenſum. Undè ad tertium deveniens fundamentum, eſſe omninò falſum conſtat ex omnibus hucuſque dictis. Etenim ut poſſit voluntas componere diſſenſum cum omnibus, quæ ex parte Dei concurrunt ad conſenſum, requiritur, quòd omnia illa dominio voluntatis ſint ſubjecta, & à voluntate in malum vertibilia. Nam quid eſt aliud principium actionis eſſe ad actionem applicabile à voluntate pro libito, & pro placito ad agendum, aut concurrendum determinabile, quàm principium tale eſſe ſubjectum voluntati? Nec enim alio ex capite probamus voluntatem, & appetitum, intellectum, cœteraſque potentias nobis eſſe ſubjectas, niſi quia illas pro libito applicamus; & ad operationes ſuas determinamus. Quod cùm ita ſit, nimis evidenter apparet abſurdum: etenim ſi voluntas poteſt vertere in malum omnia, quibus Deus concurrit ad conſenſum: ergo noſtrum eſt, & non Dei, quòd benè volumus, quòd loquimur, quôd ſanctè cogitamus; quod dicere piaculum eſt: hæc enim erat *Pelagii* mens, conſequentiam iſtam ex ſimili, immò ex eodem antecedenti inferentis; & quam non negavit, legitimam eſſe S. *Auguſtinus*, ut conſtabit legenti accuratè totum librum de gratia *Chriſti*; quin potiùs, ut negaret conſequens, quod videbat legitimè inferri, negavit antecedens.

Refert illud *Pelagii* aſſertum D. *Auguſtinus* lib. citato cap. 4. & cùm illud totô illô librô impugnet, nunquam invenitur, negaſſe conſequentiam; quæ ipſius *Pelagii* ratione probari poteſt.

19. Conjungere cum actu bono principia de ſe conjungibilia cum actu malo, illi dumtaxat debet, ac poteſt tribui, qui ita conjungit unum cum alio, ut in omni ſenſu compoſito, & diviſo expeditus ſit ad non faciendam prædictam conjunctionem; ſed ſolùm expeditus eſt ad non faciendam prædictam conjunctionem, qui ſe ad iſtam unicè determinat, & non determinari valet ab alio: ergo illi ſoli poteſt, ac debet conjunctio illa, & actus bonus ex ea ſecutus tribui, qui ſe ad conjunctionem unicè determinat, nec ab alio valet determinari, ut illam faciat. Hôc unô verbô dixit *Pelagius*: *Illius eſt illa conjunctio, & actus, qui omnia poteſt vertere in malum*: ſed homo juxta doctrinam argumenti ita conjungit, ut in omni ſenſu diviſo, & compoſito expeditus ſit ad non faciendam prædictam conjunctionem, potens omnia principia cum actu malo conjungere, ad quod ſe unicè determinat, nec ab alio ad talem conjunctionem valet determinari; quin potiùs pro ſuo dominio poteſt illa omnia vertere in malum: ergo ſolius hominis, & non Dei eſſet illa conjunctio, quod ab orthodoxa Eccleſiæ doctrina mirum in modum diſtat.

§. II.

Vera ſenſûs compoſiti, & diviſi intelligentia.

20. PRæceptis dialecticæ, & modo arguendi ſtudemus modò, ut expreſſiùs, diſtinctiùs, & enucleatiùs doctrinam iſtam conſignemus. Et primò ſupponendum eſt propoſitionem modalem, de qua ſermo nobis eſt in præſenti, illam eſſe, quæ afficitur aliquô ex his quatuor modis: *Poſſibile*, *contingens*, *impoſſibile*, *neceſſe*. Modi autem iſti poſſunt tripliciter in propoſitionibus collocari; poteſt enim modus toti propoſitioni poſtponi, ut ſi dicas: *Prædeſtinatum damnari eſt impoſſibile*; vel poteſt præponi toti dicto, ut ſi dicas; *Impoſſibile eſt prædeſtinatum damnari*; vel tandem poteſt modus inter partes dicti locari, ut ſi dicas: *Prædeſtinatum impoſſibile eſt damnari*: *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum poteſt diſſentire*. Prima ex illis propoſitionibus dicitur apud Dialecticos compoſita, quando ſcilicèt modus toti poſtponitur dicto, quia ex modo concipiendi ſignificatur impoſſibilitas conjungendi prædicatum cum ſubjecto, ut in prima formata propoſitione; vel talis conjunctionis neceſſitas, ut in iſta, *Prædeſtinatum ſalvari eſt neceſſe*. Tertiam propoſitionem, quando ſcilicèt modus inter partes dicti collocatur, dicunt Dialectici, eſſe diviſam, & in illa importari ſimultatem potentiæ ad actus, vel formas diviſivè habendas. De ſecunda propoſitione, quando ſcilicèt modus præponitur dicto, regulam fixam non conſtituunt. Quæ regulæ antiquitate ipsâ maximam habent auctoritatem; & cùm in Sacris Canonibus hujuſcemodi inveniantur

tur propoſitiones, ideo diligenter attendendæ: mentes enim definientium divinâ arte gubernantur, ut à communi modo loquendi non recedant. Cœterùm propter innumera, & implicatiſſima Sophyſmata, quæ ſolent multiplicari à Sophyſtis in modalibus, tutiùs propoſitiones illas diſtinguimus, quàm abſolutè concedimus, vel negamus, ut obſcuritas vitetur, & reſpondentis ſenſus clariùs dignoſcatur.

21. Porrò, ut in exercitio diſputationis facilis ſit reſpondentibus hujuſmodi ſensûs compoſiti, & diviſi applicatio; nota, quòd dicitur propoſitio *officians* illa, quam de *ineſſe* vocamus, ſive cathegoricam, quæ remanet ſublatô modô: v.g. hujus modalis, *Album eſſe nigrum eſt poſſibile*, propoſitio officians eſt iſta, *Album eſt nigrum*: & hujus, *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum poteſt diſſentire*; propoſitio officians eſt hæc, *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum diſſentit*. Si propoſitio modalis fuerit compoſita, eſt immediatè reducibilis ad ſuam officiantem: quòd ſi ad illam non fuerit immediatè reducibilis, eſt diviſa. Cujus ratio eſt, quia à modali compoſita ad ſuam officiantem eſt bona conſequentia, nec in illa poteſt dari antecedens verum, & conſequens falſum. A modali verò diviſa ad ſuam officiantem non eſt bona, ſed mala conſequentia, ac proindè dabitur in illa antecedens verum, & conſequens falſum. Exemplo res ſint, quia benè valet immediatè, & abſque alia interveniente reductione, *Prædeſtinatum damnari eſt impoſſibile: ergo hæc eſt impoſſibilis, Prædeſtinatus damnatur*, inferimus evidenter eſſe compoſitam. Et quia non valet immediatè: *Liberum arbitrium à Deo efficaciter motum, & excitatum, poteſt diſſentire: ergo hæc eſt poſſibilis, liberum arbitrium à Deo efficaciter motum, & excitatum diſſentit*, inferimus quoque evidenter juxta eamdem regulam, non eſſe compoſitam, ſed diviſam illam propoſitionem Concilii, quæ procedit de motione efficaci.

22. Ex officiante quoque diligenter inſpecta facilè aſſequimur veritatem, vel falſitatem modalis, non quidèm diviſæ, ſed compoſitæ, quia hæc ſola reducibilis eſt immediatè ad ſuam officiantem. Nam ſi officians vera eſt, modalis quoque compoſita eſt vera: v. g. quia iſta eſt vera poſſibiliter, *Homo eſt albus*, hæc modalis eſt vera, *Hominem eſſe album eſt poſſibile*; & quia iſta eſt tàm poſſibiliter, quàm abſolutè falſa, *Stans ſedet*, iſta modalis eſt falſa, *Stantem ſedere eſt poſſibile*: valet quippè à negatione conſequentis, ſivè à falſitate ad negationem, & falſitatem antecedentis, eò quòd in bona conſequentia conſequens non poteſt eſſe falſum, & antecedens verum. Et quamvis ab affirmatione, aut veritate conſequentis, argui non poſſit ad veritatem antecedentis, quia in bona conſequentia poteſt eſſe conſequens verum, & antecedens falſum, valet tamen in modalibus à veritate officiantis ad ſuam modalem compoſitam propter materiæ neceſſitatem.

23. Pro quo iterum adverte, quòd modalis non importat ſolam convenientiam prædicati ad ſubjectum, ſed importat explicitè modum convenientiæ, quòd ſcilicèt conveniat ſubjecto prædicatum, vel poſſibiliter, vel neceſſariò, vel contingenter, vel impoſſibiliter. Ex quo ortum

tum habuit Philoſophorum firma, & certa ſententia, quòd ſcilicèt omnis modalis, ſivè compoſita fuerit, ſivè diviſa, eſt neceſſaria, aut impoſſibilis; quia non enunciat convenientiam in actu ſecundo,ſed potentiam, vel repugnantiam conveniendi, quæ non accidit, ſed neceſſariò adeſt ſubjecto: quarè valet à veritate officiantis ad veritatem modalis compoſitæ, etſi videamur arguere ab affirmatione conſequentis ad affirmationem antecedentis, quæ in materia contingente non eſt bona conſequentia. Primum autem, quod de modali diximus, conſtat ex differentia omnibus conſpicua inter propoſitionem, quam vocant de ineſſe, & propoſitionem modalem. Nam profectò qui ſic enunciat: *Petrum eſſe album eſt poſſibile*, aliud dicit ab eo, qui enunciat ita, *Petrus eſt albus*: nam hæc poſterior enunciatio, ut ſit vera, requirit, & quòd exiſtat Petrus, & quòd albedinem actu habeat; illa verò prior non requirit,quòd exiſtat Petrus, etſi permittat, nec exigit actualem albedinis inhærentiam,quia non enunciat convenientiam,ſed convenientiæ poſſibilitatem: hæc autem poſſibilitas non eſt prædicatum contingens, ſed neceſſarium; capacitas enim ad albedinem non accidit Petro, ſed illi ab intrinſeco convenit, eò quòd eſt ab intrinſeco corpus mixtum. Ex quo patet hujus Philoſophici principii firmitas, & infallibilitas: quoties enim in propoſitione enunciatur prædicatum ab intrinſeco ſubjecto conveniens, propoſitio eſt neceſſaria: eſt verò impoſſibilis, quoties de ſubjecto dicitur prædicatum illi ab intrinſeco repugnans. Cùm ergo in modalibus enuncietur modus convenientiæ quantùm ad poſſibilitatem, vel repugnantiam, nulla eſt contingens, ſed neceſſaria, vel impoſſibilis.

24. Ulteriùs diligenter obſerva, quòd poſſibilitas ad aliquam formam, actum, vel prædicatum ſignificata per modum,non deſtruitur per adventum formæ, actûs, vel prædicati oppoſiti actui qui ſit exercitium talis poſſibilitatis; v. g. in hac propoſitione: *Petrum eſſe album eſt poſſibile*, ſignificatur potentia Petri, ut albedinem habeat: hæc potentia non deſtruitur per hoc, quòd Petro nigredo adveniat, & niger fiat, ſed unà cum nigredine, actu, & formaliter habitâ, atque actu inhærente conſervatur, & componitur in Petro potentia, ut albedinem habeat: non enim prædicata neceſſaria ſubjecti deſtrui poſſunt ab accidenti prædicato ſubjectum non corrumpente; ſicut enim priora in ſuo eſſe non pendent à poſterioribus, ita nec neceſſaria per contingentia deſtruuntur. Cùm ergo Petro pro priori ad albedinem, & nigredinem conveniat potentia ad albedinem, & neceſſariò conveniat, nigredo ſuperveniens potentiam ad albedinem à Petro non removet. Undè hæc propoſitio: *Petrus niger poteſt eſſe albus*, in ſenſu diviſo, quem ipſa ex forma ſua præ ſe fert, non ſolùm eſt vera, ſed neceſſaria.

25. Conſiſtit ergo diſtinctio modalis compoſitæ,à modali diviſa in eo, quòd modalis compoſita enuntiat,poſſibilem eſſe conjuctionem prædicati cum iis omnibus,quæ ponuntur ex parte ſubjecti:v.g.in hac propoſitione:*Petrum prædeſtinatum damnari eſt poſſibite*,quæ falſa eſt,dicitur poſſibilis conjunctio damnationis cum prædeſtinatione, quæ in dicto ſe tenet ex parte ſubjecti,quæ conjunctio impoſsibilis eſt,atque adeo propoſitio

ſitio eſt impoſsibilis. At in modali diviſa res aliter ſe habet: nam etſi importetur compoſitio aliqualis ex parte ſubjecti cum uno extremo, & poteſtate ad alterum contrarium, quæ compoſitio non dicit poſsibilitatem illius extremi, ſed actualem convenientiam, non tamen importatur poſsibilitas conjungendi utrumque extremum. Sit exemplum, ut rem ponamus ob oculos, in hac propoſitione, *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum poteſt diſſentire*, ſumpta in ſenſu diviſo, ſupponitur ex parte ſubjecti duplex compoſitio, altera arbitrii liberi cum motione, & excitatione Dei actualiter afficiente liberum arbitrium; altera totius ſubjecti, id eſt liberi arbitrii moti à Deo, & excitati cum poteſtate diſſentiendi; ſed nullò modò importatur poteſtas conjungendi diſſenſum cum motione, & excitatione divina, nec id requirit veritas illius propoſitionis prolatæ abſolutè, quæ in ſenſu diviſo eſt à Concilio definita, ut ex ipſa propoſitionis forma conſtat, in qua modus ponitur inter partes dicti; quæ Dialecticorum regula Concilium Spiritu Sancto directum minimè latuit. Ut ergo utriuſque modalis ſenſum legitimum aperiamus, modalis compoſita illa eſt, in qua denotatur poteſtas conjungendi prædicatum cum ſubjecto, & cum omnibus ſubjecti affectionibus, ſivè determinationibus, quæ proindè, ſi conjungibiles ſunt, propoſitio evadit falſa, ut conſtabit ex ſua officiante. Modalis verò diviſa importat actualem conjunctionem modi, ſcilicèt poſsibilitatis, contingentiæ, impoſsibilitatis, aut neceſsitatis cum omnibus, quæ ſubjectum propoſitionis determinant: poteſtatem verò conjungendi prædicatum cum ſubjecto ſic affecto non ſignificat: undè illa ipſiſsima propoſitio, quæ in ſenſu compoſito eſt falſa, & impoſsibilis, in ſenſu diviſo eſt vera, ac neceſſaria. Ex quo tandem fit, argumentum eſſe nullum à diviſa ad compoſitam, ſicut non valet: *Album poteſt eſſe nigrum; ſivè album poſſibile eſt eſſe nigrum: ergo album eſſe nigrum eſt poſſibile*, quia, ut ajunt Dialectici, arguere à diviſa ad compoſitam perindè eſt, ac arguere à disjunctiva ad partem. A compoſita verò ad diviſam valet argumentum, quia perindè eſt, atque arguere à parte disjunctivæ ad totum. Undè benè valet: *Album eſſe nigrum eſt poſſibile; ergo album poteſt eſſe nigrum*. Verùm hujuſmodi ſophyſmata deprehendere, ut caveantur, docuit abundè S. *Thomas* Opuſc. citato de fallaciis.

26. Hæc eſt ergo vera, & legitima ſenſûs diviſi, & compoſiti intelligentia, pro qua tota florentiſsimorum ſæculorum pugnat antiquitas. Conſtat primò ex *Philoſophô* lib. 1. de Cœlo text. 119. circa finem lect. 26. apud D. *Thomam*, ubi juxta primam ex translationibus, quibus utitur S. *Thomas*, ait *Ariſtoteles*: *Sedendi itaque quippiam, ſtandique ſimul potentiam habet, quia quando habet illam, & alteram habet, at non ſimul ſtat, atque ſedet, ſed in alio tempore*. Juxta aliam verò translationem ſic dicit: *Hoc quidèm igitur ſedere, & ſtare ſimul habet virtutem, quia quando habet illam, & alteram habet, ſed non ut ſimul ſedeat, & ſtet, ſed alio tempore.* Quæ verba explicans D. *Thomas* ait: *Et quia dictum eſt, quòd ſimul ſtare, & ſedere eſt impoſſibile, concludit, quòd licèt aliquid ſimul habeat virtutem ad oppoſitum, puta ad ſe-*

ſedere, & ſtare tali ratione, quia quandoque una potentia reducitur ad actum, quandoque altera; nil tamen hanc habet potentiam, ut ſimul habeat oppoſita, puta, ut ſimul ſedeat, & ſtet, ſed oportet, hoc in alio, & alio tempore eſſe.

27. Concinit *Hugo à S. Victore* quæſt. 218. in Epiſt. ad *Rom.* ubi ſic objicit: *Si Deus præſcivit aliquid futurum, illud non poteſt non evenire....* Reſpondet: *Hæc & ſimilia poſſunt per conjunctionem, & disjunctionem exponi. Senſus conjunctionis hic eſt; ſi Deus prævidit, neceſſe eſt evenire, ideſt non poteſt ſimul eſſe utrumque, ut Deus prævideat, & non eveniat, & ſic eſt verum. Disjunctionis ſenſus hic eſt, hoc futurum non poteſt aliter evenire, quàm eó modó, quó evenit, & quàm ſit præviſum, & hoc eſt falſum.* Idem ſuo calculo confirmat Magiſter ſententiarum, qui diſtinctionem iſtam hôc ſemper modô intellexit, uti conſtat in 1. diſt. 38. §. *Ad hoc autem*; quibus addimus Doctorem Subtilem *Scotum* in 4. diſt. 49. quæſt. 6. §. *Reſpondeo*; *Boetium* de Conſolat. Proſa 5.; Venerabilem *Bedam* in axiomatibus phyloſophicis litt. O. dicentem: *Omnia futura de neceſſitate evenient* (*1. periherm.*) *verum eſt in ſenſu compoſito; non autem in ſenſu diviſo: vel verum eſt ex hypotheſi, non autem ſimpliciter*; qui ſenſum compoſitum, & diviſum eô, quô nos pactô acceperunt. Sed audiendus D. *Thomas*, ut omnibus conſtet, quòd nihil aliud Thomiſtæ dicimus, quàm quod ex noſtro Magiſtro Angelico tranſcripſimus; & ut luce meridianâ fiat clarius, quàm parum rectè, ac ſapienter dixerit Pater *Raye* in concluſionibus propugnatis *Lovanii* die 11. & 12. Julii 1713. poſit. 11. *Neque etiam ſenſum diviſum Thomiſticum admittimus: nam etſi diviſus ille ſenſus, qui hìc non à S. Thoma quidèm, ſed à Thomiſtis recentioribus uſurpatur, verbis diſſideat a Calviniſtico; re tamen videtur nobis cum eodem congruere. Quapropter qui gratiam phyſicè prædeterminantem putas ſenſus illius beneficio poſſe conciliari cum libertate; edoce nos, an non ejuſdem ſenſus beneficio poſſis conciliare cum libertate, vel iſtam gratiam, quæ noſtras voluntates fatali quâdam, & plus quàm adamantinâ neceſſitate conſtringeret.* Retentâ in corde veritate, hoc ſanè propugnavit, & loquutus eſt ille, quod ut nullus credat, audiat D. *Thomam* 1. par. quæſt. 23. art. 6. ubi cùm ſibi tertium hoc propoſuiſſet argumentum: *Quidquid Deus potuit, poteſt; ſed potuit non prædeſtinare, quem prædeſtinavit: ergo nunc poteſt non prædeſtinare: ergo prædeſtinatio non eſt certa*, reſpondet: *Dicendum, quòd cùm prædeſtinatio includat divinam voluntatem, ſicuti ſupradictum eſt, quòd Deum velle aliquid creatum, eſt neceſſarium ex ſuppoſitione propter immutabilitatem divinæ voluntatis, non tamen abſolutè, ita dicendum eſt hìc de prædeſtinatione, undè non oportet dicere, quòd Deus poſſit non prædeſtinare, quem prædeſtinavit, in ſenſu compoſito accipiendo, licèt abſolutè conſiderando, Deus poſſit prædeſtinare, vel non prædeſtinare: ſed ex hoc non tollitur prædeſtinationis certitudo.* Et quæſt. 1. de potent. art. 5. in corp. *Sed quia ipſe non poteſt facere, quòd contradictoria ſint ſimul vera, ex ſuppoſitione poteſt dici, quòd Deus non poteſt alia facere,*

quàm

quàm quæ fecit, ſuppoſito enim, quòd ipſe non velit alia facere, vel quòd præſciverit ſe non alia facturum, non poteſt alia facere, ut intelligatur compoſitè, non diviſim. Et ibi ad primum, ait: *Hæc locutio, Deus non poteſt facere, niſi quod præſcit, ſe facturum, eſt duplex: quia exceptio poteſt referri ad potentiam, quæ importatur per ly poteſt, vel ad actum, qui importatur per ly facere: ſi primo modo, tunc locutio eſt falſa; plura enim poteſt facere, quàm præſciat, ſe facturum: & in hoc ſenſu ratio procedebat. Si autem ſecundò modò, ſic locutio eſt vera, & eſt ſenſus, quòd non poteſt eſſe, quòd aliquid fiat à Deo, & non ſit à Deo præſcitum. Sed hic ſenſus non eſt ad propoſitum.* Et quæſt.6. de verit. art.4. ubi ſic proponit 8. argumentum. *Sicut factio rerum eſt ex voluntate divina, ita, & hominum prædeſtinatio: ſed Deus poteſt facere plura, quàm fecit; ſubeſt enim ei, cùm voluerit, poſſe, ut dicitur Sapient.12. ergo ſimiliter non tot prædeſtinat, quin poſſit plures prædeſtinare.* Cui argumento occurrit D. *Thomas*, dicens, *Quòd quamvis de quolibet abſolutè concedi poſſit, quod Deus poteſt eum prædeſtinare; tamen ſuppoſito, quòd prædeſtinaverit, non poteſt non prædeſtinare, vel è converſo, quia non poteſt eſſe mutabilis. Et ideo dicitur communiter, quòd hæc, Deus poteſt non prædeſtinatum prædeſtinare, vel prædeſtinatum non prædeſtinare, in ſenſu compoſito eſt falſa.* Quod iterùm repetit S. Doctor art.8. ad 8. his verbis: *Hæc propoſitio, Deus poteſt non prædeſtinatum prædeſtinare; vel prædeſtinatum non prædeſtinare, in ſenſu compoſito eſt falſa, in diviſo, vera. Et ideò omnes locutiones illæ, quæ ſenſum compoſitum implicant, ſunt falſæ ſimpliciter.* Eccè in ſenſu compoſito prædeſtinationis, quæ immobiliter afficit mentem divinam, ſtat, atque conſervatur illæſa abſoluta poteſtas non prædeſtinandi illum, quem Deus ſupponitur prædeſtinaſſe, etſi nulla ſtet poteſtas ad conjungendam carentiam prædeſtinationis Petri cum ipſa Petri prædeſtinatione: immò nec ad prædeſtinationem ipſam retractandam propter immutabilitatem decreti. Et quæſt. 23. art. 5. ſimile argumentum ſibi objiciens, quòd nobis à Contrariis objicitur, ſic inquit: *Ad tertium dicendum, quòd quamvis non eſſe effectus divinæ voluntatis non poſſit ſimul ſtare cum divina voluntate; tamen potentia deficiendi effectum ſimul ſtat cum divina voluntate: non enim ſunt iſta incompoſſibilia, Deus vult iſtum ſalvari, & iſte poteſt damnari, ſed iſta ſunt incompoſſibilia, Deus vult iſtum ſalvari, & iſte damnatur.* Et in 1. ad *Annib.* diſt.47. quæſt.unic. art.4. inquit: *Quamvis contrarium ejus, quod eſt volitum à Deo, non poſsit ſtare cum voluntate divina; poſsibilitas tamen ad contrarium poteſt ſtare cum ea propter contingentiam cauſæ mediæ. Et hoc ſufficit, ut effectus ſit contingens, & non neceſſarius:* quo nihil clarius excogitari poteſt. Quarè jure meritiſsimo dixit Pater *Henriquez* lib. de *fine hominis* cap.6. *Falsò quidam negant D. Thomam auſum fuiſſe expreſsè verſare eam difficultatem, quomodò Deo prædeterminante, & præmovente voluntatem noſtram, neceſſe ſit in ſenſu compoſito hominem moveri, & tamen voluntas noſtra ita liberè moveatur, ut in ſenſu diviſo & ſimpliciter poſſit non moveri.*

28. Hæc

28. Hæc eſt ergo doctrina prioribus ſæculis accepta, præſentibus jucunda, Thomiſtis omnibus commendata, & commendabilis, quam & nobis majores noſtri, & illis SS. PP. tradidêre: etſi aliqui & imbuti ſint, & aliorum animos imbuant illâ falsâ, & ſpuriâ Thomiſtis ſuppoſitâ intelligentiâ, ut videre eſt, dum noſtris temporibus anno 1725. *Duaci* in Collegio Societatis propugnata fuit ſequens Theſis: *Prædeterminatio phyſica ex mente ſuorum auctorum antecedit cauſalitate, & naturâ actionem creaturæ, & cum actu, ad quem datur, tam infallibilem ab intrinſeco habet connexionem, ut talis actus illa ſtante non poſſit omitti*, ſequente aſſertore P. *Suarez* lib. 3. de concurſ. Dei cap. 9. num. 4. qui ſic illos pro ſuo libito loquentes inducit: *At fortaſsè dicent, potentiam phyſicè prædeterminatam ad conſentiendum, ideo poſſe diſſentire, quia poteſt carere excitatione determinante ipſam, & tunc non conſentiet. Ita enim in re ipſa reſpondent, quia ajunt: cum Concilium docet, poſſe diſſentire, intelligendum eſſe in ſenſu diviſo.* Et in tom. de auxiliis lib. 5. cap. 18. num. 19. impugnare volens ſenſum hujus diſtinctionis, ait: *Potentia in ſenſu diviſo non eſt potentia propriè activa, ſed magis paſſiva, quatenus poteſt auferre illam prædeterminationem, & relinquere voluntatem in ſua naturali poteſtate.* Et tom. 2. de gratiâ lib. 5 c. 38. n. 2. *Calvinus non negaret poteſtatem diſſentiendi in ſenſu diviſo, etiamſi motionem neceſſitatem poneret: fruſtra ergo ad faciendum vim definitioni imponitur Calvino, quòd negaverit poteſtatem diſſentiendi in ſenſu diviſo; cum hæc nihil aliud ſit, quàm poteſtas habendi contrarium actum, ſi motio auferatur.* *Leſſius* in opuſc. de grat. efficaci cap. 3. n. 19. *Senſus compoſitus*, ait, *nihil aliud eſt, quàm ſi decretum divinum, & motio divina componatur cum voluntate, id eſt, ſi voluntati adſit: & ſenſus diviſus, ſi abſit, & tollatur. At quid mirum, ſi motione illâ ſublatâ, voluntas poſſit non velle.* Eodem modo P. *Vaſquez* 1. p. q. 14. art. 13. diſp. 68. cap. 3. affirmat, quòd ſenſus illius diſtinctionis eſt, quòd voluntas, dum actu ſubeſt divinæ Prædeterminationi efficaci ad amorem, non poteſt non elicere amorem, ſeu non poteſt elicere odium, benè verò ſi Deus talem prædeterminationem auferat à voluntate. Idem aſſerunt communiter alii Propugnatores ſcientiæ mediæ. At ultrà tranſgreditur P. *Meyer* Diſs. 1. pag. 81. ſcribens: *Diſtinctio ſenſus compoſiti & diviſi, quam uſurpant gratiæ phyſicè prædeterminantis aſſertores, non veram & realem ſtatuit diſſentiendi potentiam, ſed fictitiam & chimæricam. Liquet ergo quamcumque iſti libero arbitrio facultatem concedunt, non ſecùs Calvinum concedere, quamcumque negant, non ſecùs negare. Nullo verò & reali ſeparantur diſcrimine.* En hujus Scriptoris intolerabilis, impunitaque ſcribendi licentia; quibus omnibus accommodare poſſumus, quod Doctiſſimi PP. *Salmanticenſes* de gratia tom. 2. diſp. 7. dub. 4. §. 10. contra P. *Suarez* inſigni notâ dignum obſervant. *Quarè*, inquiunt illi, *à perdocto hoc Authore poſſet inquiri, utrum legerit Thomiſtas, quos citat, vel non: & cum hoc ultimum præſumi non debeat, rurſum inquirimus, an in illis repererit intelligentiam illam ſenſus compoſiti, & diviſi, quam ipſe, & qui eum imitantur comminiſcuntur:*

an verò illam, quam Alvarez docuit? Primum nullatenùs dici poteſt; nam ipſæ paginæ, & verba oppoſitum clamant, & mentem Scriptorum palam explicant, quin contraria intelligentia queat ipſis, niſi injuſtiſſimè, attribui. Sed contra omnes P. *Franciſcum Annatum* adduco, qui non juratus Thomiſta, ſed concursûs indifferentis acerrimus defenſor in lib. de libertate incoacta Romæ edito cap. 2. §. 4. dum *Bajanos*, & *Janſeniſtas* inſectatur, ſic pro vera illius diſtinctionis intelligentia declamat. *Inde proceſſit error Janſenii, quòd putaverit, ſe eodem modo phyloſophare poſſe, quo Thomiſtæ, cum tamen diverſiſſima ſint eorum principia. Nam Thomiſtæ cum victrice concupiſcentia v. g. ponunt ſufficientem gratiam ad reſiſtendum, nec putant, quidquam requiri in alterutro caſu, quod habeat rationem principii, & virtutis activæ: & ideo dicere poſſunt, ſimultatem eſſe potentiæ ad utrumlibet oppoſitorum immediatè, & proximè. Neque unquam ſenſum compoſitum, & diviſum ſic explicuerunt, ut dicerent, voluntatem poſſe unum in ſenſu compoſito, & in ſenſu diviſo, hoc eſt ſucceſſivè, atque ex hypotheſi, quòd fiat mutatio in prærequiſitis ad agendum. Nunquam Thomiſtæ ita ſenſum compoſitum, & diviſum explicuerunt.* Hæc ille. Et §. 1. ſic *Janſeniſtas* impugnat. *Quem invenient Janſeniani inter Thomiſtas, qui concedat, ita neceſſarium conſenſum, quem voluntas præbet motioni gratiæ, quandiù illa inhæret, quomodo neceſſarius eſt amor beatificus quandiù durat viſio? Quem invenient, qui dixerit, voluntatem diviná gratiá prædeterminatam carere proximâ ad diſſentiendum potentiâ? Quem dabunt, qui diſtinctionem ſenſus compoſiti, & diviſi interpretetur, ut ſenſus ſit, voluntatem à Deo motam poſſe diſſentire, quando illa motio abierit, & advenerit alia?* Hucuſque P. *Annatus*.

29. Non diſſimili voce loquuntur P. *Deſchamps de Hæreſi Pelagiana* diſp. 6. cap. 9. *Martinonus in Anti Janſenio* pag. 708. *Stubrochius in notis in primam Pauli Irenæi diſquiſitionem. Martinez de Ripalda* adverſus Articulos *Baii* lib. 2. diſp. 15. ſect. 15. *Thomiſtæ*, inquit Theologus iſte, *conſtantiſſimè tuentur, libertatem non poſſe cum neceſſitate antecedenti componi, & vendicare indifferentiam poteſtatis ad utrumque, demptaque poteſtate ad utrumque indifferenti adimi libertatem. Bajani verò libertatem cum neceſſitate antecedenti conjungunt .... à quibus Thomiſtæ procul recedunt.* P. *Ferrier* in Relatione quadam typis editâ anno 1663. At ſi tot certos concursûs indifferentis amicos, fideles veritatis teſtes agnoſcere nolint, ipſis P. *Suarez* opponimus, qui ſe convictum, non ſilentio, ſed verbis, de vera Thomiſtarum intelligentia demonſtrat lib. 3. de attributis divinis cap. 9. de actionibus, ſic loquens: *Undè in illo puncto certam exiſtimo D. Thomæ ſententiam in 1. diſt. 25. art. 4. aſſerentis, fieri non poſſe, ut factum ſit infectum in ſenſu compoſito, ita enim ibi loquitur, & 2. contra gent. cap. 15. Idem Bonaventura in 1. diſt. 42. q. 2. Et Thomiſtæ omnes, eſtque aperta ſententia Hieronymi Epiſt. 22. ad Euſtochium. Auguſtinus 26. contra Fauſtum cap. 5. Anſelmus in Proſolog. cap. 6. Et lib. de concor. præſc. & prædeſt. cap. 4. immò & Ariſtoteles idem tradit ex Agathone 6. Ethicor. cap. 2.*

Ratio verò eſt, quia præteritum dicitur, quòd in aliqua differentia temporis habuit eſſe, impoſſibile autem eſt, ut quod ſemel ponitur habens eſſe in aliqua differentia temporis, in illa eadem non habeat, vel non habuerit eſſe: quia eſſet, & non eſſet pro eodem tempore, quod repugnat in ſe, & conſequenter ipſi etiam potentiæ Dei, quia ad ejus potentiam ſpectat, ut quod vult eſſe, pro aliquo tempore ſit. Unde ſi pro eodem tempore non eſſet, eſſet extra potentiam Dei. Sicut ergo Deus non poteſt facere, ut res ſit, & non ſit ſimul, quia hoc eſſet ſe ipſum negare, & ſibi repugnare; ita nec poteſt facere, ut præteritum non fuerit. Hæc P. *Suarez*, quibus concinnam ſenſûs diviſi, & compoſiti tradit explicationem, quam teſtatur ipſe ſe accepiſſe à D. *Thoma*, eſſeque eammet, quam tradiderunt Thomiſtæ ante ipſum, immò & communem PP. quos citat. At quo ſenſu vir iſte eximiæ pietatis, & vitæ innocentia clarus, locis ſuperiùs citatis contradicat Thomiſtis, ipſi conſiderent. Hoc ſolum ſcire velim, an certum habeant, ipſiſque exploratum omninò ſit convenire Thomiſtas cum Hæreticis, ita ſenſum compoſitum, & diviſum exponentibus, vel non? Si primum, repugnant ipſi tot doctiſſimis ejuſdem Societatis viris oppoſitum aſſerentibus, quibus apertè mendacium exprobrant. Si hoc non ita eſſe credunt, graviter juſtitia, & charitas Scholæ D. *Thomæ* debita violatur, maximè à Lectoribus Collegii S. *J. Duacenſis* in ſuis dictatis ſequentia propugnantibus. *Primò, nullus Hæreticus fuit adeo amens, ut non admitteret, poſſe ſtare actum, aut non actum in ſenſu diviſo, ſeù ſublata motione Dei. Quid enim faciliùs Luthero, Calvino, & Janſeniſtis, quàm convenire cum Thomiſtis? .... Secundò, Tridentinum damnat prædeterminationem implicite, & indirectè. Tertiò, petes, an Thomiſtæ benè ſe expediant ab hac prima propoſitione Janſenii damnata. Quartò: gratiæ quas Thomiſtæ vocant ſufficientes, non ſunt verè tales, cùm effectus obtineri nequeat, niſi ſuperveniat prædeterminatio; ſunt igitur ſufficientes nomine. Quintò: prædeterminatio eſt directè everſiva libertatis.* Non immoror in his Theſibus: solùm ex adverſo oppono Theoremata, ac Problemata propugnata in Collegio Romano S. J. anno 1589. ex Sacra Theologia deprompta, in quorum Theorematum faſciculo ſequentia leguntur: ex quibus facilè perſpiciet ſtudioſus quiſque, quàm nulla ſit cum iſtis, Theſium *Duacenſium* conſenſio.

30. Hic ergo legitur num. 81. *Voluntas Dei, quæ neceſſariò futura ſunt, & liberè vult, & neceſſariò eſſe vult. Quæ verò liberè futura ſunt, & liberè vult, & liberè eſſe vult. Unde imponit neceſſitatem tantùm quibus vult.* Et 88. *Ex eo quòd Deus ab æterno prævidit, & voluit omnia, non ſequitur, & neceſſariò ita eſſe neceſſitate abſolutâ, ſed tantùm neceſſitate conditionatâ.* Et 89. *Effectus contingentes, & liberi, ſi ad divinam ſcientiam comparentur, ſunt neceſſarii ſecundùm quid neceſſitate conſequentiæ, non conſequentis: quarè non ſunt contingentia reſpectu proximarum cauſarum.* Et 90. *Humanæ actiones liberæ, quatenus liberæ ſunt, formaliter referuntur, non ſolùm ad immediatam cauſam, ſcilicèt ad facultatem liberi arbitrii creati, ſed etiam*

ad

ad primam cauſam liberam. Et 91. *Omnis effectus bonus contingens, & liber principaliter refertur ad divinam voluntatem tanquam cauſam primam, & efficientem ſuæ libertatis.* Et 92. *Etiamſi voluntas Dei neceſſaria ſit in ſe, tamen prima radix contingentiæ rerum eſt Dei voluntas.* Et 125. *Si dare ſumatur pro proponere, vel invitare, Deus omnibus hominibus uſu rationis præditis, nemine prorſus excepto, dat auxilium ſufficiens ad eorum ſalutem.* Et 127. *Si dare accipitur pro eo, cujus correlativum eſt accipere, ita ut ſine hoc ſtare non poſſit, Deus non dedit omnibus hominibus etiam venientibus ad uſum rationis auxilium ſupernaturale gratiæ præparantis, vel ad credendum, vel ad pœnitentiam agendam.* Et 128. *Cum tamen Deus dicatur paratus dare omnibus hominibus, quandiù ſunt in hac vita, auxilium, quo fiant potentes converti, & convertantur, ſi velint.* Et 129. *Deus ab æterno ſtatuit voluntate abſolutâ, ſeu conſequente non dare omnibus ſupernaturalia auxilia, videlicèt eis, qui ea recepturi non ſunt.* Et 130.: *Cauſa primaria, & radicalis, cur aliquis convertatur, eſt divinum beneplacitum movens illum efficaciter, & ſuaviter. Cauſa autem proxima, cur aliquis non convertatur, eſt ſua ipſius pertinacia.* Et 131. *Stante efficaci gratiæ auxilio in aliquo, is poteſt diſſentire, ſi velit, non in ſenſu compoſito, ſed diviſo, libertate antecedenti, non conſequenti.* Et 162. *Tantùm abeſt, ut divina prædeſtinatio tollat in prædeſtinatis arbitrii libertatem, ut potiùs ipſam perficiat per gratiam, naturæ non deſtructivam, ſed perfectivam.* Hoc ab ipſis veriſſimè dictum, hæc certiſſima Thomiſtarum doctrina: ſed ab illis temporibus, tanta eſt inter ipſos in ſentiendo, atque loquendo diſſonantia. At nobis ſufficiat explanatiſſimam ſenſûs compoſiti, & diviſi intelligentiam commonſtraſſe.

31. Quis ergo erit jam tàm hebes, tàm rudis, tàm obtuſus, qui hanc ſenſûs compoſiti, & diviſi explicationem non capiat? Quòd liberum arbitrium motum efficaciter à Deo ſimul habet poteſtatem ad utrumque libertatis extremum, quamvis non ad utrumque ſimul habendum: ſicut in materia prima ſimul eſt poteſtas ad omnes formas habendas, ſed non ad omnes formas ſimul habendas, & in homine ſimul eſt poteſtas, ſeù potentia ad ſedendum, & ambulandum; ſed non ad utrumque ſimul habendum: & homo, dum actu ſedet, ſimul habet potentiam ad currendum, non ad currendum in ſenſu compoſito ſeſſionis, quia hoc eſt impoſſibile, nam duo actus oppoſiti non poſſunt eſſe ſimul, ſed ad currendum abſolutè, & præciſivè à ſeſſione. Etiam ipſa voluntas, ut ſubeſt decreto efficaci prædeterminanti ad amorem, eſt potens in ſenſu diviſo, ſeù potentia antecedenti, ſeù ſimultate potentiæ non elicere amorem, non tamen in ſenſu compoſito, nec potentia conſequenti, nec potentia ſimultatis, quia non eſt potens elicere amorem conjunctum cum prædeterminatione. Primum ad libertatem ſufficit, ut conſtat in *Chriſto* Domino: omnes enim communiter fatentur, *Chriſtum* Dominum, ſuppoſito præcepto moriendi, non habuiſſe poteſtatem conſequentem, nec in ſenſu compoſito ad non moriendum, aliàs poſſet conjungere negationem mortis cum præcepto moriendi, poſſetque proindè peccare: & nihilo-

nihilominùs oblatus eſt, quia ipſe voluit, & liberrimè mortuus eſt, quia habuit poteſtatem antecedentem, & in ſenſu diviſo ad non moriendum. Hæc ergo poteſtas ad oppoſita ſufficit, & illa non requiritur ad plenam, & perfectam libertatem ſalvandam. Quarè diſtinctiones plures, quibus frequenter Auctores utuntur, ſunt æquivalentes: nam qui hanc propoſitionem, *Petrus prædeterminatus ad conſenſum, poteſt diſſentire*, ſic diſtinguit: poteſt antecedenter, concedo, poteſt conſequenter, nego; perindè ſe habet, ac ſi diceret, poteſt in ſenſu diviſo, concedo; poteſt in ſenſu compoſito, nego; nam potentia antecedens eſt potentia ad diſſenſum in ſenſu diviſo: potentia verò conſequens eſt potentia in ſenſu compoſito. Similiter cùm illa propoſitio: *Prædeterminatus ad conſenſum eſt neceſſitatus ad illum*, ſic diſtinguitur, eſt neceſſitatus antecedenter, nego; eſt neceſſitatus conſequenter, concedo, perindè diſtinguitur, ac ſi diceretur; eſt neceſſitatus abſolutè, & ſimpliciter, ſivè neceſſitate abſoluta, & ſimpliciter tali, nego: eſt neceſſitatus ſecundùm quid, ex ſuppoſitione, aut neceſſitate conditionali, concedo. Aliis quoque terminis ſolet hæc propoſitio hoc modo diſtingui: eſt neceſſitatus neceſſitate conſequentis, nego; neceſſitate conſequentiæ, concedo, qui termini in re præſenti ſynonimi ſunt, & per omnia æquivalent terminis prioris diſtinctionis.

32. At hic obiter cavenda, ſimulque notanda maxima æquivocatio, quòd dum dicimus, dari in voluntate prædeterminata ad conſenſum poteſtatem ad diſſenſum in ſenſu diviſo, loquimur de ſenſu poſitivè diviſo à prædeterminatione; cùm ſit poteſtas ad diſſenſum compoſitum cum prædeterminationis ad conſenſum carentia. Eſt namque talis libertas vera poteſtas conjungendi terminum cum omni eo, cum quo connectitur; & neceſſariò exiſtentia diſſensûs connectitur cum carentia prædeterminationis ad conſenſum. Tùm; quia hæc vera poteſtas reſpicit diſſenſum reverà poſſibilem; & non ſolùm ut eſt merè poſſibilis, ſed proùt eſt à parte rei ponibilis; ſed diſſenſus in re ponibilis pugnat cum prædeterminatione conſensûs: ergo poteſtas eſt ad diſſenſum ut poſitivè diviſum à prædeterminatione conſensûs. Quarè dum aliqui ex noſtris affirmant, quòd voluntas phyſicè prædeterminata habet poteſtatem ad ponendam liberè libertate contradictionis carentiam conſensûs præciſivè à phyſica prædeterminatione, non applicat ly *præciſivè* ad conſensûs carentiam, ſed ad voluntatem, ut ſit ſenſus: voluntas phyſicè prædeterminata ad conſenſum liberum, habet præciſivè à phyſica prędeterminatione poſſe componere carentiam actûs phyſicè prædeterminati; quod certiſſimum eſt; accidit namque voluntati jam conſtitutæ in actu primo libero reſpectu actûs, & omiſſionis ipſius prædeterminatio ad actum: quarè cum phyſica prædeterminatione voluntas remanet potens ad actum, & ad actûs carentiam, nec ab ipſa accipit poteſtatem. Ex quo patet, nullum eſſe inter Thomiſtas diſſidium; cùm nullus ex eis dubitet, eſſe repugnantem carentiam actûs phyſicè prædeterminati non coexiſtentem carentię phyſicę prędeterminationis ad prędictum actum, ſolùmque hanc poteſtatem voluntatis ad carentiam liberam conſensûs

ab

ab aliquibus explicatam fuiſſe per poteſtatem ad carentiam conſensûs præciſam à phyſica prædeterminatione ad conſenſum, ut conſtaret, voluntatem non conſtitui in actu primo liberam ad conſenſum, & ad conſensûs carentiam per phyſicam prædeterminationem ad conſenſum, vel per talis prædeterminationis carentiam, ideò ly *præciſivè* à prædeterminatione applicabant, non tàm ad carentiam conſensûs, quàm ad ipſam voluntatem potentem ſe exercere per talem carentiam.

§. III.

Quædam Caducæi annotatio refellitur.

33 SEd audiamus *Caducæi* molimina, qui, ut communem Thomiſtarum intelligentiam ſensûs compoſiti, & diviſi faciat ſciſmaticam, aſſumit hæc à me immediatè dicta, congeritque ſequentia p.2. punct.6. num.116. *Atque, ut pateat, etiam graves Thomiſtas uſos fuiſſe ſenſu diviſo, & compoſito attinente ad hunc articulum, nempe loquendo de ſenſu diviſo ab aliquo impedimento, ſive faciendo à Deo, ſive præciſivo, ſive compoſito. Audiatur clarus Mag. P. Doct. Joannes de Campoverde tom.3. de Incarn. diſp.18. cap.3. num.45. loquendo de Thomiſtis circa præceptum Chriſti Domini, ubi ait primò.* [*Qui aſſerunt, hanc poteſtatem non ſufficere ad veram libertatem, ſed requiri poteſtatem ponendi extremum in ſenſu diviſo poſitivo à neceſſitate ad oppoſitum; ſed ſatis eſſe talem ſenſum diviſum poſſe fieri à Deo, ſic reſpondent, modò aſſerentes, Chriſtum, urgente præcepto, poſſe in ſenſu diviſo præcepti faciendo à Deo omittere mortem.*] *Deindè ait ſecundò num.*28. [*Verùm, quia hæc explicatio ſenſus diviſi, præciſivi, quæ aliquando maximè arriſit Thomiſtis, quaſi evidens difficultatum à noſtris contra prædeterminationem objectarum ſolutio, jam uſque adeo diſplicet ipſis, ut perdoctus Dominicanus Magiſter in publicis diſputationibus dixerit, ſe indubitanter à prædeterminatione defecturum, ſi alia via libertas Catholica defendi cum prædeterminatione non poſſet (ut ex ſapientiſſimo Magiſtro, & Anteceſſore P. Peynado refert Doct. Rios tract. de Judic. indiffer. diſp.2. dub.1. §.4. num.36. & quem ſe agnoviſſe fatetur Illuſtriſſimus Caſtell in Noviſſim. edit. diſp.3. q.6. num.1686. ibi: Et nos ut teſtes oculati, non invitè teſtamur) ab ulteriore illius impugnagnatione abſtinemus.*] *Sed ut conſtet, etiam id ipſum non diffiteri R.Benitez; obſervanda eſt apud ipſum num.62. ejus cautio mox ſequutura, quæ ſic ſe habet: Atque hìc obiter cavenda, ſimulque notanda maxima æquivocatio &c.* uſque ad finem numeri. Quibus addit: *Hactenùs R. Benitez, qui clarè loquitur de ſenſu compoſito, & diviſo, reſpectu prædeterminationis.*

34. Non ſanè hæc diffiteor. Quod ſcripſi, verum eſt, & probavi; plurimiſque aliis argumentis, & auctoritatibus nobiliſſimorum Thomiſtarum probare poſſum. Legat doctiſſimum *Euſebium Rios* locò ab ipſo

ipſo citatô, qui num.33. explicat, qualiter poteſtas libera ſalvatur per poteſtatem ad omiſſionem præciſivè diviſam à prædeterminatione ſecundùm aliquos, verumque ſenſum eorum exponit. *Licet tamen omnes Thomiſtæ in hoc conveniant, & ſimul in eo, quod libertas contradictionis ad obediendum non eſt libertas ad obediendum & inobediendum, ſed ad obediendum, & ad purè negativè non obediendum; at diſſentiunt inter ſe, dum aliqui explicant poteſtatem voluntatis, ut liberæ libertate contradictionis ad obediendum & non obediendum, per poteſtatem ad conjungendum actum cum præcepto & ad ponendum carentiam actus præcepti præciſivè à præcepto: Alii verò prædictam poteſtatem exponunt per poteſtatem ad conjungendum actum præceptum cum præcepto, & ad ponendum omiſſionem actus præcepti in ſenſu poſitivè diviſo à præcepto diviſione facienda non à voluntate, cui impoſitum eſt præceptum, ſed à ſuperiore præcipiente, qui poteſt auferre præceptum: ſimili doctrina, ac ab ipſis declaratur poteſtas libera, quam habet ad carentiam conſenſus voluntas phyſicè prædeterminata ad conſenſum, quæ adhuc ut prædeterminata ad conſenſum poteſt ponere carentiam conſenſus, ut diviſam à prædeterminatione ad conſenſum diviſione facienda à Deo phyſicè prædeterminante. Quæ quidem diverſitas licèt ſit de re ſecundùm aliquos, nobis tantùm de voce videtur; quia quando primi Thomiſtæ dicunt, quòd voluntas, vel præcepto ſubjecta, vel phyſicè prædeterminata habet poteſtatem ad ponendam liberè libertate contradictionis carentiam conſenſus vel præcepti, vel phyſicè prædeterminati præciſivè à præcepto, & à phyſica prædeterminatione, non applicant ly præciſivè ad conſenſus carentiam, ſed ad voluntatem, ut ſit ſenſus: Voluntas phyſicè prædeterminata ad conſenſum liberum, aut præcepto de conſenſu ſubjecta habet præciſivè, ſeu independenter à præcepto vel à phyſica prædeterminatione poſſe ponere carentiam actus præcepti, aut phyſicè prædeterminati; quod eſt certiſſimum, cum voluntati jam conſtitutæ in actu primo libero reſpectu actus, & omiſſionis ipſius adveniant præceptum de actu, & phyſica prædeterminatio ad actum (& idem eſt dicendum de carentia poſitiva præcepti, vel phyſicæ prædeterminationis, à qua actuali carentia non dependet voluntas, ut poſſit ponere omiſſionem actus præcepti, vel phyſicè prædeterminati, & ſic voluntas præſcindit ab illa, ut ipſa conſtituatur potens liberè libertate contradictionis omittere actum præceptum, aut phyſicè prædeterminatum) & ex hoc oritur, ut etſi cum phyſica prædeterminatione, vel cum præcepto retineat voluntas hanc ſuam poteſtatem ad actum, & ad actus carentiam, nec à phyſica prædeterminatione, nec à præcepto dependeat, in hoc quod eſt, talem poteſtatem habere. Et cùm hoc etiam ſentiant Thomiſtæ explicantes poſſe liberum voluntatis ad omiſſionem conſenſus præcepti vel phyſicè prædeterminati per poſſe ad talem omiſſionem in ſenſu poſitivè diviſo à præcepto, & à phyſica prædeterminatione: nullum eſt diſſidium de re inter Thomiſtas defenſantes carentiam actus præciſam à præcepto, vel à phyſica prædeterminatione (juxta ſenſum datum) & inter Thomiſtas exponentes illam, ut poſitivè diviſam.*

35. Rem

35. Rem hanc egregiè exponit Illuſtriſſimus *Montalban* tom. 2. tract. de Decretis Divinæ volunt. dub. unic. §. ult. num. 88., ubi poſtquàm num. anteced. excitavit dubium, an voluntas ſit potens ad omiſſionem in ſenſu diviſo præciſivo, hoc eſt, quoad prædicata eſſentialia, intrinſeca omiſſionis, ſub quibus præſcindit à prædeterminatione, & ab ejus carentia? An in ſenſu diviſo poſitivo, hoc eſt ſub poſitiva carentia prædeterminationis ad actum? de quo fuit diverſus modus loquendi apud Thomiſtas; nam antiquioribus placuit primus modus dicendi, qui tamen maximè diſplicet recentioribus, ut videre eſt apud Doct. *Caſtell* lib.2. q 6. ſect.6. Quid Illmus Præſul ſentiat, ſequentibus verbis exprimit: *At meum judicium circa iſtas ſolutiones ſemper fuit eas in ſubſtantia convenire, & tantùm in modo loquendi differre, & quòd licèt primus modus formalior ſit, poſterior autem eſt explicatior, & expeditior. Ita breviter oſtenduntur: & quidem eas in modo loquendi differre ſatis ex ipſis terminis conſtat. Quod autem non differant in ſenſu, ſuadetur, ſenſum utriuſque explicando. Nam Authores primi modi dicendi, dum dicunt voluntatem poſſe ad amorem, & ad ejus carentiam ſecundùm ſe, & præciſivè à prædefinitione, & ab ejus carentia, id attendunt, quod de amore, & de ejus omiſſione continetur ſub virtute activa voluntatis, & ab ea ſecundùm propriam virtutem, tamquam terminus formalis ſuæ poteſtatis cauſatur; ſed id attendendo veriſſimè, & formaliſſimè dicunt voluntatem eſſe potentem ad amorem, & ad ejus omiſſionem ſecundum ſua prædicata intrinſeca, & præciſivè à prædefinitione, & ab ejus carentia: ergo. Major eſt evidens, & conſtabit Authores illos legenti. Minor autem probatur. Nam licèt amor non poſſit poni ſine prædeterminatione ad ipſum, nec ejus omiſſio ſine poſitiva prædeterminationis carentia; tamen apud omnes Thomiſtas, nec prædefinitio, nec ejus carentia continetur in poteſtate voluntatis, ſed unicè in Dei poteſtate, mediis quibus ſubordinat ſibi voluntatem, tàm in amore, quàm in ejus omiſſione: ergo quod ſub poteſtate voluntatis continetur, & eſt formalis terminus activitatis illius, eſt tantùm amor ſecundùm ſua prædicata eſſentialia, & præciſivè ab ejus prædeterminatione, vel ab ejus carentia. Quod ampliùs explicatur, & loquendi proprietas magis oſtenditur. Amor prædeterminatus, & ejus omiſſio poſitivè diviſa à prædeterminatione, quamvis pro ſubſtracto ſupponant pro ipſo amoris actu, & pro ejus omiſſione intrinſeca, de formali tamen ſignificant, vel prædeterminationem, vel poſitivam carentiam ejus: & ſi ita eſt; quamvis creatura ponat, & cauſet entitatem intrinſecam amoris, dum Deus ad illum prædeterminat; & ejus omiſſionem, dum prædeterminationem ad actum ſuſpendit; non verificatur in proprietate ſermonis, quòd cauſat, & producit actum poſitivè prædeterminatum, & omiſſionem poſitivè imprædeterminatam: ergo ſententia, quæ ſic loquitur, magis propriè loquitur, quàm oppoſita. Major eſt evidens, & probatur minor. Nam licèt album ſupponat pro ſubjecto, quia de formali ſignificat albedinem; qui albedinem non cauſaret, aut ſubjecto uniret, non diceretur in proprietate ſermonis cauſans album, etſi ſubjectum ejus produce-*

duceret: undè non dicitur cauſare album, qui cauſat parietem ab alio dealbatum: & quamvis peccatum ſupponat pro actu, qui phyſicè, & propriè cauſatur à Deo; tamen, quia Divina cauſalitas nullatenus ſe extendit ad formalem malitiam, quam de formali ſignificat, non dicitur Deus cauſare peccatum, & ſic de pluribus. Et horum ratio eſt: quia verba iſta cauſare, & producere, ſunt appellativa ſupra ſignificatum formale termini, ſupra quem cadunt, ut docent communiter Dialectici cap. de Appellat. Verùm ergo eſt, quòd ſi in rigore ſermonis, & proprietate ſignificationis loquamur, & juxta regulas Dialecticæ, quæ modum proprium ſignificandi præſcribunt; non eſt abſolutè dicendum, quòd homo cauſet actum poſitivè prædefinitum, ſed nec omiſſionem poſitivè imprædefinitam, ſi non ponit, nec prædefinitionem, nec ejus carentiam. En germana Thomiſtarum ſensûs compoſiti, & diviſi præciſivè ſumpti, intelligentia.

36. At quid argumenti, quòd hanc datam ſensûs compoſiti, & diviſi explicationem Dominicanus quidam plenè non fuerit aſſequutus, & eam diſputando aliquando rejecerit? An ſensûs Thomiſtarum ab aliquo particulari venandus eſt? Sui perfectò eſt oblitus ſcriptor iſte; qui loquens p.2. punct.6. num.104. de ſyſtemate P. *Rivadeneyra*, ſequentia profert: *Neque adhibita ſuffragantur exempla: ſiquidem ea, quæ congerit Graveſonius pag.185., non ſunt ad rem, eo quòd non ſint de potentia completa, & immediata, quæ in ſufficientia gratiæ concedi debet: neque quæ affert R. Benitez diſp.6. dub.1. num.6. Tum quia (loquendo de via Regia Jeſuitarum, quæ in judicium potiùs trahenda eſt, quando agitur de dogmate retinendo, potius quàm unus, vel alter apex ſubtilior inter domeſticos; cujuſmodi eſt illud decretum præſcindens P. Rivadeneyra, quod minus ſibi conſonum Societas Jeſu, & retractandum duxit P. Doct. Ramirez) falſum eſt, creaturam ſub auxilio non poſſe indirectè, ſive prædefinitionem, ſive ſcientiam mediam diſtinctam ab ea, quæ actu datur, acquirere.* Sit ergo aliquis Thomiſta, qui non ita benè intellexerit ſenſum compoſitum, & diviſum præciſivè ſumptum; an id in præjudicium totius Scholæ debet trahi? Cur non etiam via Regia Thomiſtarum in judicium potiùs trahenda eſt, quando agitur de dogmate retinendo, potius quam unus, vel alter ſubtilior apex inter domeſticos? Non ergo opus erat tam frivolâ annotatione; nec eſt quòd ego hujuſmodi næniis perdam tum meum, tum lectoris otium.

37. Sed hìc rurſus accipe Lector, invitus referam, quæ ſcripſit *Caducifer* par.2. punct.6. num. 113., nihil enim moleſtius, quàm talibus argumentis reſpondere, quibus plenè ab Auctoribus noſtris ſatisfactum eſt, & ad quæ abundè diximus diſp.1.dub.1.§.2. *Hic idem Auctor*, de me loquitur, *§. ſequenti ejuſdem diſputationis totum ſe dat ad explicationem ſenſus compoſiti, & diviſi. De quo licèt puncto præcedenti tàm radicitus rem explicuerim, ut, illa explanatione benè retenta, ea, quæ hìc jaciuntur facilè ad illum lapidem confringantur; nihilominus paucula hìc obſervare oportebit. Primum hunc, & alios Auctores Thomiſtas hìc, & propterea etiam in ſua dialectica, multos eſſe in propoſitionibus*

bus

bus modalibus diſtinguendis: ſi modus antecedat; ſi mediet; ſi ſubſequatur, à quibus duco abſtinendum eſſe, non ſolùm, quia verè ſunt pura ſophiſmatum latibula, ut ipſe novit, inquiens num. 51. *Cæterum propter innumera, & implicatiſſima ſophiſmata, quæ ſolent multiplicari à ſophiſtis in modalibus, tutius illas propoſitiones diſtinguimus; ſed altiori longè ratione ſupra jam explicata, ſcilicet, quòd tota hæc ſtructura propoſitionum modalium ſecundum affirmationem, & negationem, antecedentiam, & conſequentiam modi, vel dicti, quæ reapsè à D. Thoma, & pluribus opportunè uſurpatur, aut eſt, aut eſſe præcipuè videtur pro explicando illo ſenſu compoſito, & diviſo, qui tractari ſolet ad defendendam potentiam liberam; non verò, ut faveat Thomiſtis, ad libertatem proximam, & expeditam, & inſtructam omnibus requiſitis reſpectu alicujus extremi determinati. Nam loquendo de hac, debet dari ex conceptu communi libertatis proximæ, & expeditæ, potentia ad tale extremum in ſenſu compoſito omnium prærequiſitorum; in illa autem quæſt. de ſtabilienda potentia libera, ubi inſurpantur illi termini, ſimultas poteſtatis, non poteſtas ſimultatis: omnes Theologi Catholici ad unum debent convenire, quòd in potentia libera datur ſimul utraque potentia ad aſſenſum, & diſſenſum; ſed nunquam eſſe poteſt ad ſimultatem, & ſenſum compoſitum aſſenſus, & diſſenſus. In præſenti verò quæſtione de vera potentia proxima, & expedita ad diſſenſum in ſenſu compoſito omnium prærequiſitorum res è contra ſe habet; nam potentia ſic expeditè libera, ſicut reſpectivè ad quodlibet extremum inter ſe, debet eſſe poteſtas in ſenſu diviſo; ſic, loquendo de tali poteſtate proxima ad quodlibet extremum relatè ad omnia prærequiſita ſe tenentia ex parte potentiæ debet eſſe poteſtas ad quodlibet in ſenſu compoſito talium prærequiſitorum. Undè quoties id intendentibus Jeſuitis in hac controverſia reſpondent Thomiſtæ, dari veram potentiam ad utrumque extremum in ſenſu diviſo reſpectu extremorum inter ſe; nullatenus verò in ſenſu compoſito; detegitur quàm frigida, æquivoca, & nulla ſit talis reſponſio: ſiquidem, licet ipſi aſſerant talem ſimultatem poteſtatis; ſi non concedunt verum ſenſum compoſitum, & conjungibilitatem cujuslibet extremi cum libertate proxima, & expedita, & omnibus requiſitis ſe tenentibus ex parte potentiæ (quæ ægrè per quaſvis explicationes propoſitionum modalium ſalvari poterunt, dum adeſt prædeterminatio) non ſalvant veram, & proximam libertatem cum ſuo illo ſenſu diviſo, & compoſito tam male intruſo in hunc articulum expediendum; & ſolùm ſalvant exiſtentiam potentiæ liberæ radicaliter vertibilis ad utrumvis, pro qua illa ſimultas potentiæ, & impotentia ſimultatis legitimè inducta eſt.*

38. Et primò, quid apertius contra SS. PP., D. *Thomam*, alioſque primi nominis Theologos, quàm aſſerere uſos fuiſſe diſtinctione ſenſûs compoſiti, & diviſi, ut ſolùm ſalvent exiſtentiam potentiæ liberæ radicaliter, non tamen proximè, & expeditè talis? Non inſpexit ille clariſſimum tot teſtimoniorum tenorem, quem ſi legiſſet, puduiſſet, opinor, hæc protuliſſe. Secundò, quid *Caducifero* confidentius, qui frigidam, æquivocam, & nullam taxat Thomiſtarum reſponſionem, dum aſſerunt

dari veram potentiam ad utrumque extremum in ſenſu diviſo prædeterminationis, nullatenùs verò ad exiſtentiam utriuſque extremi in ſenſu compoſito prædeterminationis? Iſtud evincat primò *Caducifer*, ut poſteà pergat argumentari, argumenta enim requirimus. Et ſanè, licèt veriſſimum ſit, quòd ad libertatem immediatam actûs requiritur potentia ad conjungendum carentiam illius cum omnibus requiſitis ex parte actûs primi ad illum; falſiſſimum tamen eſt, requiri potentiam ad conjungendum carentiam cum omnibus, quæ defacto conjunguntur cum actu, licèt illum antecedant. Conſtat id apertiſſimè in prædeſtinato, qui verè eſt liber, ut perſeveret, licèt non poſſit conjungere carentiam perſeverantiæ cum decreto intentivo gloriæ. Conſtat inſuper in *Chriſto* Domino, qui fuit perfectiſſimè liber ad mortem; & tamen conjunctio carentiæ mortis non fuit conjungibilis cum præcepto. Id etiam videre eſt in principiis Scholæ Jeſuitarum. Primò, complexum ſcientiæ mediæ de efficacia auxilii, & decreto collativo illius infert infallibiliter actum, quem antecedit; eſtque per illius omiſſionem inimpedibile; nam ſcientia media præcedit decretum illud, cùm ſit regulativa ejus, ut plures ex ipſis affirmant. Eſt inſuper requiſita ex parte Dei, ut providè, & ex ſpeciali benevolentia det actum ſupernaturalem; etenim cùm actus ſupernaturalis eſſentialiter exigat ſic à Deo procedere, ſcientiam mediam eſſentialiter præſupponit, quæ ita præcedit actum, ut per eum nec poſſit acquiri, nec per ejus omiſſionem impediri, ut expreſsè affirmant PP. *Molina*, *Suarez*, *Granados*, citati à P. *Ruiz*: & tamen cum tali complexo ſalvatur perfecta libertas, quin poſſit voluntas cum tali decreto conjungere omiſſionem actûs; aliàs ſcientia media poſſet falſificari: ergo.

39. Secundò, ut poſſibile plures ex AA. Societatis propugnant, Deum poſſe formare hoc decretum: *Decerno nullum conferre auxilium, niſi quod prævidero efficax*; Deus quippè ſcientiâ neceſſariâ cognoſcit liberum ſibi eſſe conferre, vel non conferre auxilium; ac per conſequens & liberum eſſe ei decernere nullum conferre auxilium, aut conferre ſolùm efficax; cujus decreti poſſibilitatem tenentur omnes concedere, cùm de facto hoc decretum efficax contulerit *Chriſto* Domino, & Beatiſſimæ *Virgini Mariæ*. Quò ſuppoſitò, ſit caſus, quòd pro alio ſigno decernat conferre auxilium efficax. Modò ſic: Complexum utriuſque decreti infert infallibilirer actum, cùm utraque pars illius præcedat omne exercitium liberum voluntatis: primum decretum, cùm ſit regulatum ſcientiâ neceſſariâ; etiam ſecundum, cùm ex vi illius conferatur auxilium conſtitutivum libertatis: & tamen cum tali complexo ſalvatur ab AA. iſtis perfecta libertas, quin omiſſio actûs ſit conjungibilis cum tali complexo utriuſque decreti: ergo. Tertiò, id perſpicuè videre eſt in ſententia plurium Auctorum Societatis, quos ſequitur P. *Avendaño* tom. 2. diſp. 11. cap. 2., aſſerentium nedùm eſſe poſſibiles prædefinitiones efficaces noſtrorum actuum; verùm etiam eſſe neceſſarias, ut Deus tamquàm ſpecialis benefactor diſcernat conſentientem à non conſentiente; & tamen cum his prædefinitionibus, ſaltem in ſtatu abſoluto infe-

fe-

ferentibus infallibiliter actum, ſalvatur vera libertas, quin oppoſitum actûs ſit conjungibile cum eis: ergo licèt oppoſitum actûs prædeterminati non ſit conjungibile cum prædeterminatione actûs, ſalvatur vera libertas. Et ratio eſt, quia, cùm indifferentia creata ſit reducenda ad actum ex diſpoſitione Divina, non deſtruit libertatem actûs, quod ex parte Dei, qui illam poteſt reducere ad actum liberum determinatum, detur aliquid inferens ejus determinationem ad actum, cum quo oppoſita determinatio non poſſit conjungi, & quod auferri non poſſit per voluntatem creatam. Quod ſolùm probat Deum facere, ut indifferentia creata ad actum liberum reducatur.

40. Verùm hìc *Caduciferum* appello, ſi meminerit illius, quod aliquando ſcripſit; quantum enim ego capio, exercitium liberum voluntatis prorſus è medio tollit, dum ſic arguit: *Licet ipſi* (Thomiſtæ) *aſſerant talem ſimultatem poteſtatis, ſi non concedunt verum ſenſum compoſitum, & conjungibilitatem cujuslibet extremi cum libertate proxima, & expedita, & omnibus requiſitis ſe tenentibus ex parte potentiæ... non ſalvant veram, & proximam libertatem cum ſuo illo ſenſu diviſo & compoſito &c.* Tum ego ſic ſubſumo: Atqui idem *Caducifer* non admittit verum ſenſum compoſitum, & conjungibilitatem cujuslibet extremi cum libertate proxima, & expedita, & omnibus prærequiſitis, ſe tenentibus ex parte potentiæ, ſcilicet cum ſcientia media, & decreto eidem innixo: ergo tollit è medio omne exercitium liberum voluntatis. Minor probatur ex ipſo *Caducifero* pag. 296. num. 81. dicente: *Quando potentiæ liberæ ſubjecti adjungitur prædeſtinatio, tunc non datur poteſtas ad moriendum in peccato mortali in ſenſu compoſito talis prædeſtinationis, quæ ex parte potentiæ ſe habet inſtar impedimenti.* Si prædeſtinatio ſit *inſtar impedimenti* ex parte potentiæ: ergo prædeſtinatus non habet expeditam potentiam ad utrumque extremum, ſcilicet ad moriendum, vel non moriendum in peccato mortali: ergo ſi juxta ipſum ad exercitium libertatis talis expedita potentia requiritur, ſequitur, quòd hìc & nunc prædeſtinatus non ſit liber. Hìc recurrit ad hoc quòd potuerit homo aliter ſe exercere, dum Deus per ſcientiam mediam indagabat, quid homo in ultimis vitæ circumſtantiis eſſet facturus, adeòque potuiſſet aliam ſcientiam mediam acquirere, & decretum aliud. Sed hoc effugium diſſertè refellitur. Primò, quia quod in ſtatu abſoluto non poteſt facere voluntas, abſolutè, nec poteſt facere conditionatè in ſtatu conditionato; actus enim idem eſt, & potentia eadem in ſtatu abſoluto & conditionato; tum, quia indè ſequitur, quòd, quidquid ſit de ſtatu conditionato, de facto homo in ſtatu abſoluto non ſit liber; cùm in ſtatu abſoluto non poſſit conjungere omiſſionem mortis in peccato mortali cum prædeſtinatione; ſicque in ipſius caput recidit ſaxum, quod tanto conatu in Thomiſtas volvebat; ſalvari ſolùm in homine, mediâ diſtinctione ſensûs compoſiti, & diviſi, exiſtentiam potentiæ liberæ radicaliter vertibilis ad utrumque; non verò veram, & proximam hìc & nunc libertatem. Addere poſſum & hoc: aut ſcientia media eſt regula, & menſura decreti ſubſequentis, aut non eſt? Si ſcientia media dicatur re-

gula, & menſura decreti, jam videt horribilem conſequentiam indè deductam, quam tantoperè & P. *Molina* ipſe, ac etiam *Caducifer* pag.96., à ſuis conatus eſt amovere. Et rurſus: jam creatura eſſet potens determinare Deum ad illius decreti omiſſionem, ac per conſequens, & eſſet potens impedire Deum, nè tale decretum concipiat: ergo cùm omiſſio iſtius decreti non poſſit Deo non eſſe libera, & decretum, ſi eſſet, liberum etiam Deo eſset; poſset utique creatura determinare Deum ad exercitium liberum, aut eum à libero exercitio impedire, quod apertè falſiſſimum eſt. Si verò ſcientia media non ſit regula, & menſura ſubſequentis decreti: ergo falſum eſt, quòd homo aliter ſe exercendo in ſtatu conditionato potuerit acquirere aliud decretum: ſicque funditus deſtruitur libertatis exercitium in ſyſtemate *Caduciferi*. Reliqua omitto, ut ad alia pergam.

§. IV.

Qualis ſit poteſtas antecedens, & conſequens liberi arbitrii?

41. UT nullus terminus maneat incognitus, & maximè poteſtas voluntatis, quam, dum ipſam conſideramus in ſigno actûs primi, dicimus habere poteſtatem antecedentem ad utrumlibet extremum, non tamen conſequentem, quia iſta non ſpectat ad actum primum, ſed illum & ejus indifferentiam ſupponit; eſtque poteſtas determinati actûs, libertati non officiens, ſed illam per actum liberum perficiens; tùm cauſaliter in vi Divinæ motionis, tùm formaliter per actum ipſum voluntatis. Hinc frequentiſſimè occurrit æquivocatio in uſu iſtarum vocum *poteſtas antecedens*, *poteſtas conſequens*, quæ propter ſuam obſcuritatem explicatione egent; cùm ex ipſis conficiantur propoſitiones ſophyſmatibus, & fallaciis ità irretitæ, & illaqueatæ, ut penè inintelligibiles videantur: quarè brevem illarum notionem dare in præſenti conamur.

42. Significatio iſtarum vocum eo quærenda eſt modo, quo 1. p. q.19. art. 6. inveſtigatur ſignificatio illarum, *voluntas antecedens*, *voluntas conſequens*: nam etſi non ſit in omnibus paritas, tenet tamen ad intentum, quia ad iſtarum modum illis utuntur Theologi. Reſpicit voluntas antecedens, quæ eſt voluntas beneplaciti, objectum ſecundùm ſe conſideratum, id eſt nudum ab accidentibus extrinſecis, quæ hìc, & nunc illud circumſtant: v.g. Vult Deus ſalutem omnium hominum præſcindendo à circumſtantiis extraneis, quia ſalus hominum ità conſiderata bona eſt, & voluntatem Divinam decet eam ſic conſideratam amare. Voluntas hæc dicitur antecedens, non quia ex parte voluntatis Divinæ ſit priùs, aut poſteriùs, ſed quia objectum ſecundùm ſe inſpectum, hoc eſt, ſecundùm propria, & ſibi intrinſeca, eſt quodammodo prius ſe ipſo accepto, aut veſtito, ut ità dicam extraneis, quæ ſibi accidunt. Undè in cognitione noſtra prior eſt conſideratio hominis ſecundùm ſe, id eſt ſecundùm ſibi propria, & intrinſeca, quàm conſideratio

tio hominis albi, aut nigri. Rurſus, voluntas Divina vult, damnari *Judam* proditorem, quia illum non reſpicit præcisè ut hominem, cujus ſalutem, ut ſic, amat, ſed ut infectum proditionis ſcelere, cujus ſalus ordini repugnat juſtitiæ; & hæc voluntas dicitur conſequens, quia *Judam* reſpicit illâ extrinſecâ circumſtantiâ veſtitum, quæ eſt poſterior illius hominis conſideratio. Inter has autem voluntates hoc iterum intercedit diſcrimen, quòd prima eſt inefficax, & cum exiſtentia ſui objecti inconnexa, eò quòd in objecto non attingit omnia, cum quibus in re poni debet illius exiſtentia: ſecunda autem voluntas dicitur efficax, & cum exiſtentia ſui objecti connexa, eò quòd illud amat cum omnibus illis, cum quibus juxta diſpoſitionem Dei poni debet ſub exiſtentia.

43. Nec tamen voluntates iſtæ, quod maximè eſt advertendum, in eo differunt, quòd vuluntas conſequens reſpicit objectum, & illius exiſtentiam, voluntas verò antecedens non reſpicit exiſtentiam objecti: & ſimiliter poteſtas conſequens reſpiciat exiſtentiam actûs, poteſtas verò antecedens non item: hæc enim eſt falſa vocum intelligentia; nam & voluntas antecedens, & antecedens poteſtas exiſtentiam reſpiciunt, hæc nimirùm exiſtentiam actûs, illa objecti: ſed differunt, quia voluntas, & poteſtas conſequens ab accidentibus non præſcindunt, cum quibus juxta circumſtantias hìc, & nunc occurrentes, quæ tàm actui, quàm objecto plerumque ſunt extrinſecæ, debent ſub exiſtentia poni. Voluntas, & poteſtas antecedens non ita; ſed licèt reſpiciant objectum, & actum in ordine ad exiſtentiam, ab illis præſcindunt accidentibus, à quibus illorum non pendent exiſtentiæ. Ratio autem, quarè voluntas antecedens non præſcindat ab exiſtentia objecti, duplex eſt: prima, quia Deus non amat merè poſſibilia: ſecunda, quia voluntas antecedens, quâ Deus amat ſalutem omnium hominum non eſt neceſsaria, ſed libera, ac proinde terminari debet ad objectum contingens. De poteſtate verò, ac potentia antecedente voluntatis ad actum, quòd non præſcindat ab exiſtentia actûs, ratio eſt perſpicua: nam etſi exiſtentia accidat actui, quippè qui potuit non exiſtere, non tamen accidit actui, ut determinatè & exercitè cauſabili, ſed qua ratione inſpicitur à potentia illa, ſi vera eſt potentia, quia actus non alio modo eſt cauſabilis, niſi per hoc, quòd à potentia ponatur ſub exiſtentia.

44. Pari ergo modo, proportione tamen ſervatâ, dicendum eſt, ac ſentiendum de poteſtate antecedente voluntatis ad actum, & conſequente; quas poteſtates dupliciter in voluntate diſtinguimus, quia voluntatem in duplici ſtatu conſideramus; nempè in actu primo proximè expedito ad operandum; & illam ſic expeditam conſideramus, quaſi ſecundùm ſe pro priori ad omnem determinationem, propriam ſcilicèt, & illam, quæ ipſi provenit ex motione efficaci Dei. Secundò in ſigno determinationis propriæ, ex motione illa provenientis. Si voluntas accipiatur in primo ſigno, dicimus eſse in voluntate poteſtatem antecedentem ad aliquod exercitium vagè; cùm, ut ſuprà diximus, motio Dei efficax non ſit hujuſmodi poteſtatis completæ, expeditæ, integræ, & abſolutæ conſtitutiva. At verò conſiderando voluntatem in ſigno determi-

minationis ſuæ à motione Dei incipientis; non amittit illam antecedentis poteſtatis indifferentiam; ſed addit ad illam determinationem propriam hujus poſterioris ſigni. Quæ determinatio eſt propterea *conſequens* illam *antecedentem* poteſtatem, non ſucceſſione, ſed naturâ & origine, & ideo utraque eſt ſimul. In illa ergo, utroque in ſtatu conſiderata, hæc duplex rectè diſtinguitur poteſtas: at nos voluntati prædeterminatæ ad conſenſum ſalutarem concedimus poteſtatem conſequentem ad conſenſum, id eſt, vires illas additas poteſtati, juxta dicta Dub. antecedenti, quibus inſuperabiliter, & indeclinabiliter juxta S. *Auguſtinum* conjungitur cum conſenſu; quas vires ex ſe voluntas in actu primo conſtituta non habet, neque illis opus habet, non enim ſunt ad poſſe, ſed ad agere; ſed eas ab illo accipit, qui juxta eumdem *Auguſtinum*, ne deficiat inter tantas ſæculi tentationes, illi præbet vires efficaciſſimas. Rurſus voluntati ſic prædeterminatæ negamus poteſtatem conſequentem ad diſsenſum duplici titulo: primò, quia determinata eſt ad conſenſum; quæ prædeterminatio impedit prædeterminationem diſsensûs: Secundò, quia caret prædeterminatione diſsensûs, ſine qua illum non poteſt habere, etiamſi voluntatem ad conſenſum non prædeterminaſset, quod clarum eſt, ſi omiſſio pura non admittatur poſſibilis. Sed tamen ratio formalis, quarè non datur tunc poteſtas conſequens ad diſſenſum, non eſt prædeterminatio, nec negatio prædeterminationis ad conſenſum; ſed ipſe actus conſensûs, quia in ſenſu compoſito ſui excludit potentiam ad ſui non eſse, ſive ad componendum cum ſuo eſse ſuum non eſse. Tandem voluntati prædeterminatæ ad conſenſum concedimus poteſtatem antecedentem ad diſsenſum, quâm prædeterminatio nec abſtulit, nec auferre potuit; nec magis illam auferre poteſt ipſe conſenſus.

45. At cùm res obſcura, implexa, & implicatiſſima ſit, iterùm diligenter notandum, quòd poteſtates iſtæ *antecedens*, & *conſequens*, quas in voluntate diſtinguimus, non differunt ex parte ſubjecti, eſt enim facultas una, & eadem identificata cum voluntate in actu primo completo conſtituta: ſed differunt ex parte objecti, ſeu termini per ſe inſpecti. Poteſtas conſequens ſecuta ex prædeterminatione reſpicit conſenſum ut hìc, & nunc ponendum cum omnibus ſivè intrinſecis, ſivè extrinſecis circumſtantiis. Poteſtas conſequens denegata ad diſſenſum reſpicit diſſenſum, non quidem ſecundùm ſe, quia ut ſic non eſt impoſſibilis, ſed attentis circumſtantiis, quæ accidunt voluntati, nimirùm prædeterminatione conſensûs, & carentiâ prædeterminntionis diſſensûs, quæ accidentia ſunt reſpectu voluntatis in actu primo conſideratæ, & ſine quibus voluntas in illo ſtatu ſubſiſtit. Poteſtas antecedens conceſſa voluntati ad conſenſum efficaciter motæ, ac prædeterminatæ, diſſenſum reſpicit, ut à ſe ſub exiſtentia ponibilem, at non in circumſtantiis iſtis, quibus voluntas hìc, & nunc invenitur affecta. Quia tamen poteſtas conſtitutiva libertatis, cùm eſſentialis ſit voluntati, non conſtituitur per reſpectum, ut à ſe exercendum his, vel illis circumſtantiis affecta; ſed per reſpectum ad actum, ut abſolutè ponendum cum ſubordinatione ad

Deum

Deum; quòd hìc, & nunc per accidens, & ab accidentibus impediatur, ſufficit quidem, ut actus infallibiliter non exiſtat; at nullatenùs officiet poteſtati, quæ à quolibet iſtorum determinatè accepto præſcindit, & nunquam fuit ad ponendum actum, ſivè diſſenſum, ut conjunctum cum prædeterminatione conſensûs, ſivè à prædeterminatione diſſensûs poſitivè diviſum. Exemplum adeſt in ſententia Contrariorum, qui voluntati actù amanti Deum, negare non poſſunt poteſtatem conſequentem ad amorem, & impotentiam conſequentem ad odium unà cum poteſtate antecedente ad odium. Et ſi ab eis requiras, quomodò poteſtas antecedens voluntatis actu amantis reſpiciat odium, quod eſt conſequenter impoſſibile? Reſponſio in promptu eſt, quia hæc impotentia conſequens nihil minuit de poteſtate abſoluta ad odium: tum quia exiſtentia amoris eſt per accidens reſpectu voluntatis liberæ, quæ ſalvâ ſuâ libertate poteſt odio, & amore disjunctim carere: tum quia poteſtas ad odium eſt ad illud abſolutè inſpectum, non ad illud conjungendum cum amore, cùm hæc poteſtas ſit penitus implicatoria.

46. Negat pag. 333. num. 5. *Caducifer*, poſſe dici à gratia efficaci dari potentiam conſequentem hiſce verbis: *Appellare potentiam conſequentem illam, quæ eſt à gratia efficaci, & ſe debet habere cum prioritate ad actum, omnis recta Philoſophia, & Theologia prorſus ignorat.* Audacter quidem, & confidenter, velut è tripode definit; ſed definiendo oſtendit ſe à vera Philoſophia, & Theologia hoſpitem, & peregrinum. Legat ergo S. *Thomam* 1.2.q.111. art.3. inveniet ibi: *Et ſicut unus effectus eſt poſterior uno effectu, & prior altero; ita gratia poteſt dici præveniens, & ſubſequens ſecundùm eundem effectum, reſpectu diverſorum .... Et ideo gratia, ſecundùm quod cauſat in nobis primum effectum, vocatur præveniens reſpectu ſecundi effectus; & prout cauſat in nobis ſecundum, vocatur ſubſequens reſpectu primi effectus*: quarè ergo gratia cauſans in nobis operationem, eamque præveniens, non poterit dici ſubſequens, vel conſequens reſpectu gratiæ conſtituentis potentiam in actu primo? Legat & S. *Auguſtinum* lib. de nat., & grat. cap.31. inveniet: *Miſericordia ejus prævenit nos: prævenit autem, ut ſanemur, quia & ſubſequitur, ut jam ſanati vegetemur. Prævenit ut piè vivamus, ſubſequitur, ut cum illo ſemper vivamus; quia ſine illo nihil poſſumus facere.* Ubi gratia, quâ vegetamur, eſt prior haud dubiè augmento; dicitur tamen ſubſequens, quia eſt poſterior gratiâ, quâ ſanamur: ita gratia efficax eſt prior opere, optimè tamen dicitur ſpectare ad potentiam conſequentem; quia ſupponit potentiam in actu primo conſtitutam. Hos veræ Philoſophiæ, ac Theologiæ Principes legere debebat, priuſquam tam magiſtraliter ſententiam ferret.

47. His poſitis dicendum primò: Poteſtas antecedens ad diſſenſum manens in voluntate cum prædeterminatione ad conſenſum, eſt poteſtas ad ponendum diſſenſum cum ſubordinatione ad Deum; & eſt poteſtas dupliciter ſubordinata, ſcilicet negativè, & poſitivè: quia ut ponat diſſenſum, requiritur, & quòd Deus auferat prædeterminationem conſensûs, & quòd tribuat prædeterminationem diſſensûs. Primum funda-

damentum eſt, quia exiſtentia diſsensûs duo ex parte potentiæ requirit, & quòd potentia ſit expedita à prædeterminatione conſensûs, & quòd ſit determinata ad diſsenſum juxta qualitatem diſsensûs: pro materiali, ſi diſsenſus malus ſit,& tam pro materiali,quàm pro formali,ſi bonus ſit. Nam ſicut eſt immediata repugnantia in eo, quòd diſsenſus coexiſtat conſenſui, eò quòd immediatè, & formaliter diſsenſus contrariè,& virtualiter contradictoriè opponitur conſenſui, ita mediatè, ac indirectè opponitur diſsenſus prædeterminationi conſensûs: quod enim directè, & formaliter opponitur effectui, indirectè, ac mediatè opponitur cauſæ infallibiliter cum effectu connexæ. Ulterius: virtus operativa cauſæ creatæ indiget præmotione divina, quâ effectivè reducatur ad actum, & quia eſt virtus potentialis, quæ cùm ſeipſam reducere non poſſit, indiget reduci à virtute per ſe in actu, quæ non poteſt eſse alia, quàm divina, ut luculenter oſtendit D. *Thomas* 2. contra Gent. cap. 15. num. 5. ubi ſic diſcurrit: *Omne, quod eſt poſſibile eſſe, & non eſſe, habet aliquam cauſam, quia in ſe conſideratum ad utrumlibet ſe habet: & ſic oportet eſſe aliquod aliud, quod ipſum ad unum determinet. Unde cum in infinitum procedi non poſſit, oportet, quòd ſit aliquod neceſſarium, quod ſit cauſa omnium poſſibilium eſſe, & non eſſe. Neceſſarium autem quoddam eſt habens cauſam ſuæ neceſſitatis; in quo etiam in infinitum procedi non poteſt; & ſic eſt devenire ad aliquid, quod eſt per ſe neceſſe eſſe. Hoc autem eſſe non poteſt, niſi unum, ut in* 1. *lib. cap.* 13. *oſtenſum eſt, & hoc eſt Deus; oportet igitur, omne aliud ab ipſo reduci in ipſum, ſicut in cauſam eſſendi*: atqui contingens eſt, & poſſibile, quòd poteſtas antecedens ad diſsenſum, manens in voluntate prædeterminata ad conſenſum expediatur, & conjungatur cum diſsenſu: ergo utrumque debet habere à Deo, ac ſubinde in utraque Deo ſubordinari.

48. Secundum fundamentum, quô & ſolvitur potiſſimum argumentum Contrariorum, deſumitur ex eo, quòd poteſtas antecedens ad diſſenſum, manens in voluntate reducta ad actum conſentiendi, verè eſt domina talis actûs, quamvis ſit Deo ſubordinata. Non enim ad verum dominium exigitur, quòd Dominus poſſit ſe expedire ab omni impedimento retardante exercitium, & omnia illa per ſe acquirere, quæ ex parte actûs ſecundi ad exercitium dominii ſunt neceſſaria. Conſtat ex ipſa dominii creati definitione: in illa enim duplex ſtatuta ſubjectio poteſtatis creatæ ad Deum præcontinetur. Etenim dominium eſt, juxta ſuam unanimiter receptam definitionem, *Facultas utendi re in uſus à lege permiſſos*, quæ dominii notio illam duplicem ſubjectionem importat. Nam ad actualem uſum rei duo requiruntur, ſcilicet carentia legis prohibentis, quæ carentia nullatenus exiſtit in poteſtate hujus, vel illius particularis dominii; & voluntas permiſſiva Legiſlatoris, quæ unicè pendet, & pro libito Principis exiſtit. Ergo non eſt ita certum, firmum, & inconcuſſum illud Contrariorum principium, quòd ad verum dominium requiritur, quòd excludat illam duplicem ſubordinationem, quam dominium creatum in noſtris principiis conſtitutivè includit. Quarè nihil apud Theologos, & Juriſtas firmius, & conſtantius,

tius, quàm quòd homines plurium rerum habent dominium verum, ac proindè propriè tale, qui tamen prohibentur plures inire contractus, plures donationes facere, ita ſanè, ut contractus celebrati, & donationes factæ ex ipſiſmet rebus, quarum homo habet dominium verum, ac propriè tale, irritæ ſint, ac nullæ, quia nempè obſtat lex prohibens, & deficit Principis voluntas. Quòd ſi ab ipſis inquiras; ubi ergo illarum rerum dominium? Dominium, quod ab alio impediri poteſt, dominium non eſt. Reſpondebunt profectò negando aſſumptum: vel diſtinguent; Non eſt dominium ſupremum, quale habet Deus Legislator Supremus, aut Princeps, qui nulli ſuperiori in ſuis diſpoſitionibus ſubordinatur, concedo: non eſt dominium ſubordinatum, quale decet ſubditos Dei, aut Reipublicæ, nego: ergo evidens eſt, non pugnare ſubordinationem cum omni vero dominio, & dominium ſubordinatum eſſe verum dominium, ut ipſa creati dominii definitio proteſtatur, & clamat.

49. At dices forſan: Etſi contractus illi, locationes, venditiones, donationeſque irritentur, ad plures alios rerum uſus remanet dominii facultas expedita: ergo non eſt paritas. Sed negatur conſequentia. Primò, quia illa facultas, quæ in rerum Dominis manet, eſt etiam ſubordinata vel Deo, vel Principi permittenti; cùm poſſint illam impedire; & voluntas illa permiſſiva Principis non eſt in manu, & poteſtate Domini inferioris; quod etiam accidit in homine reſpectu Dei in ordine ad peccata, & reliquos actus liberos. Secundò, quia etiam homini proximè potenti, & expedito ad operandum remanet liber uſus ſuæ voluntatis ad alium actum, ſive ad aliud ſuæ libertatis exercitium. Si namque eſt poſſibilis pura omiſſio libera, implicat contradictionem, hominem eſſe in actu primo proximè expedito ſuæ libertatis, & carere omni exercitio libero, ut eſt conſtans in hac ſententia, alioquin duæ contradictoriæ eſſent ſimul falſæ, quia homo eſſet ſub negatione duplicis exercitii contradictorii. Si verò pura omiſſio libera ſit impoſſibilis, & voluntas in actu primo ſit completè conſtituta, non poteſt connaturaliter omni exercitio libero carere, ut Auctores hujus ſententiæ frequenter aſſerunt; quia dicunt, quòd cauſæ proximè expeditæ ad operandum concurſus eſt debitus, & connaturaliter datur, & quòd poſſit à Deo de ſua potentia abſoluta concurſus ille denegari, tantùm convincit dominium voluntatis non eſſe ſupremum, ſed Domino Dominantium ſubordinatum, quod non inconveniens credimus, ſed ut veritatem, ſanamque doctrinam tuemur.

50. Non ergo eſt iſta contemnenda paritas; & ſicut dominium noſtrum verè eſt ſubordinatum quoad res exteriores, ita & ſubordinatum dicimus quoad actus interiores, & electiones voluntatis. Hoc explicat D. *Thomas* 3. contra Gentes cap. 89. num. 1. ubi relatâ *Origenis* opinione, quòd ſcilicèt Deus per hoc cauſet noſtræ voluntatis motus, quòd illi tribuit virtutem, relinquendo ipſi determinationem actûs; ex illa, ait, inferri doctrinam, quam exhibet ſolutio. Verba D. *Thomæ* hæc ſunt: *Quidam verò non intelligentes, qualiter motum voluntatis Deus in nobis cauſare poſſit abſque præjudicio libertatis voluntatis, conati ſunt*

has auctoritates malè exponere, ut ſcilicet dicerent, quòd Deus cauſat in nobis velle, & perficere, in quantùm dat nobis virtutem volendi, non autem ſic, quòd faciat nos velle hoc, vel illud: ſicut Origenes exponit in 3. Periarchon, liberum arbitrium defendens contra auctoritates prædictas: & ex hoc proceſſiſſe videtur opinio quorumdam, qui dicebant, quòd providentia non eſt de his, quæ ſubſunt libero arbitrio, ſcilicet de electionibus: ſed providentia refertur ad exteriores eventus. Non enim, qui eligit aliquod conſequi, vel perficere, puta, ædificare, vel ditari, ſemper poterit ad hoc pervenire: & ſic eventus actionum noſtrarum non ſubjacent libero arbitrio, ſed providentiâ diſponuntur. Quibus quidem auctoritatibus Sacræ Scripturæ reſiſtitur evidenter. Dicitur enim Iſaiæ 26. Omnia opera operatus es in nobis Domine. Vndè non ſolùm virtutem volendi à Deo habemus, ſed operationem. Sic D. *Thomas*, quibus evidenter oſtendit, eamdem eſſe ſubjectionem voluntatis ad Deum in ordine ad actus interiores, ac in ordine ad actus exteriores; & in voluntate ſubjecta eodem modo ſalvari dominium, ſubjectum ſcilicet, ac ſubordinatum, quod clariſſimè dixit *Apoſtolus* ad *Rom.* aſſerens: *Velle non eſſe volentis, neque currentis currere*, appoſito exemplo in actu exteriori, quale eſt currere, & in actu interiori, quale eſt velle.

51. Hujus rei tertium fundamentum deſumitur ex eo, quòd poteſtas, quæ manet in voluntate compoſita cum conſenſu, undecumque proveniat illi hæc compoſitio, in nulla ſententia eſt reducibilis ad diſſenſum, niſi per hoc, quòd ab ea auferatur concurſus Dei ad conſenſum, & illi detur concurſus ad diſſenſum. Hoc in noſtra ſententia probari non debet, ſed ut certum præſupponi. At clariùs eſt in ſententia Contrariorum, in qua concurſus Dei ad conſenſum eſt ipſe conſenſus, cum quo non poteſt componi diſſenſus. Et cùm diſſenſus exiſtere non poſſit ſine concurſu, fit conſequens, requiri ad exiſtentiam diſſensûs, & quòd à voluntate auferatur concurſus ad conſenſum, & quòd illi detur concurſus ad diſſenſum. Hoc certiſſimum eſt, præſertim apud illos, qui admittunt contra *Durandum* neceſſitatem concursûs Divini immediati ad omnes operationes cauſarum ſecundarum: ergo vel per hoc, quòd Deus pro ſuo dominio auferat à voluntate concurſum ad conſenſum, ac pro ſuo dominio det concurſum ad diſſenſum, vel per hoc, quòd voluntas ipſa concurſum ad conſenſum pro ſuo dominio abjiciat, ac pro dominio ſuo concurſum faciat exiſtere requiſitum ad diſſenſum. Hoc conſequens ſub illa diſtinctione evidenter infertur, eò quia tàm carentia concursûs ad conſenſum, quàm poſitio concursûs ad diſſenſum debent exiſtere ex alicujus dominio, & diſpoſitione immediata; cùm non exiſtant à caſu reſpectu omnium agentium, & proviſorum, creati ſcilicet, & increati: ac ſubindè vel ex immediato dominio Dei, vel ex immediato dominio creaturæ.

52. Quo ſuppoſito, ſi dicatur primum habemus planè id, quod intendimus: nam carentia concursûs ad conſenſum exiſtet tunc ex dominio immediato Dei, & voluntas ad illam ſe habebit purè paſſivè, & verè ſubjecta: ſimiliter concurſus ad diſſenſum exiſtet ex immediato Dei,

Dei dominio, & ad illum voluntas ſe habebit purè paſſivè, ac per illum Deo ſubjicitur immediatè. Si autem ſecundum dederint, Deus erit duplici titulo creatæ ſubjectus voluntati. Nam tunc, quòd Deus non concurrat, ex dominio immediato provenit voluntatis creatæ: ergo Deus in non concurrendo voluntati creatæ erit ſubjectus: & ſicuti in ſententia Thomiſtarum, quia voluntas ad conſenſum concurrere non poteſt, niſi Deo pro ſuo immediato dominio concurrente, omnes Thomiſtæ conſequenter aſſerunt, voluntatem creatam in concurrendo eſſe dominio Dei immediatè ſubjectam; & hæc eſt immediata, & vera cauſalis: *Ideò voluntas concurrit, quia Deus vult illam concurrere*, quâ explicatur tum dominium Dei ſupra voluntatem, tum ſubjectio immediata voluntatis ad Deum in concurrendo; ita in Contrariorum ſententia cauſalis hæc vera eſſet: *Ideò Deus concurrit, quia voluntas creata vult Deum concurrere*, in qua & ſubjectio Dei ad voluntatem, & dominium voluntatis ſupra Deum explicatur. Atque eodem modo formari debet cauſalis in ordine ad non exiſtentiam concursûs requiſiti ad exiſtentiam diſſensûs. Si namque concurſus iſte non exiſtit ex dominio immediato creatæ voluntatis, iſta eſt vera: *Ideò non concurret Deus, quia voluntas creata non vult Deum concurrere*, in qua evidenter dicitur tum ſubjectio Dei ad voluntatem creatam, tum dominium voluntatis in Deum; ſicuti in Thomiſtarum ſententia, quia concurſus, & actus exiſtunt ex immediato dominio Dei, hæc eſt vera: *Ideò Deus & voluntas concurrunt, quia Deus vult & ſuum, & voluntatis concurſum*; in quo explicatur dominium Dei in ſuum, & voluntatis creatæ concurſum.

53. Dicendum eſt ſecundò: Poteſtas voluntatis in actu primo proximè expedito conſtitutæ pro priori ad omnem determinationem, eſt poteſtas Deo immediatè ſubordinata, & irreducibilis ad actum, niſi medio concurſu determinante, ac proindè eſt poteſtas antecedens, & quæ non fit conſequens niſi Deo præmovente. Concluſio hæc, quæ totam ſententiam continet, atque explicat *Thomiſtarum*, convincitur tum ex dictis concluſione antecedenti, tum ex omnibus, quæ in toto hoc tractatu diximus. Per illam *Thomiſtæ Pelagio* opponuntur directè, qui negavit, arbitrium liberum indigere ope, auxilioque divino, ut conſtat ex verbis *Pelagii* apud S. *Hieronymum*: *Dedit mihi arbitrium, quid rurſus te ingeris de mea libertate?* Et apud *Auguſtinum* de gratia *Chriſti* cap. 4. ubi fatetur *Pelagius*: *Poteſtatem benè agendi habere nos ex Deo; quod verò benè volumus, vel loquimur, vel cogitamus, noſtrum eſt, qui omnia vertere poſſumus in malum*. Opponuntur inſuper per hanc ſententiam Thomiſtæ P. *Molinæ* ſententiæ, contra quam ex iiſdem locis poſſunt argumenta deduci.

54. At nihilominùs iterum repetenda ſunt verba Concilii *Tridentini* ſeſs. 6. de Juſtificat. cap. 5. docentis: *Neque tamen ſine gratia Dei movere ſe ad juſtitiam coram illo liberâ ſuâ voluntate poſſit*. Ex quibus manifeſtiſſimè conficitur concluſionis probatio. Homo præditus liberâ voluntate, ut ſe moveat ad juſtitiam coram Deo, eſt homo conſtitutus in actu primo proximè expedito ad ſe movendum ad juſtitiam coram

 Deo.

Deo. Hoc eſt evidens apud omnes, præſertim apud Contrarios, qui libertatem non agnoſcunt, deficiente quôvis requiſito ad operandum; quarè aſſerunt, quòd, quia prædeterminatio requiritur à Thomiſtis, ut neceſſaria, illâ deficiente, deficit libertas, & non adeſt actus primus proximè expeditus: ſed homo ex ſua libera voluntate non poteſt ſine gratia Dei ſe ad juſtitiam coram Deo movere, ut habetur ex verbis Concilii expreſsè docentis, hominem liberâ ſuâ voluntate ſe movere non poſſe ad juſtitiam ſine gratia Dei: ergo ultra id, quô homo integrè in actu primo conſtituitur, ulterioris gratiæ auxilio indiget; aliàs ſine gratia poſt libertatem habitam poſſet ſe ad juſtitiam movere: ergo poteſtas, quam habet conſtitutus ſic in actu primo, ſubordinata eſt Deo, ita ut conjungi non poſſit cum conſenſu, niſi in virtute illius gratiæ ſuperadditæ. Patet hæc conſequentia; quia poteſtas, quæ, ut conjungatur cum ſuo actu, eget gratiâ Dei, Deo in illa conjunctione facienda ſubordinatur: ſed poteſtas illa, ut conjungatur cum ſuo actu, videlicet cum motu ad juſtitiam, eget gratiâ Dei: ergo Deo in hac facienda conjunctione ſubordinatur.

55. Vim, & efficaciam hujus argumenti explico. Nihil apud Contrarios firmius, aut planius, quàm loqui Concilium illo in capite de gratia efficaci: undè quoniam ibi dicit, poſſe hominem abjicere inſpirationem, aſſerunt, omnem efficaciam gratiæ ex conſenſu noſtro deſumi; quod licèt nos falſum putemus, tamen certiſſimum eſt, ibi Concilio ſermonem eſſe de gratia efficaci, quam docet contra *Pelagium*, *Lutherum*, & *Calvinum* benè cohærere cum libertate: nec eſt illi ſermo de gratia ſufficienti, ut ab efficaci diſtincta, quia de illa, an libertati officeret, non erat cum *Hæreticis* controverſia. Et maximè, quia Can. 4. loquens in omnium ſententia de gratia efficaci, ſumptus, & conſtructus fuit ex doctrina capitis 5. Modò argumentum inſtauro: Homo in actu primo ſuæ libertatis per auxilia ſufficientia conſtitutus non poteſt exercitè, & in actu ſecundo ſine gratia efficaci movere ſe coram Deo ad juſtitiam: ergo poteſtas illa proximè expedita non eſt tanta, quæ in ſuo motu, & ut cum illo conjungatur, gratiæ Dei non ſubjiciatur ulteriori.

56. Nec dicas, ultra gratiam ſufficientem definire Concilium, eſſe neceſſarium concurſum gratiæ ſimultaneum. Nam ſequitur ex ſolutione definiri à Concilio, ut homo ſe moveat ad juſtitiam, requiri motum hominis ad juſtitiam; cùm in ipſorum principiis, ut diximus, concurſus ſimultaneus ſit motus hominis ad juſtitiam. Prætereà apud ipſos eâdem ipſiſſimâ poteſtate, quâ homo habet pro libito actum, ſeu motum ad juſtitiam, habet in manu concurſum ſimultaneum: ergo Concilium doceret, quòd ut homo ſe moveat ad juſtitiam, eget concurſu, quem Deus, ſuppoſitâ libertate, non poteſt impedire, quominùs exiſtat. Ad hæc: Doctrina Concilii eò tendit, & infallibiliter aſſequitur, nimirùm, & efficaciam gratiæ non obſtare libertati, & noſtram libertatem pendere à gratia efficaci, ut ſe moveat ad juſtitiam: ſed in habendo concurſu ſimultaneo homo non pendet à Deo, ſuppoſitâ libertate; nam concurſus iſte exiſtit in ipſorum doctrina pro dominio, & placito voluntatis,

& non

& non pro dominio immediato Dei : ergo non agit de tali concurſu.

57. Novum hujus rei argumentum ſumitur ex Canone 22. ejuſdem Seſſionis, ubi ſic definit Concilium : *Si quis dixerit, juſtificatum, vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta juſtitia perſeverare poſſe, vel cum eo non poſſe; anathema ſit.* Fit, inquam, novum, vel idem argumentum, inquirendo, de quo auxilio aſſerat Concilium, eſſe requiſitum ad poſſe perſeverare? Et rurſus, quale ſit hoc poſſe, quod præſtat illud ſpeciale auxilium? An ſcilicet ſit poſſe per modum actûs primi proximi, & expediti, quo conſtituitur poteſtas proxima ad perſeverandum, quam poteſtatem nos dicimus antecedentem? An verò ſit poſſe conſequens, ſive connexum cum ipſa perſeverantia actuali? Conſtat autem ex cap. 13. ejuſdem Seſſionis loqui Concilium de perſeverantia finali, de qua ſcriptum eſt *Matth.* 10. & 24. *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.*

58. Porrò de auxilio iſto duo nobis ad præſens neceſſaria docet S. *Auguſtinus* lib. de dono perſeverantiæ. Primum eſt, auxilium iſtud, in quo donum perſeverantiæ conſiſtit, ſeu à quo eſt ipſa nobis perſeverantia, non eſſe in noſtra poteſtate, ut illud pro libito habeamus, quia illud petimus, ut probat ibi cap. 2. his verbis : *Cur autem perſeverantia iſta petitur à Deo, ſi non datur à Deo? An & iſta irriſoria petitio eſt, cùm id ab eo petitur, quod ſcitur, ipſum non dare, ſed ipſo non donante eſſe in hominis poteſtate?* Deindè aſſerit, tantam eſſe hujus auxilii efficaciam, ut non ſolùm illud non poſſimus reſpuere, verùm nec in ſenſu compoſito illius poſſimus amittere dona ex ſe amiſſibilia, quia arbitrio noſtro ſubjecta : ita ibi cap. 6. dicens : *Quomodò enim poteſt amitti, per quod fit, ut non amittatur etiam, quod poſſet amitti?*

59. De juſtificato autem certiſſimum eſt habere omnia ex parte actûs primi requiſita ad perſeverandum. Conſtat primò, quia juſtificatus in juſtitia accepta jubetur perſeverare : obligatio autem perſeverandi ſupponit poteſtatem proximè, abſolutè, & integrè ad perſeverandum expeditam. Secundò : quia ut docet *Tridentinum* cap. 11. *Deus ſua gratia ſemel juſtificatos non deſerit, niſi ab eis priùs deſeratur* : at deſereret profectò juſtificatum, ſi ei denegaret auxilia verè ſufficientia, quibus conſtituitur poteſtas proxima expedita ad perſeverandum in gratia, quâ juſtificatus eſt : ergo. Tertiò : quia non eſt minor providentia communis ordinis gratiæ, quâ Deus juſtificatum gubernat, quàm providentia communis naturalis; nam ut dicit *Tridentinum* cap. 16. *Ille ipſe Chriſtus Jeſus, tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipſos juſtificatos jugiter virtutem influit*; ſed Auctor naturæ ſuâ communi providentiâ adminiſtrat omnia principia neceſſaria, & virtutes requiſitas ad opera debita naturæ, niſi fortè propter corruptionem alicujus principii, quæ corruptio in juſtificato non datur, quia ut dicit *Apoſtolus*: *Nil damnationis eſt in his, qui ſunt in Chriſto Jeſu*, uti ſunt omnes juſtificati : ergo & in ipſis eſt vera poteſtas proxima, & integra ad perſeverandum.

60. Quibus omnibus præcedens argumentum efficaciſſimè urgetur.

Po-

Poteſtas proximè expedita per modum actûs primi proximè completi ad perſeverandum, egens auxilio, quo infallibiliter connectatur cum actuali perſeverantia, eſt poteſtas verè proxima, & tamen Deo ſubordinata in perſeverando: ſed poteſtas juſtificati mediis auxiliis ſufficientibus eſt proximè expedita per modum actûs primi proximè completi ad perſeverandum, & indiget auxilio, quo à Deo connectatur cum actuali perſeverantia: ergo poteſtas hominis juſtificati ad perſeverandum hæc duo habet, & quòd ſit poteſtas expedita proximè, & abſolutè ad ſuum actum; & tamen quòd in illius elicientia ſit Deo ſubordinata. Cùm ergo eadem ſit ratio de quacumque alia poteſtate conſtitutiva libertatis, extra dubium debet eſſe, omnem poteſtatem conſtitutivam libertatis, ultra auxilia ſufficientia egere auxilio divino, ut reducatur ad ſuum actum, ac proindè eſſe immediatè Deo ſubjectam.

61. Hoc ampliùs confirmari poteſt ex ipſo Concilio *Tridentino* cap. 11. de munere perſeverantiæ aſſerente: *Quod quidem aliundè haberi non poteſt, niſi ab eo, qui potens eſt, eum, qui ſtat, ſtatuere, ut perſeveranter ſtet, & eum, qui cadit, reſtituere.* Ex quibus argumentum inſtituo. Qui indiget auxilio Dei, ut poſſit perſeverare, & ſine quo perſeverare non poteſt, quantumvis habeat poteſtatem expeditam expedimento actûs primi, poteſtatem habet Deo ſubordinatam in ipſo perſeverandi exercitio: ſed omnis juſtus habens poteſtatem expeditam ad perſeverandum expedimento actûs primi mediis auxiliis ſufficientibus, indiget auxilio Dei ad perſeverandum: tum quia auxilium donans perſeverantiam, ut Concilium docet verbis relatis, eſt in ſolius Dei poteſtate, ac proindè non eſt in poteſtate alicujus hominis quantumvis potentis: tum, quia auxilium illud donans perſeverantiam petunt Sancti, & illud habent mediâ oratione, quæ eſt maximum indigentiæ argumentum: ergo quantumvis potentiam habeat expedimento actûs primi proximè, completè, & integrè expeditam ad perſeverandum; ipſa poteſtas eſt Deo ſubjecta in ipſo exercitio perſeverandi. At ne præſens controverſia per diverſas acceptiones hujus termini *non poteſt*, perturbetur, & confundatur; & nè vertatur vox iſta crimini, cum diſtinctione eſt loquendum. Aliquando enim potentiam antecedentem, aliquando conſequentem exprimit, ut ſuprà notavimus Diſp. 8. Dub. 1. §.3. n.17. maximè ex illo *Sap.*8.21. *Et cùm ſcirem, quia nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus det: & hoc ipſum erat ſapientiæ ſcire, cujus eſſet donum:* quem textum intelligit D. *Auguſtinus* Confeſs. lib. 10. de continentia actuali cap. 29. *Et tota ſpes mea nonniſi in magna valdè miſericordia tua. Da quod jubes, & jube quod vis. Imperas nobis continentiam.* Et ſuprà lib. 6. cap. 12. *Et propriarum virium credebam eſſe continentiam, quarum mihi non eram conſcius, cùm tam ſtultus eſſem, ut neſcirem, ſicut ſcriptum eſt Sap.* 8. 21. *neminem poſſe eſſe continentem, niſi tu dederis. Utique dares, ſi gemitu interno pulſarem aures tuas, & fide ſolidâ in te jactarem curam meam:* quibus ſanè conſtat, verba illa, *nemo poteſt eſſe continens*, intelligenda eſſe de poteſtate conſequenti; undè melius erit uti ſemper diſtinctione poteſtatis antecedentis, & conſequen-

quentis, ut omnis eliminetur confuſio. Longiorem me fuiſſe video in terminis iſtis, *poteſtas antecedens*, *& conſequens*, *ſenſus diviſus*, *& compoſitus*, librandis, & explicandis; ſed indè non parùm lucis emerſurum ſpero, ad concordiam liberi arbitrii, & gratiæ ab intrinſeco efficacis penitùs cognoſcendam.

DUBIUM II.

Utrùm auxilium ab intrinſeco efficax componatur cum libertate creata?

§. I.

Pars affirmativa probatur ex eo, quòd gratia ab intrinſeco efficax eſt maxima liberi arbitrii perfectio.

1. CUm ardua, & difficillima ſit liberi arbitrii concordia cum efficacia divinæ gratiæ, ut ingenuè, ac candidè fatetur *Auguſtinus* nedùm locis ſuprà citatis, ſed lib. de grat. *Chriſti* cap.47. num.52. dicens: *Iſta quæſtio, ubi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia diſputatur, ita eſt ad diſcernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando autem aſſeritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri*, ut meliùs comprobetur ipſa, & quàm liberrimè divino Spiritu moveatur voluntas, non ſolùm, non lædi divinâ motione libertatem, ſed potiùs maximè perfici, demonſtrandum nobis eſt. Et ſanè per divinæ voluntatis in noſtros actus liberos efficaciam, quam tot graviſſimis fundamentis ſuperiùs probatam dedimus, libertatem noſtram confirmari potiùs, ac ſtabiliri, quàm deſtrui, fuit ſemper conſtans *Auguſtini* ſententia. Audiendus lib. de Spir. & litt. cap.30. *Liberum ergo arbitrium evacuamus per gratiam? Abſit: ſed magis liberum arbitrium ſtatuimus. Sicut enim lex per fidem, ſic liberum arbitrium per gratiam non evacuatur, ſed ſtabilitur.* Rationem dedit inferiùs: *quia nempè gratia ſanat voluntatem, quâ juſtitia liberè diligatur.* Et cap. ſeq. objectionem præoccupans, ne cavillis ullus eſſet locus, ait: *Cùm poteſtas datur, non neceſſitas utique imponitur.* Et lib.4. ad *Bonifacium* cap.3. *Non poteſt captiva voluntas, niſi Dei gratiâ reſpirare in ſalubrem libertatem*, quod probat ex illo *Joan.* cap.8. *Si vos filius liberaverit, verè liberi eſtis.* Ex quo etiam *Joannis* teſtimonio, lib.1. oper. ultim. contra *Julianum* deducit, veram, perfectamque libertatem ex divina gratia oriri, neque laudabiliter eſſe liberum, niſi quod fuerit Divinâ gratiâ liberatum. Rursùs idem in *Hypognoſtic.* contra *Pelagianos* lib. 3. cap. 10. *In omni itaque opere ſancto, prior eſt voluntas Dei, poſterior liberi arbitrii, id eſt, operatur Deus, cooperatur homo; quod contradicis, ut dicere conſueviſti, quia ego prior*

vo-

volui, *Deus voluit*; *jam meritis facis*, *ut gratia ex operibus jam non ſit gratia ſed merces*: quibus ita invictiſſimam, & blandiſſimam vim, atque efficaciam gratiæ in liberam voluntatem expinxit, ut expreſſiùs non potuerit delineari ejus perfectio.

2. Sed longè copioſior eſt D. *Auguſtinus* in hujus efficaciſſimi elucidatione auxilii, ut probet, nullam humanæ voluntati ſub motione gratiæ efficacis imponi neceſſitatem, ſed illæſam, & integram ſemper remanere. Ita reſolvit Epiſt.106.. *Verùm etiam ad non peccandum*, *rectèque vivendum* .... *Ut niſi adjuvet*, *nihil pietatis*, *atque juſtitiæ*, *ſivè in opere*, *ſivè in ipſa voluntate habere poſſimus*. Et Epiſt.108. *Quomodò dicuntur negare liberum voluntatis arbitrium*, *qui confitentur*, *hominem*, *quiſquis ſuo corde credit in Deum*, *non niſi ſuâ liberâ credere voluntate*; *cùm potiùs ipſi oppugnent liberum arbitrium*, *qui oppugnant gratiam Dei*, *quâ verè ad bona eligenda*, *&* *agenda ſit liberum*. Et Epiſt. 170. *Et omnipotentiſſimâ facilitate convertit*. Sed aliquantò diſertiùs lib.3. de geſtis *Pelagii* probans contra ipsum, à Deo regi hominis liberum arbitrium, his verbis: *Nam proculdubiò plus eſt agi*, *quàm regi*; *qui enim regitur*, *aliquid agit*, *&* *à Deo regitur*, *ut rectè agat*. *Qui autem agitur vix ipſe agere intelligitur*; *&* *tamen tantùm præſtat voluntatibus noſtris gratia Salvatoris*, *ut non dubitet Apoſtolus dicere*: *Quotquot Spiritu Dei aguntur*, *filii Dei ſunt*; *neque enim aliquid in nobis libera voluntas melius agere poteſt*, *quàm ut illi ſe agendam commendet*, *qui malè agere non poteſt*. *Et hoc cùm fecerit*, *ab illo*, *ut faceret*, *adjutum non dubitet*, *cui dicitur in Pſal. Deus meus miſericordia ejus præveniet me*. Idem exprimit, & aſſeverantiſsimè declarat lib. de corrept. & grat. reſpondens *Adrumetinis* Monachis objicientibus ipſi illud, quod lib. de grat. & liber. arbitr. dixerat cap.15. *Deum dare quod jubet*. Et cap.14. *Contrarias voluntates omnipotentem Deum poſſe convertere*. Et cap.16. *Quòd Deus facit*, *ut faciamus*, *præbendo vires efficaciſſimas voluntati*. Et cap.21. *Ut quid nobis prædicatur*, *atque præcipitur*, *ut declinemus à malo*, *&* *faciamus bonum*, *ſi hoc nos non agimus*, *ſed id velle*, *&* *operari Deus operetur in nobis*. Ipſis ſic reponentibus S. *Auguſtinus* reſpondet: *Sed contrà potiùs intelligant*, *ſi filii Dei ſunt*, *Spiritu Dei ſe agi*, *ut quod agendum eſt*, *agant*, *non ut ipſi nihil agant*. Et cap.14. *Sic enim velle*, *vel nolle in volentis*, *aut nolentis eſt poteſtate*, *ut Divinam voluntatem non impediat*, *nec ſuperet poteſtatem*. Et iterum ibi: *Numquid ille poſſet adverſari voluntati Dei*, *&* *non potiùs ejus facere voluntatem*, *qui in ejus corde operatus eſt per Spiritum ſuum*, *quô indutus eſt*, *ut hoc vellet facere*, *&* *dicere*? Et explicans ibi magis electione *David* in Regem, quomodò operatur Deus in cordibus hominum, ait: *Et quomodò adduxit*, *ut eum Regem conſtituerent*? *Intùs egit*, *corda tenuit*, *corda movit*, *eoſque voluntatibus eorum*, *quas ipſe in illis operatus eſt*, *traxit*. *Si ergo*, *cùm voluerit Reges in terra conſtituere*, *magis habet in poteſtate voluntates hominum*, *quàm ipſi ſuas*, *quis alius facit*, *ut ſalubris ſit correptio*; *&* *fiat in correpti corde correctio*, *ut cœleſti conſtituatur in Regno*? Id ipſum lucu-

len-

lenter denuò exponit lib. de grat. & liber. arbit. cap.5. dicens: *Ut autem de Cœlo vocaretur* (Paulus) *& tàm magnâ, & efficaciſſimâ vocatione converteretur, gratia Dei erat ſola*. Et cap.16. *Certum eſt, nos ſervare mandata, ſi volumus; ſed præparatur voluntas à Domino: ab illo petendum eſt, ut tantum velimus, quantum ſufficit, ut volendo faciamus: Certum eſt, nos velle, cùm volumus, ſed ille facit, ut velimus bonum.... Certum eſt, nos facere, cùm facimus; ſed ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit Ezech.*36. *faciam, ut in juſtificationibus meis ambuletis, & judicia mea obſervetis, & faciatis. Cùm dicit: faciam, ut faciatis, quid aliud dicit, niſi auferam à vobis cor lapideum, undè non faciebatis, & dabo vobis cor carneum, undè faciatis*. Hoc ipſum inculcat de gratia *Chriſti* cap.14. dicens: *Legant, & intelligant, intueantur, atque fateantur, non lege, atque doctrinâ inſonante forinſecùs, ſed internâ, atque occultâ, mirabili, atque ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum, non ſolùm veras revelationes, ſed etiam bonas voluntates*. Et de præde ſt. Sanctor. cap. 20. *Agit quippè Deus, quod vult in cordibus hominum, vel adjuvando, vel judicando, ut etiam per eos impleatur, quod manus ejus, & conſilium prædeſtinavit fieri*; dixerat namque ſuperiùs cap.8. *Hæc itaque gratia, quæ occultè humanis cordibus Divinâ largitate tribuitur, à nullo corde duro reſpuitur*. Et tandem lib. 1. ad *Bonifacium: Oramus non ſolùm pro nolentibus, verùm etiam pro repugnantibus, & oppugnantibus. Quid ergo petimus, niſi, ut fiant ex nolentibus volentes, ex repugnantibus conſentientes, ex oppugnantibus amantes? A quo, niſi ab illo, de quo ſcriptum eſt: Præparatur voluntas à Domino?* Et cap.20. *Qui cor Regis antequam mulieris ſermonem poſcentis audiſſet, occultiſſimâ, & efficaciſſimâ poteſtate convertit*. Ita explanatum, ac certum eſt in littera S. *Auguſtini*, nullam humanæ voluntati ſub motione gratiæ imponi neceſſitatem, ſed libertatem confirmari potiùs, ac ſtabiliri, quàm deſtrui. Agit namque Deus potenti, ſecretâ, & efficaciſſimâ gratiâ, quâ in nobis operari efficitur, quæ tamen noſtræ libertati, nihil officit; quoniam non aguntur homines, ut ſervi, ſed potiùs liberè agunt, ut Domini; moventur, ut ſe moveant; in quo ſtat liberi arbitrii maxima perfectio.

3. Quis enim neget, eſſe ſummam perfectionem potentiæ activæ agere, ſolvique ipſius indifferentiam ſuſpenſivam, ſeù potentialem? Quæ ultima cujuſcumque agentis, & potentiæ perfectio nequit ſolius potentiæ, aut agentis creati viribus comparari, ſed obtineri ſolùm poteſt virtute cauſæ ſuperioris, teſte D. *Thoma* 3. contrâ Gent. cap. 66. *Ultimum in bonitate, & perfectione inter ea, in quæ poteſt agens ſecundum, eſt illud, quod poteſt ex virtute primi agentis*. Quæ eadem ratio eſt, quam habet ſæpiùs D. *Auguſtinus*, impoſſibile judicans, quòd agens quodlibet ab alio habeat, ut meliùs ſit, quàm ab eo, à quo habet, ut ſit. Si ergo ipſa voluntas non minùs, quàm univerſa natura, comparatur ad Deum; & quælibet natura, vel forma, vel potentia perficitur per hoc, quòd eſt actu; & comparatur ad eſſe in actu, ſicut potentia ad

actum ipſum; nec quantumvis natura aliqua ſivè corporea, ſivè ſpiritualis ponatur perfecta, poteſt in ſuum actum procedere, niſi moveatur à Deo, ut probat D. *Thomas* 1.2. quæſt.109. art. 1. evidenti collectione deducitur, voluntatem perfici Divinâ motione; dum hæc ipſam efficaſſimè movet: cùm non ſit excipienda libertas ab illa univerſaliſsima regula, quòd omnis creatura à Deo accipit omnem ſuam perfectionem. Quod ſanè profitemur, dum ad Deum exclamamus, *Adjutor meus eſto Domine*: quod explicans *Auguſtinus* ſerm. 13. de verbis *Apoſtoli*: *Ipſum enim*, inquit, *nomen adjutoris præſcribit tibi, quia & tu aliquid agis. Agnoſce quid poſcas, agnoſce quid confitearis, quando dicis, adjutor meus eſto, ne derelinquas me. Adjutorem utique invocas Deum, nemo adjuvatur, ſi ab illo nihil agatur.* Talis eſt arbitrii poteſtas, tanta eſt gratiæ efficacis neceſsitas.

4. Hinc eſt, quòd D. *Auguſtinus* lib.12. de Civit. Dei cap.9. dixit: *Bonam voluntatem, quá meliores eſſent Angeli, niſi operante adjutorio Creatoris, habere non poſſunt.* Et poſteà: *Voluntatem quamlibet bonam inopem fuiſſe in ſuo deſiderio remanſuram, niſi ille, qui bonam naturam ex nihilo ſui capacem fecerat, ex ſe ipſo faceret implendo, meliorem; priùs faciens excitando, avidiorem.* Nec minùs præclarè S. *Cæleſtinus* Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ cap.8. dicens: *Ut boni aliquid agant, paternis inſpirationibus ſuorum ipſe tangit corda fidelium. Quotquot enim Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei ſunt: ut nec noſtrum deeſſe ſentiamus arbitrium, & in bonis quibuſque voluntatis humanæ, ſingulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium*: ubi Pontifex non eſſe dubitandum aſſerit, quòd auxilium Dei magis, quia nempè gratia in productione boni operis, major dicitur eſſe, quàm valor voluntatis; quoniam gratia non tantùm operatur velle, quod facit voluntas, ſed etiam operatur, ut voluntas velit. *Tantùm quippè Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum*, ait *Auguſtinus* lib.de corrept.& grat.cap.12. *ut ideò poſſint, quia ſic volunt: ideò ſic velint, quia Deus operatur, ut velint.* Ad cujus confirmationem validiſsima ſunt ſuprà poſita ejuſdem S. Doctoris teſtimonia; ſi enim Deus facit, ut faciamus, ut in juſtificationibus ſuis ambulemus, præbendo vires efficaciſsimas voluntati, hæc Divina motio expedit, complet, ac perficit voluntatem, jam integrè, proximè, completè, & adæquatè in eſſe potentiæ conſtitutam, dans illi perfectionem ultimam, cujus eſt capax, quam expreſsit S. *Cæleſtinus* in citat. Epiſt. dicens: *Divino auxilio non aufertur liberum arbitrium, ſed liberatur: ut de tenebroſo lucidum, de pravo rectum, de languido ſit ſanum.*

5. Hoc ſuadet ſpiritualis illa dulcedo, quæ à devotis mentibus ſentitur, quam Divina motio immittit in animam, vi cujus longè excellentiora, dulciora, ac præſtantiora eſſe noſcuntur illa, quæ latebant, & fiunt manifeſta per gratiam, quæ in cordibus hominum per dilectionem operatur. *Si namque*, ut inquit *Auguſtinus* in cap.5. Epiſt. ad *Galat. Quod ampliùs nos delectat, ſecundùm illud operemur neceſſe eſt: tantò quippè vehementiùs volumus, quantò certiùs, quàm bonum ſit,* no-

novimus, eoque delectamur ardentiùs: cùm nihil vehementiùs attrahat animam delectatione, & voluptate, ut dixit D. *Thomas* 1. 2. quæſt. 33. art.3. *Illud attentiùs operamur, in quo delectamur. Attentio autem adjuvat operationem*, quod ibi variis argumentis efficaciſsimè probat; hinc eſt, quòd ſuaviter, & efficaciter trahentem gratiam ſequitur voluntas, quæ talem ingenerat dilectionem, & voluptatem, quâ perfunditur, ac vincitur anima, ut omnem pervincat, & expugnet contumaciam voluntatis. Idem apertiſsimè tradit D. *Auguſtinus* explicans illud *Apoſtoli* ad *Rom. Condelector legi Dei ſecundùm interiorem hominem*; etenim de nupt. & concup. lib.1. cap. 30. ait: *Iſta condelectatio legi Dei ſecundùm interiorem hominem; de magna nobis venit gratia Dei*. Et lib.2. de peccator. merit. cap.19. *Ejus gratia dileximus, dum anteà non delectaret*. Et iterùm: *Ut enim condelecteris legi Dei ſecundùm interiorem hominem, undè haberes, niſi Spiritus vitæ (id eſt, donum Spiritus Sancti) liberaret te à lege peccati, & mortis? Cùm ipſa delectatio boni &c. non niſi gratiæ deputanda ſit*. Ac demùm addit: *Veniet gratia Dei, ut delectet te juſtitia*: *Guſtemus ſaltem*, ait in Pſalm.130., *quàm ſuavis eſt Dominus, qui dedit nobis pignus Spiritus, in quo ſentiamus ejus dulcedinem*. Et in ſerm. 6. de verbis *Apoſtoli* cap.9. *Condelector legi Dei, non de me, ſed de gratia Dei*. Et contrà *Pelagium* lib.2. de peccator. merit. cap.17. *Ut ſuave fiat, quod non delectabat, gratia Dei eſt, quæ hominum adjuvat voluntates*. Et lib.2. cap. 17. dicit: *Divini muneris eſſe, quòd delectatur homo*. Et contrà *Julianum* lib.2. oper. imperfect. agens de gratia, dicit, *quòd ipſe donat, ut delectatio peccati juſtitiæ delectatione vincatur*. Ex quibus liquet, quòd liberè, & invictè trahitur homo; cùm tractio hæc non ſit violentiæ, nec neceſsitatis, ſed voluntatis, & deſiderii; trahitur liberè volens, ſed gratiâ Dei efficaciter movente, & adjuvante.

6. Hæc eſt ergo illa perfectiſsima operatio gratiæ, cœleſtem ſuavitatem, & delectationem infundens, quâ ad ſe animam pertrahit, quâ facit, ut liberiùs agat voluntas. *Præceptum liberè facit, qui libens facit*, dixit *Auguſtinus*. *Ibi ſumus veraciter liberi, ubi non delectamur inviti*, ait ipſe lib.1. de nupt. *Delectatio eſt, quæ perficit operationem*, nos docuit D. *Thomas* 1. 2. quæſt. 33. art.4. Ergo eſt maxima libertatis perfectio, dum ſic delectatione, & ſuavitate pertrahitur ad conſenſum. Hoc, ut maximum libertatis beneficium, & privilegium gratiæ commendat *Auguſtinus* tract.26. in *Joann.*, quòd dum trahitur voluntas, nulla vis infertur ipſi, ſed manet ſub ea motione perfectiori modô libera: *Quid hìc dicemus fratres, ſi trahimur ad Chriſtum? Ergo inviti credimus? Ergo violentia adhibetur, non voluntas excitatur? Enimverò, qui trahitur, tanquam invitus cogi videtur: igitur quomodo iſtam ſolvemus quæſtionem?* Reſpondet: *Nolite cogitare, invitum trahi: trahitur animus & amore*. Et deindè. *Porrò ſi Poëtæ dicere licuit, trahit ſua quemque voluptas; non neceſſitas, ſed voluptas, non obligatio, ſed delectatio: quantò fortiùs nos dicere debemus, trahi hominem ad Chriſtum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine,*

delectatur juſtitia, delectatur ſempiterna vita, quod totum Chriſtus eſt. An verò habent corporis ſenſus voluptates ſuas, & animus deſeritur à voluptatibus ſuis? Et poſt pauca, cùm quædam ex Scriptura Sacra retuliſſet: *Da*, inquit, *amantem, & ſentit, quod dico, da deſiderantem, da eſurientem, da in iſta ſolitudine peregrinantem, atque ſitientem, & fontem æternæ Patriæ ſuſpirantem, da talem, & ſcit, quid dicam*; ſemper namque à Devotis mentibus illa ſpiritualis dulcedo concupiſcitur, ut maneat, augeatur, & perficiatur. Quarè lib. 2. contrà litteras *Petiliani* cap. 84. *Si tibi* (Petilianum alloquitur) *proponam quæſtionem, quomodò Deus Pater attrahat ad Filium homines, quos in libero dimiſit arbitrio, fortaſſis eam difficilè ſoluturus es. Quomodò enim attrahit, ſi dimittit, ut quis, quod voluerit, eligat? Et tamen utrumque verum eſt: ſed intellectu hoc percipere pauci valent.*

7. Luculentiſſimè etiam hanc veriſſimam hujus Divinæ efficacis motionis incomprehenſibilem efficaciam deſcribit D. *Laurentius Juſtinianus* opuſc. de contempt. Mundi cap. 9. ſequentibus verbis: *Nemo venit ad me, ecce obedientia, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum, ecce gratia. Verùm ille per obedientiam venit, quem gratia Dei prævenit, ſicut Propheta de ſe commemorans ait: Miſericordia ejus præveniet me. Prævenit utique, & liberum arbitrium ad obtemperandum trahit, non invitè, ſed ſpontè, quia liberum eſt. Quomodò autem trahit Pater, & ſponte trahit? Nempè inſinuando dilectionem filii, quâ ſe pro hominibus morti dedit, propalando per fidem Divinitatem illius, in qua æqualis, & coætaneus eſt ſibi, innoteſcendoque ſublimitatem præmii, quod id Filius repromiſit famulantibus ſibi: iſta, dum mens percipit, dum ſpe ſe obtinere confidit, alacri affectu non ſolùm ſervare præcepta, verùm etiam, contempto ſæculo, conſiliorum perfectionem conatur apprehendere: ecce libera voluntas: ecce voluntaria ſervitus: ecce violentus curſus: ecce gratuita attractio, per quam à Patre ad Filium trahitur anima.*

8. Sic trahitur homo miris modis, ut velit, ab illo, qui novit intus in ipſis hominum cordibus operari; undè iſti ſic, illi aliter, atque alii aliter diverſis, & innumerabilibus modis vocantur, ut reformentur: *Dum*, aſſerente D. *Auguſtino* lib. de corrept. & grat. cap. 5. *ſubitò commutatione mirabili; quæ clauſa eis fuerant, ſint aperta, quæ oneroſa, ſint levia; quæ amara, ſint dulcia; quæ obſcura, ſint lucida.* Hæc autem omnia operatur unus, atque idem Spiritus dividens ſingulis, prout vult; non ſolùm delectatione victrici, ſed & aliis innumerabilibus, & miris modis, dum timore judicii, horrore peccati &c., aliiſque effectibus viſitatio Dei animum ducit humanum, ut quæ fugiebat, ſequatur: quæ oderat, diligat; quæ faſtidiebat, eſuriat: dum multis aliis modis everſum vocat, docet credentem, conſolatur ſperantem, diligentem adhortatur, conantem adjuvat, exaudit deprecantem: uno verbo: omnibus oculos aperit, ut Sapientiæ lumen accipiant. Sed hæc ſufficiant, ut cognoſcatur, quâ arte ineffabilis Dei ſapientia operatur in nobis: quàm dulciter, illæsâ libertate, allicit: quàm ſuaviter blanditur: quàm re-

rectè capit, quàm fortiter tenet: & tandem, quomodò cuncta ſuo ordinat, & diſponit beneplacito, ne plus juſto Divinam velimus ſcrutari voluntatem. *Aliquando enim*, ut inquit S. *Auguſtinus* in Enchir. cap.95. *in clariſſima luce Sapientiæ videbitur, quod nunc piorum fides habet, antequàm manifeſta cognitione videatur, quàm certa, & immutabilis, & efficaciſſima ſit voluntas Dei, quàm multa poſſit, & non velit; nihil autem velit, quod non poſſit... Quod utique non eſſet verum, ſi aliqua voluit, & non fecit; & quod eſt indignius, ideò non fecit; quoniam nè fieret, quòd voluit Omnipotens, hominis voluntas impedivit*. Undè, & cum eodem *Auguſtino* lib. de don. perſever. confiteri tenemur: *Nos ergo volumus, ſed Deus in nobis operatur & velle; nos ergo operamur, ſed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit credere, & dicere, hoc eſt pium, hoc eſt verum, ut ſit humilis, & ſubmiſſa confeſſio, & detur totum Deo*. Ex quibus omnibus pronum eſt intelligere, quantùm ex mente *Auguſtini* conſentiat efficacia victricis gratiæ cum libertate noſtra.

§. II.

Aliud argumentum & quidem irrefragabile petitur ex Sancto Auguſtino.

9 QUamquam hæc quæſtio ſufficienter ex his, quæ modò diximus pateat; non abs re tamen erit oſtendere id ipſum in particulari, ut qui mentem S. Doctoris in varios, pravoſque detorquent ſenſus, ut negent, libertatem indifferentiæ actûs remanere ſub dominio efficaciſſimæ gratiæ, in ejus lumine veritatis videant lumen. Et primum quidem momentum petitur ex celeberrima inter *Auguſtinum*, & *Pelagianos* controverſia, de qua ſuprà agimus tom.3. diſput.8. Dub.1. §.2., & quam iterum in memoriam revocare opportunum erit. Quæ non fuit *Pelagianorum* maligna obtrectatio, & perverſa inſectatio? Quibus non illi confuſis, permixtiſque verbis, necnon omnibus argumentationis ſuæ dolis gratiæ Dei efficaciam eludere, & ſubvertere conati ſunt? Non eſſe liberum arbitrium, ſi Dei indigeat auxiliò, quoniam in propria voluntate habet unuſquiſque aut facere aliquid, aut non facere, arguebat *Cæleſtius*, teſte D. *Auguſtino* lib. de *geſtis Pelagii* cap.18. Idem & aſſerebant *Pelagiani* dicentes: *Fruſtra itaque dedit arbitrii poteſtatem, quam implere non poſſum, niſi ipſe me ſemper adjuverit. Deſtruitur enim voluntas, quæ alterius ope indiget. Sed liberum dedit arbitrium Deus, quod aliter liberum non erit, niſi fecero, quod voluero; ac per hoc, aut utor ſemel poteſtate, quæ mihi data eſt, ut liberum ſervetur arbitrium, aut ſi alterius ope indigeo, libertas in me arbitrii deſtruitur*. Ita refert D. *Hieronymus* in Epiſt. ad *Cteſiphontem*.

10. Deſtructorem libertatis habuit *Julianus Auguſtinum* dicens lib. oper. imperf. cap.94. *In his omnibus verbis tuis, quæ poſui, ita video*

video gratiæ nomen cum liberi arbitrii negatione conſertum, ut non tam mala ſenſus tui appellationum bonis vindicari queant, quàm dignitas nominum dogmatum tuorum adhæſione vileſcat. Quod repetit, teſte eodem *Auguſtino* locô citatô cap. 109. dicens. *Verùm quia non parùm hìc immorati ſumus, ut oſtenderemus, certiſſimum eſſe, quod dixeram, quia negarent liberum arbitrium homines, qui veſtro fuiſſent ſermone deterriti, & in verum exitium vana formidine truderentur, atque te eſſe præcipuum arbitrii liberi negatorem.* Ex quô antea dixerat locô citatô cap. 27. *Manichæus dicit, voluntatem malam ab ea inſpirari natura, quæ bonum velle non poteſt: voluntatem verò bonam ab ea infundi natura, quæ malum velle non poteſt: ita utique naturis ſingularum rerum imponit neceſſitatem, ut propriæ voluntates non poſſint velle contraria. Inter nos, & illum certè grande Chaos eſt: videamus nunc quantùm ab eo tu receſſeris. Dicis, eſſe liberam voluntatem, ſed ut malum tantummodò faciat, non autem eſſe in hoc liberam, ut malum deſiſtat operari, niſi ei fuerit impoſita neceſſitas volendi bonum ab ea natura, quæ, ut tuis utar ſermonibus, malum non poteſt velle. Definis ergo, genus humanum per liberum arbitrium nihil aliud quàm peccare, nec aliud poſſe facere. Per quod abſolutè pronuncias, humanam naturam unum ſemper cupere, quod malum eſt, & velle non poſſe contrarium. Natura autem Dei malum non poteſt velle: & ideo niſi neceſſitatis ſuæ participem fecerit malam hominum naturam, bonum in ea actionis eſſe non poſſe. Poſt hæc itaque utrum non multùm ames Manichæum, in cordis tui ſecreto Deus viderit: quantùm tamen ex dogmatum germanitate monſtratur, nihil aliud prorſus egiſti, quàm ut ordine commutatô, idem quod ille affirmaret, adſtrueres.* Quæ & fuit *Semipelagianorum* quærela, quam refert D. *Proſper* carmine *de ingratis* cap. 26.

Hic vanam inſano profertis corde querelam:
Omne opus arbitrii ſublatum vociferantes,
Currere currentûm ſi non, & velle volentûm eſt:
Nec vitiis pœnam deberi, aut præmia laudi,
Si vel naturam obſtrictam mala velle neceſſe eſt,
Vel noſtro adſcribi nequeunt benè geſta labori.

11. Præterea arguebat ille, quòd peccatoribus laxabantur fræna, quòd actum eſſet de religione, cùm periret tam virtutis, & boni omnis ſtudium, quàm omnis ſalutis cura, ut refert S. *Auguſtinus* lib. 4. contra *Julianum* cap. 8. his verbis: *Nihil ſtudii expectari ab humana voluntate debere, contra illud Evangelicum, quò ait Dominus, petite, & accipietis, quærite, & invenietis, pulſate, & aperietur vobis; omnis enim qui petit, accipit, & qui quærit, invenit; & pulſanti aperietur.* Ad quæ conſequenter dixit lib. 1. *oper. imperf.* cap. 102. *Nihil ſtudii expectari, ut poſſit ſanctitatem acquirere, & æternam, & cæleſtem gloriam promereri: ſin autem liberum ante ad bonum non fuit, & factum eſt poſt Baptiſma ita liberum, ut malum facere non poſſit, numquam quidem ei adfuit arbitrii libertas. Et probatur, ſine reatu antea peccaſſe, & poſtea ſine cura ſanctitatis gloriam poſſidere.*

12. Rur-

12. Rurſus calumniabantur *Auguſtinum*, quòd ſi arbitrium noſtrum ab efficacia auxilii divini habet, quòd vocationi conſentiat, quòd illi cooperetur ad ſalutem, quòd perſeveret in gratia, non eſt, quòd illi cedat in laudem, & meritum; quin potiùs perit omninò libertas arbitrii; ita *Cœleſtius* in laudata Epiſtola *Sancti Hieronymi ad Cteſiphontem*: *Si nihil ago abſque Dei auxilió, & ſi per ſingula opera ejus eſt omne, quod geſſero: ergo non ego, qui laboro, ſed Dei in me coronabitur auxilium*. Etiam objiciebant illi, quòd fruſtra eſſent conſilia, exhortationes, & correptiones, cùm nemo his benè uti poterit ſine auxiliò efficaci; quòd & Deus fruſtrà conquereretur de peccatoribus, quòd à peccatis non converterentur ad pœnitentiam;cùm ſic operari nequeant, & converti, utpotè, carentes ad id neceſſariò prorſus auxiliò gratiæ prædicatæ ab *Auguſtino*; & ita carentes non habeant in ſua libertate illam acquirere. Ita *Monachi Adrumetini* lib. *de corrept. & grat.* cap.2. num.4. *Vt quid nobis prædicatur, atque præcipitur, ut declinemus à malo, & faciamus bonum, ſi hoc nos non agimus, ſed id velle, & operari Deus operatur in nobis*. Et cap.3. num.6. *Ergo præcipiant tantummodò nobis, quid facere debeamus, qui nobis præſunt, & ut faciamus, orent pro nobis: non autem nos corripiant, & arguant, ſi non fecerimus*.

13. Tandem ajebant, quòd ſine gratia efficaci nihil boni agere poſſent; ex quo fit, ut peccando, non peccent; & quòd iniqua & immerita eſſet hominum damnatio, necnon Deus crudelis, qui hominem æternis addiceret ſuppliciis ob ea, quæ non fecerit, nec facere potuiſſet. Ita *Julianus* apud *Auguſtinum oper. imperf.* lib.1. cap.114. *Verumtamen ad deſtructionem totam dogmatis tui proficit, ut etiam recordemur definitionum Superiorum. Si peccatum non eſt, niſi voluntas retinendi, & admittendi, quod juſtitia vetat, & unde liberum eſt abſtinere, nullum peccatum in rebus penitùs invenitur*. Et cap. ſeq. *Nam ſi non imputat juſtitia, niſi unde liberum eſt abſtinere, & ante baptiſma neceſſitas mali eſt, quoniam voluntas, ſicut dixiſti, ad faciendum bonum non eſt libera, perque hoc aliud agere non poteſt, niſi malum, ab infamia mali ipsá, quam patitur, neceſſitate defenditur: quoniam apud eam juſtitiam gravari operibus ſuis non poteſt; quæ non imputat malum, niſi à quó liberum eſt abſtinere. Poſt Baptiſma autem, ſi neceſſitas boni eſt, nullum utique poteſt eſſe peccatum. Vide igitur, quam illud, quod eſſe peccatum ratio demonſtrat, inveniri nequeat in ſeminibus, quando ſecundùm definitiones tuas, jam nec in moribus invenitur*.

14. Erat namque omnium mens, *Auguſtinum* ſub prædeſtinationis nomine *fatalem* induxiſſe neceſſitatem;& ſolùm appellatione gratiæ,quæ in re apud ipſos parùm, aut nihil à fatali neceſſitate diſtinguebatur, liberos voluiſſe facere homines. Sic *Epiſcopi Pelagiani* in ſua Epiſtola *Innocentio*, ut teſtatur S. *Auguſtinus* lib.2. *contra duas Epiſtolas Pelagianorum*, gratiæ nomine *fatum* ab ipſo aſſeri calumniantur: ſic namque objiciendum putârunt: *Sub nomine gratiæ ita fatum aſſerunt, ut dicant, quia niſi Deus invito, & reluctanti homini inſpiraverit boni, & ipſius*

ipſius imperfecti cupiditatem, nec à malo declinare, nec bonum poſſit arripere. Videatur ibi S. Doctor ad iſtam *Pelagianorum* calumniam reſpondens.

15. Non adeò *Pelagium*, cujus ingenium fortiſſimum, celerrimum, & acutiſſimum fuiſſe dicit S. *Auguſtinus* lib. *de nat. & grat.* cap. 6. deſipuiſſe credendum eſt, quòd *Auguſtino* objiceret argumenta iſta contra gratiam, cujus uſus, vel non uſus in voluntatis relinquitur arbitrio; quòd ex neceſſitate gratiæ indifferentis, verſatilis, & à noſtra libertate, quoad ſuam efficaciam dependentis, intulerit libertatis defectum; ex illo nempe auxilio, quod eſt efficax, ſi voluerit concurrere, & non erit, ſi voluntas noluerit concurrere. Quid namque manifeſtius, quàm adjutorium, quantùm ad uſum, & non uſum pleniſſimè ſubjacens voluntatis arbitrio, liberrimam, & integerrimam relinquere arbitrii libertatem? Non ergo gratiæ ſubditæ nutui voluntatis, quam deſerit ipſa, ſi vult, & cum qua operatur, ſi velut, prædicatio deſtructiva potuit eſſe libertatis.

16. Rurſus; inutiliter pro eo, quod eſt lumine naturali notum, atque perſpectum, Sancti *Proſper*, & *Hilarius* rogarent *Auguſtinum*, ut illud lucidiſſimis expoſitionibus aperiret. Sic Epiſt. inter *Auguſtinianas* modò 225. ſcribit *Proſper Auguſtino* referens *Maſſilienſium* querelas, iſtoſque offenſos, ex ejus libris non intellectis: *Removeri itaque omnem induſtriam, tollique virtutes, ſi Dei conſtitutio humanas præveniat voluntates: & ſub hoc Prædeſtinationis nomine fatalem quamdam induci neceſſitatem; aut diverſarum naturarum dici Dominum conditorem, ſi nemo aliud poſſit eſſe, quàm factus eſt. Atque ut breviùs, ac pleniùs, quòd opinantur, exponam, quidquid in libro hoc ex contradicentium ſenſu Sanctitas tua ſibi oppoſuit, quidquid etiam in libris contra Julianum ab ipſo ſub hac quæſtione objectum potentiſſimè debellaſti, hoc totum ab ipſis Sanctis intentioſiſſimè conclamatur. Et cum contra eos ſcripta Beatitudinis tuæ validiſſimis, & innumeris teſtimoniis Divinarum Scripturarum inſtructa proferimus, ac ſecundùm formam diſputationum tuarum, aliquid etiam ipſi, quò concludantur, adſtruimus; obſtinationem ſuam vetuſtate defendunt; & ea, quæ de Epiſtola Apoſt. Pauli Romanis ſcribentis, ad manifeſtationem Divinæ gratiæ prævenientis electorum merita proferuntur, à nullò unquàm Eccleſiaſticorum ita eſſe intellecta, ut nunc ſentiuntur, affirmant.* S. *Hilarius* de eodem argumento ſcripſit *Auguſtino* exponens, quantùm turbabantur *Maſſilienſes*, & alii in Galliis de ejus de Prædeſtinatione ſententia; ut conſtat ex ejus Epiſt. inter *Auguſtinianas* 226. ubi num. 8. refert, quod dicebant illi: *Quid opus fuit hujuſcemodi diſputationis incertò tot minùs intelligentium corda turbari? Neque enim minùs utiliter ſine hac definitione, ajunt, tot annis à tot tractatoribus, tot præcedentibus libris & tuis, & aliorum, cum contra alios, tum maximè contra Pelagianos, & Catholicam Fidem fuiſſe defenſam.* Quid verò ab objecta iſta Doctorum ſapientiſſimus, & ineffabiliter mirabilis *Auguſtinus* reſpondet? Non falsò ſibi crimen objectum propugnatæ gratiæ ab intrinſe-

co

eo efficacis dixit. Injuſtæ horum Hæreticorum iniquitatis perſecutionem fideli animô ſuſtinuit; ſciens, quòd hoc eſt gratiæ Dei proprium, ut tunc vincat, cùm læditur; tunc intelligatur, cùm arguitur, quia deficit ſemper, quod in veritatis deſtructionem tentat falſitatis aſſertio. Quare utrumque perbellè tuetur, efficaciam gratiæ, & libertatem.

17. Non in ſecreto cordis, ſed apertiſſimè clamat de *Spirit. & litt.* cap.30. *Liberum arbitrium evacuamus per gratiam? Abſit: ſed magis liberum arbitrium ſtatuimus.* Quod repetit *Epiſt.* 86. dicens: *Voluntas tantò liberior, quantò ſanior, & tantò ſanior, quantò divinæ gratiæ ſubjectior.* Et *Epiſt.* 89. ad *Hilarium*: *Neque enim voluntatis arbitrium ideo tollitur, quia juvatur; ſed ideo juvatur, quia non tollitur.* Et ad eumdem *Epiſt.* 157. *Cur non dixit potiùs per meum liberum arbitrium, niſi quia libertas ſine gratia, non eſt libertas, ſed contumacia*; in quibus locis loquitur *Auguſtinus*, oſtendens, qualiter gratia efficax nullam vim, neceſſitatemve libero imponat arbitrio. Quod diſertiſſimè explicat *lib. de grat. & liber. arbitr.* cap.5. dicens: *Ut autem de Cœlo vocaretur* (Paulus) *& tam magnâ, & efficaciſſimâ vocatione converteretur, gratia Dei erat ſola.* Et cap.8. *Quando rogavit ergo, ne fides ejus deficeret, quid aliud rogavit, niſi ut haberet in fide liberrimam, fortiſſimam, invictiſſimam, perſeverantiſſimam voluntatem? Ecce quemadmodùm ſecundùm gratiam Dei libertas defenditur voluntatis. Voluntas quippè humana non libertate conſequitur gratiam, ſed gratiâ potiùs libertatem, & ut perſeveret, delectabilem perpetuitatem, & inſuperabilem fortitudinem.* En omnipotens, & inſuperabilis poteſtas inclinandorum, quò placuerit, humanorum cordium, & cum iſta delectabilis perpetuitas: ſic oſtendens *Auguſtinus*, quàm benè ſociatur libertatis indifferentia, cum gratiæ motione efficaciter determinante voluntatem in alteram partem. Non unicè docet S. Doctor conciliari gratiam cum libertate, ſed & modum docet, & explicat talis concordiæ: *Ecce quemadmodùm ſecundùm gratiam Dei libertas defenditur voluntatis.* Quis namque affirmare audeat, quòd plenè ſatisfaciens Adverſariorum objectionibus, ignoraverit modum, quô efficacia gratiæ ſociabilis eſt cum libertate?

18. Audiendus iterum S. *Doctor* cap.16. *Certum eſt, nos ſervare mandata, ſi volumus, ſed præparatur voluntas à Domino: ab illo petendum eſt, ut tantùm velimus, quantùm ſufficit, ut volendo faciamus. Certum eſt, nos velle, cum volumus, ſed ille facit, ut velimus bonum, de quo dictum eſt Proverb.* 8, *ſecundùm* 70. *quod paulò ante poſuit: Præparatur voluntas à Domino, de quo dictum eſt Pſal.*36. *ver.*23. *A Domino greſſus hominis diriguntur, & viam ejus volet: de quo dictum eſt ad Philipp.*2. *ver.*13. *Deus eſt, qui operatur in vobis, & velle. Certum eſt, nos facere, cum facimus, ſed ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit Ezech. ver.*27. *faciam, ut in juſtificationibus meis ambuletis, & judicia mea obſervetis, & faciatis. Cum dicit, faciam, ut faciatis: quid aliud dicit, niſi auferam à vobis*

*cor lapideum, unde non faciebatis, & dabo cor obediens, unde faciatis? Ille facit, ut faciamus, cui dicit homo Pſal.*140. *ver.*3. *Pone Domine cuſtodiam ori meo. Hoc eſt enim dicere, fac ut ponam cuſtodiam ori meo: quod beneficium Dei jam fuerat conſecutus, qui dixit Pſal.* 33. *ver.*2. *Poſui ori meo cuſtodiam.* Sic cap.8. *Adrumetinis Monachis* inſtantiùs objicientibus,gratiam Dei tollere libertatem indifferentię actûs, pro qua tanquàm pro aris, & focis decertabant, invictiſſimam, & blandiſſimam vim, atque efficaciam gratiæ in liberam voluntatem oſtendit; & qualiter illa integra, & illæſa ſemper remaneat; hìc iterum gratiam efficacem prædicat ita ſuavem, ut non lædat, ſed ſanet, roboret, & adjuvet liberum arbitrium. Si namque Deus operatur in nobis ipſum velle, id eſt, noſtram intimam, & liberrimam actionem: quì fieri poteſt, ut Deo ſalutarem conſenſum, qui actio noſtra liberrima eſt, in nobis operante, nos interim, quod ex noſtra parte agi debet, non agamus liberè unà cum illo? Si gratia ab intrinſeco efficax nos prævenit, & ad Deum convertit, & modus convertendi eſt per aſſenſum noſtrum liberum; cùm omnium voluntates ad voluntatis ſuæ arbitrium, ſine aliqua coactione, ſed liberè inclinet, ubi coactio, ubi invita voluntas? Quod *Juliano* S. Doctorem ſic lib. 2. Oper. imperf. cap. 122. arguenti: *Liberum arbitrium non poteſt aliter conſtare, niſi ut & juſtitiæ ab eô, & peccati neceſſitas auferatur*; illicò S. Doctor reſpondet: *Neceſſitatem, ſi eam dicis, quâ quiſque invitus opprimitur; juſtitiæ nulla eſt; quia nemo eſt juſtus invitus; ſed gratia Dei ex nolente volentem facit.*

19. Id ipſum repetit cap.14. probans, liberum arbitrium manere illæſum ſub dominio gratiæ efficaciſſimæ, dicens: *Sic enim velle, vel nolle in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, ut divinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem.* Et iterum ibi: *Numquid ille poteſt adverſari voluntati Dei, & non potius ejus facere voluntatem, qui in ejus corde operatus eſt per ſpiritum ſuum, quô indutus eſt, ut hoc vellet facere, & dicere?* Et rurſus ibi modum iſtum, quô Deus operatur in cordibus noſtris magis explicat dicens: *Et quomodò adduxit, ut eum Regem conſtituerent?* (loquitur de electione David in Regem) *Intus egit corda tenuit, corda movit, eoſque voluntatibus eorum, quas ipſe in illis operatus eſt, traxit. Si ergo cum voluerit Reges in terra conſtituere, magis habet in poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas, quis alius facit, ut ſalubris ſit correptio; & fiat incorrepti cordis correctio, ut cæleſti conſtituatur in Regno?*

20. Idem pertractat, & aſſeverantiſſimè declarat lib. de *geſtis Pelagii* cap.3. probans contra ipſum, à Deo regi hominis liberum arbitrium, his verbis: *Nam procul dubio plus eſt agi, quàm regi; qui enim regitur, aliquid agit, & à Deo regitur, ut rectè agat. Qui autem agitur, agere aliquid vix ipſe intelligitur; & tamen tantùm præſtat voluntatibus noſtris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apoſtolus dicere: Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei ſunt; nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere poteſt, quàm ut illi ſe agendam commendet, qui malè agere non*

re non poteſt. Et hoc cum fecerit, ab illo, ſe, ut faceret, adjutum non dubitet, cui dicitur in Pſalmo: Deus meus miſericordia ejus præveniet me. En qualiter Deus omnipotentiſſimâ facilitate corda obſtinatorum, ipſis liberè volentibus, convertit. Non gratia iſta eſt ſubſequens, vel concomitans liberum conſenſum voluntatis. Abſurdiſſimè diceretur, conſenſum voluntatis præcedere, aut concomitare, ut evelleretur cor lapideum: quandoquidem ipſum cor lapideum non ſignificat, niſi duriſſimam voluntatem, & adverſus Deum omninò inflexibilem. Ubi enim præcedit, vel concomitatur voluntas, jam non eſt utique cor lapideum, vel obſtinatio.

21. Hæc ſanè eſt mens *Auguſtini*, ad cujus confirmationem non inefficax ex magna illa, de qua diximus, S. Doctoris contra *Julianum* controverſia, petitur argumentum. Non negabat *Julianus*, quin potiùs libenter fatebatur, adeſſe varia gratiarum genera, quibus juvabatur voluntas ad ſalutariter operandum. Hæc non rejiciebat ille, dummodò eſſent cum libertate compoſita. *Adſunt*, ajebat lib. 3. Oper. imperf. cap. 114. *adjutoria gratiæ, quæ in parte virtutis nunquam deſtituunt voluntatem. Tali ſemper moderamine adhibentur, ut nunquam arbitrium loco pellant.* Deſtructam ſolùm credidit libertatem charitate illâ, quæ determinationem indeclinabilem afferens voluntati liberæ, dat ipſi obedire Dei præceptis, ut probant ſequentia *Auguſtini* verba: *Hanc* (charitatem) *vos inter adjutoria gratiæ nominare non vultis, ne hoc ipſum, quòd obediatis Deo, ejus eſſe gratiæ concedatis. Putatis quippe, iſtô modô auferri voluntatis arbitrium.* En qualis erat inter S. Doctorem, & *Julianum* de gratia contentio. Ad auxilium invictiſſimè efficax, quod negabat *Julianus*, ſemper revocat ipſum *Auguſtinus* propter ineundam gratiæ, & libertatis concordiam. Conſtat ex S. Doctoris verbis cap. 122. *Inter Divinæ gratiæ ſpecies, ſi poneretis dilectionem, ſine qua nemo piè vivit, & cum qua nemo niſi piè vivit, ſine qua nullius eſt bona voluntas, verè liberum defenderetis arbitrium*; ergo vel reformanda, & corrigenda eſt hæc *Auguſtini* doctrina, vel abſolutè dicendum, quòd indivulſa fauciatæ libertatis jura remanent, quo etiam tempore gratiæ victricis imperio ſubeſt: ita ut nec humana libertas gratiæ obſtet, nec gratia libertati.

22. Hæc, quæ ſatis mentem S. Doctoris declarant, ſufficerent. At iterum aſſertio promoveri poteſt aliis egregiis, locupletiſſimiſque S. Doctoris teſtimoniis, quibus invictè declarat, gratiam infallibiliter efficacem, nihil indifferentiæ noſtræ libertatis imminuere. Audiendus S. Doctor ſerm. 156. de verbis *Apoſtoli* cap. 11. num. 11. ubi cùm ſibi ſequens objiceret argumentum: *Dicet mihi aliquis, ergo agimur, non agimus. Qualiter ad bonum & agimur, & agimus*, explicat dicens: *Reſpondeo, immo & agis, & ageris; & tunc bene agis, ſi à bono agaris: Spiritus enim Dei, qui te agit, agenti adjutor eſt tibi. Ipſum nomen adjutoris præſcribit tibi, quia & tu ipſe aliquid agis. Agnoſce, quid poſcas, agnoſce, quid confitearis, quando dicis, adjutor meus eſto, ne derelinquas me, adjutorem utique invocas Deum. Nemo adjuvatur, ſi ab illo nihil*

 aga-

agatur. Quotquot enim, inquit, ſpiritu Dei aguntur, hi filii ſunt Dei: non littera, ſed ſpiritu: non lege præcipiente, minante, promittente, ſed ſpiritu exhortante, illuminante, adjuvante. Scimus, inquit idem Apoſtolus ad Rom. 8. *quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Si non eſſes Operator, ille non eſſet cooperator.* Et cap. 12. n. 13. *Jam nunc cum auditis Joann.* 15. *Quotquot ſpiritu Dei aguntur, hi filii ſunt Dei; nolite vos dimittere, neque enim templum ſuum ſic de vobis ædificat Deus, quaſi de lapidibus, qui non habent motum ſuum. Levantur, ab Structore ponuntur. Non ſic ſunt lapides vivi; & vos tanquàm lapides vivi coædificamini in templum Dei. Ducimini, ſed currite & vos: ducimini, ſed ſequimini: quia cum ſecuti fueritis, verum erit illud, quia ſine illô nihil facere poteſtis. Non enim volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* En adjutorium, quô agitur voluntas, & liberè agit: quô ducitur, ſed & liberè currit ipſa; quô ducitur, & liberè ſequitur.

23. Ex quibus omnibus concludit S. Doctor in *Enchirid.* cap. 98. num. 25. *Quis porrò tam impiè deſipiat, ut dicat, Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non poſſe convertere?* Quod & expreſsè docet de *Spirit. & litter.* cap. 30. *Liberum ergo arbitrium evacuamus per gratiam? Abſit: ſed magis liberum arbitrium ſtatuimus. Sicut enim lex per fidem, ſic liberum arbitrium per gratiam non evacuatur, ſed ſtatuitur. Neque enim lex impletur, niſi liberô arbitriô: ſed per legem cognitio peccati; & per fidem impetratio gratiæ contra peccatum; per gratiam ſanatio animæ à vitio peccati; per animæ ſanitatem libertas arbitrii; per liberum arbitrium juſtitiæ dilectio; per juſtitiæ dilectionem legis operatio. At per hoc ſicut lex non evacuatur, ſed ſtatuitur per fidem, quia fides impetrat gratiam, quâ lex impleatur: ita liberum arbitrium non evacuatur per gratiam, ſed ſtatuitur, quia gratia ſanat voluntatem, quâ juſtitia liberè diligatur.*

24. Tandem eidem ſubſcribit doctrinæ Epiſt. 217. ad *Vitalem* n. 8. *Si verè volumus defendere liberum arbitrium, non oppugnemus, unde ſit liberum: nam qui oppugnat gratiam, quâ noſtrum ad declinandum à malo, & faciendum bonum liberatur arbitrium, ipſe arbitrium ſuum adhuc vult eſſe captivum.* Hæc S. *Auguſtinus*, ex quibus ſponte fluit validum illud & efficax concordiæ gratiæ ſe ipsâ efficacis cum libertate argumentum. Hæc & nos cum illo, qui cùm tam proximè ad *Paulum*, *Paulique* lumina acceſſerit; ut gratiæ Doctor meritò diceretur, certè in rebus gratiæ neſcit erroris occaſum. Quare tam magnificis à D. *Proſpero* extollitur laudibus cap. 3. de *ingratis*.

An alium in finem poſſet procedere Sanctum
Concilium, cui Dux Aurelius, ingeniumque
Auguſtinus erat? quem Chriſti gratia cornu
Uberiore rigans, noſtro lumen dedit ævo,
Accenſum vero de lumine, nam cibus illi,
Et vita, & requies Deus eſt, omniſque voluptas.

Unus

Vnus amor Chriſti eſt, unus Chriſti eſt honor illi;
Et dum nulla ſibi tribuit bona, fit Deus illi
Omnia, & in ſancto regnat ſapientia Templo.
Iſtius ergo inter cunctos, qui de grege ſancto
Inſanas pepulére feras induſtria major,
Majus opus, totum præſtantius imbuit orbem.
Nam quòcumque gradum convertit callidus hoſtis,
Quaque per ambages anceps iter egit opertas.
Hujus ab occurſu eſt præventus mille viarum
Inſidiis aditum non reperientibus ullum.
Quumque foris rabies avidorum excluſo Luporum
Frenderet, inque omnes mendacia verteret artes:
Ne mentes ullarum ovium corrumpere poſſet,
Neu dubia obliquis turbaret corda querelis,
Iſtius ore Viri fecit Deus: iſtius ore
Flumina librorum mundum effluxêre per omnem.
Quæ mites, humileſque bibunt, campiſque animorum
Certant vitalis doctrinæ immittere rivos.

§. III.

Aliud efficax ex doctrina D. Thomæ depromitur argumentum.

25. CUm univerſis creaturis, quæ ſunt, eſſe illis Deus dederit, ut ſint, & agentibus liberis conceſſum etiam ſimpliciter ſit, ut pro ſuo arbitrio valeant, & poſſint flectere in quodcumque libertatis extremum; ſitque *operatio voluntatis* teſte D. *Thoma* 1.p. q.106. art. 2. *Inclinatio quædam volentis in volitum, quam ſolus ille immutare poteſt, qui virtutem volendi creaturæ contulit*; in quo ſanè explicatur abſolutum, & excellentiſſimum Dei dominium in voluntatem: hinc inconcuſſum nobis præbet hujus concordiæ principium ex Dei omnipotentia D. *Thomas*, Angelus ille, quem commendatum à Deo legimus, dùm dixit illi *Chriſtus*: *Bene ſcripſiſti de me Thoma*: *Bene* tibi, *benè* aliis, *benè* præſentibus, *benè* poſteris. Quia nempè non ſolùm fiunt ea, quæ Deus fieri vult, ſed & fiunt eô modô, quô Deus ea fieri voluit.

26. Hoc conſtantiſſimè docet D. *Thomas* 1. p. q. 19. art. 8. *Cum igitur voluntas Divina ſit efficaciſſima, non ſolum ſequitur, quòd fiant ea, quæ Deus vult fieri, ſed quòd eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus neceſſariò, quædam contingentèr, ut ſit ordo in rebus, ad complementum univerſi. Et ideò quibuſdam effectibus adaptavit cauſas neceſſarias, quæ deficere non poſſunt, ex quibus effectus de neceſſitate proveniunt, quibuſdam autem aptavit cauſas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eveniunt.* En ubi D.*Thomas* cauſam aſſignat libertatis ſummam efficaciam Divinæ volunta-

tatis, quæ cauſat effectum juxta modum ipſius cauſæ ſecundæ. Idem repetit q.22. art.4. dicens: *Et ideo quibuſdam effectibus præparavit cauſas neceſſarias, ut neceſſariò evenirent, quibuſdam verò cauſas contingentes, ut evenirent contingenter, ſecundùm conditionem proximarum cauſarum*. Et ibi ad 3. *Et conſiderandum eſt, quod neceſſarium, & contingens, propriè conſequuntur ens, in quantùm hujuſmodi. Unde modus contingentiæ, & neceſſitatis cadit ſub proviſione Dei, qui eſt univerſalis proviſor totius entis, non autem ſub proviſione aliquorum particularium proviſorum*. Et q.23. art.6. *Sed non omnia, quæ providentiæ ſubduntur, neceſſaria ſunt; ſed quædam contingenter eveniunt, ſecundùm conditionem cauſarum proximarum, quas ad tales effectus Divina providentia ordinavit... Sic igitur, & ordo prædeſtinationis eſt certus, & tamen libertas arbitrii non tollitur, ex qua contingenter provenit effectus prædeſtinationis*. Sic etiam expreſſe docet S. *Doctor* 1. par. q.83. art.1. ubi cùm ſibi ſequens objeciſſet argumentum: *Liberum arbitrium eſt, quod ſui cauſa eſt, ut dicitur in* 1. *Metaphyſ. Quod ergo movetur ab alio non eſt liberum; ſed Deus movet voluntatem: dicitur enim Proverb.* 21. *Cor Regis in manu Dei: & quòcumque voluerit, vertet illud. Et ad Philipp.*2. *Deus eſt, qui operatur in vobis velle, & perficere: ergo homo non eſt liberi arbitrii*; ſic argumento reſpondet. *Ad ſecundum dicendum, quòd liberum arbitrium ſeipſum movet ad agendum. Non tamen hoc eſt de neceſſitate libertatis, quòd ſit prima cauſa ſui, id quod liberum eſt: ſicut nec ad hoc, quòd aliquid ſit cauſa alterius, requiritur, quòd ſit prima cauſa ejus. Deus igitur eſt prima cauſa movens, & naturales cauſas, & voluntarias. Et ſicut naturalibus cauſis movendo eas non aufert, quin actus earum ſint naturales, ita movendo cauſas voluntarias non aufert, quin actiones earum ſint voluntariæ, ſed potius hoc in eis facit: operatur enim in unoquoque ſecundùm ejus proprietatem*.

27. Eadem eniteſcit doctrina in ſolutione ad tertium: *Deus eſt prima cauſa movens, & naturales cauſas, & voluntarias. Et ſicut naturalibus cauſis movendo eas, non aufert, quin actus earum ſint naturales; ita movendo cauſas voluntarias, non aufert, quin actiones earum ſint voluntariæ; ſed potius hoc in eis facit; operatur enim in unoquoque ſecundùm ejus proprietatem*. Nemo, qui *Thomam* noverit, ignorat, voluntarium pro libero frequenter à S. D. uſurpari, prout hìc, & pluribus aliis in locis. Tantum ergo abeſt, quòd libertatem in eis deſtruat, quin potiùs hanc in eis facit, cùm velit, voluntatem nedum liberam eſſe, ſed & liberè hìc, & nunc operari.

28. Docet id ipſum 1. 2. q. 10. art. 4. dicens: *Dicendum quòd ſicut Dionyſius dicit* 4. *cap. de divinis nominibus, ad providentiam divinam non pertinet naturas rerum corrumpere, ſed ſervare: unde omnia movet, ſecundùm earum conditionem; ita quòd ex cauſis neceſſariis per motionem divinam conſequuntur effectus ex neceſſitate: ex cauſis autem contingentibus ſequuntur effectus contingenter. Quia igitur voluntas eſt activum principium non determinatum ad unum, ſed indifferenter*

ſe

ſe habet ad multa; ſic Deus ipſam movet, quòd non ex neceſſitate ad unum determinat, ſed remanet motus ejus contingens, & non neceſſarius, niſi in his, ad quæ naturaliter movetur. Non video ſanè, quid his magis appoſitè dici poſſit, ut conſtet, qualiter citra jacturam liberæ noſtræ indifferentiæ Deus moveat efficaciter noſtram voluntatem, quia nempè divinum auxilium movet hominem ſecundùm ejus conditionem, & ſecundùm modum ſuæ naturæ, & ea eſt hominis conditio, & natura, ut liberè agat. Quod non leviter confirmat *Angelicus Præceptor*; cùm enim ibi hoc primum poſuiſſet argumentum, ut probaret, quòd voluntas ex neceſſitate movetur à Deo: *Omne enim agens cui reſiſti non poteſt ex neceſſitate movet; ſed Deo, cum ſit infinitæ virtutis, reſiſti non poteſt; unde dicitur ad Rom. 9. voluntati ejus quis reſiſtit? Ergo Deus ex neceſſitate movet voluntatem*; en ubi D. *Thomas* expreſsè reſiſtibilitatem tangit: reſpondet; *Ad primum ergo dicendum, quòd voluntas Divina non ſolùm ſe extendit, ut aliquid fiat per rem, quam movet, ſed ut eòdem modò fiat, quò congruit naturæ ipſius. Et ideò magis repugnaret divinæ motioni, ſi voluntas ex neceſſitate moveretur, quod ſuæ naturæ non congruit, quàm ſi moveretur liberè, prout competit ſuæ naturæ.* Ex quibus magnum, & efficax promitur argumentum; cùm D. *Thomas* non agat de voluntate æterna, ſed de motione temporali; licèt, quia hæc eſt participatio illius, ſive conſequutio, & exequutio, eòdem modò S. *Doctor* illam cum libertate componat, ſicut cum voluntate 1.p. q.19. art.8. ubi ſequens proponit argumentum: *Omnis cauſa, quæ non poteſt impediri, ex neceſſitate ſuum effectum producit: quia & natura ſemper aliquid operatur, ut dicitur in 2. Phyſic. ſed voluntas Dei non poteſt impediri; dicit enim Apoſtolus ad Rom. 9. voluntati enim ejus quis reſiſtit? Ergo voluntas Dei imponit rebus neceſſitatem.* Cui reſpondet: *Ad ſecundum dicendum, quòd ex hoc ipſo, quòd nihil voluntati Divinæ reſiſtit, ſequitur, quòd non ſolùm fiant ea, quæ Deus vult fieri, ſed quòd fiant contingenter, vel neceſſariò, quæ ſic fieri vult.* Quibus exprimit unde proficiſcitur & cauſatur noſtra libertas; & quòd eò magis conſulitur libertati, quò inſuperabilis illa poteſtas, & efficacia primi moventis, & ſupremæ cauſarum omnium cauſæ, cauſantis tam ſubſtantiam, quàm modum actûs liberi, ſtrenuiùs defenditur.

29. Præclarè iterum id ipſum tradit in eadem 1.2. q.109.art.1. ad 1. dicens: *Homo eſt Dominus ſuorum actuum, & volendi, & non volendi propter deliberationem rationis, quæ poteſt flecti ad unam partem, vel ad aliam: ſed quod deliberet, vel non deliberet, etſi hujuſmodi etiam ſit Dominus, oportet, quòd hoc ſit per deliberationem præcedentem. Et cum hoc non procedat in infinitum, oportet, quòd finaliter deveniatur ad hoc, quòd liberum arbitrium hominis moveatur ab aliquo exteriori principio, quod eſt ſupra mentem humanam, ſcilicet Deo; ut etiam Philoſophus probat in capitulo de bona fortuna. Unde mens hominis etiam ſani non ita habet dominium ſui actûs, quin indigeat moveri à Deo, & multò magis liberum arbitrium hominis infirmi poſt peccatum, per quod impeditur à bono per corruptionem naturæ.*

30. Egre-

30. Egregiè iterum 3.contra *Gent*.cap.90.n.6. ait: *Quod ... Damaſcenus eum ſequens dicit in ſecundo libro, quòd ea, quæ ſunt in nobis Deus prænoſcit, ſed non prædeterminat, exponenda ſunt, ut intelligantur ea, quæ ſunt in nobis, divinæ determinationi non eſſe ſubjecta, quaſi ab ea neceſſitatem accipientia*. Non negat D. *Thomas*, ea, quæ ſunt in nobis, à Deo prædeterminari, ſed quòd Deus ſic prædeterminet, ut voluntas non remaneat libera, dum hic & nunc operatur. Etiam *Opuſc*.3.cap.130. *Oportet, quòd Deus cuilibet agenti adſit interius, quaſi in ipſo agens, dum ipſum ad agendum movet*. Et in compend. Theolog. cap.129. *Non eſt contra arbitrii libertatem, ſi Deus voluntatem hominis movet, ſicuti non eſt contra naturam, quòd Deus in rebus naturalibus operetur: ſed tam inclinatio naturalis, quàm voluntaria à Deo eſt, verèque proveniens ſecundùm conditionem rei, cujus eſt. Sic enim Deus movet ſecundùm quod competit eorum naturæ*. Rurſus q.3. de malo art.2. *Cum aliquid movet ſe ipſum, non excluditur, quòd ab alio moveatur, à quo habet hoc ipſum, quòd ſe ipſum moveat, & ſic non repugnat libertati, quòd Deus eſt cauſa liberi arbitrii*. Hæc eadem luculentèr ipſe S. *Doctor* reſpondet q. 13. de verit. art. 5. in corp. ubi doctrinam iſtam mirè explicat: *Et ideò oportet aliam principalem rationem aſſignare contingentiæ in rebus, cui cauſa præaſſignata ſubſerviat. Oportet enim patiens aſſimilari agenti, & ſi agens ſit perfectiſſimum erit ſimilitudo effectûs ad cauſam agentem perfecta. Si autem agens ſit debile, erit ſimilitudo imperfecta: Sicut propter fortitudinem virtutis formativæ in ſemine Filius aſſimilatur Patri non ſolum in natura ſpeciei, ſed in multis aliis accidentibus. E contrario verò propter debilitatem prædictæ virtutis annihilatur prædicta aſſimilatio, ut dicitur in lib. de animalib. Voluntas autem Divina eſt agens fortiſſimum. Unde oportet, ejus effectum ei omnibus modis aſſimilari, ut non ſolum fiat id, quod Deus vult fieri, quòd eſt quaſi aſſimilari ſecundum ſpeciem, ſed ut fiat eo modo, quó Deus vult illud fieri, vel neceſſariò, vel contingenter, vel citò, vel tardè, quòd eſt quaſi quædam aſſimilatio ſecundum accidentia*. Et q.22. de verit. art.8. *Sicut omnis actio naturalis eſt à Deo, ita omnis actio voluntatis in quantùm eſt actio, non ſolùm eſt à voluntate, ut immediatè agente, ſed à Deo, ut primo agente, qui vehementius imprimit*. Et in 2. diſt.25. q.1.art.2. ad 1. *Deus operatur in voluntate noſtra, & in libero arbitrio ſecundùm ejus exigentiam. Unde etiamſi voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus tamen hoc ſuá omnipotentiá facit, ut illud, in quod mutatur voluntas, voluntariè* (nempè liberè) *velit*. Et in 1. ad *Annibaldum* diſt. 47. q. unicâ art. 4. *Voluntate Dei non ſolùm res in eſſe producuntur, ſed etiam rebus producendis, modum, quó producuntur, præordinavit: unde cum voluntas Dei efficaciter impleatur, oportet, quòd res fiant, & eo modo, ſicut voluntas divina diſpoſuit*.

31. Vides, quàm magnificè oſtendit D. *Thomas* concordiam libertatis, hôc firmiſſimô utens principiô: quòd non ſolùm fiunt ea, quæ Deus fieri voluit, ſed & fiunt eô modô, quô Deus fieri voluit. Ex quo arguitur primò. Deus vult, actum hominis, quô convertitur ad ipſum,

eſſe

eſſe formaliter liberum; ſed dum vult, actum iſtum eſſe formaliter liberum, non deſtruit, ſed potiùs fovet libertatem. Quid namque aliud facit Deus volendo actum eſſe formaliter liberum, niſi cauſare determinationem voluntatis liberæ ad unum extremum? Non quòd ipſa voluntas non ſe determinet; neque quòd ſe determinare liberum ei non ſit; ſed quòd à divina voluntate, & motione habeat & ſe determinare, & liberè ſe determinare. Undè hæc determinatio voluntati non aufert poteſtatem eliciendi actum oppoſitum, in qua propriè conſiſtit libertas: ergo nec Deus operans talem determinationem deſtruit libertatem.

32. Secundò: Voluntas divina, quidquid ſtatuit, & prout ſtatuit, ſemper exequitur; non enim fruſtrari poteſt, cùm ſit efficax, ab eo, quod vult; nec uſquam deficit à ſuo effectu, nec à modo eveniendi, quem prævidit. In hoc quippè eſt immobilis, & certus divinæ providentiæ ordo, ut ea, quæ ab ipſa providentur, cuncta eveniant, eô modô, quô ab ipſa providentur, ſive neceſſariò, ſive liberè; ſed ab æterno ſtatuit Deus, hominem nedum liberè operari, ſed & liberè per hunc, vel illum actum operari: ergo libertati nihil detrahit immutabilis decreti efficacia.

33. Tertiò: Nihil eſt ſub dominio Creaturæ, quod non ſit ſub dominio Dei; cùm cor hominis ſit in manu Dei, & quòcumque voluerit, vertat illud; ſed voluntas ratione dominii, quod habet in ſuos actus, dum agit, non eripit ſibi libertatem: ergo nec Deus ratione ejuſdem ſui ſupremi dominii, dum voluntatem efficaciter determinat, facitque, ut operetur, libertatem eripit. Vel aliter: Ideò volitio libera creata immediatè ſubjicitur voluntati, ut cauſæ danti ſubſtantiam volitionis, & volitionis libertatem, quia, cùm utrumque contineat voluntas, utrumque ſuô influxu præſtat volitioni: ergo ſi cor hominis eſt in manu Dei, habetque magis in poteſtate ſua voluntates hominum, quàm ipſi ſuas, cauſat ſubſtantiam volitionis, & volitionis libertatem. Quomodò namque cauſa præcontinens tam ſubſtantiam actûs, quàm modum libertatis, niſi debilis ſit, utrumque non præſtabit? An non poterit Deus, quod valet ipſa voluntas? An credibile eſt, quòd determinatio voluntatis non lædat libertatem, & quòd cauſa ipſius determinationis, quæ hanc, tam quoad ſubſtantiam, quàm quoad modum libertatis, ponit, & cauſat, tollat illam? Ergo ſi voluntas ratione dominii, quod habet ſupra ſuos actus, determinatione ſuâ non eripit ſibi libertatem, nec Deus, qui magis habet in poteſtate ſua voluntates hominum, quàm ipſi ſuas, hanc deſtruit. Etenim, ut profundè dixit D. *Proſper* contra Collat. cap.26. *Agit hoc occulta, & potens gratia Dei, non ut invitum ſubigat, ſed ut ſubjectionis cupidum faciat.*

34. Quartò: Libertas convenit voluntati non ſolùm dum eſt potens ad utrumque libertatis extremum, ſed dum actu eligit unum præ alio; cùm in hoc ultimo libertatis exercitio magis reſplendeat ipſa libertas: ergo cauſalitas primi agentis, quæ pertingit uſque ad ultimas differentias individuales libertatis, & libertatem cauſat in actu primo, & exercitium libertatis. Hæc conſequentia eſt evidens; nam quò magis ipſa

eſt in actu, ab eodem principio, à quo habet eſſe, habet quòd ſit in actu: ſed à voluntate Deo ſubordinata non poteſt habere, quòd ſit independens à Deo in exercitio libertatis: ergo exercitium liberum eſt ſubordinatum Deo eâ ſubordinatione, quâ ſubordinatur ipſum principium. Quòd enim actio verè à nobis ſit elicita, nihil refert, quin potiùs ex hoc ipſo ex Deo eſt, & libera eſt. Modò ſic: Deum eſſe cauſam libertatis tam in actu primo, quàm in actu ſecundo, nihil aliud eſt, quàm facere hominem liberè operari; ſed hoc facere eſt velle, quòd ita liberè operetur; cùm facere Dei ſit ipſum velle: ergo Deus ab æterno vult, actum liberè eſſe exercendum. Nullus ergo ita deſipiat, ut dicat, quòd liber non erit actus, quia Deus vult efficaciter, illum liberum eſſe.

35. Quintò: Libertate non eximitur homo à ſubordinatione Dei in ſuis exercitiis liberis; eſt namque libertas ſolùm diverſus modus, quô homo refertur ad Deum; ſed ſi in voluntate Dei comprehenditur tam libertas, quàm ejus exercitium, efficaciâ gratiæ non poteſt deſtrui libertas: aliàs tam contrarius eſſet Deus ſibi volenti, actum liberum eſſe, quàm voluntatis libertati: ergo dicendum eſt, actum, quem Deus vult eſſe liberum, eſſe eſſentialiter liberum libertate ſecundâ Deo ſubordinatâ.

36. Formidandum ſanè eſſet, ſi Deus non eſſet ita omnipotens: at cùm omnipotens ſit, vireſque Dei nec finem, nec modum habeant; ita ut magis habeat in poteſtate ſua voluntates hominum, quàm ipſi ſuas; ſalvâ libertatis indifferentiâ, operatur in eis quidquid vult, & ita agit illas, ut velint, potentes non velle, dando illis non velle reſiſtere: quod ſequentibus verbis expreſſit D. *Thomas* in 2. diſt. 25. quæſt. 1. artic. 2. ad 1. *Hoc ſuâ omnipotentiâ facit, ut illud, in quod mutatur, voluntariè velit*. Si difficilis fortè aliquibus videatur hæc Angelici Magiſtri doctrina, rogo eos, ut hæc ſecundùm interiorem motum, & libertatem judicent: & ut in hujuſmodi rebus, quas non attingit humana ſapientia, agnoſcant Dei omnipotentiam, quæ plus poteſt, & facit, quàm nos cogitemus, & intelligamus: ut omnis intellectus in obſequium ejus omnipotentiæ captivum ſe reddat, neque plus ſapiat, quàm oportet ſapere. Non enim rationabile eſt, ut quis ideò aliquid neget, quia illud intellectu penetrare non poteſt, nec quia dignè verbis valeat explicari; nam ſi hoc ſuæ naturalis altitudinis incomprehenſibilitate explicari non patitur, probationibus ſatis neceſſariis, nullâ repugnante ratione, aſſeritur: ex quo nullatenus hujus difficillimi myſterii nutat ſoliditas. Quapropter duo nos fatemur, ſcilicet rationem S. Doctoris eſſe veram, & concludentem; & naturam, ac modum divinæ motionis eſſe nobis incomprehenſibilem. Argumenta humanæ rationis, quæ contra poſitionem S. Doctoris fiunt, hoc ſecundum pertingunt: ideòque nunquàm poſſunt efficaciam habere; pro ſolutione enim ſemper eſt ipſa inexcogitabilis divinæ virtutis operatio. Quod ut evidentius fiat, exiſtimet unuſquiſque intra ſe ipſum, an illa S. *Thomæ* ratio abſolutè, & ex terminis ſuis vera ſit. Quòd ſi, ut opinor, veram invenerit, indè manife-

niſeſtiſſimè deprehendet,quòd dum ad quæſtionem iſtam determinatur, tota difficultas ſita eſt, non in veritate prævii concursûs Dei, ſed in illius incomprehenſibili ratione, id eſt, in eo quòd non comprehenditur, quod comprehendi non poteſt. *Omnia enim*, teſte D. *Epiphanio*, *iſta concordia prætervolat, & excedit, omnem cauſam ſyllogiſticam relinquit doctrinali illi ſcientiæ: Nemo novit Filium, niſi Pater, & cui voluerit filius revelare? Revelat autem per Spiritum Sanctum, non iis, qui de ipſo per ſyllogiſmos ratiocinantur, ſed qui in ipſum legitimè, & perfectè credunt.*

§. IV.

Id ipſum probatur ex modo mirabili, quo Deus voluntatem ad actus liberos movet.

37. MEntem Angelici Præceptoris apertiſſimè dedimus Diſput. 9. Dub. 3. §. 1. nec non & in §. antecedenti; ſed hic iterùm operæ pretium duximus, vocem tanti Magiſtri agnoſcere, ipſum præſentem intueri, & diſſerentem audire: nam impreſſa ab *Auguſtino* veſtigia ſecutus eſt D. *Thomas*. Et quidem robur, & efficaciam intrinſecam gratiæ, hujuſque cum libertate concordiam expreſſit 1. part. quæſt. 19. artic. 8. *Cùm voluntas Divina ſit efficaciſſima, non ſolùm ſequitur, quòd fiant ea, quæ Deus vult fieri, ſed quod eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem Deus quædam fieri neceſſariò, quædam contingenter, ut ſit ordo in rebus ad complementum univerſi. Et ideò quibuſdam effectibus aptavit cauſas neceſſarias, quæ deficere non poſſunt, ex quibus effectus de neceſſitate proveniunt: quibuſdam autem aptavit cauſas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eveniunt: Non igitur propterea effectus voliti à Deo eveniunt contingenter, quia cauſæ proximæ ſunt contingentes, ſed propterea, quia Deus vult eos contingenter evenire, contingentes cauſas ad eos præparavit.* En ubi S. Doctor contingentiam noſtrorum actuum non ad noſtræ voluntatis poteſtatem, ſed ad efficaciam Divinæ voluntatis reducit:quod verum non eſſet,ſi Deus concurreret ad noſtros actus concurſu ſolùm indifferenti, non verò efficaci, & prædeterminante.

38. Hanc eamdem vim efficaciſſimam, & invictiſſimam Divinæ gratiæ moventis repetit 1. part. quæſt. 105. art. 5. dicens: *Primum agens movet ſecundum ad agendum, & ſecundùm hoc omnia agunt in virtute ipſius Dei, & ita eſt cauſa omnis actionis agentium.* Et q. 111. art. 2. *Solus Deus efficaciter poteſt movere voluntatem.* Prodit ipſe ſuam mentem, hancque intrinſecam gratiæ moventis efficaciam ſtrenuè aſſerit, 1. 2. quæſt. 10. art. 4. Et 2. 2. quæſt. 22. art. 4. Et qu. 23. art. 6. Et quæſt. 116. art. 1. Et quæſt. 115. art. 1. Et lib. 1. Periherm. lect. 14. Et opuſc. 2. cap. 140. Hanc iterùm firmat quæſt. 6. de malo art.unic. ad 3. dicens: *Deum movere immutabiliter voluntatem propter efficaciam*

voluntatis moventis. Et quæſt. 3. de veritate art. 7. *Nos ponimus Deum immediatam cauſam uniuſcujuſque rei, ſecundùm quòd in omnibus cauſis ſecundis operatur, & omnes effectus ex ejus prædifinitione proveniunt*. Hæc admirabilis, & præſtans dominatio Divinæ voluntatis in creatas voluntates eſt inſigne illæſæ liberi arbitrii libertatis, & indifferentiæ documentum. Hanc quippè liberi arbitrii libertatem, & indifferentiam boni, & mali dedit Deus creatis à ſe naturis intellectualibus: ergo illæſa, & integra manet libertas, dùm Deus in cordibus hominum operatur efficaciter; aliàs, quod incredibile eſt, dùm propter efficaciam Divinæ voluntatis immutabilem voluntatem movet, conceſſum revocaret libertatis privilegium.

39. Ingentis etiam momenti ad rem noſtram eſt, quod ſcribit Sanctus Doctor in 1. ad *Annibaldum* diſt. 47. quæſt. unic. art. 4. *Voluntate Dei non ſolùm res in eſſe producuntur, ſed etiam rebus producendis, modum, quo producuntur, prædeterminavit*. Quid clarius, quid expeditius dici potuit, ut ſuas quoque partes libero arbitrio vindicet? An prædeterminare modum, quô actus liber producitur, non eſt prædeterminare libertatem? Ergo ſi hunc modum prædeterminat, & libertatem efficaciter præmovet. Et rurſum 3. contra Gentes cap. 89. Contrariorum ſententiam per hæc impugnat verba: *Quidam verò non intelligentes, qualiter motum voluntatis Deus in nobis cauſare poſſit abſque præjudicio libertatis, conati ſunt &c.* His poſteà ſubjungit: *Quibus quidem auctoritatibus Sacræ Scripturæ reſiſtitur violenter*; dicitur enim *Iſaiæ* 26. *Omnia opera noſtra operatus es in nobis, Domine*. Et concludit: *Non ſolùm virtutem volendi habere homines à Deo, ſed etiam operationem*. Et in quæſt. 3. de potent. art. 7. ait: *Sic ergo Deus eſt cauſa actionis cujuslibet, in quantùm dat virtutem agendi, & in quantùm conſervat eam, & in quantùm applicat virtutem ad actionem*. Et paulò antea in corpore articuli probans, Deum multipliciter operari in cauſis ſecundis operantibus, ſic ait: *Primò quidem, quia dedit rebus naturalibus virtutes, per quas agere poſſunt: ſecundò, in quantùm conſervat virtutem naturalem in eſſe; tertiò, in quantùm movet eas ad agendum, in quo non intelligitur collatio, aut conſervatio virtutis activæ, ſed applicatio virtutis ad actionem*.

40. Nec minùs perlucidè de efficaciſſima gratia, quâ Deus agit, & circumagit voluntatem, ut liberè aſſentiatur, S. Doctor loquitur quæſt. 2. de veritate art. 9. in corp. *Reſpondeo dicendum, quòd voluntas poteſt intelligi immutari ab aliquo dupliciter: uno modo ſcilicet ab objecto, ſicut voluntas immutatur ab appetibili: alio verò modo poteſt intelligi voluntas moveri ab aliquo per modum cauſæ efficientis*. Et poſtquam docuit, ſolum Deum poſſe hoc modo movere voluntatem, primo verò modo poſſe quemlibet, ſubjungit rationem ſic: *Cujus ratio eſt, quia cum actus voluntatis ſit quaſi medium inter potentiam, & objectum; immutatio actûs voluntatis poteſt conſiderari, vel ex parte ipſius voluntatis, vel ex parte objecti. Ex parte quidem voluntatis mutare actum voluntatis non poteſt, niſi quod operatur intra voluntatem,*

& hoc

& hoc eſt ipſa voluntas, & quod eſt cauſa eſſe voluntatis; quod ſecundùm fidem, ſolus eſt Deus. Undè ſolus Deus poteſt inclinationem voluntatis, quam ei dedit, transferre de uno in aliud, ſecundùm quod vult. Et in hac eadem quæſtione art. 8., urgentiùs pro noſtra ſententia proſequitur, dicens: *Undè ſicuti omnis actio naturalis eſt à Deo; ita omnis actio voluntatis in quantùm eſt actio, non ſolùm eſt à voluntate, ut immediatè agente, ſed à Deo, ut primo agente, qui vehementiùs imprimit; undè ſicut voluntas poteſt immutare actum ſuum in alium, ita & multò ampliùs Deus.* Quid clariùs? Nihil enim aliud nos contendimus, dum dicimus, Deum phyſicè movere voluntatem. Hoc unanimiter ſentiunt, hoc concorditer affirmant Thomiſtæ omnes.

41. Etenim Deum eſſe cauſam libertatis noſtrorum actuum in quantùm voluntatem liberam produxit, ſolùm eſt eſſe cauſam mediatam noſtrorum actuum, non verò immediatam; ſed D. *Thomas* in 3. contra Gentes cap. 89. citato expreſsè damnat iſtam ſententiam, tanquam evidenter reſiſtentem auctoritatibus Sacræ Scripturæ: ergo nè intelligatur D. *Thomas* juxta reprobum ſenſum ab ipſo damnatum; ſic reducitur contingentia, & libertas noſtrorum actuum ad efficaciam Divinæ voluntatis, quòd cauſas contingentes, & liberas prædeterminet ad ſuos effectus.

42. Non abſimiliter loquitur D. *Thomas* exponens illud *Apoſtoli ad Hebr.* 13. *Deus autem pacis aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem &c.* his verbis: *Dupliciter autem homo adaptatur ad benè faciendum. Uno modo exteriùs operando, & ſic unus homo aptat alium perſuadendo, vel comminando. Alio verò modo aliquid interiùs exhibendo: & ſic ſolus Deus aptat voluntatem, qui ſolus poteſt illam immutare.* En quomodò Deum aptare, & præparare cauſas contingentes, non ſolùm eſt illas producere, conferendo eis virtutem operandi; ſed eſt illas immutare, aliquid interiùs exhibendo: at per concurſum indifferentem voluntati oblatum, ſeu attemperatum, ut ajunt, non immutatur interiùs voluntas, cùm maneat ita indifferens ac antea; immutatur tamen per concurſum prædeterminantem: ergo iſto, & non illo aptat Deus voluntatem ad benefaciendum, juxta mentem D. *Thomæ*.

43. Extant & alia apud D. *Thomam* apertiſſima teſtimonia ad hujus rei approbationem, quibus agnoſcit voluntatem Dei efficacem infallibiliter conjunctam cum effectu. Sic quæſt. 23. de veritate art. 5. de voluntate Dei efficaci ſcribit, illi reſiſti non poſſe. Et quodlib. 12. art. 3. eam non poſſe deficere. Et quæſt. 6. de malo art. unic. ad 3. non poſſe impediri. Et in 2. diſt. 47. quæſt. 1. art. 1. cum illa non poſſe ſtare negationem effectûs, quem vult. Quæ omnia, & alia ſimilia ab ipſo paſſim edocta, ſalvari non poſſunt, niſi Deo efficaciter voluntatem prædeterminante.

44. At Rev. P. *Thyrſus* tom. 1. ſelect. diſput. 17. ſect. 10. his non obſtantibus, probare intendit, Deum ex mente D. *Thomæ* ſolùm moraliter trahere ad ſe voluntatem, & conſequenter ait, quòd D. *Thomas* tantùm agnoſcit motionem moralem, quâ voluntas creata trahitur. Ad cujus probationem quædam adducit verba Angelici Doctoris ſuper illud

illud *Joann.* 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* Ubi (ipſo referente) ſic ait Angelicus Doctor: *Hominem multipliciter trahit Deus, revelatione veritatis internæ, perſuaſione, operatione miraculorum, blanditiis, admirabili delectatione, & amore veritatis*: in quibus verbis aſſignantur à D. *Thoma* modi omnes trahendi voluntatem creatam; ſed omnes iſti contenti in prædictis verbis continent motionem moralem: ergo D. *Thomas* tantùm agnovit motionem moralem, ſeu imperium morale.

45. Hæc audiens, & legens Theologus, judicabit ſanè, nullum alium modum trahendi voluntatem creatam docuiſſe ibi Angelicum Magiſtrum: ſed audiant textum integrè relatum: *Sed quia* (proſequitur immediatè Angelicus Magiſter) *non ſolùm revelatio exterior, vel objectum virtutem attrahendi habet, ſed etiam interior inſtinctus impellens, & movens ad credendum, ideò trahit multos Pater ad Filium, per inſtinctum divinæ operationis moventis interiùs cor hominis ad credendum, ut dicitur ad Philip.* 2. *Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere. Et Oſeæ* 11. *In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis. Et Proverb.* 11. *Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, inclinabit illud.* Hunc etiam modum trahendi habet ſuper illud *Pauli* ad Rom. 8. *Quos prædeſtinavit, hos & vocavit.* Ubi D. *Thomas* docet, quòd alia eſt vocatio interior, quæ nihil aliud eſt, quàm quidam mentis inſtinctus, quô cor hominis movetur à Deo ad aſſentiendum his, quæ ſunt fidei, vel virtutis, juxta illud *Iſaiæ* 41. *Quis ſuſcitavit ab oriente juſtum, & vocavit eum, ut ſequeretur ſe?* Et hæc vocatio neceſſaria eſt, quia cor noſtrum non ſe converteret ad Deum, niſi ipſe Deus nos ad ſe traheret, juxta illud *Joann.* 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* Et Threnor. 5. *Converte nos Domine ad te, & convertemur*; & etiam hæc vocatio eſt efficax. Ecce ubi D. *Thomas*, præter omnes modos relatos ab arguente, ulteriùs addit alium efficaciorem, quem appellat *per inſtinctum divinæ operationis moventis, & impellentis ad credendum*, moventis, inquam, interiùs cor hominis, hoc eſt, inhærentem intra ipſam voluntatem: qui quidem inſtinctus eſt ipſiſſima phyſica prædeterminatio, à decreto efficaci prædeterminativo ortum ducens. Immò contra P. *Thyrſum* retorqueo ejus argumentum in hunc modum: Per te D. *Thomas* numeravit in prædicta expoſitione omnes modos trahendi voluntatem; ſed præter modos à te recitatos, alium ſuperaddit D. *Thomas*, nimirùm, per inſtinctum divinæ operationis moventis interiùs cor hominis ad credendum: ergo præter modos trahendi moraliter voluntatem, quos tu fateris, teneris admittere alium, qui non ſit modus trahendi moraliter, ſed per phyſicam interiorem motionem, ſeu præmotionem. Hæc eſt mirabilis illa doctrina, quâ *collaudatur Chriſtus Rex gloriæ, qui per Thomam lumen Eccleſiæ Mundum replet doctrina gratiæ*; ut Eccleſia canit in officio S. Doctoris.

§. V.

§. V.

Idem aſſertum probatur ex conceptu eſſentiali libertatis creatæ.

46. EFficacia intrinſeca gratiæ, quâ Deus cor adverſarium, & rebelle aufert, quæ facit, ut in juſtificationibus Dei ambulemus, nequaquam liberum lædit arbitrium. Non pugnant iſta, gratia ab intrinſeco efficax, & libertas. Quantumlibet invictum ſit robur gratiæ, nihil tamen infligit neceſſitatis, ſed conſentire, vel diſſentire ſemper eſt liberum. Etenim neceſſarium eſt, juxta principia fidei conſentanea, & veræ Philoſophiæ, quòd voluntas creata taliter ſe determinet ad amorem, ut non ſit primum determinans, nec prima domina ſuæ determinationis. Quid enim magis adverſum Philoſophiæ, & Fidei, quàm duo prima principia determinantia? Ergo impoſſibile non eſt, ſed potiùs neceſſe, quòd voluntas creata taliter exigat ſe ad amorem determinare, ut etiam exigat determinari à Deo. Hoc enim eſt formaliter eſſe primum determinans, quòd ſe determinet excludendo determinationem ab alio: ſicut ratio primi entis ſic habet eſſe à ſe, quòd excludit eſſe ab alio; & agere à ſe, excludendo agere ab alio, eſt formaliter eſſe primum agens. Quarè D. *Thomas* quæſt.3. de malo art.2. ad 4. inquit: *Cùm aliquid movet ſe ipſum, non excluditur, quin ab alio moveatur, à quo habet hoc ipſum, quòd ſe ipſum moveat: & ſic non repugnat libertati, quòd Deus eſt cauſa liberi arbitrii.* Et in 2. diſt. 25. quæſt. 1. art. 2. ad 1. *Quòd Deus operatur in voluntate noſtra, & in libero arbitrio, ſecundùm ejus exigentiam. Undè etiamſi voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominùs tamen hoc ſua omnipotentia facit, ut illud in quod mutatur voluntas, voluntariè velit.* Et in 1. part. quæſt. 83. art. 1. ad 3. dixit: *Quòd Deus movendo cauſas voluntarias, non aufert, quin actiones earum ſint voluntariæ, ſed potiùs hoc in eis facit*: quarè ſtatuit 1. 2. quæſt. 10. art. 4. *Quòd repugnat divinæ motioni movere voluntatem ex neceſſitate, & non liberè prout convenit ſuæ naturæ.* Hic radiat primò dependentia eſſentialis ſecundi liberi ab alio primo determinante. Radiat ſecundò, Deum ſic movere voluntatem, quòd ſit cauſa liberi arbitrii. Radiat tertiò, quòd utrumque effici exiſtimat D. *Thomas*, ut invictâ Dei gratiâ moveatur voluntas, & quòd liberè conſentiat. Radiat quartò, ita nos gratiâ Dei præveniri, & efficaciter adjuvari illæsâ libertate, eſſeque talem libertatis cum gratia conjugationem, quòd repugnat divinæ motioni movere voluntatem ex neceſſitate, & non liberè.

47. Hoc penitùs oſtendit, quod ſuprà ex *Auguſtino* diximus, gratiam Dei nos ducere, & trahere, operando intùs in corda hominum, ita ut nullò modô intelligatur noſtra voluntas prior: trahit ergo Deus priùs operando in voluntate, ut illa velit; priùs determinans voluntatem, ut

ex

ex nolente fiat volens. Quod uterque S. Doctor ſub nomine *motionis*, & *tractionis* docent, hoc & nos ſub nomine determinationis affirmamus. Nunc rogo: habet ne voluntas creata à Deo hoc, quod eſt actu ſe determinare? Si negativè reſpondeas: ergo jam voluntas creata eſt primum determinans ad amorem; cùm non habeat ab alio, ut ſe determinet, & exiſtentia actionis liberæ, non in concurſu Dei, ſed in determinatione noſtræ voluntatis ſiſtit, & reſolvitur ultimò: cùm non poſſit ultrà reſolvi in voluntatem divinam. Si affirmativè, ut par eſt: ergo quòd voluntas creata ſe determinet ad amorem, non excludit, quòd etiam determinatur à Deo, quin potiùs id eſſentialiter imbibit: ſiquidèm à Deo habet hoc ipſum, quòd ſe ipſam determinet: ergo cum eo, quòd ipſa ſe liberè exerceat circa exiſtentiam actûs liberi, rectè componitur, quòd & Deus ſit primum agens liberum reſpectu ejuſdem actûs liberi.

48. Dices cum P. *Avendaño* diſp. 7. cap. 1. §. 11. n. 5. & §. 14. n. 4. Deum quidèm cauſare determinationem liberam voluntatis creatæ, quamvis non determinet voluntatem, ſed ſola voluntas creata ſe determinet ad actum; quia aliud eſt, inquit, liberè determinare, & aliud cauſare immediatè liberam determinationem: ſicuti aliud eſt cauſare vitalitatem actûs, & aliud eſt vivere, dum ſit actus vitalis: ſola enim voluntas vivit per actum vitalem ſupernaturalem, & non gratia; & tamen non ſola voluntas, ſed etiam gratia cauſat vitalitatem actûs: ergo ut Deus ſit primum determinans noſtram voluntatem, & primus Dominus noſtræ determinationis liberæ, ſufficit, quòd cauſet determinationem, & non requiritur, quòd determinet.

49. Sed contrà eſt primò, quia nequit Deus eſſe cauſa determinationis noſtræ voluntatis ad amorem, & non determinare illam efficienter ad amandum: idem quippè formaliſſimè eſt, eſſe cauſam efficientem determinationis voluntatis, ac illam efficienter determinare: ſicut idem eſt formaliſſimè eſſe cauſam efficientem albedinis in pariete, ac dealbare efficienter parietem: eſſe cauſam efficientem caloris, ac efficienter calefacere: & in ſententia contrariorum, efficere in extremis unionem, quâ formaliter uniuntur, & formaliſsimè illa extrema efficienter unire: & efficere lucem in diaphano, quâ formaliter illuminatur, eſt illud efficienter illuminare; quia evidens eſt, eamdem denominationem, quam præſtat formaliter aliqua forma, præſtari efficienter à cauſa efficiente talem formam: ſed juxta ſolutionem Deus immediatè efficit phyſicè determinationem voluntatis in voluntate recipiente à Deo ipſam determinationem, ut verificetur Illud *Pauli*, *Quid habes, quod non accepiſti?* Ergo & Deus debet dici primum determinans efficienter noſtram voluntatem, quod, & nihil aliud intendimus. Secundò, quia, ut in ſolutione conceditur, Deus cauſat efficienter, & immediatè talem determinationem; ſed non cauſat illam neceſſariò: ergò liberè cauſat illam: ergo & talis determinatio exiſtit ſub Dei dominio formaliter, & immediatè; nequit enim aliquid immediatè, & formaliter exiſtere ſub libertate Dei, quin immediatè, & formaliter exiſtat ſub illius

do-

dominio. Ex quo iterùm evidenter infertur, quòd, ut talis determinatio ponatur, requiritur ex parte Dei nova, & diſtincta libertas.

50. Rursùs: nam vel Deus eſt cauſa determinationis liberæ noſtræ voluntatis ad amorem per concurſum determinatum, vel per concurſum indifferentem ad amorem? Si primum; cùm concurſus divinus determinatus præveniens voluntatis prædeterminationem tanquam cauſa illius, ſit concurſus prædeterminans, ſupponens efficax decretum Thomiſtarum, jam apertè conceditur ipſorum prædeterminatio. Si ſecundum: ergo ſicut Deus ratione concursûs indifferentis cauſat determinationem voluntatis ad amorem, ita ratione illius concursûs determinabit voluntatem ad amandum, & quâ facilitate, vel difficultate ſalvatur primum, poteſt ſalvari ſecundum: ergo conſequenter etiam in principiis Adverſariorum conceditur, Deum cauſare determinationem noſtræ voluntatis, & negatur, Deum determinare noſtram voluntatem.

51. Nec exemplum ſolutionis urget: fatemur enim, non eſſe idem cauſare vitalitatem actûs, ac vivere per illum: quia eſſe cauſam vitalitatis ſolùm nominat principium activum: vivere autem, cùm ſit ſe movere, nominat principium activum, & paſſivum. Undè Deus concurrens cum voluntate ad actum vitalem, & ſimiliter gratia, verè dicuntur cauſæ vitalitatis actûs, quia verè influunt in illum activè: ſola tamen voluntas vivit per actum, quia in illum activè influit, & illum paſſivè recipit: undè ſola voluntas ſe movet per illum. Hâc eâdem ratione fatemur, non eſſe idem cauſare determinationem voluntatis, ac ſe determinare: quarè Deus cauſans determinationem voluntatis non ſe determinat per illam, quia non recipit illam in ſe, benè verò voluntas, quæ cauſat, & recipit. Cœterùm cauſare determinationem voluntatis eſt omninò idem, ac illam determinare: quia determinare nihil paſſivum nominat, ſed purè activum, ſicut cauſare. Quarè idem omninò eſt cauſare vitalitatem actûs, ac vivificare efficienter.

52. Ulteriùs ſic inſto: nam juxta ſolutionem eatenùs Deus concurrit elicitivè, & non determinativè ad determinationem liberam creaturæ, quatenùs Deus determinatus à creatura concurrit efficienter ad ipſam determinationem: ergo priùs eſt, prioritate naturæ, quòd creatura determinet Deum, ſivè divinum concurſum, quàm quòd Deus efficienter concurrat ad determinationem creaturæ. Tenet conſequentia: nam determinans aliud eſt ſaltem naturâ prius illo: ergo ſi Deus non concurrit efficaciter ad determinationem creaturæ, niſi quatenùs determinatus à creatura, priùs erit, quòd creatura determinet Deum, quàm quòd Deus concurrat efficaciter ad determinationem creaturæ: ergo prior eſt determinatio creaturæ, quàm divinus concurſus effectivus in talem determinationem; cùm creatura non determinet divinum concurſum, niſi per ſuam determinationem: ergo implicatorius eſt iſte divinus concurſus. Probatur hæc conſequentia: nam implicatorius eſt concurſus effectivus ſubſecutus ad ſuum effectum; cùm cauſa efficiens eſſentialiter petat præcedere ſuum effectum; ſed iſte Dei concurſus ſubſequitur ad ſuum effectum; ejus enim effectus eſt determinatio creaturæ,

quæ, ut vidimus, prior eſt ipſo concurſu: ergo implicatorius eſt hujuſmodi concurſus.

53. Si dicas, in voluntate creata eſſe duplicem determinationem, aliam, quâ determinat concurſum divinum, ut cum illa concurrat ad amorem, v. g., & hæc præcedit divinum concurſum, nec eſt effectus illius: aliam, quâ ſe ipſam determinat ad amandum; & hæc ſubſequitur ad divinum concurſum, cauſaturque efficaciter per illum; undè nulla eſt implicatio.

54. Contrà eſt, nec minùs efficaciter; nam vel illa prima determinatio voluntatis, quâ determinat divinum concurſum, cauſatur à Deo, vel non? Si non cauſatur: ergo jam voluntas creata eſt prima cauſa, primum determinans, & prima domina reſpectu illius determinationis. Si cauſatur à Deo: ergo vel per illum met concurſum, quem ipſa determinat, vel per alium priorem, & diſtinctum? Si per illum: ergo jam illa prima determinatio eſt effectus talis concursûs, quòd ſolutio negat. Si per alium priorem, rursùs rogo: vel ille prior concurſus eſt determinatus, vel indifferens? Si determinatus, habemus intentum conſtituendi in Deo concurſum determinatum, quò Deus cauſet primam determinationem liberam noſtræ voluntatis. Si eſt indifferens: ergo etiam iſte concurſus, juxta principia oppoſita, determinabitur per noſtram voluntatem: ergo dabitur proceſſus in infinitum in concurſibus divinis, & in determinationibus voluntatis: ſiquidèm quâcumque aſſignatâ determinatione voluntatis, debet dari aliquis concurſus divinus prior illâ, & cauſans illam: & quòcumque aſſignatò concurſu indifferenti, debet dari aliqua determinatio voluntatis prior illò, & illum determinans.

55. His omnibus addimus, quòd illa prima determinatio, quâ voluntas creata ſe determinat ad amandum, eſt immediatè, & formaliter aliquis effectus creatus bonus in rerum natura exiſtens: ergo debet produci de facto ab aliqua cauſa prima, quæ non poteſt eſſe alia præter Deum bonorum omnium largitorem; aliàs daretur duplex primum principium boni, quod evidenter pejus eſt, quàm hæreſis *Manichæorum*: ergo illa determinatio ſubſiſtit ſub dominio Dei formaliter: quia dominium Dei ita univerſale eſt, ſicut cauſalitas ejus, & ratio primi principii; & Deus per illam cauſalitatem, quâ producit creaturas, & illas conſervat in eſſe, per eamdem dominatur in illis.

56. Id inſuper efficaciſſimè promovetur. Actus, qui ab agente creato procedunt, liberè ab illo, ut à ſecundo libero, & primô ſubordinato, derivantur; aliàs non ſecundum, ſed primum liberum eſſet: ſed actum procedere ab agente libero creato, ut à ſecundo libero a primo determinato, non poteſt auferre illius libertatem: ergo ſtat vera libertas cum determinatione agentis creati, quæ ſit ex determinatione primi agentis. Minor multipliciter probatur, & primò auctoritate Divi *Thomæ*, cujus ſexcenta poſſemus referre teſtimonia. At quia multa hinc indè multis in locis jam ſparſimus, audiendus ſolùm in 2. diſt. 25. q. 1. art. 1. ubi inquirit: *Utrum in Deo ſit liberum arbitrium?* Cùm tertiò

tiò ſibi opponeret, dicens: *Videtur, quòd nec in aliquibus creaturis ſit* (ſcilicet liberum arbitrium) *ad libertatem enim liberi arbitrii pertinet, ut aliquis ſit Dominus ſui actûs. Cùm igitur cujuslibet creaturæ actus in cauſam priorem reducatur, quæ eſt ipſe Deus, qui omnia opera noſtra in nobis operatur, ut Iſaiæ* 26. *dicitur, videtur, quòd liberum arbitrium in creatura nulla reperiatur*; ſic reſpondet: *Reſpondeo, quòd Deus operatur in omnibus, ita tamen, quòd in unoquoque ſecundùm ejus conditionem. Undè in rebus naturalibus operatur ſicut miniſtrans virtutem agendi, & ſicut determinans naturam ad talem actionem. In libero autem arbitrio hôc modô agit, ut virtutem agendi ſibi miniſtret, & ipsô operante, liberum arbitrium agat: ſed tamen determinatio actionis, & finis in poteſtate liberi arbitrii conſtituitur. Undè remanet ſibi dominium ſui actûs, licèt non ita, ſicut primo agenti*. Et Opuſc. 3. cap. 109. *Undè patet, quòd non eſt contra libertatem arbitrii, ſi Deus voluntatem hominis movet*. Ergo à libertate voluntatis creatæ minimè excludi poteſt divina cauſalitas, divinæque gratiæ efficax motio; quæ quamvis invicta, & infallibiliter efficax ſit, indifferentiæ tamen libertatis noſtræ nihil decerpit.

57. Secundò, quia libertas creata nequit imitari libertatem divinam in eo, quod eſt ſingulare, & privativum excellentiæ libertatis divinæ, prout extollitur ſupra creatam: ſed hujuſmodi eſt ſe ipſam determinare omninò independenter ab alio priùs determinante; hoc eſt enim, libertatem eſſe ab omni alio independentem: ergo de ratione formali agentis creati liberi non eſt ex ſe ita ſe determinare, quòd per prius non determinetur à Deo. Ut vis hujus argumenti percipiatur, negligenda non eſt doctrina Angelici Præceptoris q. 3. de potent. art. 7. ad 12. ubi inquit: *Dicendum, quòd creatura habet aliquam Dei ſimilitudinem, participando bonitatem ipſius, in quantùm eſt, & agit, non tamen ita quòd per ſimilitudinis perfectionem, ad æqualitatem perveniat: & ideo ſicut imperfectum indiget perfecto, ita virtus naturæ in agendo indiget operatione divinâ*. Quod argumentum procedebat ex eo, quòd creatura Dei ſimilitudinem habet in quantùm actu eſt, & actu agit, & ſecundùm hoc eſt divinæ bonitatis particeps; hoc autem non eſſet, ſi virtus ſua ad agendum non ſufficeret. Sufficit ergo creatura ad agendum ſine hoc, quòd in ea Deus operetur utique ipſam movendo. En ubi D. *Thomas* negat expreſsè, poſſe voluntatem creatam aſſimilari voluntati divinæ in hoc, quòd eſt ſe ipſam determinare, quod intendebat argumentum: & quòd ſi in hoc aſſimilaretur voluntati divinæ, ad ejus æqualitatem perveniret, quod eſt omninò falſum.

58. Tertiò, quia ſi determinatio Dei non præcederet determinationem creaturæ, priùs eligeret creatura, quàm eſſet à Deo electa; ſed electio noſtra nequit eſſe prævia electioni divinæ: ergo determinationem creaturæ præcedit. Minor probatur teſtimonio D. *Thomæ* ſuper illud *Joannis* 15. *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos*. Ubi dicit S. Doctor, *Quòd eſt duplex electio, una æterna, quâ prædeſtinamur juxta illud ad Epheſ.* 1. ELEGIT NOS IN IPSO. *Alia temporalis, quâ ab ipſo vo-*

camur. Et de hac vocatione proſequitur dicens: *Non ergo dicendum, quòd aliquod bonum totaliter præcedat electionem Dei, eò quòd univerſaliter nihil poteſt eſſe cauſa, & præcedere divinam electionem, quia omnia bona ſunt nobis à Deo: aliàs electio noſtra prævia eſſet electioni divinæ, quod eſt contra ſententiam Domini*. Ex quibus ſequens conficitur argumentum: Determinare unum præ alio eſt illud eligere: ſed creatura per priùs ad determinationem divinam ſe determinaret: ergo per priùs eligeret, quod, inquit D. *Thomas*, eſt contra ſententiam Domini.

59. Ab abſurdo etiam egregiè probari poteſt quartò minor illa. Si voluntas creata ex determinatione, & electione Dei eliciens conſenſum, liberè non eliceret; nec voluntas divina ex privativa determinatione, & electione voluntatis creatæ, ut contrarii affirmant, conſenſum potiùs, quàm diſſenſum producens, liberè influeret in conſenſum: ſed Deum influere, ut agens liberum in actus noſtros liberos, eſt fide certum: ergo & quòd determinatio, & electio arbitrii creati dependeat à Deo, non impedit, quòd liberè non influat in actus liberos. Ulteriùs: Omnipotentia, ut applicata per decretum ſolùm indifferens, nequit concurrere cum voluntate ad actus ejus liberos, niſi ab ipſa voluntate ad id determinetur: ſed non determinatur moraliter; cùm nec determinetur per ſuaſionem, conſilium, vel præceptum, nec etiam per meritum, vel orationem: ergo determinatur phyſicè; ſed potentiam aliquam executivam phyſicè determinari, ut operetur, eſt ipſam phyſicè prædeterminari; cùm talis prædeterminatio debeat neceſſariò præcedere operationem, ad quam determinat: ergo ſi cum phyſica prædeterminatione omnipotentiæ ſtat libertas Dei, & cum phyſica prædeterminatione Dei erit integra, & illæſa libertas voluntatis creatæ. Vel clariùs: Nequit eſſe contra dominium, & poteſtatem arbitrii creati, quod non eſt contra perfectionem libertatis, & dominii divini: ſed omnipotentiam divinam phyſicè prædeterminari à voluntate creata non eſt contra perfectionem dominii divini: ergo nec voluntatem phyſicè prædeterminari à Deo eſt contra perfectionem libertatis creatæ.

60. Quid ergo eſt, quod ita percellit animos? Quid in hujuſmodi concordia conturbat? Quid enervat? Quæ verior, & magis opportuna fidei explicandæ ratio eſſe poteſt? Operum noſtrorum merita ex gratia Dei, liberoque arbitriô procreari, SS. PP. probat auctoritas; ſicut & gratiam liberum arbitrium adjuvando perficere, ut Beatiſſimo *Innocentio Papæ* ſcribit Concilium *Carthaginenſe* anno 416. dicens: *Id enim agunt iſti damnabilibus diſputationibus ſuis, ut, non defendendo, ſed potiùs, in ſacrilegam ſuperbiam extollendo liberum arbitrium, nullum relinquant locum gratiæ Dei, quâ Chriſtiani ſumus, quâ & id ipſum noſtræ voluntatis arbitrium verè fit liberum, dum à carnalium concupiſcentiarum dominatione liberatur, dicente Domino: ſi vos Filius liberaverit, tunc verè liberi eſtis: quod auxilium fides impetrat, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro*. Quæ ergo magis commendabilis virtus, & amplectenda libertatis poteſtas, quàm Deum cooperantem in bonis acti-

actibus habere? Hinc benè operandi excellentia, hinc liberi arbitrii dignitas commendatur. Tunc enim liberum arbitrium primam, & perfectiſſimam imitatur libertatem, cùm benè operatur: & tunc benè operatur, cùm operatur Deus in eo. *Ipſe eſt*, inquit *Apoſtolus*, *qui operatur in nobis velle & perficere*: ergo perfectè ſalvatur libertatis indifferentia, dum voluntas operatur ſecundùm propoſitum, & efficacem Dei intentionem, licèt ſit inſuperabile robur, & efficacia inviƈtiſſima gratiæ, quam liberè, etſi indeclinabiliter, & inſuperabiliter, ſequitur voluntas. Hæc eſt Thomiſtarum doctrina, hæc *Apoſtoli* ſententia, quæ & ſe ſolâ ſufficit, ut noſtra circa concordiam gratiæ ab intrinſeco efficacis cum libero arbitrio firmetur ſententia.

61. Unum tamen eſt hìc minimè prætermittendum, quòd, licèt inſuperabilis ſit difficultas, & inter difficilia, quæ humanæ menti noſcuntur, quomodò, Deo mirabili, atque ineffabili poteſtate operante in cordibus noſtris, non ſolùm veram excitationem, ſed etiam bonas voluntates, & non ſolùm adjuvando, cùm agimus, ſed adjuvando, ut agamus, ſalvetur libertas; non per hoc deprimi debet efficacia gratiæ, vel ipſa libertas à Deo eſſentialiter independens conſtitui, ut rectè notat M. *Bolivar* Primarius Salmanticenſis, vir ille ſupra imitationem eximius, & ſupra omnem invidiam admirandus tract. 5. de provident. Dub. 3. §. 8. num. 96. *Si quis negaret, Deum immediatè efficienter influere in effectum cujuſcumque creaturæ, & in actionem ipſam creaturæ, ſeu in actum vitalem, falſitatis convinceretur ex eo, quòd Deus eſt primum efficiens, atque adeo debet influere in quamcumque entitatem. Nec ſatisfaceret aſſerendo, Deum quidem influere in omne ens creatum diſtinctum ab actione creaturæ, ſeu actu vitali; non tamen in ipſam actionem, & illius effectum, ſeu in actum vitalem, eò quòd, cum creatura illum efficienter cauſet, & actus vitalis ſit ab intrinſeco, Deus in illum influere non poteſt immediatè, ſed ſolùm mediatè; ſi enim Deus illum produceret, creatura nihil ageret, quod eſt contra fidem: & actus vitalis ab intrinſeco non eſſet, quod eſt abſurdum. Non, inquam, ſatisfaceret, & rejiciendus eſſet argumentis factis: tum quia influxus neceſſarius ad ſalvandum conceptum primi efficientis non poteſt efficientiam creaturæ deſtruere: neque Deum facere actum vitalem, impedit, ſed facit, ut ab intrinſeco potentiæ vitalis procedat: tum etiam, quia efficientia creaturæ; utpotè ens limitatum; à primo ente debet efficienter derivari, atque adeo dependentia ab illo, illam non poteſt deſtruere: tum denique, quia creatura non dependens efficienter immediatè à Deo implicatoria eſt: ergo vel creatura non operatur, vel ejus efficientia, & actio à primo efficiente dependet immediatè. His argumentis convinceretur falſitatis, quamtumvis conaretur, incompoſſibilitatem utriuſque influxûs aliunde oſtendere; ſed eamdem efficaciam habent hæc argumenta facta pro ſupremo dominio Dei: ergo & debent convincere. Quod explicari poteſt aliis exemplis. Si quis ad componendam libertatem Divinam cum ejus ſimplicitate, aſſereret, actum liberum conſtitui modo ſuperaddito realiter ab actu neceſſario diſtincto, omnino eſſet rejiciendus, quamvis*

vis ſint argumenta valdè difficilia ad probandum non poſſe aliter intelligi actum liberum Dei. Non, inquam, eſſet audiendus, ſed rejiciendus, eò quòd utrumque debet componi, & ſumma ſimplicitas, & Divina libertas: neque iterum audiendus eſſet, ſi aſſereret, compoſitionem illam, utpote neceſſariam in Deo ad ſalvandam perfectionem liberi arbitrii, non eſſe imperfectionem, ſed potiùs perfectionem. Non, inquam, eſſet audiendus, eò quòd compoſitio in quocumque genere dicit imperfectionem: quapropter à Deo etiam in actu libero releganda, & conſequenter aliter ſalvanda eſt libertas. Pariter ergo inſufficienter ſolvitur argumentum noſtrum per hoc, quòd aliter ſalvari non poteſt libertas creata; ſed fatendum ſupremum Dei dominium erga omnem creaturam, tàm liberam, quàm neceſſariam; quia eadem eſt in omnibus ratio ſubjectionis; & poſtea cum illo componere libertatem. Hæc ille: at quomodò concilientur iſta, ac fieri poſſit, & quòd Deus operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate ſua, & quòd nos liberè velimus, & operemur, ſi quis curioſus ſcrutator inquirat; nefas eſt hic aliud, quàm incomprehenſibilem Dei ſapientiam admirari, nec hujus cauſam aliam aſſignari ſinit *Auguſtinus*. Ita Epiſt. 105. *Cur autem illum potius, quàm illum liberet, aut non liberet, ſcrutetur, qui poteſt judiciorum ejus tàm magnum profundum; verùmtamen caveat præcipitium.* Et Epiſt. 120. cap. 26. *Illud ex ligno quod fixum occultatur, profunditatem ſignificat gratuitæ gratiæ, in quo multorum ingenia conteruntur, id veſtigare conantia; ut extremum eis dicatur: O homo, quis es, qui reſpondeas Deo?* Hoc frequenter inculcat de verb. *Apoſtoli* ſerm. 6. *Quarè ergo illi datum eſt, & illi non eſt datum? Non me piget dicere, hoc eſt profundum Crucis. De profundo neſcio quo judiciorum Dei, quæ perſcrutari, contemplarique non poſſumus, procedit omne, quod poſſumus. De profunditate, inquam, neſcio, qua judiciorum Dei, quæ inſcrutabilia contemplari non poſſumus, perſcrutari non valemus, procedit omne, quod poſſumus. Quod poſſum video, undè poſſim non video, niſi quia & hoc hactenus video, quod novi eſſe à Deo. Quarè autem illum, & non illum, multùm eſt ad me, abyſſus eſt, profundum Crucis eſt. Admiratione exclamare poſſum, diſputatione demonſtrare non poſſum. Quid poſſum exclamare de iſta profunditate? Quàm magnificata ſunt opera tua Domine? Gentes illuminantur, Judæi excæcantur, quidam parvuli Sacramento Baptiſmatis abluuntur, quidam verò parvuli in morte primi hominis relinquuntur. Quàm magnificata ſunt opera tua Domine, nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ &c. Multi de iſto profundo quærentes reddere rationem, in fabulas vanitatis abjerunt.* Et quibuſdam interjectis: *Ecce primus homo totam maſſam damnabilem fecit. Veniat ſecundus homo &c. Mortuos ad vitam transferat &c. Quarè illum, & quarè illum? Quare non illum, atque illum? Nolo à me quæras: homo ſum; profundum Crucis adverto, non penetro; expaveſco, non ſcrutor; inſcrutabilia ſunt judicia ejus. Homo ſum, homo es, homo erat, qui dicebat: O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo?* Hoc Divinæ operationis arcanum tàm perſpicuis verbis deſcripſit *Auguſti-*

nus,

nus, ut referri tantùm egeant, non elucidari. Unum addo, quòd ſi gratia hæc, quâ Deus operatur in nobis velle, & perficere non eſſet ineluctabilis, & phyſicè prædeterminans, ſed purè verſatilis, noſtro ſubjecta libero arbitrio, expedita eſſet quæſtionis ſolutio; nec ad inſcrutabilem judiciorum caliginem confugiendum eſſet; cùm evaneſceret tota illa admirandi, & exclamandi cauſa, ut dixit *Auguſtinus* in Enchir. cap.98. *Qua in re ſi futura opera, vel bona hujus, vel mala illius, quæ Deus utique præſciebat, vellet intelligi &c. nullam, quam ſolvi opus eſſet, faceret quæſtionem*. Et in opere ultimo contra *Julianum* lib. 1. n. 124. *Nam ſi inſcrutabilis quæſtionis hujus illa eſſet ſolutio, quam tu ſapis, ſecundùm merita voluntatum; manifeſta eſſet, ut nulla ejus difficultate compelleretur Apoſtolus dicere: O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? De nondum natis enim agebatur, quorum non ex operibus, ſed ſecundùm propoſitum ſuum Deus unum dilexit, alterum odio habuit: undè ad hæc verba perventum eſt, ut de eadem maſſa, & diverſis vaſis, & de poteſtate figuli loqueretur*. Quod centiès replicavit *Auguſtinus*, ut nulli dubium eſſe poſſit, apertiſſimè huic noſtræ patrocinari ſententiæ. Hæc modò ſufficiant; cùm ad ea, quæ objecta ſunt, vel in contra poſſunt objici, Dubio 4. fusè, ac diligenter, & fortè tempeſtiviùs reſpondebimus.

DUBIUM III.

Utrùm Gratia phyſicæ prædeterminationis ſit à noſtra voluntate reſiſtibilis: & reſiſtendi pugnet cum libertate?

§. I.

In quo ſenſu gratia ſeipſa efficax propugnatur à Theologis irreſiſtibilis.

1 QUONIAM latiùs dicturi eramus de irreſiſtibilitate gratiæ ab intrinſeco efficacis, etſi non leviter plura attigimus diſp. 2. dub.4. non ibi Provinciam ſuſcepimus examinandi omnia, quæ ad hanc graviſſimam difficultatem pertinent, contenti his, quæ ad intelligentiam Concilii Tridentini ſtabiliendam erant neceſſaria; ſicut & diſp.11. dub.2. ad probandam repugnantiam creaturæ inconvertibilis. At cùm potiſſimùm Dubii præſentis reſolutio tractatus hujus doctrinæ ſummam compræhendat; ſitque hujuſmodi irreſiſtibilitas primum, & præcipuum fundamentum, quod contra nos urgent Adverſarii moleſtiſſimis arguendi formis; multoſque non ſine maxima animi admiratione audiverimus, notâ Theologicâ tàm inſigniter doctrinam iſtam per tot ſæcula traditam, deturbare audentes, ſi non ſubdo-

ſubdolè, ſeu malitiosè, ſaltèm zelo minùs verò, ſapienti, & oculato; hinc amore veritatis, & juſtitiæ accenſi, dubium hoc caſtigatè ſatis tradere religioni duximus; ne inter fallaces ignorantiæ tenebras ſint nobis cœca, & errabunda veſtigia, multitudinique detrahentium, ante judicium Eccleſiæ, credant alii minùs docti.

2. Hoc itaque primum aſſerimus, hoc certiſſimâ fide tenemus, tanquam expreſſis Sacræ Scripturæ, SS. PP. & Conciliorum teſtimoniis comprobatum, & toties ab Eccleſia definitum, dari in ſtatu naturæ lapſæ interiorem gratiam à voluntate reſiſtibilem, & quæ non ſemper ſuum obtineat effectum, quæ teſtimonia ſuperiùs dedimus Diſp. 2. Dub. 3. §. 1., & ita vulgatoria ſunt in Sacra Pagina, quàm ut ſit opus tantâ nos hucuſque prolixitate moleſtos eſſe. Quod ergo contendimus, & explicare cupimus, eſt, an detur gratia ab intrinſeco efficax, & phyſicè prædeterminans irreſiſtibilis à voluntate creata?

3. Ut quæſtionis hujus obſcuritas utcumque illuſtretur, & ne quid durum, & aſperum in termini hujus ſignificatione *irreſiſtibilis* reperiatur, maximè advertendum; primò, quòd *reſiſtere* in præſenti minimè ſumitur pro pugna, ſeu conatu in oppoſitum, qualiter *Janſeniſtæ* ſumunt *reſiſtere*, ut captiosè conſtitutiones Apoſtolicas eludant. Eſt quippè certum, quòd concupiſcentia ſemper oppugnat gratiam, quantumcumque ab intrinſeco efficacem, quòd ſemper reſiſtit ipſi ad conſenſum ſalutarem invincibiliter, & indeclinabiliter inclinanti. Quod expreſſit D. *Auguſtinus* lib. 2. de nuptiis, & concup. cap. 2. *Habitat enim in nobis* (lex membrorum) *& mentem reſiſtentem, repugnantemque ſollicitat, ut ipſe conflictus etiamſi non ſit damnabilis, quia non perficit iniquitatem, ſit tamen miſerabilis, quia non habet pacem. Unde exclamabat Apoſtolus: Infelix ego homo? Quis me liberabit à corpore mortis hujus?* Neque hoc ſenſu negavit unquam *Janſenius*, quòd gratiæ reluctetur, cùm luctam inter gratiam, & delectationem terrenam expreſsè doceat lib. 4. de grat. *Chriſti* cap. 4. his verbis: *Quamdiù in hac vita mortali vivimus, eſſe in homine luctam quamdam duarum delectationum noxiæ, & beneficæ, terrenæ, atque cœleſtis, quarum utralibet vicerit, animum ſecum conſentientem, ac pronum trahit.* Quod & repetit ibi cap. 5.

4. Non accipitur ſimiliter *reſiſtere* in ampla illa ſignificatione, quatenùs nempè dicit, & idem eſt, ac poſſe liberè aliud velle. Eſt quippè fide certum, quòd compoſſibilis eſt cum Dei motione efficaci vera poſſibilitas proxima, abſoluta, completa, & integra ad diſſenſum, ut egregiè dixit D. *Proſper* lib. de vocat. Gentium cap. 27. & 28. *Quod Deus voluit eos velle, voluerunt, qui ad obediendum ſibi ipſum velle, ſic donat, ut etiam à perſeveraturis, illam mutabilitatem, qua poſſunt nolle, non auferat.* Cùm enim hæc poteſtas ſit pertinens ad libertatem arbitrii, non aufertur per Dei voluntatem, vel efficacem motionem, quæ ſolùm efficaciter movens, facit, ut in ſenſu compoſito arbitrium non conjungat de facto diſſenſum cum Deo excitante. Undè nec eſt in homine potentia ad diſſentiendum, vel reſiſtendum Deo efficaciter ali-

quid volenti, & efficaciter ad id moventi; *nec in tali potentia, quæ nulla eſt, hominis conſiſtit, aut conſiſtere poteſt libertas*, ut dicit M. *Lemos* tract.4. cap.21. quem toties,in rebus gratiæ,miraculum, & oraculum diximus. Etenim ſi vis gratiæ prædeterminantis phyſicè invicta, & inſuperabilis eſt, & voluntas noſtra invictiſſimè adducitur ad conſentiendum; ſi hoc auxilium infallibile eſt, quò voluntas noſtra verſatilis, flexibiliſque tàm in bonum, quàm in malum, etiam ſub gratia ſufficiente conſtituta, conſtantiſſimè, & indivulsè bono affigitur, quomodò fruſtrari poterit, per contumacem libertatis humanæ diſſenſum? Sumitur ergo in præſenti *reſiſtere* propriè, ut ſuperiùs loco citato diximus, ſecundùm quòd dicit componere cum prædeterminatione reſiſtentiam, vel ipſam fruſtrare; an nempè detur poteſtas in libero arbitrio, ut exiſtente gratia ab intrinſeco efficaci, careat effectu, cum quo eſſentialiter ipſa eſt ab intrinſeco connexa? Ita in præſenti accipiendum invidioſum iſtud irreſiſtibilitatis nomen, quod deſtructæ libertatis idæam generat, ut clariſſimè intelligatur, quòd licèt detur impoſſibilitas reſiſtendi gratiæ efficaci, adhuc tamen ſub illa remanet voluntas proximè, integrè, & completè expedita, & libera, ut poſſit, & reſiſtere Deo vocanti, & contrarium actum ponere. Quarè irreſiſtibilitatem prædeterminationis appellare irreſiſtibilitatem conſenſûs, manifeſta videtur illuſio, ac nominis abuſus, ad veritatem occultandam artificiosè compoſitus; cùm nullæ ſint occultiores inſidiæ, quàm quæ latent in ſimulatione vocis. Sit ergo certum, ut verus, ſincerus, & candidus ſit ſermo noſter; ſincerè enim, atque infucatè ſcribere animus eſt, quòd irreſiſtibilitas, quæ datur reſpectu prædeterminationis phyſicæ, non eſt irreſiſtibilitas reſpectu actûs. Hoc quippè argumenti genus ex uno ad alterum meritò Dialecticis reprehenſibile videri debet; non enim valet, *Gratia ab intrinſeco efficax irreſiſtibilis eſt: ergo actus irreſiſtibilis eſt*, cùm arguatur, ut diximus ex M. *Lemos*, à *compoſita* ad *diviſam*. Quâ ſatis accuratâ, ac nitidâ, reique præſenti accommodatâ intelligentiâ hujus vocis, *irreſiſtibilis*, iterùm ſuppoſitâ pro vera *Thomiſtarum* intelligentia, & nè quis liquidiſſimam hujus vocis ſignificationem tergiverſari contra nos poſſit, ut certiùs & ordinatiùs rem præſtemus, reſolutionem tribus ſequentibus conſiderationibus aperiam. In prima, probabitur irreſiſtibilitas gratiæ ab intrinſeco efficacis, ut nihil ſit illâ evidentiùs. In ſecunda, quantùm doctrina iſta maximè à Janſeniana hæreſi, ejuſque reliquiis abhorreat. Et in tertia, modus, quo irreſiſtibilitas iſta concilietur cum libertate noſtra; non difficulter diluendo, & cavallitiones, & argumenta in oppoſitum adducta: quorum omnium veritate perſpectâ, facilis evadet Dubii reſolutio,quantùm argumentum patitur, quod ſanè arduum, ac difficile eſt, & quod invitat nos ad adoranda propenſiùs excelſa, & magnifica Sapientiæ, & Potentiæ Dei arcana.

§. II.

Gratia ab intrinſeco efficax non eſt reſiſtibilis à voluntate creata.

5. HUjus quidem mihi prima ratio effulget ex conceptu eſſentiali, & intrinſeco gratiæ phyſicæ prædeterminantis. Hæc enim eſt iſta occulta, & non percepta efficaciſſima motio; hæc eſt ignota Divinæ voluntatis applicatio, & voluntatis noſtræ mirifica inflexio, ſub qua voluntas libera libertatem retinens ſtatum infallibilitatis, ſivè inimpedibilitatis efficacis Dei voluntatis, ingreditur. Hæc eſt illa invictiſſima clavis *David*, quæ aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit; cùm Spiritus Sanctus charitatis ſuæ lumen effundendo, vincit tandem, ſubjicitque voluntatem, quando vult, omnipotenti gratiæ ſuæ. Hæc eſt *vivus ille ſermo Dei*, ut inquit *Apoſtolus*, *& efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens uſque ad diviſionem animæ & ſpiritûs, compagum quoque & medullarum*: quò nempe Deus eôdem momento loquitur, & operatur: ſtatimque efficit in anima, quod enuntiat. Et tandem hæc eſt illud præſentiſſimum ſpeciale Dei munus, & auxilium, quo invictiſſimè fit, ut voluntas invictiſſimè velit, & perſeveret in bono, & vi cujus voluntas cum infallibili, & inſuperabili connexione eſt cum operatione conjuncta, quarè arguendo à paſſiva ad activam, ſi voluntas ſub tali gratia vult, & perſeverat in bono; & ipſa gratia efficaciter facit in ipſa velle perſeverare in bono. Quomodò ergo intelligi poteſt gratia iſta reſiſtibilis à voluntate, quam non poteſt homo deſerere? Dum ipſamet facit, ut homo nolit ipſam deſerere, quatenùs facit ipſum velle; & actu, quo formaliter vult objectum, virtualiter, & indirectè vult ſe velle: cùm & auxilium hoc Dei phyſicè moventis ſit infallibiliter conjunctum cum actu libero ipſius hominis, ità ut in eodem momento ſit actus ille liber, in quo eſt ipſum auxilium: ergo chimæra eſt, quòd conſenſu in actu poſito, & infallibiliter cum gratia connexo, compoſſibilis ſit huic gratiæ reſiſtentia. Immò irriſoria planè, & fictitia eſt talis reſiſtibilitas. Non enim gratiæ reſiſtitur, niſi quando privatur ſuo effectu. Sed chimæra eſt, quòd gratia ab intrinſeco efficax ſuo poſſit effectu privari; cùm ipſe conſenſus ſit infallibiliter conſequens, & neceſſariò conjunctus intrinſecæ, & efficaciſſimæ gratiæ efficaciæ: ergo & quòd reſiſtibilis ſit gratia ab intrinſeco efficax. Audiendus S. *Auguſtinus* de *corrept. & gratia* ad indubium veritatis hujus diſcurſûs argumentum: ſic ille cap. 12. num. 38. loquens de voluntate primi hominis forti & ſana, & de voluntate hominis invalida & imbecilli: *Fortiſſimo quippe dimiſit atque permiſit facere quod vellet: infirmis ſervavit, ut ipſo donante invictiſſimè quod bonum eſt vellent, & hoc deſerere invictiſſimè nollent*: quia nempe Deus in eis operatur ut velint; & tantùm Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum; ut dixerit S. Do-

S. Doctor; *Subventum eſt igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & inſuperabiliter ageretur*; quæ indeclinabilis & inſuperabilis virtus, irreſiſtibilis eſt, quam voluntas minimè vincere poteſt. Audiendus etiam D. *Joannes Chryſoſtomus* homil. 75. aſſerens, *Imploremus ergo inſuperabile ſpiritûs auxilium*: & homil. 45. de invidia & livore: *Maximum namque munimen, & inexpugnabilis murus eſt divinus favor*. Si inſuperabilis, ſi inexpugnabilis eſt Dei gratia: ergo & irreſiſtibilis.

6. Hanc hujus gratiæ irreſiſtibilitatem docent nos apertiſſimè Sacræ Scripturæ teſtimonia. Conſtat & maximè ex illo Prov. 1. *Sicut diviſiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, immutabit illud*: En ubi voluntas humana miſericordiæ prævenientis auxilio ſuffulta, & interiori quôdam efficaciſſimo, & occultô ſecretioris inſpirationis afflatu contacta, minimè potens reſiſtere Dei gratiæ efficaci exprimitur. Etenim ſicut rivi aquarum cum impetu feruntur, nec facilè curſus eorum ab homine reprimi poteſt; ità & cor Regis, etſi non facilè reprimi poſſit, ita in manu Dei eſt, ut quocumque voluerit Dominus ex ſe, & pro propria potentia, & libertate, non ex Regis voluntate (ſed neque ſine Regis voluntate, ſeu libertate) vertet illud. Sunt namque homines in manu Dei, *ſicut lutum in manu figuli*, ut dicitur *Hierem.* 18. Figulus fingit, formatque ut libet, & ad libitum flectit, ità & Omnipotens Dei gratia mirabili efficaciâ ſuaviter, & fortiter voluntates hominum, in quam Deus voluerit partem, ſalvâ libertate inclinat. Quare dixit Pſalmiſta: *Qui tangit montes, & fumigant*: & iterum: *Tange montes, & fumigabunt*; quos enim Deus ſuâ gratiâ efficaci tangit, fumigant illicò, non ſecus ac fulmine montes; agit namque ipsâ Deus, quod vult, quod intendit: cùm hæc efficaciſſima gratiæ poteſtas, & vis prædeterminativa proficiſcatur ab inſuperabili poteſtate primi motoris, & ſupremæ cauſarum omnium cauſæ: quarè dixit Deus cap. 55. per *Iſaiam*: *Quomodo deſcendit imber, & nix de Cælo, & illuc non revertitur ... ſic erit verbum meum, quod egreditur de ore meo: non revertetur ad me vacuum*: Ergo dùm gratia efficax à Deo immittitur, quatenùs procedit à Deo volente, habet vim efficaciter movendi ad actus ſupernaturales, nec facere poteſt voluntas, quòd ipſa vacua ad Deum revertatur. Hinc ergo conjicies, quanta ſit ipſius Dei poteſtas in voluntates hominum, cùm & illas in manu ſua habeat, & effectus earum. Pervadit in noſtras voluntates, & in eis immediatè operatur quidquid vult; vim gratiæ ſuæ, & efficaciam explicans in voluntates hominum quamtumvis rebelles. Quare Sacra Scriptura vanam, & futilem declarat reſiſtentiam gratiæ efficaci, quam fluminis impetui comparat, dicens Eccleſ. 4. 32. *Ne coneris contra ictum fluvii*. Et *Pſal.* 96. 4. *Hodie ſi vocem ejus audieritis nolite obdurare corda veſtra*. Et illud *Chriſti* ad *Saulum* perſecutorem, Act. 9. 6. *Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare*. Quid eſt contra ſtimulum calcitrare, niſi adaperto, & deliberato voluntatis pravæ impetu, ipſum gratiæ frangere impetum.

 7. Cla-

7. Clariſſimam hujus argumenti confirmationem ſuppeditant alia Sacræ Scripturæ teſtimonia, quæ efficaciam Divinæ voluntatis commendant: dicitur enim ad *Rom.* 9. *Voluntati enim ejus quis reſiſtit?* Ibidem cap. 11. *Poteſt enim Deus iterùm inſerere eos.* *Epheſ.* 3. *Ei autem qui potens eſt, omnia facere ſuperabundanter, quam petimus, aut intelligimus, ſecundùm virtutem, quæ operatur in nobis, Ipſi gloria in Eccleſia, & in Chriſto Jeſu.* Geneſ. 50. *Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?* 2. Paralipom. 20. *Nec quiſquam tibi poteſt reſiſtere.* *Job* 41. *Quis enim reſiſtere potuit vultui tuo?* Et *Eſther* 13. *Domine Rex omnipotens in ditione tua cuncta ſunt poſita, non eſt, qui reſiſtere poſſit voluntati tuæ, ſi decreveris ſalvare Iſrael.* *Ezech.* 36. *Dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri, auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis.* Et *Job* 9. *Deus, cujus iræ nemo reſiſtere poteſt.* Et 12. *Si deſtruxerit, nemo eſt, qui ædificet: ſi concluſerit hominem, nullus eſt, qui aperiat.* Et 41. *Quis enim reſiſtere potuit vultui tuo?* *Iſaiæ* 14. *Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? Et manus ejus extenta, & quis avertet illam?* Quid eſt non poſſe reſiſtere Dei efficaci voluntati, quàm quòd ejus motioni efficaci non poſſit reſiſti? Quia ſi reſiſti poteſt efficaci Dei motioni, cùm illa inſtrumentum ſit, & actualis ratio, quâ divina voluntas efficax operatur in nobis, conſequens omninò eſt, quòd voluntati Dei poteſt reſiſti. Id enim, quod Deus intendit, operatur gratia, quatenùs eſt inſtrumentum, quò Deus ſuam voluntatem exequitur; Dei voluntas, tanquàm cauſa principalis, gratiâ, ut virtute inſtrumentali, utitur ad effectum per ſe intentum: ita ut, ſicut motio inſtrumentalis à principali agente impreſsa inſtrumento, habet in ſe ipſa, quatenus ab ipſo dimanat, virtutem ad producendum effectum in actu exercito; ſic motio, quâ Deus noſtram vult efficaciter movere voluntatem, quatenus procedit à Deo efficaciter volente, habet vim efficaciter movendi ad actus ſupernaturales: ergo ut certum haberi debet, quòd hoc reſiſtere Dei efficaci motioni, eſt reſiſtere efficaci Dei voluntati: & cùm auxilium exiſtat ex vi decreti cum actu connexi, cùm decretum irreſiſtibile ſit, & irreſiſtibile eſt Dei efficax auxilium. Hoc ut certiſſimum agnovit eruditus P. *Mendoza* in expoſitione text. ex 1. Regum cap. 10. dicens: *Et abiit cum eo pars exercitus, quorum Deus tetigerat corda*, ubi ad litteram dicit: *Hi pauci, qui cum Saule abierunt, divinitus impelluntur, Deo eorum corda per auxilium gratiæ efficacis tangente: quos enim Deus efficaciter tangit, in quam partem volet, facilè impellit. Undè D. Auguſtinus lib. de corrept. & grat. cap.* 14. *notat, Deum non traxiſſe invitos ad ſequendum Saul, ſed tamen efficaciter promoviſſe. Hoc, inquit, non fecit, niſi per ipſorum hominum voluntates, habens humanorum cordium, quò placeret, inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem.* Et poſt relatum aliud exemplum de *Davide* ex D. *Auguſtino*: *Non aliter Paulo, & Barnaba ad Gentes evangelizantibus, crediderunt, inquit textus, quotquot erant præordinati ad vitam æternam,*

Actuum

Actuum 13. *verſ.* 48. *Horum enim corda Deus efficaci auxilio impulerat. Sic & Mulier illa purpuraria, Lydia nomine, audiebat quidem Paulum, ſed tum demum credidit, cùm Dominus aperuit cor ejus intendere his, quæ dicebantur à Paulo Act.* 16. *Neque enim ſine hoc divino auxilio poteſt quis fidem recipere, neque cum illo rejicere.* Quæ poſtrema verba ſunt attentè conſideranda; ut nullam indè occaſionem arripere quis poſſit tritiſſimis his vocibus abutendi in aliis.

8. At dices, quòd in gratia efficaci duplex conſiderari debet formalitas, & quæ convenit illi ſecundùm ſuam entitatem, quâ formaliter eſt motio divina, & formalitas alia ipſi conveniens, ſecundùm quòd eſt inſtrumentum efficax divinæ voluntatis, quem duplicem conceptum diſtinguit D. *Thomas* quæſt. 24. de veritate art. 8. ad 6. *Dicendum, quòd ejus, quod recipitur in alio, poteſt conſiderari & eſſe, & ratio. Hoc eſt quodlibet accidens poteſt conſiderari, vel ſecundùm ſuam entitatem, vel ut eſt agendi vis: ita & gratia*, proſequitur S. Doctor, *ſecundùm eſſe ſuum eſt in libero arbitrio per modum ejus, ſicut accidens in ſubjecto; ſed tamen ad rationem ſuæ immutabilitatis liberum arbitrium pertrahit, ipſum conjungens Deo.* Licèt ergo ipſa, ſecundùm quòd eſt inſtrumentum Dei, non ſit reſiſtibilis; abſolutè tamen ex ſua entitate reſiſtibilis eſt.

9. Sed ſolutio iſta vana, & inutilis eſt: aliud quippè eſt, quòd gratia ab intrinſeco efficax non ſit irreſiſtibilis ex formaliſſimo conceptu motionis creatæ in voluntate receptæ; & aliud, quòd ſit motio quoad ſuam entitatem reſiſtibilis. Primum verum eſt, quia ſub conceptu motionis non explicat irreſiſtibilitatem; cùm gratia ſufficiens ſit vera motio, & reſiſtibilis ſit. At ſecundum eſt penitùs falſum, cùm ipſi abſolutè non poſſit convenire prædicatum, quod repugnat conceptui differentiali illius. Sicut falsò quis diceret, irrationalitatem poſſe conjungi cum animale hominis, quia animali non repugnat irrationale. Ita & in præſenti dicimus, quòd cùm gratia ab intrinſeco efficax ſit intrinſecè connexa cum ſua efficacia, ita ut entitas minimè ſeparabilis ſit ab efficacia, ipſa abſolutè irreſiſtibilis eſt; cùm chimæricum ſit, quòd coëxiſtat diſſenſus cum motione eſſentialiter connexa cum conſenſu; cùm conſenſus ſit conſequens, & infallibiliter conjunctus intrinſecæ, & invictiſſimæ gratiæ efficaciæ.

10. Non parùm luminis, ac præſidii ad id illuſtrandum, ac confirmandum ex auctoritate Sanctorum Patrum accerſiri poteſt. Probat id Liturgia *Baſilii* citata à *Petro Diacono* Epiſt. ad Epiſcopos in Sardinia exules: *Domine .... malos quæſumus bonos facito, bonos in bonitate conſerva: omnia enim potes; & non eſt qui contradicat tibi; cùm enim volueris, ſalvas, & nullus reſiſtit voluntati tuæ.* His egregiè ſuffragantur præfati Epiſcopi Africani in Sardinia exules Epiſt. Synod. cap. 14. *Semper voluntas Dei Omnipotentis impletur, quia poteſtas ejus nullatenus vincitur. Ipſe eſt enim, qui omnia quæcumque voluit, fecit in Cœlo, & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis; & cujus voluntati nemo reſiſtit.* Adſtipulatur D. *Gregorius* Papa Moral. lib. 16. cap. 37.

num. 46.

num. 46. dicens: *De cujus mox immutabilitate aptè ſubjungitur*: ET NEMO AVERTERE POTEST COGITATIONEM EJUS. *Sicut enim immutabilis naturâ eſt, ita immutabilis voluntate. Cogitationem quippè ejus nullus avertit: quia nemo reſiſtere occultis ejus judiciis prævalet.* Præclarum & illud ejuſdem *Gregorii* eſt in Evang. lib. 2. Hom. 30. n.8. *O qualis eſt artifex iſte Spiritus! Nullâ ad dicendum morâ agitur in omne quod voluerit. Mox ut tetigerit mentem, docet: ſolumque tetigiſſe docuiſſe eſt; nam humanum animum ſubitò ut illuſtrat, immutat: abnegat hunc repentè quod erat, exhibet repentè quod non erat.* Quid diſertius? Quid enucleatius? Concinit *Abbas Rupertus* tract. de Omnip. Dei cap. 17. dicens: *Nulla quippè vis, nullus dolus voluntati ejus* (Dei) *renitere, & reſiſtendo voluntatem ejus vincere poteſt, aut potuit, ſive poterit* &c.

11. Sed jam ſapientiam Divi *Auguſtini* de his nos erudientem audiamus. Prolixiùs foret omnia Divi *Auguſtini* loca, in quibus hanc irreſiſtibilitatem gratiæ ab intrinſeco efficacis deſcribit, ad longum recensêre: quædam tamen non ſunt omittenda, ut apertè irreſiſtibilitas aſſerta confirmetur, & ne ſensûs noſtri, vel Thomiſtarum iſta putetur doctrina. Præſtò eſt celeberrimus *Auguſtini* locus de corrept. & grat. cap. 5. *Deus poteſt, quem velit, etiam nullo homine corripiente, corrigere, & ad dolorem ſalubrem pœnitentiæ occultiſſimâ, & potentiſſimâ medicinæ ſuæ poteſtate perducere: habens humanorum cordium, quò placuerit, inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem.* Et cap. 14. *Deo volenti ſalvum facere nullum hominis reſiſtit arbitrium: Sic enim velle & nolle in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, ut divinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem. De his enim, qui faciunt quæ non vult, facit ipſe quod vult.* Luculenter rurſus ibi: *Non eſt itaque dubitandum, voluntati Dei, qui in Cœlo, & in terra omnia quæcumque voluit, fecit, & qui etiam illa, quæ futura ſunt, fecit, humanas voluntates non poſſe reſiſtere, quominùs faciat ipſe, quod vult: quandoquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus, quod vult, cùm vult, facit. Niſi fortè, ut ex multis aliqua commemorem, quando Deus voluit Sauli Regnum dare, ſic erat in poteſtate Iſraelitarum ſubdere ſe memorato viro, ſive non ſubdere, quod utique in eorum erat poſitum voluntate, ut etiam Deo valerent reſiſtere; qui tamen hoc non fecit, niſi per ipſorum voluntates, ſine dubio habens humanorum cordium, quò placeret, inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem.* Et aliud exemplum proferens ex lib. 1. Paralipom. cap. 12. de *David* ad illa verba: *Spiritus Domini induit Amaſai,* ſubdit: *Numquid ille poſſet adverſari voluntati Dei, & non potiùs ejus facere voluntatem, qui in ejus corde operatus eſt per Spiritum ſuum, quo indutus eſt, ut hoc vellet, faceret, diceret?* Et mox loquens de illis, qui ipſum ſtatuerunt Regem: *Sua utique voluntate iſti conſtituerunt David Regem. Quis non videat? Quis hoc neget? Non enim hoc, non ex animo, aut non ex bona voluntate fecerunt, quod fecerunt corde pacifico, & tamen hoc in eis egit, qui in cordibus hominum, quod voluerit operatur ..... ac per hoc Deus omnipotens,*

tens, qui erat cum illo adduxit iſtos, ut eum Regem conſtituerent. Et quomodò adduxit? Numquid corporalibus ullis vinculis alligavit? Intus egit, corda tenuit, corda movit, eoſque voluntatibus eorum, quas ipſe in illis operatus eſt, traxit. Sic ergo cùm voluerit Deus Reges in terra conſtituere, magis habet in poteſtate voluntates hominum, quam ipſi ſuas. In quibus omnibus explicat vim, quæ in divino reſidet adjutorio, quâ pertinacem contradictionem, & audacem rebellionem internâ efficaciſſimâ aſpiratione coercet; & citrà jacturam liberæ indifferentiæ ad conſentiendum juſtitiæ voluntatem efficaciſſimè, & invictiſſimè perducit. Poterant Iſraelitæ ſubdere ſe, vel non ſubdere *Sauli*; & hanc libertatem rectè componit *Auguſtinus* cum illa inclinandorum cordium omnipotentiſſima poteſtate, cui non poterant ipſi reſiſtere. Liberè operatus eſt *Amaſai*, dum ſimpliciter ſe impetu quodam, veluti ſupernaturali percitum ſentiens, dixit *David*, *Tui ſumus, o David, & tecum fili Iſaï*: hoc ex animo, & bona voluntate fecerunt & iſti; cùm tamen hoc Deus, cui reſiſtere non poterant, operatus ſit in cordibus eorum. Ergo non libertatem perimit hæc irreſiſtibilis efficacia gratiæ, quâ libertati conciliandæ utitur *Auguſtinus*.

12. Accedit alter non minùs efficax *Auguſtini* locus ad probandum, quod ſumpſimus, & quo eamdem divinæ gratiæ efficaciam deſcribit. Etenim in Enchir. cap. 95. illud *Pſal.* 113. expendens: *Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit: Quod utique*, inquit, *non eſt verum, ſi aliqua Deus voluit facere, & non fecit. Et (quod eſt indigniùs) ideò non fecit, quoniam ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impedivit.* Et cap. ſeq. *Neque enim ob aliud veraciter Deus vocatur omnipotens, niſi quia quicquid vult, poteſt, neque voluntatem cujuſpiam creaturæ, voluntatis impeditur omnipotentis effectus.* Et cap. 98. *Quis porrò tam impiè deſipiat, ut dicat, Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non poſſe convertere?* En ubi *Auguſtinus* incomprehenſibilem gratiæ efficaciam luculenter exponit, verè irreſiſtibilem, cùm & effectus divinæ voluntatis ſit inimpedibilis à voluntate creata.

13. Tertius occurrit locus, in quo certiſſimus, & omninò infallibilis, & à voluntate irreſiſtibilis exprimitur gratiæ efficacis effectus, ex lib. de Prædeſtinatione Sanctorum cap. 8. ad illud *Joann.* 6. *Omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me. Quid eſt*, inquit, *omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me, niſi, nullus eſt, qui audiat à Patre, & diſcat, & non veniat ad me? Si enim omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit, profectò omnis, qui non venit, non audivit à Patre, nec didicit: nam ſi audiſſet, & didiciſſet, veniret: ſed omnis, ut ait veritas, qui audivit à Patre, & didicit, venit.* Et ne in dubio relinquatur, *Auguſtinum* loqui de gratia per ſe ipſam efficaci, ſubjungit: *Valdè, inquam, remota eſt à ſenſibus carnis hæc Schola, in qua Deus auditur, & docet. Multos venire videmus ad Filium, quia multos credere videmus in Chriſtum: ſed ubi, & quomodò à Patre audierint hoc, & didicerint, non videmus. Nimirùm gratia iſta ſecreta eſt: gra-*

tiam

tiam verò eſſe, quis ambigat? Hæc itaque gratia, quæ occultò humanis cordibus diviná largitate tribuitur, à nullo duro corde reſpuitur. Ideò quippè tribuitur, ut cordis duritia primitùs auferatur. Quando ergo Pater intùs auditur, & docet, ut veniatur ad Filium, aufert cor lapideum, & dat cor carneum. Quod unicum *Auguſtini* teſtimonium cauſæ, quam agimus, conficiendæ ſatis eſt. Quartus depromitur ex lib. de Spiritu, & littera, ubi cap. 33. ita ſcribit S. Doctor: *Infideles quidem contra Dei voluntatem faciunt, cum ejus Evangelio non credunt, nec ideò tamen eam vincunt... Ita voluntas Dei ſemper invicta eſt: vinceretur autem, ſi non inveniret, quid de contemptoribus faceret, aut ullo modo poſſent evadere, quod de illis conſtituit.*

14. Sunt & alia S. Doctoris teſtimonia, quæ omnipotentiſſimam divinæ gratiæ poteſtatem prædicant. Etenim lib. de grat. *Chriſti* cap. 14. ſic ait: *Legant igitur, & intelligant, intueantur, atque fateantur, non lege, atque doctriná ſonante forinſecus, ſed interná, atque occultá, mirabili, atque ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum, non ſolùm veras revelationes, ſed etiam bonas voluntates.* Et lib. de grat. & lib. arbitr. cap. 21. *Agit omnipotens Deus in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum, ut per eos agat, quidquid agere ipſe voluerit.* Egregius eſt etiam *Auguſtini* locus ex lib. 1. Oper imperf. num. 93. *Abſit, ut impediatur ab homine Omnipotentis Dei, cuncta præſcientis, intentio. Parùm de re tanta cogitant, vel ei excogitandæ non ſufficiunt, qui putant Deum Omnipotentem aliquid velle, & homine infirmó impediente, non poſſe.* Ad id idem argumentum inquit Sanctus Doctor lib. 2. ad *Simplicianum* quæſt. 2. *Nullius Deus fruſtrà miſeretur, neque dici poteſt fruſtrà Deum miſereri niſi nos velimus. Si enim Deus miſeretur etiam volumus: ad eandem quippè miſericordiam pertinet, ut velimus.* Hæc S. Doctor: in quibus clariſſimè veritatem aſſertam ſtatuit: nec ſatis video, ignorantiam fateor, an qui aliam ſectantur viam, invictam Divinorum auxiliorum efficaciam explicandi, poſſint tot *Auguſtini* teſtimonia pari facilitate, & candore tueri. Quis enim credet reſiſtibilem à voluntate gratiam illam, quâ Deus ſupremo, quo pollet imperio, ipſam, quò vult, quando vult, & quomodò vult, inflectit, cùm in hoc explicetur illa omnipotentiſſima poteſtas, quâ Deus cor hominis, quò vult, inclinat, ac perducit, non vinculis alligans, ſed intus agens, corda tenens, corda movens, hominemque voluntate ſuâ, quam Deus in ipſo operatur, invictiſſimè trahens? Quis irreſiſtibilem non dicat gratiam, quæ occultè humanis cordibus divinâ largitate tribuitur, ut duritia cordis primitus auferatur, & quâ Deus aufert à nobis cor lapideum, undè non faciebamus, dans nobis cor obediens, undè faciamus? Etenim ſi Deus dat nobis cor obediens: ergo ex Deo eſt hujuſmodi obedientia; cùm nihil aliud ſit liberè obedire Deo, quàm accipere ex Deo obedientiam. Si Deus aufert à nobis cor lapideum: ergo contradictionem implicat, quòd in ſenſu compoſito nos nec velimus, nec faciamus; aliàs hæc duo ſtarent ſimul: Deus abſtulit à nobis cor lapideum, & durum, & adhuc remanet in nobis cor lapideum, & du-

& durum. An reſiſtibilis, vacua, & ſine ſuo effectu poteſt eſſe gratia illa, quâ infirmitas voluntatis humanæ indeclinabiliter, inſuperabiliter, & invictiſſimè agitur? Cùm voluntatem indeclinabiliter, & inſuperabiliter agi, non dicat præcisè actu non vincere, actu non ſuperare gratiam, ſed neceſſariò importet abſolutam ipſi reſiſtendi impoſſibilitatem. An reſiſtibilis erit gratia illa *Pauli*, *quam magnam*, *& efficaciſſimam* vocat *Auguſtinus*; quæ operatur in cordibus hominum, ut idem Sanctus Doctor loquitur, *occultiſſimâ*, *& potentiſſimâ poteſtate*, *ineffabili poteſtate*, *efficaciſſimâ*, *& omnipotentiſſimâ facilitate*, *indeclinabiliter*, *inſuperabiliter*, *invictiſſimè*, *præbens voluntati inſuperabilem fortitudinem*? Cùm omnes termini iſti ſint ſynonymi dicentes ſenſum compoſitum cum divina motione. Quid namque magis dicit auxilium irreſiſtibile, ac auxilium inſuperabile, & indeclinabile, quô nempè Deus indeclinabiliter, & inſuperabiliter voluntatem applicat ad volendum? Si namque huic auxilio eſt vis ſumma, & poteſtas indeclinabilis, inſuperabilis, invictiſſima, præbens voluntati inſuperabilem fortitudinem: ergo eſt vis irreſiſtibilis à voluntate; cùm reſiſtere dicat ſenſum compoſitum. Et tandem ſuperabilis ne, & impedibilis erit à voluntate gratia illa, ex qua fit ex nolente volens? Cùm efficaciter operari, ut fiat ex nolente volens, non ſit gratiam determinari à voluntate conſentiente, ac volente, ſed potiùs voluntatem determinari, & immutari à gratia, ut fiat volens, quæ priùs erat nolens: quia nempè hi, qui vocantur ſecundùm propoſitum, indeclinabiliter, & inſuperabiliter vocationem Dei ſequuntur: ergo cùm clariùs, & diſtinctiùs exprimi non potuerit, nec poſſit hæc efficax, & irreſiſtibilis gratia, hanc eſſe de mente D. *Auguſtini* inficias ire, nec poſſumus, nec debemus.

15. Hanc eamdem doctrinam firmo, & non dubio animo ſuſcipimus ex D. *Thoma* 1. p. q. 19. art. 8. Cùm enim ſibi primum hoc propoſuerit argumentum: *Videtur*, *quòd voluntas Dei rebus volitis neceſſitatem imponat. Dicit enim Auguſtinus in Enchir. Nullus fit ſalvus*, *niſi quem Deus voluerit ſalvare. Et ideo rogandus eſt*, *ut velit*, *quia neceſſe eſt fieri*, *ſi voluerit*: eleganti, ac ſublimi compendio textum *Auguſtini* exponit, reſpondens: *Dicendum*, *quòd per illud verbum Auguſtini intelligenda eſt neceſſitas in rebus volitis à Deo*, *non abſoluta*, *ſed conditionalis*; *neceſſe eſt enim*, *hanc conditionalem eſſe veram. Si Deus hoc vult*, *neceſſe eſt*, *hoc eſſe*. In quibus cum voluntate Dei invicta, & efficaciſſima, quæ ſemper impletur, libertatem componit. Firmari idem poteſt ex ſecundo argumento ſibi objecto: *Omnis cauſa*, *quæ non poteſt impediri*, *ex neceſſitate ſuum effectum producit*: *quia & natura ſemper idem operatur*, *niſi aliquid impediat*, *ut dicitur in* 2. *Phyſic.*: *Sed voluntas Dei non poteſt impediri*; *dicit enim Apoſtolus ad Rom.*9. VOLUNTATI ENIM EJUS QUIS RESISTIT? *Ergo voluntas Dei imponit rebus volitis neceſſitatem.* Cui argumento reſpondet: *Ad ſecundo dicendum*, *quòd ex hoc ipſo quòd nihil voluntati Divinæ reſiſtit*, *ſequitur*, *quod non ſolùm fiant ea*, *quæ Deus vult fieri*, *ſed quod fiant contingenter*, *vel neceſſariò*, *quæ ſic fieri vult*: voluntas enim, illæsâ libertate,

indeclinabiliter agitur inſuperabili auxilio Dei, quod tantæ efficaciæ eſt, ut fiant res quomodò Deus vult, ſive neceſſariò, ſive contingenter.

16. At licèt ex his mens S. *Doctoris* abundè delucescat, audiendus item 1. 2. q. 10. art. 4., ubi hoc primum ponit argumentum, ut probet, quòd voluntas ex neceſſitate movetur à Deo. *Omne enim agens, cui reſiſti non poteſt, ex neceſſitate movet: ſed Deo, cùm ſit infinitæ virtutis, reſiſti non poteſt; ut dicitur ad Rom.* 9. VOLUNTATI EJUS QUIS RESISTIT? *Ergo Deus ex neceſſitate movet voluntatem.* En ubi D. *Thomas* expreſsè irreſiſtibilitatem tangit; cui tamen reſpondet: *Ad primum ergo dicendum, quòd voluntas Divina non ſolùm ſe extendit, ut aliquid fiat per rem, quam movet; ſed ut etiam eo modo fiat, quo congruit naturæ ipſius. Et ideo magis repugnaret Divinæ motioni, ſi voluntas ex neceſſitate moveretur, quod ſuæ naturæ non competit, quàm ſi moveretur liberè, prout competit ſuæ naturæ.* Quod iterum ibi docet ad 3. *Dicendum, quòd ſi Deus movet voluntatem, impoſſibile eſt, quòd voluntas ad illud non moveatur; non tamen eſt impoſſibile ſimpliciter: undè non ſequitur, quòd voluntas à Deo ex neceſſitate moveatur.* Ex quibus profectò magnum, & efficax promitur argumentum; cùm S. *Thomas* non agat de voluntate æterna, ſed de motione temporali: licèt, quia hæc eſt participatio illius, eodem modo S. *Doctor* illam componat cum libertate, ſicut cum voluntate q. cit. 1. p. Quod ſignanter iterum docet 2. 2. q. 24. art. 11. dicens: *Tripliciter ergo poſſumus conſiderare charitatem: uno modo ex parte Spiritûs Sancti moventis animam ad diligendum Deum; & ex hac parte charitas impeccabilitatem habet ex virtute Spiritûs Sancti, qui infallibiliter operatur quodcumque voluerit: undè impoſſibile eſt, hæc duo ſimul eſſe vera; quòd Spiritus Sanctus velit aliquem movere ad actum charitatis, & quòd ipſe charitatem amittat peccando.* In quibus expreſsè affirmat, quòd impoſſibile eſt, (etſi non ſimpliciter, ſed ex ſuppoſitione motionis) quòd arbitrium à Deo ſit motum efficaciter ad aliquid, & ad id non moveatur: ergo impoſſibile eſt ex eadem ſuppoſitione, quòd liberum arbitrium ſit à Deo motum ad conſentiendum ipſi Deo vocanti, & quòd diſſentiat, & prædeterminationi reſiſtat. Quæ conſequentia, teſte M. *Lemos* tract. 4. cap. 14. tenet ab æquivalentibus: *Nam hæc propoſitio: impoſſibile eſt, non ſimpliciter, ſed ex ſuppoſitione, liberum arbitrium eſſe à Deo motum ad aſſentiendum Deo vocanti, & quòd diſſentiat, æquivalet huic: liberum arbitrium à Deo motum ad aſſentiendum Deo vocanti non poteſt diſſentire in ſenſu compoſito.* Cujus rationem deſignat in ſecundo teſtimonio; quia nempè motio Spiritûs Sancti ab intrinſeco efficax infallibiliter operatur quodcumque vult, & quia impeccabilitatem habet charitas ex virtute Spiritûs Sancti. Quarè cum ea, ſeu in ſenſu compoſito illius, voluntas peccare non poteſt, nec illi reſiſtere: cùm illud plenum, abſolutum, efficaciſſimumque auxilium ab aliquo mortalium ſuperari, impediri, aut inverti minimè poſſit, niſi & ſuperetur vis, & efficacia Divinæ voluntatis, & quòd ipſa ſiſti, mutari ve poſſit.

17. Id amplius ſapientiſſimè docet *Angelicus Doctor* aliis locis non abs

abs re ſcribendis. Hoc probat apertè in illud Pſalmi 35. ubi explicans verba illa, *De torrente voluptatis tuæ potabis eos*, motionem Divinam cum torrentis impetu confert, ſequentibus verbis: *Hic eſt amor Spiritus Sancti, qui facit impetum in anima, ſicut torrens. Iſaiæ* 59. *Quaſi fluvius violentus quem Spiritus Sanctus cogit. Et videtur voluptatis, quia voluptatem & dulcedinem in anima facit.... vel torrente voluptatis tuæ, S. Dei, quæ dicitur torrens. Proverb.*18. *Torrens redundans fons Sapientiæ: quia voluntas ejus ſic eſt efficax, ut ei reſiſti non poſſit, ſicut nec torrenti. Rom.*9. *Voluntati ejus quis reſiſtit?* En qualiter motionem Dei efficacem, effectricem & prævíam irreſiſtibilem agnoſcit. Etiam id ipſum quodlibet 12. art. 3. agens de certitudine prædeſtinationis docet: *Prædeſtinatio habet certitudinem ex parte ſcientiæ Dei, quæ non poteſt falli, & ex parte voluntatis Divinæ, cui non poteſt aliquid reſiſtere*: ergo media, quibus Deus prædeſtinatos promovet in vitam æternam, non ſolùm habent infallibilitatem ex præſcientia Dei, ſed ex Divina, potentiſſima, & efficaciſſima voluntate: atqui media, quibus promovet Deus in vitam æternam, ſunt auxilia efficacia; ergo auxilia efficacia ſunt talia ex habitudine ad voluntatem Dei, & ita efficacia, ut voluntas illis nequeat reſiſtere, ſicut nec reſiſtere valet voluntati Divinæ.

18. Non abſimile exprimit S. *Doctor* argumentum cap.5. Canticor. ad illa verba: *Dilectus meus miſit manum per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus*, ubi poſtquam lect. 2. quid nomine foraminis in hac metaphora eſſet intelligendum dixerat, nempè, *eſſe intellectum, & voluntatem quædam foramina, quibus ad nos Chriſtus ingreditur. Undè Ezech.* 28. de *Lucifero* loquente Scriptura: *Et foramina tua in die, qua conditus es præparata ſunt*, ſic addit: *Tanta fuit virtus Chriſti, quòd non ſolùm fortiores partes animæ fuerunt paratæ ad obediendum Chriſto, ſed etiam debiliores... tanta fuit virtus Chriſti, quòd totam ſponſam convertit ad ſuam voluntatem.... Ita ſponſus attraxit me, undè non volens, vel valens reſiſtere ei, ſurrexi.* En quomodò ſponſa jam copioſiori gratiâ ſufficiente præventa, modò validiori hoc efficaciſſimo adjuta auxilio, convertitur, atque innixa illi ſpeciali Dei auxilio, & efficaciter adjuta ſurgit, non volens, vel valens reſiſtere ei. Quis hic non videt efficaciam gratiæ? Quis inficiabitur irreſiſtibilitatem in ſponſa hujus efficacis auxilii? An poteſt quiſquam potentia conſequenti gratiæ non aſſentiri, ſi ineluctabilis gratiæ vis ineſt ad conſenſum obtinendum? Si vis hæc gratiæ inſuperabilis eſt, & profectò irreſiſtibilis eſt. At cur in re non dubia utimur argumentis non neceſſariis, cùm vel neganda ſit intrinſeca efficacia gratiæ, vel irreſiſtibilitas gratiæ efficacis confitenda; cùm voluntatis Dei efficaciam infallibiliter cum effectu conjunctam agnoſcat D. *Thomas*, ut toties diximus, quia hoc indeclinabili auxilio ipſam indeclinabiliter applicat ad volendum & agendum. Sic q. 23. de verit. art. 5. de voluntate Dei efficaci ſcribit: *Illi reſiſti non poſſe*. Et quodlib. 12. art. 3. *Eam non poſſe deficere*. Et q. 6. de malo artic. unic. ad 3. *Non poſſe impediri*. Et in 2. diſt.47. q.1. art.1. *Cum illa non poſſe ſtare negationem effectûs, quem vult*. Et q. 24. de

verit. art.8. *Gratia ſecundùm eſſe ſuum eſt in libero arbitrio per modum ejus, ſicut accidens in ſubjecto: ſed tamen ad rationem ſuæ immutabilitatis liberum arbitrium pertrahit, ipſum Deo conjungens*. Quæ omnia, & alia ſimilia ab ipſo paſſim edocta ſalvari non poſſunt, niſi Deo efficaciter voluntatem prædeterminante; quô nempè pervadat in noſtras voluntates, & in eis operetur quidquid vult.

§. III.

Id ipſum Theologorum primi nominis auctoritate promovetur.

19. SEd jam depromptis Thomiſtarum ſuffragiis hoc comprobandum eſt. Hanc ſententiam tenet *Medina* 1. 2. q. 109. art. 9. *Auxilium efficax eſt, quo homo convertitur, & ſalvatur, & hoc univerſis hominibus, qui pereunt, non confertur; nam certè ſi conferret Deus auxilium efficax, converterentur. Efficaci enim Dei motioni nemo reſiſtere poteſt. Quòd hoc auxilium univerſis hominibus non conferat, patet ex illo, væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro, & Sydone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent: ecce quomodo hominibus Tyri, & Sydonis datum non fuit auxilium efficax, quo ſine Dubio converterentur*. Patrocinatur eidem ſententiæ Magiſter *Zumel* tom. 3. *variar. diſputat.* ad 1. p. & 1. 2. D. *Thomæ* Diſp. 2. Dub. 1. annexo Concluſ. 5. pag. 36. edit. Lugdun. explicans, quamnam gratiam homo abjicere poſſit juxta Concilii *Tridentini* mentem ſeſs. 6. cap. 5. ait: *Unde gratia adjuvans ſi dicatur quatenus inadæquatè conſiſtit in vocatione, & excitatione, juxta D. Auguſtinum rejici poteſt ab homine, immo verò aliquando de facto rejicitur, ſicut videmus in pleriſque hominibus, qui excitantur, & vocantur, & excitationem, atque vocationem rejiciunt, & contemnunt. At verò ſi gratia adjuvans ſumatur quatenus adæquatè conſtat ex gratia cooperante, & vocatione ſecundùm propoſitum, & completè ex efficaci Dei motione; ſic nunquam rejicitur, & infallibiliter complet id, ad quod datur: itaut ſit principium converſionis efficiens propriè*. Quo in loco patet, pro eodem accipi ab eximio hoc Theologo ly *nunquam rejicitur*, ac rejici non poteſt, alioquin diſtinctio, quam inducit, ut explicet illud, *abjicere poteſt*, frivola eſſet, nec verum eſſet, quod ſubdit, *infallibiliter complet*. Unde in notabilium Indice, verbo *Gratia*, hunc ſignans locum ait: *Gratia adjuvans, quæ eſt ſola vocatio, excitatio &c. reſpui poteſt, minimè verò gratia adjuvans, quæ eſt eadem cum cooperante, efficaci, & adæquata*. Legatur inſuper tota diſp. 4. maximè concluſ. 5. & 6. ubi latiſſimè æquè, ac doctiſſimè eamdem doctrinam, & ejuſdem veritatem oſtendit. Item tom. 2. *de grat. & liber. arb.* diſcur. 5. per fermè totum maximè à ſect. 2. M. *Bolivar* Ord. Præd. Primarius Salmanticenſis de provident. Dei Dub. 3. §. 4. *Secundò rejicitur ſolutio: ex illa enim*

ſe-

ſequitur, Deum non eſſe ita omnipotentem ad hominis converſionem, ut illius poteſtati metaphyſicè reſiſti non poſſit: conſequens eſt abſurdum, ergo. Sequela conſtat; nam licèt moraliter non poſſit contingere, quòd homo præventus auxilio moraliter cum conſenſu connexo non convertatur; poteſt tamen metaphyſicè; ergo omnipotentia Dei talis adſtruitur, ut poſſit metaphyſicè illi reſiſti; & ab aliquo extra ſe impediri: etenim ejus vis in auxilio, cui metaphyſicè reſiſti poteſt, explicatur. Minor etiam eſt manifeſta; nam potentia, quæ ab aliquo extrinſeco impediri poteſt, & reſiſti, non eſt ſumma, ſed alteri ſubjecta, nimirum illi, à quo impediri poteſt, & conſequenter non eſt omnipotentia. Si ergo omnipotentia Dei impediri poteſt ab aliquo extra ſe, omnipotentia non eſt. Illuſtriſſimus *Godoy* 1.p. tom.2. q.23. tract.8. diſp.66. toto §.1.

20. M.Fr. *Joannes de Aliaga* Ord.Præd.clariſſimus Univerſitatis Salmantinæ Primarius Moderator luculenter idem placitum promit, & tuetur tom.3.tract.de neceſſit.grat.Dub.11.§.4. docens. *Gratiam ſpecialem requiſitam pro victoria gravis tentationis, & pro delectatione naturali Dei ſuper omnia, coaleſcere ex judicio ſpecialiter illuſtrante intellectum, ut practicè judicaret elicentiam talium actuum; & ex gratia intrinſecè efficaci determinante irreſiſtibiliter, & inſuperabiliter voluntatem.* Quam gratiæ ab intrinſeco efficacis irreſiſtibilitatem lucidiſſimè explanat, prout accipimus, tom.5. Illuſtriſ. *Palanco*, qui ut ſapientiſſimus Theologus palàm in Hiſpania celebratur quæſt. 15. de provident. n.221. expreſsè docens voluntatem non poſſe reſiſtere prædeterminationi divinæ activè, quia hoc eſſet reſiſtere in ſenſu compoſito. Subſcribunt eidem ſententiæ, P. *Joannes Claudius Puteobonellus* è Clericis Regularibus Barnabitis 1. p. quæſt. 6. art.6. §. 5. *Quòd autem voluntas creata non poſſit hanc efficaciam abjicere, quinimò indeclinabiliter præſtet eum actum, ad quem applicat; hoc non contradicit libertati, prout eſt in ſecundo libero &c.* Legatur totus §. & inſuper §. 6. ubi optimè docet, ex potentia ad actum oppoſitum prædeterminationi non ſequi potentiam fruſtrandi efficaciam infallibilem prædeterminationis. Collegium *Ripenſe* Ordinis B. Mariæ Virginis de Mercede Redemptionis Captivorum lib.2. de *natura, & cauſis motûs* confer. 6. n. 270. *prædeterminationem ita eſſe cum actu connexam, ut illam exiſtere à parte rei, & non exiſtere actum, ſit terminorum implicatio. Inſuper: non eſſe in voluntate creata, quantumvis libera poteſtatem ullam, quâ valeat acquirere, fruſtrare, aut abjicere prædeterminationem.* Illuſtriſs. & Reverendiſs. Dominus Fr. *Calixtus Lodigieri* ex Sacro Ordine Servorum Epiſcopus Montis Politiani tom. 2. *Diſputationum Theologicar.* lib.1. diſp 2. quæſt.1. à cap.2. Et deinceps idem tenet, quod ibi num.8. explicat diſertis verbis: *Irreſiſtibiliter operari in cordibus hominum. Et primò quidèm conſtitutam à S. Auguſtino in eo gratiæ efficaciam, quòd conjunctum actum habeat, ſuperetque omnem voluntatis reſiſtentiam, apertè convincunt infinita propemodùm, quæ ubique paſſim occurrunt, ex quibus hoc unum ex lib. de corrept. & grat. cap. 12. retuliſſe ſatis ſit.* Doctiſſimus *Antonius Boucat* Ordinis Minimorum to. 2.

diſ-

diſſert.3. de natura cujuslibet gratiæ in ſpeciali: *Reſpondeo ſecundo diſtinguendo: poſitâ prædeterminatione phyſica voluntas non poteſt reſiſtere in ſenſu compoſito, concedo: in ſenſu diviſo, nego. Senſus compoſitus eſt ille, qui jungit actu potentiam cum effectu, & ſic in omni opinione homo nequit reſiſtere gratiæ efficaci in ſenſu compoſito. Etenim jam eſt actus. Senſus diviſus ille cenſetur, qui dicit potentiam motam à gratia, & ad actum eliciendum paratam, ſeù accinctam, voluntas autem poteſt ei tunc reſiſtere.*

21. Sapientiſſimus Magiſter Fr. *Joannes à Sancto Thoma* id ipſum uberiùs tractat, probans, quòd nullæ ſint liberi arbitrii vires pares ad reſiſtendum reſiſtentiâ formali, & ſtrictâ gratiæ ab intrinſeco efficaci, dicens 1.par. quæſt.19. de volunt. Dei diſp.3. art.5. num.25. *Secunda propoſitio: propoſito decreto efficaci de ſe ſolo non poſſumus non velle, diſſentire, aut reſiſtere, apud Thomiſtas, ſecundùm Catholicam doctrinam hunc habet ſenſum: non poſſumus diſſentire, aut reſiſtere, potentiâ antecedenti, eſt falſum, & hæreticum, potentiâ conſequenti, eſt verum, & Catholicum. Potentia antecedens eſt potentia ſine actu reſiſtentiæ, ſed cum poteſtate reſiſtendi. Potentia conſequens eſt poteſtas reſiſtendi cum actu reſiſtente. Poſitâ ergo efficaciâ Dei dante actum, & libertatem actûs, manet poteſtas reſiſtendi antecedens: id enim conſervat gratia conſervando libertatem, & ratione hujus dicit* Concilium *Tridentinum ſeſſ.6. cap.5, quòd poteſt homo diſſentire, poteſt illam gratiam abjicere, ſi velit, poteſtate ſcilicèt antecedenti. Sed non manet poteſtas conſequens, id eſt, cui ſit conjunctus actus reſiſtendi, & abjiciendi ipſam efficaciam Dei, quæ hoc operatur, ut homo non abjiciat eam, quia à nullo duro corde reſpuitur, datur enim, ut cordis duritia primitùs auferatur, ut Auguſtinus dicit de prædeſt. Sanctor. cap.* 8. *Et ita nulla eſt poteſtas ad conjungendum actum reſiſtentiæ cum actuali efficacia convertentis Dei. Et in hoc ſenſu dicitur catholicè Eſther.* 13. *Non eſt qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati. Et Rom.*9. *Voluntati ejus quis reſiſtit? Et Auguſtinus de corrept. & grat. cap.*14. *Deo volenti ſalvum facere, nullum humanum reſiſtit arbitrium. Et cap.*12. *Subventum eſt infirmitati humanæ, ut indeclinabiliter, & inſuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma non deficeret. Calvinus autem dixit non poſſe nos reſiſtere, non poſſe diſſentire, etiam poteſtate antecedenti, quia per modum naturæ neceſſitatam poſuit noſtram voluntatem, & ſine libertate.*

22. Totus noſtrarum eſt partium curſus Salmanticenſium, & cum eo RR. P. Fr. *Paulus à Conceptione* Generalis Fratrum Diſcalceatorum Carmelitarum tract.13. de grat. Dei diſp.3. Dub.2. negans poteſtatem reſiſtendi prædeterminationi tam in ſenſu compoſito, quàm in ſenſu diviſo, his verbis: *Dicimus ergo, quòd eadem eſt poteſtas ad diſſenſum compoſitum cum gratia efficaci, & poteſtas ad illam fruſtrandam, & ad illi reſiſtendum: poteſtas verò ad diſſenſum diviſum à gratia efficaci non eſt eadem cum poteſtate ad illi reſiſtendum, & ad eam fruſtrandam. Unde ſtat optimè, quòd noſtra voluntas, dum eſt phyſicè prædeter-*

ter-

terminata habeat poteſtatem ad ponendum libere conſenſum, quin habeat poteſtatem abſolutam illam fruſtrandi, & illi reſiſtendi, quia ly fruſtrare, & reſiſtere ex propriis terminis important ſenſum compoſitum cum phyſica prædeterminatione. Quæ ſolutio poteſt illuſtrari hòc exemplò omnibus Theologis communi. Nam poteſtas ad diſſenſum ſtat cum divina præſcientia conſenſus; et ſi poneretur diſſenſus, proculdubiò falſificaretur ſcientia divina. Licebit hinc inferre: ergo poteſtas ad diſſenſum eſt poteſtas falſificandi ſcientiam, quia aliter non falſificatur? Nullò modò. Alia ergo eſt poteſtas ad diſſenſum diviſum à ſcientia conſensûs à poteſtate falſificandi ſcientiam: & rectè componitur, quòd ſi voluntas diſſentiret, falſificaret ſcientiam, & quòd habet poteſtatem abſolutam diſſentiendi, quin habeat poteſtatem falſificandi. Pariformiter ergo in noſtro caſu. Patrocinantur ulteriùs doctrinæ hujus tractatus explicantes, quomodò ſit poteſtas diſſentiendi gratiæ excitanti, non tamen gratiæ efficaci in hæc præclara verba: *Nam ad libertatem non requiritur poteſtas ad abjiciendam omnem gratiam, nec hoc docet Concilium; ſed ſufficit poteſtas ad diſſenſum, & libertas conſensûs compoſita cum omni gratia, & ſimul poteſtas reſiſtendi gratiæ excitanti. Et quòd hoc ſufficiat conſtabit facilè callenti intentum Concilii: hoc enim tantùm intendebat jugulare errorem Calvini, qui cum gratia efficaci non componebat poteſtatem abſolutam ad diſſenſum, nec libertatem conſensûs: ergo dum ſalvetur, ut omnes Catholici ſalvant, poteſtas ad diſſenſum, dum adeſt gratia efficax, ſalvatur intentio Concilii, & parùm intereſt, quòd non detur poteſtas abjiciendi gratiam efficacem. Quod adverſarii tenentur fateri, quia in eorum ſententia non eſt poteſtas ad diſſentiendum gratiæ efficaci, ut efficaci, nec prædiſinitioni, quâ Deus decernit conferre auxilium efficax, quia efficax; ſed quia cùm hoc componitur poteſtas ad diſſenſum, ſalvatur apud ipſos intentio Concilii.* Legant Thomiſtas reliquos, non eorum pendentes animos, & vacillantes deprehendent: undè rectè dicit noſter M. Fr. *Vincentius Ferrer* Doctor, & Profeſſor Valentinus tom.3. tract.3. Dub. 5. n. 351. *Gratia efficax (undecumque ſit efficax) eſt irreſiſtibilis, inevacuabilis, & certiſſima; eſt enim cum effectu conjuncta, ut omnes unò ore fatentur.* Sed quid aliis opus eſt teſtibus, cùm tot præclariſſimi ſanctitate viri, dignitate, eruditionis formâ, numero, & confeſſione ſuâ ſpectatiſſimi, doctrinæ ubertate, & ſapientiâ incomparabiles, hoc conſtanter doceant, fuiſſeque ſemper veram Scholæ noſtræ mentem? At non ſolùm eſt Scholæ noſtræ mens, ſed & illuſtris Scholæ Societatis opinio. Audiendus pro omnibus P. *Suarez* de divina gratia part. 2. lib.3. num.6. *Secunda differentia eſt, quia gratiæ excitanti de ſe reſiſti poteſt, & ideò ſæpè tantùm eſt ſufficiens, quia ei reſiſtitur; adjuvanti autem numquam reſiſtitur, ſed ſemper eſt efficax, id eſt, habet effectum. Hanc differentiam notavit idem Vega, & prior ejus pars ſumitur ex Concilio Tridentino d. cap. 5. ibi, quippè qui & illam abjicere poteſt, & Can.4. ibi, poſſe diſſentire, ſi velit: & ex Concilio Senonenſi in Decreto 5. Fidei, quæ duo Concilia planè docent, hanc poteſtatem reſiſtendi huic gratiæ neceſ-*

ſa-

ſariam eſſe, ut non tollat libertatem. Altera verò pars ex ſupradictis eſt manifeſta, quia gratia adjuvans actualis non datur niſi homini actu operanti, & conſentienti; qui autem conſentit, non reſiſtit. Tantis & rationum, & ſuffragiorum præſidiis communita eſt irreſiſtibilitas gratiæ ab intrinſeco efficacis.

23. His, & alios addere placet, qui puritate Catholicæ doctrinæ integri, & ab omni errore immunes, idem diſertiſſimè docent. *Ambroſius Catharinus* cap. 8. Epiſt. ad *Rom.* gratiam ab intrinſeco efficacem exprimit his vocibus, & vocat, *motionem efficacem, cui nullus unquam reſiſtit, immo cui reſiſti non poteſt.* M. *Dominicus Soto* lib. de *nat. & grat.* cap. 11. *Solutio ergo dubitationis eſt, quòd illô tunc temporis momentô, quô Deus mecum concurrit, ſum liber, & tunc agere non renuam. Etenim dum liberè moveor, poſſum in ſenſu diviſo non agere: & tunc ceſſabit concurſus Dei. Tametſi in ſenſu compoſito contra ſe invicem pugnent: Deum agere erga me actione illâ, & me non agere.* Facultas Theologica *Univerſitatis Colonienſis* in *Compend. Theolog.* tract. 5. diſp. 9. pag. 189. edit. Colon. 1678. aſſerit, *Quòd Deus realiter, & phyſicè ad modum cauſæ phyſicæ intimô contactu efficaciter præmoveat, ac prædeterminet intellectum, voluntatem, liberum arbitrium noſtrum, ac certò, & infallibiliter prævenienti, vocantique Deo .... conſentiendum, & cooperandum, idque inſuper pro infiniti agentis Dei efficaciſſimâ voluntate, ac potentiâ ..... omninò irreſiſtibiliter.*

24. Illuſtriſſimus D. ac Mag. meus Fr. *Joannes de Montalvan* Ord. Præd. virtutis, ac ſapientiæ merito *Epiſcopus Accitanus* & *Vaſtenſis*, & *Placentinus* creatus, qui in *Univerſitate Salmantina* dum eſſet Profeſſor publicus, æternam ſibi famam, & gloriam comparavit. Hic, cujus ſumma eſt, & propter vitæ ſanctitatem, & propter facultatem ingenii, & propter doctrinæ excellentiam apud omnes auctoritas, in eadem eſt ſententia tom. 1. diſp. 3. Dub. unico §. 3. n. 51. dicens: *Notandum eſt, quòd aliud eſt, quòd nos non admittamus poteſtatem refragandi, aut reſiſtendi gratiæ efficaci; aliud autem, quòd non admittamus etiam in ſenſu compoſito gratiæ efficacis poteſtatem refragandi, ac reſiſtendi gratiæ ſufficienti; quamvis actualis reſiſtentia etiam gratiæ ſufficienti non poſſit componi cum gratia efficaci. Primum abſolutè concedimus: nam gratiam efficacem talem exiſtimamus cum D. Auguſtino, quod a nullo corde reſpuitur, & quòd nullum ei reſiſtit arbitrium. Secundum autem abſolutè negamus; & contra Calvinum conſtanter defendimus, quòd etiam in ſenſu compoſito gratiæ efficacis ſtat in nobis poteſtas diſſentiendi gratiæ ſufficienti, & illi reſiſtendi. Cùm autem gratia ſufficiens, & non efficax conſtituat libertatem in actu primo; per hoc contrà Calvinum etiam ſalvamus, quòd omnia, quæ ſe tenent ex parte actûs primi ſunt indifferentia, indifferentiâ poteſtatis, & cum utroque extremo componibilia. Quæ ex mente Calvini annotaſſe ſufficiat, ut hinc clara prædictorum locorum intelligentia, & argumenti ſolutio habeatur.* Et n. 52. *Unde ad argumentum in forma conceſſ. maj. neganda eſt*

eſt min. ad ejus probationem diſtinguenda eſt maj. auxilia, quæ voluntas nequit abjicere, aut quibus diſſentire non poteſt, non cohærent cum libertate, ſi conſtituant poſſe, & actum primum, conc. maj. ſi conſtitutum ſupponant, & purè ad operationem applicent, neg. maj. & conceſſ. min. neganda eſt conſeq. Hæc præclariſſimus, & toto Orbe celeberrimus iſte Magiſter, mei Conventûs S. *Stephani* Salmanticenſis Filius.

25. R.P.M.Fr. *Petrus Manſo* Ordinis *Eremitarum* S.P.N. *Auguſtini* Doctor Salmantinus, & poſt alias, Cathedræ Magnorum Moralium Moderator, in ſuo perilluſtri opere, *de gratia adjuvante ut contradiſtincta ab excitante* typis editò anno 1729. hanc ſententiam ſuô calculò probat, & cujus eò probabilior eſt auctoritas, & fide dignius teſtimonium, quò ſi Thomiſticam Scholam amat, etiam doctrinæ Societatis amicus eſt. Sic ergo ſcribit q.6. §.1. *Notandum eſt in præſenti aliud eſſe impedire prædeterminationem, aliud ipſi reſiſtere: & ideò Ill. Caſtell. diſp.2. q.4. diſputat de reſiſtibilitate, & q.5. de impedibilitate. Communiter in argumentis utrumque confunditur; & ſine inconvenienti ſi reſiſtentia non ſumitur ſtrictè, & ut facit ſenſum compoſitum prædeterminationis ad actum, & omiſſionis actûs: nam hæc eſt impoſſibilis. In hoc ſenſu dixit S. Auguſtinus lib. de correp. & grat. cap.4. Non eſt dubitandum, voluntati divinæ humanas voluntates non poſſe reſiſtere. Et ad Rom.9. Voluntati enim ejus quis reſiſtet? Quia nempè reſiſtere voluntati Dei eſt facere oppoſitum ejus, quòd Deus vult efficaciter: cumque ſit impoſſibilis conjunctio voluntatis Dei efficacis cum extremo oppoſito, eo quòd voluntas Dei efficax eſt infruſtrabilis: ideo eſt impoſſibilis reſiſtentia noſtra voluntati Dei efficaci. Similiter impoſſibilis eſt reſiſtentia noſtra gratiæ adjuvanti, & prædeterminanti: nam hæc derivat ab efficacia voluntatis Dei infruſtrabilitatem. Hinc fit, quòd dum à Concilio Senonenſi dicitur decreto 15. Neque enim tale eſt Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit, vel non eſt ſermo de reſiſtentia propria, ut diſtincta ab impedibilitate; vel ſermo eſt de ſola gratia excitante, & vocante, quæ propriè trahit, & moraliter allicit voluntatem noſtram. Hæc gratia eſt reſiſtibilis propriè, quia cum illa poſſumus conjungere contrarium ejus, ad quod excitat, & moraliter allicit. De hac gratia intellige definitionem Innocentii X. contra Janſenium aſſerentem in 2. prop. damnata, interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur. Non enim definitur hìc, omnem gratiam interiorem eſſe reſiſtibilem, ſed aliquam, nempè excitantem, & vocantem: nam adjuvans, & prædeterminans eſt irreſiſtibilis, ſumendo reſiſtentiam propriè, ut facit ſenſum compoſitum. Vide dicta lib. de diſt. ſtatuum q.1. §.4. Dum autem P. Auguſt. dicit: Quæcumque cauſa eſt voluntatis, ſi non poteſt ei reſiſti, ſine peccato ei ceditur, intelligendum eſt de reſiſtentia lata, prout eſt idem, ac impedibilitas: nam pro libertate ſufficiente ad peccandum, ſatis eſt poſſe impedire prædeterminationem ad materiale peccati; nec requiritur, poſſe conjungere carentiam peccati cum prædeterminatione illa. Similiter dum S. Anſelmus dixit, voluntatem D. Pauli in ſua converſione potuiſſe reſiſtere gratiæ Dei, ſi vel-*

let, exponendus de reſiſtentia lata relatè ad gratiam adjuvantem, vel de ſe ſtricta reſpectu gratiæ excitantis. Suppoſito ergo, gratiam adjuvantem, & prædeterminantem non eſſe propriè reſiſtibilem, quia ratione ſuæ efficaciæ intrinſecæ infert infallibiliter actum prædeterminatum; & ſic eſt impoſſibilis conjunctio carentiæ actûs cum prædeterminatione, in qua conſiſtit propria reſiſtentia &c.

26. At inter omnes audiendus M. *Lemos* nedum locis tract. noſtro de concurſ. præv. citatis diſp.1. Dub.3. §.4. n.48. & diſp. 6. Dub.3. §.3. n.45. verùm & tom.3. lib.3. par.1. tract. 4. cap. 18. ubi eamdem doctrinam clariſſimè ob oculos ponit, dicens: *Sed jam videamus, quàm fallaci ratione illud argumentum nitatur, & quàm firmâ, atque veraci diſſolvatur. Duplicem enim habet apertam, manifeſtamque ſolutionem. Prima eſt concedendo illud antecedens, quòd videlicet, neceſſaria ſit illa prædeterminatio voluntati impreſſa, ex firmo, ſtabilique divinæ voluntatis decreto proveniens; concedendo etiam prædeterminationem talem, ſicut & decretum in poteſtate noſtra non eſſe, ut habeatur, vel ut nobis donetur; concedendo inſuper, quòd illâ poſitâ in voluntate noſtra, illi voluntas noſtra reſiſtere non poteſt, loquendo de reſiſtentia propria, ſicut per illud verbum reſiſtere, ſignificatur. Neque enim fieri poteſt, ut illa in voluntate ponatur, & homo illi reſiſtat, quod eſt non poſſe illi reſiſtere; hoc enim verbum importat ſenſum compoſitum; imò ſi ſenſum diviſum importaret ſimpliciter, & abſolutè, non eſt in hominis voluntate potentia ad reſiſtendum propriè Deo, niſi æqualem potentiam in voluntate humana conſtituere velimus, ac in Deo, quàm neceſſe eſt habere, qui propriè alteri reſiſtere poteſt. Nec in hac potentia ad propriè reſiſtendum Deo conſiſtit, aut conſiſtere poteſt humana libertas.* Et mox: *Diſtinctæ ergo propoſitiones ſunt: voluntas efficaciter mota non poteſt reſiſtere efficaci Dei motioni, & efficaciter mota non poteſt aliud velle: prima ob duplicem rationem ſupra aſſignatam vera eſt, imò in Sacra Scriptura expreſsè tradita: ſecunda autem eſt abſolutè, & ſimpliciter falſa: quia Dei voluntas efficaciter movens vult, quòd homo velit id, ad quod à Deo movetur, & quod poſſit, id eſt, potentiam liberam habeat ad aliud volendum, quæ eſt propria ratio libertatis.*

27. Et rursùs: *Meritò quæret Theologus, in quo ſit iſta diverſitas inter non poſſe reſiſtere, vel non poſſe diſſentire Dei voluntati efficaci, & non poſſe aliud facere, vel velle, quàm quòd ipſa vult? Suppoſitô, quòd illæ duæ primæ propoſitiones negativæ concedendæ ſunt, & aliæ poſteriores negandæ; & de affirmativis oppoſitis è contrario illæ de reſiſtere, vel diſſentire negandæ ſunt; illæ autem de poſſe aliud velle, vel aliud operari ſunt concedendæ. Non enim omnibus apparet magna iſta diverſitas, cùm plerique, ut dictum eſt, pro eodem utraſque confundant. Ad hoc dicendum, quòd ſi quis diligenter advertat, magna inter propoſitiones illas differentia eſt, quam S. Thomas tum alibi, tum* 1. *p. q.*19. *art.*8. *ad* 2. *ſatis apertè inſinuavit, dum iſta verba proponit: Ad ſecundum dicendum, quod ex hoc ipſo, quod nihil voluntati divinæ reſiſtit, ſequitur, quòd non ſolùm fiant ea, quæ Deus vult fieri, ſed quòd*

fiant

ſiant contingenter, vel neceſſariò quæ ſic fieri vult. Et alibi non ſemel docet, quòd non debemus ſic dicere, Deus hoc vult: ergo hoc erit: ſed quòd ſic dicere, & inferre debemus: Deus hoc vult contingenter fieri, ergo contingenter eveniet. Ex quibus fit manifeſtum, quòd per hoc, quòd homo contingenter, & liberè operetur, cum potentia videlicet ad aliud volendum, & per hoc quòd cum actu operatur id, quod Deus vult ipſum operari, retinens potentiam ad aliud volendum, non reſiſtit Dei voluntati, imò Dei voluntati conſentit, quæ vult, quòd homo operetur, & liberè ſeù cum potentia ad aliud volendum operetur. Cùm ergo illa potentia ad aliud volendum confirmetur in homine ex efficaci illa Dei voluntate, & illi ſit conformis, neceſſe eſt dicere, quòd talis potentia ad aliud volendum non reſiſtat divinæ voluntati, cui potiùs conformatur, nec ſit potentia ad reſiſtendum propriè voluntati Dei, ſed potiùs ſit potentia ad obediendum divinæ voluntati, & ei conſentiendum. Eccè quàm manifeſtè conſtat, quòd poſſe aliud facere, quàm divina voluntas vult, quod homo faciat, non eſt poſſe reſiſtere divinæ voluntati, ſed potiùs eſt, poſſe ei conſentire, & quòd potentia ad aliud volendum, in qua ſita eſt noſtra libertas, & quam proindè homo retinet a Dei efficaci voluntate præmotus, non eſt potentia ad reſiſtendum Dei voluntati, ſed eſt potentia, quâ illi obtemperatur, & conſentitur.

28. Vulgatiſſima eſt inter Theologos hæc doctrina, quam etiam noſter *Antoninus Reginaldus* apertiſſimè tradit locis à me citatis tractatu de Concurſu prævio diſp. 1. dub. 4. §. 3. num. 27. Necnon P. *Petavius* lib. 9. cap. 15. num. 6. *Quòd ſi nihilominus in electorum poteſtate ſitum eſſe ſalutis negotium, acerrimè defendunt, quoniam decreti illius divini uſus, atque exitus libertati noſtræ, & conſenſioni illigatus eſt, quam non ſolùm certiſſimè novit acceſſuram Deus; ſed etiam omnipotentiſſimâ ſuâ voluntate, & gratiâ, cui, ſcit, humanam voluntatem non poſſe reſiſtere, ſeſe illam non ab invitis, ſed volentibus expreſſurum eſſe prævidit: cur non eadem & nos, ex Auguſtini mente, uſurpare de electione, ac prædeſtinatione ſalutis æternæ jure noſtro poterimus? Hanc enim perinde immobili decreto Dei fixam, & conſtitutam eſſe volumus, ut illius exitus in prædeſtinatorum libertate ponatur.* En nobis, non Janſeniſtarum, ſed tot virorum concentus, qui doctrinâ hinc, hinc religione, & pietate floruerunt; & intaminatæ doctrinæ SS. *Auguſtini*, & *Thomæ* acerrimi defenſores ſemper fuerunt. Si ſingularis igitur ſanctimoniæ, ſi illorum ingenii ſuper admirationem poſiti, ſi eminentiſſimæ doctrinæ rationem habeas, non poteſt ſanè non ingens videri veritatis argumentum. Et erit modò, qui dicat conſentire cum Hæreticis tot præclariſſimos viros, qui gratiæ efficacis irreſiſtibilitatem propugnant? Nullus profectò, niſi impudentiſſimus, id dicet, cùm fas non ſit, ita de tot eximiis ſapientiâ, & virtute, viris malè ſentire. Precor autem Adverſarios noſtros, ut attentè conſiderent, an illum primum ſalutarem motum in omni bono opere neceſſarium poſſint negare, donum Dei eſſe? Quòd ſi negare non poſſunt, immo nobiſcum contra Semipelagianos affirmare debent, rogo, per quem actum poſſit vòluntas noſtra

ſtra gratiæ ita primò moventi reſiſtere ? Non per ipſum motum ; non per negationem ejus , quæ ſimul cum motu ſtare non poteſt ; non per motum oppoſitum , propter eamdem rationem : ergo eſt motus voluntatis noſtræ liber , meritorius , & à Deo donatus per gratiam , cui reſiſti non poteſt . Idem intelligant de ſingulis donis Dei ; quippè eadem omnibus eſt ratio. Quid ergo difficultatis habet irreſiſtibilitas efficacis gratiæ ?

§. IV.

Vindicatur doctrina Thomiſtarum ab hæreſi ſecundæ Janſenii propoſitionis : Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur .

29. NUlla fermè controverſia his noſtris temporibus eſt, quæ vel ſuſcipiatur jucundiùs, vel exagitetur frequentiùs, quàm de *Janſeniano* ſyſtemate , quo novi ſemper excitantur tumultus , ac recrudeſcit diſcordia . Cuilibet Sapientûm conſtat ſatis , quibus malis artibus utantur *Janſeniſtæ* , ut inter *Thomiſtas* errorum ſuorum ſemina committant . Quæ non ab ipſis excogitatæ aſtutiæ , fraudes, vitilitigationes, fallaciæ ? Quibus non fœdis mendaciorum fucis , tetriſvè malitiæ coloribus , pigmentis , ſivè figmentis hanc obſcurare intendunt ? At quod magis dolendum , quæ non operosè congerunt alii , (ſed moderni dumtaxat ; antiquiores enim etſi nobis opinione contrarii , nunquam putarunt , injurium aliquid contra nos poſſe proferri) ſemper hujus Scholæ doctrinam oppugnantes , ut omnes contra ipſam convertant machinas , *Janſeniſmi* fumum , vel putidum hoc commentum , quod gratum hiſce diebus evadit, dubio rumore jactantes , ut ſimplicium perſtringant oculos ? Livorem iſti Religione mentientes , exploratiſſimum ſupponunt , & imponunt errorem ſecundæ propoſitionis, ut efficaciam gratiæ, quam nos irreſiſtibilem diximus , deprimere , ac maligno dente arrodere poſſint . At nec artificia ſua dolo , & malitiâ compoſita ipſis profutura , nec noſtris unquam obfutura confidimus; *Nos enim* (liceat uti verbis Concilii *Conſtantinopolitani* ſub *Menna* Conſtantinopolitano Patriarcha) *Apoſtolicam Sedem loquimur , & obedimus, & ipſius communicatores habemus , & commendatos ab ipſa nos condemnamus .*

30. Pro intelligentia ergo hujus controverſiæ ab ipſo *Janſenii* ſyſtemate exordiendum, quod certiori nequit ictu conteri, quàm cùm patens & apertum omnium ſubjicitur oculis . Hoc artis opus ad debellandas hæreſes , ut dixit *Tertullianus* contra *Valentinum* cap. 3 *Hunc primum cuneum congreſſionis armavimus , detectorem & deſignatorem , conſcientiæ illorum , primamque hanc victoriam auſpicamur ; quia quòd tanto impendio abſconditur , etiam ſolummodò demonſtrare , deſtruere eſt .* Duplicem diſtinguit ille delectationem , unam cœleſtem , quæ ad bonum , alteram terrenam , quæ ad malum inclinat . Utraque ab ipſo

ipſo victrix, & ſuperior dicitur; victrix, quia voluntatis conſenſum infert; ſuperior, quia majores exprimit vires, comparativè ad minorem oppoſitam delectationem. Hoc eſt præcipuum, & capitale hujus ſyſtematis dogma, cum quo cætera nexu indiſſolubili connectuntur. Audiatur ipſe lib.8. de gratia *Chriſti* cap.2. *Delectatio victrix, quæ Auguſtino eſt efficax adjutorium, relativa eſt; tunc enim victrix quando alteram ſuperat. Quòd ſi contingat, alteram ardentiorem eſſe, in ſolis inefficacibus deſideriis hærebit animus, nec efficaciter unquam volet, quod volendum eſt.*

31. Si naturam hujus delectationis inquiras? Nihil aliud eſt apud *Janſenium*, quàm vitalis animi motus indeliberatus, quo voluntas fertur in aliquod objectum tanquam ſibi jucundum, & conveniens. Sic ille lib. 4. de grat. *Chriſti* cap. 11. *Quid eſt delectari hominem juſtitiâ, vel mendacio, niſi actu aliquo in juſtitiam, vel mendacium tanquam ſibi convenientia, & jucunda moveri? Motus autem ejuſmodi voluntatis, non fit niſi actu quodam vitali..... delectatio iſta quam ad omnia opera bona S. Auguſtinus exercenda poſtulat, non eſt aliud, quàm actus quidam indeliberatus cælitus immiſſus in voluntatem, per quem ei bonum propoſitum ſuaviter placet.... Dicimus igitur, delectationem iſtam, ſeu ſuavitatem in Auguſtino celebrem, eſſe partim primum illum, & indeliberatum affectum animæ, qui actualis complacentia eſt; partim etiam & crebrò ſecundùm quòd deſiderium deliberatum dicitur, quibus anima ita ſuaviter, ac delectabiliter in bonum appetendum rapitur, ut voluntas ei actu libero conſentiat, ac bonum diligat, tantò vehementiùs, quantò fortiùs illis actibus rapitur.* Nec aliud ab ipſo intelligitur concupiſcentiæ delectatione, dicente ibi: *Delectationem, quæ conſenſum in peccata præcedit, & ſuggeſtionem ſequitur, non aliud eſſe, niſi deſiderium illicitum, indeliberatum, quo animus etiam repugnans in peccatum inhiat, vel certè primum ipſum concupiſcentiæ motum, tanquam amorem quemdam indeliberatum, per quem homini etiam invito peccare lubet, quamvis conſenſio non ſequatur.*

32. Ex motibus iſtis indeliberatis rationis advertentiam, & voluntatis conſenſum antevertentibus, oriuntur actus deliberati: ita ille dicto cap. 11. *Ut ſanè meritò S. Auguſtinus actus illos indeliberatos amoris, ac deſiderii, quibus anima ſuaviter in Deum deliberato actu diligendum ſuſcitatur, invitatur, trahitur, rapitur, nomine dulcedinis, ſuavitatis, ac delectationis deſignaverit.* Neceſſitatem hujus delectationis cæleſtis ad benè operandum agnoſcit, & probat dicto lib.4. cap.9. cujus hic titulus eſt: *Neceſſitas delectationis cœleſtis ad benè volendum, & operandum non ex natura voluntatis, ſed ex ejus pœna proficiſcitur.* Probat hoc, tum ex peccato primi hominis, quod ſine delectatione præcedente perpetratum eſt: tum ex delectatione ejuſdem, quæ in virtute & motione ex ſe victrici non conſiſtebat. *Non enim*, inquit, *dominabatur voluntati, ſed ei potiùs dominanti ſubjacebat, ut cum ipſa voluntas ageret, aut non ageret, prout ipſi videretur.* Et cap. 10. *Deerat dominatus ille delectationis, qua conſenſum libertatis in alterutram partem fle-*

flecteret. Quarè veram, & propriiſſimam neceſſitatem hujus delectationis aſſignans, ſic inquit cap.9. *Vera itaque ratio, cur cœleſtis delectatio ad actus bonos neceſſaria ſit, ex natura medicinæ, ſeu medicinalis adjutorii petenda eſt. Voluntas enim per peccatum primi hominis in libidinum imperium præcipitata eſt, ex quibus fit, ut in omnibus actionibus ante gratiam, delectatione quadam libidinoſa præeunte, ac titillante provocetur, cui conſentiendo peccat. Etenim hæc ſe habet, ut pondus, quo voluntas primi Parentis peccato læſa ad agendum neceſſariò applicatur, cum ſecundùm id neceſſe ſit, ut operemur, quod amplius nos delectat. Si enim vis gratiæ major fuerit, quàm concupiſcentiæ, neceſſe erit voluntatem rectè operari: è contra malè, ſi majores ſint concupiſcentiæ vires. Non enim æqualis delectatio ab alia æquali ſuperari poteſt.* Quarè tunc caſus in ſuſpenſo manebit *alternante delectationum fluctu*, ut loquitur ille cap.10. Et expreſſiùs cap.7. dicens: *Cœleſtis illa ſuavitas mollit viam, ut voluntas ex carnalium rerum viſco emergere poſſit, & ſe ipſam in juſtitiam diligendam figere ... Ex quo fit, ut, ſi illa deſit, voluntas veluti torpens, a c mortua nihil omnino boni amplecti poſſit*. Et cap. 9. *Quandiù in hac vita poſt acceptam gratiam militat Deo, alternante creaturæ, & Creatoris delectatione, nunc rectè, nunc perperam facit, prout Cœli, aut Terræ delectatio conſenſum ejus abripuerit*.

33. Debet ergo, ut certum, & innegabile præſupponi, quòd non aliam agnoverit *Janſenius* gratiam, quàm delectationem victricem, ut expreſsè ipſe concedit cap. 10. dicens: *Cum nulla ſit gratia operandi præter iſtam ſuavitatem Dei, niſi iſta tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creatarum ceſſerint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur*. Conſentiunt omnes ejus defenſores. *Antonius Arnaldus* diſſert. de grat. efficaci p. 4. art.6. *Nihil*, inquit, *aliud eſt efficax gratia, quàm victrix delectatio, ſeu amor Dei, quo fit, ut plus delectet quod præcepit Deus, quàm delectat quod impedit. Dionyſius Raymundus* 1.p. cap.3. art.1. pag. 105. aſſerit, *quamlibet gratiam non ſufficere ad omnem effectum producendum, ſed ejus vim, & actionem relativam eſſe ad reſiſtentiam ſubjecti*: ubi effectus nomine non intelligit operationes ſuperioris virtutis in ordine gratiæ abſolutè, ſed reſiſtentiam concupiſcentiæ ad vitandum peccatum. Quod, cùm ſit apud ipſos certum, & conſtans, nihil eſt, quòd in hoc immoremur.

34. Ita ſanè eſt, quòd *Janſenius* agnoſcit perfectiſſimam peccandi poteſtatem, quæ non ſolùm adeſt, ineſtque voluntati, quando gratiæ delectatione caret, ſed etiam quando intimâ ejus ſuavitate efficaciter trahitur; & quòd ſicut ille, qui ſub gratia ad opus bonum determinante, operatur, ſimul etiam peccare poteſt; ita quoque è contrario, qui iſtâ gratiâ deſtituitur, ſive fidelis, ſive infidelis, & peccandi tentationibus quatítur, poteſt benè facere. Sic loquitur ille lib. 8. cap. 20. Attamen ille, omneſque ejus defenſores tantùm agnoſcunt poteſtatem abſolutam ad bonum inſpectâ naturâ talis delectationis, non tamen veram poteſtatem relativam ad actualem ſuperiorem concupiſcentiam, ut eam ſuperare poſſit; in quo eſt maximus illorum error, qui, ut ſuprà vidimus,

per-

perfectè conſonat peſſimis *Calvini* erroribus. Quarè meritò damnata fuit prima *Janſenii* propoſitio: *Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus, & conantibus ſecundùm præſentes, quas habent, vires, ſunt impoſſibilia: deeſt quoque illis gratia, quâ poſſibilia fiant.* Quæ totidem verbis expreſſa legitur apud ipſum lib. 3. de gratia *Chriſti* cap. 13. *Hæc igitur omnia pleniſſimè, planiſſimèque demonſtrant, nihil eſſe in S. Auguſtini doctrina certius, ac fundatius, quàm eſſe præcepta quædam, quæ hominibus non tantùm infidelibus, excœcatis, obduratis, ſed fidelibus quoque, & juſtis, volentibus, conantibus, ſecundùm præſentes, quas habent, vires, ſunt impoſſibilia; deeſſe quoque gratiam, quâ fiant poſſibilia. Non enim minor delectatio cœleſtis eſt potens in ſenſu compoſito majoris terreſtris illam ſuperare. Vigente enim delectatione carnali*, ait ille lib. 4. cap. 9. *impoſſibile eſt, ut virtutis, & honeſtatis conſideratio prævaleat.* Quarè *Hallerius Janſenium* exponens in Diario pag. 284. colum. 2. ſic habet: *Senſus eſt, mandata Dei hominibus juſtis, qui præcepta tranſgrediuntur eſſe impoſſibilia defectu auxilii ſufficientis, quo poſſint ea adimplere, vel neceſſariam gratiam petere.* Et rurſus: *Nota, per has voces, defectu auxilii ſufficientis, non intelligi gratiam illam verſatilem, quæ modò effectum ſuum habeat, modò non habeat; ſed eam, quæ verè tribuat juſto, aut implendi præceptum, aut petendi gratiam neceſſariam ad illud implendum; ita ut per eam juſtus inexcuſabilis reddatur, quando præceptum tranſgreditur.*

35. Nullam, præter efficacem, ſufficientem agnoſcit gratiam. *Eſt enim*, inquit ille lib. 3. de gratia *Chriſti*, *paradoxum in principiis Sancti Auguſtini, quòd charitas quamvis minima ſufficiat ad quamcumque tentationem ſuperandam, vel quæcumque præcepta ſine tranſgreſſione ſervanda.* Et lib. 4. cap. 12. excluſionem gratiæ purè ſufficientis ſequentibus verbis exprimit. *Sextò hinc etiam claret, cur Auguſtinus omnem omninò gratiam purè ſufficientem, ſive ante fidem, ſive etiam poſt fidem auferat.* Hujus poſitionis fundamentum aſſignat: *Ratio perſpicua eſt*, inquit, *quia cum ei* (Auguſtino) *nulla ſit gratia operandi præter iſtam ſuavitatem Dei, niſi iſta tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creatarum ceſſerint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur, ſin autem iſta ſuperaverit, jam ſine dubio benè voluntas operabitur: quod enim ampliùs nos delectat, ſecundùm id operemur, neceſſe eſt: ſed utrumlibet fiat, non erit ſufficiens gratia, ſed vel efficax, vel ita inefficax, ex qua operatio nequidem poſſit ſequi, niſi ejus inefficacia per aliam ſuppleatur.* Immeritò hic prætermitteretur quod ſcribit *Janſenius* lib. de gratia primi hominis cap. 7. *Ipſum velle bonum, ipſum operari bonum, ipſum perſeverare in bono per adjutorium Chriſti medicinale* quo, *egrotæ, infirmæque voluntati dari debet, quæ alioquin cum quocumque adjutorio* ſine quo non, *ſeu adjutorio ſufficiente, aut congruo talem voluntatis vegetam poteſtatem poſtulante*, (id eſt, qualis erat in ſtatu innocentiæ) *nunquam in æternum volitura, aut velle poteſt.* Audiendus iterum ibidem lib. 2. de grat. Salvatoris cap. 25. cujus titulus eſt: *Divinæ gratiæ efficaciſſima natura declaratur ex eo,*

quòd

quòd nulla prorſus effectu careat, ſed eum in omnibus, quibus datur infallibiliter operatur. Cui ſimilis eſt inſcriptio cap. 27. *Duobus ſcrupulis occurritur, quomodò nulla gratia effectu careat. Item, cur Auguſtinus loquatur de ſola efficaci gratia, non ſufficiente*; in quo capite id ipſum apertè confitetur, dicens: *Nullam aliam Chriſti gratiam, nec agnoſcere potuit Auguſtinus, niſi regulas omnes fundamentales, quibus innixus naturam gratiæ medicinalis tradidit, & explicuit, velit interimere.* Præfixus etiam eſt cap. 1. lib. 3. ſequens titulus: *Tangitur natura adjutorii ſufficientis, & oſtenditur, nullum dari poſt lapſum, quin ſimul efficax ſit. Hoc enim repugnat multis principiis Auguſtini, & Eccleſiæ*: ubi ſequentibus verbis in eodem capite mentem ſuam aperit: *Per iſtam duplicis adjutorii diſtinctionem*, quo *fit actio, &* ſine quo non *fit, oſtendi videtur, gratiam ſufficientem, non ſolùm non eſſe Chriſti Salvatoris gratiam, ſed etiam totum illud adjutorii genus ita radicitus evelli, ut humana voluntas concupiſcentiali morbo læſa, & infirmata, nihil omninò boni cum eo velle, vel operari poſſit.* Et cap. ſequenti ſic ait: *Vidit Auguſtinus, hoc adjutorii genus prorſus eſſe inutile lapſorum reparationi, vel operationibus, etiamſi ad ſexcentos ſufficientiæ gradus augeretur; immò verò afferi non poſſe poſt lapſum .... Quod ſi lapſis hominibus eſt inutilis, profectò hoc ipſo, & pernicioſa eſt.*

36. Quarè extra omnem controverſiam debet eſſe, ipſum nullam agnoſcere gratiam diſtinctam à delectatione victrici, quæ actum primum, & ſecundum conſtituit. Cujus apertiſſimum teſtimonium habetur lib. 2. de grat. *Chriſti* cap. 4. dum dixit: *Hoc ipſo, quod datur* (gratia victrix) *ſimul uſus ejus, & influxus poteſtatis datur. Etenim hoc ipſum, quod ſuaptè efficaciâ facit influere facultatem .... dat etiam ſimul & poſſe, & operari.* Et cap. 25. *Gratia, & opus bonum ita reciprocantur, ut quemadmodum ex gratia data mox effectum operis conſecutum inferre ſolet* (Auguſtinus) *ita vice verſa ex defectu operis gratiam non eſſe datam.* Et in dicto cap. 4. *Alterum adjutorii genus eſt, quo, ſimul ac datum fuerit, fit effectus, & ſi non detur, nunquam fit. Nempè quia tantæ neceſſitatis eſt, ut ſine illo non poſſit effectus fieri; quia ſine illo nunc propter infirmitatem velle non poteſt.* Et ibidem cap 5. *Et proindè ad medicinale adjutorium Chriſti nullo modo poſſe pertinere, ſed ad adjutorium primi hominis, & ſanæ voluntatis eſſe referendum. Nam in eo conſiſtit eſſentialiter differentia utriuſque adjutorii, ſine quo non fit actio, & quo fit, & conſequenter ſanæ voluntatis, & infirmæ, Adami, & Chriſti.* En qualiter nullam *Janſenius* agnoſcit actualem *Chriſti* gratiam, niſi efficacem; nec ſufficientem ad medicinale *Chriſti* adjutorium pertinere. Cui conſonat, quod ſcribit lib. 10. cap. 7. *In univerſis operibus ejus* (*Auguſtini*) *non eſt veſtigium, quòd Chriſti gratia cuiquam ſit incongrua, ſed omnis congrua eſt, omnis operatur, ac perficit effectum ſuum. Omnis delectat voluntatem, & omnis hoc ipſo ad operandum effectum illum, ad quem datur, trahit.* Quarè implicat in terminis in hoc ſyſtemate, quòd detur poteſtas relativa ab actu ſejuncta, quia nempè hæc potentia eſt delectatio ſuperior, juxta quam neceſſitatur

vo-

voluntas ad benè operandum, ut fatetur ille lib. 7. cap. 5. dicens: *Cùm igitur juſtitiæ, vel peccati delectatio ſit illud vinculum, quó liberum arbitrium in juſtitia, vel peccato ita firmiter ligatur, & retinetur, ut quandiù iſto ſtabiliter poſſidetur, & conſtringitur, actus oppoſitus ſit extra ejus poteſtatem, ita videlicet, ut arbitrium non liberatum eum velle non poſſit.*

37. En clariſſimè expreſſum *Janſenii* ſyſtema, prout ab ipſo, ejuſque defenſoribus intellectum, deſcriptumque eſt. Ex quo inferes primò, nullibi expreſsè admiſiſſe gratiam ſufficientem, immò poſitivè fuiſſe ab ipſo rejectam, cùm delectationem debiliorem cœleſtem non agnoſcat realiter, & adæquatè diſtinctam à delectatione victrice, (nec alios motus gratiæ meminiſſe videtur præter delectationem) cùm, non accedente novo Dei auxilio interiori, prior gratia per ſolam oppoſitæ concupiſcentiæ imminutionem ſuperior, ac victrix fieri poſſit. Eadem quippè entitas gratiæ victrix, vel non victrix evadit, pro majori, vel minori oppoſitæ cupiditatis reſiſtentia. Et quamvis velint ipſi aliam agnoſcere gratiam parvam in ſenſu compoſito ardentioris concupiſcentiæ, hæc nuſquam conſtituit veram poteſtatem ad victoriam gravis tentationis, vel quia impar, debilior, & ideò impotens; vel quia apud ipſum hæc potentia relativa nequit ab actu ſejungi. Erit ergo illa ſufficiens, ut ipſe intendit, completiſſima, expeditiſſima, proxima ad vincendam pro hoc ſtatu concupiſcentiam ſecundùm ſe ſpectatam, ſeu abſolutè; at nuſquam conſtituet veram poteſtatem ad benè agendum in circumſtantiis ardentioris concupiſcentiæ, vel in ſenſu compoſito hujus.

38. Inferes ſecundò, non agnoſci in hoc ſyſtemate veram gratiam ſufficientem; cùm motus illi indeliberati non ſint propriè gratia ſufficiens, ſed potiùs effectus gratiæ ſufficientis. Tum, quia in eodem inſtanti, quo voluntas liberè elicit actum liberum, gratia ſufficiens eſt ſimul in voluntate efficaciter adjuta, illum producens; ſed actus indeliberatus non poteſt eſſe in eodem inſtanti, quo voluntas elicit actum liberum ſimul in eadem voluntate: repugnat enim, quòd in eodem inſtanti ſit actus indeliberatus, & liber reſpectu ejuſdem objecti; non enim conſenſus eſt aliud, quàm ipſamet pia affectio liberè continuata, quæ non liberè, ſed indeliberatè cæpta, ſeu inſpirata fuerat: ergo actus indeliberatus non eſt gratia ſufficiens, ſed realiter ab illa diſtinctus. Tum & maximè, quia gratia ſufficiens eſt verum Dei auxilium, & divinum auxilium à Deo ſolo eſt: ergo realiter diſtinguitur ab actibus indeliberatis, qui à ſolo Deo non ſunt, ſed à nobis producuntur, ut actus vitales noſtri.

39. Inferes tertiò, nullam in illis principiis dari gratiam reſiſtibilem. Duplicem quippè diſtinguit ille gratiam; victricem unam, & per ſe efficacem, quæ tollit omnem voluntatis reſiſtentiam, quæ rapit eam ſecum, & ex invita volentem, ac ſe determinantem ineffabili ſuavitate, ac poteſtate facit, ut loquitur ille lib. 2. de grat. *Chriſti* cap. 24. Alteram, quæ etſi non agat efficaciter, & perfectè quod volendum, & agendum eſt, ipſi tamen minimè reſiſtitur, cùm nuſquam privari effectu poſſit;

ſemper enim proximum effectum, quem Deus intendit, boni ſcilicet inchoati deſiderii motum conſequitur. Et dum alium ultimum plenum, & perfectum, ad quem gratia ex propria natura tendit, & ordinatur, non aſſequitur, nec etiam illi reſiſtitur, cùm propter ardentioris concupiſcentiæ obicem ſit ipſi impoſſibilis. Quod expreſsè tenet *Sambonius* diſp. 5. art. 6. *Gratia parva*, inquit, *eſt efficax ejus effectus, ad quem proximè ordinatur, & quem Deus abſolutâ ſuâ voluntate intendit: non eſt tamen efficax ejus effectus, quem Deus abſolutâ ſuâ voluntate non intendit: & ad quem ordinatur quantùm eſt de ſe ulteriùs, ſed non habitâ ratione ſubjecti reſiſtentis per majorem concupiſcentiam....... Hæc parva gratia, quæ parit deſideria parva, licèt ſit efficax ratione hujus effectus, eſt tamen ſufficiens ratione ulterioris effectus: quia quòd eum non ponat, non eſt defectu virtutis, quæ de ſe habet omnia, quæ requiruntur ad effectum iſtum ponendum, ſed ratione reſiſtentiæ ſubjecti, quia ſcilicet gratia, victrix eſt, non abſolutè, ſed comparatè dumtaxat ad minorem concupiſcentiam. Deus verò non intendit ſuâ abſolutâ voluntate ultimum hunc effectum poni in ſubjecto ſic reſiſtente.* Hæc ille: ex quibus, quæ nullâ tergiverſatione negari, nulliſve præſtigiis obſcurari poſſunt, firmum, certumque habetur, quòd error damnatus in hac ſecunda propoſitione ſtat in eo, quòd nullam agnoverit *Janſenius* in ſtatu naturæ lapſæ gratiam reſiſtibilem; cùm omnis relativè ad prædominantem concupiſcentiam ſemper ſuum habeat effectum, quo fruſtrari minimè poteſt.

40. Quæ ergo conventio lucis ad tenebras, *Chriſti* ad *Belial*, mendacii ad veritatem? Quid ex hoc Apoſtolico decreto colligi poteſt, niſi id, quod extra controverſiam eſt, & de fide tenendum? In quo doctrina Thomiſtarum communionem habet, vel minimam, cum *Janſenii* ſyſtemate? Veram agnoſcunt Thomiſtæ gratiam ſufficientem realiter diſtinctam à gratia efficaciter adjuvante reſiſtibilem à voluntate creata. Exploratiſſimum eſt apud ipſos, gratiâ ſufficiente conſtitui actum primum proximè, abſolutè, & integrè completum, & minimè gratiâ efficaciter adjuvante, quæ ſolùm ſe tenet ex parte actûs ſecundi, quamvis primum perficiat modo dicto: quæ gratia efficaciter adjuvans voluntatem minimè eſt neceſſitans; cùm voluntas auxiliis ſufficientibus inſtructa, in ſenſu compoſito prædeterminationis, ſit verè, proximè, abſolutè, & integrè ratione auxiliorum ſufficientium potens ad diſſenſum, etſi non componendum cum prædeterminatione. Sentiunt ulteriùs unanimiter, gratiam ſufficientem, ſufficientem eſſe ad converſionem perfectam, & victoriam gravis tentationis; cùm minimâ gratiâ poſſit reſiſtere voluntas cuilibet concupiſcentiæ, & vitare quodlibet peccatum mortale: ipſamque non dari ſolùm ad poſſe, ſed etiam ad agere, tametſi actum ſecundum ſe ſolâ non obtineat, ſed indigeat auxilio efficaciter determinante. Et eſt tandem indubitatum apud omnes, quòd concupiſcentiæ motus, ſeu interior delectatio terrena, quantumvis magna, non ſemper obtinet conſenſum aliquem voluntatis, cujus contradictorium eſt conſequens in *Janſeniano* ſyſtemate, in quo nulla eſt aſſignabilis ratio, cur

con-

concupiſcentia poſſit ſuo effectu privari, ad quem neceſſariò movet, ſi gratia ſemper ſuum obtinet effectum. Sicut enim ſub motione gratiæ victricis voluntas ad hoc, vel illud bonum in particulari determinatur; & delectatio ſuperior gratiæ vincit inferiorem oppoſitam delectationem concupiſcentiæ: ita viciſſim cùm prævalet delectatio ſuperior concupiſcentiæ, voluntas ſub motione hujus ad hoc, vel illud malum determinatur; cùm delectatio ardentioris concupiſcentiæ debiliorem gratiæ delectationem ſibi ſubjiciat: ergo concupiſcentiæ motus, ſeu interior delectatio terrena ſemper obtinebit conſenſum aliquem voluntatis, ſi gratia ſemper ſuum obtinet effectum. Vel clariùs: ſi enim gratia eſt victrix inquantùm ſuperat delectationem concupiſcentiæ: ergo etiam in hoc caſu eſt delectatio concupiſcentiæ, quæ vincitur; ſed hæc eſt effectus concupiſcentiæ, & aliàs ex ipſo eſt in voluntate: ergo ſequitur, quòd ſemper concupiſcentia obtineat aliquem effectum, ſcilicet conſenſum voluntatis; quod eſt hæreſis execranda *Lutheri*, & *Calvini* damnata à Concilio *Tridentino* ſeſs. 5. docente: *Concupiſcentiam minimè, non conſentientibus, nocere, & viriliter ipſi per Jeſu Chriſti gratiam repugnantibus*. Mirandum ergo ſanè, quòd aliqui, quorùm verba aſſerre, neque temporis hujus eſt, neque loci, ita acri ſtylo fædâ Janſeniſmi notâ doctrinam iſtam inurere intendant, oppoſitionis ſpeciem fingentes, ut ſibi in propria ſententia liberiùs blandiantur.

41. Sed ut vel minimus Dialecticus judicet, quàm penitùs falſum ſit, ex propoſitione damnata inferri gratiam phyſicè prædeterminantem non irreſiſtibilem eſſe, aſſumat Contradictorium propoſitionis damnatæ, quod ſanè eſt hoc: *Interiori gratiæ aliquando reſiſtitur*: ſed ex hoc antecedenti minimè infertur, interiori gratiæ efficaci aliquando reſiſti: cùm res ſit notiſſima, & extra quæſtionem in ſummulis poſita, quòd *ab amplo ad non amplum ſine diſtributione ampli affirmativè* ſit mala conſequentia: quarè non valet, *Interior gratia eſt in peccatore: ergo interior gratia juſtificans eſt in ipſo*: Et ſimiliter, *Homini nunc reſiſtitur: ergo homini ſapienti, & religioſo reſiſtitur*; quia nempè interior gratia in antecedenti non diſtribuitur, ſed accipitur, ut præſcindit ab hac, vel illa interiori gratia, & in conſequenti ſolùm reſtrictim ſumitur pro efficaci.

42. Secundò, quia cùm in materia doctrinali propoſitio indefinita æquivaleat univerſali, hæc propoſitio damnata, *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur*, æquivalet huic, *Nulla eſt gratia, cui voluntas in ſtatu naturæ lapſæ aliquando reſiſtat*: ſed ad falſitatem hujus univerſalis ſufficit, quòd detur vera gratia reſiſtibilis à voluntate: ergo falſitas propoſitionis damnatæ non exigit omnem gratiam interiorem eſſe reſiſtibilem, ſed quòd detur vera gratia reſiſtibilis. Sic communiter dicitur, & evidenter conſtat, quòd ut ſalvetur veritas hujus propoſitionis definitæ à S. *Pio* V. *Non omnia opera Infidelium ſunt peccata*, non requiritur, quòd nullum ſit opus, quod peccatum ſit, ſed ſufficit, ut vel unum opus in infideli quovis, peccati expers inveniatur.

 43. Hoc

43. Hoc tertiò convincitur,quia hæc propoſitio: *Gratiæ ab intrinſeco efficaci non reſiſtitur*, non repugnat in veritate cum iſta, *Gratiæ interiori aliquando reſiſtitur*, cùm utraque poſſit eſſe vera. Quis enim arguat ex irreſiſtibilitate gratiæ efficacis dantis agere, irreſiſtibilitatem gratiæ ſufficientis dantis poſſe: ſicut nullus Theologus verè poteſt, ex eo, quòd detur in Deo aliqua voluntas, cui non reſiſtitur, inferre irreſiſtibilitatem omnis Dei voluntatis: ſicut ergo illegitimè aliquis hoc pacto ratiocinaretur: *Voluntati Dei efficaci non reſiſtitur: ergo omni voluntati Dei non reſiſtitur*: ita prorſus inconſequens eſt hæc argumentatio: *Gratiæ ab intrinſeco efficaci non reſiſtitur: ergo interiori gratiæ non reſiſtitur*. Procedit namque ſummus Pontifex contra illos, quibus nulla gratia poſſibilitatis, tota actualitatis, quibus poſſe, & agere idem eſt; quibus nemo poteſt proximè,quin velit & agere;qui certè nullam agnoſcunt reſiſtibilem gratiam.

44. Quartò hoc clariùs, uberiùſque fulcitur reflectendo ſupra contradictorium propoſitionis damnatæ, *Interiori gratiæ aliquando reſiſtitur*. Nam in iſta propoſitione, vel ſubjectum accipitur pro omni gratia tàm efficaci, quàm ſufficiente; vel ſolùm pro gratia ſufficiente? Si hoc ſecundum, ergo ex reſiſtibilitate gratiæ ſufficientis incaſsùm opponitur, & arguitur reſiſtibilitas gratiæ efficacis. Si dicatur primum; ulteriùs rogo: vel prædicatum *reſiſtere* ſumitur ibi pro reſiſtentia ſtrictè tali, & formali, vel non? Si hoc ſecundum; ergo in prædicta propoſitione non affirmatur reſiſtentia formalis,& ſtrictè talis reſpectu gratiæ ſufficientis. Si dicatur primum: ergo datur vera,formalis,& ſtricta reſiſtentia reſpectu gratiæ ab intrinſeco efficacis, quod eſt chimæra.

45. Et tandem, quia magna, & intollerabilis foret hallucinatio, ſi ex eo, quòd una interior gratia ſit reſiſtibilis, ad omnem gratiam conſequentia traheretur: cùm veritas definita gratiæ interioris aliquando reſiſtibilis ſit independens ab irreſiſtibilitate gratiæ ab intrinſeco efficacis. Etenim veritas definita ſalvatur ſequenti ſyllogiſmo: *Gratia interior aliquando eſt inefficax; ſed gratię inefficaci reſiſtitur: ergo gratię interiorì aliquando reſiſtitur*. In quò cùm præmiſſæ veræ ſint, & verum debet eſſe conſequens: ſed in præmiſſis non importatur reſiſtentia gratiæ ab intrinſeco efficacis: ergo indipendenter à reſiſtentia gratiæ ab intrinſeco efficacis ſtat veritas ab Eccleſia definita: nec hucuſque Dialectica hanc conſequentiam bonam docuit, vel docere poteſt, *Gratiæ interiorì aliquando reſiſtitur, ergo gratiæ ab intrinſeco efficaci reſiſtitur*. Quare Doctor *Prado* Primarius Complutenſis de liber.arbitr.diſp.9. ſect.6. fatetur, ex ſecunda *Janſenii* propoſitione ab *Innocentio X.* damnata non colligi omnem interiorem gratiam reſiſtibilem, qui cùm ſit ex Schola Societatis, ad veritatem,& non ad Thomiſtarum voluntatem, & adulationem locutum fuiſſe nemo eſt, qui non credat.

46. Sed dices cum P. *Peinado* in manuſcrip. de auxiliis: *Eccleſia declaravit, voluntatem noſtram poſſe reſiſtere ei interiori gratiæ, quam Janſenius irreſiſtibilem ſuſtinebat, aliàs contra Janſenium non definiret*; ſed gratiam efficacem eſſe irreſiſtibilem aſtruebat *Janſenius*: ergo

go gratiam efficacem eſſe reſiſtibilem Pontifices declararunt. Redarguit inſtantiam evidentiſſimè Illuſtriſſimus *Caſtell*. Aſſume enim,inquit ille, cum majori Syllogiſmi poſiti hanc minorem : ſed gratiam efficacem neceſſitantem liberum arbitrium aſtruebat *Janſenius* : ergo gratiam efficacem neceſſitantem eſſe reſiſtibilem Pontifices declararunt : quod conſequens, ex præmiſſis ab ipſis conceſſis deductum, eſt penitùs falſum ; cùm Pontifices non poſſint declarare rem ex terminis repugnantem, ſcilicet, formam neceſſitantem eſſe reſiſtibilem. Aſſume iterum, inquit ille, cum majori prædicta hanc minorem : ſed gratiam efficacem ex ſe, & ab intrinſeco eſſe irreſiſtibilem aſtruebat *Janſenius* : ergo Pontifices declararunt, gratiam efficacem ex ſe, & ab intrinſeco irreſiſtibilem,eſſe reſiſtibilem : quod conſequens, ſi verum eſt, Eccleſia definivit id, quod eſſe falſum tot argumentis probant Auctores oppoſiti, ſcilicet gratiæ prædeterminanti poſſe reſiſti : Quibus nihil confutandæ Adverſariorum argutiæ opportunius.

47. Ad argumentum ergo reſpondetur,*Janſenium* duo propugnaſſe, & gratiam efficacem eſſe irreſiſtibilem, & nullam eſſe gratiam prævenientem præter efficacem:quare nullam agnoſcit reſiſtibilem.Pontifex in damnatione declaravit reſiſtibilem gratiam aliquam interiorem, quam negabat ille. Minimè tamen damnavit, gratiam efficacem eſſe irreſiſtibilem, quamvis hanc propugnaverit *Janſenius*. Undè dicendum ipſis, quod *Cyrillus Eulogio*, ut conſtat ex Actis Concilii Epheſini cap. 37. contra illos, qui *Neſtorii* hæreſis reum ipſum reprehendebant : *Qui autem Neſtorium ſectantur, eadem & ipſum ſentire contendunt, eaque ratione illos, qui minùs accuratè rem percipiunt in ſuam ſententiam abripiunt. Verùm iis, qui hoc nomine nos accuſant, reſpondendum eſt, non omnia, quæ hæretici dicunt, ſtatim fugienda, ac repudianda eſſe. Multa enim confitentur ex ìis,quæ nos quoque aſſerimus. Exempli cauſa, cum Arriani Deum Patrem omnium conditorem, ac Dominum eſſe dicunt, num ideò conſequens eſt, ut ejuſmodi confeſſiones averſemur? Sic & de Neſtorio quoque, licèt duas naturas eſſe dicat, carnis,& Verbi Dei, differentiam ſignificans (eſt enim alia Verbi, alia carnis natura) attamen unionem unà nobiſcum non confitetur.* Ita & nos dicimus, quòd non ſtatim fugienda, ac repudianda eſt gratia ab intrinſeco efficax irreſiſtibilis,quia illam admiſerit *Janſenius*,quamvis adhorreant Thomiſtæ ab illius in hac definitione Eccleſiæ errore damnato, nempè quòd nulla ſit gratia interior reſiſtibilis.

48. Ceſſent ergo totius interpretationis inſidiæ ; procul ſint hæ tendiculæ quæſtionum, dum unuſquiſque genio, & ſi non ingenio ſupra damnationem abutitur, pro ſuo illam interpretans arbitrio. Non in propoſitione damnata cum *Janſenio* conveniunt Thomiſtæ. Hoc ipſimet eruditi Auctores oppoſitæ ſententiæ, non ſilentio, ſed verbis manifeſtant. Teſtes luculentiſſimos habemus Patrem *Deſchamps* lib. 2. diſp.3. cap.5. dicentem : *At iſtud falſitatem omnem ſuperat. & ab iis cum ſtomacho videtur, quibus utraque opinio nota eſt*. Et diſp.6. cap.9. *Verè tamen mihi videor, eſſe dicturus, nullos huic doctrinæ infenſiores*

res reperiri, quàm qui poſt natam Calvini hæreſim, ex S. Dominici Ordine, aliiſque ejuſdem Sacramenti Theologis majoris eruditionis, & ingenii laude floruerunt. P. *Annatum* in reſp. ad 17. Epiſt. *Montaltii. Quem invenient Janſeniani inter Thomiſtas, qui concedat, ità neceſſarium conſenſum, quem voluntas præbet motioni gratiæ, quandiù illa inhæret, quomodò neceſſarius eſt amor beatificus, quandiù durat viſio? Quem invenient, qui dixerit, voluntatem Divina gratia prædeterminatam carere proxima ad diſſentiendum potentia?* Audiatur M. *Lorca* Ciſtercienſis diſp.21. de grat. Concluſ.2. *Nimis excedunt, qui inſuperabili contentione defendunt, phyſicam prædeterminationem, quam docent Thomiſtæ, auferre libertatem, & ſententiam, quæ illam aſſerit, nihil, aut parùm à Calvino differre: cum enim evidens ſit, eſſe S. Thomæ doctrinam, & plurium ex antiquis Scholaſticis, nulla ratione timendum eſt aliquid ineſſe periculi; ſed potius credendum eſt, eſſe fidei Catholicæ conſonam.* Audiatur & P. *Ripalda* contra *Bajum* diſp.14. ſect.5. *Appellabis pro Bajanis ad Thomiſtas aſſertores phyſicæ prædeterminationis, quos à doctrina Calviniana longè diſcedere non eſt negare.* Illuſtriſſimus *Caramuel* in Theologia fundamentali cap.1. fundament. 1. ita ſcribit: *Reſpondeo aſſignando diſparitatem inter Thomiſtarum, & Janſeniſtarum opinionem; illa enim eſt probabiliſſima, & ut talis ab Eccleſia ſæpiſſimè approbata: hæc autem à multis Pontificibus rejecta, & tandem ab Innocentio X. hæreſeos condemnata; & hoc ſufficit, ut altera defendatur, & altera non defendatnr.* Et fundamento 44. num.1104. *Cum ſubiret examen coram Alexandro VII. & aſſereret gratiam ex ſua natura efficacem, ipſo referente, eruditiſſimus P. de Cuppis Societatis Jeſu, clarus doctrina, & ſanguine, ætate venerabilis, in quo pietatem, & ſuavitatem morum ſuſpiciebamus univerſi, ſic exclamat; Gratiam ex natura ſua efficacem admittis? Ergo in hoc ſacratiſſimo conſeſſu audes tueri doctrinam, quam in Martino Luthero, & Joanne Calvino Tridentinum Concilium, quam in Michaele Bajo Pius V., & Gregorius XIII. quam in Cornelio Janſenio Vrbanus VIII. Innocentius X. & (hic autem genuflexit) Sanctiſſimus Doctor noſter Alexander VII. condemnaverunt? Tunc ego contumeliam ſentiſcens altiore voce intonui: ad quid iſtæ nugæ? Ego, ego in hoc conſeſſu ſacratiſſimo tueor, & tuebor ſine erroris formidine, ex natura ſua eſſe efficacem gratiam; huic enim veritati contra Martinum Lutherum, Joannem Calvinum Tridentinum Concilium, contra Michaelem Bajum Pius V. & Gregorius XIII. & contra Cornelium Janſenium Vrbanus VIII. Innocentius X. & Sanctiſſimus D. noſter Alexander VII. conſenſerunt.*

49. Ita ſanè: quarè huic graſſanti peſti, & certiſſimam perniciem allaturæ, occurrit Summi Pontificis auctoritas die 10. Martii anni 1653. dum in prima Congregationum, quæ præſente *Innocentio X.* habitæ ſunt, palam declaravit, nolle ſe ullum omninò præjudicium inferri doctrinæ SS. *Auguſtini & Thomæ.* Idemque *Innocentius X.* Cardinali *Pimentel* roganti, ut ad gravitatem rei attenderet, reſpondit: *Omnia maturè diſcuſſa fuiſſe, ac compertum, quinque propoſitiones nihil commune*

mune cum doctrina SS. Auguſtini, & Thomæ habere; atque prorſus expedire, ut notaretur doctrina libri Janſenii. Quod conſtat ex Diario p.6. cap.13. & cap.25. eoque certiùs, quia nulli exceptioni ampliùs locum relinquit declaratio Conſultorum, ut ſcribit Auctor Diarii pag.173. columna 2. dicens: *Omnes penè Conſultores doctrinam gratiæ per ſe efficacis, quæ maximè noſtræ Scholæ propria eſt, omnibus locis Catholicam, Orthodoxam, veram eſſe profiteri*: ſic ex quodam Thomiſticæ Scholæ Theologo. Nec veritas iſta nobis tantùm nota credenda erit, cùm anno 1655. declaraverit *Clerus Gallicanus* poſt receptum *Innocentii X.* decretum, proſcriptam *Janſenii* doctrinam non eſſe doctrinam S. *Auguſtini*, quam ille perversè, & contra mentem S. Doctoris interpretatus fuerat. Et anno 1648. *Academia Duacena* ſolemni inſtrumento declaravit id ipſum dicens: *E contra enim cenſuimus communibus ſuffragiis, humillimè ſuam Celſitudinem rogandam, ut pergat doctrinam illam Janſenianam ſeriò extirpare, quâ nequaquam docetur ſententia D. Auguſtini.* Quò ergo colore, aut quâ juſtâ ratione in dubium revocari poteſt, quod tot adeò perſpicuis documentis demonſtratur, & ulterioribus demonſtrari poteſt? Sed hoc fuſiùs proſequi erit in ſolutione argumentorum operæ pretium. Hoc ſolùm monere velim, aptiſſimam me judicaſſe, ad oſtendendam damnatam *Janſenii* hæreſim, dialecticam illam diſputandi formam, quæ ad omnes errores refellendos clariſſimis Theologis probata ſemper fuit, ut probat SS. Magiſter *Cano*, cujus vel ipſum nomen encomium eſt lib.8. cap.2. dicens: *Habet rurſum hæc diſſerendi in Schola facultas alium propoſitum ſcopum, fidei noſtræ adversùs Hæreticos defendendæ. Eſt quippe Doctoris Scholaſtici, ut Magiſter ſententiarum in prooemio ex Auguſtino tradit 14. de Trinit. cap.1. ſcire quemadmodum fides Catholica, & piis opituletur, & adversùs impios defendatur. Quòd ſi Scholæ Doctor non poſſit docere fideles doctrinam ſanam, & eos, qui ſanam non habent, redarguere, apud vulgus Theologus eſſe aliquando poterit, revera nunquam erit. Atque ob eam cauſam Scholaſticorum diſputationibus adeò ſunt hæretici infenſi, quod intelligunt, Catholicam fidem, quam expugnare moliuntur, horum ſtudio, doctrinaque muniri. Agnoſcunt ſanè Lupi Canes, eoſque odio perſequuntur: Scholæ nomen iſtis inviſum eſt, quæ lupos arcet à gregibus, & eorum inſidias porrò cavet.* Sed de his ſatis.

§. V.

Prædeterminatio ad conſenſum non pugnat cum libertate liberi arbitrii, ex quo irreſiſtibilis ſit.

50 LOngo ſermone mentem *Janſenii* expoſuimus, ut ex ſola illius lectione, veluti primo oculorum conſpectu, concipi illico poſſet mens, & error ipſius. At modò reſurgit aliâ viâ difficultas, an ſuppoſitâ irreſiſtibilitate prædeterminationis ad conſenſum, remaneat in-

volun

voluntate poteſtas ad omiſſionem? Pars affirmativa nobis eſt certiſſima, eamque omnes noſtri Thomiſtæ non minus ſolidè, quàm conſpicuè defendunt. Videndus inter alios Magiſter *Lemos* rem iſtam profundiſſimè explicans tom.1. tract.4. cap.21. Invictè, & efficaciter probatur primò, aſſumendo pro fundamento conceptum formaliſſimum libertatis. Nam eamdem habet voluntas libertatem, ſuppoſitâ prædeterminatione, ad utrumque libertatis extremum, quam habebat pro priori ad exiſtentiam prædeterminationis: cùm mediâ prædeterminatione ſolùm infallibiliter inclinetur voluntas ad unum extremum; ſed pro priori ad exiſtentiam prædeterminationis erat cum libero arbitrio libertas, & vera expedita poteſtas diſſentiendi Deo vocanti, & excitanti; licèt non repugnandi Deo efficaciter moventi: ergo & eadem remanet poteſtas ſuppoſitâ prædeterminatione. Vel aliter: Omnis potentia, quam habet arbitrium ante receptionem phyſicæ prædeterminationis, in ipſo remanet poſt illius receptionem: ſed potentia ad reſiſtendum Deo efficaciter moventi nunquam fuit in arbitrio ante efficacem Dei motionem, & ſine hac erat vera poteſtas ad omiſſionem: ergo poſt ipſam, ſine tali poteſtate, reperitur poteſtas ad omiſſionem. Ex probatione majoris vires reſumit urgentiores uterque diſcurſus. Primò: quia ex exiſtentia prædeterminationis liberum arbitrium non habet alia conſtitutiva libertatis, nec ex ipſa accipit aliquid ad conſtitutivum libertatis pertinens; cùm non conſtituat actum primum, licèt illum perficiat; ſed ſe teneat ex parte actûs ſecundi. Secundò; quia adjutorium efficienter movens, ſuperveniens potentiæ, non aufert ab ea illam integram, ac liberam facultatem, quam antea habebat; ſolùm enim facit, ut arbitrium non conjungat de facto talem diſſenſum, ſeu omiſſionem cum Deo excitante, atque vocante. Quare dixit *Auguſtinus* lib.1. contra duas Epiſt. *Pelagianorum* cap.20. loquens de eo, quod *Aſſuero* accidit: *Nunquid homines Dei, qui hæc ſcripſerunt, imò ipſe Spiritus Dei, quo auctore hæc ſcripta ſunt, oppugnabit liberum arbitrium? Abſit. Sed Omnipotentis in omnibus, & judicium juſtiſſimum, & auxilium miſericordiſſimum commendemus.* Tertiò; quia indifferentia dominii conſtitutiva libertatis eſt prædicatum eſſentiale, & intrinſecum ipſi; ſed superveniente determinatione ipſi conſentaneâ, nullum prædicatum intrinſecum perit: ergo manet cum determinatione ſuperveniente indifferentia antecedens. Et tandem; quia judicium indifferens libertatem radicat, ita ut, cùm proponitur per ipſum practicè objectum indifferens, nulla poſſit eſſe neceſſitas, ut diximus diſp.1., & rem callentibus notum eſt; ſed prædeterminatio, etſi irreſiſtibilis ſit, non impedit, quòd intellectus voluntati proponat objectum cum indifferentia: ergo eadem remanet libertas poſt gratiam phyſicè prædeterminantem, quam habebat arbitrium ante illius receptionem. Hoc enim eſt excellens, & mirabile hujus invictiſſimæ gratiæ, quòd humanæ voluntatis arbitrium à Deo trahitur, magnâ tamen, & invictâ efficaciâ, cui humana voluntas licèt libera, non poteſt non acquieſcere, non quidèm, ut coacta, ſed ut efficaciter præmota, & tracta, incolumi libertatis ſuæ indifferentiâ.

51. Se-

51. Secundò eadem veritas monſtranda eſt; ſed ad majorem ejus evidentiam, non aliundè, quàm ex fundamento priùs poſito procedendum eſt. Cum prædeterminatione conſensûs datur vera libertas, quæ ſit poteſtas diſſentiendi,& non fruſtrandi prædeterminationem;eſt enim ipſa ab intrinſeco efficax: ſed poteſtas reſiſtendi reſiſtentiâ formaliter ſumptâ, eſt poteſtas fruſtrandi prædeterminationem, cùm fruſtretur reſiſtentiâ formaliter ſumptâ: ergo & cum prædeterminatione conſensûs datur vera poteſtas diſſentiendi, quæ non ſit poteſtas reſiſtendi prædeterminationi. Idemque argumentum fit reſpectu decreti Divini: Cum decreto Divino,ab intrinſeco efficaci de exiſtentia conſensûs, ſtat libertas,quæ ſit poteſtas diſſentiendi,& non reſiſtendi decreto: ergo eadem infallibili conſecutione deducitur, quòd cum prædeterminatione irreſiſtibili conſensûs, datur vera poteſtas diſſentiendi, quæ non ſit poteſtas reſiſtendi prædeterminationi.

52. Hoc apud omnes ut certiſſimum æſtimari debet. Et quidèm primò innegabile eſt ab omnibus Thomiſtis aſſerentibus, fuiſſe in *Chriſto* Domino ſtrictum, & rigoroſum præceptum, cum D. *Thoma* 3. p. q.37. art.2. quod probat ex illo *Joann.* 10. *Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. Hoc mandatum accepi à Patre meo.* En ubi datur in *Chriſto* rigoroſum præceptum præcedens, & infallibiliter inferens mortem, nec non incompoſſibile cum omiſſione mortis, & irreſiſtibile à voluntate *Chriſti* Domini; & tamen liberè adimplevit præceptum, potuitque mori, vel non mori, ſeu omittere actum, qui erat præceptus, ut teſtatur D. *Auguſtinus* lib.4. de Trinitate cap.18. de *Chriſto* loquens: *Qui potuit non mori, ſi nollet; proculdubio, quia voluit, mortuus eſt*: ergo nec opponitur libertati, quòd prædeterminatio præcedat, & infallibiliter inferat conſenſum, ſitque irreſiſtibilis à voluntate creata. Secundò; quia in Angelis fuit vera libertas, veràque libertate operantur id, quod eis per præceptum præcipitur, ſicut dum Archangelus *Gabriel* fuit ad Beatiſſimam Virginem miſſus, & *Raphael* ad *Tobiam*; & tamen fuit ipſis impoſitum rigoroſum præceptum infallibiliter inferens actum, irreſiſtibile ab ipſis, & incomponibile cum carentia prædicti actûs: ergo quòd prædeterminatio ſit hujuſmodi non deſtruit libertatem. Tertiò id videre eſt in voluntate Dei efficaci, cum qua componitur libertas; quin detur poteſtas reſiſtendi voluntati efficaci Dei. Et tandem in alienis principiis, voluntas ſub auxilio, ſub quo præviſa eſt conſenſura, poteſt diſſentire, & omittere conſenſum, non tamen poteſt falſificare ſcientiam conſensûs; quia ad hoc non ſufficit poſſe ad diſſenſum, ſed requiritur conjunctio diſſensûs cum ſcientia affirmante conſenſum: ergo pari jure voluntas prædeterminata ad conſenſum poteſt diſſentire, & liberè ponere omiſſionem conſensûs, etſi ſit eſſentialiter impotens reſiſtere prædeterminationi, vel componere prædeterminationem cum diſſenſu. Niſi fortè velint,quòd non pereat libertas in conſpectu ſcientiæ mediæ, immutabilis, irreſiſtibilis, & inimpedibilis, & pereat in conſpectu Divini decreti.

53. Tertium pro hac concluſione argumentum proponitur;ſed dictis probatiſque ulteriùs inſiſtimus;quia hæc poteſtas reſiſtendi prædeterminationi, non ſolùm eſt poteſtas nulla,ſed chimærica, & impoſſibilis. Eſt poteſtas nulla,cùm non aſſignentur vera extrema libertatis:non enim talia ſunt actus,& carentia actûs,ut conjuncta,vel ut reſiſtens prædeterminationi.Primò,quia libertas contradictionis verſatur circa extrema contradictoriè oppoſita; ſed omiſſio conſensûs conjuncta cum prædeterminatione, vel ipſi reſiſtens, non eſt extremum contradictoriè oppoſitum conſenſui prædeterminato; etenim lumine naturali notum, & perſpectum omnibus eſt, duo extrema contradictoriè oppoſita non poſſe ſimul deficere, ne falſum reddatur illud principium, *Quodlibet eſt, vel non eſt*: ſed conſenſus prædeterminatus, & carentia conſensûs conjuncta cum prædeterminatione poſſunt ſimul deficere: cùm, Deo hominem non prædeterminante ad conſenſum, & deficeret conſensûs prædeterminatus, & omiſſio conſensûs conjuncta cum prædeterminatione: ergo hæc extrema non poſſunt aſſignari, ut vera extrema inſpecta à libertate contradictionis. Secundò, quia idem debet eſſe extremum libertatis contradictoriè oppoſitum conſenſui, dum exiſtit prædeterminatio,quod erat conſenſui contradictoriè oppoſitum pro priori ad prædeterminationem; quia ſignum prædeterminationis, ſicut non variat, ut ſuprà diximus, eſſentialia prædicata libertatis, ita nec extrema libertatis diverſificat, aut diverſa facit: ſed in ſigno priori ad prædeterminationem omiſſio conjuncta cum prædeterminatione non erat extremum libertatis contradictoriè oppoſitum conſenſui, cùm illud ſignum non ſit ſignum prædeterminationis: ergo non poſſunt aſſignari, ut vera extrema libertatis contradictionis conſenſus,& omiſſio conſensûs, ut eſt formalis, & poſitiva reſiſtentia prædeterminationi.

54. Quartò probatur concluſio: Prædeterminationem eſſe irreſiſtibilem eſt eſſe inconjungibilem cum diſſenſu: ſed rectè componitur,quòd prædeterminatio ſit inconjungibilis cum diſſenſu, & quòd conjungatur cum libertate, & poteſtate diſſensûs; ergo rectè componitur irreſiſtibilitas formalis prædeterminationis cum libertate voluntatis. Minor probatur: Poteſtas, quæ eſt realiter ſeparabilis, & diſtincta à diſſenſu,dari poteſt abſque eo, quòd exiſtat diſſenſus; ſed poteſtas diſſensûs eſt realiter ſeparabilis, & diſtincta à diſſenſu, & ideò conſenſus repugnans diſſenſui conjungitur cum poteſtate diſſensûs: ergo etſi prædeterminatio ſit inconjungibilis cum diſſenſu, rectè poteſt cum prædeterminatione conjungi poteſtas ad diſſenſum.

55. Si quis fortè dixerit, poteſtatem ad diſſenſum eſſe conjungibilem cum prædeterminatione, cui etſi actu non reſiſtatur, eſt tamen verè reſiſtibilis; hic vim, & efficaciam argumenti facti non effugiet. Primò; quia gratia, quam PP. docent, & eſt definita contra *Janſenium* eſſe reſiſtibilem, eſt illa, cui aliquando reſiſtitur; ſed gratiæ ab intrinſeco efficaci juxta ſolutionem nuſquam actu reſiſtitur: ergo non eſt reſiſtibilis. Secundò; quia ſi prædeterminato eſset reſiſtibilis, & arbitrium à Deo motum, & excitatum poſſet cum illa motione effi-

efficaciter movente conjungere reſiſtentiam, aliquando hanc conjungeret; non enim haberet aliquid, à quo impediretur, quin de facto conjungeret. Sic videmus, quòd licèt liberum arbitrium verè motum, & excitatum poſſit diſſentire, ſeu reſiſtere Deo excitanti, atque vocanti, poſſitque cum eo conjungere diſſenſum; ab adjuvante tamen gratia efficaciter ipſum movente ad conſenſum detinetur, ne de facto, ſicut poteſt, diſſentiendo reſiſtat: hoc enim illa efficax adjuvans gratia efficit, quòd cùm arbitrium poſſit diſſentire, poſſit reſiſtere, & poſſit cum Deo excitante diſſenſum conjungere; non tamen diſſentiat, non reſiſtat, nec talem diſſenſum conjungat: ſed juxta ſolutionem gratiæ ab intrinſeco efficaci actu nuſquam reſiſtitur: ergo poteſtas reſiſtendi prædeterminationi eſt omninò impoſſibilis. Tertiò, quia potentia ſolùm reſiſtit, & poteſt reſiſtere medio ſuo actu; ſed actus, qui ſit reſiſtentia formalis prædeterminationi, eſt impoſſibilis: cùm hæc duo ſint incompoſſibilia, Deus efficaciter movet arbitrium, & arbitrium non movetur, quod ſignificare voluit S. *Thomas* in teſtimoniis ſuprà citatis: ergo prædeterminatio, cui actu reſiſti non poteſt, nec poſſibiliter reſiſtibilis eſt. Ratio autem omnium graviſſima, & quæ omnes ſuprà dictas comprehendit, eſt, quia ipſum non reſiſtere Deo vocanti eſt donum Dei: Deus autem dat *non reſiſtere* per gratiam efficacem: undè huic non poteſt reſiſti; non enim reſiſti poteſt ei medio, per quod Deus dat ipſum *non reſiſtere*. Undè in omnium principiis, & in quocumque conſiſtat efficacia gratiæ juxta diverſas Catholicorum opiniones, debet ſemper eſſe verum, quòd gratiæ efficaci, quatenùs efficax eſt, reſiſti non poteſt. Quod ſanè eſt illud D. *Auguſtini* ineluctabile argumentum ſequentibus verbis lib. de corrept. & gratiâ cap. 14. propoſitum. *Nunquid ille poſſet adverſari voluntati Dei, & non potiùs ejus facere voluntatem, qui in corde ejus operatus eſt per Spiritum S., quo indutus eſt, ut hoc vellet facere & dicere?*

56. Hæc eſt propria, ſtricta, & formalis gratiæ ab intrinſeco efficacis irreſiſtibilitas; quam non ex propria aſſumo ſententia, ſed ex noſtris Thomiſtis edoctus, ut verè poſſim dicere: Secutus ſum loquendi modum, doctrinamque majorum, quibus hæc conſequentia neceſſaria viſa eſt: *Si vis gratiæ inſuperabilis eſt; ergo irreſiſtibilis eſt* Quod elucеſcet magis revocando in memoriam, quæ ſuprà diximus diſp. 2. Dub. 3. §. 1. Primò; quòd non eſt idem, hominem adjutum efficaci gratiâ poſſe *diſſentire*, ac poſſe *reſiſtere* efficaci gratiæ: nam poſſe *diſſentire* ſignificat actualem potentiam ad diſſenſum diviſum à gratia efficaci; poſſe verò huic *reſiſtere*, ſignificat actualem potentiam ad reſiſtentiam conjunctam cum efficaci gratia. Undè homo gratiâ efficaci adjutus poteſt quidèm *diſſentire* potentiâ conjunctâ cum gratia efficaci; non tamen poteſt *reſiſtere* gratiæ efficaci. Secundò, quòd *reſiſtentia, non reſiſtentia, conſenſus, diſſenſus*, non dicuntur reſpectu adjutorii efficacis ad actum, ſed reſpectu excitationis, & vocationis divinæ. Videatur locis ſuprà citatis Magiſter *Lemos*, vir ille, qui tantâ abundavit famâ, & ſupra famam eruditione, & in celeberrima de auxiliis diſputatione, magnopere deſudavit, ut cardinem ipſum tam difficilis concordiæ elucidaret.

Hic difficultatem iſtam exponens quoad *diſſentire* lib.4.p.2.tract.4.c.25. n.334. ſic rem explicat. *Aliud eſt enim, quòd habens auxilium efficax poſſit diſſentire Deo vocanti, & excitanti, quod veriſſimum eſt, & in terminis Concilium definit: per quod & Calvino perfectè contradicit, qui contendebat, habentem efficacem motionem, nullô modô poſſe Deo, & ejus vocationi diſſentire, nec ad id libertatem habere; & aliud quòd doceat Concilium, habentem efficax auxilium poſſe eidem auxilio efficaci diſſentire, quod Concilium Sacrum non docuit, ut noſtro primo libro ſatis oſtendimus, & adhuc infra hoc libro magis apertè monſtrabimus: immo docet, quòd eidem Deo vocanti, & excitanti, cui motum efficaciter à Deo arbitrium aſſentitur, eidem inquam vocanti, & excitanti diſſentire poteſt, ſi velit, id eſt ita efficaciter movetur à Deo ad aſſentiendum cum ſua plena libertate, quòd liberè vult aſſentire Deo vocanti, & excitanti, & ita liberè, quòd ſi vellet, poterat non aſſentire, ſed diſſentire eidem vocanti, & excitanti Deo, in quo ejus plena ſalvatur libertas, & iſte eſt ſenſus à Sacro Concilio intentus; in quo etiam ſenſu præmiſerat in cap. 5. quòd adjutus homo efficeret gratiâ adjuvante ad recipiendam Divinam inſpirationem: ita eam liberè recipit, quòd ſi vellet, eam poſſet non recipere, ſed abjicere: qui etiam eſt ſenſus traditus, & intentus à Concilio, ut noſtro primo libro cap.134. citato jam antea tradidimus, deindè omittimus, quod etiam ibi tetigimus, etiam verum eſſe, quòd arbitrium recipiens, jam ſuô conſenſu inſpirationem poteſt abjicere, & cum illa oppoſitum conjungere diſſenſum, non autem conſenſum, quô illam recipit: cum qua eſt manifeſtum non poſſe conjungere diſſenſum contrarium.* Rem elucidat quoad *reſiſtere* d. lib. 4. par.2. tract.4. cap.40. n. 704. ſequentibus verbis: *Conſultò diximus, quòd nec eſt in poteſtate activa hominis, vel ſe diſponente ad illud tale auxilium efficax, quia ſecundùm aliam rationem jam ſupra hoc libro ſatis expoſitam tractatu de auxilio ſufficienti cap.15. aliquô modô dicitur eſſe in noſtra poteſtate auxilium efficax: in quantùm, videlicet, ſi homo ſufficienter adjutus non reſiſteret, nec impedimentum apponeret oblationi auxilii efficacis, Deus, qui illud offert in collatione auxilii ſufficientis, ſicut incepit, ita & dando illud, quod incepit, perficeret. Quòd ſi de facto homo illud non recepit, ex defectu ſuo eſt: quia ei ponit impedimentum, ut ibi explicatum fuit. Secunda autem pars minoris expreſsè traditur in Scriptura, quæ docet, voluntati Dei, nimirùm efficaciter volenti, ſeù efficaciter operanti, arbitrium hominis non poſſe reſiſtere; ut eſt illud ad Rom.9. Nec eſt, qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati, operanti ſcilicet efficaciter, & per efficacem motionem ſuam. Quòd ſi motioni Dei efficaci, ſive auxilio habenti efficaciam, ut venit à Deo, poſſet arbitrium reſiſtere; utique voluntati Dei per illud efficax auxilium operanti, poſſet reſiſtere, ut eſt apertiſſimum: quod tamen Apoſtolo citatis verbis contradicit. Igitur manifeſtum eſt ex divina Scriptura, quod efficaci auxilio divino, ut venit ab efficaci Dei voluntate, non poteſt liberum arbitrium reſiſtere. Cùm ergo, ut oſtenſum eſt, illa tria, quæ in majori, & minori propoſitione*

tione habentur, ſint non quomodolibet certa, ſed ſint certa in Philoſophia naturali, in Theologia, immo ex Scriptura ipſa divina deducantur; quomodò ex tanta, ac tam magna certa veritate inferri poteſt illud conſequens, quod ſupremam continet falſitatem contra omnem Philoſophiam, Theologiam, immo contra ipſam fidem militantem, qualis eſt, hominem in ſua converſione, ac aliis ſalutaribus operibus non habere libertatem? Non enim fieri poteſt, ut ex majori, & minori vera, & de fide certa, inferatur concluſio falſa, & contra fidem: quis hoc dicat? Et tamen proculdubiò hoc reipſà illò ſuò argumentò iſti Patres prætendunt. Igitur nullum eſt illud argumentum. Non imparia docuerunt ante, & poſt ipſum, & alii nobiles Scholæ noſtræ optimates, à quibus referendis brevitatis causâ ſuperſedeo. Videndi Illuſtriſſimus *Caſtell.* de *libero arbitrio* diſp. 2. qui fuſiſſimè ſcripſit omninò ad noſtrum, ac totius hujus quæſtionis doctrinæ ſenſum q. 4. Doctor *Euſebius de lòs Rios* Primarius Complutenſis lib. 2. de *libertate ad meritum* diſp. 2. par. 2. Dub. unic. §. 3. nec non communiter omnes Scholæ noſtræ Doctores, tam Salmanticenſes, quàm Complutenſes eliquatiſſimam gratiæ ab intrinſeco efficacis doctrinam tradentes, quibus libenter ſubſcribo. Si qui autem adhuc contra nos ſteterint, quibus hæc ſententia diſpliceat, ipſos oro, ut non ſtatim velint noſtra placita damnare, ſed efficaci aliquâ argumentatione refellere. *Ego enim* (ut aliquando ſcripſit M. *Cano* lib. 8. cap. 5.) *etſi non is ſum, qui nihil unquam falſi approbem, ſed ea, quæ diſſero tamen, non arroganter præjudico, nec revoco ad arbitrium meum, ſed vel Sanctorum teſtimoniis, vel ratione probabili, conſentaneâque confirmo. Sic jure, ac meritò poſſum à viris doctis poſtulare, ut de me nonniſi causâ cognitâ judicent. Quòd ſi rationibus, quibus ego ducor, falſam me habere ſententiam doceant, gratiſſimè accepturus ſum. Ut verò ſine argumentis quiſquam ſolâ me aſſeveratione vincat, fieri certè vix poteſt.* His namque apertè dicam, quòd *Hieronymus* Epiſt. ad *Ctheſiphontem* dixit *Pelagio*: *Fruſtra blaſphemas nos liberum arbitrium condemnare, damnetur ille, qui damnat.* Et lib. 3. *contra Pelagianos*: *Ergone*, inquit, *liberum tollo arbitrium, quia in tota diſputatione mea, nihil aliud egi, niſi ut omnipotentiam Dei cum libero arbitrio conſervarem?*

§. VI.

Solvuntur Argumenta.

57. ET primò objicies Concilium *Senonenſe* in Urbe Pariſienſi contra inſurgentes Lutheranos ſub Emin. *Antonio à Prato* Archiepiſcopo Senonenſi, tempore *Clementis VII* anno *Chriſti* 1528. decreto 15. definiens: *Neque tamen tanta gratiæ neceſſitas libero præjudicat arbitrio, cùm illa ſemper ſit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non ſtet ad oſtium, & pulſet, cui ſi quis* ape-

aperuerit januam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo. Nec denique tale ſit hujuſmodi Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit. Ex quibus verbis ſequens conficitur argumentum: Concilium definit, auxilio Dei trahentis poſſe voluntatem reſiſtere; ſed auxilium, de quo loquitur, eſt auxilium gratiæ ab intrinſeco efficacis, aliàs *Lutheri* doctrinam minimè damnaret: eſt namque mala conſequentia; *Auxilio ſufficienti poteſt reſiſti: ergo auxilium efficax libertatem non deſtruit*: ergo auxilium efficax eſt reſiſtibile. Secundò; quia auxilium, quod docet reſiſtibile, eſt auxilium Dei trahentis: ſed hoc auxilium eſt juxta Divum *Auguſtinum* auxilium efficax; cùm lib. 1. contra 2. Epiſt. *Pelagii* cap. 19. de eo intelligat illud *Joann. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum*: ergo auxilium efficax juxta Concilium eſt reſiſtibile.

58. Quidquid alii de auctoritate hujus Concilii Provincialis ſentiant, decretum non averſamur, ſed libentiſſimè illud amplectimur, & recipimus. Etenim ſi non certum ex ipſo, probabiliſſimum tamen pro gratiæ ab intrinſeco efficacis, & liberi arbitrii concordia, argumentum promitur. Pro cujus intelligentia obſervandum primò, Concilium damnare errorem *Lutheri*, & aliorum, concordiam liberi arbitrii cum gratia ita atrociter oppugnantium, ut non inſidiosè, & occultè, ſed apertè docerent, cuncta, quæ ab homine fiunt, neceſſariò fieri: nec in hominis eſſe poteſtate, vias ſuas bonas facere. Conſtat ex his, quæ habet eadem Synodus in Præfatione: *Erravit Pelagius, dum ad vitam beatam comparandam, minimè neceſſariam putat Divinam gratiam. Sed ad id ſufficere cenſet liberum arbitrium, ſi modò ad ſuæ Divinæ legis cognitio....* Et infrà: *Quapropter qui hominem operari benè, & ſalutem conſequi arbitratur abſque gratia, aut primatum boni operis libero arbitrio adſcribit, non gratiæ, Pelagianus cenſendus eſt &c. At Lutherus metuens liberum arbitrium cum Pelagio nimis efferre, omne bonum opus quod eſt in homine, Deo tribuit, & divinæ gratiæ, nihil prorſus libero arbitrio; ſicque tollens omnino liberum arbitrium, factus eſt Manichæus dum refugit eſſe Pelagianus.* Quarè nè vanæ cujuſdam libertatis prætextu latiùs cancer hic ſerperet, & nè tam dirum, ac peſtilens venenum à fidelibus hauriretur, illud decretum promulgavit. Hoc oſtenditur ex primis ejus verbis. *Etſi nulla penè ſit tam aperta Catholica veritas, nullus tam manifeſtus Sacræ Scripturæ locus, quem non Hæretici ſuis cavillis, & tergiverſationibus eludant; nulla tamen in re, tam impudenter, tantaque rei Criſtianæ jactura debacchati ſunt, quàm in exterminando, profligandoque libero arbitrio.* Hinc colligitur, locutum fuiſſe de gratia ab intrinſeco efficaci: nec enim *Lutherus* adeò inſanæ mentis fuit, ut gratiam moraliter prævenientem dixerit unquam tollere libertatem; cùm moralis excitatio, ſolùm in agentibus liberis poſſit inveniri. Hoc ſuadent ſequentia verba: *Neque enim liberum arbitrium aſſerentes, divinam excludimus propterea gratiam, quod illi falsò toties imponere non verentur, atque hoc fumo credulorum mentes perſtringere.* Qui idem ſenſus manifeſtus habetur in poſterioribus decre-

cre-

creti verbis. *Trahit quidem Deus, ſed in ejus odorem currimus, non vi, non unco raptamur. Prædeſtinat, eligit, vocat... Et licèt attingat à fine uſque ad finem fortiter, diſponit tamen omnia ſuaviter*: quibus verbis *Prædeſtinandi, eligendi, vocandi*, invictiſſima gratia inſinuatur; & ſequentibus ejuſdem gratiæ ſuavitas.

59. At licèt Concilium hæreſim *Lutheri* arbitrii libertatem prorſus auferentem damnet, gratiamque efficacem cum libertate compoſitam propugnet; non hanc reſiſtibilem dicit, ſed gratiam ſufficientem. Quod ſanè explicant verba immediatè ſequentia. *Quoties enim Dominus voluit congregare Filios Jeruſalem, ſicut Gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluerunt? Matthæi* 13. *Fruſtra certè Stephanus Act.* 7. *Judæos duræ cervicis, & incircumciſi cordis argueret, qui ſemper Spiritui Sancto reſiſterent: fruſtra Paulus* 1. *ad Theſſalonicenſes admoneret, Spiritum ne extinguerent, ſi divinis inſpirationibus homines inevitabiliter raperentur*: utramque enim gratiam, & intrinſecè efficacem, & ſufficientem, inſpirantem, excitantem, & illuminantem dari affirmat, ut libertatem cum gratia efficaci compoſitam, per poteſtatem reſiſtendi auxilio ſufficienti declaret, ac ſi ita argueret: *Datur gratia inſpirans, illuminans, excitans, & ſufficiens reſiſtibilis à voluntate: ergo datur vera libertas cum gratia ab intrinſeco efficaci*: fruſtra enim excitaretur morali ſuaſione, quin tandem operaretur ſimplici infallibilitate: ergo ſolùm reſiſtibilitatem ſtatuit Concilium reſpectu gratiæ ſufficientis. Quod & ipſi Adverſarii fateri tenentur; nam Concilium loquitur de gratia illa fulciente, & contingente voluntatem, quâ voluntas in Deum converti poteſt, Deo appropinquat, & ſe præparat ad gratiam, & cui reſiſtere poteſt voluntas: ſed hæc eſt gratia purè ſufficiens, cùm non poſſit eſſe gratia ab intrinſeco efficax; nam huic gratiæ, etſi ab extrinſeco efficaci, voluntas, in ſenſu compoſito illius, reſiſtere non poteſt; etenim eo ipſo, quòd ei reſiſteret, efficax non eſſet, cùm ſit efficax per ipſum conſenſum, & non aliter: ergo Concilium gratiam reſiſtibilem agnoſcit gratiam ſufficientem, non tamen adjutorium efficax, quod intendit componere cum libertate, & eo *Lutherus* objurgatur, quod præter gratiam efficacem, non aliam actualem dari confiteretur, quæ ad illam nos præpararet; ideòque omnem gratiam excitantem, quâ præpararetur homo, deteſtaretur. Quarè quæſtio non ibi erat de gratia efficaci Thomiſtica, ſed de efficaci in ſenſu *Lutheri* jam priùs damnata: gratiam enim efficacem Thomiſticam admiſiſſe, conſtat ex eo, quod Concilium dicit in Præfatione, in bonis operibus *liberum arbitrium operatur & gratia; primo tamen & principalius gratia. Quapropter qui.... primatum boni operis libero arbitrio adſcribit, non gratiæ, Pelagianus cenſendus eſt*. Tum quia in citato decreto 15. dicat, quòd *voluntas interiori quodam & occulto ſecretioris inſpirationis afflatu contacta, ſe ſe convertat in Deum*: qui interior occultus ſecretæ inſpirationis contactus, efficax eſt & præveniens voluntatis conſenſum, nè, ut loquitur S. *Auguſtinus* de Præd. SS. cap. 2., *quaſi componat homo cum Deo, ut partem Fidei ſibi vindicet; atquè illi partem relinquat; &*

quod

quod eſt elatius , primam tollat ipſe , ſequentem det illi : Ex quibus facilè explicatur mens Concilii ; contra cujus manifeſtam vocem clamant, & nobis objiciunt Adverſarii ; quod in dicto Concilio legitur conſtitutum .

60. Eadem reſponſione diſſolvitur argumentum ſecundo loco factum num.56. , cui pariter reſpondetur, quòd & auxilium ſufficiens trahens dicitur , dum moraliter excitat : ſicut & *Joann.* 12. dicitur : *Ego, ſi exaltatus fuero à terra , omnia traham ad me* , quæ tractio intelligitur mediâ gratiâ ſufficienti , quâ Deus omnem hominem venientem in hunc Mundum illuminat . Cujus ratio eſt , quia Concilium infert , reſiſtentiam dari huic auxilio trahenti , quia poteſt voluntas reſiſtere voluntati Dei : ergo ſolùm loquitur de effectu voluntatis reſiſtibilis Dei : ſed auxilium, quod eſt effectus voluntatis reſiſtibilis ſolùm eſt auxilium ſufficiens : ergo Concilium loquitur de auxilio moraliter trahente, ſeu ſufficiente . Vide *Auguſtinum* tract.20. in *Joannem* rem hanc egregiè, & luculenter explicantem .

61. Si autem reſiſtentia in prædicti Concilii decreto referatur ad auxilium efficax , nihil cunctamur dicere , & reſpondere ad utramque objectionem cum M. *Lemos.* tom. 1. tract. 4. cap. 13. quòd loquitur de potentia ad reſiſtendum non propria , ſed ampla , quæ eadem eſt , ac potentia ad aliud volendum , quàm id , ad quod moveat efficax motio Dei ; hæc enim potentia ad aliud volendum manet cum tali motione efficaci , licèt aliud actu velle cum illa non compatiatur , ut S. *Thomas* docet q. 23. de verit. art. 5. in quo ſenſu explicat ſapientiſſimus iſte M. D. *Thomam* quodlib. 1. art. 7. ad 2. dicentem ; *quòd Deus movet omnia ſecundùm modum eorum , & ideo divina motio à quibuſdam participatur cum neceſſitate , à natura autem rationali cum libertate ; propter hoc quòd virtus rationalis ſe habet ad oppoſita. Et ideò ſic Deus movet mentem humanam ad bonum , quòd tamen poteſt huic motioni reſiſtere* , ſequentibus verbis : *Reſpondetur , nec Concilium , nec S. Thomam aſſerere , quòd auxilio efficaci poſſit reſiſtere homo , undè poſſunt de excitante , & inefficaci motione intelligi , vel de efficaci in ſui principio quando incipit inſpiratio excitans , antequam mens fortiori auxilio moveatur ; tali enim poteſt reſiſtere homo: vel loquuntur de potentia ad reſiſtendum non propria, ſed ampla , quæ eadem eſt , ac potentia ad aliud volendum quàm moveat efficax Dei motio ; hæc enim potentia ad aliud volendum manet cum tali motione efficaci , licèt aliud velle cum illa non compatiatur , ut S.Thomas docet q.23.de verit. art.5.* Hæc ille: ubi nihil immorandum nobis eſſe video .

62. Secundò objicies D. *Auguſtinum* lib. 3. de liber. arbitr. cap.18. dicentem : *Quæcumque cauſa eſt voluntatis , ſi ei reſiſti non poteſt , ſine peccato ei ceditur* : ergo cùm eadem ratio ſit de peccato , ac de merito , ſi gratia prædeterminans eſt irreſiſtibilis , dum movet ad bonum , ſine merito ei ceditur . Secundò D. *Anſelmum* ad illa verba *Matthæi* 6. *Fiat voluntas tua* , qui loquens de gratia efficaciſſima , quâ *Paulus* converſus eſt , dicit . *Licèt percuſſus fuerit Paulus , tamen voluntas ejus libera erat ,*

erat, ut reſiſteret, ſi vellet: ergo juxta S. *Doctorem*, ut voluntas *Pauli* libera eſſet, gratia illa efficaciſſima reſiſtibilis erat. Tertiò argumentum ſumere iterum videtur robur validiſſimum ex auctoritate D. *Thomæ* dicentis 1.p. q.62. art.3. ad 2. *Dicendum, quòd omnis forma inclinat ſuum ſubjectum ſecundùm modum naturæ ejus. Modus autem naturalis intellectualis naturæ eſt, ut liberè feratur in ea, quæ vult: & ideo inclinatio gratiæ non imponit neceſſitatem, ſed habens gratiam, poteſt ea non uti, & peccare*: en ubi D. *Thomas* gratiam non inducere neceſſitatem agnoſcit, quia *eâ poteſt homo non uti*: ſed gratia irreſiſtibilis eſt gratia, quâ homo non poteſt non uti: ergo hæc libertatem deſtruit. Vel aliter: Inclinationem gratiæ non inducere neceſſitatem probat D.*Thomas*, *quia omnis forma inclinat ſuum ſubjectum ſecundùm modum naturæ ejus*: ſed inclinatio gratiæ efficacis eſt inclinatio liberi arbitrii: ergo ſi non eſt talis, ut eâ arbitrium poſſit non uti, ſed irreſiſtibilis, deſtruit libertatem.

63. Id etiam, inquiunt, efficaciſſimè probatur ex D. *Thoma* 1. p. q.82. art.2. ad 2. *Dicendum, quòd movens tunc ex neceſſitate cauſat motum in mobili, quando poteſtas moventis excedit mobile, ita quòd tota ejus poſſibilitas moventi ſubdatur*: ſed ſi gratia ab intrinſeco efficax eſt irreſiſtibilis, tota poſſibilitas liberi arbitrii eſt Deo ſubjecta; ergo ex neceſſitate cauſat motum liberi arbitrii. Ulterius: Divus *Thomas* 1. par. q.111. art.2. docet, quòd Angeli non movent voluntatem, *quia voluntas ſemper remanet libera ad conſentiendum, vel reſiſtendum paſſioni*: ſed ſi gratia efficax eſt irreſiſtibilis, non remanet voluntas libera ad conſentiendum, vel reſiſtendum ipſi: ergo illa ex neceſſitate movetur per dictam gratiam. Et tandem D.*Thomas* q.6. de verit. art.3. agens de certitudine prædeſtinationis ex mediis, quæ prædeſtinato conferuntur, ſic habet: *Liberum enim arbitrium deficere poteſt à ſalute; tamen in eo, quem Deus prædeſtinat tot alia adminicula præparat, quòd vel non cadat, vel ſi cadat, quòd reſurgat: ſicut exhortationes, & ſuffragia orationum, donum gratiæ, & alia hujuſmodi, quibus Deus adminiculatur homini ad ſalutem*: ergo media, & adminicula omnia, etiam includendo gratiam, talia ſunt, quibus conjungi poteſt caſus, & non caſus: ſed gratia ab intrinſeco efficax eſt unum ex mediis, quibus homo vel non cadit, vel ſi cadat, reſurgit; ergo non eſt irreſiſtibilis, ſed indifferens.

64. Sed incaſsùm totum hoc contra nos opponitur; eòque certius, quòd ambigi minimè poſſe videtur, in primo adducto teſtimonio Divum *Auguſtinum* aſſerere ſolùm, cauſam inducentem ad peccandum eſſe reſiſtibilem cum adjutorio Dei. Ita ſe ipſum exponit, cùm hoc teſtimonium, ſibi à *Pelagio* objectum, refert per hæc verba: *Agnoſco, verba mea ſunt, ſed etiam ipſe dignetur agnoſcere ſuperius cuncta, quæ dicta ſunt. De gratia quippè Dei agitur, quæ nobis per mediatorem medicinam opitulatur, non de impoſſibilitate juſtitiæ. Poteſt ergo ei cauſæ, quæcumque illa ſit, reſiſti, poteſt planè. Nam in hoc adjutorium poſtulamus, dicentes, ne nos inferas in tentationem: quod adjutorium non poſceremus, ſi reſiſti nullo modo poſſe crederemus. Poteſt peccatum caveri, ſed opitulante illo, qui non poteſt falli.... Caveamus, dicen-*

do, dimitte nobis debita noſtra; ſive ergo immineat, ſive inſit, caveri igitur poteſt. Ergo D. *Auguſtinus* non loquitur de adjutorio, quo citò ſanatur, & quo cavetur peccatum, opitulante illo, qui non poteſt falli, ſed de cauſa inducente ad peccatum, quam reſiſtibilem dicit, & fatemur.

65. Nec magis efficaciter premit textus D. *Anſelmi*: cùm ibi diſtinguat, duas voluntates Dei, unam miſericordiæ reſiſtibilem, quâ vult omnes homines ſalvos fieri; alteram juſtititiæ, quâ omnia quæcumque voluit, fecit; & cui voluntati non eſt qui reſiſtat. Licèt ergo doceat, *Paulum* potuiſſe reſiſtere primæ voluntati; non tamen ſecundæ. Et ſanè miror, quòd D. *Anſelmum* pro ſe afferant Adverſarii, fideliſſimum illum D. *Auguſtini* Diſcipulum, qui non aliud de gratia, totâque ejus æconomiâ docuit: maximè cùm hujus gratiæ irreſiſtibilitatem fateatur lib.2. cur Deus homo cap.2. loquens de voluntate Divina, & ipſius efficacia, ſic dicens: *Quoniam quod Deus vult, non poteſt non eſſe, cum vult hominis voluntatem nulla cogi, vel prohiberi neceſſitate ad volendum, tunc neceſſe eſt, eſſe liberum, & eſſe quod vult*: quia nempè, quidquid Deus efficaciter vult, nullo reſiſtente fit.

66. Ad teſtimonia, quæ in medium proferuntur ex Divo *Thoma*, dicimus, quantùm ad primum, quo textu conatur P. *Ripalda* lib. 5. de ente ſupernaturali diſp. 110. ſect. 10. num. 70. eſſe de mente D. *Thomæ*, quòd efficacia gratiæ ſubdatur noſtro arbitrio quantùm ad uſum, loqui de gratia habituali, in qua Angeli creati fuerunt, quod erat intentum articuli, nempè, *Utrùm Angeli ſint creati in gratia?* Partem affirmativam probabiliùs tenendam, utpotè magis dictis SS. conſonam reſolvit; quæ tamen Angelis nullam neceſſitatem impoſuit; quod verbis in argumento relatis probat, dicendo: *Quòd omnis forma inclinat ſuum ſubjectum ſecundùm modum naturæ ejus. Modus autem naturalis intellectualis naturæ eſt, ut liberè feratur in ea, quæ vult: & ideò inclinatio gratiæ non imponit neceſſitatem*, ut exindè inefficaciam argumenti probet, quòd Angeli, etſi habuerint gratiam, & fuerint in ea creati, potuerunt eâ non uti, & peccare. At ex hoc minimè argui poteſt reſiſtibilitas gratiæ ab intrinſeco efficacis; quia licèt hæc inclinet liberum arbitrium ſecundùm modum naturæ ejus, & modus naturalis intellectualis naturæ ſit, ut liberè feratur in ea, quæ vult, hoc ſolùm probat, gratiam non imponere neceſſitatem, & ſub illa voluntatem poſſe diſſentire; at minimè, quòd talis ſit, ut ei poſſit à voluntate reſiſti. Enimverò ex eo, quòd ipſa non ſit talis, ut eâ arbitrium poſſit non uti, & peccare, inefficaciter ab Adverſariis arguitur imponere neceſſitatem; eſt namque reprehenſibilis conſequentia iſta: *Omnis ea gratia, quâ arbitrium poteſt non uti, & peccare, non imponit neceſſitatem: ergo gratia efficax, quæ non eſt talis, ut ea arbitrium poſſit non uti, & peccare, imponit neceſſitatem*: cùm arguatur à contradictorio antecedentis ad contradictorium conſequentis conſequentiæ Divi *Thomæ*, qui modus arguendi, ut vitioſus, à Dialecticis rejicitur. Adeſt ſecundum, & aliud maximum diſcrimen, quòd gratia habitualis permanenter inclinat ſubjectum; undè ad liberta-

tatem exigitur, quòd liberum arbitrium poſſit eâ non uti componendo cum ipſa non agere. At gratia efficaciter movens eſt inclinatio per modum motionis tranſeuntis, ſeu applicationis ad agendum; cùm ſit, teſte D. *Thoma* quæſt.3. de potentia art.1. ad 7. diſtincta *à forma, quæ ineſt, & habet eſſe ratum, & firmum in natura, cùm ſit motio, quæ à Deo fit in re naturali, ut agat*: ac per conſequens non exigit indifferentiam in libero arbitrio, ut eâ poſſit uti, vel non uti, ſeu ipſi reſiſtere.

67. Ad ſecundum reſpondetur, D. *Thomam* loqui de motione objectiva, ut conſtat ex verbis immediatè ſequentibus: *Cùm autem impoſſibilitas voluntatis ſit reſpectu boni univerſalis, & perfecti, non ſubjicitur ejus poſſibilitas tota alicui particulari bono*. At ex motione objectiva argui nequit ad motionem effectivam: vel quia movens objectivè indifferentiam judicii aufert, dum voluntatem ſubjicit, ſecus movens effectivè: vel quia movens objectivè naturaliter movet, non tamen liberè: quarè dum Deus effectivè voluntatem gratiâ irreſiſtibili movet, & ſubjicit, talem voluntas ſolùm neceſſitatem habet, quam Deus vult eam habere, ut diximus ex D. *Thoma* 1. part. quæſt. 19. artic. 8. ad 3. Quarè cum hac irreſiſtibili motione componitur poteſtas ad oppoſitum illius, ad quod movet.

68. Ad tertium dicimus, maximum eſſe diſcrimen inter motionem Dei, & Angeli. Eſt namque, ut inquit S. Doctor in corp. art. *Solius Dei immutare voluntatem, qui dat naturæ intellectuali virtutem talis inclinationis: ſicut enim inclinatio naturalis non eſt, niſi à Deo, qui dat naturam; ita inclinatio voluntaria non eſt, niſi à Deo, qui cauſat voluntatem. Alio modo movetur voluntas ab exteriori, & hoc in Angelo eſt quidem uno modo tantùm, ſcilicet à bono apprehenſo per intellectum. Undè ſecundùm quòd aliquis eſt cauſa, quòd aliquid apprehendatur, ut bonum, ad appetendum; ſecundùm hoc movet voluntatem: & ſic ſolus Deus efficaciter poteſt movere voluntatem: Angelus autem, & homo per modum ſuadentis, ut ſuprà dictum eſt. Sed præter hunc modum etiam movetur in hominibus voluntas ab exteriori, ſcilicet ex paſſione exiſtente circa appetitum ſenſitivum: ſicut ex concupiſcentia, vel ira inclinatur voluntas ad aliquid volendum: & ſic etiam Angeli in quantùm poſſunt concitare hujuſmodi paſſiones, poſſunt voluntatem movere, non tamen ex neceſſitate: quia voluntas ſemper remanet libera ad conſentiendum, vel reſiſtendum paſſioni*. Hæc D. *Thomas*; quibus explicat, qualiter inclinatio libera ſit à Deo, qui cauſat voluntatem, quæ ab Angelo ſolùm poteſt tanquam ab exteriori moveri; ſcilicet ex paſſione exiſtente circa appetitum ſenſitivum: ſicut ex concupiſcentia, vel ira inclinatur voluntas ad aliquid volendum; & quòd Angeli, in quantùm poſſunt concitare hujuſmodi paſſiones, movere poſſunt voluntatem: at Deus efficaciter movet voluntatem, ut expreſsè docet: ergo ex quo motio Angeli reſiſtibilis ſit, non infertur, quòd & reſiſtibilis debeat eſſe Dei efficax motio.

69. Nihilò probabiliùs nobis objicitur teſtimonium D. *Thomæ* ex quæſt. 6. de veritate, quod profundè explicant Illuſtriſsimus *Godoy* de

ſcientia Dei diſp.36. ſect.10. num.237. & Mag.*Ferre* tract.6. de ſcientia media quæſt. 4. §. 8. Etenim aſſumptum D. *Thomæ* eſt, *Utrùm Prædeſtinatio habeat certitudinem?* Et in corpore articuli probat, quòd *non poteſt dici, quòd prædeſtinatio ſuprà certitudinem providentiæ nihil aliud addat, niſi certitudinem præſcientiæ, ut ſi dicatur, quòd Deus ordinat prædeſtinatum ad ſalutem: ſicut & quemlibet alium: ſed cum hoc de prædeſtinato ſcit, quòd non deficiet à ſalute: ſic enim dicendo non diceretur prædeſtinatus differre à non prædeſtinato ex parte ordinis; ſed tantùm ex parte præſcientiæ eventûs, & ſic præſcientia eſſet cauſa prædeſtinationis: nec prædeſtinatio eſſet per electionem prædeſtinantis, quod eſt contra auctoritatem Scripturæ, & dicta Sanctorum. Undè præter certitudinem præſcientiæ ipſe ordo prædeſtinationis habet infallibilem certitudinem, nec tamen cauſa proxima ſalutis ordinatur ad eam neceſſariò, ſed contingenter, ſcilicet liberum arbitrium.* Quibus immediatè ſubjungit argumenti verba, in quibus non intendit D. *Thomas*, quòd non includatur gratia, quæ ſit infallibiliter connexa cum ſuo effectu, & irreſiſtibilis à voluntate: nihil enim magis falſum, & abſonum à mente D. *Thomæ*: ſed aſſerit, quòd hæc gratia efficax eſt medium defectibile ad conjungendum prædeſtinatum cum gloria; in hoc nempè ſenſu, quòd qui hodie per gratiam determinatur ad converſionem, cras per peccatum gratiam amittit; undè eſt neceſſaria gratia determinans, ut reſurgat, & ut iterum reſurgat, ſi iterum cadat, & tandem alia, ut finaliter perſeveret. Non ergo hoc eſt aſſerere, quòd gratia efficax ſit reſiſtibilis, ſed ſolùm, quòd licèt irreſiſtibilis ſit, eſt gratia à ſalute defectibilis, niſi Deus illam donet, ut mortem cum perſeverantia in gratia conjungat.

70. Objicies tertiò D. *Thomam* quodlib.1. art. 7. ad 2. ubi expreſsè dicit: *Sic movet Deus mentem humanam ad bonum, quod poteſt huic motioni reſiſtere*: ergo gratia illa, quâ Deus efficaciter movet, reſiſtibilis eſt. Hìc videre eſt, qualiter arguens quærit præconceptas ſuas opiniones è S. *Thoma* ſtabilire, non veram Angelici Doctoris mentem inquirere. Hoc enim ultimum ſi ſincerè quæreret, ſtatim occurreret ei, D. *Thomam* poſt S. *Auguſtinum* duplex admiſiſſe gratiæ genus; efficacem, cui nunquàm reſiſtitur; & ſufficientem, cui ſæpè reſiſtitur: ex quibus gratiis, omnibus in unum collectis, conſurgit ſyſtema *Auguſtino-Thomiſticum*, velut medium inter ſyſtema *Moliniſticum*, quod gratias ex ſe, & ab intrinſeco efficientes, ac phyſicè moventes reſpuit; & *Luthero Calvino-Janſenianum*, quod nonniſi gratias efficaces neceſſitatem inducentes admittit. Undè ſicut peſſimè arguunt illi, qui inventô unô locô, ſivè in S. *Auguſtino*, ſivè in D. *Thoma*, quô dicatur gratia efficax infallibiliter inferens effectum, indeclinabiliter, inſuperabiliter movens &c. indè inferunt, omnem gratiam talem eſſe: ita nihilò meliùs argumentantur illi, qui è contrariò offendentes locum, ubi gratia dicitur carere, aut privari ſuo effectu, aut gratiæ reſiſti &c. indè inferunt, omnem gratiam fruſtrari poſſe, reſiſtibilem formaliter eſſe; ac effectu privari. De horum poſtremorum numero arguens eſſe deprehenditur:

undè

undè inveniens, loco citato motionem, cui homo poſſit reſiſtere, infert omnem Dei motionem talem eſſe, cui, formaliter loquendo, reſiſti poſſit. Sed hallucinatur plurimùm; ecce enim ei loca duo clariſſima, ex quibus errorem ſuum corrigere poterit. Primus deſumptus eſt ex 1. 2. quæſt. 10. art. 4. & ult. ad 3. ubi ait S. Doctor: *Quòd ſi Deus movet voluntatem ad aliquid, incompoſſibile eſt huic poſitioni, quòd voluntas ad illud non moveatur.* Et nè dicat, agi. ibidem de incompoſſibilitate ex ſuppoſitione, non verò de incompoſſibilitate orta ex ipſa gratiæ efficacia; en alterum locum, qui manifeſtè hanc reſponſionem excludat, ex quæſt. 6. de malo art. unic. ad 3. *Deus immobiliter voluntatem movet propter efficaciam virtutis moventis*, quæ deficere non poteſt: ubi immobilitas motionis, ejuſque efficacia, non ex aliqua ſuppoſitione, non ex conſenſu voluntatis, per ſcientiam aliquam mediam prævïſo, ſed ex efficacia virtutis moventis deſumitur. Ad textum ergo D. *Thomæ* dicimus cum communi Thomiſtarum ibi agere de gratia ſufficiente. Sic reſpondent PP. Salmanticenſes: *Angelicum Doctorem non docere in illo quodlibeto, voluntatem poſſe reſiſtere motioni Dei efficaci, ſed ſufficienti, excitanti, & ſuadenti moraliter, & ex parte objecti: ut colligitur ex verbis, quæ poſteà addit: Et ſic quòd gratia careat, non habet cauſam à Deo, ſed ab homine: ex quibus conſtat ſe loqui de gratia, cui de facto reſiſtitur: gratia autem, cui de facto reſiſtitur, in omnium ſententia, non eſt efficax, ut efficax, ſed ſufficiens, ut ſufficiens. Hoc ipſum poteſt colligi ex aliis ejus verbis, quæ ibi habentur, ut conſtabit totam ſolutionem legenti.* Quod certè veriſſimum eſt; probat enim, hominem indigere auxilio Dei, ut ſe ad gratiam præparet per bonam voluntatem, ex eo, quòd voluntas non ſemper moveatur; undè neceſſe eſt, ut ab aliquo exteriori agente, quod ſit melius voluntate, à Deo ſcilicet, conſtituatur in actu, ut ſic progredi poſſit ad conſiliandum, & eligendum media opportuna. Certum eſt autem, quòd homo procedat ad conſilium, & electionem ex intentione efficaci finis. Undè motus, quem ibi S. *Thomas* aſſerit imprimi à Deo voluntati, efficit in ea volitionem beatitudinis, vel alicujus particularis finis boni: idque infallibiliter; aliàs homo non procederet ad conſiliandum, aut eligendum. Porrò intentio illa finis conſtituit hominem potentem aliquo modo, & ſufficientem, ut eligat bona media ad finem illum conſequendum. Sed cùm non ſemper ſequatur bona electio mediorum, licèt finis intentus bonus ſit; hinc rectè dicit S. *Thomas*, ſic moveri hominem à Deo ad conſiliandum, & eligendum, ut tamen poſſit huic motioni reſiſtere: imò ſæpè reſiſtit; quia non ſemper eligit bona media, quæ Deus vellet ipſum eligere, dum ei inſpirat amorem boni finis. Patet ergo, quòd S. Doctor ibi loquatur de gratia ſufficiente, non de efficaci; quæ non eſt efficax, quia voluntas ei conſentit; ſed è contrario, quia ex ſe eſt efficax, voluntas ei conſentit.

71. Quartò objicies fundamentum, quô velut Achille paſſim utuntur Auctores oppoſiti, & quô perſuadent ſibi, quòd ſi prædeterminatio eſt irreſiſtibilis, Deus neceſſitatem infert libero arbitrio. Primò: Auxilium, quod voluntas nequit abjicere, & cui diſſentire non poteſt, de-

deſtruit libertatem; ſed gratiam, quæ eſſet irreſiſtibilis, nequit voluntas abjicere, nec ei diſſentire poteſt: ergo ſi eſt irreſiſtibilis, libertatem deſtruit. Secundò: Nequit enim ſalvari libertas, cum hoc, quòd unum extremum ſit antecedenter neceſſarium: ſed ſi prædeterminatio ad conſenſum eſt irreſiſtibilis, eſt antecedenter neceſſarium voluntati conſentire: ergo prædeterminatio irreſiſtibllis deſtruit libertatem. Min. probatur: Si prædeterminatio eſt irreſiſtibilis, eſt voluntati antecedenter neceſſarium *non reſiſtere* prædeterminationi; ſed ſi eſt antecedenter neceſſarium *non reſiſtere* prædeterminationi, eſt antecedenter neceſſarium *conſentire*: nam *conſentire* poſitâ prædeterminatione eſt *non reſiſtere* prædeterminationi; conſentiendo enim ei non reſiſtitur: ergo ſi antecedenter eſt neceſſarium non reſiſtere, erit & antecedenter neceſſarium conſentire.

72. Aliâ viâ inſurgit, & efficaciter roboratur eadem difficultas. Impoſſibilitas reſiſtendi in voluntate prædeterminata ad conſenſum, eſt impoſſibilitas diſſentiendi: ſed ſi prædeterminata eſt voluntas prædeterminatione irreſiſtibili, datur impoſſibìlitas reſiſtendi: ergo & debet dari impoſſibilitas diſſentiendi; ſed cùm impoſſibilitate diſſentiendi nequit eſſe libertas: ergo prædeterminatio irreſiſtibilis deſtruit libertatem. Ulterius: Poſità prædeterminatione, *actu diſſentire*, eſt *actu reſiſtere*, & *actu fruſtrare*: ergo poſſe actu *diſſentire*, erit poſſe *reſiſtere*, & *fruſtrare*. Probatur conſequentia: Potentia terminata ad id, quod eſt actu reſiſtere, & fruſtrare eſt potentia reſiſtendi, & fruſtrandi, ſicut potentia terminata ad id, quod eſt actu exercitium talis potentiæ, v. g. potentia ad hoc, quòd eſt actu currere, actu diſputare, eſt potentia currendi, & potentia diſputandi: ſed potentia diſſentiendi actu eſt potentia terminata ad id, quod eſt reſiſtere: cùm actu diſſentire ſit actu reſiſtere: ergo eſt potentia reſiſtendi. Ita Pater *Borull* de ſcient. media diſp. 10. ſect. 1. in fin.

73. Hoc argumentum, quod difficillimum videtur, externâ ſpecie lucet, ſed explicatione frangitur, & veritate diſſolvitur. Inſtatur primò in prædefinitione efficaci Dei, quæ in omnium ſententia eſt irreſiſtibilis, & tamen cum ipſa datur vera poteſtas ad actum oppoſitum. Inſtatur ſecundò in præcepto mortis *Chriſto* Domino impoſito, cujus reſiſtentia eſt antecedenter impoſſibilis; & tamen ipſum mori non fuit neceſſarium. Inſtatur tertiò in ſcientia Dei: etenim ſuppoſitâ ſcientiâ conſensûs, conſentire eſt non falſificare ſcientiam: & tamen ex neceſſitate non falſificandi ſcientiam Dei, non infertur neceſſitas antecedens conſensûs: ergo licèt conſentire ſit non reſiſtere, ex neceſſitate antecedenti non reſiſtendi non infertur neceſſitas antecedens conſentiendi. Quarè in forma reſpondetur diſt. maj. ſi conſtituat poſſe & actum primum, conc. maj. ſi conſtitutum ſupponat, & purè ad operationem applicet, neg. maj., & ſub eadem minoris diſtinctione, neg. conſeq. Etſi enim non detur vera poteſtas reſiſtendi gratiæ ſe ipſâ efficaci datur tamen in ſenſu compoſito præderminationis vera poteſtas reſiſtendi gratiæ ſufficienti: licèt reſiſtentia gratiæ ſufficienti, non poſſit componi

cum

cum gratia ſe ipsâ efficaci. Cùm autem gratia ſufficiens conſtituat libertatem in actu primo, omnia, quæ ſe tenent ex parte actûs primi, ſunt indifferentia, indifferentiâ poteſtatis, & cum utroque extremo componibilia; ac per conſequens gratia efficax irreſiſtibilis non deſtruit, ſed libertatem conſtitutam ſupponit. Ad ſecundam probat. reſpondetur diſtinguendo ſecundam minorem, conſentire prædeterminationi eſt *non reſiſtere poſitivè*, con. min.; eſt *non reſiſtere negativè*, neg. min. & diſting. conſeq. ergo ſi eſt neceſſarium non reſiſtere, eſt neceſſarium conſentire, ſi eſt neceſſarium *non reſiſtere poſitivè*, conc. conſequentiam: *poſitivè*, vel *negativè*, nego conſequentiam. Etenim *non reſiſtere* dupliciter poteſt accipi, vel poſitivè, vel purè negativè. Datur *non reſiſtere poſitivè*, dum conſenſus componitur cum prædeterminatione. At *non reſiſtere purè negativè* ſtat per hoc, quòd deficiant prædeterminatio, & conſenſus. Cujus ratio eſt evidens, quia reſiſtere prædeterminationi conſiſtit in defectu hujus complexi; ſed hoc complexum poteſt dupliciter deficere, vel quia exiſtunt ſimul prædeterminatio, & conſenſus, in quo caſu per exiſtentiam poſitivam conſensûs deficit *non reſiſtere poſitivè*. Vel poteſt illud complexum deficere, quia ſimul deficiunt prædeterminatio, & conſenſus; & cùm complexum non ſit ex illa parte, quâ affirmat exiſtentiam prædeterminationis, datur *non reſiſtere negativè*, quia datur *non reſiſtere* per negationem prædeterminationis. Quò ſuppoſitô facilis eſt doctrinæ explicatio, dicendo, quòd eô modô, quô voluntas eſt neceſſitata ad *non reſiſtere poſitivè*, eſt neceſſitata ad conſenſum: At cùm, ſuppoſitâ prædeterminatione, *non reſiſtere poſitivè* prædeterminationi ſit conſequenter neceſſarium, & ipſe conſenſus erit conſequenter neceſſarius, quamvis ſit antecedenter neceſſarium *non reſiſtere* prædeterminationi: cùm non reſiſtere prædeterminationi latius pateat, ac conſentire. Etenim non omne *non reſiſtere* prædeterminationi eſt conſentire; cùm *non reſiſtere* prædeterminationi, conſiſtat in hoc, quòd non conjungitur carentia actûs prædeterminati cum prædeterminatione; ſed carentia actûs prædeterminati non conjungitur cum prædeterminatione, vel quando ponitur conſenſus, vel quando exiſtit carentia actûs prædeterminati non exiſtente prædeterminatione: ergo non omne *non reſiſtere* prædeterminationi eſt *conſentire*. Ex quo certiſſimè conſtat, quòd *non reſiſtere prædeterminationi* datur, vel per conſenſum, vel per omiſſionem purè negativam conſensûs; utrumque enim ex his duobus eſt non reſiſtentia prædeterminationi; primùm per *conſentire*, ſecundùm per non poſitionem purè negativam actûs prædeterminati, quæ omiſſio purè negativa non eſt reſiſtentia prædeterminationi; ergo ex neceſſitate antecedenti non reſiſtendi prædeterminationi non arguitur neceſſitas antecedens conſentiendi. Quòd ſi quis terminis iſtis uti nolit ob confuſionis alicujus ſpeciem, eamdem facilè ſub aliis terminis doctrinam habebit, animadvertendo, quod non ſemel à nobis dictum eſt, ſcilicet necesſitatem aliam eſſe conſequentiæ, aliam conſequentis: ac inſuper necesſitatem conſequentis opponi libertati; ſecus verò necesſitatem conſequentiæ, quæ ſolùm importat infallibilitatem illa-

illationis, quam non opponi libertati actûs nemo, niſi omninò inſcius, inficiabitur. Hinc ad primam argumenti formulam fatemur, quòd ſi prædeterminatio eſt irreſiſtibilis, eſt neceſſarium neceſsitate conſequentiæ, voluntatem conſentire, ex ſuppoſitione prædeterminationis; falſum tamen, eſſe neceſſarium neceſsitate conſequentis; quæ eſt neceſsitas antecedens, & propriè talis; id eſt, neceſsitas rei, & non ſolùm logicæ veritatis, cujus antecedentia libertati non officit. Ideòque de hac ſecunda neceſsitate verum eſt, quòd eſt antecedenter neceſſarium voluntati, poſità prædeterminatione, conſentire, conſenſu tamen liberô. Quod eſt dicere: Verum eſt, quòd, ſi exiſtat prædeterminatio, exiſtet actus liber, & hæc veritas eſt neceſſaria: ſicut enim verè dicitur: verum eſt, quòd ſi exiſtat ſcientia Dei de actu libero futuro, actus ille exiſtet: & hoc eſt neceſſarium.

74. Sed contra inſurges primò: Voluntas non eſt libera ad *non reſiſtere* prædeterminationi: ergo eſt ipſi antecedenter neceſſarium *non reſiſtere*: ſed non eſt neceſſitata antecedenter ad *non reſiſtere negativè*: ergo eſt antecedenter neciſſitata ad *non reſiſtere poſitivè*: ſed non reſiſtere poſitivè eſt conſentire: ergo eſt antecedenter neceſſitata ad conſenſum. Secundò: Tam *non reſiſtere poſitivè* prædeterminationi; quàm *non reſiſtere præcisè negativè*, non eſt voluntati neceſſarium: ſed nullum datur *non reſiſtere*, niſi *poſitivè*, *aut negativè*: ergo nullum *non reſiſtere* eſt voluntati neceſſarium: ſed ſi nullum *non reſiſtere* prædeterminationi eſt voluntati neceſſarium, *omne non reſiſtere* eſt contingens, aut liberum: ergo voluntas liberè, & contingenter non reſiſtit prædeterminationi; ſed ſi liberè, & contingenter non reſiſtit prædeterminationi, poterit reſiſtere: ergo prædeterminatio reſiſtibilis eſt à voluntate. Ex his, quæ dicta modò ſunt à nobis, patet utriuſque inſtantiæ ſolutio; non enim oppoſitum evincit prima; etenim conceſsâ primâ conſequentiâ, negatur ſecunda, quæ minimè infertur ex præmiſſis. Nec enim ex eo, quòd voluntas non ſit antecedenter neceſſitata ad non reſiſtere negativè, infertur, quòd ſit antecedenter neceſſitata ad non reſiſtere poſitivè. Rectè enim componitur, voluntatem non eſſe antecedenter neceſſitatam ad *non reſiſtere negativè* prædeterminationi; & quòd ſit indifferens ad poſitionem conſenſûs, eò quòd voluntati nullum *non reſiſtere* eſt neceſſarium determinatè; ſed ſolùm datur neceſſitas vaga, ut ſit aliquod *non reſiſtere*. Sic non eſt neceſſarium, Petrum currere, nec eſt neceſsarium, Petrum non currere; ſed eſt neceſsarium, quòd currat, aut non currat: & ideo defectus utriuſque contradictorii eſt antecedenter impoſſibilis: ſicut ergo non valet: *Petrus non eſt antecedenter neceſſitatus ad non currere: ergo eſt antecedenter neceſſitatus ad currere*; quia nempè nullum ex his extremis neceſſariò ſimpliciter exiſtit, etiam ex ſuppoſitione defectûs alteriùs; cùm quodlibet extremum contingenter exiſtat: ita & dicimus, quòd licèt non ſit neceſſarium voluntati *non reſiſtere negativè*, non ex hoc infertur, eſſe neceſsarium *non reſiſtere poſitivè*, ſed ſolùm eſt neceſsarium vagè, & indeterminatè disjunctim; nempè quòd detur contingenter, & liberè, vel *non reſiſtere poſitivè*,

vel

vel *non reſiſtere negativè*, undè reſiſtentia, quæ includit defectum utriuſque non reſiſtentiæ, eſt antecedenter impoſſibilis. Ex quibus conſtat ad ſecundum ſolutio.

75. Ad ſecundam objectionem num.71. poſitam reſpondetur diſtinguendo majorem: impoſſibilitas reſiſtendi, eſt impoſſibilitas diſſentiendi diſſenſu compoſito cum prædeterminatione, conc. maj. diſſenſu à prædeterminatione diviſo, neg. maj. & ſub eâdem diſtinctione minoris negatur conſequentia. Non enim quilibet diſſenſus eſt reſiſtentia prædeterminationi, ſed diſſenſus cum prædeterminatione conjunctus; cùm reſiſtere in ſua ratione formali importet compoſitionem cum eo, cui reſiſtitur, quod toties indubitanter diximus, clariùſque, & uberiùs fulcitur auctoritate D. *Thomæ* aſſerentis, quaſdam eſſe voces, quæ ex propria ratione compoſitionem cum altera involvunt. Audiatur q.6. de verit. art.4. ad 8. *Et ideo dicitur communiter, quòd hæc, Deus poteſt non prædeſtinatum prædeſtinare, vel prædeſtinatum non prædeſtinare, in ſenſu compoſito eſt falſa, in diviſo vera. Et ideo omnes locutiones, quæ ſenſum compoſitum implicant, ſunt falſæ ſimpliciter: unde non eſt concedendum, quòd numero prædeſtinatorum poſſit fieri additio, vel ſubtractio, quia additio præſupponit illud, cui fit additio, & ſubtractio illud, à quo ſubtrahitur. Et eadem ratione non poteſt concedi, quòd Deus poſſit plures prædeſtinare, quàm prædeſtinet, vel pauciores.* Et 2. contra Gent. cap.25. idem obſervat, dicens: *Et ideo omnes iſtæ locutiones, Deus non poteſt facere contraria his, quæ diſpoſuit facere, & quæcumque ſimiliter dicuntur, intelliguntur compoſitè.* Quibus docet, propoſitiones aliquas ex vi, & forma verborum ſenſum implicare compoſitum, nec eſſe diſtinguendas, ut diviſas, & compoſitas, ſed ſimpliciter, & abſolutè eſſe dicendas compoſitas; & ut tales judicandas quoad veritatem, vel falſitatem. Quarè hanc tradit regulam: quando terminus in propoſitione ex vi ſua alium præſupponit, tunc cum illo componit; & propoſitio, in qua talis terminus ponitur, eſt compoſita, ut patet in nominibus *additio, & ſubtractio*. Hac eadem ratione *reſiſtere* compoſitionem importat, cùm eſſentialiter præſupponat illud, cui reſiſtitur. Sicut enim *peccare* contra legem, legem ſupponit; & *inobedire*, præcipientem, cui inobeditur; ita & *reſiſtere* eſſentialiter præſupponit illud, cui fit reſiſtentia. Ut ergo diſſenſus ſit reſiſtentia prædeterminationi, debet eſſe diſſenſus compoſitus cum prædeterminatione.

76. Ad ſecundam conceſſo antecedenti, negatur conſequentia. Verùm quippè eſt, quòd ſi voluntas prædeterminata ad conſenſum actu diſſentiret, reſiſteret; at poſſe diſſentire, non eſt poſſe reſiſtere. Hoc videri poteſt in prædeſtinatione. Si aliquis prædeſtinatorum periret, falleretur Deus: ergo prædeſtinatum poſſe perire, eſt poſſe Deum falli. Et iterum: ſi vocatus ſecundùm propoſitum periret, actu vinceretur Deus: ergo ſi vocatus poteſt perire, Deus poteſt vinci: cujus conſequentiæ fallaciam obſervavit *Auguſt.* de corrept. & grat. cap.7. dicens: *Horum ſi quiſquam perit, fallitur Deus; ſed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus. Horum ſi quiſquam perit, vitio humano vinci-*

tur Deus; ſed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus. Non ergo ex quo diſſenſus conjunctus cum prædeterminatione ſit reſiſtentia, potentia ad diſſenſum eſt potentia reſiſtendi prædeterminationi: quia potentia, quæ componitur cum prædeterminatione, non reſpicit diſſenſum cum prædeterminatione compoſitum, ſed pro termino reſpicit diſſenſum ſolùm abſolutè & ſecundùm ſe, quomodo diſſenſus non eſt reſiſtentia prædeterminationi. Si hæc, quæ ad hujus veritatis perſcrutationem ſcripſimus, difficillima videntur; hæc eſt materiæ, quam verſamus ſublimitas, & præſtantia. Si gratia efficax reſiſtibilis eſſet, non tanta eſſet difficultas in concordia libertatis arbitrii cum ejus efficacia, ut oporteret ad recondita ſapientiæ Dei aſcendere. Cauſa hujus neceſſitatis manifeſtè patet; videlicet infallibilitas, & irreſiſtibilitas gratiæ, quâ Deus inclinabiliter, & inſuperabiliter efficaciter movet liberum arbitrium ad velle, & operari. Sanctius, propriùs, & honorificentiùs eſt inennarrabilem hanc gratiæ efficaciam nobis reconditam venerari, quàm in divinæ ſapientiæ arcana audaciùs irrumpere: unde ſapientiſſimè D. *Gregorius Nazianzenus* eos, qui aliter ſapiunt, monet orat.29. his verbis: *An quiſquam eſt mortalium, qui ad eam ſublimitatem efferri poſſit, ut ad Pauli menſuram perveniat? At ille ſe tamen videre per ſpeculum, & ænigma dicit, tempuſque affore, quo facie ad faciem viſurus ſit. Sis tu licèt aliis in diſputando ſublimior, at Deo haud dubiè inferior es, quantò eſſentia Dei eſſentiam tuam antecellit. Pollicitationem habemus, fore, ut aliquando tantum cognoſcamus, quantum cogniti ſumus. Si in hac vita fieri non poteſt, ut perfectam rerum cognitionem aſſequamur, ... perfectiſſima rerum omnium eſt Dei cognitio. Verùm eam partem teneamus; partim quandiù in terra verſamur, percipere ſtudeamus, partim in futurum reſervemus.*

77. Nec audiendus *Caducifer* pag.301. num.90., qui volens infirmare diſtinctionem Illuſtriſſimi Domini *Caſtell*, docentis, aliud eſſe, quòd cum omni gratia poſſit voluntas reſiſtere, aliud quòd omni gratiæ poſſit reſiſtere, dicit: ex hoc ſequi, quòd pro priori ad operationem habebit voluntas aliquid irreſiſtibile ad ſic operandum, & libera non remanebit: hoc enim procedit ex ſiniſtra auxilii efficacis intelligentia: ſupponit enim poſt Doctorem ſubtilem, quòd ſit aliqua duratio naturæ, in cujus primò inſtanti ſit gratia efficax, in ſecundò operatio voluntatis: quem intellectum *Cajetanus* 1. 2. q.19. dixit puerilem, & *Conradus*, adductus à *Caducifero* pag.198., falſum. Eſt ergo inter illa prioritas dependentiæ, cauſalitatis, ordinis, non durationis, ut imaginatur *Caducifer*: quam prioritatem egregiè, & profundè explicat Mag. *Aliaga* tom.4. tract. de grat. adjuv. dub.6. §.4. *Reſpondeo: influxum gratiæ prædeterminantis tranſire ad ſignum, in quo ipſa voluntas elicitivè producit conſenſum ſalutarem, non quidem, ut conſtituat eam in eſſe influentis, ſed ut illam modificet, & conſtituat influentem cum ſubordinatione ad Deum. Quapropter ſignum completum, & adæquatum voluntatis in eſſe elicientis proprium actum involvit eſſentialiter & ipſam voluntatem, & ipſam prædeterminationem; cùm voluntas eſſentialiter ſubor-*

ſubordinetur Deo in omni ſua operatione. Ratio hujus eſt: quia Dei motio ſuum influxum exercet non ſolum in mobile, ſed etiam in motum à mobili procedente: quâ ratione percuſſio baculi etiam procedit à motione, quâ manus movet baculum ad percutiendum. Ita Mag. Lemos, ubi ſuprà. Nec inconvenit prædeterminationem præcedere in uno ſigno ad influxum voluntatis in ſuos actus, & quòd ſimul cum voluntate in alio ſigno influat in eos; hoc enim rectè componitur, ſi in ipſa prædeterminatione diviſæ rationes conſiderentur. Nam quatenùs complet voluntatem auferendo ab illa potentialitatem, præcedit prioritate à quo influxum illius, determinando ipſam ad operandum; at verò quatenùs eſt motio participans efficaciam à Divina omnipotentia, quæ ſe extendit ad omne id, quod ſortitur rationem entis, ejus influxum tranſit, & conſummatur in exiſtentia operationis. Hinc infertur cum prædicto Mag. eumdem concurſum realiter eſſe prævium, & ſimultaneum: prævium quidem, quatenùs movet quoad exercitium voluntatem illam efficaciter determinando; ſimultaneum verò, quatenùs cum voluntate ſic determinata, & mota influit immediatè in ipſam operationem. Oppoſitum enim deprimit efficaciam, & activitatem divini concurſus, ſi ita limitetur ejus activitas, ut ſolùm habeat determinare, & non influere immediatè cum voluntate in ejus operationem. Sic Lemos tom.4. part.2. tract.1. c.4. à n.59. Cabrera tom. in 3. p. q.18. fol.338. & 361.

78. Pro hac prioritate, & ſimultate in eodem concurſu Dei realiter adunata, & explicata adeſt exemplum in materia prima, & forma ſubſtantiali. Licèt enim materia prima ſit prior reſpectu formæ ſubſtantialis, quatenùs illam ſuſtentat recipiendo; materia tamen, & forma in ordine ad conſtitutionem compoſiti ſimul, & in eodem ſigno concurrunt. Idem dicendum de forma ſubſtantiali per ordinem ad materiam, quam informat, & per ordinem ad compoſitum, quod ſimul cum materia conſtituit: ergo ſimiliter aſſerendum de gratia prædeterminante; nimirùm poſſe præviè ad voluntatem influere in exiſtentiam conſensûs, & ſimul cum voluntate influere in eumdem conſenſum; præviè quidem, quatenùs movet voluntatem efficaciter, reducendo illam de potentia ad actum; ſimultaneè verò, quatenùs voluntas ſic completa, & reducta prorumpit in ejus elicientiam. Per hanc doctrinam rectè percipitur Deum per gratiam ſuam non ſolùm facere nos facere; verùm etiam immediatè operari ipſum velle, & facere noſtrum; ut ſic totum attribuatur gratiæ Dei, ſcilicèt velle, ſive operari, & quòd voluntas activè producat ſuum velle, & ſuum operari. Si verò concurſus ſimultaneus ſit actio voluntatis, ut à Deo immediatè procedens; cùm hæc non ſit propriè loquendo gratia auxilians; verificabitur tunc, Deum per gratiam efficacem facere, ut voluntas eliciat conſenſum, non tamen facere per ipſam immediatè ipſum conſenſum. Dices: Deus in ſigno, pro quo voluntas elicit actum, non determinat, nam hoc ſpectat ad ſignum priùs; ſed in tali ſigno exercet munus primæ cauſæ: ergo prima cauſa, ut talis, non determinat. Reſpond. in ſigno, pro quo voluntas elicit, prædeterminationem determinare actum, & etiam in ſigno priori determinare

potentiam. Nam ſi voluntas determinat, cur non gratia Dei? Quæ adeò diſerta ſunt, & luculenta, ut, pro diſſolvendis nonnullis contortis ratiunculis adverſus prioritatem prædeterminationis, ſufficiant.

79. Tandem objicies: quia cum Hæreticis nedum rebus, ſed nec verbis communicandum eſt; ſed gratiæ irreſiſtibilitatem propugnant iſti: ergo à Catholicis releganda eſt gratia irreſiſtibilis. Secundò: Vox, quæ rejicitur ab Eccleſia non poteſt ſtatui, veluti Sacræ Scripturæ, Conciliis, ac Sanctis Patribus conformis ad explicandam gratiæ efficaciam; ſed Eccleſia rejicit in *Janſenio* irreſiſtibilitatem gratiæ, ut conſtat ex ſecunda propoſitione damnata: *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nuſquam reſiſtitur*: ergo. Tertiò: Vox ambigua, quæ ſcandalum parit, vitioſèque poteſt intelligi, etſi verum poſſit habere ſenſum, procul amovenda eſt; quarè tempore *Concilii Antiocheni* proſcripta fuit vox iſta *homouſion*, quia vitioſè intelligi poterat: ſed gratiæ irreſiſtibilitas vitioſè poteſt intelligi, quòd nempè ſit deſtructiva libertatis: ergo. Et tandem, quia vox iſta *gratia irreſiſtibilis* quid durum ſonat, aſperum, atque humanæ libertati inviſum: ergo impropriiſſimè intelligi poteſt, quòd ſalvetur, & illibata remaneat indifferentia activa liberi arbitrii, ſeu poteſtas agendi, vel non agendi, ſub illa.

80. Hoc argumentum apparentiæ quamplurimùm, difficultatis & ſubſtantiæ parùm continet, ex quo faciliimè diluitur. Concedimus quippè majorem, cui nos libenter ſubſcripſimus: & mirari ſatis non poſſumus, quàm falsò, quàm temerè Thomiſtis turpem illam notam affricent ita arguentes; cùm doctrinam hanc fateantur, ac doceant, quotquot *Auguſtini*, & *Thomæ* Doctoribus, atque Magiſtris glorientur, ſi ly *reſiſtere* propriè ſumatur: cùm & ſententia ſit plurium Theologorum, non eorum modò, qui nuper ſcripſerunt, ſed eorum etiam, qui vetuſtate ipsâ habentur nobiliſſimi. Si namque Deus operatur in nobis velle liberum, ubi diſſenſus prædeterminationi reſiſtens? Vel quomodò intelligi poteſt diſſenſus prædeterminationi conjunctus, ubi conſenſus eſt infallibiliter connexus cum gratia efficaci, quæ facit voluntatem de nolente volentem, ut dixit D. *Auguſtinus* Epiſt. 217. n. 24. his verbis: *Eoſque ad ſe ipſum omnipotentiſsimâ facilitate convertit, ac volentes ex nolentibus facit?* Neganda eſt ergo minor, necnon & major ſequentis argumenti. Numquid enim gratiam ex ſe ipſa efficacem libertatem conſervantem irreſiſtibilem dicere non licet, quia omnem Dei gratiam Hæretici irreſiſtibilem dicunt? Audiant S. *Leonem* Papam ſerm. 4. in ſolemnitate Nativitatis Domini: *Arrius Dei filium minorem Patre, & Creaturam eſſe definiens, & ab eodem inter omnia creatum putans Spiritum Sanctum, magnâ impietate ſe perdidit. Sed ſempiternam, atque incommutabilem Deitatem, quam in Trinitatis unitate non vidit, in Patris eſſentia non negavit. Macedonius à lumine veritatis alienus Divinitatem Sancti Spiritûs non recipit; ſed in Patre, & Filio unam potentiam, & eandem confeſſus eſt naturam. Sabellius inexplanabili errore confuſus unitatem ſubſtantiæ in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto inſeparabilem ſentiens, quod æqualitati tribuere debuit,*

buit, ſingularitati dedit. Et cum veram Trinitatem intelligere non valeret, unam, eamdemque credidit ſub triplici appellatione perſonarum. Photinus mentis cæcitate deceptus, in Chriſto verum, & ſubſtantiæ noſtræ confeſſus eſt hominem. Sed eumdem Deum de Deo ante omnia ſæcula genitum eſſe non credidit. Apollinaris fidei ſoliditate privatus, Filium Dei ita veram humanæ carnis credidit ſuſcepiſſe naturam, ut in illa carne diceret, animam non fuiſſe, quia vicem ejus expleverit ipſa Divinitas. Hóc modó, ſi omnes, quos Catholica Fides damnat, retractentur errores, in aliis, atque aliis quiddam invenitur, quod à damnabilibus poſſit abjungi. En qualiter, licèt omnes Hæreſes in ſua perverſitate meritò damnandæ ſint, habent tamen in aliqua ſua parte aliquid, quod verum eſt.

81. Arguentem etiam perlucidè rejicit D. *Auguſtinus* oper. imperf. contra *Julianum* lib. 5. cap. 30. docens, Catholicos quædam vera dicere ſimul cum Hæreticis, longè tamen abhorrere ab eorum erroribus, his præclariſſimis verbis: *Numquid propterea dicere non debemus, quòd bonus Deus fecerit mundum, quia hoc etiam dicit Manichæus? Sed cùm quæritur, undè fecerit, ibi diſcernimur. Nos enim dicimus, ex his, quæ non erant; quoniam ipſe dixit, & facta ſunt: ille autem, ex duabus naturis, boni ſcilicet, & mali, quæ non ſolùm jam erant, ſed ſemper erant. Hæc ergo, quæ non ſimul dicimus, non ſinunt eſſe nos ſocios eorum ex illo, quod ſimul dicimus. Item ſi interrogemur, utrùm ſit Deus, & nos, & Manichæi reſpondemus, eſt Deus: & in hoc utrique ſeparamur ab illo ſtulto, qui dixit in corde ſuo non eſt Deus: ſed cùm quæritur, qualis ſit Deus, à Manichæorum nefaria fabula magna diſcretione diſtinguimur. Nos enim dicimus incorruptibilem, atque defendimus; illi verò fabulantur corruptibilem Deum. De ipſa quoque Trinitate interrogati, utrique dicimus, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum unius, ejuſdemque eſſe naturæ: nec ideò tamen vel nos ſumus Manichæi, vel ipſi Catholici, dicunt enim alia de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, in quibus ab eis diverſiſſimi, eiſque adverſiſſimi ſumus. Vndè iſta, quæ ſimul dicimus, adverſus aliorum errores, qui ea negant, fidenter aſſerimus: nec timemus, ne Manichæos nos appellent, & ſe inde præferant nobis, quia cum Manichæis dicimus, quod ipſi, quoniam nolunt dicere, propterea redarguuntur à nobis.* Ita & nos in præſenti dicimus, quòd Hæretici gratiam irreſiſtibilem agnoſcunt, at longè diversâ ratione; cùm & plura aſſerant, in quibus ab eis diverſiſſimi, eiſque adverſiſſimi ſumus. Gratiam ſufficientem conſtitutivam libertatis in linea expeditæ potentiæ dicere nolunt; libertas apud *Janſenium* conſtituitur delectatione victrici; minima efficax gratia, ſeu delectatio victrix, non ſufficit ad victoriam tentationis. Propter hæc & alia, quæ in auctoribus videri poſſunt, meritò redarguuntur a nobis. Sunt ergo in aliquo cum nobis loquentes; ſed nihil illis prodeſt, quia in aliis etiam vocibus adverſiſſimi ſunt: ut eleganter obſervavit S. *Auguſtinus* ſuper illud *Pſal.* 54. verſ. 19. *in multis erant mecum*, his verbis: *In paucis non mecum, ſed in his paucis, in quibus non mecum, non eis proſunt multa, in quibus mecum.*

82. Se-

82. Secunda argumenti probatio non eſt nunc oratione longâ infirmanda, conceſsâ maj. neganda eſt abſolutè, min. Nec enim à complexo iſto *gratia efficax irreſiſtibilis* petenda eſt certa, & conſtans regula fidei contra *Janſenium*; cùm; non quo Eccleſiæ judicio perculſus eſt *Janſenii* liber, eo ſternatur, & involvatur irreſiſtibilitas gratiæ efficacis; damnata quippè ſolùm fuit in *Janſenio* omnis interioris gratiæ irreſiſtibilitas, quam propugnabat ipſe; ut conſtat ex cap. 25. de grat. *Chriſti*, cujus ſunt ſequentia verba: *His igitur, & hujuſmodi crebris locutionibus affirmativis, ſicut ſignificat Auguſtinus, hôc ipsô, quòd data eſt homini gratia, mox effectum ſequi, ſic è contrariò negativè ſubinde ratiocinando, hôc ipsô, quòd effectu homo deſtituitur, nullam ei gratiam collatam eſſe, ſed ſolô Pelagianæ gratiæ adjutoriô, hoc eſt, lege, doctrinâque ad operationis præceptæ juſtitiam niti*. Et cap. 27. *Reſpondebit fortaſſis aliquis, magis in Scholaſticorum ſcriptis, quàm Auguſtino revolvendis exercitatus, hæc omnia, quæ produximus, eum tantum de gratia efficaci tradidiſſe, nihil verò impedire, quin aliæ nonnullæ gratiæ per hominis voluntatem effectu careant. Reſpondeo, nihil veriùs dici poſſe, quàm quòd omnia, quæ hactenus protulimus, de gratia efficaci dixerit, atque intellexerit, cujus rei cauſa eſt, quòd nullam agnoverit aliam actualem Chriſti gratiam, nec agnoſcere potuerit*. En qualiter omnem gratiam irreſiſtibilem dicit; ex quo meritò, ut hæretica damnata fuit talis aſſertio. Perlegantur, quæ hoc præſenti Dubio diximus ſupra §. 4. quæ ſolâ lectione indigent, ut luce clariùs appareat, irreſiſtibilitatem omnis gratiæ fuiſſe in *Janſenio* damnatam.

83. Ad tertiam dicimus, minimè rejiciendam eſſe vocem iſtam *gratia irreſiſtibilis*, nec quia vitiosè poteſt intelligi, nec quia poteſt, ut ſupponit argumentum, eſſe occaſio erroris. Non quia vitiosè ab aliquibus intelligi poſſit, ut probat D. *Hilarius* lib. de *Synodis* num. 85. ſic reponens: *Hoc ſi timemus, deleamus in Apoſtolo, quod dictum eſt: Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus; quia ad auctoritatem hæreſis ſuæ Plotinus hoc utitur. Pereat quoque ad Philippenſes ſcripta Epiſtola aut igne, aut ſpongiâ; nè in ea Marcion relegat: Et habitu inventus, ut homo, phantaſiam corporis confitens eſſe, non corpus. Non extet Evangelium Joannis, nè Sabellius dicat: Ego & Pater unum ſumus; neque iſti nunc creaturæ Prædicatores ſcriptum habeant: Pater major me eſt. Neque illi, qui diſſimilem Patri, filium affirmare volunt, legant: De die autem, & hora nemo ſcit, neque Angeli in cœlis, neque Filius, niſi Pater ſolus &c.* Et infrà: *Non ergo gloriemur cruce Chriſti, quia ſcandalum mundo eſt: neque in vivente Deo mortem prædicemus, nè ab impiis mortuus Deus arguatur. Malè intelligitur homouſion: quid ad me bene intelligentem? Malè homouſion Samoſatenus confeſſus eſt: ſed numquid melius Ariani negaverunt? Octoginta Epiſcopi olim reſpuerunt: ſed trecenti & decem octo nuper receperunt*. Ita & nos dicimus. Si ab aliquibus malè intelligitur irreſiſtibilitas gratiæ, quid ad nos benè intelligentes? Si aliqui Theologi illam reſpuunt, ſunt & alii non inferioris nominis, qui illam recipiunt majorum ſuorum veſtigiis inſiſtentes.

84. Non

84. Non ulteriùs rejicienda venit, ex quo, prout falsò ſupponit argumentum, occaſio poteſt eſſe erroris; cùm non ſit occaſio *per ſe* data, & ex propria ſignificatione orta, quæ adeo aperta, & obvia eſt, ut nulla ſit in ea obſcuritas, vi cujus in varios, diverſoſque ſenſus accipi poſſit; ſed purè erit occaſio erroris *per accidens* accepta, ex mala ejus intelligentia. Audiant ſic arguentes D.*Chryſoſtomum* tom. 1. *Homil.* 6. pag. 879. loquentem de Sacris Scripturis: *Scripturas adulterantes, alia quidem prætervolant: quærunt autem, numcubi ſumptionem aliquam offendant, quæ ipſorum morbo ſuffragari, ac favere videatur. Neque mihi tu dixeris in cauſa eſſe Scripturam: non Scriptura, ſed ipſorum improbitas eſt in cauſa, quandoquidem mel quoque dulce eſt; at qui æger eſt, acerbum illud arbitratur: verùm non mellis culpa, ſed infirmitatis eſt crimen. Ita qui furioſi ſunt, quæ videntur, non cernunt: at eorum, quæ videntur, culpa non eſt, ſed mentis vitiatæ furioſi: Cœlum Deus creavit, ut opus contemplemur, & Opificem adoremus: at Gentiles opus Deum fecerunt: verùm non opus, ſed illorum improbitas eſt in cauſa. Et quemadmodùm improbus à nemine juvatur, ita probus à ſe ipſo juvatur. Quid conferendum cum Chriſto? At ab eo non adjutus eſt Judas. Quid Diabolo nequius? At Job coronâ redimitus eſt: & neque Judam Chriſtus adjuvit, propterea quòd erat improbus: neque Job Diabolus nocuit, quòd probus erat. Hæc ego dico, ut nemo ſcripturas accuſet, ſed eorum improbitatem, qui ea, quæ rectè dicta ſunt, malè interpretantur. Nam & Diabolus ex Scripturis cum Chriſto diſputabat: atqui non eſt in cauſa Scriptura, ſed ea mens, quæ rectè dicta malè interpretatur.* Idem & nos dicimus: accuſent illi ſuam malam intelligentiam, non tamen vocem, quæ ſanctè, & veriſſimè uſurpatur à Thomiſtis cum Scriptura, & Patribus, cujus ſignificatio communi omnium Theologorum placitò, & veluti inſtituto, determinata eſt, ut ſignificet repugnantem unius cum alio extremo compoſitionem.

85. Inſtaturque retorquendo in Adverſarios eâdem efficaciâ rationis argumentum in exemplo eodem, in voce nempe iſtâ *homouſion*, quam legitimum *Antiochenum* Concilium rejecit; & tamen Patres Concilii *Nicæni* illam, ut propriiſſimam agnoverunt. Sicut ergo Concilium *Antiochenum* vocem illam rejecit in ſenſu accepto à *Paulo Samoſateno*, qui ex conſubſtantialitate perſonarum concluſit, aut unicam eſſe in Deo perſonam, aut ſi plures, jam ipſas eſſe in natura diſtinctas, ad modum rerum corporalium; non tamen in ſenſu Catholico: uti ſimili objectioni reſpondet D. *Athanaſius* lib. de *Synodis Arimini*, & *Seleuciæ* num. 45. dicens: *Cum Paulus argumentari vellet, ac dicere, ſi Chriſtus non ex homine Deus factus eſt; ergo conſubſtantialis eſt Patri, atque hinc neceſſe eſt, tres eſſe ſubſtantias, unam priorem, duas verò ex illa procedentes, ideoque illud Pauli Sophiſma jure caventes dixére, Chriſtum non eſſe conſubſtantialem, neque enim Chriſtus ita ſe habet reſpectu Patris, qualiter ipſe cogitabat.* Et concludit: *Utraque Synodus ex legitima cauſa, hôc modô alia, aliô alia loquuta eſt.* Quod & dixit S. *Hilarius* lib. de *Synodis* circa finem huic eidem objectioni reſpondens:

Damne-

Damnemus in commune vitioſam intelligentiam : non auferamus fidei ſecuritatem . Synodo Samoſatenæ ſubſcribendum putas , ne ſecundùm Samoſateni intelligentiam quiſquis ſibi uſurpet homouſion : ſubſcribamus & Nicenæ Synodo , ne homouſion improbent Arriani . Damnetur ergo irreſiſtibilitas , prout ab Hæreticis propugnatur ; non tamen in ſenſu Catholico ; cùm in tali ſenſu nulla ſit ambiguitas in hoc nomine , nec æquivocatio ſuboriri poſſit : conſtetque ſatis , quòd non novus eſt , nec tempore *Janſenii* inventus hic modus loquendi .

86. Ad ultimam probationem , quæ intendit , nomen hoc *irreſiſtibilitas* quid durum ſonare , aſperum , atque humanæ libertati inviſum , rogo ſic arguentes , an ipſis arrideat magis , vel magis amica ſit libertati vox iſta *gratia ab intrinſeco efficax*? An plenum libertatis dominium dilucidiùs adſtruat ? An facilior per eam ad doctrinam Thomiſticæ Scholæ via , adituſque ſternatur ? Si ita eſt , non ſit quæſtio de nomine , nec ex efficacia intrinſeca gratiæ arguant irreſiſtibilitatem nocere libertati . Rurſus , dicant , amabò , an non ſimiles in Sacris Paginis leguntur voces , quæ ſanè molliores non ſunt , & quibus omnipotentiſſima divinæ gratiæ exprimitur motio ? Gratiâ Dei voluntatem , mentemque ſuam alligatam exclamat *Paulus Actuum* 20. v. 22. *Et nunc ecce alligatus ego ſpiritu vado in Jeruſalem* . Quod in commendationem Divinæ ſapientiæ legitur *Eccleſ.* cap. 51. *Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis ; decor enim vitæ eſt in illa* . Hoc eſſe Divinæ conſummatæ gratiæ munus , dixit D.*Thomas* q.24. *de veritate* art.8. his verbis , *Voluntatem totaliter ligat cum Deo* . Etiam in eodem ſenſu *Iſaiæ* 56. dicitur : *Cum venerit, quaſi fluvius violentus , quem ſpiritus Dei cogit* ; cui textum accommodat D. *Thomas* alium , quô Filii Dei eſſe dicuntur, *qui ſpiritu Dei aguntur* . An non etiam audiuntur in publicis Eccleſiæ precibus voces iſtæ , *cogere* , *compellere*, quibus gratiæ exprimitur efficacia? Non eſt ergo , quòd ita invidioſum garriant illi nomen hoc *gratia irreſiſtibilis* ; de qua dicere poſſumus , quod de vinculis charitatis dixit Sanctus *Auguſtinus Epiſt.*39. *Non ſunt dura , quia dulciſſima , nec mollia , quia firmiſſima* .

87. An non etiam S. *Auguſtinus* utitur expreſsionibus iſtis , Deus movet , & inflectit liberum arbitrium *immobiliter* , *inſuperabiliter* , *indeclinabiliter* , faciens, quòd arbitrium *invictiſſimè* , quod bonum eſt, velit ? Etiam lib. *de correp. & grat.* cap. 8. declarat , qualiter hæc irreſiſtibilis gratiæ fortitudo , delectationem , ſpiritualemque voluptatem ingeneret ; ſic num.17. *Quando rogavit ergo , ne fides ejus deficeret , quid aliud rogavit , niſi ut haberet in fide liberrimam , fortiſſimam, invictiſſimam , perſeverantiſſimam voluntatem ? Ecce quemadmodùm ſecundùm gratiam Dei , non contra eam , libertas defenditur voluntatis . Voluntas quippè humana , non libertate conſequitur gratiam , ſed gratiâ potius libertatem , & ut perſeveret , delectabilem perpetuitatem, & inſuperabilem fortitudinem* . En inſuperabilis fortitudo gratiæ , dulcis tamen , ſuavis , & delectabilis fortitudo . Hoc dilucidiùs conſtat, & probat *Auguſtinus* tract.26. in *Joannem* , explicans verba illa , *Nemo poteſt*

teſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum; ſupra quem textum jam *Joan.*6. dixerat, *Magna gratiæ commendatio, nemo venit, niſi tractus*. At obſervans, quòd ſub tractione difficillimè intelligi poteſt illæſa libertas, exclamat: *Quid hìc dicemus, fratres, ſi trahimur ad Chriſtum; ergo inviti credimus; ergo violentia adhibetur, non voluntas excitatur*. Enim verò, *Qui trahitur, tamquam invitus cogi videtur. Igitur quomodò iſtam ſolvemus quæſtionem?* Reſpondet S. Doctor; *Nolite cogitare invitum trahi: trahitur animus & amore*: & deindè; *Porrò ſi Poëtæ dicere licuit, trahit ſua quemque voluptas; non neceſſitas, ſed voluptas: non obligatio, ſed delectatio: quanto fortiùs nos dicere debemus, trahi hominem ad Chriſtum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur juſtitiâ, delectatur ſempiternâ vitâ quod totum Chriſtus eſt. An verò habent corporis ſenſus voluptates ſuas, & animus deſeritur à voluptatibus ſuis?* Et pauló poſt: *Da amantem, & ſentit, quod dico, da deſiderantem, da eſurientem, da in iſta ſolitudine peregrinantem, atque ſitientem, & fontem æternæ Patriæ ſuſpirantem, da talem, & ſcit, quid dicam*. Sic gratia immìſsâ ſuavitate, ac delectatione animum pertrahit, & potentiſſimâ, ac efficaciſſimâ ſuavitate voluntatem ſibi ſubjicit, ut eleganter dixit D. *Bernardus ſerm.*61. *in Cantica*: *Stat Martyr tripudians, & triumphans totô licèt lacerô corpore, & rimante latera ferrô, non modò fortiter, ſed & alacriter ſacrum è carne ſua circumſpicit ebullire cruorem*. Scilicet, *Non facit hoc ſtupor, ſed amor: ſubmittitur enim ſenſus, non amittitur*. Sic voluntas eò ſanior, quò divinæ gratiæ ſubjectior.

88. Tandem ut omnis omninò aſperitas vocis excidat ab Adverſariorum animis, dignentur illi, ut par eſt, conſiderare duò: primum, quod dicit S. *Auguſtinus* lib.1. *contra duas Epiſt. Pelag.* cap.19. num.37. loquens de tractione, quâ Deus voluntatem trahit, quod nomen ſacrum eſt, etſi libertati videatur invidioſum: cùm enim dixiſſet S. Doctor: *Quàm multi inimici Chriſti quotidiè ſubito Dei occultâ gratiâ trahuntur ad Chriſtum*: ſtatim ſubjungit: *Quod verbum ſi non ex Evangelio poſuiſſem, quanta de me propter hoc iſte dixiſſet; cum etiam nunc obluctetur non mihi, ſed illi, qui clamat: Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum. Non enim ait, duxerit, ut illic aliquo modo intelligamus præcedere voluntatem. Quis trahitur, ſi jam volebat? Et tamen nemo venit, niſi velit. Trahitur ergo miris modis, ut velit, ab illo, qui novit intus in ipſis hominum cordibus operari, non ut homines, quod fieri non poteſt, nolentes credant, ſed ut volentes ex nolentibus fiant*. Tam ſacrum eſt nomen illud, quod in Sacris Scripturis legitur, earumque auctoritate comprobatur. Velint etiam ſecundò Adverſarii audire Theologos diſputantes, non tamquam Grammatici, ſed tanquam Theologi; neque enim nos cum Grammaticis de nominum poteſtate diſputamus; ſed cum Theologis de rerum divinarum veritate. Quod longè ante exortum *Janſenii* errorem ſapienter monuerat *Magiſter Zumel* tom.2. *variar. diſput.* ad 1. part. & 1. 2. diſp.4. ſect.2. concluſ.1. dicens, *Perpendendum eſſe, nos loqui Theologicè, ſicut Scho-*

laſtici loqui ſolent: & idcirco non ſolùm oportet attendere ad grammaticalem vocabuli ſignificationem; ſed præcipuè ad Theologorum, & Catholicorum uſum. Quod annotare libuit, ut animadvertant, eaſdem ſemper Thomiſtis eſſe voces, eoſdemque perpetuos, ſanos, & incontaminatos ſenſus vocum, & veritatum.

DUBIUM IV.

An argumenta contra phyſicam prædeterminationem ſint lumine naturali ſolubilia?

1. NON eſſet vera noſtra ſententia, ſi ſufficienter non poſſet argumenta à ratione humana in oppoſitum ſolvere. Eſt patens ſignum veritatis, ſicut & maxima Theologi Sapientis perfectio, dubitatorum ſolutio. Undè etſi tanti nominis gloriam nobis arrogare nec debeamus, nec poſſimus, quæ tamen Theologi ſunt æmulari conſentaneum eſt. Neque propterea in veritatis oſtenſionem tendimus; nam quæ ſupra omnem humanam cogitationem ſunt, quis hominum oſtendet? Aliud eſt manifeſtare humanarum rationum imbecillitatem; aliud arcana divini conſilii (inter quæ concordiam creatæ libertatis cum efficaci Dei gratia computat fides noſtra) pandere. Nec parùm, immò magnum videri debet, ſi aliundè exurgentes humani diſcursûs difficultates, nihil concludere, humanâ etiam ratione, licèt divinæ fidei lumine adjutâ; detegantur; cùm & ſapientiæ Dei dignum fuerit elogium: *Scit verſutias ſermonum, & diſſolutiones argumentorum* Sap.8. Igitur hoc maximè Theologum commendat, ut probat Divus *Thomas* 1.p. q.1. art.8. cujus eſt ex ſupernaturalibus principiis procedere. Abſit autem ab eo, ut Syllogiſmis contortis de rebus divinis diſputet, aut frivolis argumentis, vel potiùs vanis, invalidiſque ratiunculis Theologicas quæſtiones abſolvat; ſed eſt ipſi perutile hæc ipſa non ignorare; cùm non parùm ad perfectam Scripturarum, PP. & Conciliorum intelligentiam conferat, ne amphibologiis eludantur termini, & ſic ratio erret, labatur, cœcutiat, hallucinetur: & quod magis eſt, ut præcipuorum noſtræ fidei dogmatum non repugnantiam, majori, quâ fas eſt, claritate defendat. At ſi Theologia in omni ſui inſpectione artis ratiocinandi adjumenta deſiderat, maximè dum in hac obſcura, & difficillima de concordia libertatis cum gratia quæſtione verſatur. Quò enim inveſtigatio pro modulo noſtro concordiæ liberi arbitrii cum gratia ſublimitate objecti præſtantiſſima eſt, obſcuritate nobis reconditâ, intelligentiâ difficilis, ac effatu prorſus inexplicabilis; eò magis ſententiam noſtram arduis Adverſarii invadunt, humanis tamen, argumentis. Quot enim novos Cavillationum gyros, & Sophyſmatum deflexus aliqui, etſi minùs docti, nobis non objiciunt? Qui potiùs luci tenebras, quàm veritatis lumen afferunt. Undè meritò cum *Tertulliano* lib. de anim. cap.18. hujuſmodi argumenta vocari deberent tormenta crucian-

dæ

dæ ſimplicitatis, & ſuſpendendæ veritatis; cùm ſolùm propter affectatam vocum, terminorum, & propoſitionum obſcuritatem difficillima ſint. Alii, & ſapientiores, ad difficultatem quæſtionis ſine dubio maximam, ut nos fatemur, accedentes, deſtructionem libertatis ex noſtra ſententia arguunt, & efficaciſſimis, ut credunt, argumentis probare intendunt: & hoc tot modis conſpicuis, tot exquiſitis phraſibus, & figuris, pro maxima ingenii dexteritate inculcant, ut etiam à doctis, & exercitatis diverſa eſſe argumenta videantur, cùm re vera unum ſint, & uni, eidemque medio probativo nitantur, in quo anima, & efficacia argumenti adæquatè conſiſtit.

2. Hinc non ex diſputandi libidine, ſed quia Tyronibus maximè utile, & fortè neceſſarium, dubium hoc excitandum credimus, ut ne quid, quod ſciamus, pro intelligentia tractatûs inquirendum reſtet: utque ſciant plenè, quid ſenſerint, dicantque Adverſarii; & ne in re tam ſalebroſa, ſophiſmata ignorantes, mens ipſorum variis arguendi formis offuſcata in circulos agitetur. Quare maximè obſervandum pro præſentis Dubii intelligentia, tripliciter, ut communiter docent noſtri Thomiſtæ, argumenta poſſe ſolvi. Primò *probabiliter*, atque adeò *incertè*, & *inevidenter*. Secundò *certò*, ſed non *evidenter*. Tertiò *evidenter*, quod poteſt ſtare dupliciter: primò ex evidentia fundamenti, quô probatur veritas, cui opponitur: ſecundò ex evidentia fallaciæ, & argumenti defectûs: quorum primum evidentiæ genus erit poſitivum; ſecundum verò negativum. Hôc poſitô, ſupponimus, quòd ex evidentia fundamenti nequit intelligentia humana argumenta ſolvere; cùm impoſſibile ſit, ut toties diximus, hujus concordiæ lumine naturali conſequi Sacramentum, vel certò evidenter ſcire ſecretum. At cùm verum nequeat repugnare vero, nec poſſit eſſe ſibi contrarium, argumenta evidenter ſolvere poteſt, tàm ex evidentia fallaciæ, quàm ex falſitate probationis, quæ nuſquam convincere poterit, ut non habeatur, quid probabiliter reſponderi poſſit. Etenim licèt non ſit via ad probandum evidenter poſſibilitatem, & exiſtentiam hujus myſterii, datur tamen via ad argumentis reſpondendum. Non enim reſponſio requirit tantam evidentiam, ac probatio. Sufficit ipſi, quòd vitium oſtendat, vel quòd medium ab arguente aſſumptum minimè cogat intellectum ad ejus aſſenſum, dum ſcit, ab ipſo efficaci medio minimè probari poſſe, vel ut loquitur D. *Thomas* locô citatô, *dum manifeſtum eſt ipſi*, *probationes*, *quæ inducuntur*, *non eſſe demonſtrationes*, *ſed argumenta ſolubilia*. Ad inveſtigandum ergo argumentorum defectus, & ut ea omnibus unico veluti obtutu contraria veritati manifeſtentur, ſicque magis ad myſterium hoc capiendum apti efficiamur, hoc ſequenti utiliſſimo Dubio viam ſternimus, quod, quominùs comprehendere valemus, magis, ac magis Deum Optimum Maximum admiremur, incomprehenſibilem ejus Majeſtatem, & noſtræ mentis imbecillitatem confitentes.

§. I.

Utrùm à voluntate prædeterminata ad actum excludatur contrariis argumentis poteſtas ad omiſſionem?

3. ARguunt primò Adverſarii, quòd voluntas prædeterminata ad actum non poteſt non agere; nam voluntas prædeterminata ad actum eſt impedita inevitabiliter ad non agendum: ſed potentia inevitabiliter impedita ad non agendum non poteſt non negare: ergo voluntas prædeterminata ad actum non poteſt non agere. Conſequentia eſt legitima; major certa; cùm prædeterminatio ſit inevitabilis, quod Thomiſtæ minimè negant. Quòd autem prædeterminatio ſit impedimentum, patet: nam illud dicimus alicujus exercitii impedimentum eſſe, cum quo tale exercitium nequit componi; nec enim aliò modò conſenſus excludit diſſenſum, & lux tenebras, quæ tamen vocantur oppoſitorum impedimenta: ſed prædeterminatio actûs cum actu connexa eſt incompoſſibilis cum carentia actûs: ergo prædeterminatio impedit inevitabiliter voluntatem ad omiſſionem actûs. Minor probatur: Non poteſt ad actum impeditum potentia, quæ non poteſt non eſſe impedita impedimento inevitabili, ac ſibi omninò neceſſariò: ſed hôc modò impedita eſt ad non agere voluntas prædeterminata ad actum, eò quòd impedimentum prædeterminationis eſt illi omninò neceſſarium, ac prorsùs inevitabile, cùm à ſe prædeterminationem excutere nequaquam valeat: ergo voluntas prædeterminata non poteſt non agere, & ſimpliciter caret poteſtate ad non agendum. Cœtera conſtant, & majorem ſi oſtendere putant, primò ab exemplo hominis ligati catenis, aut vinculis, quæ non poteſt rumpere, nec aliò quôvis modô ſe ab illis abſolvere: de quo talibus conſtricto vinculis nullus dicet, habere potentiam ad liberè deambulandum: ergo nec in voluntate prædeterminata ulla manet poteſtas ad omittendum. Secundò: Ideò amor poteſtatem ad odium non tollit, quia licèt amor impediat odium, eſt tamen impedimentum à voluntate pro ſuo placito amovibile: ergo voluntas impedita per prædeterminationem, quam non poteſt pro ſuo dominio abjicere, omni caret ad omiſſionem poteſtate. Tertiò: Per aliquod impedimentum tolli poteſt libertas: ſed non per aliud, quàm per illud, quod eſt inevitabile: ergo.

4. Tripliciter confirmatur propoſitum argumentum. Primò: Ut voluntas impedita ad non agendum poſſit non agere, neceſſarium eſt, quòd poſſit tollere impedimentum, vel cum illo conjungere carentiam actûs: ſed voluntas prædeterminata neque poteſt auferre prædeterminationem, quæ eſt impedimentum omiſſionis, neque cum illa conjungere carentiam actûs: ergo voluntas prædeterminata non poteſt non agere. Probatur major; quia ſtante odio voluntas potens eſt proximè amare, potens eſt tollere odium: ergo. Secundò: Si amor eſſet inevitabilis, tolleret potentiam ad odium, & carentia odii eſſet neceſſaria,

ut conſtat in Beatis Deum neceſſariò amantibus: ergo prædeterminatio neceſſaria tollit poteſtatem non agendi; cùm non ſit ipſa minùs incomponibilis cum omiſſione actûs, quàm amor cum odio. Antecedens probatur: quia tota libertas excludendi odium, cùm amamus, conſiſtit in elicientia amoris, nec alia eſt libertas in omiſſione odii: ergo ſi in amore non eſſet libertas, ſed amor eſſet neceſſarius, tolleret inevitabiliter libertatem. Tertiò: Voluntas prædeterminata ad actum non poteſt conjungere omiſſionem cum prædeterminatione; hoc enim ex terminis contradictionem implicat; nec illam à prædeterminatione dividere: nam qui non poteſt tollere, vel impedire prædeterminationem, non poteſt omiſſionem à prædeterminatione dividere: ſed voluntas nec tollere, nec impedire valet prædeterminationem: ergo ab illa omiſſionem nequit dividere: ergo nulla eſt poteſtas ad omiſſionem. Hæc conſequentia conſtat, quia omiſſio actûs nequit eſſe, niſi vel conjuncta cum prædeterminatione, vel à prædeterminatione ſeparata: ergo ſi nec habet poteſtatem, ut illam conjungat cum prædeterminatione, nec ut omiſſionem à prædeterminatione dividat, nullam habet poteſtatem ad omiſſionem.

5. Hoc argumentum, quod dicunt invictum, neſcio quid novi afferat. Eſt enim illud, ut video, quod ſemper contra veritatem myſterii opponit humana ratio; eſt dicere: hæc eſt ratio, propterquam hæc quæſtio difficillima omnibus eſt: ſicut eſt illud de identitate inter ſe extremorum, ſi ſemel idem ſunt tertio, quod opponit ſemper ratio naturalis ineffabili Trinitati: & ſicut eſt illud de mutabilitate Dei, quod opponit concordiæ utriuſque perfectionis, immutabilitatis, & libertatis. His, & hujuſmodi ſi humana mens ſuccumbit, errat. Et quidem erravit *Pelagius*, qui indè convictus fuit, ut negaret gratiam efficaciter adjuvantem voluntatem ad actionem. Conſtat hoc ex pluribus ejuſdem locis, quæ ſibi objiciens, tangit S. *Auguſtinus*: & ex geſtis contra eumdem *Pelagium* in Concilio *Dioſpolitano*, ubi inter ab eodem aſſerta, octavo loco legitur: *Quòd gratia Dei non ad ſingulos actus detur, ſed in libero arbitrio ſit, & in lege, atque doctrina. Et non quòd Dei gratia ſecundum merita noſtra detur, & propterea ipſa gratia in hominis ſit poſitâ voluntate, ſive dignus fiat, ſive indignus*. Et 12. *Quòd non ſit liberum arbitrium, ſi indigeat auxilio Dei, quoniam propriam voluntatem habeat unuſquiſque, aut facere aliquid, aut non facere*. Et 13. *Quòd victoria noſtra ex Dei non ſit adjutorio; ſed ex libero arbitrio*; quæ omnia, in hac *Pelagio* verè miſerabili Synodo (quam ita, quia dolum non vidit, vocavit S. *Hieronymus* Epiſt. 79.) anathematizare, condemnare coactus fuit. Conſtatque ex libello confeſſionis fidei, quem *Zoſimo* porrexit, ubi confitetur, quid expreſsè cenſeat: *Liberum ſic eſſe confitemur arbitrium, ut dicamus nos ſemper Dei indigere auxilio*. Ex hac enim indigentia alterius auxilii efficacis diſtincti ab eo, quo ſufficienter proximè adjuvatur poſſibilitas, inferebat deſtructionem arbitrii; quod ſanè nihil aliud eſſe videtur, quàm conceſsâ neceſſitate auxilii ſufficientis, negare indigentiam alterius auxilii efficacis non exi-

ſtentis

ſtentis in noſtra poteſtate. Ita argumentum nobis oppoſitum ex indigentia alterius auxilii diſtincti à ſufficiente, & actum infallibiliter inferentis, quod eſt auxilium naturâ ſuâ efficax, & ſupponens ſufficientiam proximè, & adæquatè conſtitutam, eamdem liberi arbitrii deſtructionem, conabitur demonſtrare, ſi illi ſuccumbamus. Quod dictum à me eſto; non quòd Catholicos nobis contrarios cùm à fide errantibus confundam; abſit hoc: ſed ut meminerint, quàm facilè humana ratio, dum de ſupernaturalibus naturaliter diſſerit, deficiat. Cujus rei ergò, quæ ſequuntur, etiam offeram, & ſine ullius injuria accipi volo; at ſi non aſſequar, ut non dictum haberi volo; modò aſſequar finem; id eſt, humanæ mentis ablegare cavillos in veritatis obſequium: quod nullatenus adverſatur modeſtiæ, & charitati.

6. Prætereà, negatô ut non neceſſario ad exiſtentiam actûs liberi hoc auxilio efficaci ſupponente poteſtatem, & voluntatem applicante ad exercitium, ſequitur inevitabiliter, quòd ſemel collatâ à Deo poteſtate, voluntati noſtræ cuncta derelicta ſunt: & hoc eſt, quod unicè ad ſuum dogma exigebat *Pelagius*, teſte D. *Hieronymo*: undè & dicebat Deo: *Dediſti mihi poteſtatem arbitrii, quid te iterum ingeris de meo actu?* Et rurſus: *Deſtruitur voluntas, quæ alterius ope indiget, ac per hoc, vel utor poteſtate mihi traditâ, aut ſi alterius ope indigeo, libertas in me deſtruetur*: ergo argumentum hoc non eſt aptum ad tuendam undique fidem. Etenim ſi quid præter, & ultra auxilium conferens poteſtatem, requiritur ad exiſtentiam actûs, eſt ſanè concurſus ſimultaneus: at negantes concurſum auxilii prædeterminantis, hunc conſequenter aſſerunt noſtræ voluntati eſſe derelictum, quia exiſtit ex noſtra determinatione, & dominio: ergo tueri, & aſſerere debent noſtræ voluntati cuncta eſſe derelicta, ſemel collatâ boni operis poteſtate.

7. Tertiò ſequitur, omnia, quibus Deus nos adjuvat ad benè operandum, ita eſſe indifferentia, ut nos illa poſſimus vertere in malum, ex quo intulit *Pelagius*, *in bono opere ſoli homini deberi laudem*; quam conſequentiam non negavit eſſe legitimam *Auguſtinus*, immò aſſeruit lib. de gratia *Chriſti* cap. 17. illis verbis: *Cùm enim vellet oſtendere, quarè noſtrum ſit, quia hæc, inquit, omnia vertere in malum poſſumus.* Quomodò ergo doctrinâ argumenti admiſsâ, impugnari poterit ipſe *Pelagius*, ſive ex hac parte veritas tueri?

8. Quartò ſequitur, ubi primùm fuerit homo conſtitutus in ſua libertate per auxilium ſufficiens, jam gratiâ Dei non indigere ad ſalutariter operandum; nec enim alio eget, quàm concurſu ſimultaneo. Hìc non eſt nova gratia à præcedente diſtincta, quia gratiam ſuam poteſt Deus negare, quando non eſt cum alia priori per ſe connexa: ſicut non eſt per ſe connexus concurſus ſimultaneus cum auxilio ſufficienti, & concurſum ſimultaneum Deus negare non poteſt. Quod totum eſt magnum inconveniens, quod reprobari videtur à Concilio *Tridentino* ſeſſ. 6. de juſtificatione cap. 5. illis verbis: *Neque tamen ſine gratia Dei movere ſe ad juſtitiam coram illo liberâ ſuâ voluntate poſſit.* Ubi poſt collatam libertatem requirit aliam gratiam, ut poſſit conſequenter ſe

mo-

movere; nempè quia ultra auxilium dans poteſtatem, & libertatem ad ſe movendum coram Deo ad juſtitiam, aliud requiritur auxilium dans poteſtatem conſequentem, & conjungens voluntatem cum actu ſalutari, cùm ſuppoſitâ libertate hæc ſola poteſtas deſideretur ad actum. Non enim ſolùm execrabile fuit dogma *Pelagii*, quòd in primo ſuæ hæreſis ſtatu non conſtituerit adjutorium poſſibilitatis in ſubminiſtratione virtutis Spiritûs Sancti, aſſerens, naturam humanam tantùm valere, ut ſuis viribus, ſemel in origine ſuæ creationis acceptis, poſſet per liberum arbitrium (nihilo ulteriùs adjuvante Creatoris gratia) domare, & extinguere omnes cupiditates; ſed etiam erravit in eo, quòd actionem, & voluntatem divino auxilio ad ſingulos actus non adjuvari credidit; utrumque errorem ex diverſis inferens principiis. Intulit primum quaſi ita arguens: *Liberum arbitrium non fuit originali vulnere læſum*: quod antecedens ipſi veriſſimum erat: (docuit enim ille, quòd peccatum *Adami*, ipſum ſolùm læſerit, & non genus humanum, quod fuit ipſi ſecundum objectum in Concilio *Dioſpolitano*:) *Ergo cùm forte*, *& firmum ſit*, *ſufficit*, *quòd per gratiam Dei ſciamus*, *quid facere debeamus*, *& diligere*, *ut faciamus*. Secundum intulit ex libertate arbitrii, nempè non eſſe liberum arbitrium, ſi Dei indigeat auxilio, ac ſi argueret: *In propria voluntate habet unuſquiſque facere aliquid*, *vel non facere*: *ergo victoria noſtra non eſt ex Dei adjutorio*, *ſed ex libero arbitrio*. Ergo quòd pro tunc negaverit verum auxilium poſſibilitatis, quod eſſet per ſubminiſtrationem virtutis Spiritûs Sancti, non fuit quia hoc auxilium, crederet, debere eſſe noſtræ voluntatis arbitrio ſubjectum: nec enim ipſum latuit, poſſe non eſſe nobis liberum, nec in noſtra poteſtate: ſed quia credidit, tantas (id eſt magnas) eſſe naturæ vires, quas extollendo præcipitabat, ut dixit *Auguſtinus* de gratia *Chriſti* cap. 27. Quarè ſolùm negavit verum adjutorium voluntatis, & actionis ex libertatis conceptu, ex eo quòd non eſſet liberum arbitrium, ſi Dei indigeret auxilio: ergo dum argumentum intendit excludere Dei auxilium non exiſtens in noſtra poteſtate, eamdem liberi arbitrii deſtructionem ex eodem principio incautè conatur demonſtrare.

9. Ad ſolutionem argumenti deſcendendo, ipſius inefficaciam oſtendunt primò exempla ſæpius allata. Nam de arbore prædeterminata ad emittendos flores, dicimus poſſe impediri à cauſa naturali non valente prædeterminationem tollere, & de cauſa naturali prædeterminata ad non impediendum, quin arbor floreat, veriſſimè dicitur, quòd valet impedire floritionem. Cujus ratio non eſt alia, niſi quia prædeterminatio, licèt potentiam determinet, non tamen virtutem cauſæ removet; quia agens ſubjectum juxta ſuum modum determinat, nec potentiam deſtruit, quam præſupponit, ſed perficit reducendo de potentia ad actum. Quæ ratio eâdem efficaciâ procedit de concurſu, quo Deus hominis adjuvat voluntatem, immo & urgentiori de cauſa; nam libertas cùm ſit perfectio ſimpliciter ſimplex, in Deo continetur formaliter, ſecus tamen contingentia. Si ergo Deus propterea quòd actionem naturalem continet contingentem, illam per ſuum concurſum non deſtruit, ſed

cau-

cauſat in actione agentis naturalis; nulla poteſt eſſe ratio, quare per efficaciam ſui concursûs libertatem auferat ab actione voluntatis.

10. Efficaciùs ſecundò inſtatur argumentum in actu prædefinito, ſcito à Deo, in peccato permiſſo, in actu libero voluntatis, & in præcepto mortis *Chriſti* Domini, ad quos omnes datur in libero arbitrio vera poteſtas, quin impedibilis ſit a voluntate Dei prædefinitio, ſcientia, permiſſio, libertas, ſicut à voluntate *Chriſti* Domini præceptum. Poterit ergo & conſenſus eſſe liber, licèt liberum non ſit voluntati prædeterminari, vel non prædeterminari, impedire, vel non impedire adjutorium efficax Dei. Etenim ſi poteſtas impediendi conſenſum non eſt poteſtas impediendi prædefinitionem, ſeu decretum efficax Dei de ejus exiſtentia; cur poteſtas impediendi conſenſum erit poteſtas impediendi prædeterminationem conſensûs? Aſſignent nobis rationem, quæ probans primum, non æquè ſuadeat ſecundum; non enim minùs conſenſus eſt terminus eſſentialiter connexus cum decreto: ergo ſi poteſtas impediendi prædeterminationem non eſt poteſtas impediendi decretum, cur, amabò, poteſtas impediendi conſenſum erit poteſtas impediendi prædeterminationem? Utrobique enim eſſentialis illa connexio eſt cum conſenſu libero: ideòque argumentari nequit ex connexione hujus negatio libertatis, quia terminus eſt connexionis.

11. Sed omnia objectionis capita expendamus. Pro cujus intelligentia accuratè notandum, impedimenta omiſſionis, vel actûs alia eſſe intrinſeca, alia extrinſeca; alia deſtruentia poteſtatem ad utrumlibet; alia verò præcisè removentia, vel actum, vel omiſſionem. Intrinſeca dicuntur illa, quæ ab aliquo principio intrinſeco promanant, ut judicium convenientiam objecti ſine indifferentia proponens, & debilitas membrorum ad motum ex ægritudine proveniens. Extrinſeca impedimenta illa ſunt, quæ à principiis extrinſecis ortum habent, ut cùm impeditur quis deambulare per plateam, quia detinetur in carcere, aut vinculis inſolubilibus ligatur. Impedimenta, quæ poteſtatem ad utrumlibet auferunt, illa dicuntur, quæ vel ab intrinſeco, vel ab exrinſeco ita poteſtatem ligant, ut nullum exercitium relinquant in arbitrio, ſed poteſtatem ita antecedenter determinant, ut per modum naturæ agat, vel per modum naturæ ceſſet ab opere, ut accidit voluntati judicio determinato præventæ, & homini compedibus detento, aut funibus ligato, quos nec rumpere valet, nec ſolvere: & hæc dicuntur impedimenta actûs primi, ſeu poteſtatis ad actum, & omiſſionem: ac dum his afficitur potentia, nullum in ipſa eſt exercitium liberum. Impedimenta denique actûs, vel omiſſionis illa ſunt, quæ ſupponunt plenam ad utrumlibet poteſtatem, & illam juxta ſuum modum ad aliquod libertatis extremum determinant, v. g. ad actum, ſeu exercitium poſitivum. Verùm hæc potiori ratione expedimenta dici deberent poteſtatis, quia illam à potentialitatis vinculo expediunt, & ad liberum exercitium reducunt, tametſi inquantùm voluntatem determinant ad actum, ratione ejuſdem actûs reddant omiſſionem conſequenter impoſſibilem.

12. Quô poſitô ad argumentum reſpondetur negando antecedens: ad

ad probationem, vel negetur, prædeterminationem eſſe impedimentum verè, & propriè omiſſionis, etſi cum illa ſit incomponibilis, cùm potius ſit potentiæ expedimentum, potentialitatis vincula ſolvens, & tollens ſuſpenſionem : neque conſenſus propriè dicitur impedimentum diſſensûs, etſi cum illo ſit incompoſſibilis; ut rectè obſervat M. *Bolivar* de provident. Dei, §.3. num. 31. dicens: *An autem impradeterminatus debeat dici impeditus ad actum, necnè? Poteſt eſſe quæſtio fortè de nomine; mihi videtur dicendum, non eſſe impeditum: quia carentia prædeterminationis non excludit potentiam ad actum, nec ratione ſui excludit actum, cui immediatè non opponitur; & licèt inferat excluſionem, & carentiam actûs, infert illam à creatura liberè, & imputabilitèr ponendam: impedire autem aliquem actum eſt excludere potentiam ad actum, vel inferre excluſionem, & carentiam ab altero liberè non ponendam.* Vel, ne contentio ſit de voce, diſtinguatur major: eſt impedimentum, quia reducens ad exercitium, & extremum alterum libertatis, conc. maj. eſt alterius generis impedimentum, neg. maj. Vel aliter: eſt impedimentum præcisè omiſſionis, conc. maj. eſt impedimentum poteſtatis ad omiſſionem, neg. maj. Phyſica enim prædeterminatio, cùm ſuperveniat poteſtati adæquatè conſtitutæ, ſubordinat quidem potentiam Deo in ipſo libertatis exercitio; cœterùm non magis obſtat libertati, quàm ipſe actus liber, quia provenit à poteſtate Dei, in qua magis, quàm in nobis libertas noſtra continetur; unde operatur in nobis juxta libertatem noſtram. Nec officit, quòd ipſa ſit infallibilis, & inimpedibilis, ex hoc enim ſolùm ſequitur, quòd actus infallibiliter erit. Eſtne contraria infallibilitas libertati? Non credo, quemquam dicturum. Immò inde illi conſentanea evidenti ratione probatur, quòd infallibilis veritas liberi actûs ſine libertate eſſe non poteſt. Conſequenter ad hæc diſtinguo minorem: Potentia infallibiliter impedita ad non agendum, non poteſt non agere, ſi ſit impedita impedimento verè, & propriè tali, vel impedimento actus primi, & poteſtatis, conc. min. Si impedimentum non ſit verè, & propriè tale, ſed ſolùm ſe tenens ex parte actûs ſecundi, ſupponens proindè totam libertatis conſtitutionem, neg. min. & conſeq. Hìc maximè animadverte, lector, me non admittere vocem illam *inevitabiliter* in argumento expreſſam, quam fateor apud aliquos minus exactè in hac parte loquentes aliquando inveniri. Impropriiſſima eſt, & ejus rigor à noſtra, communique noſtrorum ſententia omnino alienus; ut optimè notavit ſapientiſſims ille M. Fr. *Hieronymus Perez*, quem Eminentiſs. Card. *Cienfuegos* ſummis laudibus proſequitur in Vita S. *Franciſci à Borgia* lib. 5. cap. 6. §. 1. Egregius ergo iſte ex Redemptorum Ordine B. Virginis de *Mercede*, S. *Thomæ* diſcipulus, à quo primùm Magiſtro ſapientiam ebibiſſe *Societatem Jeſu*, laudatus Eminentiſs. ibi aperto ore prædicat; quod etiam in laudem, & gloriam FF. *Prædicatorum*, & æternum decus ſcribit *Sacchinus* lib. 7. num. 92. PP. Societatis Valliſoleti (& alibi) uſque ad annum 1563. ſub Patribus S. *Dominici* Theologiæ operam dabant: hic in Commentariis ad 1. p. q.22. art.4. §. *Tertium dubium*, veriſſimè æquè,

ac breviſſimè remotam monet à ſententiis noſtris vocem illam *inevitabilis eventus*, ſeu *inevitabiliter evenire*. Et quidem cauſa eſt manifeſta; quia *inevitabile* fatalem ſignificat neceſſitatem præoccupantem exercitium libertatis. Unde eventus, qui præter libertatem noſtram accidat, quemque coarctantem libertatem noſtram patiamur; hâc ratione erit inevitabilis, inducetque neceſſitatem antecedentem. Non ſic ſe habet phyſica prædeterminatio; nam ipſa præter libertatem noſtram non eſt; cùm ideò ſit, ut per liberum exercitium perficiatur libertas. Undè & actus ejuſdem præmotionis ſine libertate noſtra nec eſt, nec poteſt eſſe. Ideoque tota neceſſitas eſt conſequens; conſiſtit enim in ipſa actione libera, quæ infallibili quidem veritate ſequitur Dei motionem; nulla tamen cauſæ, aut voluntatis neceſſitate. Et ideò S. *Thomas* 1.2. q.112. art.3. in corp. utitur voce *infallibiliter*, de hac ipſa re agens; *habet neceſſitatem ad id ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, ſed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non poteſt*: numquam verò dixit *inevitabiliter*. Itaque termini *infallibile*, & *infallibiliter* in his materiis propriiſſimi ſunt; *inevitabile* verò, & *inevitabiliter* impropriiſſimi. Quod notandum credidi, ut omnis amoveatur pernicioſa hallucinatio, & animadvertatur, doctrinam iſtam non novam, ſed veterem, & concertationibus iſtis antiquiorem in Schola noſtra eſſe, animadverſam ab Auctore iſto ipſis PP. Societatis probatiſſimo.

13. Ad primam probationem illius majoris nulla eſt paritas: nam vincula, à quibus ſe homo nequit expedire, impedimentum afferunt non qualecumque, ſed poteſtatis, & actûs primi: unde non dant aliquod libertatis exercitium; immò quies hominis ligati non ſolùm non eſt libera, ſed plerumque violenta: nam contra voluntatem hominis à ſuo dominio ſubtrahunt vincula potentiam loco motivam; poteſtas autem libera ad ambulandum requirit pro conſtitutivo, quòd potentia loco motiva, & membra, quibus exerceri debet motus, ſubjecta ſint dominio voluntatis, quod dominium vincula impediunt. Quarè impediunt per ſe, primò, & directè poteſtatem, mediatè verò, & indirectè exercitium libertatis. At verò phyſica prædeterminatio nullum principium conſtitutivum libertatis extrahit à debito uſu liberi arbitrii, ſed omnia illa præſupponit, ſcilicet auxilium ſufficiens, & judicium indifferens, quibus ſuppoſitis, ipſa ſuperveniens fortiter Deo ſubjicit arbitrium, & ſuaviter voluntatem juxta ſuum modum in actum determinat. Et ſanè, quòd nulla ſit paritas, perſpicuum erit obſervanti, prædeterminationem non immediatè opponi omiſſioni, ſed mediante actu elicito à voluntate prædeterminata: ex quo fit, quòd prædeterminatio non tollit à voluntate rationem voluntarii liberi in omiſſione, cùm ſequatur iſta ex actu voluntario, ac voluntariè, liberè elicito. Sic D. *Paulus* Actor. 20. *Alligatus ſpiritu ibat in Jeruſalem*: quia nempe gratia efficax voluntatem determinando, agebat ipſum, ut prædicatione Evangelii impleret miniſterium ſuum. Sic & Deus *Iſraelitarum* corda adduxit, ut *Davidem* Regem conſtituerent: *Numquid*, dicit *Auguſtinus* de correp. & grat. cap.14. *corporalibus ullis vinculis alligavit? Intus egit, corda tenuit*,

nuit, corda movit, eoſque voluntatibus eorum, quas ipſe in illis operatus eſt, traxit. Et rationem aſſignat, *quia Deus magis habet in poteſtate ſua voluntates hominum, quàm ipſi ſuas.* Hæc ergo gratiæ vincula non libertatem deſtruunt, ſed perficiunt. Sunt efficacia; ſed ut inquit *Auguſtinus* Epiſt. 39. *Non ſunt dura, quia dulciſſima; nec mollia, quia firmiſſima.* E contra verò corporalia vincula non ſolùm auferunt rationem liberi ab omiſſione deambulationis, ſed etiam rationem voluntarii, cùm plerumque concatenatio violenta ſit, & à principio extrinſeco, paſſo poſitivè reſiſtente: & cùm voluntarium vel ſit genus, vel fundamentum libertatis, illô ſublatô, non poteſt manere libertas. Quid ergo mirùm, ſi vincula iſta libertatem auferant? Quid rurſus mirùm, ſi ab impedimento vinculorum ad expedimentum prædeterminationis nulla à Thomiſtis agnoſcatur paritas? Maximè cùm ligamen non ſolùm extrahat membra à dominio voluntatis, verùm & auferat judicium, quô motus poſſit proponi, ut conveniens, ut hic, & nunc practicè poſſibilis.

14. Secunda probatio non majori diſſolutione eget. Ratio illa eſt ſufficiens, non tamen adæquata. Stat enim libertas amoris, non ſolùm, quia vitari poteſt, ſed quia cum prædeterminatione nobis non libera, & ipſum infallibiliter inferente; ac ſubindè in exiſtendo, & ut *quod* neceſſaria, remanet expedita poteſtas ad omiſſionem amoris. Stat enim, quòd ſit in poteſtate voluntatis omiſſio amoris, quin poſſit ad non eſſe prædeterminationis, quæ ſolùm exiſtit pro nutu Dei. Et ex hoc ipſo ad tertium dicimus: ſi id, quod eſt non liberum voluntati, & illi neceſſarium in exiſtendo, quia illius dominio non ſubditur quoad exiſtentiam, liberum ſit *ut quo*, quia eſt activa reductio, & ſubordinatio potentiæ liberæ, illam juxta ſuum modum determinans ad proprium exercitium libertatis, qualem Thomiſtæ prædeterminationem autumant, id, inquam, libertatem minimè deſtruit, ſed fovet potius, & perficit. Quid autem quęritur quô aptius mediô poſſit tolli libertas, quàm phyſica prædeterminatione?

15. Pro tuenda ſalute multorum, & quorumdam etiam perverſis ſenſibus corrigendis, reſpondeo, quòd jam aliàs monui, maximum fuiſſe inter *Pelagium*, & *Calvinum* diſcrimen, etſi fortiſſimè aſſenſerint huic propoſitioni: *Gratia per ſe efficax tollit libertatem.* Etenim *Pelagius* in ultimo ſuæ hæreſeos ſtatu, admiſſo auxilio ſufficiente, quô Deus adjuvat poſſibilitatem boni operis, & auxiliis gratiæ moraliter attrahentis per cogitationes repræſentantes convenientiam præmiorum, quæ Deus benè agentibus pollicetur, & incommoda pœnarum, quas comminatur; his, inquam, admiſſis, quibus arbitrium credidit conſtitui proximè potens ad actum, & omiſſionem, auxilium illis ſuperadditum, & inconjungibile cum malo opere negavit, quia per illud putavit deſtrui libertatem. In quo turpiter erravit ipſe, ut adverſus illius nefariam hæreſim ſuperiùs annotavimus. *Calvinus* verò, quem malitia illius conſequentiæ videtur non latuiſſe, ut gratiâ efficaci libertatem deſtrui defenderet, duos alios præſuppoſuit errores, ex quibus pri-

mum poſſet ſuadere apparenter. Primus talis erat: *Auxilium prævenientis gratiæ, quo Deus facit, nos facere, eſt ita movens efficaciter voluntatem, ut nullum ſit aliud excitans moraliter, ſeu moraliter etiam attrahens*. Ita ille lib.2. Inſtit. cap.3. §.10. lib. de grat. & liber. arbitr. cap.11. Secundus: *Omne auxilium, prout venit à Deo, efficax eſt, & nullum tantùm ſufficiens*: qui errores damnati ſunt à Concilio *Tridentino* ſeſs.6. de juſtificat. cap.5. Ex quibus liberi arbitrii deſtructionem arguebat, concluſionem inferens hæreticam ex præmiſſis ab Eccleſia Catholica reprobatis. Hoc totum ſemper Schola Thomiſtica deteſtata eſt: hoc ſemper exhorruit, & in ſuis ſcriptis poſitivè condemnat. Ut Thomiſtæ *Pelagium* debellent, negant, ſtantibus auxilio dante poteſtatem, & judicio indifferente, poſſe auferri libertatem per auxilium infallibiliter connexum: unde conſequenter negant conſequentiam *Pelagii*, quam peſſimam, & damnabilem confitentur. Negant ſimiliter præmiſſas, ſeu poſitiones relatas, vel caduca *Calvini* conſequentiæ fundamenta, unde ejuſdem conſequentia ruit; atque aſſerunt, quòd poſito auxilio dante poteſtatem, quod debet eſſe indifferens, & ſtante judicio indifferente, voluntas non poteſt neceſſitari antecedenter, quæ ſola neceſſitas deſtruit liberum arbitrium. Hoc ſat nobis eſt, & hoc ſat etiam ſemper erit ad utriuſque errorem falſitatis arguendum, ſicut & manifeſtæ falſitatis, & peſſimæ calumniæ omnes, qui hanc Thomiſticam prædeterminationem cum prædeterminatione *Calvini* totiès ab Eccleſia, ut deſtructiva libertatis anathematizata, confundere velint; & contra *Janſeniſtas* omnes, qui hanc *Calvini* hæreſim clanculo velamento occultatam diſſeminare pergunt.

16. Ad primam confirmationem dicimus, requiſiſſe *Pelagium* ad ſalvandam libertatem liberi arbitrii, talia eſſe conſtitutiva poteſtatis liberæ, quæ nos poſſimus vertere in malum. Ex quo intulit, noſtrum eſſe, quòd benè agimus, non Dei, niſi quatenùs contulit benè agendi poteſtatem, quâ datâ, omnia eſſe noſtræ voluntati derelicta; quod non arbitror, nec uſquam credam, dici ab Auctoribus nobis in hac parte contrariis. Verùm id probare videtur, ſi quid probat hæc confirmatio, quâ contenditur, requiri ad ſalvandam poteſtatem liberam talem potentiam, quæ poſitis omnibus quomodolibet requiſitis ad agendum valeat cum illis omiſſionem conjungere, quod eſt poſſe nos omnia vertere in malum. Quarè nego ſuppoſitum majoris: non enim motio Dei eſt impedimentum, ſed expedimentum, ut dictum eſt. Nec neceſſarium eſt ad libertatem Deo ſubjectam, quòd cum ejuſdem motione poſſit voluntas conjungere carentiam actus, ſed quod poſſit carentiam actûs ponere; nam non habet libertatem ſupra actûs Dei, ſed ſupra ſuos. Sicut autem quòd ſtante odio, non poſſit amare, non importat impotentiam antecedentem, ſed conſequentem; ita quòd ſtante præmotione ad actum non poſſit cum illa componere negationem actûs, non probat impotentiam antecedentem, ſed conſequentem, conſiſtentem formaliter in ipſo actu, licèt illatam infallibiliter ex motione Dei. Cœterùm jam diximus, libertatem

tatem non tolli per antecedentem infallibilitatem, ſed per antecedentem neceſſitatem.

17. Ab ſecundam confirmationem fatemur, quòd ſi amor eſſet neceſſarius, potentia illius elicitiva non eſſet libera; nec enim à potentia libera, ut libera, egredi valet actus neceſſarius; quod non minùs repugnat, quàm quòd ſit ab intellectu volitio, vel à voluntate intellectio. Ut autem potentia de ſe libera libertatem amittat, neceſſarium eſt, ut deficiat aliquod principium conſtitutivum poteſtatis liberæ. Sic Beati propterea Deum neceſſariò amant, quia illum ſibi proponunt amandum, non quidem per judicium indifferenter repræſentans convenientiam objecti, quo judicio conſtituitur poteſtas libera, ſed per judicium omninò determinatum de convenientia objecti rapientis propterea in ſui amorem voluntatem, quo excluditur judicium indifferens libertatis conſtitutivum, & impoſſibile redditur. Sic & unio hypoſtatica eſt incomponibilis in *Chriſto* Domino cum libertate peccandi; quia repugnat cum poteſtate ad peccandum; cùm ſuppoſitum Divinum conſtituat poſſe *ut quod* ad omnes actiones humanitatis unitæ, reddatque humanitatem infinitè ſanctam. At phyſica prædeterminatio non ſe tenet ex parte actûs primi, ſed ſupervenit poteſtati liberæ ſimpliciter, & adæquatè conſtitutæ; non deſtruit, ſed complet auxilium ſufficiens, & componitur cum judicio indifferenti: undè licèt tollat indifferentiam ſuſpenſionis, rumpatque vincula potentialitatis, indifferentiam tamen poteſtatis, & dominii creati minimè aufert.

18. Ad tertiam, quam ſubjiciunt confirmationem, reſpondetur; quòd ſicut actus liber voluntatis creatæ pendet à Deo, & à voluntate, ita deſtructio illius, ſive omiſſio ab iiſdem cauſis dependet; ſed à Deo ut à cauſa prima in efficiendo; à voluntate autem humana, ut à cauſa in hoc genere ſecunda. Itaque ſive agat, ſive omittat voluntas noſtra, ſemper eſt ſub dominio Dei, ac liberè actum ponit, & liberè omittit. Neque ad hoc requiritur, quòd poſſit conjungere omiſſionem actûs cum prædeterminatione ad actum; aut actum cum negatione prædeterminationis. Hoc enim non eſſet ſolùm agere, aut omittere; ſed etiam id primâ, & independenti libertate facere. Cujus ratio eſt; quia prædeterminatio ad actum non eſt formalis excluſio omiſſionis, ſed eſt principium infallibilis illationis actûs excludentis formaliter omiſſionem. Cùm autem antecedens infallibilitas non ſit antecedens neceſſitas, ſequitur, quòd tota neceſſitatis ratio ſit conſequens. Similiter in omiſſionibus, licèt ſubtractio præmotionis inferat omiſſionem infallibiliter; ratio tamen formalis, quarè hìc & nunc repugnat actus, non eſt quia deficit motio; ſed quia adeſt omiſſio: & inde ſimiliter impotentia actûs eſt conſequens. Uno verbo: ad libertatem noſtram non pertinet dividere, aut non dividere actum à prædeterminatione, ſive à negatione ejus, aut componere, ſive non componere omiſſionem cum eadem, aut cum negatione ejuſdem; ſed tantùm eſt libertatis noſtræ poſſe ponere actum, aut illum omittere, quem ſi ponat, erit in re cum præmotione compoſitus; ſi omittat, erit omiſſio à præmotione diviſa, diviſione facien-

cienda à Deo. Sicut ad libertatem obedientiæ *Chriſti* circa mortem, non pertinet componere, aut dividere mortem à præcepto, aut ejus negatione, ſed admittere, aut non admittere mortem; quam ſi admittat, erit in re conjuncta cum prævio præcepto; ſi verò omittat, erit in re ab illo diviſa mortis negatio, diviſione quidem facienda, non à voluntate humana *Chriſti*, ſed à voluntate Dei: hoc enim eſt proprium ſecundæ libertatis impeccabilis; ſicut illud eſt proprium abſolutè ſecundæ libertatis, etiam peccabilis.

19. Quia verò diximus, voluntatem noſtram, etiam omittendo eſſe dependentem à Deo, & ſub ejus dominio, operæ pretium erit id paulò ampliùs explicare, ne quiſquam putet, æquè eſſe cauſam omiſſionum noſtrarum negationem prævii concursûs, ac eſt cauſa actuum ejuſdem concursûs præventio. Quarè maximè obſervandum, quòd ſemper eſt falſa in ſenſu rigoroſo, & formali hæc propoſitio: *Ideò non exiſtit actus liber, quia Deus non concurrit præviè*; quamquam bona illatio ſit; *Deus non concurrit præviè: ergo non exiſtit actus liber*. Eſt autem vera in prædicto formali ſenſu: *Ideò non exiſtit actus liber, quia liberum arbitrium defectuoſum eſt, & deficit à perfectione operandi*: nam quod accidit creaturæ ſecundùm defectum, nullo modo reducitur in Deum, ſed omninò in non eſſe creaturæ, tanquam in primam radicem, & principium. Quarè licèt creatura omittens ſubdita ſit Deo, non tamen ſubjicitur Deo formaliter per ipſam omiſſionem; non enim habet ex Deo, quòd omittat, ſed ex ſe. Quod evidenter deducitur ex doctrina Divi *Thomæ* ſuperiùs tradita Diſput. 3. Dub. 1. §. 1. num. 1. juxta quam ſubjectio phyſica creaturæ conſiſtit in participatione Divinæ bonitatis; per negationem autem nihil eſt nobis participationis hujuſmodi; quinimmò eſt negatio actionis Dei, per quam ipſam participamus. Manet tamen creatura omittens ſubjecta Deo triplici ſubjectione, quam ibidem explicuimus; ſcilicèt ſecundùm legem, aut morale dominium, ſub quo ſemper eſt conſtituta, licèt à lege deficiat: ſecundùm providentiam; quia etiam omiſſiones à Divina Providentia ordinantur in finem: ſecundum actionem; quia poteſt Deus pro ſuo dominio liberum arbitrium movere, aut non movere: nimirùm quòd Deus nolit voluntate conſequenti, hìc & nunc creaturam ſibi per actionem ſubjicere, aut ſubordinare, eſt etiam exercitium dominii phyſici Dei. Quòd verò non ſubjiciatur Deo per actionem, non eſt ex Deo, ſed ex ipſa creatura; nam ideò non ſubjicitur, quia ex ſe habet non ſubjici: & ideò Deus illam ſibi non ſubordinat, quia non vult tollere à creatura, quod illa habet ex ſe. Et dominium phyſicum circa creaturam, in quantùm operativam, conſiſtit in eo, quòd Deus pro arbitrio ſuo poteſt illud tollere, aut non tollere, quod ex ſe habet creatura; nempè, illud deficere: ſeu, ut propriùs loquamur, poteſt ponere, aut non ponere in creatura participationem ſui, quam ex ſe creatura non habet, dando, aut negando indebitum concurſum; id eſt, non conferendo, quod ex ſua bonitate confert, quia vult, & Dominus eſt: & in hoc dominium phyſicum ejus ſupra actiones creaturarum conſiſtit.

20. Conſonat hæc doctrina apprimè Theologicis veritatibus, ſecundùm quas Deus neminem deſerit, niſi priùs deſeratur. Dum enim quis omittit facere, quod tenetur, ut reſiſtere tentationibus, deficit; at defectus incipit ex ipſo, nullo modo ex Deo. Poterat quidem Deus etiam deſerentem non deſerere, & efficaci gratiâ juvare; propter quod diximus ſuprà num. 16. diviſionem gratiæ efficacis ſemper eſſe faciendam à Deo: & hæc eſt ratio dominii ejus; nam pro abſoluta arbitrii ſui ratione juvat, aut non juvat deſerentem. Si tamen non juvat, omiſſio deſerentis nullâ cauſalitatis ratione reducitur in ſubtractionem adjutorii, ſed omninò in liberum arbitrium deficiens, ut eleganter dixit *Auguſtinus* Enarrat in *Pſal.* 145. *Appropinqua, incipe deſiderare, incipe quærere, & agnoſcere eum, à quo factus es. Non enim deſeret opus ſuum, ſi ab opere ſuo non deſeratur*. Et in *Pſal.* 26. Enarr. 2. *Tu adjuvas quem condidiſti, tu non deſeris qui creaſti.* Undè egregiè S. *Thomas* 1.2.q.112. art.3. ad 2. *Dicendum*, ait, *quòd defectûs gratiæ prima cauſa eſt ex nobis; ſed collationis gratiæ prima cauſa eſt à Deo, ſecundùm illud Oſeæ* 13. *Perditio tua ex te Iſrael, tantummodò in me auxilium tuum*. Et Auctor lib. de vocatione Gentium lib.2. cap.26. *De ſua habens mutabilitate ſi deficit; de gratiæ opitulatione ſi proficit*. His immorari opportunum duxi; eſt enim doctrina hæc ad rectam intelligentiam tractationum de gratia, & libero arbitrio admodum neceſſaria, & ad ſolvendum plurima argumenta ſatis difficilia.

§. II.

An prædeterminatio excludenda ſit ex eo, quòd poteſtas ad omiſſionem non ſit poteſtas ad non eſſe prædeterminationis?

21. Adhuc inſurgunt Adverſarii, ut probent, quòd ſi non eſt in libero arbitrio poteſtas ad non eſſe prædeterminationis, nec eſt poteſtas ad omiſſionem. Primò ſic: qui non poteſt facere, quòd hìc, & nunc non ſit impoſſibilis omiſſio, non habet poteſtatem ad ponendam omiſſionem: ſed qui facere non poteſt, ne ſit prædeterminatio actûs, non poteſt facere, ut hìc, & nunc non ſit impoſſibilis omiſſio, quam prædeterminatio impoſſibilem reddit: ergo qui non poteſt facere, ut non ſit prædeterminatio, non eſt potens ad omiſſionem. Secundò: non eſt potens ad omiſſionem actûs, qui non eſt potens facere, ne actus fuerit, aut ſit infallibiliter futurus: ſed qui non eſt potens facere, ne exiſtat prædefinitio, non poteſt facere, ne actus fuerit, aut ſit infallibiliter futurus, quia infallibilis futuritio actûs in prædefinitione conſiſtit: ergo idem quod priùs. Tertiò: qui poteſt tollere actum, cum quo prædeterminatio, ſeu prædefinitio connectitur, poteſt etiam prædeterminationem, ſeu prædefinitionem vel impedire, vel deſtruere: ſicut qui poſſet tollere poſſibilitatem creaturarum, poſſet quoque deſtruere omnipoten-

tentiam: & ſi poſſet aliquis deſtruere filiationem, poſſet etiam paternitatem deſtruere; evidens namque eſt hoc principium, quòd libertas impediendi terminum alicujus connexionis, eſt libertas impediendi ejuſdem connexionis fundamentum: ſed qui potens eſt ad omiſſionem, ſeu non eſſe actûs, potens eſt tollere actum, cum quo prædeterminatio, aut prædefinitio connectitur: ergo & poterit tollere prædeterminationem.

22. Si dicatur, potentiam ad omiſſionem, ſive ad non eſſe actûs prædeterminati, qui eſt terminus illius neceſſariæ connexionis, eſſe potentiam ſecundam, non primam, de qua ſolùm vera eſt major aſſumpta, non tamen de potentia agentis Deo ſubordinati in omnibus ſuis exercitiis; contra inſtant exempla poſita: etenim qui poteſt deſtruere filiationem per potentiam agentis creati, poteſt deſtruere paternitatem, ad cujus deſtructionem nihil obſtat, quòd potentia deſtruens filiationem ſit ordinis creati. Similiter qui poſſet deſtruere poſſibilitatem creaturarum, per illammet potentiam, quâ id poſſet, omnipotentiam quoque deſtruere poſſet: ergo per illam ipſiſſimam potentiam, quâ aliquis conſtituitur potens deſtruere terminum eſſentialis connexionis, poteſt etiam eſſentialem connexionem, & illius extremum impedire, vel deſtruere: ergo, ut conſequenter procedamus, eamdem potentiam debemus admittere in libero arbitrio ad non eſſe prædeterminationis, quam ponimus ad omiſſionem, ſeu non eſſe actûs.

23. Hæc nova eſt argumenti formula; non verò novum argumentum; nimirùm ipſa hæc eſt difficultas, quæ premit humanam rationem, ſive cui ſi ſuccumbat humana ratio, neſcio quid myſterii in toto prædeſtinationis, & gratiæ ordine manere poſſit. Igitur concedamus integrum argumentum, & manifeſtâ conſequutione habebitur, omnem divinam intentionem, electionem, media à noſtro dependere arbitrio, noſque gloriæ, & gratiæ habere poteſtatem, ne detur aliquid antecedens determinationes noſtras connexum infallibiliter cum ipſis. Igitur dummodò non probent, ut certè non probabunt, antecedentem infallibilitatem eſſe antecedentem neceſsitatem, argumentum iſtud robore carebit; quia, ut ſæpè diximus, motio Dei efficax infert infallibiliter actum voluntatis liberum, nullamque imponit neceſsitatem. Ideò ad argumentum, ſervatâ formâ Syllogiſticâ, omiſsâ majori, quæ explicari debet de poteſtate ſecunda, & dependenti, neganda eſt minor: nam omiſsio non redditur impoſsibilis ratione motionis, ſed ratione actûs, licèt infallibiliter illati ex motione Dei. Poſſibilitas autem omiſsionis non excluditur per antecedentem infallibilitatem actûs, ſed excluderetur per antecedentem neceſsitatem. Nunc autem in ſenſu compoſito actûs excluditur per ipſum actum liberum voluntatis: & quòd componi non poſsit cum prædeterminatione ad actum, non provenit formaliter à prædeterminatione, ſed ab actu ipſo libero, cujus libertas non tollitur per infallibilem illationem ejus à prædeterminatione, ut dictum eſt; ideòque hæc propoſitio: *Prædeterminatio ad actum reddit impoſſibilem omiſſionem*, à noſtris exponitur de impoſsibilitate conſequenti;

quenti; quia antecedenter nulla invenitur ratio impoſſibilitatis, ſed tantùm infallibilitatis: nempè poſitâ motione Dei, eſt infallibiliter verum, quòd non dabitur omiſſio; ſed tamen nulla eſt neceſſitas, ut non detur; quia ſimiliter verum eſt, quòd actus illam excludens erit liber.

24. Ad ſecundam neganda eſt major, quæ cum tota Theologorum antiquitate pugnat. Nemo enim, quem ſciverim, ex antiquis Theologis putavit, infallibilem actûs futuritionem pugnare cum ejuſdem libertate: immò illis, qui aut providentiam, aut libertatem errantes negarunt, conſtanter oppoſuerunt ſemper, aliud eſſe eventum infallibilem, aliud neceſſarium; quoniam etiam de futuris liberis infallibilitas præceſſit. Undè infallibile fuit ex intentione efficaci Dei, quòd *Chriſtus* perhibiturus erat teſtimonium veritati, cùm ipſe Dominus dixerit: *Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in Mundum*, *Joann.* 18. 37. & tamen liberè illud perhibuit teſtimonium. Quis ergo dicet: non liberè fecit, quia infallibiliter erat futurum id, in quod natus fuit, & facere non poterat, ut non eſſet futurum? Apage Sophiſtarum nugas à rebus graviſſimis, & quarum veritas non humanæ mentis chimæris, ſed divinis innititur teſtimoniis.

25. Similiter ad tertiam dicimus, eodem claudicare pede. Quæramus ab Adverſariis, an gratuita Dei electio ad gloriam connectatur cum perſeverantia finali? Et ubi aſſerant; utantur contra ſe hoc eodem argumento, quô probabunt, poſſe homines deſtruere ſummum illud divinæ libertatis exercitium donandi quibus voluit, & quia voluit gloriam ſuam, quia perſeverare finaliter liberum eſt. Scio eorum recurſus ad ſcientiam mediam. Duo tamen irrefragabilia dico. Aliud quòd non ita recurrent, ut excludant liberam donationem Dei, in qua eſt noſtri argumenti vis; aliud quòd cùm hæc veritas fidei ſit, debilis nimium eſt ſcientiæ illius cogitatio, ut illam ei credamus. Nos autem hoc ſolùm dicimus, quod neceſſariò dicendum credimus; ſcilicet infallibilem antecedentem futuritionis veritatem non inducere neceſſitatem futuri; immò infallibiliter erit liberum, quia infallibilis veritas antecedens eſt de futuro libero.

26. Hinc ad argumentum neganda eſt major, vel ita explicanda, ut de connexione neceſſitatis antecedentis concedatur, de connexione verò antecedentis infallibilitatis negetur. Undè exempla extranea ſunt; quia poſſibilitas creaturarum ſupponit neceſſitatem antecedentem omnipotentiæ: undè & neceſſariò poſſibiles ſunt; cùm nihil ſint, niſi *omnipotentiam poſſe*, & neceſſarium ſit *poſſe omnipotentiam*. Hoc autem non eſt infallibilis tantùm, ſed & neceſſaria ex omnipotentia poſſibilitas. E contra verò ex prædefinitione, & efficaci gratia infallibilis eſt, ſed non neceſſaria, futuri actûs exiſtentia. Idem dic ad exemplum de filiatione, quæ non tantùm infallibilitate, ſed naturali neceſſitate paternitatem conſequitur.

27. Replicatio argumenti, ſuppoſitâ diſtinctione inter libertatem primam, & ſecundam, quam & nos ſuprà innuimus, non majorem vim habet; aggrediamur ergo illam reſponſionis inſpectionem, quæ quantùm

tùm ad doctrinæ ſubſtantiam minimè ab expoſitis differt. Nam tota ratio, ob quam determinatio Dei reddit quidem infallibilem actum voluntatis noſtræ, non tamen reddit illum neceſſarium, non alia eſt, niſi quòd primi liberi eſt determinare neceſſaria, & libera; liberi verò ſecundi eſt liberè facere, quod primum liberum infallibiliter faciendum determinavit. Ideò ad exempla dico, dupliciter deficere. Primò; quia, ut dictum eſt, Paternitas reſpectu filiationis, & omnipotentia reſpectu poſsibilitatis important antecedentem naturalem neceſsitatem, & non tantùm antecedentem infallibilitatem. Actus verò noſtri reſpectu prædefinitionis, & motionis Dei è contra; cùm præmotione Deus ita liberos actus noſtros inferat, ut neceſsitatem non imponat. Cui veritati ſolùm exiſtimo refragari poſſe, qui comprehendens Dei virtutem, aliter ſentiat; aut qui exiſtimet, infinitam illam virtutem ſuis rationibus concludi; ut nihil ampliùs Deus poſsit, præter id, quod humana ratio ſuadet. Deficiunt inſuper exempla ſecundò; quia in comparatione potentiæ ad deſtructionem omnipotentiæ, aut paternitatis, nulla ſupponitur ſuperior libertas, cui, in ejuſmodi per hypotheſim excogitatis deſtructionibus, potentia illa ſubordinaretur. A libertate autem independenti, & non ſubordinata ad ſubordinatum, & dependentem, ut talem, nulla fieri poteſt legitima argumentatio.

§. III.

An removenda ſit Præmotio phyſica, ex eo, quòd voluntas libera non poſſit impedire complexum ex prædeterminatione, & actu?

28. EN moleſtum argumentum, quod novis ſemper formulis, ſemper idem, ſub hac præcipuum computatur, intendendo, quòd ex impotentia impediendi complexum ex prædeterminatione, & actu, non detur in voluntate poteſtas, ut non exiſtat actus. Quod ita arguentium judicio demonſtratur. Petrus eſt neceſsitatus ad illud complexum: ergo eſt impotens ad non eſſe illius, ſeu ad faciendum, quòd non exiſtat: ſed ſi non poteſt facere, quòd non exiſtat complexum conſtans ex prædeterminatione, & actu, non poteſt facere, quòd non exiſtat actus: ergo actum non ponit liberè. Major probatur: Petrus eſt neceſsitatus ad unum ex his complexis vagè; vel ad complexum ex decreto, ſeu phyſica prædeterminatione, & actu conſtans, vel ad complexum conſtans ex carentia phyſicæ prædeterminationis, & carentia actûs: nam implicat ex terminis carere utroque complexo, & quòd Petrus ſit ſub aliquo illorum; alioquin poſſet utrumque contradictorium à rerum natura deficere: ſed Petrus in caſu poſito neceſſariò caret complexo conſtante ex carentia prædeterminationis, cùm non habeat in ſua poteſtate ponere complexum, quo caret: ergo eſt neceſsitatus ad alterum complexum conſtans ex prædeterminatione, & actu. Hæc conſequentia eſt evi-

evidens : nam qui eſt neceſsitatus ad unum ex duobus extremis vagè, & neceſſariò caret altero, neceſſariò habet alterum. Sicut neceſsitatus ad amorem, vel odium vagè, ſi neceſſariò caret amore, neceſſariò elicit odium. Minor probatur : Ut quis ſit potens ponere complexum, quô caret, debet eſſe potens ponere utramque partem; ſed Petrus non eſt potens ponere utramque partem complexi illius, quô caret, cùm non poſsit ponere carentiam prædeterminationis : ergo non eſt potens ponere complexum illud.

29. Secundò : Petrus impotens ad non eſſe complexi conſtantis ex phyſica prædeterminatione, & actu, eſt neceſsitatus ad illud; cùm ſub illo exiſtens, ſit impotens ad non eſſe illius; ſed neceſsitatus ad illud eſt neceſsitatus ad actum; cùm neceſsitas complexi ſit neceſsitas utriuſque partis: ſicut Petrus non poteſt eſſe neceſsitatus ad ponendum hominem, ſi in ſua poteſtate non habet aliquam hominis partem, v. g. animam, eò quòd, ut ſit homo, utraque pars eſſentialiter requiritur : ergo Petrus impotens ad non eſſe complexi conſtantis ex prædeterminatione phyſica, & actu, eſt neceſsitatus ad actum.

30. Tertiò : Impotens ad non eſſe complexi conſtantis ex prædeterminatione, & actu, eſt neceſſitatus ad non habendum complexum conſtans ex carentia prædeterminationis, & carentia actûs: ſed neceſſitatus ad non habendum complexum hoc, eſt neceſſitatus ad non habendam carentiam illius : tùm, quia neceſſitatus ad non habendum complexum illud, eſt neceſſitatus ad non habendam utramque partem illius : tùm, quia neceſſitatus ad habendum complexum, eſt neceſſitatus ad utramque partem : ergo neceſſitatus ad non habendum complexum, eſt neceſſitatus ad carentiam utriuſque partis : ſed altera pars eſt carentia illius : ergo eſt neceſſitatus ad carentiam carentiæ actûs, & conſequenter ad actum.

31. Quartò : Petrus eſt neceſſariò ſub aliquo ex his complexis : vel enim eſt prædeterminatus, & conſentit : vel non eſt prædeterminatus, & non conſentit, quod eſt omninò neceſſarium : ſed in caſu poſito Petrus neceſſariò caret complexo conſtante ex carentia prædeterminationis, & carentia actûs, quia eſt impotens ad habendum prædictum complexum : ergo neceſſariò habet alterum: ſed neceſſitatus ad complexum eſt neceſſitatus ad utramque partem: ergo eſt neceſſitatus ad actum, qui eſt altera pars.

32. Quintò : Petrus non liberè conjungit actum cum prædeterminatione actûs : ergo eſt antecedenter neceſsitatus ad actum. Probatur antecedens : Petrus eſt neceſsitatus antecedenter ad hoc complexum, *exiſtit prædeterminatio cum actu*; cùm exiſtens ſub prædeterminatione ſit antecedenter neceſsitatus ad iſtud, *exiſtit prædeterminatio actûs, & non exiſtit ſine actu*; non enim unum quoad ſignificatum diſtinguitur ab alio: ſed ad hoc ſecundum eſt antecedenter neceſsitatus; nec enim in ipſo eſt poteſtas evitandi, vel primam partem complexi, ſcilicet, *exiſtit prædeterminatio*, vel ſecundam, *& non exiſtit ſine actu*, cùm prædeterminatio ſit eſſentialiter connexa cum actu : ergo Petrus præ-

determinatus ad actum eſt antecedenter neceſsitatus ad hoc complexum, & conſequenter non liberè conjungit.

33. Sextò: Petrus prædeterminatus eſt ſimpliciter neceſsitatus ad hoc, ut vel ei deficiat prædeterminatio actûs, vel exiſtat complexum ex prædeterminatione actûs, & actu; cùm metaphyſicè repugnet, quòd exiſtat ſine actu; ſed ſimul eſt ſimpliciter neceſsitatus ad hoc, ut ei non deficiat prædeterminatio; cùm ſit antecedenter impotens ponere carentiam prædeterminationis: ergo eſt ſimpliciter neceſsitatus ad complexum ex prædeterminatione actûs, & actu. Conſequentia conſtat; etenim neceſsitatus ſimpliciter ad hoc, ut detur unum è duobus; ſi non eſt neceſsitatus ſimpliciter, ut detur determinatè unum ex illis, ſimpliciter neceſsitatus manet ad alterum.

34. Septimò: Hæc disjunctiva in Petro prædeterminatio fuit neceſſariò vera: *vel deficit mihi prædeterminatio*, *vel pono actum*; ſed ſuppoſitâ prædeterminatione eſt falſa prima pars, videlicet quòd *deficiat prædeterminatio*: ergo ſuppoſitâ prædeterminatione actûs, eſt neceſſariò vera ſecunda pars talis disjunctivæ, *pono actum*: cùm veritas neceſſaria propoſitionis disjunctivæ conſiſtat in veritate neceſſaria alicujus ex partibus ipſius disjunctivæ: ergo non fuit liber in poſitione actûs.

35. Doctrinam argumenti falſiſſimam judicant omnes Thomiſtæ; cùm ex illa plura intolerabilia ſequantur incommoda veritati. Nam ſi aliquid ex iis, quæ ex parte Dei neceſſariò prærequiruntur ad actum liberum voluntatis creatæ (ut liberalis ejus voluntas, quâ dona ſua facit merita noſtra, aut intenſa accenſio cordium, & dona charitatis ad vehementiorem dilectionem) non eſt ſubjectum noſtræ voluntatis dominio, de illo idem fit argumentum. Et claritatis gratiâ ponamus, quòd illud ex parte Dei neceſſariò ad actum requiſitum, & nobis non ſubjectum, ſit, aut vocetur A: tunc ſic argumentor: Petrus non poteſt facere, quòd non exiſtat complexum conſtans ex A, & actû: ergo non poteſt facere, quòd non exiſtat actus: ergo actum non ponit liberè. Planè hujus argumenti antecedens, & conſequentiæ eiſdem rationibus ſuaderi poſſunt, & debent, quô antecedens, & conſequentiæ argumenti nobis objecti dicuntur à contrariis demonſtrari. Cùm ergo hoc noſtrum argumentum ſit fallax, & purum Sophiſma, ſi reverà aliquid requiritur ad actum dominio voluntatis non ſubjectum, ut contrarium argumentum apparentiam habeat; neceſſariò præſupponit, nihil eſſe ad actum, etiam ex parte Dei, neceſſariò requiſitum, quod non ſit ſubjectum determinationi, & dominio voluntatis creatæ. Sed quid, ſi vertamur ad antiquas PP. concertationes? Non enim aliud contra nos urgetur argumentum ab eo, quod *Cæleſtius*, & *Pelagius* objiciebant SS. Doctoribus *Hieronymo*, & *Auguſtino*: quòd ſi ipſos minimè convicit; nec nos uſquam illô convincemur. Deindè, doctrina, cui nititur argumentum, ſupponit omnipotentiæ ſubjectionem ad nos in concurrendo, & conſequenter æſtimari debet purum Sophiſma, quod omnes ſolvere tenentur. Tertiò ſequitur, quòd poſtquam Deus nobis contulit poteſtatem per auxilium ſufficiens, cuncta noſtræ voluntati derelicta ſint. Ex quo

rur-

rurſus ſequitur, fore Deum noſtræ determinationis inſpectorem, aut ſpeculatorem, minimè verò proviſorem, ſeu diſpoſitorem, & elargitorem bonorum noſtrorum. Quartò, quòd præter auxilium gratiæ adjuvantis poſſibilitatem voluntatis, & actionis, hoc eſt, præter auxilium ſufficiens, quod in nobis exiſtit, etiamſi nec benè velimus, nec benè agamus, admittendum minimè ſit aliud gratiæ adjutorium, quod Sanctus *Auguſtinus* vocat adjutorium voluntatis, & actionis, quod non exiſtit in nobis, niſi cùm benè volumus, & benè agimus, ut contra *Pelagium* docet de grat. *Chriſti* cap. 47. undè nec orare deberemus. Quæ omnia ſunt inconvenientia penitus intolerabilia.

36. Conſtat præterea argumenti fallacia, & nullitas ex manifeſtis inſtantiis. Et quidèm primò loquendo de cauſis naturalibus, contingenter operantibus, itaut illarum actiones poſſint ab aliis agentibus naturalibus impediri, formatur inſtantia manifeſtè, quæ ad hunc Syllogiſmum poteſt reduci: Cauſa non valens impedire complexum conſtans ex decreto, ſeu phyſica prædeterminatione, & arboris floritione, non poteſt arboris floritionem impedire: ſed frigus v.g. quantumvis intenſum non valet impedire complexum conſtans ex decreto, ſeu prædeterminatione, & floritione: ergo frigus quantumvis intenſum non valet impedire floritionem arboris. Vel aliter: Cauſa valens impedire floritionem arboris debet eſſe potens impedire omnia requiſita cum floritione connexa: ſed frigus quantumvis intenſum non valet impedire omnia cum floritione connexa, quæ ſunt ad floritionem requiſita; quia nec decretum, nec prædeterminationem valet impedire: ergo frigus quantumvis intenſum non valet arboris impedire floritionem. Certè quidquid ad hoc dixerint objicientes, argumenti ſui videbitur eſſe ſolutio. Nam profectò requiri decretum connexum, & concurſum prædeterminantem, ſeu determinatum à Deo, negare, ni fallor, non poſſunt; nec iterùm negare poſſunt, requiri ad carentiam floritionis carentiam decreti, & concursûs: & tamen frigus nullò modô ponere, aut removere & decretum, & concurſum valens, poteſt abſolutè arboris impedire floritionem: ergo falſa eſt major, & illius contradictoria vera.

37. Etiam inſtatur in cauſis liberis ſub eadem forma, nempè in *Chriſto* Domino: cùm eodem argumento probari poſſit, quòd fuerit antecedenter neceſſitatus ad complexum mortis cum præcepto illius, & conſequenter ad mortem: etenim *Chriſtus* erat antecedenter impotens ad carentiam complexi conſtantis ex præcepto mortis, & ex morte; cùm fuerit ipſi antecedenter neceſſarium non eſſe complexi ex præcepto mortis, & ex morte: ergo in *Chriſto* non fuit liberum complexum ex præcepto mortis, & ex morte. Conſequentia patet ratione ipsâ argumenti: quia nequit eſſe unum contradictorium liberum illi, cui alterum contradictorium eſt neceſſarium antecedenter. Vel aliter, & clarius: Voluntas non valens impedire complexum conſtans ex præcepto mortis, & ex morte, non eſt libera in poſitione mortis: ſed *Chriſtus* erat antecedenter impotens ad carentiam complexi conſtantis ex præ-

ce-

cepto mortis, & ex morte, cùm fuerit antecedenter impotens ad carentiam præcepti mortis, cujus carentia erat eſſentialiter carentia complexi ex præcepto mortis, & ex morte: ergo liberè non conjunxit mortem cum præcepto mortis.

38. Hæc ſanè ſufficere poſsunt, ut videatur, quàm debile, & inerme ſit argumentum hoc. Tamen, ut objectionibus poſitis facilior ſit ſolutio, ponendum primò, quòd complexa, quantùm ad præſens attinet, ſunt in triplici differentia. Alia conflantur ex rebus, quæ nec in ſuis conſtitutivis, nec in ſuis exiſtentiis ullam ad invicem habent dependentiam, ut complexum his vocibus ſignificatum *Petrus*, *&* *Paulus*. Alia conſtituuntur ex rebus mutuam ad invicem dependentiam habentibus, neutra tamen eſt cauſa prima alterius, ut compoſitum ſubſtantiale conſtans ex materia, & forma mutuò inter ſe dependentibus. Alia denique ſunt complexa, quorum altera pars ab altera eſſentialiter dependet, non tamen eſt mutua dependentia; verùm pars, ſeu extremum dependens à parte, ſeù extremo independente accipit ſubſtantiam, & modum, neceſſitatem ſcilicet, contingentiam, aut libertatem, quæ ſunt modi extremi, ſeù partis dependentis; modus enim, ut in Dialectica dicitur, *eſt adjacens rei determinatio*. Undè horum complexorum duplex eſt genus; nam aut pars poſterior ſequitur ex priori infallibilitate conſequentiæ tantùm, aut etiam neceſſitate, quæ dicitur antecedentis, ſivè conſequentis. Porrò inter hæc complexa, quantùm ad ſuum non eſſe, eſt differentia valdè notanda, quòd primi generis complexa deſtrui poſſunt, & deſtruuntur dupliciter: primò per deſtructionem cujuslibet ex ſuis partibus, id eſt illorum non eſſe ponitur per deſtructionem unius partis, etiam aliâ remanente, ſive enim ſolus Petrus deſtruatur, ſivè deſtruatur ſolus Paulus, non remanet hoc complexum *Petrus*, *&* *Paulus*. Secundò deſtrui poſſunt per ſimultariam utriuſque partis deſtructionem. Secundi generis complexa totidem modis deſtruuntur, hôc dumtaxat exceptô; quòd quia inter ſe mutuò pendent partes; alterâ adæquatè deſtructâ, alteram deſtrui neceſſe eſt, niſi fortè altera locô prioris ſubrogetur; nam ſi à materia compoſiti ſubſtantialis omnîs removeatur forma, neceſſe eſt perire materiam, quod ad præſens nihil intereſt. Quando verò altera pars complexi pendet eſſentialiter ab altera tanquam à cauſa prima, & efficaciſſima, atque metaphyſicè cum parte dependente connexa, ut accidit in complexis tertii generis; tunc deſtructio partis dependentis, & non eſſe illius præſupponit eſſentialiter deſtructionem, non eſſe, ſeù carentiam alterius partis, quæ ſe habet velut extremum activum hujus dependentiæ. Sicut enim poſitio, atque exiſtentia partis dependentis præſupponit eſſentialiter poſitionem, atque exiſtentiam partis, vel extremi, quod vocamus activum, à quo illa eſſentialiter dependet; ita non eſſe, vel deſtructio partis dependentis præſupponit eſſentialiter non eſſe, ſeu carentiam alterius partis. Hæc tamen intervenit differentia in hoc genere, quòd quando pars antecedens infert alteram partem neceſſitate conſequentiæ, & conſequentis, inducit abſolutam antecedentem neceſſitatem; quando verò

illam

illam infert neceſſitate conſequentiæ, & non conſequentis, ſivè neceſſitate tantùm infallibilitatis, nullam antecedentem neceſſitatem importat: & ideò non tollitur indifferentia libertatis erga poſteriorem partem complexi, licèt prior libera non ſit voluntati. Exemplo doctrina fiat manifeſta, & ponamus complexum conſtans ex decreto efficaci Dei, & ortu Solis. In iſto partes, ſeu extrema iſta comparantur, ut ortus Solis ſit pars dependens eſſentialiter à decreto; decretum verò eſt pars metaphyſicè connexa cum ortu Solis, à quo decreto permanente ortum Solis implicat ſeparari. Deſtructio ipſius complexi non poteſt incipere ab ortu Solis, ſed à deſtructione, ſeù carentia, & non eſſe decreti; ſicut poſitio talis complexi neceſſariò inchoatur à poſitione decreti; quia verò decretum divinum importat neceſſitatem conſequentis, & conſequentiæ reſpectu ortus Solis, nulla eſt creata libertas, cui ſubjaceat ortus Solis, & ideò in hoc complexo importatur antecedens neceſſitas. E contrario verò in hoc complexo: *Prædeſtinatus perſeverabit*; quia prædeſtinatio ordinat perſeverantiam, mediâ libertate, tota ratio neceſſitatis antecedentis eſt conſequentiæ, aut infallibilitatis, non conſequentis. Undè homo, qui non eſt liber ad totum complexum, eſt liber ad poſteriorem partem complexi, cùm tamen prior pars illius, neque poſſit eſſe ſine ſecunda, neque ſubjiciatur humanæ libertati. Hoc ipſum dicimus in præſenti; complexum enim ex prædeterminatione phyſica, & actu libero importat prædeterminationem, ut partem, ſeu ut extremum metaphyſicè connexum cum actu connexione infallibilitatis; actum verò eſſentialiter ab ipſa dependentem quoad ſubſtantiam, & modum libertatis.

39. Secundò notandum aliud maximum diſcrimen inter poſitionem, & deſtructionem complexi. Ut ponatur complexum, ſufficit, quòd ponatur ſecunda pars complexi, ſuppoſitò, quòd prima pars illius ſit poſita ab alia poteſtate, eò quòd verè dicitur fieri, quòd unum coexiſtat cum alio, dum illud ponitur, poſtquam hoc ſit ab alia poteſtate; non enim aliud dicit complexum, quàm coexiſtentiam unius cum alia parte. Ad auferendum verò complexum non ſufficit auferre unam ex ſuis partibus, ſi, quando illa aufertur, ſupponitur altera pars ablata per aliam poteſtatem. Non enim intelligibilis eſt poteſtas ad tollendam coëxiſtentia duorum, ſi tantùm detur poteſtas ad unum auferendum, poſtquam aliud per aliam poteſtatem ſupponitur ablatum.

40. His ita neceſſariis fundamentis ſubjectis, ad primam reſpondetur, diſtinguendo majorem: Qui poteſt facere, quòd aliqua pars alicujus complexi non ſit, poteſt facere, quòd non ſit totum complexum ex illa conſtans; ſi complexum ſit ex illis, quorum deſtructio poteſt indifferenter incipere à qualibet parte, conc maj. ſi illius deſtructio debeat inchoari à parte ſibi aliam compartem ſubordinante, neg. maj. & ad probationem diſtinguatur major ſub eiſdem terminis: Qui poteſt facere, ne ſit prædicatum conſtitutivum alicujus rei, poteſt etiam facere ne ſit illa res, ſi res illa non conſtet ex partibus, vel conſtitutivis, quorum alterum non ſubordinet ſibi potentiam in poſitione alterius, tranſeat maj.

maj.: ſi altera pars complexi ſit ipſa activa potentiæ ſubordinatio, neg. maj. & conceſsâ min. nego conſeq. vel diſtinguatur conſequens ſub eiſdem terminis. Etenim ſicut potentia creata ſubordinatur Deo in ponendo actu, qui actus eſt altera pars complexi conſtantis ex ipſo, & prædeterminatione phyſica; & poſitio complexi inchoari debet ab ipſa: quia poſitio complexi conſtantis ex cauſa, & effectu, à cauſa debet incipere; ita cùm in ponenda negatione actûs ſubordinetur Deo, non per negationem actûs, ſed per carentiam decreti juxta dicta num.20. etiam pro priori ad carentiam actûs debet exiſtere carentia decreti, & prædeterminationis; cùm pro priori ad carentiam effectûs neceſſariò connexi cum ſua cauſa debeat ſupponi carentia cauſæ.

41. Ad ſecundam reſpondetur, diſtinguendo majorem: Eſt neceſſitatus ad illud per impotentiam auferendi partem ſubordinantem, conc. maj. per impotentiam auferendi partem ſubordinatam, ſive actum, ſubdiſtinguo: per impotentiam conſequentem, & in ſenſu compoſito, conc. maj. per impotentiam antecedentem, & in ſenſu diviſo, neg. maj. & ſub eadem diſtinctione minoris, neg. conſeq. Petrus itaque eſt neceſſitatus ad eſſe complexi, quia impotens eſt ad non eſſe illius: ſed cùm prior pars complexi ſit antecedentis infallibilitatis, & non antecedentis neceſſitatis reſpectu poſterioris, nullâ neceſſitate ligatur voluntas ejus ad poſteriorem partem complexi. Et ideo hæc impotentia, & neceſſitas non eſt eadem, nec æqualis reſpectu utriuſque partis. Impotentia quippè, quam Petrus habet ad non eſſe prædeterminationis, eſt antecedens, & abſoluta, aliàs non Petrus Deo, ſed Deus Petro ſubordinaretur in concurrendo; nec Petrus operaretur ex Dominio Dei, ſed Deus ex dominio Petri, quod eſt Deum ſubjicere creaturæ. Neceſſitas verò, & impotentia ad non eſſe actûs eſt conſequens, quia conſiſtens in ipſo actu Petri, prædeterminatione ſupponente in Petro poteſtatem ad actum, & illius carentiam, Petrumque determinante juxta, & ſecundùm modum agentis liberi, id eſt, infallibiliter inferendo, non neceſſitando. Vel aliis terminis poteſt diſtingui major: Petrus impotens ad non eſſe complexi eſt neceſſitatus ad illud adæquatè ſumptum, neg. maj. ad illud inadæquatè acceptum, conc. maj. & diſtinctâ eodem modo minori, nego conſequentiam.

42. Ad tertiam (ſupponendo quoties hîc dicitur neceſſarium idem dumtaxat valere, ac non liberum; non verò idem, ac non defectibile, nec idem, ac inevitabile, quale eſſet quòd præoccupans liberum exercitium, illud non conferret, ſed impediret juxta ſuperiùs dicta num.10.) conſtat ſolutio ex dictis diſtinguendo majorem: Impotens ad non eſſe complexi eſt neceſſitatus ad non habendum complexum conſtans ex carentia prædeterminationis, & carentia actûs, pari impotentiâ, & æquali neceſſitate erga utramque partem, neg. maj. impotentiâ, & neceſſitate antecedenti erga carentiam prædeterminationis, & neceſſitate conſequenti, ſeu conſequentiæ erga carentiam actûs, conc. maj. Neceſſitas, id eſt, non libertas, ad non habendum complexum, non aliam poteſt adferre neceſſitatem voluntati ad carentiam actûs, niſi ſecundùm illatio-

nem

nem à carentia pręmotionis ad carentiam actûs. Illatio autem iſta infallibilis eſt, & neceſſaria logicè, non phyſicè; nam ut ſuprà dictum eſt, negatio prævii concursûs nullo modo eſt cauſa negationis actûs voluntatis; ſed cauſa eſt ipſa voluntas deficiens. Undè ipſa liberè ponit quod ſuum eſt, id eſt negationem. Convincit ergo argumentum, quòd ſub negatione prævii concursûs ponit voluntas omiſſionem ſui actûs, non ex negatione concursûs, ſed ex defectibili natura. Undè licèt ex negatione concursûs inferatur infallibilis negatio actûs, non tamen negatio neceſſaria, ſed libera; quia libertati, ut diximus, non opponitur infallibilitas, ſed neceſſitas. Itaque complexum illud habere mihi liberum non eſt;ſed quia ex negatione prioris extremi ſequitur negatio poſterioris, non neceſſitate cauſæ (quippè illa negatio non eſt cauſa iſtius) ſed neceſſitate ſolùm illationis;ideo poſterior negatio non neceſſaria, ſed libera eſt.

43. Ad quartam diſtinguo majorem: Petrus neceſſariò exiſtit ſub aliquo ex his complexis inadæquatè ſumptis, & prout in illis importatur prædeterminatio, & carentia prædeterminationis, conc. maj. complexis adæquatè ſumptis, ſecundùm quòd includunt actum, & carentiam actûs, ſubdiſtinguo, pari, ſive æquali neceſſitate ad omnia utriuſque complexi extrema, neg. maj. inæquali neceſſitate reſpectu ad illa, conc. maj. & diſtinctâ eodem modo minori, negatur conſequentia ratione dictâ. Nam carentiâ prædeterminationis caret Petrus neceſſitate abſolutâ, etenim prædeterminationem habet non liberè; carentiâ verò actûs caret Petrus neceſſariò, at non neceſſitate antecedenti, & abſolutâ, ſed neceſſitate conſequenti, & ſecundùm quid tali, quæ non opponitur libertati creatæ ad omittendum liberè requiſitæ; ac ſubindè liberè caret carentiâ actûs, aut omiſſione; quia volens ponit actum cum illa inconjungibilem.

44. Ad quintam nego antecedens, & probationem ejus. Nam ad veritatem illius complexi nulla eſt neceſſitas, niſi enuntietur conditionaliter ſic: *Si exiſtit prædeterminatio, exiſtit actus*: qui idem ſenſus debet eſſe ſubinductæ ibi enuntiationis; nempè, *exiſtit prædeterminatio; & non ſine actu*. Demus autem in re purificationem conditionis ex libera Dei voluntate, ut abſolutè enuntietur: *Exiſtit prædeterminatio cum actu, aut non ſine actu*, ſed adde *libero*, & videbis argumentationis fallaciam. Quia duplex confunditur ibi neceſſitas, alia *veritatis propoſitionis*, quæ eſt *infallibilitas*, & hæc non eſt libera Petro; alia *exiſtentiæ actûs*, quæ eſſet naturalis neceſſitas. Illa quidem datur, hæc non datur, quia actus eſt Petro liber. Antecedens enim neceſſitas veritatis propoſitionis, non eſt idem, ac antecedens neceſſitas actûs enuntiati in propoſitione. Omnia in hac propoſitione ſimul enunciantur; *Neceſſarium eſt* (id eſt, infallibile; hoc enim eſt neceſſitas veritatis enuntiatæ) *ut cum exiſtit prædeterminatio, exiſtat actus liber prædeterminatus*. Ecce ſimul neceſſitatem, quam probat argumentum, cum libertate, quam defendimus, nullâ terminorum contradictione. Sed & ecce puerile Sophiſma potiùs, quàm argumentum. Si velis uti formali ter-

minorum ſolutione, dic: Eſt antecedenter neceſſitatus, quantùm ad veritatem enuntiationis, concedo: quantùm ad exiſtentiam actûs, nego. Et retorque ſub hac forma: *Prædeſtinatio exiſtit*, *& non ſine perſeverantia finali*, eſt complexum, cujus veritas non eſt libera Petro; quippè enuntiatur connexio æternæ veritatis: ergo Petro non eſt liberum perſeverare: ergo poteſt alicui antecedens eſſe non liberum, quin ſit ipſi neceſſarium conſequens illius antecedentis. Hoc in ſuis principiis etiam fateri tenentur Adverſarii, cùm apud ipſos rectè componatur libertas ſupra exiſtentiam conditionis, quæ nec ſit libertas ſupra exiſtentiam conditionalis, nec ſupra exiſtentiam conditionati. Non enim libera eſt Deo hæc conditionalis, ſi non exiſtit auxilium A. exiſtit peccatum Joannis, cùm ſit objectum ſcientiæ mediæ Deo non liberæ; nec eſt Deo liberum hoc conditionatum, exiſtit peccatum, cùm peccatum non ſit Deo liberum; & tamen datur libertas ſupra conditionem, nempè, non exiſtit auxilium A: cur ergo non poterit etiam eſſe libertas ſupra exiſtentiam conditionati, quæ nec ſit libertas conditionalis, nec libertas conditionis? Cùm in conditionali vera, ſicut ex poſitione conditionis infertur poſitio conditionati, ita ex defectu conditionati inferatur defectus conditionis.

45. Ad ſextam reſpondetur diſtinguendo maj. Vel exiſtat complexum ex prædeterminatione actûs, & actu libero, conc.; ex prædeterminatione, & actu non libero, neg. maj. Conſtat ſolutio ex numero antecedenti, ubi oſtendimus, quòd neceſſitas complexi, cui ſubeſt Petrus, eſt conſequentiæ, illationis, & veritatis propoſitionis, per quam non excluditur libertas actûs prædeterminati.

46. Ad ſeptimum conc. maj. & min. & conſequentiam. Totum enim eſt verum; ſed arguens minùs rectè confundit neceſſitatem veritatis cum neceſſitate actionis, ſeu neceſſitatem conſequentiæ cum neceſſitate conſequentis; ſeu tandem infallibilitatem cum antecedenti neceſſitate. Igitur neceſſariò verùm eſt, quòd, ſi eſt prædeterminatio, ponat actum, ſed unde probat, aut unquam probabit arguens, actum, quem pono, eſſe neceſſarium, aut non eſſe liberum?

§. IV.

Utrum excludatur libertas, aut præmotio ex eo quòd voluntas non poſſit tollere ſenſum compoſitum prædeterminationis, & actûs:

47 ARgumentum, aliud in apparentia, re tamen verà idem cum præcedente, diverſis vocibus objiciunt. Qui non poteſt tollere ſenſum compoſitum prædeterminationis, & actûs, ſeu compoſitionem ex prædeterminatione, & actu, non poteſt impedire actum: ſed Petrus non poteſt tollere ſenſum compoſitum prædeterminationis & actûs, ſeu compoſitionem ex prædeterminatione, & actu: ergo non poteſt impedire

dire

dire actum, & liberè operari. Quid enim certius, quàm quòd non poſſit tollere prædeterminationem, quæ neceſſitate metaphyſicâ connectitur cum actu? Quod non eſt aliud, quàm ità neceſſariò eſſe compoſitam cum actu, ut non ſit poſſibile ab actu ſeparari.

48. Secundò, exercitium impediendi actum, quod eſt ipſum omittere, ſupponit non eſſe ſensûs compoſiti: ergo cùm homo omittit, non aufert ſenſum compoſitum, ſed ablatum ſupponit: ſed chimæra eſt poteſtas ad auferendum, quod jam ſupponitur ablatum: ergo non datur in voluntate poteſtas auferendi ſenſum compoſitum prædeterminationis,& actûs,& conſequenter, ut diximus,poteſtas liberè operandi.

49. Tertiò, qui non poteſt dividere actum à prædeterminatione, non poteſt tollere ſenſum compoſitum prædeterminationis, & actûs: ſed voluntas actum à prædeterminatione dividere non poteſt: ergo nec poteſt tollere ſenſum compoſitum prædeterminationis, & actûs. Major conſtat, nàm compoſitio duorum, quæ eſt illorum ſimul poſitio, ſolùm per diviſionem, ac ſeparationem tollitur. Minor verò probatur; quia implicat, prædeterminationem eſſe diviſam ab actu, vel in re exiſtere ſine actu. Quæ ergo repugnantia datur, ut extrema metaphyſicè connexa ab invicem ſeparari non poſsint, hæc eadem repugnantia eſt, ut voluntas poſsit prædeterminationem ab actu dividere: atqui actus non poteſt tolli, niſi diviſus: ergo cui non eſt poſsibile dividere illum à prædeterminatione, non poteſt illum tollere.

50. Argumentum hoc, ut dixi, variat terminos præcedentis, ſed minimè auget difficultatem. Contendit ſimiliter, libertati creatæ ſubjicere concurſum Dei; cùm ex eo, vel nullo deducente, ſubjectio Dei, divinæque omnipotentiæ ad nos quàm facillimè inferatur. Eaſdem patitur ſuperiùs adductas inſtantias; conſtatque ex ibidem dictis falſitas doctrinæ, cui fidit, nec non ex reſponſione præcedentis argumenti, ubi pro ſolutione ſatis, quantùm ego exiſtimo, diximus. Sufficiat modò in memoriam revocare, quæ de ſenſu compoſito prædeterminationis, & actûs alibi tradidimus: includit enim, ut diximus, partem ſubordinantem, & partem eſſentialiter ſubordinatam, ſcilicet prædeterminationem, & actum. Ex quo fit, quòd impoſsibilitas deſtruendi compoſitionem, non oritur ex impoſsibilitate auferendi actum, ſed quia ipſa actualis omiſsio, vel deſtructio actûs, debet eſſe Deo ſubordinata per carentiam prædeterminationis, ac proindè ipſum omittendi, ſeu non agendi exercitium præſupponit non eſſe ſensûs compoſiti prædeterminationis, & actûs, quia talis ſenſus compoſitus non ſubſiſtit ſine prædeterminatione, quæ in inſtanti omiſsionis præſupponitur ablata, & illius carentia exiſtens, non enim deſtructum iterum poteſt deſtrui. At hoc conſideratè animadvertendum eſt ex ſuperiùs etiam dictis, eſſe valde diverſum dicere, diſſenſum eſſe à prædeterminatione diviſum, à diſſenſu à prædeterminatione diviſo. Non eſt in poteſtate voluntatis, quòd diſſenſus ſit à prædeterminatione diviſus, cùm ſolùm ſit ſub dominio Dei: at diſſenſus à prædeterminatione diviſus eſt ſub dominio voluntatis, cùm ſit penès ipſam poteſtas ad diſſenſum poſitivè diviſum. Cujus

ratio eſt: quia hoc concretum *diſſenſum eſſe diviſum* ſupponit pro forma diviſionis, & denominatione extrinſeca diſſensûs à diviſione deſumpta, quæ ſicut libera eſt Deo, ita & liberum ipſi, diſſenſum eſſe diviſum. At hoc concretum *diſſenſus diviſus* non ſupponit pro forma diviſionis, ſed pro ſubſtracto, nempè diſſenſu, qui, licèt per voluntatem diviſus non ſit à prædeterminatione, eſt tamen ipſi liber, quia ita eſt, ut poſsit non eſſe: id, quod crebro explicant, atque agnoſcunt Theologi tùm in conſenſu prædefinito, tùm in permiſsione peccati, in quibus licèt non ſit in voluntate poteſtas ad dividendam carentiam actûs à præſcientia, prædefinitione, & permiſsione, eſt tamen vera poteſtas ad carentiam actûs poſitivè diviſam ab illis: & maximè verificatur hoc in *Chriſto* Domino, in quo fuit vera poteſtas ad carentiam mortis compoſita cum præcepto mortis, quæ nec fuit poteſtas impediendi tale præceptum, nec poteſtas conjungendi carentiam mortis cum prædicto præcepto, ſed ſolùm poteſtas ad carentiam mortis, poſitivè diviſam à præcepto mortis, diviſione faciendâ à ſuperiori præcipiente, pro caſu, quo poneretur talis carentia.

51. Ex his omnibus, quæ jam pridem à nobis conſtituta ſunt, ad argumentum reſpondetur diſtinguendo majorem: Si impoſsibilitas tollendi ſenſum compoſitum prædeterminationis, & actûs naſcatur ex impotentia impediendi actum, conc. maj. præcisè ex impotentia abjiciendi prædeterminationem, neg. maj. & diſtinctâ eodem modo minori, negatur conſequentia. Non enim poteſtas noſtra eſt ſumma, qualem Deo convenire aſſerimus; nec ſic contra gratiæ efficaciam conſtituenda, & intelligenda, quòd gratiæ injuriam irrogemus; ſed eſt poteſtas liberè operandi ex dono Dei, & ſub dominio ejus virtutis, aut poteſtas deficiendi ab operatione ex nihilo noſtro. Quarè licèt in ipſa non ſit poteſtas ad diviſionem faciendam, eſt tamen vera poteſtas ad actum diviſum. Et carentia poteſtatis ad ſubordinandum ſibi concurſum Dei, & Deum ipſum, cùm ſit carentia poteſtatis chimæricæ, vergere non poteſt in diminutionem poteſtatis creatæ, Deo immediatè in omni ſuo exercitio ſubordinatæ.

52. Hinc ſecunda addita minoris probatio facilè ſolvitur. Eſt enim quæſtio de nomine, an videlicèt, dici debeat, voluntatem tollere ſenſum compoſitum, ex eo quòd pro priori ſupponat carentiam prædeterminationis neceſſariam ad exiſtentiam omiſsionis? Cùm hæc carentia non ſupponatur neceſſariò pro priori, *in quo*, ſeu durationis, ſed pro priori *à quo*, ubi nullum eſt durationis intervallum, & ex alia parte voluntas ponit omiſsionem, quæ eſt non eſſe actûs; Deus verò tollit prædeterminationem: quarè benè dicitur, quòd voluntas poteſt tollere ſenſum compoſitum, non utcumque, ſed poteſtate ſecundâ, & dependenti, quia reverà tollit alteram partem illius compoſitionis, nempè actum, ſine quo ſenſus compoſitus minimè exiſtit.

53. Ad tertiam jam ſuprà diximus Dub. 1. §. 3. num. 48. quòd poteſtas voluntatis prædeterminatæ ad diſſenſum eſt poteſtas ad diſſenſum ut poſitivè diviſum à prædeterminatione; tum quia diſſenſus poſitivè, & eſſen-

eſſentialiter eſt diviſus à prædeterminatione conſenſûs; cùm ſit poſitivè, ac eſſentialiter diviſus à quavis re, ſeu prædicato ſibi eſſentialiter repugnante, ut verè ipſi repugnat prædeterminatio conſensûs. Tum, quia diſſenſus poſitivè, & eſſentialiter eſt diviſus à conſenſu, cùm omiſſio conſensûs opponatur contradictoriè conſenſui: ergo diviſa eſt talis omiſſio poſitivè à prædeterminatione, quæ eſt inſeparabiliter connexa cum conſenſu. Et tandem, quia ſicut Petrum nullo modo valet generare, qui non poteſt ponere, aut generare Petrum, ut poſitivè diviſum à Paulo, quia Petrus poſitivè eſt à Paulo diſtinctus, & diviſus, ita cùm non minùs, immo multò magis diviſa ſit omiſſio à prædeterminatione, poteſtas, quæ eſt ad omiſſionem, eſt poteſtas ad omiſſionem, ut poſitivè à prædeterminatione diviſam. In quo minimè rejicimus modum loquendi aliorum Thomiſtarum aſſerentium, dari in voluntate prædeterminata ad conſenſum poteſtatem ad carentiam conſenſûs, ut diviſam præciſivè. Non enim diſtinctio iſta, diviſioque præciſiva à ſuis Auctoribus eo in ſenſu, quo intelligitur ab Adverſariis, accipitur. Etenim ly *præciſivè* non cadit ſupra poteſtatem; cùm poteſtas ſit compoſita cum prædeterminatione; ſed ſupra terminum poteſtatis. Non cadit ſupra poteſtatem; quia hæc ſupponitur conſtituta per principia conſtitutiva libertatis in actu primo, quibus accidit determinatio ad hoc potiùs, quàm ad oppoſitum, proveniens à concurſu divino, & ſine quo conſiderata tota poteſtas voluntatis ſubſiſtit. Cadit ſupra terminum; quia præſcindit ab eo, quòd voluntas per ipſum ſe dividat, aut non ſe dividat à prædeterminatione. Quòd ſi cui animus eſt, rem hanc planiſſimè expoſitam intueri, conſulat Illuſtriſſimum *Caſtell* in aureo illo libro *de concordia liberi arbitrii* Diſp. 3. q.6. ſect. 3. rem hanc ita explicantem: quòd diviſio præciſiva diſſensûs terminantis poteſtatem prædeterminationis ad conſenſum, non eſt præciſio diſſensûs à compoſitione prædeterminationis, & à diviſione prædeterminationis conſensûs; quia diſſenſui eſſentialiter repugnat componi cum prædeterminatione conſensûs, & eſſentialiter convenit dividi ab illa: ſed ſolùm diſſenſum præſcindere à remotione, & excluſione prædeterminationis conſensûs, & à non diviſione ab illa; quia accidit diſſenſui auferri prædeterminationem conſensûs, ex ſuppoſitione accidentali, quòd talis exiſtat prædeterminatio. Sit exemplum: Peccatum lethale, & gratia juſtificans mutuò eſſentialiter pugnant in communi Theologorum ſententia, & tamen utrique accidit alterum excludere, quia accidit utrique, dum adeſt, alterum ſupponere: nec enim peccatum ſemper excludit gratiam; ut patet in peccato originali, & in peccato peccatoris: nec ſemper gratia excludit peccatum, ut patet in gratia Sacratiſſimæ *Virginis Mariæ*, Angelorum in primo inſtanti, & primorum Parentum. Stat ergo unum cum alio eſſentialiter pugnare, & non poſſe componi cum illo, & quòd ei accidat id ipſum excludere; ita debet dici de diſſenſu, ut termino poteſtatis cum prædeterminatione, quòd ei eſt eſſentiale non poſſe componi cum prædeterminatione conſensûs, ſed præſcindere ab eo, quòd dividat voluntatem à prædeterminatione: dividere enim ſolùm habet ex accidenti,

quòd

quòd in voluntate prædeterminationem ſupponat. Sed quidquid ſit de mente utentium diſtinctione, & ſolutione iſtâ, nos clariùs reſpondemus ex doctrina tradita, diſtinguendo majorem: Qui nec poteſtate ſecundâ, & dependenti poteſt dividere actum à prædeterminatione, non poteſt tollere ſenſum compoſitum prædeterminationis, & actûs, conc. maj. ſi poteſtate ſecundâ & dependenti neg. maj. vel ſubdiſting. non poteſt poteſtate Deum ſibi ſubordinante, conc. abſolutè, vel cum ſubordinatione, neg. maj. & diſtinctâ minori eodem modo, nego conſequentiam. Non enim volumus, extrema hujus compoſitionis ita dividi, aut ſeparari, ut permanente altero in rerum natura, alterum deficiat; id namque contradictionem involvit, ſed quòd ſit in voluntate poteſtas ad diviſionem per hoc, quòd auferente Deo prædeterminationem, voluntas liberè, ſed immediatè ſubjecta Deo, auferat actum omittendo. Sicut in contraria ſententia, ut voluntas poſſit dividere actum à complexo conſtante ex ſcientia media, decreto per illam regulato, & auxilio efficaci, non requiritur, quòd poſſit voluntas, permanente complexo illo, actum deſtruere, ita ut actûs omiſſio cum toto illo complexo componatur, ſed ſufficit ad diviſionem faciendam, quòd non exiſtente complexo, actus non exiſtat; & omnes intendimus per illam diviſionem negationem conjunctionis: licèt in principio, & modo illam faciendi omninò diſcordemus. Quarè id ſimpliciter, & abſolutè affirmamus, dari in voluntate prædeterminata poteſtatem ad diſſenſum diviſum, non tamen ad diviſionem diſſensûs: cùm ſolùm ſit potens ad id, quod in recto dicit *diſſenſus diviſus*, non tamen ad id, quod in recto, & in obliquo dicit hoc complexum, *diſſenſum eſſe diviſum à prædeterminatione*.

54. Sed contra ſolutionem argues primò: quia ſi non datur in voluntate poteſtas ad conjunctionem prædeterminationis cum actu, nec abjiciendi prædeterminationem, non datur poteſtas ad diſſenſum compoſita cum prædeterminatione: etenim *Angelicus Magiſter* ſolùm agnoſcit potentiam ad terminum inconjungibilem cum forma, dum ſubjectum poteſt à ſe abjicere formam. Hoc clariſſimè probatur ex q. 6. de verit. art. 3. ubi cùm ſibi 8. propoſuiſſet argumentum ſub hac forma: *In formis illis, quæ non poſſunt removeri à ſubjecto, non differt utrum aliquid attribuatur ſubjecto ſub forma conſiderato, vel ſine forma; utroque enim modo hæc eſt falſa: Corvus niger poteſt eſſe albus. Sed prædeſtinatio eſt talis forma, quæ non poteſt à ſubjecto, vel prædiſtinato removeri: ergo prædicta diſtinctio in propoſito locum non habet*; reſpondet: *Ad 8. dicendum: quòd nigredo, & albedo ſunt quædam formæ exiſtentes in ſubjecto, quod dicitur album, & nigrum: & ideo non poteſt aliquid attribui ſubjecto, nec ſecundùm potentiam, nec ſecundùm actum, quod repugnat formæ prædictæ, quandiu in ſubjecto manet. Sed prædeſtinatio non eſt forma exiſtens in prædeſtinato, ſed in prædeſtinante, ſicut & ſcitum denominatur à ſcientia, quæ eſt in ſciente. Et ideo quantuncumque immobiliter ſit ſub ordine ſcientiæ, tamen poteſt aliquid attribui ei, conſiderando ſuam naturam, etiamſi repugnet ordini prædeſtinationis; hoc enim modo prædeſtinatio eſt aliquid præter ipſum hominem,*

nem, qui dicitur prædeſtinatus; ſicut nigredo eſt aliquid præter eſſentiam Corvi, quamvis non ſit aliquid extra Corvum. Conſiderando autem tantummodo eſſentiam Corvi, poteſt ei aliquid attribui, quod repugnet nigredini ejus, ſecundùm quem modum dicit Prophyrius, quòd poteſt intelligi Corvus albus; & ita etiam in propoſito poteſt ipſi homini prædeſtinato attribui aliquid ſecundùm ſe conſiderato, quod non attribuitur ei, ſecundùm quòd intelligitur ſtare ſub prædeſtinatione. Ex quibus ſic argumentor: quia prædeſtinatio inimpedibilis à voluntate non eſt forma exiſtens in prædeſtinato, ſed in prædeſtinante, poteſt attribui aliquid prædeſtinato ſecundùm ſe conſiderato, quod non attribuitur ei ſecundùm quòd intelligitur ſtare ſub prædeſtinatione, nempè poſſe mori in peccato; ſed prædeterminatio eſt forma exiſtens in prædeterminato: ergo non poteſt nec ſenſu compoſito, nec in ſenſu diviſo aliquid ei attribui incompoſſibile cum prædeterminatione.

55. Secundò: Si voluntas prædeterminata liberè ponit omiſſionem actûs prædeterminati, quia in ſenſu compoſito prædeterminationis eſt poteſtas ad diſſenſum, ut fiat, diviſione prædeterminationis per prius à Deo facienda: ergo ſolùm habet potentiam ad poſitionem diſſensûs, dum non eſt ſub prædeterminatione exiſtens, vel ſi mavis, *ſi deſit prædeterminatio*: quid enim aliud eſt ſenſus ille diviſus à Deo faciendus, niſi quòd erit poteſtas, ſi à Deo auferatur prædeterminatio? Sed hæc poteſtas eſt hæretica, quam non negavit *Lutherus*, nec *Calvinus*: ergo ad veram poteſtatem conſtitutivam liberi arbitrii, non ſufficit poteſtas illa ad diſſenſum in ſenſu diviſo prædeterminationis, ſed requiritur, quòd voluntas poſſit prædeterminationem dividere ab actu.

56. Sed doctrinæ poſitæ non adverſantur objectiones iſtæ. Non primò officere valent ſuprà notata verba D. *Thomæ* loquentis de diſpoſitione, & forma inhærente ſubjecto ex natura ipſius, cum ipſo permanenter, & neceſſariò conjuncta, quæ cùm minimè ab ipſo ſeparari poſſit, conſequenter in ipſo non remanet poteſtas ad formæ oppoſitum, adhuc in ſenſu diviſo; quod ſatis declarat exemplum, quo utitur Divus *Thomas*, nigredinis Corvi, qui licèt ſit aliquid præter ejus eſſentiam, cùm tamen non ſit aliquid extra ipſum, immò cùm ſit forma inſeparabilis ab ipſo, non poteſt aliquid attribui ſubjecto, nec ſecundùm potentiam, nec ſecundùm actum, quod formæ prædictæ repugnat. At cùm prædeterminatio ſit forma, & diſpoſitio tranſiens, non orta ex intrinſecis liberi arbitrii, ſitque forma nullum habens eſſe ratum, & firmum in libero arbitrio, ſed ſit motio connaturalis libertati, inferens quidem actum infallibiliter, nullâ tamen naturali neceſſitate; ideò permanet in voluntate poteſtas ad diſſenſum in ſenſu diviſo, licèt diſſenſus non poſſit coexiſtere prædeterminationi.

57. Minùs id ipſum erui valet ex ſecunda replica. Etenim conc. antecedenti, diſting. conſequens: ly *ſi deſit* dicente conditionem exactam, ut ſit poteſtas, neg. conſeq. ut ſit terminus hujus poteſtatis, conc. conſeq. Hìc conſideratè animadvertendum, quòd ly *ſi deſit* bifariam cogitari poteſt, vel ita, ut dicat conditionem exactam, ut in libero arbitrio

ſit

ſit poteſtas; vel ut exiſtat terminus hujus poteſtatis. Primum Catholicè affirmari nequit, cùm talis conſtitutio liberi arbitrii hæreſeos manifeſtè redarguenda ſit; undè hanc poteſtatem conſtitutivam liberi arbitrii in *Calvino*, & *Luthero* ſanctiſſimè, & juſtiſſimè Eccleſia anathematis ferit cenſurâ. Si tamen intelligatur, ut conditio exacta ad exiſtentiam diſſensûs, hoc veriſſimum dicimus: hæc eſt Thomiſtarum mens, & doctrina, quòd cum prædeterminatione conſensûs datur poteſtas ad diſſenſum; licèt in re non exiſtat diſſenſus cum prædeterminatioue conſensûs. Si aliter Thomiſtas aliqui intelligant, ipſis aliam eſſe illorum mentem probare incumbit; niſi velint ipſi de calumnia judicari. At neminem me legiſſe memini, qui, quantùm judicio aſſequi poſſum, negare hoc cogitaverit, nec ſum uſquam ſuſpicatus, Thomiſtam contrarium habuiſſe judicium, aut quòd habere unquam potuerit.

§. V.

An ad libertatem requiratur, quòd voluntas tollere poſſit dependentiam actûs à prædeterminatione?

58. QUintum argumentum Auctoribus oppoſitis familiariſſimum deſumitur ex eo, quòd Petrus prædeterminatus ad conſenſum ſalutarem, v. g. ad actum fidei, non poteſt facere, qnòd liberè exiſtat. Quod probant, quia nempè non eſt in ejus poteſtate, quòd actus fidei à prædeterminatione non dependeat: ergo nec poteſt facere, quòd actus fidei non exiſtat. Conſequentia eſt manifeſta; quia exiſtentia, vel eſſe actûs eſt dependens à prædeterminatione. Ant. probatur. Etenim actum non dependere à prædeterminatione ſolùm poteſt fieri, vel per hoc, quòd phyſica prædeterminatio non ſit, vel per hoc, quòd illâ poſitâ, & exiſtente, ab illa non dependeat actus fidei: ſed Petrus facere non poteſt, quòd non exiſtat phyſica prædeterminatio; nec ulteriùs, quòd illâ exiſtente, actus fidei ab illa non dependeat, ut eſt conſtans, firmum, & certiſſimum Thomiſtarum principium: ergo nequit facere, quòd actus fidei à ptædeterminatione non dependeat, & conſequenter, quòd liberè exiſtat.

59. Hic novum attingimus controverſiæ punctum, undè & mens Adverſariorum prodatur, & doctrina præcedentis argumenti magis elucidetur. At nunquam ad hoc inducar, ut credam, argumentum hoc à contrariis induci, ut convincens, tametſi ut ingenioſè excogitatum poſſit à quovis urgeri contra noſtram doctrinam. Si enim, ut jacet, argumentum verum concludere putetur, actum erit de fidei principiis, quibus profitemur, nos non poſſe actu fidem habere, niſi Deus donet: dona inſuper Dei in ejus eſſe arbitrio, non in noſtro; ideò enim ſunt dona: ac tandem donante Deo, nos liberè id ipſum facere, quod donum ejus eſt. Ulteriùs: Si ut homo liberè operetur, neceſſarium eſt, quòd dependentia actûs à concurſu Dei ſit noſtræ voluntati ſubjecta, & depen-

dependentia quoquè actûs à Deo eâdem ratione noſtræ debet eſſe voluntati ſubjecta, & pro noſtro exiſtere dominio; quia actus à Deo non aliter immediatè pendet, quàm per ejus concurſum; ſed ſuppoſitâ liberi arbitrii poteſtate, nihil aliud requiritur, quàm determinatio concursûs Divini, & quòd voluntas, omni divinâ exclusâ determinatione, ſe ipſam determinet, & excluſio alterius efficacis auxilii, quo penitùs deſtrueretur libertas: ergo cùm conſtitutâ in actu proximo, & expedito libertate, hæc omnia noſtræ relicta ſint libertati; & aliàs præſupponatur excluſio auxilii efficacis, cujus excluſio ab ipſis ſtatuitur inter conſtitutiva libertatis; evidenter ſequitur, quòd, ut ſimus liberi, cuncta debent eſſe noſtræ relicta voluntati; & quòd deſtrueretur poteſtas, quæ alterius ope indiget; quod neſcio, an ab arguentibus poſſit concedi. Rem magis explico: Si dependentia actûs à concurſu divino, & à Deo, ſemel collatâ à Deo poteſtate, unicè pendet à noſtro dominio, neceſſarium eſt, ut omnia nobis à Deo conceſſa talia ſint, quæ nos poſſimus vertere in malum; nempe quæ poſſimus nos conjungere cum actu pravo: nam ſicut concurſum Dei, ac Deum ipſum pro noſtro arbitrio poſſemus determinare, ut concurrat in actum bonum; ita & Dei concurſum, ac Deum ipſum determinare poſſemus pro noſtro placito, ut influat in actum malum: hoc autem neſcio, an aliquis audeat dicere; quippè, ni vehementer fallor, juxta S. *Auguſtinum*, ejuſmodi fundamento innixus militabat error *Pelagii*, cujus vel umbram ſcio viros Catholicos horrere, qui nobis aliàs adverſantur.

60. Novum ulterius ſequitur inconveniens, libertatem noſtram conſtitui per ſubjectionem Dei ad nos: non enim poteſt dependentia actûs à Deo eſſe ſubjecta noſtro dominio per hoc, quòd poſſimus nos pro noſtro placito ponere influxum Dei activum in actum noſtrum liberum, niſi determinatio Dei influentis, & conſequenter Deus ipſe, ut potens influere, ſit dominio noſtro ſubjectus; quod tot efficaciſſimis argumentis impugnatum manet: ſed argumentum contendit, dependentiam actûs liberi à Deo, per hoc eſſe nobis ſubjectam, quòd poſſimus pro noſtro placito, ac dominio ponere influxum Dei activum in actum liberum: ergo ut dependentia actûs liberi à Deo hoc modo ſit nobis ſubjecta, concurſus Dei, Deuſque ipſe, ut potens influere, debet dominio noſtro eſſe ſubjectus: quod abſurdiſſimum exiſtimari debet.

61. Sed dimiſſis his inconvenientibus, ad argumentum omninò idem, ac præcedens, eâdem reſpondetur ſolutione, diſtinguendo ant. non eſt in ejus poteſtate, quòd actus non dependeat à prædeterminatione, poteſtate ſibi Deum ſubjiciente, conc. maj. poteſtate Deo immediatè ſubjectâ in ipſo exercitio faciendi, neg. ant. & conſequentiam. Pro cujus intelligentia opportuni planè laboris officium eſt præmittere, dependentiam actûs poſſe dupliciter ſumi, activè ſcilicet, & paſſivè; activè ſumpta, importat prædeterminationem, & ipſius influxum activum in actum, ratione cujus actum à ſe dependentem facit: paſsivè ſumptâ dependentiâ dicit actum à prædeterminatione cauſatum. Si activè ſumatur dependentia, hanc voluntas tollere non poteſt, quia præ-

prædeterminationem exiſtentem voluntas impedire non poteſt, ut actum non cauſet: hoc enim eſſet influxum activum Dei ſubjicere voluntati, & conſequenter ipſum Deum: immò cùm Deus per ipſam prædeterminationem det velle; ipſum velle eſt formalis ratio in voluntate non impediendi; non enim poteſt velle actum ſimul, & nolle motionem. Dependentiam paſsivè ſumptam poteſt deſtruere voluntas; quia poteſt nolle id ipſum, quod movente Deo vult: & tunc negationem hujus boni, quod eſt Deo per actum ſubjici, habebit ex eſſe ſui, ſeu ex defectibili eſſe. Quarè ſicut dependentiam ponit ſubordinata Deo per concurſum; ità paſsivam actûs dependentiam aufert, Deo ſubordinata, per ejuſdem concursûs carentiam.

62. Si inferas: Ergo licèt voluntas poſſit auferre dependentiam, & actum prædeterminatum; actum tamen ut dependentem, & ut prædeterminatum impedire non poteſt: ſed hoc requiritur ad ſalvandam libertatem: ergo ex doctrina ſolutionis non ſalvatur libertas. Prima conſequentia ex reſponſione planè videtur deduci: quia non valet deſtruere actum, ut dependentem, atque ut prædeterminatum, qui activam dependentiam, & prædeterminationem impedire non valet. Minor etiam conſtat; cùm ad ſalvandam libertatem neceſſarium ſit, quòd voluntas in ſenſu compoſito prædeterminationis ſeipſam liberè determinet: alioquin voluntas ageret purè acta, & purè mota à Deo; non ſe ageret, nec ſe ipſam moveret. Conſequentia ſimiliter conſtat, cùm, ut voluntas ſeipſam liberè determinet, ſit neceſſe, quòd ita actum eliciat, ut cum omnibus, cum quibus poteſtas ſe determinandi componitur, omiſſionem actûs poſſit conjungere: ergo & quòd poſſit tollere dependentiam activam, & actum, ut prædeterminatum.

63. Secundò & urgentius: Ut voluntas poſſit determinare ſeipſam, requiritur, quòd non ſupponatur pro priori determinata. Hoc ex terminis videtur notum: quia determinatio exiſtens pro poſteriori indifferentiam, ac determinationem ſupponit pro priori exiſtentem. Deinde, ſi in voluntate pro priori determinata eſſet locus, aut capacitas, ut ſeipſam determinaret, determinationem ipſam, quâ ſupponitur determinata, determinaret, quod vel eſt ſubjicere concurſum divinum voluntati creatæ, vel contradictoria ſimul componere: ergo & requiritur, quòd dependentiam activam ſui actûs ab alia quavis cauſa voluntas poſſit vel abjicere, vel impedire.

64. Pro ſolutione primum omnium firmum, ſolemneque ſit, quod eſt à *Tridentino* ſancitum ſeſſ.6. de juſtificat. Can.4. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari diſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quò ad obtinendam juſtificationis gratiam ſe diſponat, ac præparet, neque poſſe diſſentire, ſi velit; ſed velut inanime quoddam nihil omninò agere, merèque paſſivè ſe habere, anathema ſit*. Hæc eſt definitio fidei, & hoc ipſum cum D.*Thoma* docuerunt omnes illius Diſcipuli, qui voluntatem ita agi à Deo, ut ipſa etiam aliquid agat, ita moveri, ut ſe ipſa moveat, & ad hoc prædeterminari à Deo, ut ſe ipſa determinet, & moveat, conſtanter tenent.

65. Hâc

65. Hâc Catholicâ veritate conſtanter præfixâ, ut patentiùs ſolutionem exponam, diſtinguo conſequens: *Voluntas non poteſt impedire actum, ut dependentem, nec actum, ut prædeterminatum*, impotentiâ ortâ ex neceſſitate actûs, nego: ex incluſione infallibilis connexionis, ſub reduplicatione, *ut*, concedo. At hæc infallibis neceſſitas, cùm ſit merè illationis & conſequentiæ, non deſtruit libertatem actûs, ut toties diximus; & ut videre eſt in *Chriſto* Domino, in quo fuit libertas ad actum præceptum, quin fuerit in ipſo poteſtas ad actum reduplicativè ut præceptum, ſeù ad præceptum actûs; idemque in præſenti dicimus de actu prædeterminato. Undè juxta Concilium Deus movet, & liberè voluntas ſe movet; quia cùm motio Dei effectum inferat infallibiliter, & non neceſſariò; quantum deficit de neceſſitate motioni, adeſt de libertate actioni.

66. Ad ſecundum etiam diſting. antecedens. Neceſſarium eſt, quòd voluntas non ſupponatur pro priori determinata, formaliter, & à ſe, conc. antecedens, effectivè, & à Deo, ſubdiſting.; ut ſe determinet cum ſubordinatione, & ut cauſa ſecunda propriæ determinationis, neg. antecedens, ut ſe determinet ſubjiciendo ſibi Deum, & ut cauſa prima propriæ determinationis, conc. antecedens. Et ad hujus probationem dicimus, quòd determinatio exiſtens pro poſteriori non requirit indeterminationem, & indifferentiam ſuperioris, ut conſtat in Deo, cujus decreta libera nulla præceſſit ſuſpenſio; & in *Chriſto* Domino, atque in Angelis, qui in primo inſtanti ſui eſſe per actus liberos ſuas exercuêre voluntates. Requiritur ergo indifferentia poteſtatis, & dominii, & quòd potentia non ſit ex natura ſua determinata ad unum. At quòd non præcedat ſupremi agentis ſuppoſitio effectivè determinans, hoc non ad dominium ſecundi agentis, ſupremo Domino ſubjecti ſpectat, ſed unicè privativum eſt primi agentis poteſtatis, & infiniti dominii. Non enim voluntas creata exigit, quòd ipſi deficiat, aut non præcedat Dei effectiva prædeterminatio, per quam efficit Deus, ut per illam voluntas ſe ipſam liberè determinet: ſolùm enim ut voluntas ſeipſam ſub prædeterminatione exiſtentem determinet, requiritur, quòd nulla determinationem ejus formalem præcedat naturalis, id eſt ad unum, determinatio; quòd enim præcedat determinatio infallibilis, libertati non officit, ut ſæpè dictum eſt; immo libertatem firmat, quia infallibiliter infert actum liberum. Quod pro ſolutione ſufficiat, ne pergamus prolixitate graviores eſſe.

§. VI.

Utrùm libertas creata requirat poteſtatem verificandi, & falſificandi præmiſſas, ex quibus infertur neceſſariò actus, vel omiſſionis exiſtentia?

67. EN aliud argumentum, quod, licèt vulgatiſſimum, validiſſimum tamen credunt Adverſarii ad repugnantiam prædeterminationis probandam, quod ſub ſequenti forma conficiunt. Qui non poteſt falſificare aliquam ex præmiſſis, non poteſt falſificare concluſionem ex præmiſſis legitimè deductam: ſed homo, qui non poteſt ad non eſſe prædeterminationis, non poteſt falſificare aliquam ex his præmiſſis: *Omnis homo prædeterminatus ad operandum, operatur*: *ſed Petrus eſt prædeterminatus ad operandum*: prima namque eſt veritas neceſſaria, nec à Deo falſa reddi valens: minor verò falſificari non poteſt, niſi per non eſſe prædeterminationis, quod Petrus in ſua poteſtate non habet: ergo Petrus non poteſt falſificare propoſitionem, & concluſionem iſtam: *ergo Petrus operatur*, ex præmiſſis legitimè deductam: at illam falſificare eſt omittere operationem: ergo non poteſt omittere, & conſequenter operatur neceſſariò, non liberè. Major probatur primò; quia non ſtat falſitas concluſionis legitimè illatæ ſine falſitate alterius præmiſſæ: ergo non ſtat poteſtas falſificandi concluſionem ſine poteſtate ad falſificandam alteram ex præmiſſis. Secundò: Concluſio legitimè illata identificatur realiter cum præmiſſis, ac per conſequens quidquid realiter opponitur concluſioni, realiter opponitur præmiſſis: ergo non eſt habilis poteſtas ad ponendum aliquid realiter concluſioni oppoſitum, & illius realiter deſtructivum, quin ſit poteſtas ad deſtruendam aliquam ex præmiſſis. Tertiò: Si præmiſſæ eſſent abſolutè, & ex terminis neceſſariæ, non poſſet non eſſe abſolutè, & ex terminis neceſſaria concluſio: ergo ſi præmiſſæ Petro ſunt neceſſariæ, Petro etiam erit neceſſaria concluſio: ergo ut Petro neceſſaria non ſit, neceſſarium erit, quòd præmiſſarum altera Petro non ſit neceſſaria. Quartò: Si prædefinitio eſſet ſimpliciter neceſſaria Deo, & Petro, ipſis quoque operatio eſſet ſimpliciter neceſſaria: ergo ſi Petro eſt ſimpliciter neceſſaria prædeterminatio, Petro erit ſimpliciter neceſſaria operatio; & conſequenter, vel in Petro non eſt poteſtas ad non eſſe operationis, vel eſt in ipſo poteſtas ad non eſſe prædeterminationis. Quintò: Quia præmiſſæ iſtæ, *Omnis homo eſt albus*: *quod movetur eſt homo*, ſunt abſolutè contingentes, & non Petro concluſio, videlicet, *quod movetur eſt album*, quæ rectè ex illis deducitur, eſt abſolutè contingens, & non Petro: ergo ut Petro ſit contingens concluſio, debet Petro eſſe contingens, & libera aliqua ex præmiſſis.

68. At minoris quoque momenti æſtimari debet hoc argumentum, quod contra ſe primò habet inſtantias ſuprà poſitas. Et quidèm inſtatur in

in libertate *Chriſti* Domini, ſuppoſitô præceptô mortis, ſub ſequenti forma. Impotens eſt ad falſificandam concluſionem legitimè illatam ex præmiſſis, qui non eſt potens falſificare unam ex talibus præmiſſis: ſed *Chriſtus* erat impotens falſificare aliquam ex his præmiſſis: *Omnis homo impeccabilis, ſi ſubdatur præcepto actu obliganti, ponit rem præceptam per tale præceptum: ſed Chriſtus eſt impeccabilis, & ſubditus præcepto mortis actu obliganti*: & concluſio legitimè illata ex his præmiſſis eſt iſta: *Ergo ponit mortem præceptam*: ergo *Chriſtus* erat impotens ad falſificandam hanc concluſionem, cùm eſſet antecedenter neceſſitatus ad præmiſſas; ſed cui deficit poteſtas ad falſificandam concluſionem, eſt impotens ad omiſſionem mortis, cùm per omiſſionem mortis talis concluſio falſificatur: ergo *Chriſtus* fuit impotens ad omiſſionem mortis: ergo erat neceſſitatus ad mortem, & conſequenter non eſt oblatus, quia ipſe voluit.

69. Ulteriùs: Falſitas doctrinæ, cui nititur argumentum, ſuadetur. Ex illa enim ſequitur, Deum non ſolùm eſſe ſubjectum homini in concurrendo, ſed etiam in prædefiniendo dono perſeverantiæ. Quod ita convincitur retorquendo iterùm argumentum: *Omnis homo potens verificare aliquam concluſionem legitimè deductam ex præmiſſis, alteram ſaltem ex illis verificare poteſt*: ſed hanc concluſionem: *Petrus perſeverat*: quæ legitimè infertur ex his præmiſſis: *Omnis homo, cui à Deo prædefinita eſt perſeverantia, perſeverat: ſed Petro à Deo prædefinita eſt perſeverantia*, Petrus verificare poteſt: ergo & aliquam ex præmiſſis poteſt verificare; ſed non poteſt verificare majorem, cujus veritas, cùm ſit neceſſaria, & æterna, pendere non poteſt à verificativo contingente, & temporali: ergo poteſt verificare minorem, quæ ſola eſt contingens. Major conſtat probationibus argumenti; minor continet prædefinitionem perſeverantiæ: ergo ſi minoris veritas pendet ab arbitrio Petri quoad eſſe, poterit ſubindè Petrus neceſſitare Deum, ut prædefiniat ſuam perſeverantiam: & conſequenter non ſolùm in concurrendo, verùm & in prædefiniendo hominibus perſeverantiam erit homini ſubjectus: quod longè plurimum abſurditatis accumulat ſuperiori.

70. Urgentiùs conficitur inſtantia in hoc Syllogiſmo: *Ut aliquis perſeveret, debet à Deo accipere donum perſeverantiæ: ſed Petrus non accipit à Deo donum perſeverantiæ: ergo Petrus non perſeverat*. In hoc, inquam, Syllogiſmo concluſio legitimè deducitur ex præmiſſis, ac proindè falſa eſſe non poteſt, niſi vel utraque, vel altera ſaltem ſit falſa. Major eſt definita à Sacro Concilio *Tridentino* ſeſſ.6. de juſtificat. c.13. & Can.22. *Si quis dixerit, juſtificatum, vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta juſtitia perſeverare poſſe, vel cum eo non poſſe, anathema ſit*: ergo ſola minor eſt falſificabilis. Modò argumentum contra Adverſarios fit ita redarguendo: Per vos, qui non poteſt falſificare aliquam ex præmiſſis, impotens eſt ad falſificandam concluſionem, quæ ex præmiſſis legitimè deducitur; ſed hæc concluſio, *Petrus perſeverat*, legitimè deducitur ex illis præmiſſis: ergo, ut Petrus valeat hanc falſificare con-

concluſionem, debet eſse potens falſificare alteram ex illis: ſed major eſt infalſificabilis ex relato Canone Concilii *Tridentini*: ergo debet eſse potens falſificare minorem verificando minoris contradictoriam: ſed contradictoria minoris eſt iſta: *Petrus accipit à Deo donum perſeverantiæ*: ergo habet in ſua poteſtate, quòd Deus illi conferat donum perſeverantiæ: ergo & Deum neceſſitare poteſt, ut illud conferat. Quod neſcio, an velint Adverſarii: hoc enim apertiſſimè eſt Deum ſubjicere voluntati creatæ, & Deum ab illa neceſſitari, ut bona, ac dona ſua tribuat contra *Apoſtolum* dicentem: *Miſerebor cui miſerebor, & miſericordiam præſtabo, cui miſertus fuero*: & alibi, *Quòd dividit ſingulis, prout vult*; quibus apertiſſimè commendat libertatem Dei in largiendo bona ſua.

71. Urgetur magis, & confirmatur ratio facta. Hanc propoſitionem, *Petrus eſt prædeterminatus ad operandum*, quæ eſt minor in argumento contrario, per hoc præcisè poteſt falſificare Petrus, quòd poteſt verificare illius contradictoriam, nimirùm, *Petrus eſt prædeterminatus ad operandum*: ergo hanc propoſitionem, *Petrus non habet à Deo donum perſeverantiæ*, per hoc præcisè poteſt falſificare Petrus, quòd poteſt verificare illius contradictoriam, ſcilicet, *Petrus habet à Deo donum perſeverantiæ*: ſed ideò primam propoſitionem valet falſificare reddendo veram illius contradictoriam, quia poteſt, mediâ ſuâ determinatione, impedire poteſtatem, quam Deus habet, ut prædeterminet Petrum ad operandum; vel potius, quia Petro nolente, Deus non habet poteſtatem expeditam, ut prædefiniat Petrum ad operandum; quippè hæc poteſtas completur per ſcientiam determinationis Petri: ergo minorem noſtri argumenti ideo falſificare poteſt, & ſuam contradictoriam veram facere, qui poteſt impedire poteſtatem, quam Deus habet, ut neget donum perſeverantiæ, vel potiùs, quia Petro volente perſeverare, Deus non habet poteſtatem expeditam, ut neget donum perſeverantiæ. Patet conſequentia; quia ſtante liberâ poteſtate in Deo, & facultate expeditâ ad conferendum donum perſeverantiæ, nonniſi pro dominio, & placito Dei impediri poteſt, vel haberi prædictum donum; ſicut ſtante in homine poteſtate ad operandum, & non operandum liberè, nec omiſſio, nec operatio impediri poſſunt, vel in re poni, niſi pro dominio creaturæ, ut contendunt Adverſarii; ex eo videlicet, quòd libertatis jura petunt, nè ab aliquo extra ſe ad agendum, vel omittendum valeat potentia libera determinari. Ac ſubindè per hoc præcisè poteſt impediri exiſtentia perſeverantiæ, quia poteſt impediri poteſtas Divina illius collativa, & per hoc præcisè poteſt illius exiſtentia eſſe in hominis poteſtate, ut contradictoria minoris noſtræ expoſcit ad ſui veritatem, quia homo falſificans pro ſua libertate minorem, poteſt impedire poteſtatem Divinam negandi donum perſeverantiæ. Certè ſi argumentum Contrariorum probat contra Thomiſtas, & efficaciter noſtrum demonſtrat intentum: ſed abſit, ut in animum Chriſtianus aliquis inducat, ita de Deo ſentire.

72. At reſpondet Doctor Primarius Complutenſis Pater *Ramirez*

de

de Prædeſtin. diſput. 5. cap. 2. num. 80. Petrum poſſe impedire veritatem illius minoris ex ſuppoſitione collationis gratiæ determinando, & acquirendo perſeverantiæ donum, ſequentibus verbis: *Si enim ex ſuppoſitione collationis gratiæ, & auxiliorum in manu hominis eſt fieri prædeterminatum; eódem jure erit reddere efficax ultimum auxilium, quod in prædeſtinatione includitur: quòd ſi, quamvis efficacia ſit ſpeciale donum Dei, hoc non tollit eſſe in noſtra manu, reddere auxilium efficax; nec perſeverantiam eſſe ſpeciale donum impediet, poſſe eam acquirere ex ſuppoſitione auxilii, reddendo illud efficax; modo quo apud Adverſarios verificatur, conſenſum ſalutarem eſſe ſpeciale donum Dei; & poſſe hominem diſſentientem eum ſub auxilio ſufficienti determinare, & acquirere; quarè præmiſſa illa: Joannes non habet ſpeciale donum perſeverantiæ eſt impedibilis per libertatem ejus.*

73. Sed citra injuriam hujus eruditiſsimi Viri conſonantior eſt doctrina SS. *Auguſtini*, & *Thomæ*; etenim *Auguſtinus* lib. de dono perſeverantiæ cap. 8. ita ait: *Ex duobus autem piis, cur huic donetur perſeverantia uſque in finem, illi autem non donetur, inſcrutabiliora ſunt judicia Dei, illud tamen fidelibus debet eſſe certiſſimum, hunc eſſe ex prædeſtinatis. Nam ſi fuiſſent ex nobis, ait unus prædeſtinatorum, qui de pectore Domini biberat hoc ſecretum, manſiſſent utique nobiſcum (1. Joann. 2.) Quid eſt quæſo, non erant ex nobis? Nonnè utrique à Deo creati, utrique ex Adam nati, utrique de terra facti erant; & ab eo, qui dixit: omnem ſtatum ego feci (Iſaiæ 57.) unius, ejuſdemque naturæ animas acceperant? Nonnè poſtremò utrique vocati fuerant, & vocantem ſecuti, utrique ex impiis juſtificati, & per lavacrum regenerationis utrique renovati? Sed ſi hæc audiret ille, qui ſciebat procul dubio, quod dicebat, reſpondere poſſet, & dicere: vera ſunt hæc, ſecundùm hæc omnia ex nobis erant; verumtamen ſecundùm aliam diſcretionem, non erant ex nobis, nam ſi fuiſſent ex nobis, manſiſſent utique nobiſcum. Quænam eſt tandem iſta diſcretio? Patent libri Dei, non avertamus aſpectum: clamat Scriptura Divina, adhibeamus auditum. Non erant ex eis, quia non erant ſecundùm propoſitum vocati: non erant in Chriſto electi ante conſtitutionem Mundi: non erant in eo ſortem conſecuti, non erant prædeſtinati ſecundùm propoſitum ejus, qui univerſa operatur: nam ſi hoc eſſent, ex illis eſſent, & cum illis ſine dubitatione manſiſſent.* Et cap. 13. *Et inchoandi, & uſque in finem perſeverandi gratiam Dei non ſecundùm merita noſtra dari, ſed donari ſecundùm ipſius ſecretiſſimam, eamdemque juſtiſſimam, beneficentiſſimam, ſapientiſſimam voluntatem.* Quibus expreſsè docet, non poſſe hominem nec acquirere, nec determinare exiſtentiam ſpecialiſſimi doni perſeverantiæ finalis.

74. Sed age nova hujus Sancti Doctoris teſtimonia perpendamus, ut indè fulciri magis poſsit veritas noſtra. Sic loquitur lib. de corrept. & gratia cap. 8. *Si à me quæratur, cur eis Deus perſeverantiam non dederit, qui eam, quâ chriſtianè viverent, dilectionem dedit; me ignorare reſpondeo, non enim arrogans, ſed agnoſcens modulum meum audio dicentem Apoſtolum, O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo.* Et mox:

Si

Si confiteris donum Dei eſſe perſeverare in bono uſque in finem; cur hoc donum ille accipiat, ille non accipiat, puto, quòd mecum pariter neſcis, & ambo hic inſcrutabilia judicia Dei penetrare non poſſumus. Et iterùm de his, qui ex bono in malum, deficiente voluntate, moriuntur: *Reſpondeant*, ait, *ſi poſſunt: cur eos Deus, cùm fideliter, & piè viverent, non tunc de vitæ hujus periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio deciperet animas eorum: utrum hoc in poteſtate non habuit, an eorum mala futura neſcivit? Nempè nihil eorum niſi perverſiſſimè, atque inſaniſſimè dicitur. Cur ergo non fecit; reſpondeant, qui nos irrident, quoniam in rebus talibus exclamamus, quàm inſcrutabilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus &c. Sicut coguntur fateri, donum Dei eſſe, ut finiat homo vitam iſtam antequam ex bono mutetur in malum, cur autem aliis donetur, aliis non donetur ignorant: ita donum Dei eſſe in bono perſeverantiam ſecundùm Scripturas, de quibus teſtimonia multa jam poſui, fateantur nobiſcum: & cur aliis detur, aliis non detur, ſine murmure adverſus Deum, dignentur ignorare nobiſcum.* Id ipſum conſtantiſſimè docet Epiſt. 105. *Cur ille credat, ille non credat* (credit verò qui Deum ſequitur vocantem; non credit qui non ſequitur) *cum ambo idem audiunt; etſi miraculum in eorum conſpectu fiat, ambo idem vident; altitudo eſt divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, cujus inſcrutabilia ſunt judicia.* Et poſteà cùm dixiſſet, *Quòd neminem Deus liberat* (liberat verò eum, qui ipſum vocantem ſequitur) *niſi gratuitâ miſericordiâ: & neminem damnat niſi æquiſſimâ veritate*; addit: *Cur autem illum potius, quàm illum liberet, aut non liberet; ſcrutetur qui poteſt judiciorum ejus tam magnum profundum: verumtamen caveat præcipitium.* Rurſus lib. 2. de peccat. merit. cap. 5. *Cur illum adjuvat, illum non adjuvat: illum tantum, illum autem non tantum: iſtum illo, illum iſto modo; penès ipſum eſt, & æquitatis tam ſecreta ratio, & excellentia poteſtatis.* Et cap. 18. *Quarè illos velit convertere, illos pro averſione punire, quamquàm in beneficio tribuendo nemo juſtè reprehendat miſericordem, & in vindicta exercenda nemo juſtè reprehendat veracem &c. Conſilium tamen occultioris juſtitiæ penès ipſum eſt*: quibus magnus Parens apertiſſimè docet, quòd hujus tanti, & maximi doni, quantum eſt perſeverare uſque ad mortem, cauſa altior quærenda eſt, quàm ſit propria hominum voluntas. Ad inſcrutabilia Dei judicia refert mirabilem, & invictam ejus efficaciam, quæ minimè pendeat ex cooperatione liberi arbitrii, nec ex præviſione effectûs ſecuturi in tempore: cùm hujus infallibilis muneris cauſa ſolùm ſit ineffabilis Dei Bonitas, æterna Benignitas, & liberalis Omnipotentia.

75. Idem agnovit Divus *Thomas* 1. 2. quæſt. 114. artic. 9. dicens: *Quòd cùm homo naturaliter habeat liberum arbitrium flexibile ad bonum, & ad malum, dupliciter poteſt aliquis perſeverantiam in bono obtinere à Deo. Uno quidem modo per hoc, quòd liberum arbitrium determinatur ad bonum per gratiam conſummatam, quod erit in gloria. Alio modo ex parte motionis Divinæ, quæ hominem inclinat ad bonum*

uſque

uſque ad finem. Sicut autem ex dictis patet, illud cadit ſub humano merito, quod comparatur ad motum liberi arbitrii directi à Deo moventе, ſicut terminus; non autem id, quod comparatur ad prædictum motum, ſicut principium. Undè patet, quòd perſeverantia gloriæ, quæ eſt terminus prædicti motus, cadit ſub merito: perſeverantia autem viæ non cadit ſub merito, quia dependet ſolùm ex motione Divina, quæ eſt principium omnis meriti, ſed Deus gratis perſeverantiam boni largitur, cuicumque largitur. Quod repetit 2. 2. quæſt. 137. art. 4. *Dicendum, quòd perſeverantia dupliciter dicitur. Uno modo pro ipſo habitu perſeverantiæ, ſecundùm quòd eſt virtus: & hoc modo indiget dono habitualis gratiæ, ſicut & cæteræ virtutes infuſæ. Alio modo poteſt accipi pro actu perſeverantiæ, durante uſque ad mortem: & ſecundùm hoc non indiget ſolùm gratiâ habituali, ſed etiam gratuito Dei auxilio conſervantis hominem in bono uſque ad finem vitæ. Quia cùm liberum arbitrium de ſe ſit vertibile, & hoc ei non tollatur per habitualem gratiam præſentis vitæ, non ſubeſt poteſtati liberi arbitrii etiam per gratiam reparati, ut ſe immobiliter in bono ſtatuat, licèt ſit in poteſtate ejus, quòd hoc eligat. Plerumque enim cadit in noſtra poteſtate electio, ſed non executio.* Hæc D. *Thomas*; quibus ita clarè mentem ſuam aperit, ut ex ipſiſmet verbis, jam ſatis, in qua ſit ſententia, intelligatur: quòd nempè à poteſtate liberi arbitrii excludit perſeverantiæ donum; non præcisè quia pendet ex motione Divina effectivè, ſed quia unicè pendet ab ipſa, quæ eſt principium gratiæ. Quarè optimè contradiſtinguit, eſſe terminum, & eſſe principium actionis gratiæ: licèt enim terminus prædicti motûs, nempè perſeverantia gloriæ cadat ſub merito, & poteſtate liberi arbitrii, non tamen perſeverantia viæ, quæ non eſt terminus alterius gratiæ datæ, ſed conſiſtit in ſola gratiæ conſervatione, quæ conſervatio gratiæ nihil aliud eſt, quàm ejus continuata productio, ſeu non interrupta, nullum habens terminum novum, qui ſit terminus gratiæ præexiſtentis. Undè concludit: *Deus gratis perſeverantiæ donum largitur, cuicumque largitur.*

76. Neque verò opus eſt tot utriuſque Sancti Doctoris teſtimoniis uti, ubi Concilium tantâ evidentiâ loquitur, cujus auctoritas, poſtrema ſit omnium confirmatio. Etenim ſeſs.6. cap.13. ſic Sacroſancta Synodus *Tridentina* definit: *Similiter de perſeverantiæ munere, de quo ſcriptum eſt: Qui perſeveraverit uſque uſque in finem, hic ſalvus erit, Matth.*10. *quod quidem aliundè haberi non poteſt, niſi ab eo, qui potens eſt, eum, qui ſtat, ſtatuere, ut perſeveranter ſtet, & eum, qui cadit, reſtituere: nemo ſibi certi aliquid abſolutâ certitudine polliceatur; tametſi in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare, & reponere omnes debent. Deus enim, niſi ipſi illius gratiæ defuerint, ſicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere.* Et Can. 16. *Si quis magnum illud uſque in finem perſeverantiæ donum ſe certò habiturum abſolutâ, & infallibili certitudine dixerit, niſi hoc ex ſpeciali revelatione didicerit, anathema ſit.* Et Can. 22. *Si quis dixerit, juſtificatum vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta juſtitia perſeverare poſſe, vel cum eo non*

 poſſe,

poſſe, *anathema ſit*. Ubi Sancta Synodus utitur verbis ex *Auguſtino* deſumptis de corrept. & gratia cap. 12. num. 36. & ejuſdem *Apoſtoli* ad *Rom.* 11. ab *Auguſtino* uſurpatis: *Potens eſt Deus ipſum ſtatuere*; ex quo intulit *Auguſtinus* de dono perſeverantiæ cap. 8 *Non ergo ipſe ſe ipſum*, *ſed Deus*; & Concilium, perſeverantiam eſſe electorum proprium Dei donum: ergo quoad hoc manifeſtè pugnat doctrina ſolutionis cum Concilio, cujus definitio intelligi debet de illo dono, quo perſeverantia donatur, quo fit, ut electi nonniſi perſeverantes ſint, non autem de illo, quo perſeverare tantùm poſſint, vel quod juxta ipſos flexibile ſit ex nutu, & arbitrio voluntatis.

77. Enimverò cuinam perſuaſibile fiet, quòd hoc magnum perſeverantiæ donum, ſpeciale auxilium, & Dei munus non ſit efficax, prout deſcendit à Deo ante omnem prævisum uſum liberi arbitrii? Quis credet hujus efficaciam auxilii non Deo Omnipotenti, ſed diſpoſitioni, & inclinationi voluntatis eſſe attribuendam? Audiant D. *Thomam* 3. contra Gentes cap. 155. *Inveniuntur in Sacra Scriptura multæ orationes*, *quibus à Deo petitur perſeverantia*, *ut Pſal.* 16. *Perfice greſſus meos in ſemitis tuis*, *ut non moveantur veſtigia mea*. 1. *Paralip.* 29. *Domine Deus cuſtodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum*, *& ſemper in venerationem tui mens iſta permaneat*. *Matth.* 26. *Orate*, *ut non intretis in tentationem*, *id eſt*, *ne tentationi ſuccumbatis*. *Joan.* 17. *Pater Sancte*, *ſerva eos in nomine tuo*, *quos dediſti mihi*. *Et poſteà*: *Non rogo ut tollas eos de Mundo*, *ſed ut ſerves eos à malo*. 2. *Theſſal.* 2. *Dominus noſter &c. Exhortetur corda veſtra*, *& confirmet in omni opere*, *& ſermone bono*. Ex quibus infert D. *Thomas*, deriſorium eſſe aliquid à Deo petere, cujus ipſe dator non eſſet, & conſequenter perſeverantiæ donum eſſe, non hominis, ſed Dei. Quod anteà dixerat *Auguſtinus* lib. de dono perſeverantiæ cap. 2. *Cur perſeverantia iſta poſcitur à Deo*, *ſi non datur à Deo*? *An & iſta irriſoria petitio eſt*, *cùm id ab eo petitur*, *quod ſcitur ipſum non dare*, *ſed ipſo non donante eſſe in hominis poteſtate*? *Sicuti irriſoria eſt etiam illa actio gratiarum*, *ſi ob hoc gratia agitur Deo*, *quod non donavit ipſe*, *nec fecit*: *ſed quod ibi dixi*, *hoc & hìc dico*: *Nolite errare*, *inquit Apoſtolus*, *Deus non irridetur*. *Et paucis interpoſitis*: *an ab illo perſeverantia noſtra fortè non poſcitur*? *Jam hoc qui dicit*, *non meis diſputationibus refellendus*, *ſed Sanctorum orationibus revocandus eſt*.

78. Nec nobis reponant, eſſe in poteſtate liberi arbitrii abſtinere à peccato; nam licèt hoc negativum ſit in ejus poteſtate, non tamen hoc affirmativum, *perſeverare in finem ſine peccato*, ut eruditiſſimè probat Sapientiſſimus noſter Mag. *Bolivar* de gratia Dei dub. 14. §. 6. ex D. *Thoma* dicente q. 24. de verit. quæ eſt de libero arbitrio, art. 13. in corp. *Reſpondeo dicendum*, *quòd aliud eſt dicere*, *poſſe abſtinere à peccato*, *& poſſe perſeverare uſque ad finem vitæ in abſtinendo à peccato*: *cùm enim dicitur aliquis poſſe abſtinere à peccato*, *potentia fertur ſuper aliquid negativum*, *ut ſcilicet aliquis poſſit non peccare*. Et paulò inferiùs: *Sed cùm dicitur*, *iſte poteſt perſeverare uſque in finem vitæ*

in

in abſtinentia peccati, potentia fertur ad aliquid affirmativum, ut ſcilicet aliquis ponat ſe in tali ſtatu, quòd peccatum in eo eſſe non poſſit. Ubi D. *Thomas* apertè diſtinguit illa duo, nempè poſſe non ponere obicem gratiæ, ſeu poſſe non peccare, & poſſe ſe conſtituere in ſtatu, in quo non poſſit peccare, quod fit per conjunctionem gratiæ cum morte. Ad primum aſſerit, quòd homo exiſtens in gratia eſt potens, illis verbis: *Et hoc poteſt quilibet in gratia exiſtens*, loquendo de peccato mortali: ad ſecundum autem docet, non poſſe, & reddit rationem his verbis: *Aliter homo per actum liberi arbitrii non poſſet ſe facere perſeverare, niſi ſe impeccabilem faceret, quod eſt impoſſibile.* In quibus apertè docet D. *Thomas*, poſſe hominem exiſtentem in gratia non peccare, non tamen perſeverare; quia hoc eſt conſtituere ſe in ſtatu tali, quòd in eo non poſſit eſſe peccatum; quod homo per actum liberi arbitrii facere non poteſt, niſi poſſet ſe impeccabilem conſtituere, aut in ſtatu, in quo non poſſit in eo eſſe peccatum, qui eſt gratiæ conjunctio cum morte. Quæ modò ſufficiant, ut ad ſolutionem argumenti revertamur.

79. Secundò nova ſumitur inſtantia ex natura prædeſtinationis Divinæ ſub ſequenti forma: *Omnis, qui ſalvabitur, eſt ab æterno prædeſtinatus; ſed Petrus non eſt ab æterno prædeſtinatus: ergo Petrus non ſalvabitur.* Quæ conſequentia eſt legitimè ex præmiſſis deducta, & eſt libera Petro, cùm ſit ei liberum ſalvari; cùm tamen ſit antecedenter neceſſitatus ad præmiſſas non falſificandas; cùm nec poſsit impedire veritatem majoris, nec in ſui poteſtate ſit, eſſe ab æterno prædeſtinatum.

80. Hìc novo, vel potiùs eodem ſe perfugio munit Pater *Ramirez*, ubi ſe hujus inſtantiæ efficaciâ obrutum ſentit. Sic enim diſput.5. cap.2. num.79. loquitur: *Ad primum dicimus, quòd quidquid ſit de illa majori præmiſſa: omnis, qui ſalvabitur, eſt ab æterno prædeſtinatus, an poſsit impediri, vel non? Tamen illa minor: Petrus non eſt prædeſtinatus, poteſt impediri; non quatenùs abſolutè poſſit proferri, ut notarunt Izquierdo, Faſolus, & alii, in manu hominis eſt prædeſtinari, aut reprobari, ne ſonet cum Semipelagianis, hominem poſſe ſolis ſuis viribus prædeſtinationem acquirere, aut excludere: ſed in quantùm homo ex ſuppoſitione gratiæ Dei, quâ ſine meritis inſtruitur, & intentioni Dei volentis, quemvis ſalvari, niſi per ipſum fuerit, poteſt facere talia opera, quæ ſi dentur, erunt inſeparabilia à prædeſtinatione; & auxilium erit collatum cum præparatione certa, & infallibili aſſecutionis ſalutis: quo ſenſu dixit D. Petrus Epiſt. 2. cap. 1. Fratres ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis. Et D. Proſper (apud Leſſium) ad objectiones Vincentianas reſponſ. 12. Quia præſciti ſunt caſuri, non ſunt prædeſtinati; eſſent autem prædeſtinati, ſi eſſent reverſuri, & in ſanctitate manſuri. Et ad Capitula Gall. reſponſ. 7. Quia illos ruituros propriâ ipſorum voluntate præſcivit, ob hoc à filiis perditionis nullâ eos prædeſtinatione diſcrevit. Clarius adhuc reſponſ. 3. ad cap. 7. Non ex eo neceſſitatem pereundi habuerunt,*

quia prædeſtinati non ſunt, ſed ideò prædeſtinati non ſunt, quia tales futuri ex voluntaria prævaricatione præſciti ſunt. Accedit commune illud effatum, ſeu Theologorum axioma, quamvis falsò tributum Divo Auguſtino, ut notavit P. Suarez 1. *part. tract.* 2. *lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 5. *Si non es prædeſtinatus, fac, ut prædeſtineris: eſt igitur impedibilis illa præmiſſa.*

81. Vide, quàm palàm fateatur, quòd prædeſtinatio non eſt unicè ex electione Dei prædeſtinantis, ſed ex determinatione prædeſtinati. Quid ergo reſpondeamus? Verè falſiſsimum eſſe, quod aſſerit, dicente Divo *Thoma* quæſt. 6. de veritate art. 3. *Prædeſtinationem non eſſe per electionem prædeſtinantis, eſt contra auctoritatem Scripturæ, & dicta Sanctorum.* Quæ D. *Thomæ* ſententia eò uſque vera eſt, ut nemo unquam ex antiquis Scholaſticis non judicaverit, hanc eſſe vocem Scripturæ, Patrum, Summorum Pontificum, & Conciliorum, ut affirmat tota Societas Jeſu in Libello de ratione ſtudiorum regul. 6. pag. 14. & 37. ubi inter ſententias, quæ ab omnibus ſequendæ præſcribuntur, duodecima ponitur: *Ex parte noſtra nulla fuit ratio, vel conditio prædeſtinationis.* Et infrà: *Definitum eſt, prædeſtinationis, nec rationem, nec conditionem eſſe ex parte noſtra. Id ad pietatem parùm pertinere dicet aliquis. At hanc Auguſtini doctrinam non modò communior Theologorum Schola jam recepit, ſed & Eccleſiæ Patres per* 1200. *circiter annos, qui id contendunt probare ex Scripturis, & reſponſis Pontificum Romanorum, nempè Zoſimi, Sixti, Cœleſtini, Leonis, Gelaſii, apud quos Maſſilienſes, Caſſianus, Fauſtus, aliique hujus Prædeſtinationis oppugnatores malè ſemper audierunt.* En ubi fatentur Patres Societatis, ſententiam illam de prædeſtinatione abſque ulla ratione, vel conditione ex parte noſtra, eſſe ſententiam D. *Auguſtini*, & Patrum Eccleſiæ per 1200. annos. Quarè P. *Henricus Henriquez* doctrinâ celebris lib. ult. de fin. homin. cap. 11. ait: *Vera, & communis Theologorum ſententia nullam ſupponit cauſam motivam, aut conditionem præviſam ex parte hominis, qui ſalvatur, ut immutabili Dei voluntate dirigatur, & prædeſtinetur ad vitam æternam, & ad media omnia efficacia: ſed quicumque hominum cum effectu ſalvabuntur, in quadam excellenti, certa, & antecedenti providentia Dei ſupernaturali ſunt gratis ſelecti de maſſa corruptionis, & prædeſtinati ob Chriſti meritum, ante præviſum illorum vitæ decurſum, & rationis uſum; atque adeò ante prædictum illorum deceſſum in gratia perſeverantem, aut ullum iſtius hominis opus liberum præmio, & dilectione dignum.* Quod eò uſque verum credimus, ut nemo penè ex antiquis Scholaſticis hanc non judicaverit eſſe veram SS. PP. intelligentiam.

82. At manifeſtum ſumitur adversùs ſolutionem argumentum ex Concilio *Tridentino*, prædeſtinationem arcanum myſterium dicente ſeſs. 6. cap. 12. Quid ergo eſt myſterii, quid arcani in toto Divinæ prædeſtinationis negotio, ſi ex parte hominum, qui prædeſtinantur, datur cauſa efficaciæ ſuæ prædeſtinationis? Quid mirabile, ſi actus divinæ voluntatis ſimul gloriam, & merita volentis, ſive illud primum decre-

tum

tum efficax, & abſolutum, quo nempè decreta ſunt gratia, & merita, quibus ad gloriam pervenient, ſic in poteſtate liberi arbitrii eſt, quòd potens ſit falſificare propoſitionem iſtam, *Petrus eſt prædeſtinatus*? Ad quid exclamat *Paulus* ad *Rom.* 11. *O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus*? Niſi quia referens myſterium divinæ prædeſtinationis, priùs dixerat ad *Rom.* 8. *Cùm nondum nati eſſent, aut aliquid boni egiſſent, vel mali, ut ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei; quia major ſerviet minori, ſicut ſcriptum eſt: Jacob dilexi, Eſau autem odio habui.* An quia ex ſuppoſitione gratiæ Dei, quâ ſine meritis inſtruitur, & intentionis Dei volentis, quemvis ſalvari, niſi per ipſum fuerit, poteſt talia opera facere, quæ ſi dentur, erunt inſeparabilia à prædeſtinatione? Audiant *Auguſtinum* Epiſt. 105. *Quis*, inquit, *iſtum acutiſſimum ſenſum defuiſſe Apoſtolo non miretur? Hoc quippè ille non vidit, quando ſibi velut adverſantis objectâ quæſtione non id potiùs tam breve, tam apertum, tam, ſicut iſti putant, verum, abſolutumque reſpondit: cùm enim rem ſtupendam propoſuiſſet, quomodò de nondum natis, nec aliquid agentibus boni, aut mali rectè dici potuerit, quòd unum Deus dilexerit, alium odio habuerit, ipſâ ſibi objectâ quæſtione motum exprimens auditoris: quid ergo dicemus, inquit? Numquid iniquitas apud Deum? Abſit. Hic ergo erat locus, ut diceret, quod iſti ſentiunt: futura enim Deus opera prævidebat, quando minori majorem ſerviturum eſſe dicebat. Non autem hoc Apoſtolus dixit, ſed potiùs ne quiſquam audeat de ſuorum operum meritis gloriari, ad Dei gratiam, & gloriam commendandam voluit valere, quod dixit.* Ubi Magnus Parens oſtendit, vocationem, quâ nos vocavit Deus in ſuum Regnum, & gloriam, non pro meritis noſtris, ſed pro miſericordia ſua dari; cùm non ſit de his, quæ dantur pro hominum merito, ſed de his, quæ tantùm pendent ex beneplacito Dei, vaſis miſericordiæ ſine ullis meritis ſolo gratiæ dono præparantis gloriam.

83. Hæc eadem in hoc remotiſsimo ab humana cogitatione divinæ prædeſtinationis ſecreto eſt mens *Angelici Præceptoris* 1. part. qu. 23. art. 5. ad 3. *Quarè hos elegit ad gloriam, & illos reprobavit, non habet rationem niſi divinam voluntatem.* Et quæſt. 6. de veritate art. 2. *Quòd Deus velit dare gratiam, & gloriam, hoc ex mera liberalitate procedit. In his, quæ liberalitate procedunt, tantùm cauſa volendi eſt ſuperabundans affectio volentis ad finem, in quo attenditur perfectio bonitatis ipſius: undè cauſa prædeſtinationis nihil eſt aliud, quàm bonitas ipſius Dei.* Quod repetit ad 9. & quæſt. 7. art. 6. ad 3. dicens: *Vitam gloriæ Deus non providet niſi ex beneplacito ſuæ voluntatis*: ergo prædeſtinatio non eſt hominum ſe ipſos, quamvis cum gratia, prædeſtinantium, ſed ſolùm Dei, gratis omninò ad vitam æternam eligentis, & media ordinantis ad ejus conſecutionem.

84. At non eſt hìc locus hæc diffuſiùs tractandi. Quarè ſolùm ad fundamenta P. *Ramirez* dicimus, nihil eorum, quæ ab ipſo dicuntur, in-

infallibilitati prædeſtinationis officere. Etenim cùm prædeſtinatio non ſit aliquid in prædeſtinato, ut ſuprà diximus, & docet D.*Thomas* 1.part. quæſt. 23. art. 2. non ponit aliquid deſtruens libertatem, ſed prædeſtinati remanent liberi ad benè, vel malè agendum, & moriendum, ſicut ſi nulla eſſet prædeſtinatio, vel reprobatio. At quia hanc Deus implere ſtatuit per liberum hominis arbitrium; rectè ſollicitudinis, vigilantiæ, & timoris admonemur, ut omnes, teſte D. *Auguſtino* de correptione, & gratia cap. 13. *Etiam qui benè currunt, timeant, dum occultum eſt, quò perveniant*. Sic D.*Petrus* dixit: *Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem faciatis*; non certam Deo, ſed certam nobis certitudine quâdam morali, cùm per bona opera prædeſtinationis effectus certitudinaliter impleatur, ut docet D. *Thomas* 1. part. quæſt.23. art.3. *Undè prædeſtinatis conandum eſt ad benè agendum, & orandum, quia per hujuſmodi prædeſtinationis effectus certitudinaliter impletur. Propter quod dicitur* 2. Petri: *Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis*. Quæ tamen certitudo eſt conjecturalis, ut probat D. *Thomas* 1. 2. quæſt. 112. art. 5. *Tertio modo aliquid cognoſcitur conjecturaliter per aliqua ſigna. Et hoc modo aliquis cognoſcere poteſt, ſe habere gratiam, in quantùm ſcilicet percipit, ſe delectari in Deo, & contemnere res mundanas, & in quantùm homo non eſt conſcius ſibi alicujus peccati mortalis*. Nihil in contrarium probant teſtimonia allata D. *Proſperi*, cùm his, & ſimilibus ſententiis nihil aliud intelligat, niſi quòd Deus præſciens, & permittere volens eorum peccatum, noluit eos eripere: eſſent autem prædeſtinati, ſi eſſent reverſuri, id eſt, ſi Deus gratiam reverſionis, & permanſionis in illa ipſis præparaſſet. *Quòd autem illos non eo tempore, quô in fide recta, & bonis operibus erant, ab hac vita Deus abſtulit: ad occulta ejus judicia, quæ tamen numquam ſunt injuſta, referendum eſt*, inquit ipſe Reſponſione 3. ad Capit. Gallorum. Eodemque modo intelligendus eſt D.*Auguſtinus*, dum aſſerit: *Si non es prædeſtinatus, ora ut prædeſtineris*: id eſt, ſi nondum in te percipis effectus, & ſigna prædeſtinationis, ora, ut ea aſſequaris. Quæ ſententia, ut rectè advertit reſponſio, non eſt *Auguſtini*, nec apud eum invenitur; ſed tract. 26. in *Joann.* ita habet: *Nondum traheris, ora ut traharis*.

85. Non ergo impedibilis eſt illa minor, ut expreſsè aſſeritur à D. *Thoma* 1. p. q.23. art.8. ad 3. *Dicendum, quòd ſecundæ cauſæ non poſſunt egredi ordinem cauſæ primæ univerſalis (ut ſupra dictum eſt) ſed ipſum exequuntur. Et ideo prædeſtinatio per creaturas poteſt adjuvari, ſed non impediri*. Quare ex oppoſito non eſt impedibilis veritas minoris, *Petrus non eſt prædeſtinatus*. Sed non ſolùm Petro, ſed etiam ipſimet Deo eſt inimpedibilis veritas minoris; cùm nec Deus poſſit facere, quòd non prædeſtinatus, hâc factâ ſuppoſitione, ſit prædeſtinatus, ut rectè explicat D. *Thomas* q.6. de verit. art.3. ad 10. *Abſolutè loquendo, inquit, Deus poteſt unumquemque prædeſtinare, vel non prædeſtinare, aut prædeſtinaſſe, vel non prædeſtinaſſe; quia actus prædeſtinationis, cum menſuretur æternitate, nunquam cadit in præteritum,*

ſicut

ſicut nunquam eſt futurum ; undè ſemper conſideratur , ut egrediens à voluntate per modum libertatis . Tamen ex ſuppoſitione , hoc efficitur impoſſibile ; non enim poteſt non prædeſtinare, ſuppoſito quòd prædeſtinaverit ; vel è converſo . Et art.4. ad 8. *Quamvis de quolibet abſolutè concedi poſſit , quòd Deus poteſt eum prædeſtinare , vel non prædeſtinare ; tamen ſuppoſito , quòd prædeſtinaverit , non poteſt non prædeſtinare , vel è converſo; quia non poteſt eſſe mutabilis . Et ideo dicitur communiter , quòd hæc: Deus poteſt non prædeſtinatum prædeſtinare , vel prædeſtinatum non prædeſtinare , in ſenſu compoſito eſt falſa , in diviſo vera .*

86. Secundò ad inſtantiam reſpondet Doctor *Dominicus Prado* Primarius Complutenſis Societatis Diſcipulus diſp.11. ſect.6. num.114. ſequens ſolutionem P. *Herrera* de prædeſt. q.15. ſect.1. prædeſtinationem bifariam accipi poſſe , vel impropriè pro decreto executivo ſalutis, vel propriè pro præparatione mediorum ex fine præintentæ ſalutis : & cùm inſtantia procedat de prædeſtinatione propriè ſumpta , tenet,poſſe Petrum non prædeſtinatum impedire veritatem majoris illius : *Omnis , qui ſalvabitur, eſt ab æterno prædeſtinatus* ; cùm prædeſtinatio propriè ſumpta non ſit neceſſaria , ut quis ſalvetur ; undè propoſitio illa non eſt neceſſaria, ſed contingens , licèt vera in præſenti providentia , juxta quam omnes , qui ſalvantur , ſunt prædeſtinati . Quarè cùm Petrus non prædeſtinatus poſſit perſeverare finaliter , & ſalvari , poteſt impedire providentiam præſentem , ſeu veritatem majoris , & inferre aliam diſtinctam providentiam : unde ait , falſum eſſe dicere,quòd ea propoſitio major ſolùm affirmet , quòd Deus , quos prædeſtinavit , glorificet; nam affirmat inſuper , quòd neminem glorificet , niſi quem prædeſtinaverit , quod eſt verum, ſed impedibile à Petro non prædeſtinato . Quibus conſentit P. *Ramirez* diſp.11. cap.4. num. 101. ubi aſſerit, *Non eſſe neceſſarium , ut voluntas diſſentientis poſſit impedire complexum , quòd poſſit impedire omnem partem illius ; ſed unam , nempè præſentem providentiam .*

87. Solutio hæc apertiſſimè prima ſui prolatione communi Theologorum ſenſui repugnat , quàm ut aliâ opus habeat impugnatione . Non eſt enim intelligibile , quòd hæc propoſitio, *Omnis , qui ſalvabitur , eſt ab æterno prædeſtinatus* , non ſit neceſſariò vera in omni providentia , cùm detur neceſſaria , æterna , & infallibilis connexio ſalvationis cum prædeſtinatione,ut conſtat ex D. *Auguſtino* de prædeſt.Sanctor.cap.17. *Quos prædeſtinavit , ipſos & vocavit , vocatione illa ſecundùm propoſitum . Non ergo alios , ſed quos prædeſtinavit , ipſos & vocavit : nec alios , ſed quos ita vocavit , ipſos & juſtificavit : nec alios , ſed quos prædeſtinavit , vocavit , juſtificavit , ipſos & glorificavit .* Enim verò cùm impoſſibile ſit futurum , cujus Deus præſcius non ſit, nequit in hac providentia glorificatio dari , quæ à Deo ab æterno prædeſtinata non ſit , cùm *Prædeſtinatio* juxta D. *Auguſt.* lib. de dono perſever. cap.14. *nihil aliud ſit , quàm præſcientia , & præparatio beneficiorum , quibus certiſſimè liberantur , quicumque liberantur .* Quod beneficium eſt vita æter-

æterna, quâ homo liberatur à morte æterna, & à cæteris quibuſcumque malis. Immo gloriam illam, quam poſſet Petrus habere, Deus ipſi daturus eſt: ergo eam prædeſtinatione præſcivit; cùm, dicente *Auguſtino* cap. 10. de prædeſt. Sanctor. *Prædeſtinatio ſine præſcientia non poteſt eſſe: poteſt autem eſſe ſine prædeſtinatione præſcientia. Prædeſtinatione quippè Deus ea præſcivit, quæ fuerat ipſe facturus.* Non abſimiliter Sanctus *Proſper* in reſp. ad object. 15. *Gallor. Deum & præſciviſſe ſimul, & prædeſtinaſſe, quæ ipſo erant Auctore facienda.* Ubi ratio utriuſque S. Doctoris diligentiſſimè annotanda, & ponderanda eſt; quòd prædeſtinatione ea præſcivit, quæ Deus ipſe facturus erat: ergo vel Deo Auctore non eſſet facienda talis ſalvatio poſſibilis, vel ipſa ab æterno prædeſtinata eſt; cùm Deus nihil novi deliberet in tempore, ſed omne ejus decretum ſit æternum, & ab æterno. Sic ſemper reſolvit, & explicat *Auguſtinus*, ut conſtat de dono perſever. cap. 7. *Deus ergo donat perſeverantiam utique in finem. Hæc Deus facturum ſe eſſe præſcivit. Ipſa eſt prædeſtinatio Sanctorum.* Et cap. 14. num. 35. *An quiſquam dicere audebit, Deum non præſciſſe, quibus eſſet daturus, ut crederent; aut quos daturus eſſet filio ſuo, ut ex eis non perderet quemquam? Quæ utique ſi præſcivit, profectò beneficia ſua, quibus nos dignatur liberare, præſcivit.* Et eodem cap. num. 36. *Et ipſa igitur Dei donum eſt, quod ſe daturum Deus vocatis ſuis illa vocatione, de qua dictum eſt ad Rom.* 11. *ſine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei, omni Chriſtiano confitente, præſcivit. Hæc eſt igitur prædeſtinatio, quam fideliter, atque humiliter prædicamus.* Et infrà cap. 17. num. 41. *In ſua, quæ falli, mutarique non poteſt præſcientia, opera ſua futura diſponere, id omninò, nec aliud quidquam eſt prædeſtinare . . . An fortè nec ipſa dicunt prædeſtinata* (ſcilicet bona opera)? Ergo aut non dantur à Deo, aut ea ſe daturum eſſe neſcivit. Quod ſi & dantur à Deo, & ea ſe daturum eſſe præſcivit, profectò prædeſtinavit.

88. Clariſſimum hujus rei præbet argumentum communis PP. Eccleſiæ modus loquendi, qui hæc tria, eſſe prædeſtinatum, electum, ſalvandum indiſcriminatim uſurpant, tanquam ea, quæ inter ſe convertuntur. Hoc manifeſtum fit variis Scripturæ locis, ut *Rom.* 8. & 9. *Epheſ.* 1. *Matth.* 25. *Joann.* 10. 1. *Petr.* 1. *Apocalypſ.* 17. in quibus omnibus per electos, prædeſtinatos, & oves *Chriſti* intelliguntur omnes ſalvandi. Hinc PP. Concilii *Tridentini* ſeſs. 6. cap. 12. prædeſtinatos, & electos non alios, quàm ſalvandos intelligunt. Hinc & illa eſt *Fulgentii* ſententia lib. de fide ad *Petrum* cap. 36. quâ negat, quemquam eorum, quos Deus non prædeſtinavit ad vitam, ullâ poſſe ratione ſalvari: *Firmiſſimè tene, & nullatenùs dubites, neque perire poſſe aliquem eorum, quos Deus prædeſtinavit ad Regnum Cœlorum, neque quemquam eorum, quos non prædeſtinavit ad vitam, ulla poſſe ratione ſalvari*: ergo ſicut impoſſibilis eſt providentia, in qua prædeſtinatus poſſit perire in ſenſu compoſito, ita & impoſſibilis eſt providentia, in qua non prædeſtinatus in ſenſu compoſito poſſit ſalvari. Sed quid in his immoramur? Uſus totius Eccleſiæ id ſatis evidenter oſtendit. In Canone Miſſæ legitur:

tur:

tur; *ab æterna damnatione nos eripi, & in Electorum tuorum jubeas grege numerari.* Et pro Defunctis in quadam oratione: *ut in Reſurrectionis gloria inter Sanctos, & Electos tuos reſuſcitatus reſpiret.* Et in alia: *Deus, cui ſoli cognitus eſt numerus Electorum in ſuperna felicitate locandus.* Et rurſum: *& nomina omnium fidelium beatæ prædeſtinationis liber adſcripta retineat.* Ergo nec datur ſalvandus, qui non ſit prædeſtinatus, nec prædeſtinatus, qui non ſit ſalvandus. Ex his utique, talibuſque textibus, & fundamentis, ſolutionis conficitur repugnantia.

89. Sed alteram accipe ejuſdem reſponſionis repugnantiam, quâ iterum revincitur ſolutio data. Etenim admiſsô, & nuſquam conceſsô, quòd prædeſtinatio non ſit ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem, negari tamen minimè poteſt, nullum ſalvari, qui non ſit prædeſtinatus, & quòd non ſit in poteſtate creaturæ hanc præſentem impedire providentiam. Enimverò numquid præclariſſimus ille divinæ providentiæ conſtitutus ordo, qui certiſſimè, & infallibiliter conſequitur effectum, teſte D. *Thoma* 1. p. q.22. art.4. ad 2. & efficaciſſima ejus virtus, quâ illum ordinem ſervat, regitque cauſas omnes, nec extra conſtitutum ſibi ordinem egredi patitur, voluntati, & arbitrio humano erit ſubjecta? An cauſa ſecunda in ſuo gradu poſita, conſtitutum ſibi à divina voluntate ordinem tranſilire poteſt, & in alio ſe collocare? An & erit in ejus poteſtate, quòd prædeſtinatio, quæ eſt cauſa gratiæ, & gloriæ, *cùm ad gratiam importet reſpectum cauſæ ad effectum*, ut dicit D. *Thomas* 1. p. q.23. art.2. ad 3. ita fallibilis ſit, ut in præſenti providentia fieri poſſit, quòd ſalvetur quis in ſenſu compoſito defectûs in ipſo illius ordinis in ſalutem æternam in mente divina exiſtentis? Hoc apertè adverſatur *Iſaiæ* 46. dicenti: *Annuntians ab exordio noviſſimum, & ab initio, quæ necdum facta ſunt, dicens: Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet: vocans ab oriente avem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ, & loquutus ſum, & adducam illum*: ubi D. *Thomas* adnotat ſuper ly *ſtabit, quòd ponit etiam prænuntiationis firmitatem, dicens: Stabit, implebitur voluntas hujus placiti*: Eccleſiaſt.25. *Conſilium ejus ſicut fons vitæ.* Et Pſal.132. *Omnia quæcumque voluit, fecit Dominus.* Ita D. *Thomas*: quibus qualiter cohæreat, quòd homo poſſit impedire præſentem divinam providentiam, ægrè percipitur; ſicut & quomodo creatura poſſit impedire Deum, ne ab æterno habeat providentiam, quam de facto habet, de creaturis intellectualibus, & earum actibus liberis. Hoc iterùm dico, penitùs incredibile eſt: non enim creatura providentiam poteſt habere contrariam legi univerſali præſentis divinæ providentiæ; nec dari valet in ipſa poteſtas tranſmutandi fixum, & univerſalem prædeſtinationis ordinem. Quis enim hoc intelligere poterit abſque eo, quòd deſtruatur libertas Dei? Cùm præſens providentia impediri non poſsit, quin impediatur libertas, quâ formaliter ordo iſte eſt conſtitutus. Audiendus D. *Thomas* profundiſsimè rem explicans, & quomodo cauſæ creatæ non conſtituunt legem neceſsitatis vel contingentiæ, ſed conſtitutâ à ſuperiori cauſa utuntur, nec poſſunt conſtitu-

ſtitutum ſibi à divina voluntate ordinem tranſilire. Sic enim ſcribit 6. Metaphyſ. lect. 3. *Sciendum eſt, quòd ex eadem cauſa dependet effectus, & omnia quæ ſunt per ſe accidentia illius effectus. Sicut enim homo eſt à natura, ita & omnia ejus per ſe accidentia, ut viſibile, & mentis diſciplinæ ſuſceptibile. Si autem aliqua alia cauſa non faciat hominem ſimpliciter, ſed hominem talem; ejus non erit conſtituere ea, quæ ſunt per ſe accidentia hominis, ſed ſolùm uti eis. Politicus enim facit hominem civilem; non autem facit eum mentis diſciplinæ ſuſceptibilem: ſed hac ejus proprietate utitur ad hoc, quòd homo fiat civilis. Sicut autem dictum eſt, ens in quantùm ens eſt, habet cauſam ipſum Deum. Undè ſicut divinæ Providentiæ ſubditur ipſum ens, ita etiam omnia accidentia entis, in quantùm eſt ens, inter quæ ſunt neceſſarium, & contingens. Ad divinam igitur providentiam pertinet non ſolùm, quòd faciat hoc ens, ſed quòd det ei contingentiam, vel neceſſitatem; ſecundùm enim quòd unicuique dare voluit contingentiam, vel neceſſitatem, præparavit ei cauſas medias, ex quibus de neceſſitate ſequatur, vel contingenter. Invenitur igitur uniuſcujuſque effectus, ſecundum quod eſt ſub ordine divinæ providentiæ, neceſſitatem habere. Ex quo contingit, quòd hæc conditionalis eſt vera, ſi aliquid eſt à Deo proviſum, hoc erit. Secundùm autem quòd effectus aliquis conſideratur ſub ordine cauſæ proximæ, ſic non omnis effectus eſt neceſſarius, ſed quidam neceſſarius, & quidam contingens ſecundùm analogiam ſuæ cauſæ. Effectus enim in ſuis naturis ſimilantur cauſis proximis, non autem remotis, ad quarum conditionem pertingere non poſſunt. Sic ergo patet, quòd cum de divina providentia loquimur, non eſt dicendum ſolùm, hoc eſt proviſum à Deo, ut ſit; ſed, hoc eſt proviſum à Deo, ut contingenter ſit, vel ut neceſſariò ſit. Undè non ſequitur ſecundùm rationem Ariſtotelis hic inductam, quòd ex quo divina providentia eſt poſita, quòd omnes effectus ſint neceſſarii; ſed neceſſarium eſt, effectus eſſe contingenter, vel de neceſſitate. Quod quidem eſt ſingulare in hac cauſa, ſcilicèt in divina providentia. Reliquæ enim cauſæ non conſtituunt legem neceſſitatis, vel contingentiæ, ſed conſtituta à ſuperiori cauſa, utuntur. Undè cauſalitas cujuſlibet alteriùs cauſæ ſubditur ſolùm, quòd ejus effectus ſit. Quòd autem ſit neceſſariò, vel contingenter, dependet ex cauſa altiori, quæ eſt cauſa entis, in quantùm eſt ens, à qua ordo neceſſitatis, & contingentiæ in rebus provenit.* Hæc D. *Thomas*: quibus commendat infallibilem illum divinæ providentiæ ordinem, cujus certitudini, & infallibilitati minimè libertas opponitur creaturæ, cùm in productione actûs liberi, tàm intima ſit dependentia à Deo, quàm eſt intima incluſio rationis entis in ipſa ratione differentiali actûs liberi, ſeu modo libertatis.

90. Secundò falſitatis evidentiſsimè convincitur hæc ſolutio. Etenim ſi Petrus non prædeſtinatus liber eſt, ut Deus habeat circa ipſum providentiam contrariam Divinæ prædeſtinationis legi: ergo & in omnibus aliis non prædeſtinatis hæc eadem agnoſci debet poteſtas, & libertas, cùm par in omnibus ſit ratio. Hæc ſanè eſt illamet conſequentia, quâ D. *Auguſtin.* probat, *Chriſtum* Dominum mereri non potuiſſe gratiam unio-

unionis ex meritis liberi arbitrii, quia nempè non eſſet unus Filius Dei, ſed plures. Sic enim diſcurrit lib. 2. de peccat. merit. & remiſs. cap. 17. *Unum quippe illum eſſe oportebat. Eſſent autem & duo, & tres, & plures, ſi hoc fieri poſſet, non per Dei proprium donum, ſed per hominis liberum arbitrium*: ergo pariter eſſent duo, & tres, & plures impedientes præſentem prædeſtinationis providentiam, ſemel quòd dependeat à poteſtate liberi arbitrii; quod ſatis, ſuperque eadem ratio perſuadet: vel aſsignent diſcrimen, cur hæc *Auguſtini* conſequentia recta ſit, & non ſit recta illatio facta? Ex quo & novum ſequitur inconveniens, quòd omnes iſti gloriari poterunt, quòd ipſi ex ſe ipſis facti ſunt Beati, abſque eo, quòd in miſericordiam Dei prædeſtinantis ipſorum gloria referri debeat; gloriari poterunt, quòd Deus mirabilis in aliis Sanctis ſuis, non glorioſus ſit in ipſis, cùm non miſericorditer, ſed ex libero arbitrio auxiliis ſufficientibus conſtituto, ad tantum gloriæ culmen evecti ſint; quod & adverſus jam dicta ex Sacra Scriptura, & SS. PP. pugnare eſt manifeſtum, & falſum omninò (ni me opinio fallit) reddit illud *Auguſtini* effatum Pelagianos redarguentis, qui Sanctos impenſiſsimè laudabant, ut Deum minimè ſanctitatis auctorem agnoſcerent, ſed ipſos non in Domino, ſed in ſeipſis gloriari debere. Sic enim habet lib. 3. ad *Bonif.* cap. 8. *Sancti omnes ſive ab antiquo Abel uſque ad Joannem Baptiſtam, ſive ab ipſis Apoſtolis uſque ad hoc tempus, & deinceps uſque ad terminum ſæculi, in Domino laudandi ſunt, non in ſeipſis; quia & illorum anteriorum vox eſt: In Domino laudabitur anima mea; & iſtorum poſteriorum vox eſt: Gratia Dei ſum id, quod ſum, & ad omnes pertinet: Ut qui gloriatur, in Domino glorietur.* Sed nè hæc repetantur, lectorem ad ſupradicta remittimus. At prætermittere non debemus Sacræ Scripturæ ſententias, quibus non volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei eſſe, homines beatificare credimus. Ecce excluditur à prædeſtinationis ratione humanum arbitrium, & ſola exaltatur prædeſtinationis miſericordia. Deinde Deum Dominum eſſe gloriæ, omnium propriiſſimâ dominii ratione, atque licere *Chriſto* Regi quod vult facere, ut in parabola Operariorum dignatus fuit exponere, quis inficiabitur? At ubinam hæc, ſi hominis eſt actiones impedire dominii Dei, & aliter facere, quàm Dominus fieri conſtituit de bonis ſuis?

91. Tertiam præterea inſtantiam adverſus argumenti doctrinam duplici Scripturæ teſtimonio intendimus, nempè ex dicto *Chriſti* Domini S. *Petro*: *Ter me negabis*: *Rogavi pro te, ne deficiat fides tua*, ex quibus duplex ſequens conficitur diſcurſus. Et quidem ex primo: quidquid ſumma, & infallibilis veritas dicit fore, erit; ſed *Chriſtus* Dominus dixit *Petro*, *Ter me negabis*: ergo negaturus erat *Chriſtum*: ſed conſequens fuit liberum D. *Petro*, quin fuerit in ipſo libertas impediendi præmiſſas; cùm nec fuerit poteſtas, vel ut ſumma Veritas poſſet ſubire falſum, vel ut à *Chriſto* Domino hoc non fuerit ipſi dictum: ergo malè arguitur ex dicta neceſsitate præmiſſarum ad neceſsitatem abſolutam conſequentis. Similiter ex ſecundo *Chriſti* Domini dicto idem ſumitur

argumentum. *Chriſtus* Dominus rogavit pro *Petro*, ne deficeret fides ejus; ſed hæc oratio *Chriſti* Domini inanis eſſe non potuit: ergo fuit in *Petro* perſeverantia fidei: ſed hæc fidei perſeverantia fuit liberrima in *Petro*, abſque eo quòd fuerit in ipſo poteſtas impediendi veritatem præmiſſarum: quidquid in oppoſitum ſentiant P. *Ramirez* diſp.5. cap.2. num.83. & Doctor *Prado* diſp.11. ſect.6. num. 118. cùm non fuerit ab ipſo impedibilis nec exiſtentia orationis, nec dicti *Chriſti* Domini, non impedita prius ejus libertate; nec efficacia orationis, & infallibilis locutionis Dei: ergo nulla cenſenda eſt conſequentia, quæ ex inimpedibilitate præmiſſarum docet abſolutam conſequentis neceſsitatem, quâ nos ipſi vehementius impugnant. Sed & obſervandum, indefectibilem à Cathedra *Petri* fidem nos omnes, ei teſtimonio firmiter innixos, tenere, & credere. Numquid taliter conſtituta eſt Petra hæc, ut eam poſſint homines amovere? Firmitaſne ejus humano arbitrio relicta eſt? Immò divino; & inde nobis eſt ſecuritatis ſolatium; quod ille promiſit qui facere ſuâ ſolâ virtute poteſt; & quòd in perſeverantia fidei ſit hominibus libertas, & meritum; & quòd ipſorum non ſit, aut eſſe poſsit fruſtrare infallibilis promiſsionis beneficium.

92. At quamvis, his arguendi formis de gradu dejectis, abundè argumenti comprobetur inefficacia, placet ad objecta reſpondere, vel abſolutè negando maj. vel ipſam claritatis gratiâ diſtinguendo: Qui non poteſt falſificare aliquam ex præmiſsis, non poteſt falſificare concluſionem, potentiâ primâ & independenti, conc. maj. Potentiâ ſecundâ, & dependenti, neg. maj. & ſub eadem diſtinctione min. neg. conſeq. Diſtinctio conſtat ex eo, quòd minor ſyllogiſmi contrarii continet Divinum concurſum, per cujus exiſtentiam Deus in agendo voluntatem ſubjicit ſibi. Poteſtas ergo verificandi, & falſificandi minorem illa ſola eſt, cui potentia Dei fuerit ſubjecta: quare ſi hæc fuerit in voluntate creata, voluntas creata Dei potentiam habebit ſibi ſubjectam. Ex quibus facilis eſt ſimiliter ad primam majoris probationem reſponſio: nam conceſsò antecedenti, diſtinguo conſequens: Non poteſt falſificare concluſionem poteſtate primâ, & independenti, conc. conſequentiam: poteſtate ſecundâ, & dependenti in exercitio falſificandi concluſionem, neg. conſequentiam.

93. Ad ſecundam majoris probationem, ut reſpondeamus, etiam illud eſt animadvertendum, concluſionem formaliter, & in ſe ipſa ſumptam diſtingui formaliter à præmiſsis, immo & realiter, quando medium eſt vera, & formalis cauſa concluſionis, ut in præſenti ſyllogiſmo accidit. Nam etſi tota veritas concluſionis virtualiter in præmiſsis contineatur, veritas tamen concluſionis eſt formaliter à præmiſsis diſtincta. Quod fit manifeſtum, tùm ex definitione ſyllogiſmi, in qua dicitur, *quibuſdam poſitis, & conceſſis, neceſſe eſt aliud accidere præter ea, quæ poſita ſunt, & conceſſa*; quia ſcilicèt aliud eſt concluſio à præmiſsis: tum quia ſi concluſio à præmiſsis non diſtinguitur, dum probatur concluſio per præmiſſas, idem probaretur per idem: tùm denique in ſyllogiſmo objecto, *Omnis homo prædefinitus ad operandum operatur*; *Pe-*

trus eſt prædefinitus ad operandum: ergo Petrus operatur, major eſt independens à veritate minoris, & concluſionis; concluſio verò importat operationis exiſtentiam, quæ licèt virtualiter contineatur in minori, at non formaliter, cùm ſit illius verus, & realis effectus.

94. Rursùs obſervandum, quòd ſicut veritas concluſionis eſſentialiter dependet a veritate minoris, & illam ſupponit, ſicut effectus cauſam; ita falſitas concluſionis præſupponit eſſentialiter minoris falſitatem. Ex quibus duo ſequuntur: primum, quòd quidquid opponitur veritati concluſionis, opponitur etiam veritati præmiſſarum; at non formaliter, ſed illativè, & arguitivè, id eſt, falſitas concluſionis legitimè deductæ ex præmiſſis, arguit alteram ſaltem præmiſſarum eſſe falſam. Et cùm major iſtius ſyllogiſmi ſit propoſitio eſſentialiter vera, ac ſubindè omninò infalſificabilis, falſitas ſuæ concluſionis infert neceſſariò falſitatem minoris, id eſt, Deum non prædefiniviſſe Petrum ad operandum, cujus contrariam aſſerit minor. Sequitur ſecundò, poteſtatem Petri ad operandum, & ad falſificandam concluſionem, quæ enuntiat operationis exiſtentiam, eſſe ſubordinatam, & quæ nuuquàm falſificabit concluſionem minoris falſitate non præſuppoſitâ. Quarè ad probationem dico, quòd concluſio legitimè illata identificatur cum præmiſſis virtualiter, non formaliter; & ideò non eſt neceſſarium realiter opponi præmiſſis quidquid realiter, & formaliter opponitur concluſioni: ſufficit enim, quòd illis opponatur illativè, ſicut non eſſe effectûs opponitur eſſe ſuæ cauſæ: & diſtinguo conſequens: Non ſtat potentia ad ponendum aliquid realiter oppoſitum concluſioni, quin ſi potentia ad deſtruendam aliquam ex præmiſſis, ſi potentia illa ſit agentis primi omnia ſibi ſubjicientis, conc. conſequentiam: ſi potentia ſit cauſæ ſubordinatæ, neg. conſequentiam; quod eſſe veriſſimum ex dictis facilè intelligitur.

95. Nec habet ſimiliter locum tertia probatio, nam conceſs. antecedenti, negatur conſequentia. Quia ſi præmiſſæ eſſent ex terminis neceſſariæ, concluſio etiam eſſet ex terminis neceſſaria, & actus non evaderet liber, ſed omninò neceſſarius. Ex eo verò, quòd præmiſſæ ſint Petro neceſſariæ, ſi tamen illarum altera ſit abſolutè contingens, concluſio evadit abſolutè contingens, quia concluſio ſequitur debiliorem partem. Quòd ſi præmiſſa contingenter exiſtens contineat illam Dei efficientiam, quæ, ſuppoſitâ in voluntate poteſtate proximâ, & expeditâ ad utrumlibet, voluntatem Deo in exercitio libertatis ſubjicit, quantumvis ſit operari neceſſaria, id eſt non libera ut *quod*, libertatem actûs non deſtruit. Hæc enim eſt illa gratia, quâ, docente Concilio *Tridentino* ſeſs. 6. cap. 5. eget homo, ut coram Deo ad ſuam juſtificationem poſſit movere ſe ſua libera voluntate; ubi poſt libertatem habitam, & ultra illam, aliam requirit gratiam, quæ det poteſtatem conſequentem, non antecedentem, quæ ſupponitur data cum libertate. Quibus ad alias majoris probationes, quæ contra nos ſtare videntur, etiam reſpondendum.

96. At cùm difficultatem hujus argumenti nobis iterum ſub terminis aliis objiciant, iterum ad examen vocari debet; nam inquiunt, hæc

eſt

eſt optima argumentatio : *Omnis homo prædeterminatus conſentit* , *& hoc eſt illi inevitabile* : *Petrus eſt prædeterminatus* , *& hoc eſt illi inevitabile* : *ergo Petrus conſentit* , *& hoc eſt illi inevitabile* : ſed præmiſſæ veræ ſunt , prædeterminatione in Petro exiſtente : ergo etiam concluſio : & conſequenter poſitâ in Petro prædeterminatione, inevitabilis eſt conſenſus . Major probatur primò , quia iſte eſt bonus ſyllogiſmus : *Omnis prædeterminatus conſentit* : *Petrus eſt prædeterminatus* : *ergo conſentit* : ergo cùm ſint ſimilis formæ , eâdem rectitudine gaudet primus ſyllogiſmus poſitus . Secundò , quia negari minimè poteſt bonitas hujus ſyllogiſmi : *Omnis homo eſt animal* : *Petrus eſt homo* : *ergo Petrus eſt animal* ; ſicut & rectitudo hujus : *Omnis homo eſt animal* , *& hoc eſt illi inevitabile* : *Petrus eſt homo* , *& hoc eſt illi inevitabile* : *ergo Petrus eſt animal* , *& hoc eſt illi inevitabile* . Sic P. *Antonius Perez* de Scient. Diſp. 3. cap. 4.

97. Patitur argumentum inſtantiam manifeſtam , ſi ly *inevitabile* mutetur in ly *involuntarium* , hac forma: *Omnis homo prædeterminatus ad conſenſum conſentit* , *& hoc eſt illi involuntarium* ; *ſed Petrus eſt prædeterminatus ad conſenſum* , *& hoc eſt involuntarium Petro* : *ergo Petrus conſentit* , *& hoc eſt involuntarium Petro*; in quo præmiſſæ ſunt apud omnes veræ , & conſequens apud omnes falſum : quia licèt Deus prædeterminaret conſenſum , hic non eſſet involuntarius , ſed apud omnes à coactione liber. De voce *inevitabile* jam ſuprà monuimus non alio ſenſu in his materiis uſurpari , quàm ſi dicatur *infallibile* ; animadvertentes , apud Grammaticos , & Ethnicos *inevitabile* dici , quod præter libertatis exercitium eveniens , illam impedit , coarctat , ei opponitur , naturalis operationis neceſſitatem inducit, & inimicum libertati eſt : ſic *Ovidius* ad *Liviam* v. 443. *Sed rigidum jus eſt* , *& inevitabile mortis* . *Curt.* lib. 4. cap. 6. *inevitabile fatum* . Dum autem ea vox ad præſentis diſputationis argumenta transfertur , ita alienatur , ut cùm non aliud quàm *infallibile* ſignificet , non deſtruat , immò perficiat ſignificatum ejus exercitium libertatis : quo fit , ut per infallibile ſignificetur non ſolùm , quòd actus eveniet , ſed & quòd liberè evenit . Hoc poſito , fallaciam argumenti detexit ſapientiſſimus M. *Bolivar* de provid. §. ultimo , animadvertens , quòd ly *& hoc eſt illi inevitabile* poteſt cadere ſupra *conſenſum* , & poteſt ferri ſupra *totam propoſitionem* : ſi primo conſtruatur modo , ut feratur ſupra *conſenſum* , talem reddit ſenſum propoſitio: *Omnis homo prædeterminatus conſentit conſenſu inevitabili* ; quæ propoſitio eſt omninò falſa , cùm conſenſus prædeterminatus evitabilis ſit . Si autem additum illud, *& hoc eſt illi inevitabile* ſupra ſenſum totius cadat propoſitionis, major eſt vera: nam hæc propoſitio: *Omnis homo prædeterminatus conſentit* , eſt neceſſariò vera , nec poteſt reddi falſa , niſi per hoc, quòd carentia conſenſûs cum prædeterminatione componatur, quod eſt implicatorium . In hoc ſenſu fit fallacia manifeſta , & omnibus conſtat, quantùm à veritate aberret modus ille arguendi ; nam ſi ly *inevitabile* cadit ſupra *conſenſum* , ſyllogiſmus eſt bonus , ſed major eſt omnino falſa : nam etſi inevitabiliter verum ſit , quòd omnis homo præ-

de-

determinatus conſentit, eſt etiam verum inevitabiliter, quòd conſentit conſenſu libero: unde concluſio prædicti ſyllogiſmi eſt falſa, quia ex majori infertur in ſenſu illo accepta, in quo eſt falſa: ſi verò additum illud, *& hoc eſt illi inevitabile*, ſecundo modo accipiatur, ſyllogiſmus eſt reprehenſibilis: quia ex infalſificabilitate præmiſſarum infert neceſſitatem abſolutam concluſionis, ſeu conſequentis, cùm tamen concluſio tantùm ſit neceſſaria neceſſitate conſequentiæ, ut multoties dictum eſt. Non enim libertas creata requirit poteſtatem ad falſificandam minorem, in qua concurſus Dei ìmportatur: nam hæc poteſtas chimærica eſt, utpotè quæ neceſſariò Deum ſupponit voluntati, ac dominio creato ſubjectum; cùm è contrà poteſtas voluntatis liberæ Deo conſtitui debeat ſubjecta, & in exercitio conſentiendi per ipſum concurſum Deo ſubordinata. Conſiſtit ergo ſyllogiſmi defectus in eo, quòd inevitabilitas adjecta majori appellat non ſupra *conſenſum*, ſed ſupra veritatem majoris: unde major eſt vera: in concluſione verò appellat ſupra *conſenſum*; nam etſi appellat ſupra veritatem propoſitionis; quia tamen illa eſt vera à conſenſu exercito, dnm appellat ſupra illam, ſupra conſenſum appellat. Hoc autem locum non habet in majori, quæ æternæ veritatis cùm ſit, non importat conſenſum exercitum, ſed ſignatum.

98. Poſſet & alius defectus, qui frequenter in re iſta committitur in prædicto ſyllogiſmo deſignari. Arguitur quippe in illo, *à negatione potentiæ conſequentis ad negationem potentiæ antecedentis*, ſive *à negatione poteſtatis in ſenſu compoſito ad negationem poteſtatis in ſenſu diviſo*. Quod ut pateat, propoſitiones expendamus: illa quippe, *Omnis homo prædeterminatus conſentit, & hoc eſt illi inevitabile*, facit planè ſenſum iſtum: *Omnis homo prædeterminatus conſentit, & cum prædeterminatione non poteſt carentiam conſenſus conjungere*: vel clariùs, facit iſtum: *Omnem hominem prædeterminatum conſentire eſt inevitabile*. Quæ propoſitiones ſunt compoſitæ, & in illis negatur homini prædeterminato poteſtas conſequens, ſive poteſtas conjungendi cum prædeterminatione carentiam conſensûs. At in concluſione per illud additum negatur homini omnis poteſtas ponendi carentiam conſensûs, ac ſubindè negatur illi poteſtas antecedens, & in ſenſu diviſo ad carentiam conſensûs, & arguitur *à ſenſu compoſito ad diviſum negativè*; quod eſt arguere *à non amplo ad amplum negativè*, vel *à parte disjunctiva ad negationem totius*: qui arguendi modus fallax, & vitioſus eſt; non enim valet: *Petrus non eſt albus: ergo non eſt albus, vel niger*. Hactenus de hoc argumento.

§. VII.

Reliqua ſolvuntur argumenta.

99. OBjicies primò argumentum, quod hac nota commendat Reverendiſs. P. *Thyrſus*: *Demonſtratio contra prædeterminationem*. Sic tom. 1. diſp. 11. ſect. 2. à num. 8. & in Indice qq. Philoſ. citans

tans ſectionem relatam, inquit: *Demonſtratur perſpicuè pars negativa, nempè quòd Deus non concurrit concurſu prævio prædeterminante ad noſtros actus liberos*. Placet argumentum ſub eiſdem terminis proponere. *Nulla voluntas prædeterminata ad actionem amandi, habet poteſtatem antecedentem ad faciendum, ne actio amandi ponatur à parte reì: ergo nulla voluntas prædeterminata ad actionem amandi manet libera ad non amandum. Probatur antec. prædeterminationem actu influere in actionem amandi eſt actionem amandi poni à parte rei, & è converſo: ſed nulla voluntas prædeterminata ad actionem amandi habet poteſtatem antecedentem ad faciendum, ne prædeterminatio actu influat in actionem amandi: ergo nulla voluntas determinata ad actionem amandi habet poteſtatem antecedentem ad faciendum, ne actio amandi ponatur à parte rei*.

100. *Conceſſis præmiſſis* (inquit ipſe) *nequit negari conſequentia, quia ſyllogiſmus eſt in forma, nempè in ſecundo modo ſecundæ figuræ: unde ſi quis negaret conſequentiam, poſſet ſtatim per reductionem cogi ad concedendas duas contradictorias, arguendo ab oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis in hunc modum: ergo voluntas aliqua prædeterminata ad actionem amandi, habet poteſtatem ad faciendum, ne prædeterminatio actu influat in actionem amandi, quæ concluſio opponitur contradictoriè cum minori conceſſa in priori ſyllogiſmo. Et quidem hic ſecundus ſyllogiſmus, mutata majori in minorem, eſt in Darii, ut diſcurrenti conſtabit*.

101. *Reſtat*, proſequitur Auctor iſte, *ſeorſim probare præmiſſas illius ſyllogiſmi, & imprimis major videtur manifeſta: nam actualis influxus prædeterminationis in actionem amandi, non diſtinguitur ab actuali influxu voluntatis; ſiquidem prædeterminationem actu influere, idem eſt, ac voluntatem, ut prædeterminatam actu influere; voluntatem ut prædeterminatam actu influere in actionem amandi identificatur cum actione amandi: ſiquidem non influit in illam per aliam actionem: ergo idem eſt realiter, actionem amandi exiſtere à parte rei, ac prædeterminationem phyſicam actu influere in actionem amandi, & è converſo. Min. verò ſic probatur: phyſicam prædeterminationem non influere actu in actionem amandi, ex terminis eſt, vel phyſicam prædeterminationem non exiſtere, vel ad illam jam exiſtentem non ſequi actionem amandi; ſed nulla voluntas prædeterminata ad actionem amandi, habet poteſtatem ad faciendum, ne exiſtat phyſica prædeterminatio, vel ne ad illam jam exiſtentem ſequatur actio amandi: ergo nulla voluntas prædeterminata ad actionem amandi habet poteſtatem antecedentem ad faciendum, ne phyſica prædeterminatio actu influat in actionem amandi*.

102. *Quod ſub aliis terminis forſan urgentiùs ſic proponitur*, ſubdit ille: *Voluntas prædeterminata ad actionem amandi nullam habet poteſtatem ad impediendum influxum paſſivum prædeterminationis in actionem amandi; ſed hic influxus eſt ipſa actio amandi: ergo voluntas prædeterminata ad actionem amandi nullam habet poteſtatem ad impediendum actionem amandi. Minor eſt conſpicua, quia ille influxus paſſivus ni-*

nihil aliud eſt, quàm dependentia actionis amandi à prædeterminatione: hæc autem dependentia eſt ipſamet actio, quæ ſicut per ſe ipſam eſt dependenter à voluntate, ita juxta Adverſarios, eſt dependentia à prædeterminatione. Major ſuadetur. Impedire influxum paſſivum prædeterminationis eſt, vel facere, ne exiſtat prædeterminatio, vel ne ad ipſam exiſtentem ſequatur actio; nam ex terminis non eſt alius modus impediendi influxum cauſæ; ſed voluntas prædeterminata ad actionem amandi nullam habet poteſtatem ad faciendum, ne exiſtat prædeterminatio, nec ad faciendum, ne ad ipſam exiſtentem ſequatur actio: ergo voluntas prædeterminata ad actionem amandi nullam habet poteſtatem ad impediendum influxum paſſivum prædeterminationis in actionem amandi. Sic prælaudatus Auctor acutiſſimè, & formaliſſimè pro ſuo more, ut nihil ſolidiùs, aut efficaciùs videatur poſse opponi contra noſtram phyſicam prædeterminationem.

103. Secundò replicat RR. *Tyrſus* ibidem num. 11. *Ponamus voluntatem prædeterminari ad nolitionem amoris, & probo, eam tunc non liberè, ſed neceſſariò omittere amorem. Voluntas prædeterminata ad nolitionem amandi nullam habet poteſtatem ad faciendum, ut exiſtat actio amandi: ergo non liberè, ſed neceſſariò omittit amorem. Probatur antecedens: voluntas prædeterminata ad actionem amoris nequit facere, ut actio amandi conjungatur cum prædeterminatione amoris; ſed actionem amandi exiſtere eſt actionem amandi conjungi cum prædeterminatione amoris: ergo voluntas prædeterminata ad nolitionem amoris nequit facere, ut actio amandi exiſtat. Minor videtur clara, ſiquidem exiſtere actionem amandi eſt conjungi cum voluntate, ut prædeterminata ad amandum; & hoc eſt conjungi cum prædeterminatione. Rurſus, quia actio amandi eſt conjunctio ſui cum ſuis cauſis, & cum omnibus eſſentialiter prærequiſitis ad ipſam, in quibus per ſe numeratur prædeterminatio amoris,*

104. *Major autem probatur: voluntas prædeterminata ad nolitionem amoris non poteſt facere, ut prædeterminatio amoris conjungatur cum actione amandi: ergo non poteſt facere, ut actio amandi conjungatur cum prædeterminatione amoris. Patet conſequentia; quia illa duo ſolùm differunt penès nomen activum, vel paſſivum. Probatur verò antecedens: voluntas prædeterminata ad nolitionem amoris neceſſariò, & abſque libertate caret prædeterminatione amoris, nec illam poteſt pro libito ſuo acquirere; ſed nulla potentia habet facultatem ad faciendum, ut forma, quâ neceſſariò, & abſque libertate caret, & quam pro libito ſuo nequit acquirere, conjungatur cum aliquo alio, ut videtur manifeſtum: ergo voluntas prædeterminata ad nolitionem amoris, nequit facere, ut prædeterminatio amoris conjungatur cum actione amandi.* Sic ille; validiſſimè ſanè.

105. Sed hæc clariſſima demonſtratio, ubi principiorum noſtrorum ratio habeatur, in fumum evaneſcit. Et ut meliùs argumenti æquivocationis origo, fonſque detegatur funditùs, reſpondetur negando antecedens primi Enthymematis, & ad prob. negando majorem primi

ſyllogiſmi. Etenim quamvis vera ſit in ſenſu illativo, quatenus ex eo, quòd phyſica prædeterminatio actù influat in actionem amandi, benè infertur, actionem amandi exiſtere, ſivè poni à parte rei; in ſenſu tamen formali, & in proprietate Scholaſtica eſt falſa: ſicut generaliter falſum eſt, quòd cauſam actu influere in effectum ſit effectum exiſtere, ſive poni à parte rei: cujus ratio ea eſt, quia ly *influere*, quod ponitur ex parte ſubjecti, importat de materiali cauſam, & de formali influxum activum cauſæ: hoc autem concretum *poni à parte rei*, ſive hoc (quod idem eſt etiam apud argumentum) *exiſtere*, importat de materiali effectum, & de formali exiſtentiam effectûs. Extra omnem quæſtionem eſt, quòd cauſa efficiens realiter diſtinguitur ab effectu; & ſimiliter influxus activus cauſæ ab exiſtentia effectûs: falſa ergo eſt abſolutè, & ex terminis illa propoſitio: *Phyſicam prædeterminationem actu influere in actionem amandi, eſt actionem amandi poni à parte rei*; & etiam è contra: nam, juxta regulas Dialecticorum, ut propoſitio cathegorica affirmativa ſit vera, requiritur, quòd ſubjectum, & prædicatum ſupponant pro eodem. Implicat autem ſupponere pro eodem, ſi tàm pro formali, quàm pro materiali realiter diſtinguuntur, ut per ſe patet. Hinc jam evaneſcit, ut dixi, demonſtratio: nam demonſtratio, juxta omnes Logicos, debet conſtare ex veris, certis &c. Neque obſtat, quòd illa major ſit vera in ſenſu illativo, ut diximus; quia quamvis propoſitiones hypotheticæ, conditionalis, rationalis, & cauſalis denotent illationem ratione particularum *ſi*, *ergo*, *quia*, quæ à Dialecticis appellantur notæ illationis; quapropter iſtæ tres propoſitiones debent concedi: *Si phyſica prædeterminatio actu influit in actionem amandi*, *actio amandi exiſtit*. Et iſta rationalis: *Phyſica prædeterminatio actu influit in actionem amandi: ergo actio amandi exiſtit*. Et iſta cauſalis: *Quia phyſica prædeterminatio actu influit in actionem amandi*, *actio amandi exiſtit*: propoſitio tamen cathegorica nullatenus denotat illationem prædicati ex ſubjecto, ſed dumtaxat convenientiam prædicati ad ſubjectum, quâ deficiente, etiam ſtante illatione, propoſitio eſt falſa, ut patet in iſta: *Hominem eſſe rationalem eſt eſſe riſibilem*. Undè cùm major primi ſyllogiſmi ſit propoſitio cathegorica, cujus prædicatum tàm pro materiali, quàm pro formali diſtinguitur realiter à ſubjecto; fit, quòd talis propoſitio ſit falſa, & abſolutè neganda, quamvis prædicatum inferatur ex ſubjecto, quâ ratione diximus, eſſe veram in ſenſu illativo.

106. Ad probationem majoris reſpondetur negando antecedens, nempè: *Actualis influxus prædeterminationis in actionem amandi non diſtinguitur ab actuali influxu voluntatis*, quod planè eſt falſum; nam actualis influxus prædeterminationis non diſtinguitur ab ipſa prædeterminatione, quæ ſicut ſe ipſa eſt motio actualis Dei virtuoſa ad amandum, ita ſe ipſa eſt terminus actionis æternæ Dei, & actualis influxûs Dei in actionem amandi: influxus verò actualis voluntatis eſt ipſa actio amandi, quæ cùm ſit actio acta, ſimul eſt effectus, & influxus; non enim voluntas influit in actionem amandi per aliam actionem ab ipſa

actione amandi diſtinctam. Unde cùm phyſica prædeterminatio realiter diſtinguatur ab actione amandi, etiam actualis influxus prædeterminationis in actionem amandi realiter diſtinguitur ab actuali influxu voluntatis. Ad hujus antecedentis probationem, nego, idem eſſe, prædeterminationem actu influere, ac voluntatem prædeterminatam actu influere; quin potiùs hæc duo ſunt valdè diverſa: nam cùm dico, prædeterminatio influit, ſolùm ſignifico influxum prædeterminationis, non verò influxum voluntatis. Cùm autem dico: voluntas ut prædeterminata influit, utriuſque cauſæ influxum ſignifico, ſcilicet Dei, & voluntatis: unde non ſunt idem, ſed diverſa: ſicuti eâdem ratione valdè diverſum eſt dicere; Sol generat hominem, ac dicere; Sol, & homo generant hominem. En qualiter ſolius Dialecticæ rudimentis (ad quam pertinet ſophiſmatum fallacias detegere) argumentum, quod viro verè ſapienti viſum eſt demonſtrativum, majoris, & probationis ipſius falſitate langueſcit. At ſi tale eſt, quod tanquam demonſtratio contra phyſicam prædeterminationem objicitur; qualia cenſebimus reliqua, quæ ſuis auctoribus demonſtrativa non videntur?

107. Sed omiſſis his nunquam contemnendis Dialecticorum præceptis, diſtinguo majorem primi ſyllogiſmi: Phyſicam prædeterminationem actu influere in actionem amandi, eſt actionem amandi poni à parte rei, *formaliter*, nego majorem: ſic enim ſolùm ponitur à parte rei per exiſtentiam, quæ eſt unica forma ponens formaliter rem extra cauſas: eſt actionem amandi poni à parte rei, *efficienter*, ſubdiſt. eſt poni efficienter, prout actio amandi eſt à Deo, concedo maj. prout à volunrate, neg. maj. Et conceſsâ minori, diſtinguo conſequens: Ergo nulla voluntas prædeterminata ad actionem amandi habet poteſtatem antecedentem ad faciendum, ne actio amandi ponatur à parte rei, quatenus actio amandi eſt à Deo, conc. conſequentiam, quatenus eſt ab ipſa voluntate, nego conſequentiam. Itaque ad noſtrum liberum amorem duæ cauſæ concurrunt, Deus ut cauſa prima prædeterminando voluntatem ad amorem; voluntas ut cauſa ſecunda prædeterminata à Deo, prædeterminatione ſe habente per modum applicationis ad actum, & ut concurſus ipſius Dei, non verò ut concurſus ipſius voluntatis. Undè prædeterminationem influere in amorem: eſt efficere amorem, quatenus amor eſt à Deo, tanquam à cauſa prima; non tamen eſt efficere amorem, quatenus amor eſt à voluntate, ut à cauſa ſecunda. Et licèt voluntas prædeterminata ad amorem nullâ potentiâ impedire poſſit, nè exiſtat amor prout eſt à Deo; habet tamen potentiam antecedentem ad faciendum, nè ſit amor, prout eſt ab ipſa voluntate: quia quamvis per prædeterminationem applicetur ad amorem, & tollatur ejus indifferentia ſuſpenſionis: cùm tamen ei nulla virtus adimatur, non tollitur indifferentia poteſtatis, quam habebat ad amorem & odium. Unde ſicut voluntas prædeterminata ad amorem habet poteſtatem ad ponendum odium; ita habet poteſtatem antecedentem ad faciendum, ne exiſtat amor, prout eſt ab ipſa voluntate. Ut autem ſalvetur plena amoris noſtri libertas, ſufficit, quòd voluntas prædeterminata ad amo-

rem poſſit impedire ejus exiſtentiam, prout eſt a voluntate, & non requiritur, quòd poſſit eam impedire, prout eſt a Deo, quod neceſſe eſt fateri, ſive voluntas prædeterminetur à Deo, ſive non; ut enim docet D. *Thomas* 1.par. quæſt.19. art.8. cùm voluntas Dei ſit efficaciſſima, à nulla cauſa ſecunda impediri poteſt, quòd ſuum effectum non producat, tam quoad ſubſtantiam, quàm quoad modum. Et inſuper, quia ſi voluntas poſſet impedire amorem, prout eſt à Deo, haberet dominium ſupra amorem, prout eſt à Deo; ac proinde ſupra ipſum Deum, ut cauſam amoris, quod planè eſt dominium creatum ſupra Divinum extollere, & primatum Divinæ cauſalitatis deprimere. Hæc ſunt prima prædeterminantium rudimenta. Unde argumentum factum ad limen prædeterminationis hæret.

108. Ex his ad probationem conſequentiæ reſpondetur diſtinguendo conſequens: ergo voluntas aliqua prædeterminata ad actionem amandi habet poteſtatem ad faciendum, nè actio amandi ponatur à parte rei, prout actio amandi eſt à voluntate, conc. conſequentiam, prout eſt à Deo, neg. conſequentiam. Et explicatâ minori ſubſumptâ, prout ſuprà, neg. conſequentiam. Ad confirmationem urgentiùs propoſitam (quæ quidem eſt eadem cum præcedenti, non urgentiùs, ſed ſub obſcurioribus verbis, & confuſiùs obvoluta) reſpondetur, conc. maj. Sicuti enim voluntas nullam habet poteſtatem ad impediendum influxum activum prædeterminationis, ita nec ad impediendum ejus influxum paſſivum. Et diſting. min. Sed hic influxus eſt ipſa actio amandi, prout à Deo, concedo min. prout à voluntate, neg. min.; quia prout à voluntate eſt influxus activus ipſius voluntatis. Et diſt. conſequens diſtinctione datâ.

109. Ad id, quod ſecundò locô dicitur num.103. reſpondetur primò, prætermiſsâ majori, negando minorem, quæ falſa eſt, terminis cum proprietate acceptis. Aliud namque eſt, quòd ex eo, quòd actio amandi exiſtat, inferatur, ipſam conjungi cum prædeterminatione amoris, & cum voluntate, ut prædeterminata ad amorem; & aliud, quòd exiſtere actionem amandi conſiſtat formaliter, vel ſit conjungi cum prædeterminatione amoris, vel cum voluntate prædeterminata ad amandum. Primum verum eſt; ſecundum falſum: etenim actionem amandi exiſtere nihil eſt aliud ex vi terminorum, quàm eſſe extra omnes ſuas cauſas; ad quod ſequitur conjunctio illius cum prædeterminatione amoris, & cum voluntate prædeterminata ad amandum, quæ ſunt cauſæ ipſius. Per quod patet ad primam minoris probationem, & ad ſecundam reſpondetur negando antecedens. Actio enim amandi eſt actualis tendentia voluntatis in objectum per modum proſequutionis; quod ei convenit, etiamſi non exiſtat, nec cum ſuis cauſis conjungatur. Fateor autem, quòd ſicut hæc propoſitio eſt vera, vel accidentalis, vel contingens: *Actio amandi exiſtit*; ita hæc eſt vera, licèt contingens: *Actio amandi conjungitur, ſeu eſt conjuncta cum ſuis cauſis*, nec infertur ex prima, ut patet in ſimili; hæc enim eſt vera, licèt contingens: *Materia prima unitur, ſive eſt unita formæ*: & tamen hæc: *Materia eſt*

unio

unio cum forma, eſt falſa, etiam in ſententia negante modum unionis realiter diſtinctum ab extremis. Et ratio utrobique eſt eadem: nam eôdem modô comparatur unio ad extrema unita, & è contra, ſicuti conjunctio ad extrema conjuncta, & è contra. Debent ergo in amore conſiderari prædicata ipſius quidditativa, & intrinſeca, quæ omnia ſunt in poteſtate voluntatis prædeterminatæ ad nolitionem amoris: impoſſibilitas ergo illa amoris orta ex decreto prædeterminante ad nolitionem amoris, extrinſeca eſt amori, nec ad illum pertinet in recto, & conſtitutivè, ſed in obliquo, & de connotato, non quidèm eſſentiali, ſed accidentali, & quæ ſalvâ amoris eſſentiâ potuit deficere. Undè ſicut non requiritur poteſtas acquiſitiva prædeterminationis ad nolitionem amoris, quæ neceſſariò præſupponeret Deum ſibi ſubjectum, ut voluntas ſit ſubordinatè potens ad nolitionem amoris, licèt ad hanc nolitionem ſit prædeterminatio eſſentialiter prærequiſita: ita quoque, ut ſit potens ſubordinatè ad amorem, non requiritur poteſtas ad deſtruendam prædeterminationem ad nolitionem amoris, ſive poteſtas acquirendi prædeterminationem amoris, cùm hæc poteſtas conſtitui debeat per ſubordinationem ad Deum. Quarè non requiritur in cauſa inferiori, ut ſui effectûs cauſa dicatur, poteſtas ad ponendum influxum cauſæ ſuperioris, à quo cauſa inferior in agendo neceſſariò dependet; ſicut homo robuſtus dicitur abſolutè potens generare, etſi influxum Solis, à quo in generando pendet, non valeat ponere: & equus fortis, & ſanus abſolutè dicitur potens currere, etſi concurſum primæ cauſæ per ſe acquirere non valeat. Quarum omnium eadem eſt ratio, quia videlicet ſalvatur ratio cauſæ inferioris per hoc, quòd omnia ſui actûs, aut effectûs prædicata intrinſeca contineat, nec requiritur, quòd omnia alia requiſita, & adjuvantia poſſit ponere, aut impedimenta removere. Sic in præſenti dicimus, voluntati prædeterminatæ ad nolitionem amoris eſſe abſolutè poſſibilem amorem, quia potens eſt ad omnia prædicata intrinſeca amoris, licèt alia extrinſecè concurrentia ex parte cauſæ primæ nec valeat acquirere, nec repellere.

110. Vel melius, niſi mea me fallit opinio, reſpondetur negando majorem; inſtaturque ejus probatio in auxilio indifferenti, ſub quo Deus per ſcientiam mediam prævidit voluntatem amaturam; cùm eodem medio probetur, voluntatem non poſſe facere, quòd dictum auxilium conjungatur cum actione amandi; & fit ſimilis argumentatio: *Voluntas neceſſariò, & abſque libertate caret auxilio indifferenti A, nec illud poteſt pro libito ſuo acquirere; ſed nulla potentia habet facultatem ad faciendum, ut forma, quâ neceſſariò, & abſque libertate caret, & quam pro libito ſuo nequit acquirere, conjungatur cum aliquo alio, ut videtur manifeſtum: ergo voluntas nequit facere, ut auxilium A indifferens conjungatur cum actione amandi: ac proindè non poteſt facere, ut actio amandi conjungatur cum auxilio A indifferenti, ſub quo prævidetur amatura per ſcientiam mediam.* Sanè iſte ſyllogiſmus eſt omninò ſimilis formæ cum illo, qui nobis objicitur, ſolùmque ex parte materiæ nomen *prædeterminatio* mutatur *in auxilium A indifferens.*

rens. Ex quo infertur evidenter, quòd ſi, ut noſtra actio amandi ſit libera, non requiritur, quòd voluntas poſſit facere, ut auxilium A indifferens, ſub quo prævidetur amatura, conjungatur cum actione amandi; ſimiliter, ut actio amandi ſit libera, non requiritur, quòd voluntas poſſit facere, ut prædeterminatio amoris conjungatur cum actione amandi; ſicut enim in principiis Thomiſtarum ad actionem amandi cum effectu in re ponendam, requiritur prædeterminatio amoris; ſic in principiis Societatis requiritur auxilium A indifferens, ſub quo Deus prævidet voluntatem amaturam. Quamvis ergo concederemus conſequentiam primi ſyllogiſmi, nihil indè depromerent Adverſarii, ſi ipſi concedant conſequentiam ſecundi. Si autem conceſſis præmiſſis, negent conſequentiam; cùm hic ſecundus ſyllogiſmus ſit ſimilis formæ cum primo, pariter in primo erit neganda conſequentia, propter defectum mihi ignotum in utroque.

111. Neganda eſt ergo abſolutè minor. Certè in eorum principiis voluntas habet facultatem ad conjungendum cum amore auxilium A indifferens, ſub quo prævidetur amatura, & nihilominùs neceſſariò, & abſque libertate caret illo, nec pro ſuo libito poteſt illud acquirere. Jam ergo datur potentia ad faciendum, ut forma, quâ neceſſariò caret, & quam pro libito ſuo nequit acquirere, conjungatur cum aliquo alio. Similiter generaliter loquendo, in eodem ſenſu, quo quælibet cauſa ſecunda poteſt producere ſuum effectum, poteſt conjungere cum illo concurſum cauſæ primæ, qualiſcumque ſit iſte concurſus: ſiquidem non ſtat cujuſcumque effectûs poſitio abſque conjunctione concursûs divini cum illo: & tamen omnis cauſa ſecunda neceſſariò, & non liberè caret divino concurſu, quem pro ſuo libito nequit acquirere, cùm in ſolius Dei ſit poteſtate. Hoc ex dictis fit evidens.

112. Ex quibus ad probationem majoris diſtinguitur major: Non eſt potens ponere amorem poteſtate primâ, & independenti, conc. maj. poteſtate ſecundâ, & dependenti, neg. maj. & diſtinctâ eodem modo minori, neg. conſequentiam. Vel claritatis gratiâ aliter diſtinguitur major: Voluntas prædeterminata ad nolitionem amoris non poteſt facere, ut prædeterminatio amoris conjungatur cum actione amandi, poteſtate primâ, & independenti, conc. maj. poteſtate ſecundâ, & dependenti, neg. maj. & diſt. min. Qui caret prædeterminatione, nec illam poteſt pro ſuo libito acquirere, non poteſt ponere amorem poteſtate primâ, & independenti, conc. min., potentiâ ſecundâ, & dependenti in poſitione amoris, neg. min. & conſequent. Etenim conjunctio prædeterminationis cum amore duo importat, & prædeterminationem, & amorem; licèt ergo voluntas non habeat ſufficientem virtutem, ut exiſtat prædeterminatio, & conſequenter, ut ſit coexiſtentia prædeterminationis cum amore, eſt tamen verè potens ad conſenſum, & amorem. Quid enim diverſiſſimum eſt habere poteſtatem ad conſenſum conjunctum cum prædeterminatione, ac habere poteſtatem ad exiſtentiam prædeterminationis, & coexiſtentiæ hujus cum conſenſu, & amore: ſicut quid diverſiſſimum eſt, poſſe voluntatem ponere peccatum per-

permiſſum à Deo, ac poſſe ponere exiſtentiam permiſſionis divinæ, & coexiſtentiam hujus cum peccato. Sicut ergo voluntas poteſt ponere peccatum, quod eſt cum permiſſione conjunctum, quamvis non poſſit ponere permiſſionem, nec coexiſtentiam hujus cum peccato; ita & voluntas eſt potens ponere conſenſum, qui conjungitur cum prædeterminatione, quamvis non poſſit ponere conjunctionem prædeterminationis cum amore. Etenim hæc poteſtas agentis ſecundi liberi in poſitione amoris eſt dependens, & Deo ſubordinata. Undè ſufficit, quòd conjunctio inadæquatè, eâ parte nempè, quâ nominat conſenſum, ſit in ejus poteſtate; non tamen requirit, quòd conjunctio adæquatè ſumpta ſecundùm quòd in recto dicit prædeterminationem, & conſenſum, ſit in ejus poteſtate. Hoc potiùs eſſet contra rationem libertatis creatæ, & participatæ, ut ſuprà oſtendimus: ſi namque medium, quo determinatur ad operandum, eſſet in ejus poteſtate, non eſſet liberum ſecundum, ſed primum, & independens; cùm independenter ab influxu ſuperioris cauſæ ſubordinantis ipſum, haberet in ſua poteſtate omnia ea, ſine quibus non poteſt exiſtere actus.

113. Ex his inferes, quàm incertis mediis, & argumentis nitatur ſententiæ contrariæ contra prædeterminationem phyſicam demonſtratio: quàm infirma ſit, ut Thomiſtarum doctrina tot egregiis motivis commendabilis eliminari poſſit. Sed argumentum potiùs ſuadet, parvipendendam apparentem illam impoſſibilitatem concordiæ liberi arbitrii cum gratia ab intrinſeco efficaci: quod totum Lector, vel me non docente, intellecturus eſt. Quarè nihil eſt, quod hìc ampliùs addere debeamus. Conſtituimus autem longâ oratione diſputationem iſtam: quomodò enim rem tantam verbis paucioribus explicaremus? O utinàm adeò conſpicuè, ut tenebræ, quas veritati ſententiæ noſtræ offundunt argumentationes, jam ſuperioris diſputationis luce fugatæ eſſe videantur!

§. Ultimus.

Appendix ad Quæſtionem præcedentem obſervatione digna.

1. Nullus tam circumſpectè ſcripſit, ut ubique placeret omnibus; nihil enim frequentiùs, quàm ut quod ſcriptum eſt, aut non intelligatur, aut ſecùs interpretetur aliquis, quàm ſenſerit is, qui ſcripſit. Amant homines veritatem lucentem, oderunt redarguentem: *Non ob aliud*, inquit *Auguſtinus* lib. 10. Confeſs. cap. 34., *niſi quia ſic amatur veritas, ut quicumque aliud amant, hoc, quod amant, velint eſſe veritatem: Et quia falli nolunt, nolunt convinci, quod falſi ſint*. Hinc plures frivolis argumentis, vanis, invalidiſque concertationibus, & rixis veritatem diſputando involvere conantur, in uſum ſuum convertere non dubitantes, quod D. *Gregorius Nyſſenus* Homil. 5. in Eccleſ. de verſa-

verſatili Juriſperitorum ingenio obſervavit, his verbis: *Quid enim iſti, cùm opportunis cauſæ, quam defendunt, argumentis diffidunt? Quærunt in plano ſalebras, in ſcirpo nodum, in luce tenebras, quinque pedes in ariete: & ubi planus, & obvius ſenſus eſt; vocum æquivocationes cauſantur, & novas adjiciunt, ut offuſâ judicibus caligine, vel litem producant, vel remoram injiciant litis controverſæ definitioni.* Vereor, nè hoc mihi cum *Ortizio* accidat. Enimverò cùm tot calumniæ adverſus efficaciam intrinſecam gratiæ à nonnullis proditæ vagarentur, ac ſpargerentur licentiùs; jamque per multorum animos, quaſi contagione quadam ſerperent; nè diffluerent, ac manarent latiùs, præcidendas ipſas, atque amputandas putavi, ob oculos ponens, quid in Sacris Litteris legitur; quid ſenſerint Concilia, Summi Pontifices, & Sancti Patres; quid ſcripſerint *Auguſtinus*, & *Thomas*, quid tandem per ſermonem ſapientiorum Theologorum, eorumque graviorem auctoritatem, doctioremque prudentiam habeatur de re iſta. Quarè dubium propoſui, an concordia liberi arbitrii cum gratia ab intrinſeco efficaci eſſet evidenter credibilis credibilitate fundamentali? Ut ſubdolè Scholæ Thomiſticæ criminandi rationes accuratè refellerentur, & nè ampliùs turbulenti homines ſuadere nitantur, fidem de gratia mediatoris in periculum venire, ſi ſemel gratiam eſſe per ſe efficacem admitteretur.

2. Habes ergo, ſtudioſe Lector, in hac cauſa expoſitas cogitationes meas, & vota pectoris mei: & quò magis liqueat non alio conſilio tantum laboris, & vigiliarum à me fuiſſe ſuſceptum, perlege quæ in præfatione Tomi 2. num.6. dixi: quam & ad ſcribendum Mag. *Graveſonius* in præfatione ſui operis aſſignat cauſam: *Significaverat mihi per litteras anno proxime elapſo nobilis quidam adoleſcens, bonarum litterarum cultor, ſpargi in Galliis, & in Belgio ſatyricos libellos, & inofficioſas procudi cenſuras, in quibus doctrinæ Thomiſticæ oſores privata ſua ſenſa, velut Fidei dogmata, arroganti ſupercilio obtrudebant, &, ut Thomiſtis veris SS. Auguſtini, & Thomæ Diſcipulis odium, & invidiam auriti populi conflarent, ſententiam Scholæ Thomiſticæ de gratia per ſe, & ab intrinſeco efficaci calumniis præſcindebant, eamque promiſcuè cum Janſeniana hæreſi, ſæpiùs, ac jure optimo Vaticanis protrita fulminibus, confundebant. Indolui, fateor, & acerbo dolore perculit me, ac tantum non exanimavit infauſtus ille nuncius. Et certè, qui fieri poterat, ut non graviſſimè dolerem, dum audivi Scholam Thomiſticam, quæ, inſtar optimæ Matris, me à teneris annis ſuo in ſinu blandiſſimè fovit, lacteque aluit, patere tot calumniis hoſtium, qui in ejus perniciem certatim concurrunt, claſſicum ubique canunt, & famoſis libellis, à capite uſque ad calcem luculentiſſimis mendaciis ſcatentibus: ipſius doctrinam infamare præſumunt.* Hæc eadem cauſa me impulit ad ſcribendum contra eos, qui aurito populo ſive clàm, ſive palàm, omni poſſibili modo, nec neglectis fraudibus, dolo, impoſturis, mendaciis, perſuadere conantur, SS. *Auguſtini*, & *Thomæ*, id eſt, Thomiſticam vulgò dictam doctrinam, vel ſolâ canitie venerabilem, Sedis Apoſtolicæ fulminibus eſſe perſtrictam. Hanc officii mei rationem omnibus,

quam

quam notiſſimam eſſe cupio; ne quis cuipiam pateat ad calumniam locus.

3. Nunc inſpiciamus, quæ in contra objicit *Caducifer*, depravans quod ſcripſi, quod non ſolùm reprobat, ſed reprehendit; ſi enim homines labi poſſunt ſcribendo, & poſſunt alii labi reprehendendo. Et primò quidem indignatur mihi pag. 2. punct. 11. num. 269. dicens: *Igitur ad rem accedendo, video eam tradi denſis tenebris obvolutam, & veluti artificiosè viam ſternit, ut à communi vulgo litteratorum (quippè in ipſis & vulgus eſt) credatur, & firmiter teneatur unum è duobus, ſcilicèt, vel quòd gratia ab intrinſeco efficax propter argumenta credibilitatis in eodem ſtatu verſetur, ac myſteria noſtræ Fidei, quæ ſola obtinuerunt in Scholis dici evidenter credibilia; proindèque poſſe (quemadmodum circa ipſa) imperari aſſenſum Fidei circa prædeterminationem Thomiſticam: vel ſaltem argumenta eam perſuadentia ita viribus invaluiſſe, de contrariiſque jam ita triumphaſſe, ut ea eſſet jam proximè definibilis, ſi in citatis Bullis penitùs definita non crederetur. Quorum utrumque vides quàm propulſandum: quippè hoc ſecundum, quod videbitur temperatiùs, fert ſecum talem articulum habere certitudinem moralem, vi cujus quicumque ei contradiceret, juſta temeritatis nota inuri deberet: undè Scholæ reliquæ præter Thomiſticam indè eſſent ad improbabilitatis inſulas relegandæ: quod quidem intentum (quod patefactum non eſt minùs arduum, quam indecorum) tamen doctrina varia, ſeu variante, contectum, nec deſinit ſeſe inſinuare, nec deſinit ſeſe ſubducere, cùm oportet.*

4. Hìc, quæſo, Lector, paulisper attendas hujus Caduceatoris æquitatem. Quando quæſtionem inſcribo, ut eſt, An concordiam liberi arbitrii cum gratia ſit evidenter credibilis fundamentaliter? Nonnè vel ipſe titulus me ſatis ab ejus prima criminatione vindicaret? Quid enim aliud eſt dogma Theologicum Auguſtino-Thomiſticum liberum arbitrium ſub gratia ab intrinſeco efficaci eſſe evidenter credibile credibilitate fundamentali, quàm dicere eſſe credibile credibilitate ortâ ex motivis concurrentibus, & oſtendentibus, eſſe idoneum & dignum, ut ſpectare poſſit ad Fidem Divinam? Vel clariùs: An motiva, quæ inducunt ad illius aſſenſum, etſi non ſint neceſſariò connexa cum ejus veritate, connectantur ſaltem cum veriſimilitudine ſufficiente, ut reddatur credibile credibilitate formali, mediâ Eccleſiæ definitione? Abſit à me talis inſania, ut exiſtimem eodem omninò modo eſſe diſcurrendum de hoc Auguſtino-Thomiſtico dogmate, ac de myſteriis Fidei. Quis enim neſcit, quòd myſteria Fidei ſunt tàm fundamentaliter, quàm formaliter credibilia; & quòd in myſteriis Fidei judicium credibilitatis, ut volunt plurimi, eſt à Fide, & quatenùs non ſit, ut reverà non eſt, à Fide, credendorum tamen à non credendis diſcretio in actu ſecundo exercitè eſt à Fide; eò quòd ipſo Fidei actu diſcernuntur credibilia à non credibilibus; quatenùs Fides non inclinat in aſſenſum eorum, quibus deficit talis credibilitas: ut profundè docet D. *Thomas* 2. 2. quæſt. 1. art. 4. ad 3. dicens: *Lumen Fidei facit videre ea, quæ creduntur:*

tur : ſicut enim per alios habitus virtutum homo videt illud, quod eſt ſibi conveniens ſecundùm habitum illum ; ita per habitum Fidei mens hominis inclinatur ad aſſentiendum his, quæ conveniunt rectæ Fidei, & non aliis : quibus ſatis apertè docet Divus *Thomas*, quòd habitu Fidei diſcernuntur credenda à non credendis, quatenùs illô inclinatur intellectus ad credendum ea, quæ debent credi, ut diſtincta ab eis, quæ vel debent reſpui, ut contraria, vel ſaltem non merentur aſſenſum, ut credantur à Deo revelata. Siſtit ergo comparatio ſolùm in eo, quòd ſicut pro priori ad habitum Fidei ſupponitur judicium credibilitatis diſcernens credenda à non credendis, ortum ex evidentia argumentorum; ita in præſenti pro priori ad omnem Fidei definitionem detur ſufficiens evidentia credibilitatis, ſeu certitudo ; pro eodem enim accipitur in præſenti ly *evidenter*, *ac certò*, vi cujus objectum hoc dignum reddatur, ut, accedente formali Eccleſiæ definitione, credatur credibilitate formali.

5. At cùm tragicis vocibus exclamet *Caduceifer*, ſub obſcura variarum propoſitionum æquivocarum nubibus doctrinam hanc eſſe propoſitam, variiſque eſſe interpretationibus obnoxiam, ut meliori in lumine collocetur, ponendum eſt primò, quòd ſicut in rebus Fidei ex mero judicio credibilitatis ſolùm apparet idoneitas in credendo, non tamen obligatio ; obligatio enim credendi Fide ſupernaturali, & honeſtas reverà ſupernaturalis talis actûs, non conſtat ex vi judicii credibilitatis, quod præcisè formatur ex argumentis credibilitatis : quarè judicium illud credibilitatis ſpeculativum non eſt imperans aſſenſum Fidei ; cùm judicium hoc regulariter ſit actus naturalis ; & in actu merè naturali nequit eſſe vis imperativa aſſenſûs ſupernaturalis, & poſitivè conducentis ad ſalutem, ut eſt actus Fidei Theologicæ : ſic in præſenti ex aſſerto judicio credibilitatis exiſtentiæ gratiæ ſe ipsâ efficacis nulli imponitur obligatio credendi hanc verè eſſe talem ; ſed ſolùm excitat ad credendum medio aſſenſu prudenti, & ſecuro, præciſivè, & independenter à ſupernaturalitate. Quarè ſolùm per inquiſitionem, & diſcurſum quærimus veritatem iſtam, ad quod maximè conducunt argumenta credibilitatis exiſtentiæ gratiæ ſe ipsâ efficacis, quam nulli ut rem Fidei proponimus credendam. In quo certè non præimus Eruditorum judicio, non alterius Scholæ auctoritati præjudicamus. Maneat incolume ſuum cuique judicium. Judicium noſtrum ſcribimus ; non definitiones Eccleſiæ. Hoc expendendum proponimus ; non protinus habendum pro comperto. Rem ſecum expendant Sapientes, quibus nec præcluſa eſt via meliora quærendi : quod totum ſatis exprimunt verba illa mea : *Quid cæteris? Nolumus eorum aut prævenire, aut præcavere judicium. Noſtra enim intereſt, quid nos ſentiamus, exponere.*

6. Ponendum eſt ſecundò, quòd credibilitas nihil aliud eſt, quàm idoneitas ut credatur, quam probant, & demonſtrant argumenta credibilitatis : quæ etſi directè tendant ad ſuadendam ſive exiſtentiam, ſive veritatem rei ; ex pondere tamen, quo directè ſuadent rem, reſultat exercitè, & quaſi indirectè denominatio credibilis : ſicut videre eſt in

opi-

opinionibus. Datur enim evidentia ſpeculativa alicujus opinionis, innixa fundamentis, quibus graviter probatur objectum opinionis probabilis in eſſe; quia nempè intellectus, poſteà reflectens ſupra pondus talium rationum, cognoſcit ſignatè evidentiam probabilitatis talis opinionis. Ad hunc modum conſtat evidentia credibilitatis, per hoc quòd intellectus, reflectendo ſupra motiva credibilitatis, cognoſcit evidenter rem eſſe credibilem; & juxta modum, quô conſtat evidenter de argumentis credibilitatis, datur evidentia. Erit evidentia phyſica, aut metaphyſica, dum eſt evidens phyſicè, aut metaphyſicè talia motiva exiſtere: erit evidentia moralis, dum datur moralis certitudo, quòd concurrunt gravia motiva pro ſuadenda aliqua re; ita ut in conſpectu illorum prudens ſit aſſenſus, & imprudens diſſenſus ab eadem. De hac morali certitudine, quæ deſumitur ab extrinſecis motivis credibilitatis veriſimilitudinem evidenter convincentibus procedit quæſtio: ſufficit namque hæc moralis certitudo, & condignitas, ut verè ſit & dicatur res evidenter credibilis; cùm, ut res prudentiſſimè credantur, nullam aliam evidentiam deſiderent, niſi certitudinem moralem motivorum, primariò fundantium ſignatè evidentiam objecti directè aſſerti, & ſecundariò exercitè ipſam evidentiam moralem: quidquid ſit, an talia motiva abſolutè dentur, dum certò moraliter appareat ea intervenire pro ſuadendo objecto, cujus veritatem intendunt: undè eorum, de quibus ſumus omninò certi moraliter, dicimus communiter nos habere evidentiam.

7. Ponendum eſt tertiò, quòd ly *credibile* eſt aliquomodò terminus reſpectivus; poteſt enim aliquid poſitivè abſolutè eſſe credibile; & non eſſe tale reſpectu hujus, vel illius intellectûs in particulari, cui motiva propoſita non ſunt talia, ut ab eorum pondere objectum ipſi videatur eſſe poſitivè credibile; licèt omnia eadem motiva, debito pondere ab alio conſiderata, evidenter ſuadeant condignitatem moralem, ut res credatur, ſeu poſſit definiri. Dixi motiva omnia, ſi debito pondere conſiderentur; cùm non ex hoc, vel illo motivo, ſigillatim, aut tranſeunter inſpecto, ſed ex omnibus ſimul ſumptis deſumenda ſit vis inducens ad aſſenſum. Quibus tamen accuratè perpenſis, ſi nonnullis veritas fixa, ſtabilis, & indeclinabilis non apparet; aliis tamen certò, ſeu evidenter credibilis videri poteſt. Dictum hoc, quô reſtringimus evidentiam credibilitatis ad Diſcipulos S. *Thomæ*, perperàm ſugillat *Caducifer* pag. 561. dicens: *Obſervandum ſecundò, quòd tale credibilitatis fundamentum ſolùm ponitur ab eo reſpectivum Diſcipulorum in Magiſtrum ſuum, in ſenſu videlicet Philoſophico, in quo dixerat Ariſtoteles,* ADDISCENTEM OPORTET CREDERE: *quæ fides eſt cœca per Diſcipulos adhibenda Magiſtris &c.* Sanè fides Thomiſtarum hìc non eſt Philoſophica, ſed maximè Theologica, & Chriſtiana; dum Thomiſtæ ſe ſubmittunt, & conformant Decretis Pontificum, nullamque aliam docent doctrinam, quàm hauſtam è puriſſimis SS. PP. & *Auguſtini*, & *Thomæ* fontibus. Quòd ſi velit hanc eorum fidem *Caducifer* traducere ut cœcam, reſpondebunt gaudentes, quòd ſi ipſi cœci dicantur, cœ-

cus tamen non ſit dux, quem ſequuntur; *Thomas per Succeſſores Petri ſplendidiſſimus ſalutatus*: undè ſe extra periculum fore, quòd in foveam decidant, in quam frequentiſſimè cadunt ii, qui ſibi videntur ſapientes; *Quædam* enim *acutiſſima ingenia*, inquit *Auguſtinus* Epiſt. 155. *tantò in majores errores ierunt, quantò præfidentiùs tamquam ſuis viribus cucurrerunt*.

8. Quartò obſervandum, quòd credibile eſt denominatio ipſius objecti, connotantis fidem, quâ cognoſcitur: undè ſicut probabile eſt, quòd objectivè nititur talibus fundamentis, ut ſit dignum aſſenſu probabili: ita credibile eſt ipſum objectum, prout talibus fundamentis nititur, ut ſit dignum aſſenſu Fidei Divinæ, quæ talis ſit objectivè, non ſubjectivè, id eſt, non Fide, quæ ſit ſupernaturalis participatio luminis Divini; ſed ſolùm fide, quæ talis ſit objectivè, nempè fide, quâ prudenter creditur ex vi talium credibilitatis argumentorum idoneitas, ut credatur tanquam dicta à Deo: quod non eſt facere evidentiam de eo, quòd reverà ſit dicta à Deo, à quo phyſicè, & metaphyſicè præſcindunt argumenta credibilitatis, quæ ſolùm connectuntur cum idoneitate, ut poſſint haberi, ut à Deo dicta: ſicque objectum ex vi credibilitatis argumentorum præſcindit ab eo quòd ſit dictum à Deo, & à fidei ſupernaturalitate; ut videre eſt in aſſenſu infidelis circa ea, quæ invincibiliter judicat eſſe dicta à Deo. Tum in puero, vel ruſtico fideli, cui à ſuo Parocho proponitur quidam error, ut dictus à Deo, qui non terminat aſſenſum fidei ſupernaturalis, & infuſæ formaliter exiſtentem in ipſo, ſed aſſenſum fidei præſcindentem à fide ſupernaturali.

9. Quintò obſervandum, quòd dubium non procedebat de argumentis credibilitatis, penetratis lumine ſuperiori, ſive evidenti, ſive obſcuro, quæ certò, & infallibiliter connectantur cum ipſo credere ſupernaturali; aut de judicio credibilitatis procedente à lumine ſupernaturali, quod ſit regulativum fidei, ac per conſequens ſupernaturale, & æqualis infallibilitatis cum regulato per ipſum; ſed de cognitione ſpeculativa credibilitatis, quæ haberi poteſt naturali diſcurſu; intellectus enim ſuâ vi nativâ poteſt cognoſcere motiva, quæ evidenter, ſeu certò credibilitatem ſuadeant: nempè ſolidiſſimam, ſacratiſſimam, & per omnes Eccleſiæ ætates fuiſſe receptiſſimam doctrinam aliquam; illam eſſe hauſtam ex Sacris Litteris, & SS. PP., nec non plurium doctiſſimorum Virorum calculo firmatam: quæ ita ſunt apta ad convincendum intellectum, ut imprudens eidem appareat diſſenſus. Hoc judicium ſpeculativum, quod præambulum eſt ad fidem, omninòque inſufficiens ad eam, cùm ab eo non incipiat poteſtas credendi fide ſupernaturali, nec ex illo ſit conducentia poſitiva ad credendum, ſolùm ſe habet, ut removens prohibens, quod obſtare poſſet aſſenſui de credibilitate talis objecti: quarè conducit ſolùm ad aſſenſum ſecurum, & prudentem, ita ut prudenter inclinari nequeat intellectus in credibilitatis diſſenſum. Quæ omnia cùm non diſtinxerit *Caducifer*, quid aliud, quàm gladium in tenebris ventilat?

10. Ex his ſuprà ſtatutis futilis, & vana redditur baſſis ſuæ ipſius argu-

gumentationis, quâ opus erat ad ſtructuram ædificii, quod paraverat. Arguit enim primò par. 2. punct. 11. num. 276. quòd hoc aſſertum eſt *diſſentaneum rectæ Theologiæ*: quod probat primò, *Quia licèt Theologi in pluribus quæſtionibus paſſim diſputent, non ſolùm, an aliqua concluſio ſit vera, ſed etiam, an ſit de fide; ſed nullus Theologorum uſpiam ſciſcitatur, an aliquid, quod non ſit verè articulus fidei, ſit evidenter credibile? Et è contra, ſi quid dicunt eſſe evidenter credibile per fidem; ſtatim dicunt illud eſſe revelatum, & contrarium ipſius ſuſtineri non poſſe*. Quod ſecundò explicat, *Quia Theologi horum temporum (quidquid ſit de aliquibus antiquioribus) jam convenerunt in obſequium fidei Eccleſiæ, & Summi Pontificis in eo, ut aſſerant eſſe immediatè de fide Clementem XII.... Qui articulus, ut de fide ſic retineatur, jam Theologi pleno ore pronuntiare non dubitant, ut ſervent talem certitudinem moralem, ſententiam contrariam antiquorum factam eſſe improbabilem*. Sed hoc futile nimis: reddat ille verba mea, & funditùs evaneſcit argumentatio. Non loquor de credibilitate formali, ſed de credibilitate fundamentali; & licèt ad invicem hæc duo convertantur, eſſe de fide, ac eſſe evidenter credibile credibilitate formali; non tamen fundamentum credibilitatis convertitur cum aſſenſu fidei; datur quippè pro priori ad aſſenſum fidei judicium credibilitatis, ut ſuprà diximus. Quid ergo mirum, quòd de eo, quod non eſt articulus fidei, negetur credibilitas formalis; & quòd nihil ſit credibile credibilitate formali per fidem, quod non ſit, & dicatur eſſe revelatum, & contrarium ipſius ſuſtineri non poſſe? At loquendo ſolùm de credibilitate fundamentali, ex illa ad aſſenſum fidei non valet illatio. Quot enim veritates dicuntur à Theologis eſſe idoneæ, ut credantur Fide Divinâ, quæ tamen non ſunt articuli fidei? Exemplo ſit ſententia plurium graviſſimorum Theologorum piè aſſerentium præſervationem Beatiſſimæ Virginis eſſe proximè definibilem, & in ſtatu, ut Summus Pontifex poſſit accingi ad eam definiendam, ut habeatur de fide; & tamen nullus dicit eſſe articulum fidei: ergo non eſt idem aliquid eſſe proximè definibile, ac eſſe articulum fidei, ac per conſequens, quod minus eſt, eſſe evidenter fundamentaliter credibile. Exemplum, quô Scriptor iſte utitur, me ad aliud vocat argumentum. Dubium illud, quod communiter Theologi de Romano Pontifice inſtituunt, movet P. *Marin* tract. 14. de Fide Divina diſp. 8. ſect. 6. num. 72. de Archiepiſcopo Toletano, an ſit de fide Archiepiſcopum Toletanum pro tempore ſedentem eſſe verum Epiſcopum? Partem affirmativam tenet; & tamen objectum hoc nec eſt evidenter credibile, nec ita moraliter certum, quòd oppoſitum ſuſtineri non poſſit: quis enim aſſerat promiſſum *Chriſti* Domini, *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, non majorem afferre certitudinem pro Summis Pontificibus, quàm pro Epiſcopis? Ergo ſi poteſt proponi aliquid credibile credibilitate formali, cujus oppoſitum ſuſtineri poteſt, à fortiori fundamentum credibilitatis non arguit ſententiam oppoſitam eſſe improbabilem. Eadem ergo argumenta, quæ in me torquet *Caducifer*, jaciat in Auctorem iſtum: judex enim

enim æquus in cauſa ſimili eamdem debet pronuntiare ſententiam.

11. Taxat ſecundò meum argumentandi genus, quia *PP. Dominicanis minùs decorum eſſe dicit*, eo nempe, inquit ille, *quia licèt in probatione ibi exhibita, & ſuprà à me recenſita paginæ textibus turgeant, oracula reſonent, & perſtrepat apparatus: non eſt decorum Scholæ doctiſſimæ pro plantando aſſumpto ſpecioſiſſimo, & ſingulari, genus probationis ad pompam tam enerve, & elumbe*. Singularem dicit aſſertionem iſtam. An credit ille imperitos hæc eſſe lecturos, qui neſciant, quàm multi ante me ſententiam iſtam, etſi ſub aliis terminis, expoſuerunt? Audiendus Mag. *Contenſon* lib. 7. diſſert. 1. cap. 1. dicens: *Generalem quidem prædeterminationem admittunt dumtaxat Thomiſtæ ut probabilem ſecundùm rationem naturalem, & non ut neceſſario cum Fide Catholica connexam. Gratiam verò per ſe efficacem tenent ut concluſionem Theologicam ab Auguſtino, & Aquinate clariſſimè traditam, & poſt articulos Fidei omni exceptione majorem in proxima, & veluti ultima diſpoſitione definibilem*. Concinit Mag. *Antonius Goudin* tom. 1. tract. de grat. Dei §. 3. dicens: *Hanc ſententiam non modò veriorem eſſe, imò genuinam eſſe Eccleſiæ doctrinam à PP. Conciliis, Pontificibus contra Pelagianos, & eorum reliquias defenſam, innumera ſuadent momenta, è quibus quatuor ſolùm hìc breviter expendemus*. Sunt & alii Thomiſtæ, qui aliis verbis, licèt non obſcuriùs, id ipſum pronuntiarunt. Si ergo hæc aſſertio aliorum eſt, quomodo ego caput ſum hujus ſententiæ, niſi quia ille caput eſt hujus, quam mihi ingerit, novitatis?

12. At nè exiſtimet privatum hoc eſſe Thomiſtarum judicium iterum ab oculos ſubjicio, quod protulit Eminentiſs. *Card. Bellarminus* lib. 2. de grat. & lib. arb. cap. 9. dicens: *Ut jam hæc ſententia non quorumvis Doctorum opinio, ſed Fides Eccleſiæ Catholicæ dici debeat: id, quod in ſequenti capite adhuc apertiùs, Deo juvante, monſtrabitur*. Quod in hoc ſecundo capite probat, ut credit, & loquitur ille, *rationibus non ex ſola ſpeculatione noſtra, ſed ex ipſis Sacrarum Litterarum, & traditionis Eccleſiaſticæ fontibus acceptis. Prima ratio*, inquit ille, *Sine fide nemo ſalvari poteſt*: QUI ENIM NON CREDIDERIT CONDEMNABITUR. *Marc. ult. Fides autem donum Dei eſt, quod non omnibus datur, ſed iis tantùm, quibus eam Deus donare voluerit*. VOBIS ENIM, *inquit Apoſtolus ad Philipp.* 1. DONATUM EST PRO CHRISTO NON SOLUM, UT IN ILLUM CREDATIS, SED ETIAM UT PRO ILLO PATIAMINI: *igitur ſolùm illi ſalvantur, quos Deus gratis ſalvari decreverit. Præſcivit verò Deus ante mundi conſtitutionem, quibus ſalutem gratis daturus eſſet; & hoc ipſum ab ipſa æternitate decrevit, & præordinavit; cùm Dei ſcientia, & propoſitum æterna, & immutabilia ſint. Igitur vera eſt ſententia S. Auguſtini de gratuita præſcientia, & prædeſtinatione. Ad hanc rationem duobus modis reſponderi ſolet, ſic tamen, ut modus uterque &* SCRIPTURIS REPUGNET, ET A PELAGIANA HÆRESI NON RECEDAT. *Primum igitur aliqui reſpondent, Fidem eſſe donum Dei, ſed hoc donum iis omnibus dari, quos Deus prævidit per*

ho-

bonum uſum liberi arbitrii diſpoſitos fore ad illud donum recipiendum, hoc eſt, qui fecerint antè, quod in ſe eſt ex viribus naturæ. Hæc reſponſio manifeſtè incidit in illam damnatam ſententiam Pelagianorum, gratiam ſecundùm merita noſtra dari, ut copiosè tractavimus in 6. *lib. cap.* 4. 5. *&* 6. Duo hìc obſervanda, quæ pari ratione ad doctrinæ veritatem refert ampliſſimus iſte, ac clariſſimus Scriptor: primum ſcilicet, poſitionem ſuam de gratia, & prædeſtinatione; imò noſtram: ſecundum verò, ſolutionis ſat notæ rejectionem. Hoc ſecundum ad noſtrum propoſitum non facit; nec enim errorem illum Catholicis viris, qui nobis adverſantur, imputamus. Attamen in illo primo, quod de re noſtra eſt, invictè, magnâque gloriâ inſiſtimus. Rejicit autem ille Adverſariorum noſtrorum ſenſum, noſtrum magis confirmans; ſic enim proſequitur Eminentiſſimus idem: *Dicunt ergo alii, Fidem eſſe donum Dei, ſed non omnibus dari, quia non omnes eam volunt accipere (Deum enim vocare omnes, & auxilium ſufficiens omnibus præbere, quo poſſint credere, ſi velint) proinde prædeſtinationem pendere ex præviſione boni uſûs gratiæ ſufficientis: illos enim eſſe prædeſtinatos, quos Deus prævidit cooperaturos gratiæ ſufficienti, & indè credituros. At hæc ſolutio repugnat apertè Sacris Litteris. Nam tametſi piè credamus omnibus dari pro loco, & tempore auxilium ſufficiens, quò poſſint credere, tamen Scriptura docet, re ipsâ non credere, niſi illos, qui habent auxilium efficax, quò fit, ut homo non ſolùm poſſit credere, ſed etiam credat, & hoc auxilium non omnibus dari.* En qualiter profundiſſimo iſto diſcurſu, qui è Scripturis, & traditionis Eccleſiæ fontibus deſumitur, de ſententia aſſerente, prædeſtinationem pendere ex præviſione boni uſûs gratiæ ſufficientis, ſequens profert judicium, quod REPUGNAT APERTE SACRIS LITTERIS. Etiam ultra gratiam ſufficientem, quam Deus dat omnibus ſuo loco, & tempore, requirit aliud auxilium efficax dans ipſum agere, quod non omnibus datur, & juxta ſententiam oppoſitam nulla agnoſcitur gratia, niſi quæ ſit libertatis conſtitutiva, & quæ omnibus datur, & quam voluntas ſuò conſenſu efficacem reddit. Hiſce momentis ſententiam oppoſitam rejicit Eminentiſſimus iſte, iiſdemque argumentis & nos utimur in veritatis ſententiæ noſtræ confirmationem; cùm non aliud argumentum melius ad cauſam evincendam detur, quàm ejus vetuſtas, perpetuitas, & conſtantia; nec enim doctrina iſta eſt à nobis recenter adinventa, ſed in Eccleſia, ut Scripturis, & SS. PP. conformis, longâ ſæculorum ſerie edocta: quæ, ſi falſa quædam majorum noſtrorum opinio fuiſſet, tandiù propagari, ac ſeſe tueri non potuiſſet, ſed aliquando convicta conticuiſſet. Sed quid in his immoror, ubi *Clemens* XII. felic. regnans in Brevi, cujus initium, *Verbo Dei ſcripto, & tradito*, doctrinam Thomiſticam conformem illis Fidei noſtræ regulis aſſerit; & in altero, *Apoſtolicæ providentiæ*, doctrinam de gratiæ efficacia, prout Thomiſtica Schola eam defendit, SS. *Auguſtini*, & *Thomæ* eſſe definit? His enim paucis verbis doctrinam SS. *Auguſtini*, & *Thomæ* de Divina gratiæ efficacia, imò potiùs oraculo, Orthodoxiam ſententiarum iſtarum à primis Eccleſiæ ſæculis derivatam, atque ad

hæc

hæc noſtra tempora perennantem, numquamque defecturam, æternitati conſecravit. Facetiis ergo agit ille, qui ſyſtema hoc minùs decorum Dominicanis aſſerit. Hoc potiùs nobis ſtimulus eſſe debet, ut tanto generoſiùs doctrinam hanc tueamur, pro qua tam apertè ſe Apoſtolica Sedes declarare dignata eſt. Cur namque non erit Thomiſtis certò credibilis tot ſæculorum ſpatio comprobata doctrina, quæ tot præcipuis, expreſſis, ac receptis Scripturarum, traditioniſque documentis, atque principiis firmatur; & ad apertam Scripturarum mentem, atque traditionis antiquitatem, cum eodem *Auguſtino* propugnatur?

13. Fingit tertiò *Caducifer* magno verborum, & ſubtilitatum apparatu, me dicere, quod non dico, concedere, quod non concedo, concludere, ſicut non concludo, & concludit ipſe quod renuo, aſſertionem hanc *eſſe reliquis Scholis ingratam*, *& offenſivam*; ſi namque eſt evidens, ſeu certum dari ſufficiens fundamentum ad credibilitatem concordiæ liberi arbitrii cum gratia per ſe, & ab intrinſeco efficaci, ſequitur, quòd ſyſtema Jeſuiticum Thomiſticæ prædeterminationi contrarium ſuâ probabilitate jam ceciderit, & ſolâ temeritate defendi valeat? En invictum ejus argumentum. At non hìc profectò conſentiunt mens *Caduceatoris*, & mea. Nonnè clariſſimè proteſtatus ſum oppoſitum, tum verbis ſuprà adductis, tum in Præfatione ad Lectorem, dicens: *Abſit ergo omnis imprudens AA. Catholicos oppoſitos calumniandi libido, quod veriùs pronuntiamus de Auctoribus illuſtris, & eruditæ Scholæ Soc. Jeſu..... Scholæ huic ſuam eſſe probabilitatem non diffiteor.... Diverſa ergo poterit eſſe utriuſque Scholæ intentio; at utriuſque puriſſima undique, & ſana fides eſt..., Quare nihil damnatum volumus, niſi quod expreſsè ab Eccleſia damnatum eſt; nihil dictum, quod ab illa æquitate, modeſtia, & charitate deflectit*. An non Diſp. 4. Dub. 4. num. 10., relatâ quâdam propoſitione *Janſenii*, in qua cum aſſertione Scientiæ mediæ convenit, dixi: *Licèt non probemus, tamen in hac parte non reprehendimus? Felix ille nimium, ſi probabiles ſenſus Scholæ Societatis pro virili amplexus fuiſſet, & pro illa ſtetiſſet*. Undè igitur locus iſtis turbulentis *Caducæi* clamoribus? Cur tàm tragicè ſtomachatur? At aptiſſimum eſt ad hujus explicationem exemplum ſuprà adductum. Decretis Apoſtolicis prohibita eſt publica, aut privata aſſertio de Conceptione B. Virginis in peccato originali, ut tamen piè aſſerentibus præſervatam fuiſſe, ſit injunctum ſub pœnis latis à *Sixto IV.* nè audeant aſſerere opinionem contrariam eſſe impiam, aut quòd illam tenere ſit peccatum mortale. Rogo modò: Peccantnè in hæc Decreta, pœnaſque latas à *Sixto IV.* incurrunt tot doctiſſimi, ac piiſſimi DD., qui propugnant ſententiam piam de præſervatione Beatæ Virginis eſſe proximè definibilem? Et tamen qui ſic aſſerunt, plus aſſerunt, &, ſi argumentis *Caduciferi* licet uti, qui corde teneret B. Virginem non fuiſſe præſervatam, non poſſet à graviſſimo peccato mortali excuſari. Quid enim certius, quàm quòd nec Summus Pontifex, nec Concilium Generale procedent ad definiendam de Fide aliquam ſententiam, donec in Eccleſia præviè eliquata ſit veritas, & planè conſtet

de

de revelatione Divina? Qui ergo aſſerunt, illam cauſam eſſe in ſtatu proximæ definibilitatis, ſi argumentis *Caducæi* liceat uti, ſimul aſſerunt, tum quòd revelatio Divina de præſervatione B. Virginis eſt omninò certa in Eccleſia; tum, conſequenter ad principia *Caducæi*, quòd nemo poſſit, niſi temeritate graviſſimè peccaminoſa contra Fidem, utpotè refragando revelationi certæ in Eccleſia, tenere adhuc corde, quòd non ſit præſervata: quia diſſentire revelationi certæ in Eccleſia, quando fit à ſciente, & prudente, vix ab infidelitate poterit excuſari. Sicut ergo hoc argumentum ſophiſticum eſt, nec tangit illos graviſſimos DD., qui ita de definibilitate ſcribunt; idipſum à fortiori in præſenti dicendum.

14. Verùm non hìc opus eſt teſtibus aliis, qui ſine ullo partium ſtudio de hac cauſa ſententiam ferant: *Caducæo* potiùs utar judice. An non ille pag. 287. num. 71. deridet argumentum *Mag. Graveſonii* tom. 1. Epiſt. 8. pag. 243. ubi ex conſtitutione libertatis per æquilibrium educit tamquam abſurdum, ut hæreticam eſſe proſcribendam ſententiam de gratia per ſe efficaci? Verba ſunt: *Et primò quidem, ſi eſſentia libertatis creatæ ſiſteret in hoc Moliniſtarum æquilibrio; ſequeretur, doctrinam de Gratia per ſe efficaci eſſe tamquam hæreticam proſcribendam, quia deſtrueret illud æquilibrium, in quo ſita ſupponitur eſſentia libertatis creatæ.* An non etiam mihi, rejicienti ſententiam, quòd ſit de Fide, infidelibus negativis dari gratiam quoad ſubſtantiam ſupernaturalem ſive proximè, ſive remotè ſufficientem, quam AA. aliqui non niſi adorandam, & obſequio fidei tenendam propugnabant, reponit *Caducifer* pag. 554. n. 139. *Quocirca in hoc tertio dubio, niſi ego fallor, poterat R. Benitez omninò ſibi temperare à querelis; dum, dicere circa articulum ſufficientiæ univerſalis proximæ, vel remotæ, ſententiam affirmativam eſſe de Fide, probabilitatem, quâ polleat negativa ſententia, minimè labefactat.* Illud enim verò non capio, quòd is, qui ſuam ſententiam aſſerit eſſe de Fide, cenſeatur relinquere ſententiæ contrariæ ſuam probabilitatem: is verò, qui propugnat ſuam ut evidenter fundamentaliter ſolùm credibilem dicatur improbabilitatis notam alteri oppoſitæ ſententiæ inurere: ac ſi plus eſſet dicere, propoſitionem quamdam eſſe fundamentaliter evidenter credibilem, ac ſit dicere, eamdem jam eſſe de Fide definitam. Hìc oblitus eſt *Caducifer* doctrinæ *P. Molinæ* docentis, quòd ille, qui ſibi perſuadet ſuam opinionem eſſe de Fide, implicitè ſibi perſuadeat contrarium eſſe vel hæreticum, vel erroneum, aut ad minus temerarium: prout indicant verba ejus ex 1. p. q. 61. art. 3. ubi verſans quæſtionem illam, *Utrum Angeli ſint creati ante mundum corporeum?* dicit: *Eſto quis ſibi perſuadeat id* (negativam) *eſſe definitionem; & idcirco contrarium eſſe hodiè errorem in Fide, condemnandus is non eſt vel hæreſis, vel erroneæ ſententiæ, qui affirmaverit Angelos ante mundum corporeum fuiſſe creatos, ſed ſolùm temeritatis.* Diſcere ex his poterat *Caducifer* tacitè dici ſententiam aliquam eſſe vel hæreticam, vel erroneam, vel ſaltem temerariam, hoc ipſo quòd oppoſita dicitur de Fide eſſe. Is verò, qui defendit ſuam ſen-

ſententiam ſolùm fundamentaliter evidenter credibilem, ſolùm prætendit dari ſufficiens fundamentum, ut poſſit definiri. Imò etſi negaret omninò alterius probabilitatem, non erat, quòd ſic clamosè quereretur *Caducifer*; cùm juxta *P. Viva* Soc. J. Theol. Trutin. par. 1. ad Lect. pag. 3. edit. Patav. 1715., cui facilè fidem adhibebit *Caducifer*, poſt *Hurtadum*, & *Lugo* diſp. 20. de Fide num. 104. „ Aliique paſſim advertant improbabilitatis, aut falſitatis notam ſub Theologicarum „ cenſurarum nomine non comprehendi, nec ullum cum illis habere „ contubernium. Hinc etſi vetitum ſit Theologis, nè mutuas cenſurâ „ afficiant ſententias, nullus tamen ſibi putet prohibitum ſententias „ ſuas, quò meliùs poterit, probare, ac oſtendere; ſiquidem id poſſi- „ bile ſit; ſuam eſſe probabiliſſimam, aut etiam moraliter certam: quod tamen fieri nequit, quin alterius oppoſitæ ſententiæ probabilitas aut minuatur, aut negetur. Nullus tamen adverſæ ſententiæ Patronus ſibi per hoc injuriam fieri interpretatur: quam tamen omnes ſentiunt, ubi Adverſarius ſuam de Fide ſententiam eſſe prætendit. Undè *Caducifer* hìc omninò inverſo modo argumentatus eſt. Cedat ergo per os ſuum, aliorumque ejuſdem Societatis DD. veritati loquenti, & ſe ipſum ſuis reſponſionibus convincat.

15. En quo robore, quâ firmitate, quâ argumentorum copiâ, quanto orationis impetu frangere, ac diſſipare intendit *Caducifer* aſſertionem meam; quibus tamen breviter ſatisfacere non ſupervacaneum, ſed maximè neceſſarium duxi; non quia æmulâ contentione, ſuperboque ſenſu velim in hac ſententia præcellere, aliiſque ſapientioribus anteponi; jam quippe ſincerâ intentione dixi, quòd hoc ut veriſimillimum propoſui, ut & ſuum cuique, & mihi meum, ſi quid poſteà probabilius occurrerit, judicium liberum, ac ſolutum relinquam; ſed nè ex his trophæum ſibi erectum, aut coronam ſibi partam credat *Caducifer*, magnificum ſibi pollicens triumphum. Quod ſi plus juſto progreſſus fuiſſem, aliquidvè aſſeruiſſem aut inveriſimile, aut alteri Scholæ, qualiſcumque illa ſit, injurioſum, abſque ulla difficultate, ingenuâ illud revocatione delerem: ego enim cum *Auguſtino* ex numero eorum eſſe conor, qui opto potiùs à quolibet reprehendi, ſi aliquid vel incautiùs, vel indoctiùs eſt poſitum, quàm ſive ab errante, ſive ab adulante laudari. *Ab hac excellentia tàm longè abſum, ut ſi nullum verbum, quod revocare vellem, protulero, fatuo ſim, quàm ſapienti ſimilior*, ut dixit idem S. Doctor Epiſt. 143. ad *Marcellinum*. At cùm nullus reprehenſor formidandus ſit amatori veritatis, ut dicit *Auguſtinus* lib. 2. de Trinit. in proœmio, deceatque inſtanter prædicare veritatem, etiam non aſſenſuris, ſeu diſſenſuris; veritate impellente, quantæ ſit auctoritatis in Eccleſia doctrina de gratia ex ſe ipſa, & ab intrinſeco efficaci, Tomo ſequenti eiſdem omninò argumentis dicemus, volentibus opportunè, renitentibus importunè, amatâ ſemper veritate, charitate intactâ. Et hæc ſatis, ſuperque ſint de præſenti Diſputatione.

Finis Tomi Quarti.

IN-

INDEX RERUM NOTABILIUM,

Quæ in hoc quarto Volumine continentur.

A

ACtiones prohibitæ, quia malæ hoc habent, quod etſi ſint malæ independenter à lege actuali, tamen non ſunt malæ formaliter, ſed fundamentaliter. Pag. 193.

Adæ data erat gratia ſufficiens perſeverandi. 11.

Adrumetini Monachi non negabant, quòd juſtè corriperentur, ſi ſuô vitiô non acciperent gratiam ad operandum requiſitam. 43.

M. Albelda Ord. Præd. ait: Deum concurrere ad actum peccati inquantùm eſt Ens, & non ſolùm concurſu ſimultaneo, verùm etiam concurſu prævió recepto in voluntate. 108.

B. Albertus Magnus Ord. Præd. ait: quòd Deus eſt directè cauſa actûs mali, quoad entitatem. 154.

M. Aliaga Ord. Præd. in quo conſtituat malitiam privativam odii. 199.

Tuetur ſententiam de irreſiſtibilitate gratiæ ab intrinſeco efficacis. 285.

Angeli ſuâ naturâ ſunt inflexibiles ab objecto, quod ſemel elegerunt. 89.

Angelus malus injuſtè uſus fuit poteſtate à Deo ſibi data. 145.

Angelus poteſt movere voluntatem humanam, ſed valde diversè ab ipſo Deo. 315.

P. Annatus Soc. Jeſu declarat veram Thomiſtarum intelligentiam ſensûs compoſiti, & diviſi. 217.

Anomæi contendebant Deum non curare quid aliquis agat; dummodo fidem cuſtodiat. 100.

D. Anſelmus docet peccatum quantùm ad entitatem eſſe à Deo, non verò quantùm ad malitiam. 113.

Docet etiam, quòd Deus facit bona opera, & mala, ſed non æqualiter. 134.

Fideliſſimus D. Auguſtini Diſcipulus duas voluntates Dei diſtinguit, unam miſericordiæ, alteram juſtitiæ. 314.

Apoſtolus quomodo totam prædeſtinationis ſeriem ordinet. 58.

Argumenta alicui veritati in contrarium oppoſita tripliciter ſolvi poſſunt. 331.

Arnaldi (Antonii) aſſertio, quòd Petrus defectu gratiæ efficacis non potuit Chriſtum confiteri, fuit damnata. 40.

P. Avendaño Soc. Jeſu ait: Concurſus Dei indifferens tendit non ſolùm in entitatem actûs pravi, ſed etiam in ipſam malitiam. 104.

D. Auguſtinus ex Pſalm. 70. clariſſimè oſtendit, quòd ultra gratiam conſtitutivam libertatis, ut voluntas ſalutariter operetur, neceſſaria eſt ulterior gratia efficax. 1.

Gratiæ efficaciam, & per conſequens ejus congruitatem ex ſola vi,

vi, & efficaciâ Omnipotentiæ, Dei eſſe repetendam docet. 8. *& ſeq.*
Deum gratiæ ſuæ beneficiô humanæ naturæ vitiatæ, & infirmæ reparatorem, & medicum oſtendit. 11.
Divinæ gratiæ adſcribit aptitudinem eorum, qui efficaciter vocati ſunt. 22.
Quam præſcientiam in Deo admittat, & quam explodat. 25.
Præter gratiam efficacem effectricem bonæ voluntatis admittit gratias ſufficientes tam intrinſeeas, quàm extrinſecas. 28.
Diſcretionem malorum Angelorum à bonis propriæ voluntati, bonorum tamen à malis gratiæ aſſeveranter attribuit. 30.
Gratuitam gratiæ conceſſionem, quâ Deus miſericordiam ſuam oſtendit in eos, quibus eam largitur, & juſtitiam in eos, quibus eam denegat, ſemper inculcat, & ſemper repetit illud Apoſtoli: O Altitudo divitiarum &c. 35.
Quomodo exponat illud Sapientiæ: Raptus eſt, nè malitia mutaret intellectum ejus. 48.
Agnovit ſemper eſſe inconveniens, quod dabilis ſit caſus, in quo Deus hominem liberum non poſſit convertere. 63.
Docet Deum ſuô concurſu eſſe cauſam entitatis peccati. 154.
Explicat verba Apoſtoli: Tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum &c. 171.
Quæſtionem de concordia libertatis, & gratia ab intrinſeco efficaci difficilem, & inſuperabilem pronunciat. 201.
Liberum arbitrium potius ſtabiliri, quam deſtrui per gratiam ab intrinſeco efficacem ſemper docuit. 240. 242. 249.
Gratiam ab intrinſeeo efficacem non eſſe reſiſtibilem à voluntate creata, tenet. 278.
Apertiſſimè docet, quod maximi doni perſeverantiæ altior cauſa quærenda eſt, quàm ſit hominum voluntas. 368.
Avicenna ait, quòd Æquitas tantùm eſt Æquitas. 122.
Axioma illud: Quæ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe, *quomodò intelligatur.* 138.

B

Ven. BEda, quomodò intelligat ſenſum compoſitum, & ſenſum diviſum. 214.
Emin. Bellarminus affirmat, & oſtendit, ſententiam aſſerentem prædeſtinationem pendere ex præviſione boni uſus gratiæ ſufficientis repugnare apertè Sacris Litteris. 399.
Bernique (Joannes) egregiè oſtendit neminem Scotiſtarum ſcientiam mediam admiſiſſe. 47.
M. Bolivar Ord. Præd. ſapientiſſimus aſſerit repugnare, quòd detur Creatura à Deo inconvertibilis. 62.
Docet efficaciam intrinſecam gratiæ, hujuſque cum libertate concordiam. 269.
Tenet ſententiam de irreſiſtibilitate gratiæ, ab intrinſeco efficacis. 284.
Bonitas per D. Thomam duplex naturæ ſcilicet, & moris. 166.
Boucat (Antonius) docet irreſiſtibilitatem gratiæ, ab intrinſeco efficacis. 286.

C

Emin. CAjetanus Ord. Præd. oſtendit immunem eſſe concurſum Dei ab attingentia malitiæ: cauſare autem entitatem actûs, quæ eſt materiale ejuſdem 107.

Calvinus ait peccata eſſe in Deum referenda. 94.

Maximum diſcrimen inter ipſum, & Pelagium in hac propoſitione: Gratia per ſe efficax tollit libertatem. 339.

Illm̃us Catharinus (Ambroſius) Or. Præd. vocat motionem efficacem, cui nullus unquam reſiſtit, immo cui reſiſti non poteſt. 288.

Catholici quædam vera dicunt cum Hæreticis, longè tamen abhorrent ab eorum erroribus. 325.

Cauſæ defectionum, cum efficientes non ſint, ſed deficientes non poſſunt inveniri. 127.

Chriſti humanitati Deus non poteſt permittere peccatum ex ſuppoſitione hypoſtaticæ unionis. 91.

D. Chryſoſtomus, cui ſententiæ de gratia favere videatur. 30.

Gratiam ab intrinſeco efficacem inſuperabilem, & inexpugnabilem vocat. 275.

Ait quod Hæretici adulterant Scripturam ad ſuos errores, Scriptura tamen non eſt in cauſa, ſed eorum improbitas. 327.

Emin. Cienfuegos ſummis laudibus proſequitur M. F. Hieronymum Perez ex ordine B. Virginis de Mercede. 337.

Circumſtantiarum diſpoſitio ſecundùm ſe nihil influit in opus ſupernaturale. 11.

Circumſtantiæ bonæ ſub Dei Providentia cadunt. Ibidem.

Clemens XII. fœl. regnans Doctrinam Thomiſticam conformem Fidei noſtræ regulis aſſerit, & Doctrinam de gratiæ efficacia, prout Thomiſtæ eam defendunt, eſſe Sanctorum Auguſtini, & Thomæ definit. 399.

S. Cœleſtinus ait, quòd Divinô auxilio non aufertur liberum arbitrium, ſed liberatur. 242.

Collegium Ripenſe Ordinis B. Mariæ Virginis de Mercede docet irreſiſtibilitatem gratiæ ab intrinſeco efficacis. 285.

Collegium Salmanticenſe Fratrum Diſcalceatorum Carmelitarum negat poteſtatem reſiſtendi prædeterminationi tam in ſenſu compoſito, quàm in ſenſu diviſo. 286.

Colonienſis Theologica Facultas docet Deum gratiâ ab intrinſeco efficaci movere voluntatem omninò irreſiſtibiliter. 288.

Complexa ſunt in triplici differentia. 350.

Concilium Arauſicanum damnat errorem eorum, qui Deum peccati credunt Auctorem. 95.

Damnat etiam eos, qui ajebant, Deum ab æterno aliquos ad malum prædeſtinaſſe. 109.

Concilium Carthaginenſe ſcribit Innocentio PP. gratiam liberum artrium adjuvando perficere. 268.

Concilium Senonenſe celebratum anno 1528. quid definiverit, & quid damnaverit decreto quintodecimo. 310.

Concilium Tridentinum damnat errorem eorum, qui Deum peccati credunt auctorem. 95.

Docet quòd Deus utrumque opus, bonum ſcilicet, & malum cauſat, ſed non æqualiter. 133.

Oſtendit neceſſitatem diſtinctionis ſensûs compoſiti, & diviſi. 206.

Docet gratiam efficacem bene cohæ-

hærere cum libertate. 235.
Sancivit Deum movere voluntatem, & voluntatem ſe liberè movere. 362.
Perſeverantiam Electorum eſſe proprium Dei donum definivit. 369.
Concupiſcentiæ actus non eſt damnabilis, ſed ſolùm deordinatio. 180.
Concupiſcentia ſemper gratiam oppugnat. 272.
Concurſus ſimultaneus eſt quid extrinſecum reſpectu agentis, & ſe tenet ex parte effectus. 14.
Concurſus cauſæ liberæ ſuperioris cum cauſa libera inferiori duplex eſt, alius permiſſivus, alius poſitivus, qui etiam eſt duplex generalis unus, alter ſpecialis. 127.
Concurſus Divinus prior eſt, quam actus per eum productus, cum ſit ejus cauſa. 15.
Concurſus Divinus præciſe reſpicit entitatem materialem peccati, & à malitia præſcindit omninò. 162.
Congruitas vocationis eſt efficacia gratiæ, quâ verè agitur, & peragitur, ut homo credat in Chriſtum. 8.
Conſenſus voluntatis, cùm ſit effectus gratiæ, gratia non poteſt dici efficax à tali conſenſu. 11.
M. Contenſon Ord. Præd. quomodò probet Deum concurrere ad cauſandam entitatem peccati. 170.
Converſiones miraculoſæ, & extraordinariæ gratiam intrinſecè efficacem prædicant. 12.
Cor hominis eſt in manu Dei quaſi poſſeſſum, & ſubditum, & non purè præſcitum. 15.
Creatura in Deo eſt ipſa creatrix eſſentia. 123.
Creatura omittens manet tamen ſubjecta Deo triplici ſubjectione. 342.
Credibilitas nihil aliud eſt, quam idoneitas ut credatur. 394.
Credibile eſt aliquomodo terminus reſpectivus. 395.

D

P. Daniel Societatis Jeſu proponit quoddam ſyſtema, quo intendit revocare ad concordiam Thomiſtarum, & Jeſuitarum de Gratia, et Prædeſtinatione ſententiam, quòd tamen futilitatis, & falſitatis pleniſſimum eſt. 56.
Defectus actionis eſt merum nihil, & privatio rectitudinis, ad quam non requiritur concurſus Dei. 160.
Deus quomodò nos doceat per Chriſtum. 8.
Per gratiam ſuam cauſat in nobis idoneitatem ad opera ſua. 21.
Ejus Judicia ita ſunt hominibus ignota, & inſcrutabilia, ut iniqua eſſe non poſſint. 40.
Cur aliis det beneficium Perſeverantiæ, & aliis non? Inſcrutabilia ſunt Judicia ejus. 51.
Omnem omninò perfectionem includit, & implicitè importat. 55.
Ejus attributa differunt ſecundùm rationem: non tamen, quæ ſit ſolùm in ratiocinante, ſed quæ ſalvetur in ipſa re, ſecundùm veritatem, & proprietatem rei. ibid.
Habet omnium rerum ſcientiam. Ibidem.
Magis habet in ſua poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas. 75.
Quomodo dicatur adjuvari per alium. ibid.
Non poteſt eſſe auctor peccati. 96.

Quomodò concurrat permiſſivè ad opera mala. 102.
Longè aliter ſe habet in ſuo concurſu ad malitiam, ac ex illo ſe habet ad illius entitatem. 112.
Nullò modò concurrit ad formale peccati. ibid.
Eſt infinitus, virtualiter in ſe omnia præhabens. ibid.
Ab ipſo poteſt aliquod eſſe cauſatum in genere phyſico, quin ſit cauſatum ab eo in genere moris. 136.
Stat, ex duobus identificatis, Deum velle unum, modò, quò non vult alterum. 148.
Sic cauſat entitatem peccati, quod prædeterminet voluntatem ad illam: ita ex S. Auguſtino, & ex D. Thoma. 170.
Dialecticorum regula eſt, in propoſitione cathegorica affirmativa requiritur, quod ſubjectum, & prædicatum ſupponant pro eodem. 386.
Difficultas ſuperandi tentationem oritur ex corruptione inferioris appetitus. 92.
Diſcrimen maximum datur inter applicationem phyſicam, & moralem. 41.
Diſtinctionis ſenſus compoſiti, & diviſi neceſſitas probat, ex Scriptura, Conciliis &c. 205.
Dominium Dei ſuper res à ſe productas perfectum eſt, quia ad earum productionem non indiget exterioris agentis adminiculo. 75.

E

Eccleſia ſæpiſſimè expoſcit nobis dari gratiam ex ſe, & non ex conſenſu creaturæ efficacem. 17.
Eccleſiæ modus loquendi indiſcriminatim uſurpat hæc tria: eſſe prædeſtinatum, electum, ſalvandum. 376.
Electio per D. Auguſtinum eſt duplex, una executiva per modum coronæ alia intentiva, & pure gratuita. 25.
Exempla plura, in quibus cauſalitas divina terminatur ad unum cum præciſione ab alio, quod identificatur cum illo. 140.

F

Mag. Ferrer (Vincentius) Ord. Præd. ait, quod Gratia efficax eſt irreſiſtibilis, inevacuabilis, & certiſſima. 287.
Fidei lumen facit videre ea, quæ creduntur. 393.
Formæ quando exiſtunt in ſubjecto, tunc non poteſt aliquid attribui ſubjecto, quod repugnet formæ prædictæ. 358.
D. Fulgentius amentiam appellat aſſerere, Deum egere ad immutandum hominem ſcientia, qua in homine velle, quo eſt mutandus, reperiat. 66.

G

Gratia efficax, ut voluntas ſalutariter operetur, neceſſaria eſt, ultra gratiam conſtitutivam libertatis. 1.
Gratia ex ſe, & non ex circumſtantiis, vel à conſenſu prævişo eſt efficax. 10. 15.
Gratia ab intrinſeco efficax eſt maxima liberi arbitrii perfectio. 239.
Gratia ab intrinſeco efficax non eſt reſiſtibilis à voluntate creata. 274.
Gratia irreſiſtibilis, licet vitiosè ab aliquibus poſſit intelligi, tamen non eſt rejicienda neque quo ad vocem. 326.

Gra-

Gratia ab intrinſeco efficax inſuperabilis, eſt, ſed tamen dulcis, & delectabilis. 328.

H

HÆreſes in ſua perverſitate meritò damnandæ ſunt, habere tamen in aliqua parte aliquod poſſunt, quod verum eſt. 325.

P. Herrera S. J. ait, quod Deus determinatus à creatura concurrit phyſicè ad malitiam, & non ſolum ad entitatem peccati. 104.

Heterodoxi, qui Deum eſſe peccati auctorem blaſphemabant. 98.

Repugnantia loquuntur ut aliquem injuſtis ſuis doctrinis colorem inducere poſſint. 101.

D Hilarius probat, quod voces aliquæ licet ab Hæreticis vitiosè poſſint intelligi, minime tamen ſunt rejiciendæ à Catholicis. 326.

Homo per gratiam facit; quidquid agendum didicit. 8.

Homo ad Deum in ordine ad poteſtatem prædeſtinandi, & reprobandi, ſe habet ſicut figmentum ſe habet ad figulum. 75.

Homo dupliciter aptatur ad bene faciendum. 261.

Hugo à S Victore quomodo intelligat ſenſum compoſitum, & ſenſum diviſum. 214.

I

JAnſenius duplicem delectationem diſtinguit unam Cæleſtem; quæ ad bonum, alteram terrenam, quæ ad malum inclinat. 292.

Quænam ſit per ipſum natura hujus delectationis. 293.

Non aliam gratiam agnovit, quam delectationem victricem. 294.

Nullam præter efficacem, ſufficientem gratiam agnoſcit. 295.

Idea entitatis peccati datur in Deo. 120.

Idololatriæ doctor eſt, qui blaſphemat Deum eſſe peccati auctorem. 95.

Impedimenta actus, alia ſunt intrinſeca, alia extrinſeca. 336.

Infidelibus ſufficit gratia poſſibilitatis, ut eis poſſibilis ſit converſio ad Fidem. 39.

Infinitum in actu dari non poteſt. 78.

Joannes à S. Thoma Ord. Præd. docet quod nullæ ſunt liberi arbitrii vires pares ad reſiſtendum reſiſtentia formali gratiæ ab intrinſeco efficaci. 286.

D. Iræneus ſcribit Hæreticos de iiſdem non ſemper eaſdem ſententias habere. 101.

Judicia Dei inſcrutabilia, & inveſtigabiles viæ ejus. 51.

Juſtificati habent omnia ex parte actus primi requiſita ad perſeverandum. 237.

L

LAtro tunc credidit in Chriſtum, cum eum non præſtantiorem videret in operibus, ſed conſortio Crucis æqualem. 20.

D. Laurentius Juſtinianus quomodo expendat illud Joannis: Sine me nihil poteſtis facere. 96.

Deſcribit divinæ efficacis motionis incomprehenſibilem efficaciam. 244.

Mag. Lemos Ord. Præd. tractat perlucidè diſtinctionem ſenſus compoſiti, & diviſi. 205.

S. Leo aſſerit, quod etiam in erroribus Hæreticorum quiddam invenitur, quod à damnabilibus poſſit abjungi. 324.

Li-

Libertas Dei deſtruitur, ſi opus habeat libertate humana, ut exequatur fines providentiæ ſuæ. 90.
Libertas voluntatis creatæ non deſtruitur per hoc, quod egeat prædeterminatione. 90.
Liberum arbitrium à gratia ab intrinſeco efficaci non deſtruitur, ſed magis ſtabilitur, & perficitur. 239. 267.
Illmus Lodigieri Ord. Serv. B. M. gratiam efficacem irreſiſtibiliter operari in cordibus hominum docet. 285.
Lutherus quid dixerit de Gratia, & libero arbitrio. 98.
In hanc execrandam blaſphemiam prorupit, ut Deum faceret auctorem peccati. 98.
Lydiæ purpurariæ Dominus aperuit cor, intendere his, quæ à Paulo dicebantur. 22.

M

Malitia moralis eſt quæ formaliter prohibetur. 192.
Malum abſtractivè ſumptum eſſentiam non habet in genere moris. 126.
Manichæorum perverſum, & ridiculum dogma. 158.
P. Manzo Auguſt. docet irreſiſtibilitatem Gratiæ ab intrinſeco efficacis. 284.
S. Maria Magdalena ex gratiæ abundantia primo ſuæ converſionis inſtanti ad ſummum provecta fuit perfectionis apicem. 13.
Beatiſs. Maria Virgo fuit in bono confirmata. 50.
P. Marcus del Pozo Ord. Præd. probat eximiis teſtimoniis, quod licet Thomiſtæ in exponenda præmotione per diverſos videantur progredi calles, tamen ad veritatis centrum omnes perveniunt. 47.
P. Marin S. J. aſſerit eſſe ſententiam omnium ferè Auctorum Societatis Deum concurrere ad entitatem, & malitiam peccati. 104.
Suſtinet formale peccati virtualiter præcontineri in Dei ſumma, & perfectiſſima actualitate. 124.
Martyres tripudiabant alacriter in ſuis tormentis. 329.
S. Matthæi converſionem ex divina gratia inſuperabiliter operante D. Joannes Chryſoſtomus cognoſcit. 31.
M. Medina Ord. Præd. tenet ſententiam de irreſiſtibilitate Gratiæ ab intrinſeco efficacis. 284.
Melancton (Philippus) in hoc nefandum incidit crimen, ut aſſereret peccatum non arbitrio humano, ſed Deo eſſe attribuendum. 98.
P. Mendoza Gratiam ab intrinſeco efficacem non eſſe reſiſtibilem à voluntate creata agnovit. 276.
P. Meyer S. J. qua intolerabili licentia ſcripſerit contra Gratiam phyſicè efficacem. 216.
Illmus Montalvan Ord. Præd. dat germanam Thomiſtarum ſenſus compoſiti, & diviſi intelligentiam. 223.
Docet irreſiſtibilitatem Gratiæ ab intrinſeco efficacis. 288.
Mors etiam immatura magnum Dei beneficium eſt, quoniam peccandi periculis hominem ſubtrahit, & in non peccandi ſecuritatem conſtituit. 48.

N

Nathanael ad unam ſententiam, quam à Jeſu Chriſto audivit, in ipſum credidit. 19.
Nazarius Ord. Præd. continuo do-

cet Deum concurrere ad entitatem actus peccati, non vero ad malitiam. 108.

Nyſſenus quid dicat de verſatili Juriſperitorum ingenio. 392.

O

ODii ſpecifica differentia admittit duplicem conſiderationem. 199.

Omnipotentia divina quomodo ſit virtus productiva cujuſcumque poſſibilis. 67.

Ordo prioris, & poſterioris rerum volitarum in ratione terminandi divinam voluntatem in ſcriptura fundatur. 56.

Oratio eſt clariſſima Gratiæ teſtificatio. 16.

P. Ortiz (Martinus) quomodo deſcribat Gratiam congruam. 16.

Fallitur dum ait collectionem illam Operum D. Auguſtini de Gratia mancam eſſe, & defectuoſam. 29.

Intendit ad concordiam revocare Thomiſtarum, & Jeſuitarum de Gratia ſententiam. 52.

Principiorum ejus Scholæ, quam tueri profitetur, non ſatis ſe eſſe peritum, oſtendit. 82.

Falſum eſt, quod ipſe dicit, quod creatura, quæ prævideretur diſſenſura omnibus auxiliis libera non eſſet. 86.

In ſuo Syſtemate funditus deſtruitur libertatis exercitium. 227.

Negat poſſe dici à gratia efficaci dari potentiam conſequentem. 231.

P

Illmus PAlanco expreſsè docet voluntatem non poſſe reſiſtere prædeterminationi divinæ activè. 285.

SS. Patres omnem concurſum Dei poſitivum ad malitiam peccati excludunt. 132.

Quomodo exponant illud Iſaiæ: Servire me feciſti in peccatis tuis. 144.

Aſſerunt Deum ſuo concurſu eſſe cauſam entitatis peccati. 153.

Oſtendunt neceſſitatem diſtinctionis ſenſus compoſiti, & diviſi. 206.

Gratiam ab intrinſeco efficacem non eſſe reſiſtibilem à voluntate creata docent. 277.

D. Pauli converſio Gratiam ab intrinſeco efficacem maximè prædicat. 12.

Pax Dei quantorum bonorum ſit cauſa. 59.

Peccatoris converſio ſummi generis miraculum eſt. 69.

Peccatum quid ſit. 95.

Idea entitatis peccati datur in Deo. 120.

Formale peccati nequit oriri, & præcontineri in Omnipotentia Dei. 123.

Entitas, & malitia peccati in re phyſicè, & ſubjectivè unum ſunt terminativè autem, & comparativè ad cauſalitatem divinam duo ſunt. 139.

Peccatum lethale & Gratia juſtificans mutuò eſſentialiter pugnant, & tamen utrique accidit alterum excludere. 357.

Pelagius quid dixerit de gratia, & libero arbitrio. 98.

Negavit liberum arbitrium indigere auxilio divino. 235.

Quos errores coactus ſit in Synodo Dioſpolitana condemnare. 333.

Maximum diſcrimen inter ipſum & Calvinum in hac propoſitione: Gratia per ſe efficax tollit libertatem. 339.

Pelagiani dicebant quod ſi pueri peccato originali infecti naſcerentur, Deus eſſet Auctor peccati. 167.

Gratiam Dei efficacem eludere, & ſubvertere conati ſunt. 245.

Permiſſio peccati, & peccatum permiſſum quomodo differant. 129.

Perſeverantia in ſanctitate non eſt effectus gratiæ ſufficientis in his, vel illis circumſtantiis collatæ, ſed altioris Dei gratiæ quæ ſtabilit voluntatem in bono. 50.

Perſeverantiæ donum eſt proprium donum Dei non dependens ab humana voluntate. 387.

Petavius S. J. clariſſimè contradiſtinguit entitatem, quæ eſt in peccato à formali malitia, Deumque auctorem entitatis ſtatuit, non tamen concurrere ad formale peccati. 127.

Docet Gratiam ab intrinſeco efficacem non eſſe reſiſtibilem à voluntate creata. 291.

D. Petrus aſpectu Chriſti, quem negaverat, repentè compunctus eſt. 13.

Fuit ei poſſibilis victoria tentationis, quam in domo Caiphæ ad Chriſtum negandum patiebatur. 40.

Philoſophus quomodo intelligat ſenſum compoſitum, & ſenſum diviſum. 213.

S. Pius V. Ord. Præd. definivit non omnia opera Infidelium eſſe peccata. 299.

Poteſtas antecedens, & poteſtas conſequens liberi arbitrii quid ſint, & quomodo differant. 229.

Prado Doctor fatetur ex ſecunda Janſenii propoſitione ab Innocentio X. damnata non colligi omnem interiorem gratiam reſiſtibilem. 300.

Præcepti obligatio, & materia reprehenſionis fundatur, non ſupra inæquales determinationes, ſed ſupra æqualem poteſtatem. 41.

Præceptum eſt prima regula moralitatis, ejuſque finis intrinſecus. 186.

Præcepta particularia negativa prohibentia actum differunt à præceptis univerſalibus negativis prohibentibus peccatum. 194.

Prædeſtinationis ſeries per Apoſtolum qualis ſit. 58.

Prædeſtinationis effectus eſt omne beneficium, quod Deus homini confert ad ſalutem. 59.

Prædeſtinatione negata nullum eſt auxilium, cui voluntas non poſſit reſiſtere reſiſtentia propriè, & formaliter tali. 78.

Prædeſtinationem aſſerere, non eſſe per electionem prædeſtinantis eſt contra auctoritatem Scripturæ & dicta Sanctorum Patrum. 372.

Præſcientia quænam admittatur in Deo, quænam explodatur à S. Auguſtino, & à D. Thoma. 25.

Propheta Regius divinæ Gratiæ efficaciam maximè prædicat in Pſalmo ſeptuageſimo. 1.

Propoſitio modalis quænam ſit. 210.

S. Proſper aſſerit, quod in die judicii Reprobi increpabuntur in comparatione Prædeſtinatorum. 41.

Quomodo reſpondet Semipelagianis dicentibus ſequi ex prædeſtinatione ad materiale peccati, quod adulteria, fornicationes &c. ideo contingunt, quia Deus ita prædeſtinavit. 168.

Scribit Auguſtino referens Maſſilienſium querelas, iſtoſque offenſos ex ejus libris non intellectis. 248.

D. Auguſtinum magnificis laudibus extollit. 252.

Providentiæ divinæ eſt, ita cauſas omnes ordinare, & diſponere, ut ad id conferant, quod æterno ſuo decreto ſibi Deus ipſe propoſuit. 28.
Proviſoris Generalis, & Particularis differentia. 187.
Puteobonellus (Joannes) Barnabita ſubſcribit ſententiæ de irreſiſtibilitate Gratiæ ab intrinſeco efficacis. 285.

Q

QUæſtio de concordia libertatis cum Gratia ab intrinſeco efficaci valde ardua eſt, & difficilis, ut ait D. Auguſtinus. 201.
P. Quiros S. J. aſſerit, quod Deus ex demeritis conditionatè præviſis moveatur, ne creaturam ſic malè operantem præviſam creet. 61.

R

P. RAmirez S. J. potius ponit Chimæram quam penetret naturam libertatis. 74.
Palam fatetur quod prædeſtinatio non eſt unicè ex electione Dei prædeſtinantis, ſed ex determinatione prædeſtinati. 371.
Reprobi in die judicii increpabuntur in comparatione prædeſtinatorum. 41.
Reſiſtere quomodo intelligatur loquendo de voluntate reſiſtente ad Gratiam. 272.
P. Ribadeneira, & P. Marin S. J. qua cuſpide Thomiſticam doctrinam transfigere conentur. 97. 103.
Rios (Euſebius) explicat qualiter poteſtas libera ſalvetur per poteſtatem ad omiſſionem præciſivè diviſam à prædeterminatione ſecundum aliquos, verumque ſenſum exponit. 222.

S

SApientia divina eſt juſtitia, miſericordia, potentia, voluntas, intellectus &c. 122.
Scientia media merè ſpeculativa eſt, & non eſt in poteſtate Dei, ut docent etiam ejus Patroni. 14.
Inutilis in Deo prorſus eſt. 55.
Minus conformis eſt auctoritati Apoſtoli ad Epheſ. 1. Deus omnia operatur ſecundum conſilium voluntatis ſuæ. 56.
Scientia, quâ Deus cognoſcit peccata, non eſt practica ex parte rei operabilis, ſed tantum ſecundum quid, in quantum illa permittit, vel impedit. 118.
Scripturæ teſtimonia oſtendunt Deum ſuo concurſu eſſe cauſam entitatis peccati. 153.
Oſtendunt neceſſitatem diſtinctionis ſenſus compoſiti, & diviſi. 205.
Oſtendunt Gratiam ab intrinſeco efficacem non eſſe reſiſtibilem à voluntate creata. 275.
Scripturâ utuntur Hæretici ad ſuos errores, Scriptura tamen non eſt in cauſa, ut ait D. Joannes Chryſoſtomus. 237.
Semei peccatum maledicendo David. 153.
Senſûs compoſiti, & diviſi diſtinctionis neceſſitas. 205.
Ejuſdem vera intelligentia. 210.
Simeon in Dominum Jeſum Chriſtum adhuc Infantem credidit ſpiritu ei revelante cognoſcens. 19.
Simon Magus Deum eſſe cauſam, & auctorem peccati primus omnium dogmatizavit. 94.

Mag.

Mag. Soto Ord. Præd. ſentit Deum cauſare entitatem peccati concurſu phyſicè prædeterminante, abſque eo quod dicatur cauſa peccati. 108.

Spes gratiæ Dei reddit Regium Prophetam invictum, immotumque adversùs hoſtium conatus. 1.

Spes Theologica innititur Omnipotentiæ Dei auxilianti. 72.

P. Suarez Soc. Jeſu quomodò explicet gratiæ efficaciam. 5.

Diſcrimen, quod ponit inter gratiam efficacem, & congruam. 7.

Veram Thomiſtarum intelligentiam ſensûs compoſiti, & diviſi demonſtrat. 217.

Docet gratiam ab intrinſeco efficacem non eſſe reſiſtibilem à voluntate creata. 286.

T

Tertullianus quid intelligat, quando dicit: quod à Deo permitti dicitur, quaſi de invita venit voluntate. 145.

Theologis non licet ſine gravi cauſa nova placita cudere. 155.

Nemo ex antiquis putavit infallibilem actûs futuritionem pugnare cum ejuſdem libertate. 345.

Theologi Societatis ex determinatione liberi arbitrii eſſe ſumendam gratiæ efficaciam conſtanter progugnant. 5.

Eorum variæ ſententiæ de inconvertibilitate Creaturæ à Deo. 60.

Difficillimè ab eis explicatur permiſſio paſſiva peccati, quæ ex voluntate Dei fit. 129.

Recipiunt diſtinctionem ſensûs compoſiti, & diviſi, ſed non omnibus communis eſt intelligentia. 207.

D. Thomas gratiæ efficaciam, & per conſequens ejus congruitatem ex ſola vi, & efficacia Omnipotentiæ Dei eſſe repetendam docet. 9.

Quam Præſcientiam admittat, & quam explodat. 26.

Quomodò explicet illud Matthæi: Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare &c. 62.

Perfectiſſimam notionem Divinæ Omnipotentiæ proponit. 67.

Quomodò exponat illud Eccleſiaſt. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilii ſui. 76.

Quid intelligat nomine permiſſionis peccati tum activè, tum paſſivè ſumptæ. 133.

Docet Deum immediatè concurrere ad entitatem peccati. 150.

Docet inſuper ſic Deum concurrere ad entitatem peccati, quod prædeterminet voluntatem ad illam. 175.

Oſtendit neceſſitatem diſtinctionis ſensûs compoſiti, & diviſi, & explicat quomodò fallaciæ compoſitionis, & diviſionis cavendæ ſunt. 206.

Quomodò intelligat ſenſum compoſitum, & diviſum. 214.

Evidenter oſtendit eamdem eſſe ſubjectionem voluntatis ad Deum in ordine ad actus interiores, ac in ordine ad actus exteriores, & in voluntate ſubjecta eōdem modō ſalvari dominium ſubiectum ſcilicet, & ſubordinatum. 234.

Cauſam aſſignat libertatis ſummam efficaciam Divinæ voluntatis, quæ cauſat effectum juxta modum ipſius cauſæ ſecundæ. 253.

Do-

Docet quod Deus magis habet in ſua poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas, & ſalva libertatis indifferentia operatur in eis, quidquid vult. 258.
Robur, & efficaciam intrinſecam gratiæ, hujuſque cum libertate concordiam exprimit, & repetit pluribus in locis. 259., *& ſeqq.*
Gratiam ab intrinſeco efficacem non eſſe à voluntate creata reſiſtilem docet. 281.
Duplicem admiſit gratiam, efficacem ſcilicet, cui numquam reſiſtitur, & ſufficientem, cui ſæpè reſiſtitur. 316.
A poteſtate liberi arbitrii excludit perſeverantiæ donum. 369.
Commendat infallibem illum Divinæ Providentiæ ordinem, cujus certitudini, & infallibilitati libertas Creaturæ, minimè opponitur. 378.
Thomiſtæ congruitatem gratiæ ex ipſa gratiæ efficacia ſumendam docent. 7.
Licet de præmotione diverſimodè ſe exprimant, idem tamen uno ore dicunt, quantùm ad doctrinæ ſubſtantiam. 47.
Inflexibilitas Angeli non deducitur à Thomiſtis ex impotentia Dei, ſed ex Angeli natura. 89.
Quid intelligant nomine permiſſionis peccati paſſivè ſumptæ. 128.
Non conveniunt cum Janſenio in ſecunda ejus propoſitione damnata ab Innocentio X. 301.
Docent, quòd ſuppoſitâ etiam irreſiſtibilitate prædeterminationis ad conſenſum remanet in voluntate poteſtas ad omiſſionem. 304.
R.P. Thyrſus Soc. Jeſu probare intendit Deum ex mente D. Thomæ ſolùm moraliter trahere ad ſe voluntatem. 261.
Emin. Toletus aſſerit nec dari illam gratiam congruam, ut a ſuis Patronis exponitur, nec ſcientiam favorabilium circumſtantiarum exploratricem. 32.

V

Veritas amatur. 391.
Vocationis exempla varia. 19.
Vocatio à motione diſtinguitur. 20.
Vocatio; quâ nos vocavit Deus in ſuum Regnum, & gloriam, non pro meritis noſtris, ſed pro miſericordia ſua datur. 373.
Voces quædam licèt ab Hæreticis vitiosè poſſint intelligi, minimè tamen rejiciendæ ſunt à Catholicis. 326.
Voluntas humana non libertate conſequitur gratiam, ſed gratiâ libertatem. 10.
Voluntas bona vocationem non præcedit, ſed potius vocatio bona voluntatem. 19.
Voluntas mala à Deo non eſt. 181.
Voluntas in operando dupliciter poteſt deficere. 184.
Voluntas antecedens, & conſequens quid ſint, quomodò differant inter ſe. 228.
Voluntas creata taliter exigit ſe ad amorem determinare, ut etiam exigat determinari à Deo. 263.
Voluntas ſuppoſitâ etiam irreſiſtibilitate prædeterminationis ad conſenſum adhuc habet poteſtatem ad omiſſionem. 304.

Mag. Zu-

Z

Mag. Zumel Ord. Beatæ Mariæ Virginis de Mercede laudatur à Clemente VIII. in Brevi Apoſtolico. 108.
Quid ſentiat de Dei concurſu ad entitatem peccati. 109.
Patrocinatur ſententiæ de irreſiſtibilitate gratiæ ab intrinſeco efficacis. 284.

FINIS.

26587

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY

BERKELEY, CA 94709

234.16
B 4377
26587
BENITEZ DE LUGO, CAJETAN
AUTHOR Concursus Dei
Praevius et Efficax
TITLE Vera etiam Christi Gratia
Disputationes Theologicae

DATE LOANED Tome IV BORROWER'S NAME

STORAGE - CBPL

[redacted]

DEO 012783 Row T Sec

26587

[illegible]